

Königlich Preußisches Reserve-I nfanterie-Regiment Nr. 215

2. Del

Fra indsats ved Wytschaete til tilbagemarch over Rhinen
(marts 1916 til november 1918)

Efter udkast af Regimentskommandør Oberst Bonsack, kildemæssig bearbejdet af Regimentsadjutant Oberstudienrat S. Willers efter dagbøger og beretning fra kammerater

af

Max S. Mangels
Hamburg

1939

Bernhard Sporen Verlag Zeulenroda (Thüringen)

Erindringsbøger tyske regimenter

De deltagende troppedele i den tidligere
tysk hær i verdenskrigen
bearbejdet under benyttelse
af officielle arkiver

Tidligere preussiske Troppedele:

Reserve-I nfanterie-Regiment Nr. 115 – 2. Del

Bind 112

1939

Bernhard Sporen Verlag Zeulenroda (Thüringen)

Til de i denne serie bearbejdede enhedshistorier stiller Rigsarkivet enhedens officielle Krigsdagbøger (inklusive supplerende bilag) til disposition, efter særlige betingelser og efter en i hvert enkelt tilfælde indgået aftale mellem Arkiv og bearbejder. Ansvar for indholdet af de enkelte bind er udelukkende den nævnte forfatters.

Reicharchiv Abteilung G, Potsdam
Leder af bogserien
Erindringsbøger tyske regimenter

Anvendte forkortelser:

O.H.L.	Oberste Heeresleitung = Øverste hærledelse
A.O.K. 4	Armeeoberkommando der 4. Armee
XXII. R.K.	XXIII. Reserve-Korps
G.K.	Generalkommando
46 R.D.	46. Reserve-Division
R.I.R. 213	Reserve-Infanterie-Regiment 213
R.F.A.R 46	Reserve-Feld-Artillerie-Regiment 46
M.G.K.	Maskingevær-kompagni
I.M.G.	Let maskingevær
K.T.K.	Kampftruppenkommandeur
B.T.K.	Bereitschaftstruppenkommandeur
M.W.	Minenwerfer

Kort tegnet af: Hermann Schmidt, Hamburg

Kort over Verdun: Max Meyer, Lübeck

De små skitser: Max. H. Mangels, Hamburg

Foto:

Walter Baasch, Eckernförde

G. Nauber, R.I.R. 214, Hamburg

Max H. Mangels, Hamburg

Desuden anvendt luftoptagelser

Dansk udgave:
Jørgen Flintholm – 2021
flinth@stofanet.dk
Må ikke gøres til genstand for salg

For de faldne

Indholdsfortegnelse

Forkortelser	3
Forord	6
XV. Wytchaete og de store minesprængninger ved St. Eloi	7
XVI. Chokket ved Somme.....	43
XVII. ”Lausechampagne” ved Reims og såkaldte hvil ved Saarburg.....	72
XVIII. Langs Aisne (Moulin-sous-Touvent – Austrêches)	80
XIX. Hindenburg tilbagetrækningen	91
XX. Forår ved St. Gobain	111
XXI. Langs Chemin des Dames	126
XXII. Helvedet ved Verdun, og hvordan vi mestrede det	147
XXIII. Vintersport i Lothringen. Den fjerde krigsjul	174
XXIV. Store slag om Frankrig (Slag ved Noyon)	183
XXV. Med de sidste kræfter, trofast til døden	208
XXVI. 215 ved R.I.R. 214 og I.R. 362 indtil våbenstilstand og hjemkomst	225
XXVII. 215 efter krigen	231
XXVIII. Vore faldnes kirkegårde. Fadderkirkegård 46. Reserve-Division.....	234
Sønderjyske tab ved Reserve-Infanterie-Regiment 215	236
Foto	240

Forord

Endelig, efter flere års venten, kan 2. del af vores regimentshistorie, Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 215, overdrages til offentligheden.

Den første bearbejder, vores uforglemmelige, højagtede felttogs-kommandør, Oberst a.D. Bonsack, døde før arbejdet kunne afsluttes, dybt og inderligt beklaget af os 215'ner. Der opstod derfor en beklagelig forsinkelse. I flere år bestræbte udgiveren af 1. Bind, Regimentsadjutant Lt.d.R. Willers sig på en fortsat bearbejdelse. Ugunstige omstændigheder forsinkede desværre en afslutning af arbejdet.

Men endeligt, takket være det hengivne arbejde af vores Kammerat Mangels, Hamburg, er det lykkedes at gøre arbejdet færdig. Der skal her fra os lyde en hjertelig tak. Foruden ham skal der også lyde en tak til Hamburg Kammeraterne Dr. G. Eckmann, Hans Hansen og Hermann Schmidt for assistancen ved udgivelsen, Kammerat Walter Baasch for de overladte fotografier.

Måtte også denne del bære vidne om heltemodige kampe, om heltemodige præstationer og ikke mindst heltemodige faldne. Endnu en dokumentation af Tysklands æreshistorie. Måtte den finde mange læsere, ikke kun blandt os gamle 215'ner – det er en selvfølge, da den dog tjener os til genopfriskning af vore erindringer og dermed til evig hukommelse – men også i videre kredse af tyske mænd, frem for alt de unge kammerater i vores genopståede hær, men også blandt vores tyske ungdom. Måtte de deri finde tilskyndelsen til at følge deres fædre, så de, når Tyskland kalder på sine sønner til forsvar. Måtte de bevise at have samme Geist, som vores stolte regiment foran Langemarch og i alle de store slag under verdenskrigen. Måtte de således være besjælet til gavn for vores folk og fædreland!

Med Gud for Førere og Rige!

Neustrelitz i M., december 1938

Von Puttkamer, Generalmajor z.V.
I felten Hauptmann og Bataillonskommandeur
III. Batl. Res.Inf. Regiment 215
(oktober 1914 til juli 1918)

Kapitel XV.

Wytschaete og de store minesprængninger ved St. Eloi ¹

Hvis vi havde håbet på at kunne forlade området for vore hidtidige kampe, det blodtrukne Flandern, for at blive anvendt på et andet sted, blev vi skuffede. Endnu ville Flandern ikke slippe os. Det var kun en mindre afstand, vi forskød mod venstre. Ypres lå stadig foran vore næser som allerede gennem 1½ år.

Efter en kort hvilepause i nærheden af Brugge og Oostkamp, blev 46. Reserve-Division indsat i den såkaldte »Wytschaete buen«. Højre fløj lå omkring ruinerne af St. Eloi, og den venstre foran Wytschaete. Her var der kontakt til 45 Reserve-Division foran den nærliggende Messines – Flamsk Meesen – med sin store klosterkirke. Højderyggen ved Wytschaete blev i 1914 erobret under hårde kampe, og siden forsvaret. Omkring samtidig med, at vores unge regiment efter sin ilddåb nord for Ypres i ugevis deltog i de rasende kampe ved Langemarck og Bixchoote, rykkede de tyske tropper syd for Ypres skridt for skridt frem indtil de beherskende højder lå indenfor vores nuværende nye stillingsområde. Den 2. november 1914 meldte hærberetningen at Messines var indtaget. I de næste dage fortsatte kampene om Wytschaete, og »Hærberetningen om Langemarck« den 11. november 1914 skrev yderligere om kampene »vest for Langemarck«: »Syd for Ypres kastede vi modstanderen ud af St. Eloi, hvorom der i flere dage har været forbitret kæmpet«. Bayernwald, der lå bag den nuværende forreste linje af 46. Res.Div. mellem St. Eloi og Wytschaete, erindrede med sit navn om præstationerne af vore bayriske tropper under fremmarchen 1914 ²).

Lige vest for Wytschaete, bag den fjendtlige front, kun 4 km i luftlinje fra vores linje, lå »Flanderns øje«, det 156 meter høje Kimmelberg, hvorfra englænderne havde et klart udsyn over de tyske stillinger, og specielt klart over vores regimentsafsnit på den vestlige skråning af Wytschaete højderne. For flere kilometer kunne modstanderen følge hver eneste bevægelse i vores opmarch- og etapeområde. Også landsbyen Wytschaete lå på denne vigtige højde. Den hævdede sig imidlertid kun 81 meter over havets overflade. Under det engelske storangreb i juni 1917 gik Wytschaete og St. Eloi tabt på én dag, efter at der på 19 punkter var foretaget underjordiske sprængninger i Wytschaete-buen. Så blev begge områder endnu engang midtpunktet for hårde kampe, men også for store tyske resultater: tyske enheder trængte frem langt forbi Wytschaete og St. Eloi og nåede frem indtil 1300 meter foran Ypres. Hærberetningen for 16. april 1918 fortalte om generobring af Wytschaete, og 10 dage senere, den 26. april, var også Kimmelberg på tyske hænder ligesom St. Eloi med de store kratere.

Som i vores tidligere afsnit var kampen om Ypres heller ikke her på noget tidspunkt ophørt. Hele tiden var der i hærberetningerne henvisninger til kampene nord og syd for Ypres. Ypres udgjorde et ankerpunkt i de engelske stillinger, og stod derfor hele tiden på den tyske ledelses ønskeseddel. En række af højtliggende observationspunkter var i flere år kraftigt omstridt.

Divisionens kampstillinger var meget uens, hvad angår tilstand og modstandskraft. Ved siden af godt udbyggede dele stod andre, der i tilstand og forsvarsmulighed voldte store bekymringer, og derfor naturligt krævede de »brave stillingsdivisioners« fulde indsats.

Divisionens stabskvarter var placeret i Werwicq. Regiment 215 fik tildelt belgisk-Comines som hvilekvarter. Hidtil havde modstanderen skånet de bageste områder. Civilbefolkningen var derfor stadig til stede i Comines og Werwicq og de øvrige byer og landsbyer i området. Byen var godt bevaret, men ret stærkt belagt. Floden Lys dannede grænsen mellem Frankrig og Belgien, og på den anden side lå fransk-Comines (hvileområde for R.I.R. 212) og fransk-Werwicq. Her betrådte 215 for første gang fransk jord. Inden vi kom til ro i dette område, skete der en masse forskydninger indtil vi til sidst blev indsat på divisionens venstre fløj i »Underafsnit IV Wytschaete«.

Regimentets forplejningsstyrke omfattede 200 officerer, 3.155 mand og 212 heste. Kampstyrke var 94 officerer, 3.043 mand, 7 tyske, 1 russisk MG og 6 minekastere.

Stillingsbesættelsen den 14. marts 1916 var følgende:

¹) Officielle betegelse: 13.3.16 – 28.8.16: Stillingskampe i Wytschaete-buen
27.3.16 – 27.4.16: Kampe ved St. Eloi.

²) En del af Bayernwald-stillingen er bevaret som museum og kan besøges. Adolf Hitler gjorde tjeneste her. o.a.

Regimentsstab:

Kommandør: Oberstlt. Bonsack
 Adjutant: Lt. Willers
 Ordonnansofficer: Lt. Schikora
 Fung. rettergangsofficer: Lt. Wittkopf
 Fører for Store Bagage: Offz.St. Algermissen
 Regimentslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Intendant: Zahlmeister Meins.
 Regimentsmusik: Musikmeister Strassner
 Telefon-afdeling: Vzfldw. Schneider
 Regiments Våbenmester: Vzfldw. Freitag
 Regimentssskriver: Ufffz. Grüneberg

I. Bataillon:

Kommandør: Hptm. Muther
 Adjutant: Lt. Hartung
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requardt
 Fører for kamptræn: Offz.St. Georg Weber.
 Læge: Assistenzarzt Dr. Roack
 Intendant: Unterzahlmeister Peyke

1. Kompanie: Lt. Banki
 Lt. Behrens, Witt, Deppe – Feldw. Ernst
2. Kompanie: Lt Bading
 Lt. Kurt Weber, Sieling – Feldw. Kokott
3. Kompanie: Lt. Dencker
 Lt. Harries, Grubert, Körner, Feldw.Lt. Meyer (Ernst August) – Feldw. Simon
4. Kompanie: Hptm. Webel
 Lt. Dörries, Korte, Lüthgens – Feldw. Maasch.

II. Bataillon:

Kommandør: Hptm. Murray
 Adjutant: Lt. Ahders
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck
 Læge: Oberarzt Dr. Apeldorn
 Unterarzt Schultz
 Intendant: Zahlmeister Meins

5. Kompanie: Lt. Kutzner
 Lt. Fening, Lafrenz, Sander, Thamssen – Feldw. Behrens
6. Kompanie: Hptm. Schütt
 Lt. Kothe, Mau, Feldw.Lt. Münter – Feldw. Rolf
7. Kompanie: Lt. Ohlmer
 Lt. Morgenbesser, Frerk, Offz.St. Boeck – Feldw. Krause
8. Kompanie: Lt. Pflüger
 Lt. Boysen, Rederoth, Leutheuser, von Oeste – Feldw. Oltrogge

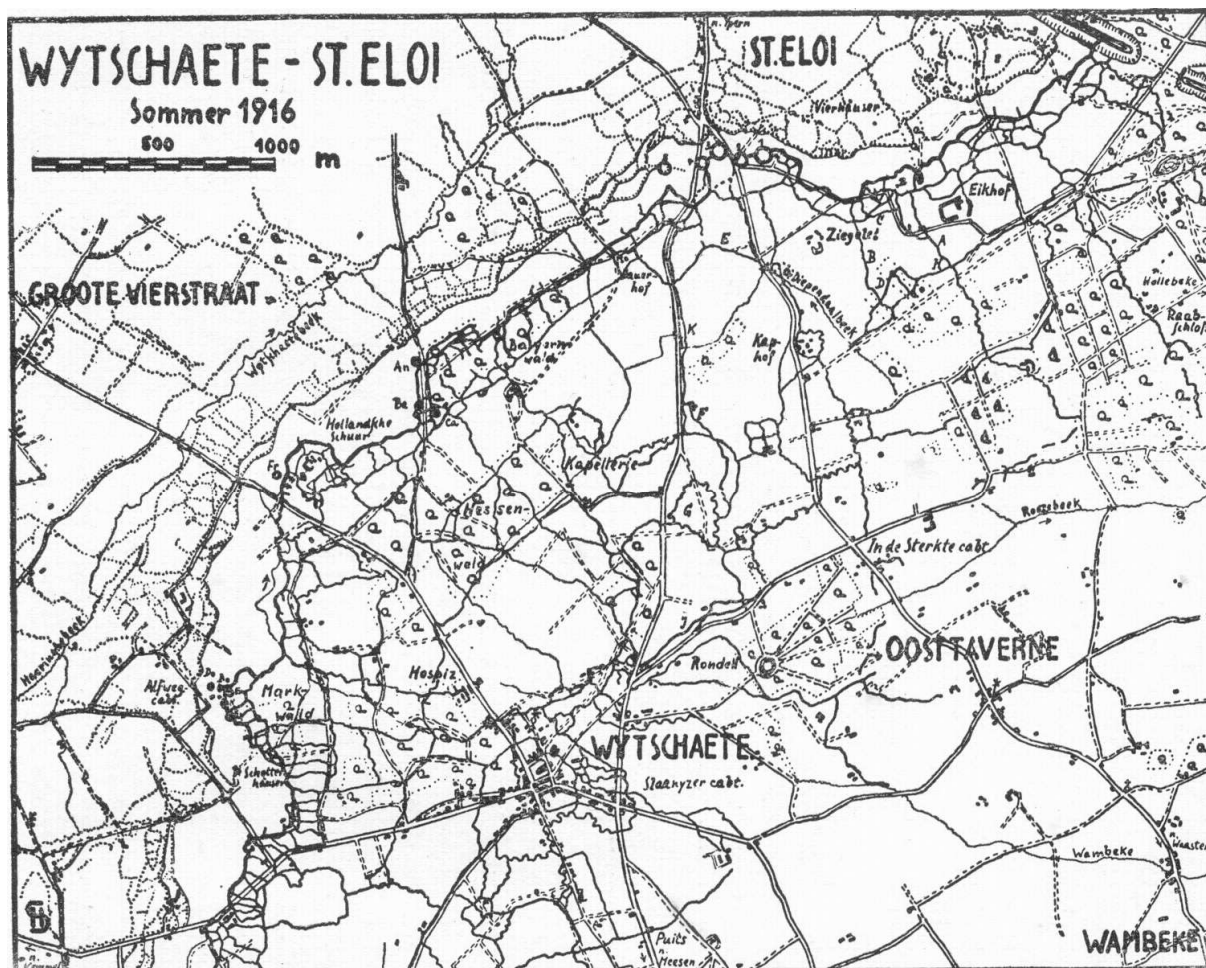
MG-Kompanie: Oblt. von Basse
 Lt. Schmidt, Hagemann, Voss – Feldw. Hessler
 Minenwerfer-Abteilung. Lts. Engelmann og Puche

III. Bataillon:

Kommandør: Hptm. von Puttkamer
 Adjutant: Lt. Ahrenkiel
 Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
 Læge: Stabsarzt Dr. Fieber
 Unterarzt Brunzema
 Intendant: Unterzahlmeister Grambart

9. Kompanie: Lt. Schaper
 Lt. Cassel, Kruse, Grütter, Offz.St. Behnke – Feldw. Grotjahn
10. Kompanie: Lt. Lang
 Lt. Staven, Hüper, Feldw. Lt. Mente, Offz.St. Reeck – Feldw. Gohrweide
11. Kompanie: Lt. Pierau
 Lt. Steinfurth, Wittkopf, Wascher – Feldw. Müller
12. Kompanie: Oblt. Schacht
 Lt. Siercks, Dening, Raschen, Feldw.Lt. Niethardt – Feldw. Hoppe

Regiments-Pionier-Zug: Lt. Ehrich.

Afkommanderet: Hptm. v. Heeringen (Adjutant ved 91. Brigade), Hptm. v. Langendorff, Oblt. Meyer, Lts. Heinze, Knapp, Nielsen, Wöhler, Lücker, Bertram, Busch, Maier, Feldw.Lt. Klätch (Rekruten-Depot Brügge), Lt. Frenz (fung. Kriegergerichtsrat 46 R.D.), Lt. Schulze (Lichtenanlage XXIII Res.Korps), Lt. Werner Hahn (M.W.Kompanie 246), Lt. Rummelspacher (syg).

Den 11. marts 1916 om aftenen havde regimentet overtaget det nye afsnit foran Wytschaete. I forreste linje afløste I. Bataillon to kompagnier af I/I.R. 178 og to kompagnier af II/I.R. 182. Til højre var der forbindelse til 8/178 og til venstre til 4/182. Bataljonsstaben placeredes på B2-Hof, regimentet i en kommandostation i Rondellwald. II/215 var beredskabsbataljon. Regimentet var underlagt 235. Infanterie-Brigade.

På grund af en udvidelse af de hidtidige divisionsafsnit, måtte der de følgende dage gennemføres besværlige og anstrengende forskydninger.

Den 23. marts var den endegyldige fordeling afsluttet:

Afsnit Syd:

Underafsnit IV: R.I.R. 215, regiments kommandostation i Wytschaete.

Første linje: II. Bataillon

Beredskab i Wytschaete: III. Bataillon (12. Kompanie i Pilligrime-Ferme, 9. Kompanie i Houthem)

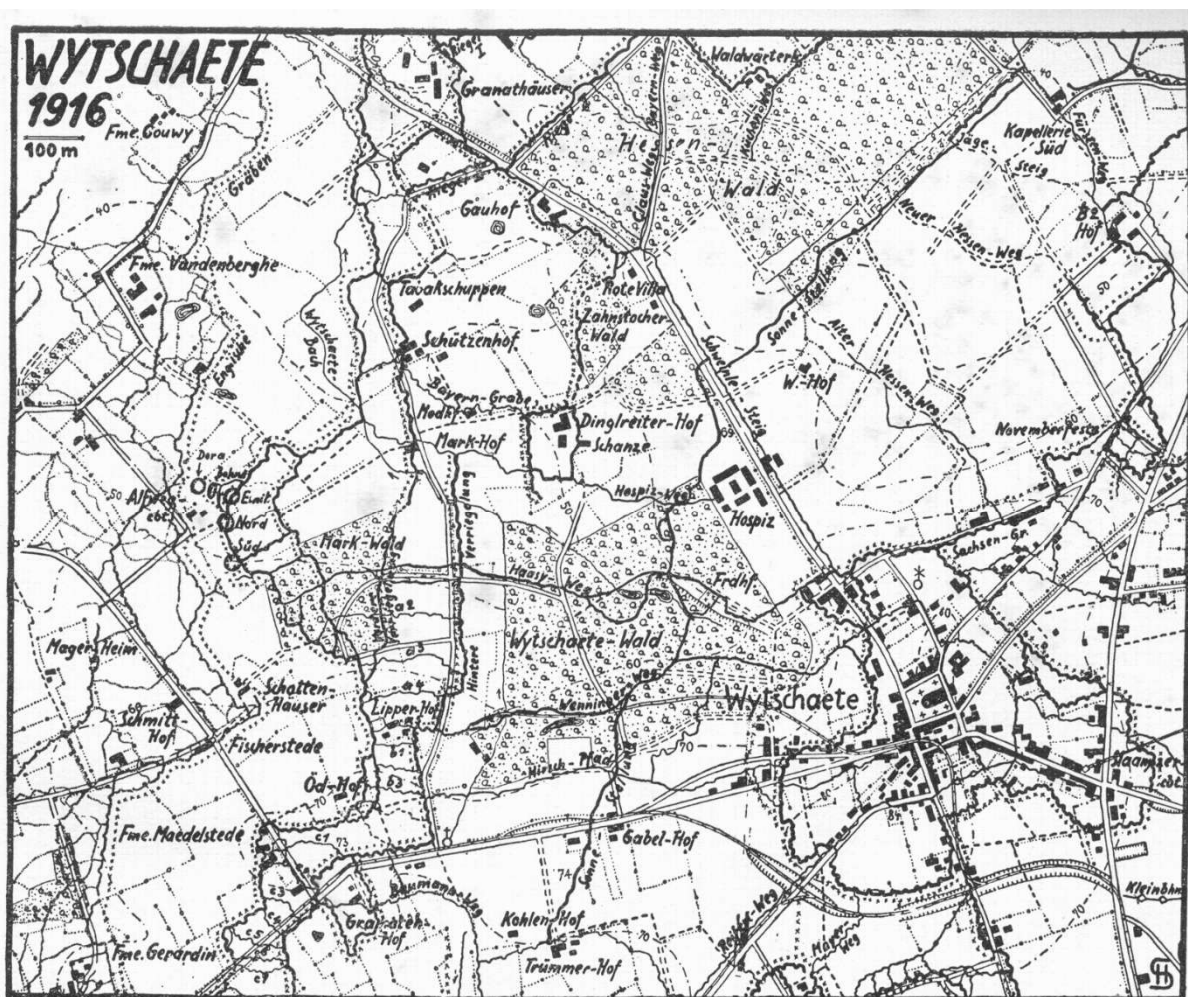
Brigadereserve i belgisk-Comines: I. Bataillon.

Underafsnit III: R.I.R. 213. En bataljon af brigaden er divisionsreserve.

Afsnit Nord:

Underafsnit II: R.I.R. 214

Underafsnit I (Eloi): R.I.R. 216 og Jäger-Bataillon 18. To bataljoner af 92. Reserve-Infanterie-Brigade som korpsreserve.

Minenwerfer-Kompanie 246 modtog på én gang 20 ladningskaster fra Gent. Den opstillede fire styrker til de fire afsnit. Den 26. marts blev der befalet opstillet et midlertidigt regiments-minekaster-afdeling (der hos 215 havde været opstillet siden Terrest) med en styrke på 1 officer, 2 underofficerer med kommando, 7 Gefreiter, 60 mand med 6 minekastgere og en kanon til uddannelsesformål – 123. Brigade overførte 4 franske, 10 russiske og 6 engelske maskingeværer, der blev fordelt på regimenterne.

I Underafsnit IV blev 8 MG indsat (ved Wenninger-Weg, til højre for Wenninger-Weg, på venstre fløj af stillinger, på højre fløj af venstre fløjkompani, i Støttepunkt XI, i Dingelreiter-skansen, i Haasy-weg og i Markhof). Tre MG var i Comines. I stillingen var tre minekastere.

Belgisk-Comines blev R.I.R. 215's hjem i seks måneder. Medlemmerne blev hurtigt fortrolig med omgivelserne, og de nye navne prægede sig ind i hukommelsen. De godt 10 km marcherne fra Comines til afløsning eller til skansning, gik først forbi banegården over jernbanelinjen. Jernbanen til Werwicq og over fransk-Comines var endnu i anvendelse, mens linjen over Houthem til Ypres og over Warenton til Armentières hurtigt nåede fjenden. Kanalen blev krydset ved Houthem, der fortsatte til det bekendte »Kanalknæk ved Hollebeke« og videre foran St. Eloi til Ypres. Ved Houthem lå nogle store gårde, hvor hele kompagnier var underbragt som reserver, altid klar til skanse- og arbejdstjeneste. Ved vejkrydset i Oosttaverne gik til højre vejen fra Warenton videre over Sterkte-Cabinet til St.Eloi, og ligeud mod Wytschaete. Efter 1½ km lå østsiden af Wytschaete foran os, med dens store landevej Armentières – Messines – Wytschaete – St.Eloi – Ypres og med dens sønderskudte huse. Ved vejkrydset stod det berømte »Artillerikors«. Til højre kom man til Pionerpark 215 og for enden af husrækken til indgangen til »Schweinle-Steiges«. Videre gik vejen til den gamle regimentskommandostation og forbi B2-

skoven og sænkningen langs Tiefenbach (Diependalebeek) til St.Eloi, hvor vejene fra Wytschaete og fra Oosttaerne løber sammen i et y-kryds.

Schweinle-Steig var en løbegrav, der i sin første del bogstaveligt virkede »forbløffende«, men i den anden del det stik modsatte. Den førte nord om Wytschaete, forbi Hospice, langs vejen mod Vierstraat til østsiden af »Zahnstocherwald«. (Fra den 19. marts kampstilling for R.I.R. 213).

Den stærkt stigende hovedgade i Wytschaete førte til den fuldstændigt sønderskudte kirke, det højeste punkt i landsbyen. Ved siden af kirken lå et nu fuldstændigt forsvundet værkshus »St. Hubert«. Kun de to træer, der stod foran indgangsdøren, minder om tiden med fred; dog var der kun to stumper tilbage. Foran kirken gik to gader i en ret vinkel til hinanden stærkt ned ad bakke mod fjenden: mod vest »Kemmelstraat«, der som navnet angav, førte til landsbyen Kimmel. Til venstre for denne, ca. 1 km fra kirken, lå »Granaten-hof«, der dannede skillelinje til 45. Res.Div. Gaden mod nordvest fik mod Vierstraat, forbi det såkaldte Hospiz, et fuldstændigt sønderskudt stort bygningskompleks, det tidligere »Institut Gottschalt«. Til venstre for denne vej gik de for Regiment 215 vigtigste to forbindelser mod fronten: umiddelbart i den nordvestlige udkant af Wytschaete gik »Wenninger-Weg« gennem den såkaldte Wytschaete skov. Kun 200 meter længere fremme lå indgangen til »Haasy-Weg«. Også denne var i sin første del bred, dyb og fortræffeligt udbygget, men allerede før Mark-skoven forvandlet til en knædyb, af fjenden fuldstændig synlig grav, der ikke længere ydede dækning, og dagligt blev sønderskudt. Foran Mark-skoven lå den del af stillingen, hvor der i løbet af sommeren blev gennemført flere kontrasprængninger på grund af englændernes omfattende underjordiske mineaktiviteter. Det mest berygtede sted lå nord for Mark-skoven hvor linjen ved »Beim Alfweg-Cabt«, dannede et kraftigt fremspring ¹⁾). Begge veje fra Wytschaete og de forreste stillinger var ubarmhertig under observation fra fjenden på det overfor liggende Kimmelberg, som ingen om dagen kunne lade sig se udenfor dækning uden straks at påkalde sig engelsk artilleri.

Dette var i hovedsagen de navne, der gentog sig i regimentets tilværelse i de kommende sommermåneder. Som regimentets indsats afsluttedes i september lå det ene krater fra kontrasprængningerne ved siden af den næste, fra Mark-skoven til St.Eloi. Navne på de forskellige sprængninger fremgår senere i teksten.

Om den første afløsning i Wytschaete afsnittet, fortælles:

De sidste hviledage i Oostkamp ved Brugge fulgte vi med den største spænding rygterne om regimentets fremtidige skæbne. Efter indladning i Brugge viste den kurs, toget tog, at turen ikke gik til Rusland, men at vi ville forblive i vest. Turen passerede ikke engang ud over Belgiens grænse, men over Roeselaere – Menin til Werwicq. Her sluttede allerede den korte rejse, og march til fods begyndte endnu engang, der dog ikke skulle blive ret lang. Alligevel havde stederne Werwicq og Comines, som vi skulle lære at kende, et andet udseende. Mens vi hidtil kun havde mærket det landlige Flandern, så mærkede vi allerede her indflydelsen af den begyndende industrialisering, som bredte sig over grænsen fra Frankrig. Efter nogle få kilometer til fods nåede vi belgisk-Comines (på flamsk kaldet Komen), der skulle blive vores hjem i nogle få måneder. Vores kompagni blev underbragt i to enorme barakker, der var placeret i en smal gade mellem huse, der stadig var bebodt af civile. Vi nåede allerede frem til vores foreløbige mål ved middagstid, og havde om eftermiddagen tid til at tage området i øjesyn. Det var helt nyt for os, at vi i vores hvileområde havde civile, herunder mange kvinder og børn, så at sige som tilskuer omkring os. På en gåtur kunne vi – ligeledes for mange kammerater noget helt nyt – uden nogen form for grænsekontrol, passerer grænsen til Frankrig via broen over Lys. De små tætbebyggede og tæt befolkede områder med de åbne forretninger og mange virksomheder, gjorde på os et tilidsvækkende indtryk, og vækkede den – desværre falske – forestilling om tilsvarende fredelige tilstande »fremme«.

Allerede om aftenen hed det, at vi næste morgen skulle afløse langs fronten. Tidligt næste morgen rykkede kompagniførerne frem til orientering om stillingen, og afholdt om eftermiddagen »belæringer« om vores nye afsnit. Allerede her blev forventningerne skruet noget tilbage. Efter lønnings-appel, der gjorde det muligt for os at nå at foretage indkøb af levnedsmidler i forretningerne, trådte vi an ved solnedgang. Kompagniet var denne dag ekstra stort, da alle »afkommanderede« var til stede; der havde endnu ikke været tid til at opstille nye kommandoer. Tungt belæst begyndte vi marchen. Dels var det indkøbene fra Brugge, der tyngede os, de lange spader og – vores jernovn, som vi havde taget med fra vores gamle stilling. Hver gruppe måtte slæbe to ovne med frem, men de kom ikke langt. Lidt efter lidt gik ovnene tabt undervejs, og dem, der denne morgen ville besøge os, behøvede kun at følge sporet af efterladte ovne for at finde os. –

Efter 18 måneders krig skulle vi for første gang overtage en ny stilling! Mon vi ville finde lige så gode betondækninger, som ved kanalen overfor Boesinghe? Eller en endnu bedre stilling med beboelsesdækninger? Løbegravene fra Wytschaete – desværre kun på en kort strækning – var dybe og brede, og frem for alt tørre. Skuffelsen blev hurtigt desto større. Allerede i løbegraven havde vi vores første tab: Vizefeldwebel Blaurock blev hårdt såret af et skud i halsen; som kom nyheden fra forkommandoen fra 4. Kompanie, at Utfz.

¹⁾ Den 7. juni 1917 blev der her af englænderne udløst to miner på hver 13½ tons sprængstof. De to »Petit Bois« kratere er – som alle i området – i dag små søer. o.a.

Buse var faldet af et skud i hovedet. Flere overraskelser ventede os: få dækninger, ikke en eneste af beton, generelt ikke engang sprængstykke sikrede »cigarkasser«. Dertil en fugtig, lav grav med alt for lav brystværn, som var resulteret i de nævnte tab. Og hertil noget hidtil ukendt: dybe mineskakter til forsvar med fjendens underjordiske sprængninger. En stor del af kompagniet måtte den nat stå op i graven, da der ikke var dækninger til rådighed. Da der efter dagry manglede enhver form for skjul mod observation, måtte enkelte grupper placeres i lette dækninger i løbegraven, hvor de måtte blive indtil afløsning. På grund af en fuldræffer i en sådan let dækning i første linje, faldt den første dag Gefreiter Jens Jensen, 4. Kompanie ¹⁾. Allerede den følgende nat begyndte igen skansarbejdet og transporten af byggematerialer. Arbejdet i denne stilling ville aldrig blive færdig, det vidste vi fra den første indsats (Mangels).

Den 22. marts modtog regimentets adjudant, Leutnant Willers Jernkorsets I. Klasse. Den 25. marts blev regimentsstab 215 afløst og forlagt til Comines.

Allerede den 26. marts havde regimentet mistet de hårdt sårede Lt. Hüper, Lt. Kothe og Lt. Wascher. Regimentets tab frem til den 26. marts var forfærdende 18 døde, 62 sårede og 48 syge. På grund usædvanlig mange afgivelser (eksempelvis hele Pionier-delingen til Generalkommandoet i Roncq), var kampstyrken reduceret faretruende. Brigaden blev derfor indtrængende anmodet om erstatninger i form af betinget krigsduelige og rekvirering af det Armierungs-Kompanie, der tidligere havde været indsat i afsnittet. En deling fra 1. Landwehr-Pionier-Kompanie, III. Bayr. Armeekorps blev tildelt os med ansvar for tunnelsystemet ved Alfweg-Cabt.

Stillingen var i en forfærdende tilstand. Vreden mod vore forgængere, der havde besat denne stilling, ytrede sig på dramatisk form fra vores mandskab. Ganske vist kunne regn og ugunstige vandforhold have været medvirkende årsager, men på den anden side havde de tidligere divisions afsnit været væsentlig smallere, og der havde stået sachserne ulig større arbejdskraft til disposition - pionerer og armerings-kompagnier. Ingen af dækningerne var vandtætte eller sikre mod sprængstykker. Kun den venstre del af stillingen, overtaget fra R.I.R. 242 var godt udbygget. Hptm. Muther berettede over højre fløj:

Den forreste ildlinje befinder sig i en ugunstig tilstand: brystværnet er opbygget af sandsække, der er ødelagte og indholdet løbet ud. Rygværn er ikke afstivet. En skjult trafik i graven er ikke mulig. De få i brystværnet indbyggede dækninger er af simpleste konstruktion, og kan næppe anses for sikre mod sprængstykker. Deres tag består af brædder og bjælker, overdækket med nogle få sandsække. Kampgraven er smal og er vanskelig passabel på grund af overdækninger og dækninger. Hindringer er oftest kun anlagt som en smal linje, og kraftigt beskadiget af det fjendtlige artilleri.

Taktisk meget betænkelig var manglen på en tværstilling bag den langt fremspringende Alfweg-Cabt. stilling, der var meget truet af minesprængninger. Af infanteriobservationer og af talrige, strålende gennemførte patruljer (især af Lt. Sieling og Vzfw. Schierenbeck 2/215) fremgik, at de forreste engelske grave var stærkt besatte, og at fjenden var yderst opmærksomme. Efter en melding den 22. marts fra 8/242 syntes der ved fjenden at have fundet afløsning sted, da modstanderens adfærd var blevet helt anderledes end hidtil. Den fjendtlige artilleri og minevirkning var ret kraftig. Wyttschaete blev hyppigt beskudt fra Kimmel med ganske store kalibre. Efter en kraftig ildforberedelse med artilleri og minekastere, MG og geværgranater, forsøgte fjenden den 19. marts kl. 0230 trænge ind i det gamle minekrater ved D-Hof, men blev kastet tilbage af vores infanteri og MG. Under forsvaret faldt den fremragende Uffz. Semmelroth 10/215, der var blevet udmærket med Jernkorsets I. Klasse. De samlede tab beløb sig til 2 døde og 4 hårdt sårede. I løbet af dagen blev 10. Kompanie heftigt belagt med kugleminer, hvorunder kompagniet havde tre faldne (Wacker, Harjes og Wendland) og 6 hårdt sårede.

Den fjendtlige aktivitet i luften var omfattende og steg dag for dag. Af alle kræfter begyndte nu udbygning af stillingen. Et minør-kommando blev oprettet udelukkende af minearbejdere under kommando af Lt. Korte, der af erhverv var bjergpraktikant. Først blev alle vandfyldte dækninger pumpet tørre, herefter blev der gravet tunnel-dækninger. Kort efter blev der fra division tilknyttet os en dejlig minørenhed. Den dannede grundstammen i det meget kort tid senere opstillede Mineur-Kompanie. Et betonkommando blev oprettet under kommando af Lt. Kurt Weber. En kompagnifører fra tiden mod slutningen af 1917 ville formodentlig med misundelse have set størrelsen af disse enheder. På et billede af betonkommandoet kan man se et skilt »Beton! Beton! Mine Herrerr!«, et meget brugt udtryk fra Hptm. Muther. Et kommando til bygning af feltjernbane blev ført af Lt. Leutheuser, der var et dræningskommando osv. Da arbejdspresset var meget stort, udvirkede regimentet til sidst en befaling om, at bataljonen i hvil i Comines ikke længere skulle deltage i arbejdet i forreste linje, men ubetinget skulle have sit hvil – hvad man så betegner »hvil« i krigstid.

¹⁾ Gefreiter Jens Jensen, født den 19-06-1894 i Skast. Han ligger i dag begravet på den tyske militærkirkegård i Werwicq-Sud – Blok 5, Grav nr. 250.

Det er meget interessant, at 91. Reserve-Infanterie-Brigade på dette tidspunkt foreslog, kun at besætte den forreste linje ganske svagt, og i stedet etableret et bevægeligt forsvar - en taktik, der som bekendt først i 1918 for alvor slog igennem. Gennem Hptm. v. Heeringen fik regimentet at vide, at de højere myndigheder allerede havde kendskab til fjendens omfattende forberedelser til et stort sommerangreb, men dog endnu ikke vidste, hvor angrebet ville finde sted. »De kan være forsikret om, at De vil blive taknemmelig for hver eneste muldvarpeskud, der kan give Dem dækning«¹⁾. Det var også grund til at stramme regimentets indsats til det yderste. Det skal imidlertid også fremhæves, at der fra divisionens side blev gjort det yderste for at forsyne tropperne med det nødvendige materiel, og for at fremstille det på egne store værksteder. At enhederne ikke glemte at bekæmpe fjenden under den store arbejdsbyrde, fremgår tydeligt af forbruget af ammunition. På en halv måned blev der anvendt 100.000 patroner, svarende til omkring 6.000 daglig. Minekasterne skød trods hyppige afløsninger og udskiftning af våben, over 300 miner. Også fjenden opdagede hurtigt, at der nu lå en anden enhed overfor. Af en opfanget telefonsamtale fremgår, at englænderne havde fastslået, at de nye enheder var langt mere livlig og aktiv end de hidtidige. Men hvor god fjendens spionage eller aflytning var, beviste en episode under vores afløsning af sacherne. Fra den engelske grav dukkede et stort skilt op med teksten: »Adieu, Sachsen!«.

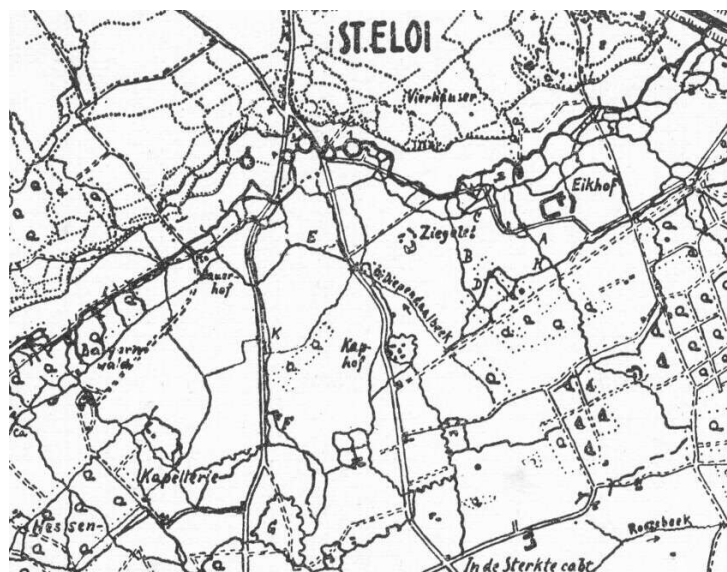
Om eftermiddagen den 26. marts blev en engelsk telefonsamtale aflyttet, hvorefter der forestod en mine-sprængning i St. Eloi området.

Med en hemmeligstemplet befaling fra 91. Res.Inf. Brig blev det øjeblikkeligt bestemt, at samtlige tunnel-skakter i afsnittet skulle aflyttes den 27. om formiddagen. R.I.R. 215 fik den 26. om aftenen ordre til samme dag at gennemføre en prøvealarmering.

Natten til den 27. marts blev stærke engelske patruljer afvist, hvorunder vore MG kontinuerligt var i funktion. Derudover var der intet usædvanligt forekommet. Om eftermiddagen den 26. marts blev 4. Batterie, Res.Feld.Art.Regt. 46 beskudt med omkring 40 skud fra et 28-cm batteri. Ildstillinger blev jævnet og en kanon ødelagt.

Men det var situationen ved St. Eloi, der efter den opsnappede telefonsamtale, det mest truede punkt. Efterfølgende er en skildring af begivenhederne ved St. Eloi, selvom vi først senere – den 6. april – blev indsat her. Denne beretning er nødvendigt for efterfølgende at kunne forstå vores egen senere situation på stedet.

Også ved St. Eloi var stillingerne dårligt nok anvendelige. De havde samme mangler, som ved Wytschaete. Centrum i stillingen var en flad bakke lige syd for St. Eloi, der var af største vigtighed, da der herfra var udmærket mulighed for artilleri-observation af hele højderyggen fra Hollebeke slot til Wytschaete. Her, hvor sprængningerne fandt sted den 27. marts, bestod den forreste stilling af tre linjer – Ia, Ib og Ic-linjen. Bagved, foran »Dammstrasse« lå mellemstillingen med Skanse b. »Dammstrasse« fik fra Kap-Hof i nordvestlig retning 1.350 meter snorlige til slotsparken ved Hollebeke. Fra Kap-Hof var afstanden til Ia-linje omkring 900 meter, der på højre fløj af Jäger-stillingen var reduceret til blot 400 meter. De forreste

¹⁾ De højere myndigheder havde uden tvivl også kendskab til de store angrebsoperationer i Flandern, særligt i omegnen af Wytschaete. Heraf forklares hvorfor Generalkommandoet krævede et modangreb ved St. Eloi gennemført omkring 10 timer tidligere, end ønsket af de involverede enheder. Tilsyneladende antog Generalkommandoet, at fjendens erobring af højdragene ved St. Eloi blot var forberedelsen til en større angreb. At de engelske forberedelser havde det omfang, som det havde i 1916, forventede de højere myndigheder dog ikke. I virkeligheden var Wytschaete bjerget allerede i foråret 1916 blevet undermineret, hvilket også senere fremgik af de engelske hemmelige dokumenter. Sprængladningerne var placeret, klar til at blive antændt. Vi sad bogstaveligt på en krudttønde. Formodentlig ønskede englænderne først at tage St. Eloi, for derefter at sprænge sammenfaldende med starten på offensiven på Somme. Vores kontrasprængning ved Alfweg (mine »Bohne« eller »Dora«) ødelagde imidlertid tænd systemer så grundigt, at – igen efter engelske hemmeligstempledte dokumenter – det krævede flere måneders retablering, og Flandern-offensiven startede derfor først i starten på 1917. Det er svært at forestille sig, hvilken konsekvens et samtidig storangreb langs Somme og i Flandern ville have haft på vores hær i 1916.

stillinger var forbundet med Kap-Hof med »Peterweg« løbegraven, der fortsatte bagud til Rupprecht-Feste. Der var endnu to løbegrave fra Dammstrasse til den forreste linje. Den første – Dännereweg (B på kortet) – fik fra Schanze b (D op kortet), mens den anden – Clausweg (A på kortet) fik venstre forbi Eikhof. Sidstnævnte fortsatte på den anden side Dammstrasse som »Engelsweg« frem til »Engelfeste« til højre og »Teufelsfeste« til venstre.

Mellem det forreste stillingssystem ved St. Eloi og venstre fløj af Dammstrasse ved Kap-Hof løb sænkningen langs »Diependaelbeek«, der fortsatte langt mod venstre, krydset af de to veje mod Wyttschaete og mod Oosttaverne. I hele dette område var der ikke indrettet én eneste stilling. »Felsengraben« var en sumpet grav med knædyb vand. Den senere etablerede tværstilling i forlængelse af denne, var endnu ikke etableret.

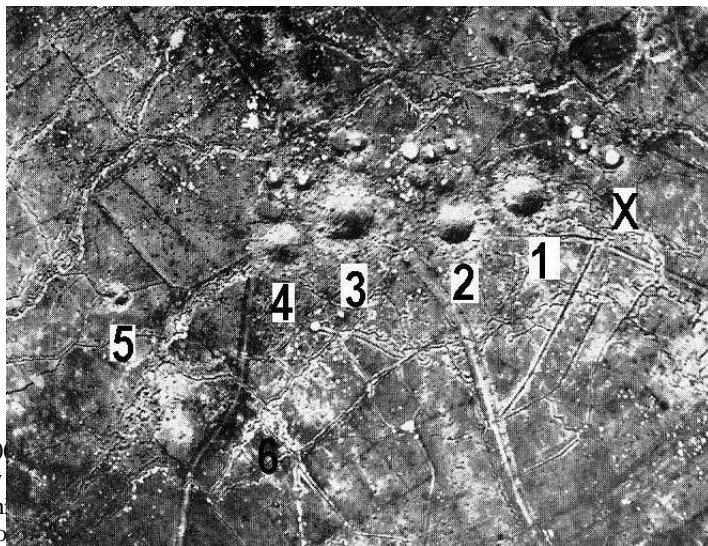
Siden midten af marts havde 92. Brigade på højre fløj frem til St. Eloi, foran sig den kendte engelske angrebsenhed, 3. Division, og på venstre fløj den canadiske 3. Division. Den 27. marts var området besat på følgende måde: forreste stilling fra Eikhof (her tilslutning til I.R. 124 fra XIII A.K.) over Eloi-ryggen af Reserve-Jäger-Bataillon 18, så indtil Bayernwald af I/214. Mellemstillingen fra Engelsweg til »Jägerfeste« var besat af III/214. De forreste stillinger var underlagt Hptm. Stoffleth, Res.Jäger 18, hvis kommandostation var oprettet i Skanse b på Dammstrasse. 216 regimentskommandostation lå i Raabgrund.

I de sidste dage havde man i de fjendtlige grave observeret livlige bevægelser, navnlig i de tidlige morgentimer og om aftenen: man havde slæbt rundt med store kasser og andre genstande. De afløste enheder havde fortalt, at modstanderen havde gravet minegange ind under de tyske grave; de havde imidlertid også hævdet, at der var truffet effektive modforholdsregler herimod. På forhånd afviste man muligheden for fjendtlige minesprængninger. Ydermere var Pionier-Kompanie, 123. Division, der havde ansvaret for kontrasprængninger i området, forblevet i afsnittet. Straks efter modtagelse af den alarmerende melding den 26. marts om den aflyttede samtale, blev der af et Minør-kommando på stedet gennemført en omfattende undersøgelse. Efter dette kommandos formening, kunne der ikke forventes større sprængninger! Efter oplysninger fra Gefr. Christensen 7/215, havde en patrulje om natten opfanget en engelsk samtale, hvorefter der ville blive sprængt i løbet af en til to timer. Under videreformidlingen af denne melding, blev den imidlertid forvrænget.

På baggrund af de foruroligende meldinger havde Hptm. Stoffleth om aftenen ladet sine 4 jægerkompagnier rømme Ia-linjen med undtagelse af en svag postering. Denne forholdsregel blev sidst på aftenen ophævet for de tre højre kompagnier, efter at en mineofficer, som i flere måneder havde leder mine-arbejdet foran St.Eloi, på vegne af divisionen var dukket op hos Hptm. Stoffleth. Denne erklærede på det bestemtteste, at de tre højre kompagnier var beskyttet mod enhver fare af et system af underjordiske tunneler og gallerier, og at kun en sprængning ved venstre fløjkompagni ville være mulig. Rømningen blev derfor kun gennemført på venstre fløj, mens 4./Jäger 18 forblev. I de første morgentimer meldte Oblt. Schaumburg, kompagnifører for 4. Kompanie, på ny om støj i undergrunden. På denne melding sendte Hptm. Stoffleth øjeblikkeligt to ordonnanser af forskellige ruter frem med ordren til øjeblikkeligt at lad Ia og Ib-stillingerne rømme af 3. og 4. Kompanie. Ingen af ordonnanserne nåede frem. Den ene faldt undervejs, den anden forsvandt. Det var nu for sent. Ulykken ville tage sig gang.

Den 27. marts kl. 0515 blev nattens stilhed brudt af en enorm eksplosion. 12½ tons dynamit blev med et fingertryk udløst under de tyske stillinger. ¹⁾

I Comines klirrede og sprang vinduer. Man blev bogstaveligt kastet ud af sengene ²⁾. En voldsom trommeild, som vi hidtil dårligt havde oplevet, kunne høres. De fleste folk blev brutalt revet ud af søvnen af det fjerne drøn. Der udbrød uro i de store barakker. Spændt lyttede vi om den kraftige ild som de foregående nætter, igen ville blive mindre, men få minutter senere betød råbet: »Alarm!«, at det for denne nat var forbi med natteroen. I. Bataillon, der havde ligget i hvil i Comines side den 22. marts, forlod

¹⁾ Der blev sprængt 6 miner: (X) = 820 kg, 1 = 14.000 kg langt væk fra de tyske stillinger, at den ikke blev sprængt. Stoffet var Ammonal, der er en blanding af Ammoniumnitrat og guld, det udløser. I dag er ammonal bedst kendt som dynamit.

²⁾ På Universitetet i Göttingen kunne Professor Wiechert konstatere tydeligt udslag på seismografen. Af alle sprængninger, der ellers var nævnt i hærberejningerne, er kun denne og sprængningerne ved Wyttschaete 1917 optegnet.

byen som det begyndte at blive lyst under kommando af Hptm. Murther, i første omgang trukket frem til Houthem. Siden blev den fordelt i flyveskjul på gårdene udenfor Houthem (4. Kompanie i Pilligrime Ferme). Først som det igen blev mørkt rykkede kompagnierne videre frem for enten at gå til modangreb eller for at blive indsat i transport af forsyninger.

Englænderne havde udløst 5 miner, to på hver side af vejen Warenton – St.Eloi under begge vores to forreste grave, den femte længere mod sydvest mellem den tyske og den engelske linje. Virkningen af de fire nævnte sprængninger, som af englænderne havde været forberedt i månedsvis, var enorm. Af de fire jægerkompagniers (rækkefølge fra højre 1,2,3 og 4) i stilling var 2. for største delen, 3. fuldstændig og 4. Kompanie for en dels vedkommende begravet.¹⁾ Umiddelbart efter sprængningen begyndte en trommeild med alle kalibre inklusiv de tungeste skibskanoner (37,8-cm) mod forreste linje mellem Eikhof og Bauerhof, mod Dammweg mellem Engelsweg og Jägerfeste og mod hele mellemterrænet helt tilbage til Gapaard.

Under dække af denne ild besatte englænderne (Northumberland Fusilier – 23. Division, forstærket af 3. Division) kraterne og forsøgte at rulle vore stillinger op til højre og venstre.

Øst for kraterne lå resten af 2/R. Jäger 18, dens 1. Deling (omkring 30 mand) under Lt. Bünting. Den øvrige del af 2. Kompanie var begravet. Kompagnifører, Hptm. Fiebelkorn og Lt. Gräper var faldet. Som sidste delingsfører kastede Lt. Bünting med sine få folk englænderne ud i kamp på håndgranater, støttet af det her placerede MG/216, tog to englændere til fange og trængte næsten frem til Krater 1. Her bjærgede han 15 begravede jægere. Under kampene blev Lt. Bünting hårdt såret; kommandoen blev overtaget af Vizefeldwebel Rodass, der indrettede alt til forsvar. Forstærket af yderligere jægere afviste han senere talrige engelske angreb.

Til venstre for Krater 4 lå 4/R.Jäger 18. Første og Anden deling blev begravet ved sprængningen, kompagnifører Oblt. Schaumburg hårdt såret og delingsfører sat ud af spillet af artilleriet. De svage rester af kompagniet rykkede med håndgranater frem mod Krater 4, og det lykkedes endda dele at trænge ind i krateret. Enkelte holdt fast i den yderste kant af krateret indtil aften, men blev så omgået af englænderne. Det lykkedes kun en enkelt Oberjäger at slå sig igennem. På dette sted var to MG fra Jäger 18 og et fra MG-Scharfschützentrupp 62 effektive.

På den højre fløj lå 1. Kompanie under Lt. Rinow, uskadt af sprængningerne. Desto hårdere blev det ramt af den voldsomme artilleribeskydning. Forstærket af I.R. 124 med våben og håndgranater, forstærkede Lt. Rinow resterne af venstre nabokompagni.

3. Kompanie til venstre for 2/Jäger 18, var hårdest ramt. Fra kompagniet nåede kun 3 mand tilbage. Selvom de var blevet taget til fange, havde de efterfølgende kunne slå sig igennem. Man må antage, at hovedparten af jægerne var omkommet.

I/214, der til venstre stødte op til St.Eloi stillingen, havde også store tab til artilleriilden. Området mellem Engelsweg og Jägerfeste blev fuldstændig revet op af granater, og Skanse b, hvori I/216 lå, jævnet med jorden. Hptm. Stoffleths kommandostation i Skanse blev ramt af en 40-cm granat, der trængte gennem jerndragerne i taget og eksploderede i siderummet. Her blev 7 jægere og ordonnanser dræbt. Kommandøren selv blev begravet, og først efter 1½ times arbejde igen gravet fri. Da alle telefonforbindelser var ødelagte og en ledelse herfra ikke længere var muligt, forlagde Hptm. Stoffleth sin kommandostation længere til venstre. Ordonnanser slap ikke igennem den vanvittige ild. Flere jægere fandt døden under forsøget på at bringe meldinger igennem.

Umiddelbart efter sprængningerne blev alle enheder alarmeret uden at der var tilgået ordre hertil fra højere myndigheder. I/215 stod efter 26 minutter klar til afmarch. Stab 215 red i strakt galop mod fronten. Oberstlt. Bonsack overtog øjeblikkeligt kommandoen over Underafsnit IV. Staben ved 92. Brigade havde allerede kl. 7 besat dens kommandostation på Dichteley-ferme. Korps og divisionsreserver blev sat i march i retning Houthem.

Brigadereserven under 91. Res.Inf.Brig., I/215 og MG-Kompanie med tre MG og alt reservemandskab fik ordre til at rykke frem ad vejen Comines – Houthem – Oosttaverne, for her at afvente yderligere ordre. Da vejen imidlertid lå under kraftig beskydning, fik enhederne af brigaden ordre til at forblive ved Pilligrime og Caleute Ferme, og MGK i Caleute Ferme. Undervejs mødte de overalt ammunitionskolonner på vej tilbage i skarp galop. Ved de batterier, vi kom forbi, var prodserne trukket helt frem til pjecerne. I øvrigt var Underafsnit IV med R.I.R. 215, bortset fra artilleriilden, forholdsmæssig rolig. Alle regimentets patronvogne var fuldt belæsset med håndgranater og for en dels vedkommende nået helt frem til Wytshaete. Regimentsreserven var truffet frem til Richtershof og Ruppertsbau, hvorfra de dog kl. 1430 igen marcherede tilbage. Den forestående afløsning af regimentet var aflyst. Af tab havde II. Bataillon langs fronten tre døde og to sårede, mens III. Bataillon havde en såret og I. Bataillon en død.

¹⁾ Der var flere sønderjyder i Reserve-Jäger-Bataillon 18. Niels Thorvald Lassen, 27. maj 1894 i Tønder, var blandt de faldne den 27. marts.

92. Res.Inf.Brig. reserve var sat i march mod Sterkte-Cabt., men blev så holdt tilbage, da det fjendtlige artilleri var begyndt at lægge ild over steder. I stedet fik brigaden stillet 91. Brigades reserve (215) til disposition i Caleute Ferme. Kommandoen over Underafsnit I havde Major Albrecht I/216 (II/216 lå i Damm-stillingen), mens Major v. Bülow III/214 havde Underafsnit II med kommandostation Sachsenfeste i Rondell skoven.

92. Brigade modtog den førte melding fra fronten kl. 1053, hvor Hptm. Stoffleth meddelte »at omkring 30 jægere stadig holdt stillingen«. Med en sprængning, der havde bredt sig over næsten 600 meter, blev modtaget af brigadekommandøren med forbavelse. Der var imidlertid ikke mulighed for en længere telefonsamtale, da linjen straks efter igen blev afbrudt af artilleriet, og trods alle forsøg ikke igen kunne etableres. Meldinger fra artilleriet var modstridende.

Kl. 11 måtte Oblt. Schaumburg og Feldw.Lt. Benzin, som begge var såret, opgive den sidste modstand, de overlevende jægere ydede i 1c-linjen. Flere angreb var allerede blevet slået tilbage, men de sidste patroner og de sidste håndgranater var brugt. Yderligere 8 jægere var faldet, fem begravet. Som de sidste af 4. Kompanie faldt blot 13 jægere i hænderne på englænderne, heraf 7 sårede.¹⁾

Omkring kl. 1400 kunne Hptm. Stoffleth konstatere, at stillingen foran St. Eloi foreløbig var på englændernes hænder. Alt tapperhed havde været forgæves. Overmagt i enheder og ammunition havde udslettet de sidste overlevende i Ia og Ib linjen. Da så det fjendtlige artilleri omkring kl. 1430 blev lagt frem, blev situationen for de få jægere og infanterister fra 216 kritisk. Alligevel lykkedes det at forhindre fjenden fremrykning mod den truede Damm-stilling. Kl. 1640 meldte Lt. Hirschberg 214, at dette regiment holdt alle sine stillinger, men at enhver forbindelse nord for Diependaalbeek mellem Ia og Ib stillingen var umuligt, og et fremstød herfra mod kraterne ville være udelukket.

I mellemtiden (omkring kl. 1125) var General v. Wasielewski opsøgt brigadekommandøren, Oberst Maercker, i 92. Brigades kommandostation. Divisionskommandøren besluttede sig til at generobre kraterne med stormkolonner. Hertil var forudset anvendt I/216 og III/216, mens 214 som afledning skulle gennemføre et fremstød i Bayernwald. Korpset aflyste imidlertid den natlige storm og beordrede, at begge sider skulle besættes med håndgranatgrupper, og der i løbet af natten skulle graves en tværstilling i linjen Ziegelei (teglværk) – Felsgraben – Bauerweg – Bauerhof.

Som beskydningen mindskedes noget hen under aften, begyndte Major Albrecht af afløse Jäger 18 med 3/215, forstærket af 2 og 4/216 under Lt. Weglau.

Det var på højeste tid. Jægerne fik ordre til at marcherer tilbage til deres hvilekvarterer i Bousbecque. Imidlertid lykkedes det ikke at afløse alle jægere. Resten af 2. Kompanie under Vzfw. Rodass kunne først trækkes ud den 29. marts om morgenen. Uafbrudt i næsten 40 timer havde de kæmpet uden nogen form for forplejning. Den 21. marts havde Reserve-Jäger-Bataillon 18 med 16 officerer og 868 mand afløst i beredskabsstillingerne Skanse b, Damm-stilling og Raabgrund, og den 25. afløst i forreste linje. Efter tab på 533 mand returnerede bataljonen fra deres første indsats ved St. Eloi. Alene 351 var døde, begravet eller såret, kun 182 faldt i engelsk fangenskab. Som et strålende eksempel på den ånd, der herskede: da det blandt de tilbagevendte overlevende blev kendt, at der stadig lå sårede i mellemterrænet, meldte alle sig frivilligt til igen at rykke frem for at bjærge dem. Der blev fundet yderligere 7 kammerater.

I sin udgave fra 30. marts 1916, berettede »Morning Post« om det fremragende indtryk, fangerne havde gjort: »Fuldstændig tildækket af jord så de ud som fugleskræmsler, men blev af de tilstedeværende englændere erkendt og behandlet som noget ganske særligt. Men de så imidlertid heller ikke så rå ud som de hårdhuede preussere eller de gnavne bayrere«.

I Underafsnit II blev højre fløjkompagni 1/214 afløst af 9/214. Pionier-Kompanie 46 blev indsat her. Fremsendte patruljer kunne bjærge yderligere sårede jægere. Til gravning af tværstillingen i Underafsnit I blev II/216 under Hptm. Pigge indsat, mens III/216 under Hptm. Tobien transportererede materiel. I Underafsnit II fik II/214 under Hptm. Otto stillet I/215 til rådighed til materieltransport. Bataljonerne Pigge og Otto skulle ved daggry besætte den nye stilling med hver to fremskudte maskingeværere. Som reserve fik 92. Res.Inf.Brig. stillet to MG/215 og I/213 til disposition. Begge 215's MG blev underlagt 214 og placeret ved krydset mellem Bauerweg og Felsgraben til højre og venstre i stillingen. Det 11. maskingevær fra 215 blev sammen med hele reservemandskabet indsat i støttepunkt Wyttschaete.

Også i løbet af natten lagde fjenden ild af alle kalibre over hele Ia, Ib-linjen og mellemterrænet, så arbejdet på tværstillingen næsten ikke var muligt. Skansebataljonerne havde store tab, dog havde vores I. Bataljon kun en enkelt falden.

¹⁾ Wilhelm Otto Feddersen, 26. juli 1892 i Skodborg, 4. Kompanie, blev taget til fange og tilbragte resten af krigen i den særlige ”dansker lejr” i Feltham ved London. Han fortæller herom i DSK-årbog 1949.

Omkring kl. 0200 den 28. marts var følgende kendt: Totalt ødelagt var Dännerwegs sydlige halvdel, Peterweg, Bauerweg i den nordlige del og Skanse b. Englænderne havde besat Ia og Ib-linjen fra syd for Vierhäuser til den vestlige begrænsning af Underafsnit I. Om han også beherskede den af sprængninger uberørte Ic-linje var ukendt. Kl. 0530 meldte Hptm. Guinbert fra Pionier-Kompanie 46, at den sydlige kant af kraterne var besat af tyske enheder.

Kl. 0900 blev det kendt, at 3/216 ikke havde kunnet afløse alle jægere. Venstre fløj af jægerne (Vzfw. Rodass) lå kun 30-40 meter fra Krater 1. Sammen med ham var håndgranatgruppen fra 2/216 (Lt. Heesch) og bag ved en styrke fra 4/216 (Lt. Wielgoss). Det sidste stykke af den gamle tyske grav var så sønderskudt, at passage ved dagslys næppe var mulig.

Den fjendtlige artilleriild fortsatte hele dagen igennem. Den ramte ligeledes Ic-linjen, så fjenden holdt altså ikke denne besat. I/215 var omkring kl. 0500 returneret til Houthem, men måtte på grund af total overbelægning fortsætte til Comines efter at enheden havde stået stille på vejen i to timer. Som det blev lyst kunne der i den ødelagte kirke og de tomme huse i Houthem tændes nogle få store bål for at få tørret det gennemblødte tøj. Efter et kort hvil måtte bataljonen igen få frem til afløsning af II/215. Afløsningen var yderst vanskelig, da regimentet til stadighed skulle have en indsats klar bataljon i Houthem. I 4. Kompanie gav det endnu engang en time lang venten i Houthem, og først kl. 0130 om natten kunne marchen fortsættes. Frem til den 31. marts havde I. Bataillon to døde og tre sårede i stillingen. II. Bataillon, der den 28. marts havde tre døde, gik i beredskab. 10. og 11. Kompanie forblev som beredskab i den iskolde, tagløse kirke i Houthem. Den 29. marts rykkede III/215 til Comines som reserve for 91. Res.Inf.Brig.

Natten til den 29. marts blev arbejdet på tværstillingen fortsat. II/210 blev stillet til rådighed til materieltransport.

R.I.R. 214 havde hidtil haft 29 døde, 57 sårede og en savnet. R.I.R. 216 havde mistet 238 mand, herunder 58 døde, 127 sårede og 53 savnede. På de to kampdage havde 92. Res.Inf.Brig. dermed mistet 830 mand. Dagen forløb generelt rolig. Pionier-Kompanie Vogel (Pi.Komp. 22) ble underlagt 92. Brigade.

Allerede den 29. marts havde håndgranatgruppen i Underafsnit I besat den del af Ib-linjen, der fra kanen af Krater I gik mod syd. Om aftenen opklarede tre patruljer fra 216, at Krater 1 var besat af omkring 30 englændere. Gruppen under Heesch ville nu rykke frem mod krateret fra øst, mens Lt. Wielgoss skulle rykke frem fra syd. Når krateret var indtaget, skulle 8/216 (Lt. Monteton) straks skabe forbindelse mellem Ib-linjen og krateret.

Angrebet blev planmæssigt og med succes gennemført, selvom de springvis fremrykkende grupper på højre flanke blev mødt med MG og håndgranater fra et gamle, mindre krater, og ligeledes på venstre flanke af MG fra vores tidligere Ic-linje. Enhederne gravede sig med det samme ned langs hele kanten af krateret med undtagelse af et stykke på omkring 50 meter af den sydlige kant. Man havde til dette formål medbragt lange redskaber. Om aftenen var der etableret en gennemgående stilling, mens 8/216 havde gjort en forbindelsesgrav færdig. Dette resultat var opnået på bekostning af tre faldne.

Også Regiment 214 var gået frem. Den havde besat Ia-linjen frem til det store granatkrater syd for Krater 5 og Ib-linjen frem til et punkt, hvor graven mod nord udmunder i nordkanten af Felsgraben. Her havde en post lavet en stærk afspærring. Denne grav kunne ligeledes, om end kun svagt, besættes, så der på en måde her var etableret en tværlinje.

Om aftenen overtog Oberst zur Megede, R.I.R. 214, kommandoen over Underafsnit II.

Heller ikke fjenden havde været inaktive. Lt. Tank 214 (faldt den 6.4.1916) meldte, at englænderne at forbundet Krater 5 med deres gamle stillinger, og herfra havde gravet en sappe fra Krater 4 fem mod vores gamle Ia-linje. Kl. 2230 kunne man høre minestøj i det lytteapparat, der var placeret i Bauerhof. Den formodede mine-skakt blev herefter beskudt af tungt artilleri, og det truede stykke af Ia-linjen rømmede af 214 med undtagelse af en deling.

En patrulje fra 214 fik til opgave at bjærge et indbygget Arnd-lytteapparat ikke lange fra vejen Warenton – St.Eloi, der under ingen omstændigheder måtte falde i hænderne på fjenden. Undervejs stødte patruljen imidlertid på en stærk engelsk besætning i Ic-linjen. Apparatet blev derefter natten til den 18. april hentet af telefonfolk fra R.I.R. 215 under de vanskeligst tænkelige omstændigheder, efter at 10/215 havde fundet den dækning, hvori apparatet var placeret. Det lykkedes for 8/214 at trænge frem til Ic-linjen gennem den nogenlunde intakte forbindelsesgrav mellem Ia og Ic linjen øst for Krater I, og her yderligere at bjærge 7 sårede jægere.

Natten til den 31. marts skulle der igen være rykket frem mod kraterne. Dette angreb lykkedes imidlertid ikke. Fire grupper fra 10/216 under Lt. Brauckmeyer trængte ganske vist fra øst ind i Ic-linjen, nedkæmpede flere englændere, tog en til fange og nåede frem til landevejen, men måtte herefter på grund af manglende forbindelse igen falde tilbage. 12/216 kunne på grund af den meget heftige artilleriild ikke rykke frem. Umiddelbart før 214 rykkede frem til angreb, bragede til højre håndgranaterne, straks efter fulgt af artilleriild. Canadierne, der i mel-

lemtiden havde afløst den 3. engelske Division, havde forsøgt at angribe Krater 1, men var blevet afvist. Endnu to gange forsøgte canadierne at angribe.

Den 1. april blev der igen i Bauerhof hørt mineringslyde. »Det syntes, som var boremaskinen stødt på et hårdt jordlag«.

Omkring kl. 1600 forstærkedes atter den fjendtlige artilleriild, der specielt lå over Krater 1. I Krater 2 blev englænderne set med anlagt bajonetter, mens de kastede håndgranater mod Krater 1. Krater 2 blev herefter lagt under ild fra de tunge batterier.

Den nat blev arbejdet påbegyndt på en tværstilling, befalet af Generalkommandoet. Til indsættelse i forreste linje blev til 92. Res.Inf.Brig. til Underafsnit I tildelt III/213 og til Underafsnit II tildelt III/209. Den 2. april overtog Hptm. Stoffleth, Jäger 18, igen kommandoen over Underafsnit I. Formiddagen forløb relativt rolig. Hen på eftermiddagen steg artilleriilden imidlertid til yderste heftighed. Ia-graven blev jævnet med jorden. Forbindelsen til Krater I gik tabt. Fra 10/216 lå 3 grupper siden håndgranatangrebet natten til 1. april, i Ic-linjen og en gruppe i en vandgrav. Den største del af Ic-linjen var på engelske hænder.

Om aftenen kom sårede fra 10/216 tilbage over åbent terræn og fortalte, at artilleriilden næsten fuldstændigt havde jævnet den besatte del af Ic-linjen med jorden, og at kammeraterne enten var blevet begravet eller dræbt. En senere returnerende Vizefeldwebel bekræftede, at Ic-linjen var opgivet. Hptm. Stoffleth befalede herefter, at besætningen på kraterne skulle forstærkes af større håndgranatgrupper, og at den tabte forbindelse under alle omstændigheder skulle reetableres. Opgaven mislykkedes på grund af artilleriilden, og heller ikke den planlagte aflastning af kraterbesætningen med /211 kunne gennemføres. Da skydningen steg yderligere og en fjendtlig spærreskydning ramte tværstillingen, var et angreb sandsynlig. III/216 blev alarmeret og trukket frem til Damm. Fra Krater 1 så man en stikflamme stige op efter en eksposition. Tilsyneladende var depotet af håndgranater i krateret sprunget i luften. Forgæves forsøgte denne af II/211 at trænge frem til krateret. Ammunition og forplejning kunne ikke nå frem til kraterbesætningen.

Den 3. april kl. 0215 steg røde lyskugler op fra krateret. Straks efter startede vores artilleri en spærreskydning. Fjenden svarede kraftigt igen. Hptm. Graeger II/211 fik ordre til at sammensætte et stødkompagni. Kl. 0300 blev artillerikommandøren opfordret til med alle disponible at lægge spærreild over St. Eloi. Divisionen blev anmodet om hurtigst muligt at bringe den bataljon fra 182, der var blevet tildelt brigaden, og hvis ankomst til Werwicq forventedes hvert øjeblik, hurtigst muligt med bane videre til Houthem, hvor den skulle forsynes med håndgranater.

Kl. 0500 ankom II/211 til Pilligrime-Ferme efter om natten at have arbejdet på to steder i stillingen. Kl. 0510 var III/182 ankommet til Houthem, hvorfra den med det samme blev trukket frem til Raabgrund. Ydermere var i Houthem de alarmerede I og II/214, samt I og II/216 ankommet til disposition for Generalkommandoet. Kl. 0500 blev vores ild indstillet, men efter 5 minutter blev der igen påkaldt spærreild fra krateret. Kl. 0540 troede Hptm. Stoffleth, at et angreb mod Krater 1 og området øst herfor var under udvikling. III/182 blev derfor stillet til disposition for Underafsnit I.

Morgenen var meget tåget, og sigtbarheden stærkt reduceret, så det fra mellemstillingen var meget svært at se, hvad der skete i de foranliggende grave. Omkring kl. 0630 blev det konstateret, at fjenden holdt Ic-linjen tæt besat. Divisionen befalede, at et forsøg på at tage krateret skulle gennemføres i ly af tågen. Underafsnit I meldte på denne, at 7/211 holdt højre fløj af stillingen frem til indmundingen i tværstillingen. I denne lå en deling af 8/211 under meget kraftig beskydning. En fremrykning af udelukket. Den samme melding indløb fra Underafsnit II, der holdt tværstillingen besat med seks grupper og to MG.

Kl. 0915 meldte Underafsnit I, at Krater 1 var besat af fjenden. En artilleriobservatør så på samme tidspunkt, at omkring 80 tyske fanger blev ført væk fra krateret. Erobringen måtte være sket mellem kl. 0830 og 0900, da en artilleriobservatør kl. 0830 havde meldt stedet besat af tyske tropper. Herefter tog artilleri hele kraterområdet under kraftig beskydning.

I løbet af natten sonderede fjenden frem med patruljer; ellers forløb den forholdsmæssig rolig. Det var derfor muligt at tænke på bjærgning af de talrige sårede i mellemtærrænet, hvilket skred godt frem.

Også formiddagen den 4. april forløb rolig. Om eftermiddagen var der konference i divisionens hovedkvarter, hvor brigaden blev underrettet om de ovenfor nævnte tegn på et større forestående engelsk angreb, som man på højeste niveau forventede snart ville indtræffe. For at komme dette i forkøbet blev det befalet at generobre St. Eloi stillingen. Til dette formål blev der af den øverste hærledelse stillet et Garde-Pionier-Kompanie (flammekastere) til rådighed samme med en betydelig forstærkning af det tunge artilleri, der før stormen ville beskyde de engelske batterier med specialammunition (gas). Som tidspunkt for udførelse fastsatte Oberst Maercker som udgangspunkt sidst på eftermiddagen den 6. april. Artillerikommandøren fik ordre til, den 5. og den 6. april på

forskellige tidspunkter af dagen at gennemfører ildoverfald af 15-30 minutters varighed. Det sidste ildoverfald skulle følges af en skydning med specialammunition umiddelbart før stormen.

Om natten blev to bataljoner indsat i arbejdet på forsyningsveje og opmarchgrave. På grund af den kraftige artilleribeskydning skred arbejdet imidlertid kun langsomt frem.

Den 5. april formiddag fik brigadekommandøren, Oberst Maercker, via divisionen af Generalkommandoet at vide, at hurtig handling var nødvendig. Stormen måtte gennemføres tidligt den 6. april.

Allerede ved middag fik regimentskommandøren ordren til angreb, ifølge hvilken 92. Res.Inf.Brig. »ved daggry den 6. april skal tilbageerobre de af englænderne besatte sprængkratere syd for St. Eloi«. Alle angrebsenheder, reserver og skansetropper skulle kl. 0450 var parate, iværksætte angreb kl. 0508. Til angreb på Krater 1 og 2 skulle indsættes I/216, mod Krater 3 og 4 indsættes I/214. Underafsnitskommandør I var Major Albrecht I/216, for Underafsnitskommandør II Oberst zur Wegede, R.I.R. 214.

Der blev ikke givet enhederne megen tid til forberedelse. Omkring midnat marcherede begge angrebsbataljoner fra 214 og 216 fra Werwicq. I Houthem blev der udleveret håndgranater, sandsække osv. Gardepionererne (flammekastere) mistede orienteringen, og kom for sent til angrebet. Enhederne marcherede videre og indtog deres udgangsstillinger.

Kl. 0315 den 6. april fik brigadekommandøren meddelt, at skydningen med specialammunition ikke ville finde sted efter et ubegrundet direktiv fra korpset. Med størst muligt eftertryk gjorde Oberst Maercker opmærksom på, at han udtrykkeligt var blevet lovet en bekæmpelse af det fjendtlige artilleri. Det var ikke længere tilrådeligt at meddele enhederne denne ændring, da angrebsmoralen derved kunne blive påvirket. Modsat var der en risiko for, at enhederne ved en senere oplysning om ændringen, ville miste tilliden til de foresatte. Senere kom det frem, at skydningen med gas blev aflyst på baggrund af meldinger fra meteorologerne om en vindhastighed ved jorden på 6 meter.

Kl. 0430 begyndte artilleriets forberedelse. Artilleriet skød »strålende«. Det dækkede fuldstændig den gamle Ic-linje, kratere og grave på begge sider af St. Eloi. Også minekastere deltog. Stemningen var strålende. Alle var overbeviste om, at angrebet ville lykkes. Tyve minutter efter vores ildåbning, begyndte det fjendtlige artilleri at svare igen.

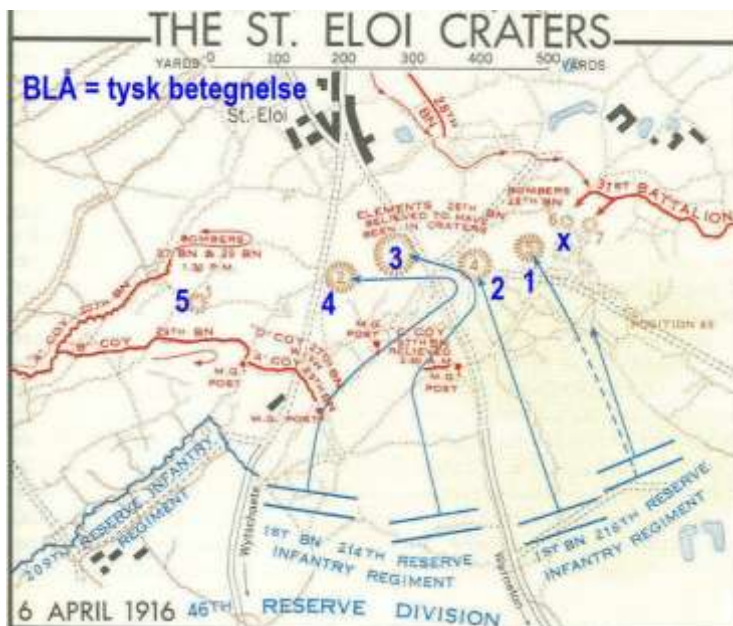
Så klokken 0508! – det første morgengry!

Præcist på sekundet lagde artilleriet deres ild frem, mens infanteriet iværksatte storm. Stormkolonne 1 – I/216 – var endnu ikke kommet ud af deres adgangsgrav. Den allerede flere gange sårede, velprøvede fører for 1. Kompanie, Lt.d.R. Schmidt sprang frem og rev den forreste del af kompagniet med frem. Ikke alene blev den ramt af kraftig artilleriild, men også heftig infanteri og MG-ild fra de engelske grave på højre flanke ved Vi-erhäuser. Lt. Schmidt såredes endnu engang, sprang endnu engang frem, og fældes af et dødeligt skud. De angribende dele af kompagniet havde store tab og måtte vende om. Resten af kompagniet og den bagved stående 3. Kompanie blev af ilden holdt nede i skyttegraven.

2/216, 1/214 og 4/214 nåede i en hurtig storm frem til Ic-linjen, hvorfra de blev mødt af infanteri- og MG-ild.

Der opstod en kort kamp på bajonetter og håndgranater. 2/216 erobrede et MG, 4/214 nedkæmpede besætningen på to MG, hvorunder fører for kompagniet, Lt. Becker såredes alvorligt. På hans ordre overtog Lt. Pitz kommandoen. Kompagnierne lod sig ikke standse i ret lang tid, men fortsatte frem til kraterner. Bag 2./216 fulgte 4. Kompanie som reserve. Som befalede besatte den de huller til højre for vejen, der udgjorde resterne af vores Ic-linje og indrettede sig. Et antal døde, 4 sårede og 4 usårede englændere blev fundet.

2/216 fortsatte stormen. Den beskød de flygtende englændere. Kompagniet skulle med venstre fløj langs Warenton-St. Eloi vejen rykke frem mod Krater 2, men hvor var vejen? og hvor var krateret? Der var ikke længere noget spor efter

vejen, og krater lå ved siden af krater. Foran sig havde kompagniet en omkring 2 meter høj mur af leret jord, der næppe var synlig mod den mørke himmel. Det gik henover, og så forsvandt folkene i dybet. To englænderne i krateret nedkæmpes med håndgranater.

Denne skitse stammer fra den canadiske hærs officielle fremstilling af kampen. De tyske angrebsakser stemmer ikke helt overens med fremstillingen i R.I.R. 215 regimentshistorie.

Under passage fra Ic-linjen kom 1/214 under geværlid fra ryggen, formentlig fra egne enheder. Folke skreg kendeordet »Hundekehl« og bandede højlydt. Derudover gik det kompagniet præcist som 2/216. Den kunne hverken finde vejen, de skulle holde på højre hånd, eller aner, hvor langs den lange jordvold, der lå foran dem, Krater 3 gemmer sig. Volden blev passeret og krateret nået. To englænder her blev taget til fange.

4/214 stødte bag Ic-linjen på enkelte englændere, der blev taget til fange. Lt. Pitz opdagede, at han var gået vest forbi Krater 4. Han nåede derfor krateret fra fjendeside, mens fra modsatte side 2/214 samtidig dukkede op. Fire englændere blev taget til fange.

Stormen var startet kl. 0508. Allerede kl. 0516 meldte grønne lyskugler bagud, at ic-linjen allerede var blevet taget. Klokken var nu 0520. Hver af stormkompagnerne havde sikret et krater. Om det var de rigtige krater, vidste ingen.

På øjeblikke senere fik fører for 4/216, Lt. Klausmann, i Ic-linjen af en patrulje kommende fra højre, en melding, at der fremme til højre stadig var et ikke besat krater. Han hastede frem med 20 mand og kastede sig over krateret.

Fra Krater 2 udsendte Lt. Müller 1/214 en patrulje mod højre. Den meldte tilbage, at der stadig var et ubesat krater. Lt. Müller havde ikke længere tilstrækkeligt personel. Han hastede tilbage til Ic-linjen, hentede fra 4/216 i reserve tyve mand og besatte krateret med disse.

Omkring kl. 0600 var situationen afklaret.

Krater 1 var uafhængig af hinanden sikret af Lt. Klausmann og Müller, og var samtidig besat med personel fra reservekompagniet 4/216.

Krater 2, der skulle sikres af 2/216, var kun sikret af 16 mand fra dette kompagni foruden nogle få folk fra 4/216, enkelte pionerer og omkring to grupper fra 1/214.

Krater 3, der skulle sikres af 1/214, men var i hovedsagen besat af 2/216 foruden 6 pionerer og to grupper 1/214.

Krater 4 havde foruden den hertil indsatte 4/214, også personel fra 1/214.

Denne tilsyneladende forvirring var opstået da 2/216 og 1/214 efter erobring af Ic-linjen delvist havde mistet retningen i mørket og det store virvar vores tidligere stillinger frembød, og under den videre fremrykning havde de krydset hinanden. Hvor vanskelig fremrykningen havde været se måske deraf, at Lt. Becker som retningspunkt for sit kompagni kun kunne udpege voldene omkring kraterne.

Selvom et af de angribende kompagnier var faldet ud, befandt sig alle 4 krater fast på vore hænder 40 minutter efter angrebets start takket være iver, selvstændighed og taktisk forståelse hos underførerne. Ligeledes var de nødvendige forholdsregler til forsvar straks truffet, og grave til forbindelse mellem kraterne straks påbegyndt. Under dette arbejde blev Lt. Roenick 1/214 dødeligt såret i Krater 4. Som omkring kl. 7 et MG fra MG-Scharfschützen-Trupp 63 blev placeret i henholdsvis Krater 3 og 4, som var beordret frem af Oberst zur Megede, kunne et angreb på disse steder med sindsro imødeses. Det kunne være under vejs, da man fra Krater 4 kunne se stærke fjendtlige enheder i den sappe, der fra Krater 5 gik i retning af Krater 4, og i graven fra Krater 5 mod nordvest. De første blev lagt under MG-ild fra Krater 4, mens den anden blev ramt af flere fuldræffere fra vores artilleri. Det succesfulde angreb havde kostet forholdsvis få tab. De beløb sig til:

2/215 – 8 døde, 19 sårede
 4/216 – 6 døde, 17 sårede
 1/214 – 3 døde, 25 sårede
 4/214 – 6 døde, 26 sårede ¹⁾

¹⁾ Tre sønderjyder faldt denne dag ved St. Eloi: fra R.I.R. 214: Ernst Adolf Julius Wilhelm Huth, 20-01-1895 i Berleburg, bopæl i Haderslev. I dag begravet på den tyske kirkegård Werwicq-Sud - Blok 3 – Grav 152. Fra R.I.R. 216: Peter Andersen, 11-12-1895 Lysabild og Unteroffizier Sophus Wilhelm Pohl, 24-10-1896 i Sønderborg. Sidstnævnte begravet Werwicq-Sud - Blok 6 – Grav 74

Kl. 0940 blev der fra Krater 3 anmodet om artilleristøtte over St. Eloi, da der her formodedes fjendtlige troppekonzentrationer. Kl. 0945 meddelte Artillerikommandøren, at han beskød St. Eloi med special (gas) ammunition. Denne skydning havde øjeblikkelig virkning, for allerede kl. 10 meddelte 53. Brigade, at englænderne flygtede tilbage fra Vierhäuser, forfulgt af det maskingevær, der var placeret ved Clausweg.

Da der kl. 1140 endnu ikke var vished for, at Krater 1 var indtaget, befalede Brigaden, at Underafsnit I skulle lade reservekompagniet for højre stormkolonne (3/216 under Lt. Weglau), der efter melding fra 53. Brigade stod tæt sammenpresset i graven ved siden af Regiment 214, rykke frem til besættelse af Krater 1 og til forstærkning af Krater 2.

2/214 havde 10 døde og 18 sårede, 3/214 3 døde og 21 sårede.

Garde-pionererne, der som fortalt ikke havde kunnet deltage i stormen, fik om aftenen befaling til at indbygge to flammekastere i hvert krater. Kompagniet meldte tilbage kl. 0350, at befalingen var udført. Det skal bemærkes, at kompagniet led store tab. Af de 8 flammekastere, var den 8. april kun en enkelt anvendelig. En var gennemskudt, en begravet og fem havde ikke længere betjeningsmandskab.

Den 2. april havde Oberstlt. Bonsack overtaget Underafsnit II. Afløsningen i regimentet måtte denne gang udsættes med én dag, og skete derfor først efter syv dage, natten til den 5. april. Den 3. april var III. Bataillon blevet alarmeret i Comines, hvorfra den kl. 0300 rykkede frem til Caleute Ferme, men kunne igen kl. 10 rykke tilbage til Comines. Oprindeligt skulle der være afløst natten til den 4. april, men blev afløst som følge af en melding, der var indløbet til brigaden: »Det er lige observeret at modstanderen ved St. Eloi står klar med stormoppakning og med anlagt bajonet«. III. Bataillon var allerede på vej frem til afløsning, men blev standset i Houthem og forblev som reserve for 91. Brigade i Partintje Ferme. Efter afløsningen lå III. Bataljon i forreste linje. I. Bataillon var som beredskab placeret i Wytschaete. På dagen for angrebet, den 6. april, lå fra morgen til aften kraftig beskydning over Wytschaete. II. Bataillon rykkede som brigade reserve frem til Comines.

I Underafsnit IV var der frem til den 6. april forholdsvis roligt. Udbygning af stillingen skred derfor rimelig fremad. Artilleribeskydningen var moderat, men ind i mellem blev en dækning ødelagt. Fjendtlige fly fløj ufor-skammet lavt over vore stillinger, blev det bemærket i III/215 krigsdagbog. Det fjendtlige infanteri var meget på deres poster, så vi havde mange sårede på grund af geværskud. Natten til 4. april forsøgte en større fjendtlig patrulje at rykke frem mod 3/215, men fordrevet med håndgranater. Den 4. april blev der for første gang meldt om underjordiske minestøj foran Alfweg-Cabt.

Frem til den 5. april var regimentets tab: 25 døde, 86 sårede, 59 syge. Navne på de faldne var:

1. Kompanie: Hans Fr. Both
2. Kompanie: Karl Gemrau, Henrich Saul
3. Kompanie: Peter Labonde, Herm. Pontow, Max Harder, Ufffz. Wilh. Kunkel, Br. Walikomski.
4. Kompanie: *Hans Christensen, 19-06-1894 i Genner. Faldt den 31-03-1916.*
Gefr. Jens Jensen, 19-06-1894 i Skat, Faldt den 21-03-1916
Ufffz. Franz Buse
5. Kompanie: Friedr. Kammeter
6. Kompanie: Ewald Brezezina
7. Kompanie: Friedrich Peter
8. Kompanie: Jos. Wulf, Friedr. Beitz, Wilh. Christensen, Karl Ebeling, Franz Fidora.
10. Kompanie: Georg Larjes, Johs. Kögler, Ufffz. Berth. Semmelroth, Heinr. Wacker, Otto Wendland
12. Kompanie: Hans Hasselbach

Aftenen før angrebet den 6. april blev brigadereserven II/215 underlagt 92. Res.Inf.Brig. Dermed kom en del af vores regiment ind i heksekedlen ved St. Eloi, mens vi hidtil indsat længere mod syd, endnu ikke havde været direkte involveret i kampene, men dog havde lidt tab til sprængninger. II/215 modtog ordre til at afløse stormenhederne i Kraterne og Ic-stilling syd for St. Eloi. Til hvert krater og til Ic-stillingen var forudset en styrke på 50 mand og en officer. Bataljonen var underlagt R.I.R. 216.

Under marchen til afløsning kom 5. Kompanie allerede fra »Grünelinde«, hvor vejviser afventede, under kraftig granatild. Fra Sterkte-Cabt lå alt under shrapnelild, især adgangsvejene. Natten var meget mørk og området fuldstændig ukendt. Vejviseren gik forkert i den totalt sønderskudte Peterweg, og snart kunne man hverken komme frem eller tilbage. Først gik det så tilbage til Damm-stillingen, hvor en ny vejviser måtte fremskaffes. Under ilden fra shrapnel og de tungeste kaliber granater, måtte kompagniet gå tilbage gennem virvaret af grave, hvor talrige sårede endnu lå, og hvor de trods den voldsomme beskydning, blev hjulpet af Sanitätsunteroffizier Westhoff. Endeligt var kompagniet igen klar, og nu gik det frem ad vejen uden hensyntagen til tabene. Der var ikke længere tale om en vej. Kun de ødelagte vejtræer gav retningen. Artilleribeskydningen øgedes, og gentagende fuldræffere rev kompagniet fra hinanden. Vejviserne var igen gået forkert. Endeligt nåede Lt. Kutzner

og Lt. Lafrenz med nogle få grupper omkring kl. 0300 frem til Krater 1. Vizefeldw. Haxen fulgte lidt senere med endnu et par folk.

Også 6. Kompanie rykkede fra Sterkte-Cabt. frem ad vejen og led under den kraftige beskydning. »Mange sårede eller døde liggende på vejen, mens de øvrige forholdt sig tappert«, skriver Lt. Mau 6/215. »Endeligt stod 15 mand foran krateret. Først lidt efter lidt samledes forsprængte, der enkeltvis og uden vejvisere havde slået sig igennem«.

Feldw.Lt. Münter beskriver 6. Kompanies fremrykning:

Spærreilden omkring kraterne blev passeret. Herunder blev jeg for anden gang kastet til side af nedslaget af en tung granat og fik et blå mærke på låret. Mandskabet i min deling var fuldstændig sprængt fra hinanden, dels såret, dels faldet. Jeg havde endnu kun 6 mand ved mig. Også vejviseren fra 214 var forsvundet. Derfor måtte vi selv lede efter krateret. Fra besætningen i den første grav fik vi kun en overfladisk melding om situationen i kraterne. Efter at vi med besvær havde arbejdet os gennem en grav, der var fuld af faldne, var vi pludselig fremme foran en opkastet jordvold. I forventningen om, at det vel måtte være en af kraterne, råbte jeg: »Hvor er her indgangen?« Af svaret hørte vi med det samme, at besætningen derinde var engelsk; og et individ ville trænge ind på os. Skæbnen ville, at en granat slog ned i umiddelbar nærhed af englænderen. Denne sprang herefter tilbage i dækning. Mod den MG-ild, der straks blev rettet mod os, fandt vi dækning i et større granatkrater. Da ilden ophørte, sendte jeg mine folk længere til højre og kom omkring kl. 0030 frem til Krater 4. Imidlertid havde 6. Kompanie ordre til at rykke til Krater 2. En forskydning hertil var imidlertid umulig på grund af de maskingeværer, der hele tiden holdt området under ild. Desuden ville jeg først tilbage til den første grav. Jeg havde kun to mand tilbage ved mig. Med disse nåede jeg omkring kl. 0500 tilbage til første grav, hvor netop 214 var ved at rykke ud. Kl. 0530 blev fører for 7. Kompanie, Lt. Ohlmer, såret og jeg måtte overtage kommandoen. Om eftermiddagen blev jeg hårdt kvæstet i hovedet af et granatnedslag, og var øjeblikkelig blind.

Med 7. Kompanie skulle Lt. Morgenbesser besætte Krater 3. Også denne havde store tab. De nåede i første omgang Krater 2, og måtte herfra til Krater 3, hvor besætningen fra 214 skulle afløses. Styrken til Ic-linjen måtte på grund af forkert orientering af føreren, først ud på en større omvej. Spærreilden kostede betydelige tab. Ved daggry nåede Lt. Ohlmer frem i graven med 20 mand, men blev kort efter såret. Indtil Feldw.Lt. Münter nåede frem, overtog Vizefeldwebel Seeler kommandoen.

Styrken fra 8. Kompanie (Lt. Pflüger) marcherede over Rattennest, B2-wald frem gennem Bauerweg. Som resultat af artilleriilden opstod der også her tab. Kl. 0400 gik det endnu engang fremad, efter at der fra krateret var kommet en ny vejviser. Omkring kl. 5 var besætningen i Krater 1 og 4/214 afløst.

Tre gange blev Krater 3 angrebet i løbet af natten. Selvom fjenden var ti gange så mange som de 17 mand i krateret, blev han, som Gefr. Christensen berettede, afvist hver gang.

Den 7. april morgen blev kraterbesætningerne, især i Krater 1, bragt op på en rimelig størrelse. En skyttegrav var først lige påbegyndt, men kunne ses fra fjendens stillinger. Enkelte banketter og shrapnel-broer var allerede færdige. Gennemsnitlig var der kun to håndgranater pr. mand, resten var gået tabt under fremrykningen. I Krater 4 stod et maskingevær uden ammunition, som om formiddagen blev ødelagt af en artilleritræffer. Flammekasteren i Krater 4 var ikke længere brugbar. Under alle omstændigheder var besætningen på denne dræbt eller såret af en fuldtræffer. Bataljonens situation var ikke misundelsesværdig. Mandskabet lå i åben grav eller krater, uden dækning for den vanvittige beskydning. Et kompagni fra II/215 etablerede i første omgang forbindelsen mellem de enkelte krater. Om formiddagen lå en kraftig ild over stillingen, der fra middag øgedes og omkring kl. 20 havde forvandlet sig til en trommeild. Tabene var omfattende. Ved 6. Kompanie udmærkede sig Gefr. Bruhn II sig på fremragende vis under omsorgen for de sårede, især under bjærgningen af seks mand, der på venstre fløj var blevet levende begravede. Det lykkedes at bringe de fem levende ud, selvom to af disse var hårdt sårede. Ved 7. Kompanie var antallet af døde og sårede ligeledes betydelige.

Den voksende artilleribeskydning var forberedelserne til et fjendtligt angreb på Krater 4. Fra krateret kunne man se canadierne med anlagt bajonet indtage udgangsstilling til angreb. Enheder på vej frem bagfra blev taget under beskydning. Gefr. Graack og Dunker, 5. Kompanie kunne præcist følge forskydningerne på et sammenskudt sted, og forhindrede her al trafik gennem træfsikker skydning. Fra Krater 4 blev der anmodet om spærreild, der næsten på sekundet satte ind. Næppe var de grønne lyskugler sendt op, før tidstemperede granater og shrapnels sprang over fjenden. Batteri efter batteri sluttede sig til, og den fjendtlige grav forvandlede sig til et eneste hav af

røg og lyn. Denne skydning var entydig af stor virkning. Canadierne sprang frem, men drevet tilbage af geværlid fra 5. Kompanie og spærreilden. 8. Kompanie tog en fremad udvigende canadier til fange. Desuden meldte II. Bataillon om yderligere 9 tilfangetagne canadier, heraf 7 sårede. Efter at Lt. Kutzner blev såret, overtog Lt. Lafrenz kommandoen over 5. Kompanie. Efter at Lt.

Thierbach 7. Kompanie blev alvorligt såret, overtog Lt. Morgenbesser Kompagniet. Lt. Scheidhauser 8. Kompanie såredes ligeledes alvorligt.

Den kraftige artilleriild fortsatte natten igennem og lå over den eneste adgangsvej. Det krævede en utrolig grad af vilje og koldblodighed at trænge igennem denne ild på vej til kraterne. Det lykkedes Lt. Thamssen og hans folk i løbet af natten at forsyne stillingerne med den nødvendige ammunition og håndgranater. Flere gange blev transportgrupperne ramt af fuldtræffere.

Ikke et øjeblik kunne kraterbesætningerne hvile ud. Fjenden angreb endnu 6 gange, om end ikke så voldsomt som første gang.

Formiddagen den 8. april gik relativt roligt. Mellem kl. 1130 og 1300 blev Damm-stillingen kraftigt beskyttet. En fuldtræffer i en post krævede en død og fire sårede. Om aftenen forsøgte fjenden et overrumplingsangreb mod 8. Kompanie. Vores folk sprang øjeblikkeligt op på kanten af graven og skød stående mod den stormende fjende, der hurtigt vendte om og søgte dækning i deres grav.

Natten til den 9. april afløste II/213 vores bataljon. Under afløsningen angreb fjenden Krater 4. Lt. Morgenbesser beretter herom:

Efter endt afløsning ville jeg rykke ud via Krater 4 og herefter ad vejen St. Eloi – B2-Hof. Da vi ville tage de sårede fra Krater 3 med tilbage, forsinkedes vores afmarch. I den tætte tåge mistede vi orienteringen, da vi var kommet et lille stykke væk fra Krater 4. Pludseligt begyndte en kraftig infanteriild til højre for hos, hvor også håndgranater eksploderede. I lyset af de opsendte lysraketter kunne vi se englænderne rykke frem mod Krater 4. Jeg lod derfor hurtigt venstre fløj af Krater 4 besætte og optog beskydningen af de angribende englændere. Jeg havde omkring 30 mand hos mig. Jeg satte mig i forbindelse med Lt. Schuh, 12/213, der var tilstede i krateret. Angrebet blev uden problemer afvist. Efter at have afgivet vores resterende ammunition til kraterbesætningen, rykkede vi ud.

Utfz. Hackbarth, 8. Kompanie, havde en særlig oplevelse. Efter afløsningen kom han og hans folk på vejen tilbage ind i englændernes spærreild i forbindelse med angrebet. På få øjeblikke var gruppen revet fra hinanden. Sammen med to mand gik det videre, mistede imidlertid undervejs orienteringen, og befandt sig pludseligt i den engelske grav. Det var ikke muligt i mørket at vende om. Om morgenen kom en canadisk post frem gennem graven. Øjeblikkeligt blev denne overmandet og taget til fange. Med stor forsigtighed blev der kikket omkring. En nylagt telefonledning blev gennemskåret. Med deres fange, skjulte de tre mand fra 215 sig i et stort grant krater. Om aftenen fik det tilbage efter at den nyetablerede telefonforbindelse endnu engang var kappet. De tre blev med stor glæde budt velkommen tilbage; belønningen af de tre blev et Jernkors II.

Om aftenen den 8. april blev 7 af de 8 indsatte flammekastere igen bragt ud, alle sat ud af drift. Gardepioniererne havde haft meget betydelige ab: 10 mand.

Efter afløsning i kraterne marcherede II. Bataillon til Comines til hvil. Regimentets samlede tab den 6. – 8. april:

I. Bataillon: 2 døde, 1 såret, 2 syge
 II. Bataillon: 52 døde, 180 sårede, 4 syge
 III. Bataillon: 3 døde, 8 sårede, 3 syge
 MG-Kompanie: 1 såret
 Totalt. 57 døde, 190 sårede og 9 syge.

I enkeltheder havde Divisionen følgende tab fra 27. marts til 8. april:

R.I.R. 213: 23 døde (antal sårede ukendt)
 R.I.R. 214: 375 døde, sårede, savnede, syge
 R.I.R. 215: 289 døde, sårede, savnede, syge
 R.I.R. 216: 842 døde, sårede, savnede, syge
 Jäger 18: 514 døde, sårede, savnede, syge
 Res.Pio.Komp. 46: 23 døde, sårede, savnede, syge
 MW-Komp. 246: 10 døde, sårede, savnede, syge

Navne på de faldne 6. – 8. april var:

1. Kompanie: Aug. Grabenhorst, Heinr. Hottinger.
5. Kompanie: Erich Althaus, Heinrich Asmussen, Henning von Bredow, Otto Ehrhardt, Johs. Henningsen, Friedr. Eggers, *Jørgen Hansen Kjelsmark, 13-02-1888 i Skrydstrup. 07-04-1916.* Gustav Müller,

Felix Mattheus, Waldemar Wossbrucher, Max Nehring, Heinr. Petersen, Emil Spitznagel, Herman Schulz, Friedr. Schakat, Josef Warth.

6. Kompanie: Mich. Erschens, Franz Ensleit, *Laurids Fischer, 23-11-1893 i Gammel Haderslev, 07-04-1916*, Otto Hini. Rud. Herrmann, Wilh. Hackhe, Wilh. Heluncke, *Herman Johannsen, 14-07-1893 i Schleswig, bopæl i Fjælstrup, 08-04-1916*, Ufffz. Karl Jann, *Hans Jensen Jørgensen, 30-09-1893 i Hundslev, 07-04-1916*, Franz Kuligowski, Theod. Kedziorski, Franz Kararaschki, Augf. Morawski, Oswald Rutschmann, Wilh. Tüxsen, Wilh. Volbarth
7. Kompanie: Franz Braatz, Fritz Levsen, Heinrich Meyer, Edmund Ohmsen, Aug. Praow, Karl Reusch, Tretanvo, Erich Vollrath, Arno Völlger.
8. Kompanie: Ad. Voll, Martin Carstedt, Fr. Ebert, Wilh. Hinrichs, Herm. Kraatz, Heinr. Meyher, Herm. Panknin, Paul Schloss, Gefr. Herman Strecker, Heinr. Wemken
9. Kompanie: Herman Münster
10. Kompanie: Gustav Vest
11. Kompanie: Bernh. Nissen

I Wytschaete-afsnittet, hvor III. Bataillon lå i forreste stilling, I. Bataillon i beredskab og alle MG og minekastere indsat, forblev disse dage forholdsmæssig rolig. Den 7. april om eftermiddag faldt et kraftigt ildoverfald på højre fløj af stillingen. Vore minekastere greb øjeblikkeligt ind.

II. Bataillon forblev i hvil indtil den 11. april om aftenen, hvilket den så rigeligt havde fortjent. Som Hptm. Murray skrev, havde bataljonen forholdt sig strålende. I disse dage havde specielt udmærket sig: fra 5. Kompanie Vizefw. Haxen, Ufffz. Loew, Sanitäts-Ufffz. Westhoff, Gefr. Graack, Gleich, Runge, Dunker, Musk. Jürgensen, Gefr. Hagemeister. Fra 6. Kompanie: Gefr. Bruhn II, Gorzel, Rademacher, Roslowski, Drüsedau. Desværre mangler navnen fra 7. og 8. Kompanie.

Bemærkelsesværdig er udsagnene fra de engelske fanger i disse dage. »3. britiske Division havde i kampdagene i begyndelsen af april haft så store tab, at den til reorganisering af de stærkt reducerede enheder for en tid måtte trækkes ud til hvil«. Den tyske artilleriforberedelse forud for angrebet den 6. april var noget af det værste, de havde oplevet under krigen. Den fangne Lieutenant Elliot fra 27. Canadian Bataillon mente:

»Ingen enhed i vest ville nogensinde kunnet modstå en sådan helvedes beskydning. Om aftenen den 5. april blev den fuldstændig sammenskudte, og med døde fyldte, første (engelske) grav, rømmet på ordre fra brigadekommandøren. Kun en afdeling på omkring 40 mand med det eneste endnu ikke begravede eller ødelagte MG måtte forblive, for under dække af mørket at bringe de sårede tilbage. Den 6. april kl. 0200 genoptagne tyske artilleriild fik besætningen på kraterstillingerne til at løbe væk i panik. så det angribende tyske infanteri ved dagry kun blev mødt af svag infanteri- og MG-ild. Derimod skulle der i gravene være fundet forbitrede nærkampe steder, hvorunder canadierne skulle have lidt store tab. Det var umuligt for reserven - 28. og 30. Canadiske Bataillon – på grund af den meget effektive tyske spærreild, at nå frem til kraterstillingerne. Det var kun lykkedes for en omkring 10 mand stærk gruppe fra 28. Bataillon.

Generobringen af kraterstillingerne modtog fuld anerkendelse:

9. 4. 1916

Korpsbefaling

Efter hård kamp er det lykkedes at fravriste fjenden den stilling, han erobrede den 27. marts efter en minesprængning.

Jeg udtaler til alle, der deltog i denne vanskelige kamp, min tak og min fulde anerkendelse for den tapthed og den udholdenhed, med hvilken fjendens videre fremtrængning i første omgang blev forhindret, for så efter omhyggelige forberedelser og en frisk gennemført storm, igen at kaste ham ud. Med taknemmelighed tænker jeg også på alle, der i denne strid døde heltedøden for fædrelandet. Det drejer sig nu om, hurtigt at udbygge det vundne og ubetinget at fastholde det, så fjenden ikke vover endnu engang at trænge ind i en stilling forsvaret af XXIII Res.Korps ...

von Kathen.

92. Res.Inf.Brig. havde stort behov for at blive trukket ud og få tilført nyt personel. Den kom i hvil i Werwicq. Afløsningen skete med 91. Brigade. Det sydlige afsnit blev derfor overtaget af Armee-reserven – 245 Inf.Brig. med I.R. 107 og I.R. 182. Staben ved 91. Brigade overtog afsnit Nord den 8. april om morgen, mens 245. Brigade, Oberst Scheel, overtog Afsnit Syd den 9. april. 91. Brigade indrettede kommandostation på Claus Ferme, mens 245 Brigade indrettede sig i Dichteley Ferme.

Fordeling af afsnittet:

Nord: Underafsnit I: R.I.R. 215, Oberstlt. Bonsack, Raabgrund
 Underafsnit II: R.I.R. 213, Oberstlt. v. Werder, Rondellwald
 Süd: Underafsnit III: I.R. 182, Major v. Halkett, Rondellwald
 Underafsnit VI: I.R. 106, Oberst v. Mandesloh, nordøst Wyttschaete

Alle regimentskommandører skulle opholde sig i deres kommandostationer. Hvert underafsnit fik tildelt pionerer. Underafsnit II tildeltes Res.Pionier-Komp. 46.

Kommandøren for Pionererne under XXIII Res.Korps, Oberst Breisig, udbyggede »Breisig« og »Sonne« stillinger ved hjælp af 1. Res.Pionier-Komp. 25 (Gelinsky).

Divisionens artilleri var underlagt korpsets artillerikommandør, Oberstlt. Gartmeyer, med kommandostation i Houthem. Det var organiseret i en Artillerigruppe Ost med kommandostation i Müllerhof og en Artillerigruppe West med kommandostation i Caleute Ferme.

Divisionsartilleriet bestod af:

Res.Feld-Artl.Regiment 46 (6 batterier feltkanoner, 3 batteriet let haubits)
 Res.Feld-Artl. Regiment 245 (6 batterier)
 Batterie 8/Res. 20 (15-cm kanoner)
 Batterie 383 (fransk lang 155-mm kanon)
 Batterie 643 (tung felt-haubits)
 $\frac{2}{3}$ Batterie 588 (10-cm kanon)
 Batterie 316 (Tung felt-haubits)
 Batterie 1/30 (russisk tung felt-haubits)
 Batterie 1/29 (russisk tung felt-haubits)
 Batterie 10/Res. 9 (Mörser)

Til sikring af signalforbindelserne blev der lagt stor vægt på telefon- og ordonnansforbindelserne. I Rondellwald var der en brevuestation. Af 92. Res.Inf.Brig. blev der gjort forsøg med at skabe forbindelse mellem kraterne og Wyttschaete med blinkstationer. Forsøget mislykkedes, da blinkstations-gruppen faldt op vejen mod kraterne. Der blev herefter indbygget en blinkstation i Rupprechtfeste, I stigende grad viste det sig, at den af R.I.R. 215 indførte infanteriobservation, under kraftig beskydning, var eneste sikre middel til hurtigt at skaffe sig informationer om situationen langs fronten. Allerede den 23. marts blev på ordre fra division indrettet infanteri-observationposter i afsnittet, og samtidig blev der tildelt artilleri-forbindelsesofficerer til infanteriet.

En sanitetsvagt var gjort klar ved Sterkte-Cabt, og en fremskudt post for sanitetskompagniet oprettet øst for Osttaverne.

Om aftenen den 8. april begynde afløsningen. III. Bataillon blev afløst i forreste linje af III/106. Efter forplejning rykkede den til Raabgrund, hvor den afløste III/216 i beredskab. I/215 blev som beredskab for Underafsnit IV i Wyttschaete afløst af I/106, og marcherede som afsnitsreserve til Comines. Hptm. Muther overtog, i skift med Major Albrecht, kommandoen over Underafsnit I i Raabgrund. Oberstlt. Bonfack ledede afløsningen i Afsnit IV, mens Major Roell 213 overtog Underafsnit II.

Fordelingen af kræfter den 9. april var som følger:

Underafsnit I: Hptm. von Puttkamer
 Krater: 11 og 12/213, Ia-linje og Damm-stilling II/182. Kaabgrund III/215,
 Underafsnit II: Major Noell
 Frontlinje 9. og 10/213, beredskab II/213
 Underafsnit III: Major v. Halkett
 Frontlinje III/182, beredskab I/182
 Underafsnit IV: Oberstlt. Bonsack
 Frontlinje III/106, beredskab i/106
 Afsnitsreserve Nord: I/213 i Pilligrime Ferme
 Afsnitsreserve Süd: I/215 med MG/213 (Hptm. Wedel)
 Divisionsreserve: II/215 i Comines

De fjendtlige angreb løjede ikke af. Det var en æressag for englænderne igen at få kontrol over kraterne, da deres tab ikke skulle være forgæves. I den officielle melding fra 7. april hed det: »Det lykkedes tyskerne ved St. Eloi at tilbageerobre en del af vores erobrede områder« og den 10. april: »Ved St. Eloi holder vore enheder en betragtelig del af den 27. marts erobrede terræn med kontakt til tre af de fire minekratere«. Først den 20. april, efter at der siden den 6. ikke var fulgt yderligere angreb fra vores side, bekvemmede englænderne sig til delvist at indrømme de mislykkede modangreb. »Forgangne nat angreb fjenden efter heftigt bombardement, vores linje i

omegnen af Ypres på fire punkter, ved St. Eloi, la Blu, Wieltje og langs vejen Ypres – Langemarck. Tysk infanteri trængte ind i vore linje, men blev dog overalt igen fordrevet med undtagelse af ved St. Eloi, hvor de besatte to minekratere«. Afløsningen natten til den 19. april af 91. med 92. Brigade, gennemførtes uden tab, blev af englænderne udlagt som et større angreb. De benyttede nu endeligt muligheden for at indrømme tabet af to yderligere kratere, efter at de havde indset, at alle angreb var frugtesløs. Hele sandheden blev imidlertid stadig ikke indrømmet! Dette er forklaringen på, at vi stadig måtte forvente kraftige angreb.

Den 9. april blev der taget en canadier til fange foran Krater 3. Tabene omfattede i Underafsnit I ved 213 en død, 2 savnede og 14 sårede. Ved 215 tre døde, 10 sårede.

I Krater 3 og 4 og i mellemterrænet lå der stadig sårede. I en dækning blev der fundet en såret engelsk officer og 7 canadier.

En transportstyrke på 25 mand fra III. Bataillon fik forkert ved Krater I og ramte den fjendtlige linje. Der blev tilråbt på gebrokkent tysk, og så bedt om kendeord. I skåret af lyskugler blev flere englændere genkendt, ligesom et MG. Styrken indlod sig imidlertid ikke på yderligere forhandlinger, men vendte om og nåede da også lykkeligt frem til Krater 1.

Natten til 10. april afløste I/215 i Damm-stillingen II/182. Den var først kl. 0400 samme dag ankommet til Comines fra beredskab Wytschaete.

I morgengryet ankom vi fra fronten til vores barakker i Comines, og stod allerede sammen eftermiddag kl. 17 igen parat til march tilbage, efter at der ved middagstid endda havde været øvelse i kast med håndgranat. Turen gik til kratere, og her spillede håndgranater en stor rolle. Men først blev vi dog en nat i Damm-stillingen. I rolige tider må denne have tilhørt »gode afsnit«, for der var rigeligt af høje dækninger med bølgeblikstak. Kun ved indgangen til løbegravene mod fronten var der enkelte dækninger af beton. Nu gav stillingen et ødelagt indtryk: et virvar af telefonledninger, stærkstrømskabler, overalt lå materiel blandet med udrustningsgenstande. Et krater ved siden af det næste. De fleste af de rummelige, men knap så sikre dækninger var ødelagte. Efter en lang march med hyppige stop nåede vi stillingen uden at have haft tab, og fordelte os her i de intakte dækninger. Der skulle ikke – mod forventning – skanses, men allerede næste aften skulle 50 mand fra kompagniet frem til afløsning i krateret. Lyskugler bliver hele tiden sendt op. Vore batterier er parate, og kunne med et urværks præcision hver gang på anmodning iværksætte spærreskydning (Mangels).

Oberstlt. Bonsack overtog den 10. april om formiddagen kommandoen over Afsnit I. Ia- linjen og Damm-stillingen lå nu 1., 2. og 4/215 under Hptm. Wedel. III. Bataillon lå i Raabgrund. En bataljonskommandostation var placeret i Kap-Hof, hvor Damm-stillingen når vejen Sterkte-Cabt – St. Eloi. I underafsnittet var 6 MG indsats.

En patrulje fra 2/215, der straks efter afløsningen blev sendt ud, havde 3 døde, 4 hårdt og 1 lettere såret. III. Bataillon måtte daglig stille 100 mand til transport og 300 mand til skansning.

Kl. 0230 øgedes den fjendtlige artilleriild. Et angreb truede. Nedenstående er et udpluk af en beretning vedrørende 12/213, der lå kratere.

Posterne observerede fjendtlige skyttelinjer foran Krater 4 og bemærkede deres springvise fremrykning. Snart faldt de første håndgranater i krateret. Tilsyneladende forsøgte de at gå venstre om krateret. Den tilsvarende flankbevægelse til højre for Krater 4 kom ikke til udførelse, da netop en transportstyrke fra III/215 var nået frem hertil. Denne gik øjeblikkeligt i stilling, og kastede enkelte håndgranater, hvorefter fjenden faldt tilbage. Fra Krater 4 blev der påkaldt spærreskydning, som faldt over fjenden. Modstanderen forstærkede herefter sin egen ild og fordoblede antallet af kastede håndgranater. Hans styrke vurderedes til 300 mand, der rykkede frem i fire linjer. Han forsøgte så at trænge ind mellem Krater 2 og 3. Lt. Hagelberg 11/213 og Feldw.Lt. Bernau 9/213 kastede sig øjeblikkeligt imod, og efter at fjenden tre gange havde forsøgt at storme, blev han endegyldigt kastet tilbage. Langs hele linjen klatrede 213'ner op af graven for med opplantet bajonet at ville forfølge fjenden. Kl. 0400 var angrebet afvist. Endnu som det var blevet lyst kunne man se, hvordan fjender forsøgte at arbejde sig tilbage fra granatkrater til granatkrater. Fanger gjorde et fuldstændigt sønderknust indtryk.

Også 2/215 i Ia-linjen blev involveret i angrebet. Kl. 0300 fløj håndgranater mod posterne. Imidlertid begyndte vores MG øjeblikkelig en ødelæggende flankerende ild, så fjenden faldt skyndsomt tilbage. Alligevel havde kompagniet både døde og sårede.

Dagen forblev i øvrigt generelt rolig. Divisionens krigsdagbog nævner udtrykkeligt en gode observation fra »I-Bo 215« Off.Stelv. Behnke vedrørende opstilling af fjendtlige MG. Om eftermiddagen blev et fjendtligt fly skudt ned og styrtede tæt på vores højre fløj.

Den 10. april udviklede der sig en travl aktivitet omkring regimentets kommandostation ved Raabgrund. Vores telefonfolk havde overtaget den samme morgen, og nu hamrede og bankede de løs. Om eftermiddagen havde

Vizefeldw. Schneider ¹⁾ ændret det frygtelige virvar af ledninger til et mønstergyldigt anlæg, så regimentes-kommandøren udtalte sin anerkendelse til telefonafdelingen.

Natten til den 12. april blev besætningerne i kraterne skiftet. Krater 1: 40 mand fra 4/215 under Lt. Deppe. Krater 2: 40 mand fra 1/215 under Lt. Orth. Krater 3: 50 mand under Lt. Damm. Krater 4: 40 mand fra 3/215 under Feldw.Lt. Meyer.

I løbet af dagen havde kraterbesætningerne betydelige tab: 6 døde, 1 savnet og 16 til dels hårdt sårede. Særligt kan fremhæves, at Lt. Damm alene meldte om tab af 9 mand. Minekaster-afdelingen havde desværre tab på grund af rørsprængning.

Om natten blev der igen udsendt patruljer fra 2/215 (Vizefw. Schierenbeck, Uffz Schlassranke), fra 3/215 (Gefr. Fröhlich) og fra 1/215 (Uffz. Einfeldt). De konstaterede, at englænderne gjorde forberedelser, og snart begynde også artilleriforberedelsen. Præcist kl. 0230 begyndte angrebet. Forbindelsen til kraterne blev afbrudt. Den påkaldte spærreild startede øjeblikkeligt. Ia-linjen lå under kraftig beskydning. 2/215 havde herunder 4 døde (Vizefeldw. Dietrich), og 5 sårede. Lt. Dencker, fører for kraterbesætningen meldte kort efter, at fjenden havde forsøgt at omgå kraterne, men med håndgranater var slået tilbage, ligesom foran Krater 2 og 3. Den overordentlig effektive spærreild knuste de efterfølgende forstærkninger. »Enkelte englændere, der var nået ind på 20 meters afstand, blev nedkæmpet med håndgranater. Også vore maskingeværer kostede fjenden mange liv. Næste morgen lå mange døde og sårede foran vores front«, skrev Uffz. Einfeldt.

Natten til den 12. april konstaterede patruljer, at ingen af de små kraterer nord for Krater 1 var besat af fjenden. Patruljer sonderede hele tiden frem mod vore kraterer, men blev afvist med håndgranater. Omkring kl. 0230 pressede en større fjendtlig styrke sig frem mod Krater 3 og kastede håndgranater. Besætningen svarede igen med håndgranater, MG- og infanteriild. Fjenden forsøgte, som Lt. Orth berettede, at trænge igennem mellem Krater 2 og 3. Fra Krater 4 kunne man observere større efterfølgende enheder og afgav anmodning om spærreild. Den øjeblikkeligt indsatte spærreskydning rev de fjendtlige reserver fra hinanden. Besætningen på Krater 3 hentedes herefter tre sårede canadier ind som fanger.

På grund af de store tab og de store anstrengelser skete der den følgende nat – 12./13. april – allerede på ny afløsning. Nu lå 12. og dele af 11. Kompanie i kraterne. Ved kap-Hof lå 10. og i Damm-stillingen 9. Kompanie. Kommandør for de forreste enheder var Hptm. von Puttkamer. Til venstre for 215 var der forbindelse til I/213, til højre til Regiment 124. I Raabgrund lå II/215 under Hptm. Murray.

I Bataillon havde mellem den 9. og 12. april havde 12 døde og 30 sårede. Den blev nu som divisions-reserve flyttet til Comines.

Som fører for kraterbesætningerne var nu indsat: Krater 1: Feldw.Lt. Niethardt. Krater 2: Lt. Lind. Krater 3: Lt. Dening og for Krater 4: Lt. Siercks. Den overordnede kommando havde Oblt. Schacht i Krater 3.

Situationen i kraterne havde forværret sig, siden det den 11. april begyndte at regne. De forreste grave var ikke afstivede, så den gennemblødte jord begyndte at give efter og gravene at styrte sammen. Arbejde i den mudderede jord var meget besværlig. Der blev stillet meget store krav til transportgrupperne, der med deres tunge laster dårligt kunne bane sig vej i det glatte mudder og hele tiden gled. Vi kan i dag dårligt forestille os situationen! Gennemblødt til skindet, smurt ind i mudder fra top til tå, uden ly for regnen eller dækning for den vanvittige artilleribeskydning, i dagevis uden varm forplejning, uden søvn, uden tag over hovedet, hele tiden med en klargjort håndgranat ved hånden – dette kunne kun klares af folk med nerver af stål og en urokkelig vilje! Divisionen forsøgte at hjælpe, hvor de kunne. Store mængder af cigarer, cigaretter, chokolade mm. blev bevilget som tilskud. Under øvelseskast med håndgranater ved MG-Kompagniet, eksploderede én for tidligt. Uffz. Kuhnen blev hård såret og døde kort efter. Desuden blev Lt. Engelmann og 5 skytter såret.

Natten til den 14. april var »påfaldende« rolig. Hos fjenden faldt ikke et skud, ingen lyspatroner blev afskudt. I de fjendtlige grave hørte man gravning, hamren og banken. En fjendtlig patrulje på omkring 20 mand dukkede op foran Krater 1, men blev øjeblikkeligt fordrevet med håndgranater. I den forholdsvis rolige nat gjorde etableringen af en forbindelsesgrav mellem kraterne gode fremskridt. Egne patruljer fra Krater 3 fastslog, at de små kraterer, der indtil kort forinden havde været besat af fjenden, nu var tomme. Patruljer fra Krater 4 fandt, at den gamle løbegrav på venstre flanke, af fjenden anvendt under hans angreb, var godt passerbar. Patruljen bragt en såret canadier med tilbage, der i syv dage havde ligget uden hjælp i et krater, men han døde. MG-Kompanie i Krater 3 havde i løbet af natten flere tab.

Hovedopgave for regimentet bestod i en udbygning af stillingen, og i etablering af skudsikre dækninger til besætningen, hvorpå Hptm. von Puttkamer på indtrængende form gjorde opmærksom. Hertil skulle også en sikret forbindelse mellem kraterne og med Damm-stillingen etableres, da trafik ved dag var umulig. Telefonfor-

¹⁾ Vizefeldwebel Schneider, den mangeårige fører for Telefon-afdeling 215 er i juni 1935 død i Hannover.

bindelserne var for de flestes vedkommende ødelagte. Efter uendelige vanskeligheder lykkedes det at lægge en forbindelse til Krater 1. Gefr. Rimzog fra telefonafdelingen kravlede flere gange med ledning bundet om maven gennem den fjendtlige MG-ild. Under et nyt forsøg blev han ramt af det dødbringende bly.

Natten til den 14. april gik telefonfolk under Ufffz. Hansen frem, belæsset med en granatkaster og drivladninger, for med denne at skyde et kabel bagud. Flere gange lykkedes det. Under observationer fra Krater 1, hvor skydningen blev gennemført, blev Ufffz. Hansen ramt i halsen af en kugle. For dele af vejen blev kablet gravet ned. Den 15. april om morgenen meldte telefonafdelingen: »kabelledning mellem Dam og Lindebusch færdig«.

Alle disponible kræfter blev sat ind i udbygningen af stillingerne. Nat efter nat blev reservekompagnierne fra III. Bataillon og hele II. Bataillon indsat i arbejdet. Beton- og feltbane kommandoer arbejdede med succes på en feltbane, der samme nat som Regiment 215 blev afløst i Underafsnit I, kørte de første betonsten frem til kraterne. Under vores korte indsats foran St. Eloï fik vi etableret en feltbane fra Sterkte-Cabt til den store jordvold mellem Krater 2 og 3 med en sidebane til Damm-stillingen. Mens sidstnævnte igen blev nedlagt efter konstruktionen af to betondækninger, fortsatte vognene indtil divisionen igen blev trukket ud, med at bringe så megen materiel frem til kraterne, at de hurtigt kunne udbygges. Materiellet måtte fra endestationen kun manuelt bæres et kort stykke. Rode, 3/216 fortæller om hans kammerats overraskelse, da han efter at være vendt tilbage fra hvil i Werwicq fandt feltbanen etableret. Præstationen blev af divisionen belønnet med et forplejningstilskud på 200 Mark.

Fra Generalkommandoet blev der igen stillet forespørgsel om aflytningsapparatet i 1c-linjen, og om en afklaring på spørgsmålet om den var faldet i fjendens hænder. Oberstlt. Bonsack blev udtrykkeligt af stabschefen anmodet om at foretage en efterforskning. Natten til den 15. april blev dækningen fundet og indgangen gravet fri. Den var vandfyldt til loftet. Ikke desto mindre dykkede Gefr. Gosch og Gefr. Post, 10. Kompanie, ned i det mudrede, iskolde vand, og fandt virkeligt dele af apparatet. Resten blev to nætter senere bjærget af vore telefonfolk efter gentagende dykninger. Generalkommandoet bevilgede hver af deltagerne en belønning på 20 Mark.

Den 14. april om aftenen nærmede en fjendtlig patruljen på 20 mand sig Krater 3. Lt. Dening opdagede dem i rette tid, og herefter regnede det med håndgranater. Den retirerende blev forfulgt af MG-ild, og flere døde blev efterladt. Omkring kl. 0100 blev der igen observeret mere omfattende bevægelser hos fjenden. Besætningen på kraterne antog det for en afløsning. En halv time senere regnede det pludseligt i Krater 2 og 3 med store mængder kugle-håndgranater. Også mod forbindelsesgraven mellem Krater 3 og 4 fløj bomberne. Alle var naturligvis med det samme fremme ved brystværnet. Håndgranaterne bragede. Med antallet af eksplosioner måtte der være tale om en rimelig stor fjendtlig styrke. Under fremrykningen benyttede canadierne, ifølge Landsturmann Kindt 12/215, følgende taktisk: »De rettede kraftig MG-ild mod vores linje, men skød med vilje højt, og løb frem underneden. På den måde forsøgte de at nå frem 20 meter fra kraterne«. Fra Krater 2 gik lyssignalet op »fjenden angriber« og fra Damm-stilling og fra regimentskommandostation øjeblikkeligt videresendt. Også i bagområderne steg øjeblikkeligt grønne lyskugler op: ti, tolv styk, og på samme tid lynede mundingsilden op i artilleriets batteristillinger: granater kom susende og lå præcise! Artilleristerne må have stået ved siden af deres pjecer med aftrækssnorene i hænderne, Ved St. Eloï var infanteriet tilfreds med deres artilleri!

Om opholdet i kraterne fortæller Schumann 12/215:

Lydløst afløste vi den 12. april i kraterstillingen. Kammeraterne fortalte os om alt det vigtige og forsvandt så hurtigt og stille, glade over at komme væk fra dette urolige hjørne. Fjenden forholdt sig rolig indtil der pludseligt blev bemærket noget i forterrænet. Tommy angriber! Håndgranater kom flyvende og ned i krateret. Skrig bliver tydelige. Lyskugle på lyskugle steg op i den sorte nat. Fjenden var blevet erkendt og i næste sekund blev spærreild påkaldt. Det var som om artilleriet havde vente på signalet! Næsten øjeblikkeligt kom granater hylende og pibende og eksploderede med forfærdende brag i forterrænet. Dertil høje skrig, så man næppe kan hører, hvad man selv siger. Skud efter skud falder, MG rasler, derimellem brag af håndgranater. Langsomt bliver det roligere. Heller ikke hos os var der undgået tab. Vi havde flere døde og sårede. Om eftermiddagen startede gengældelsesilden fra Kemmelberg. Kun tunge kalibre. Ubarmhjertig slår 15-cm og 21-cm ned i vore stillinger. Bare vi havde haft en tunneldækning! ¹⁾ Men vi havde ikke den ringeste dækning. En kammerat gjorde de øvrige nervøse. Alle løber fra det ene hjørne til det andet. Hver eneste jordbunke anvendes som dækning. Jeg stod med tre kammerater bag en travers, da pludselig en tung granat slog ned umiddelbart foran os. Vi blev bogstaveligt begravet, kunne dog snart arbejde os fri og ryste jorden af. Jeg fik ind i kompagniførerens »bombesikre« dækning, bestående af fire teltbaner. Da jeg så Oblt. Schacht ligger på langs, roligt rygende på en cigaret, og hørte hvordan han gav sin oppasser besked på at lave en kande kaffe, blev også jeg igen rolig og gik ud. Skrigeriet fortsatte i uformindsket grad. Kammeraterne løb stadig fra et sted til et andet. Jeg opsøgte min kammerat Hammersam, og sammen stillede vi os på et sted i graven, hvorfra vi nøje

¹⁾ Det tyske »Stolle« dækker underjordiske dækningsanlæg, hvortil der var adgang gennem en tunnelgang, der førte mange meter ned i jorden.

kunne overse det hele. Vi talte nedslag, så hvor granaterne ramte og regnede på, hvor det næste nedslag ville ramme.

Heller ikke anerkendelse udeblev. I nedstående divisionsbefaling blev det bekendtgjort for enhederne:

Efter artilleriforberedelse har fjenden overfor Underafsnit I og II gentagende gange i de sidste nætter angrebet med håndgranatgrupper, fulgt af stærkt infanteri, for at indtage de den 6. april generobrede kraterstillinger. Med hengiven pligtroskab og dødsforagt har de brave besætninger på kraterne, med handlekraftig medvirken af vores artilleri, afvist samtlige angreb med store tab til fjenden ...

Jeg udtaler divisionens tak og min fulde anerkendelse til alle officerer, underofficerer og mandskab, for deres mod og deres offervillighed, og har tillid til, at denne ånd af hengivelse vil vise sig alle videre prøvelser voksen. Alle føler med mig, at en til stadighed fastholdelse af Afsnit St. Eloi er en ærespligt for divisionen

Von Wasielewski

Omkring kl. 11 den 14. april blev det konstateret, at der foran Krater 4 var etableret en underofficerspost omkring 75 meter fra vores venstre fløj. For at konstatere, om fjenden her lå omkring den gamle Ia-linje, gik fører for krateret, Lt. Siercks frem sammen med en Vizefeldwebel og to mand. Det lykkedes dem at komme så tæt ind på posten, der var besat med en underofficer og 4 mand, at de kunne ramme den med håndgranater. Desværre måtte patruljer vende om, efter at have fordrevet den fjendtlige post, da Lt. Sierecks og hans ledsagere blev stærkt beskydt af et maskingevær. Senere blev det observeret, hvordan englænderne returnerede for at bjærge en såret.

Natten til den 14. april gik Lt. Wittkopf 11/213 fra Ia-linjen frem mod fjenden og bragte et russisk maskingevær med tilbage.

Om aftenen blev kraterbesætningerne afløst internt af bataljonerne. Kommandør for Kraterne var nu Lt. Lang, for Krater 1 Feldw.Lt. Minte, for Krater 2 Lt. Steger, for Krater 3 Offz.St. Reeck og for Krater 4 Lt. Staven, senere Vizefeldw. Bartsch. I Ia-linjen lå Lt. Schaper.

Natten til den 15. april gennemførte fjenden et angreb med en større styrke. Kl. 0330 blev der pludseligt kastet håndgranater ind i Krater 1 og 3. Der udviklede sig en heftig håndgranatkamp langs alle kraterne, mens fjenden lagde krater og bagved liggende områder under kraftig beskydning med shrapnels. MG'erne greb øjeblikkeligt ind. Spærreild blev påkaldt fra Krater I og øjeblikkeligt iværksat.

Englænderne havde primært til hensigt at omgå højre fløj af Krater 1 og nå ind i åbningen mellem Krater 3 og 2. På dette sted var netop en skansende enhed i gang, der øjeblikkeligt kunne gribe ind med håndgranater, også ved Krater 4 og 3 forsøgte fjenden med omkring 200 mand at angribe. Kort for kl. 0400 kunne angrebet anses for at være afvist. Fremsendte patruljer kunne konstatere, at fjenden havde haft usædvanligt store tab.

På grund af shrapnels og håndgranater havde også 9. og 10. Kompanie betydelige tab. Lt. Staven faldt til en shrapnel. 21 mand var faldet eller såret. Sammenfaldende blev der meldt om den strålende situation og om artilleriets forfærdende virkning.

Telefonmelding til Regiment Bonsack:

Jeg udtaler til regimentet min anerkendelse for den gode og selvsikre holdning af kraterbesætningerne og til underofficerer og mandskab i de tilstødende skyttegrave, som ofte var under kraftig beskydning.

v. Eisenhardt-Rothe, Kommandør for 91. Brigade.

Hptm. von Puttkamer roste i sær kraterbesætningerne i sin meldinger, og nævnte især: Oblt. Schacht, Lt. Lange, Siercks, Steger og Dening, Feldw.Lt. Minte, Vizefw. Apehoff, Utffz. Zitzeck, Niemann, Voller II, Kluck, Roggenthein, Stüben, Musk. Cheer, Petring, Jung, Nönow, Jacobsen, Gefr. Fischer, Meyer IV, Gefr. Bauermeister, Grünemann, Gefr. Ochs.

Den 16. april lå om eftermiddagen en kraftig artilleriild over stillingen, ledet af fly. I Krater 4 skete der en eksplosion af håndgranater på grund af en fuldtræffer, hvorigennem besætningen alene havde 4 døde og 8 sårede. Samme dag om aftenen overtog II. Bataillon kraterstillingerne, men kun for 24 timer. Krater I: Lafrenz, Krater 2: Lt Fening, Krater 3: Lt. Temme, Krater 4. Lt. Thamssen. 6. Kompanie besatte Ia-linjen øst for kraterne. III. Bataillon blev divisions reserve i Comines. Om den sidste dag i Krater 2 skrev Vizefeldwebel Petersdorf 5/215:

Indtil middag var der helt roligt. Jeg havde kun seks mand på post. Fra kl. 14 begyndte den fjendtlige artilleri, der indtil kl. 18 holdt vores stillinger og hele området under ild. På trods af 30 fuldtræffere i vores krater havde jeg ingen tab ... Efter mørkefald blev det roligere, og næppe et geværskud forstyrrede stilheden, indtil omkring kl. 22. Så startede pludselige uden tilsyneladende grund et voldsomt fjendtligt gevær og maskingeværild, der fra vores side blev besvaret, men som dog snart igen døde ud. Kl. 2230 fulgte så et angreb,

der også af Vizefw. Gläsner (Krater 1) øjeblikkeligt blev erkendt som et forsøg på at omgå Krater 2. Fjenden blev dog hurtigt fordrevet med håndgranater og MG-ild.

På ordre fra den øverst hærledelse var I.R. 178 trukket nærmere. En divisionsbefaling fra den 16. april fastlagde, at 91. Res.Inf.Brig. fra natten den 16./17. april skulle afløses af 92. Brigade. II/215 blev natten til den 18. april afløst af II/216. Under afløsningen udbrød der igen kamp med håndgranater, hvorunder otte mand fra II/216 og en mand fra MGK 215 blev såret. 7/216 havde desuden en død. I/215 blev afløst af I/216 og marcherede til Bousbecque som korps-reserve.

På grund af kratersprængningerne forløb de sidste uger med største uro. Der kunne slet ikke længere være tale om en regelmæssig afløsning. I dag i Comines – i aften eller næste dag igen fremme. Natten 12./13. april kom vores kompagni ud af kraterstillingen tilbage til Comines. Den første hviledag fortjente endeligt engang dens navn. Om aftenen gik det endda i soldaterbiografen. Hvilken forskel: i går i krateret, i dag foran det flimrende biograflærred! Den 15. april var der gudstjeneste i den lille kirke i fransk Comines. Næste dag, en søndag, er hvilet allerede slut. Kl. 1730 rykkede kompagniet som reserve til Raabgrund. Da det allerede er længe lyst, opdagede fjenden vores ankomst, og tog vejen under beskydning. 4/215 fordelte sig på de omkringliggende marker og ventede en halv times tid på maven på at det skulle blive mørkt og skydningen op-høre. Straks efter ankomst til Raabgrund lød det: »Antrædning til transport af pigtrådsruller til kraterne«. En fin regn siler ned. Materieldepotet ved vejen blev hurtigt fundet. Hver mand modtog to ruller pigtråd, små, men vanskelig og dårlige at få greb om. Alle, der har taget turen to gange, kunne træde af. Næste aften samme arbejde i samme vejr. Ganske vist er afstanden ikke stor, men rullerne var meget tunge og terrænet usigeligt vanskelig, hvor vejen efterhånden forsvinder mellem granatkratere. Hertil kommer gevær- og artilleriild, og lyskugler, der hele tiden tvang os til at blive stående. Langsom kom vi fremad. Endnu var der intet at se til krateret. Så åbner sig pludseligt foran os et enormt hul i lyset af en lyskugle, der spøgelsesagtig i nogle få sekunder lyste op. I bunden vrimer det med mennesker. Et uforglemmeligt, frygteligt syn! På forsiden af krateret afleverer vi vores pigtrådsruller til øjeblikkelig videre anvendelse, og vender om. Sultne og udmattede nåede vi den sønderskudte stald, der i disse dage var vore opholdssted, for endnu i de sidste natte timer at lede efter vores feltkøkken, der på grund af beskydningen af vejene ikke om aftenen havde kunnet kommet frem.

Efter kun to, men særligt hårde, arbejdsdage ved kraterne, blev vi den 18. april afløst. Først gik det bagud. Feltkøkkenet kom derfor slet ikke frem. Kl. 21 marcherer vi afsted i dagsregn. Brombær-sangen faldt i. Marchen til Comines var ikke ret lang. Foran kirken ventede vi på at træde af til vore barakker. Men intet sker, et kvarter, endnu længere. Ingen vidste, hvad der skulle ske. Endeligt kom ordre til at fortsætte marchen. Vi passerede den lille grænsebro ind i Frankrig. Uden at standse fortsatte vi gennem fransk-Comines. Så nåede vi allerede fransk-Werwicq med de store spinnerier. I det fjerne dukkede den næste, ukendt bebyggelse op, små byer med tæt befolkning. Endeligt drejede vi af i en sidegade og kom gennem en port ind i en fabrik. Bousbecque, sådan hed vores underbringelses sted. Vi underbringer i en lang fabriksshal. Store stabler af papirstykker lå langs væggene som erstatning for træuld. Vi befandt os i en papirfabrik. Det var noget koldere at ligge på papir, men det havde én fordel: det var fri for lus, der ikke fandt sig godt tilpas på det glatte papir. Kl. 0230 nåede feltkøkkenet frem, og efter den lange march, havde den hurtigt udsolgt. Her skal bataljonen forblive i hvil i nogle dage. Næste morgen var der rengøring og istandsættelse af udrustning, mens eftermiddagen var fri. Om aftenen lød trommeild i det fjerne og vækkede tankerne om alarmering. Men vi forblev i seks dage uforstyrret. Skærtorsdag var der gudstjeneste med tilknyttet altergang i Bousbecque kirke (Fader Schlaabritzky). Fredeligt skinnede aftensolen på den tætbesatte, rigt dekorerede kirke. Om aftenen spillede et Jäger-musikkorps i det herlige vejr. Det var hurtigt blevet forår. Og alligevel ligger gruen fra St. Eloi, natterne under ild, regn og mudder kun få dage tilbage! ... Langfredag og påskedagene 23. og 24. april gav os megen fritid til en gåtur langs Lys, endda frem til Menin, langs den med trådhegn afspærrede grænse mellem Frankrig og Belgien, og opleve alle mulige eventyr. Enkelte vovede sig endda helt til Lille. Et ejendommeligt syn var de belgiere og franskmænd, som boede langs grænsen bag et trådhegn, trukket midt gennem gaden (angiveligt på grund af smugling af madvare), som sad de i et bur. Tirsdag efter påske, den 25. april, blev der igen ivrigt ekserceret, mens der blev lagt stort vægt på brug af håndgranater, hvorpå der nu blev lagt stor vægt. Kl. 1445 indløb der pludselig befaling: »Øjeblikkelig klargøring til afmarch«. I det varme vejr gik det over Werwicq til Comines og straks videre til Wytschaete. (Mangels).

Regimentsstaben 215 blev afløst om aftenen den 18. april af 216 Oberst Ridet, og forskød efter 19 dage i stilling til Comines. Oberstlt. Bonsack overtog indtil den 25. april kommandoen over 91. Brigade. Muther førte regimentet sideløbende med sin bataljon.

Alle hans kammerater kender kraterfotografierne, optaget af vores regimentsfotograf, Walter Baasch. I et feltpostbrev beskriver han vejen frem til kraterne. Palmesøndag fik han ordre til at tage billeder i kraterne. Samme nat tog han sammen med Wellhausen og Burmester frem, ledsaget af bataljons-ordonnans Ezech. Vejviseren mistede orienteringen i virvaret. Han klatrede op på en høj jordbunke og råbte ind i det sorte mørke: »Er der her

englændere?» - »Nee«, lød en stemme ud af mørket. Hele natten silede regnen ned, hvorfor det ikke var noget behageligt ophold i krateret. Efter under meget kraftig artilleribeskydning at have gjort sit arbejde, blev der tid til at sludre med bekendte. Kammerat Müller fra Baden fortalte om Storm natten 6./7. april. Som kompagniondonans havde han tre gange måtte gennem fjendens artilleri. Hver gang havde han mistet sin ledsager, til sidst havde han tre sårede med, mistede orienteringen og kom ind i det engelske Krater 5, fandt gud ske lov ingen her, og kunne endda tage en canadier til fange.

Fra den 19. til den 25. april lå regimentet i hvil, dels som korps-, divisions- og brigade reserve for 245. Brigade i Underafsnit IV. Regiment 213 blev indsat i Underafsnit III i stedet for I.R. 178. To bataljoner fra 215 måtte daglig skanse i Sonne- og Freisig-stillingerne.

Den første dag i hvil, den 19. april, blev de faldne bisat på en bakke ved Werwick. Regnen silede ned. I en stor firkant stod hele regimentet om de lange rækker af friske grave. Divisionspræst Schlabritzky lod i ånden alle de svære dage passerer forbi os, og fik os til at tænke på de faldne med dybt rystende ord. Musikkorpset spillede den gamle soldatersang: »Ich hatt einem Kameraden... « Endnu i dag, når jeg hører denne sang, står for mine øjne endnu engang denne højtidelighed på bakken ved Werwick ...

Regimentets tab mellem den 9. og 26 april – også ved skansning og materiel-transport i Afsnit I og II var der tab: 43 døde (inklusiv 4 savnede), 157 sårede og 35 syge. Navne på de faldne var:

1. Kompanie: Johann Altrath, Albert Turban
2. Kompanie: Bruno Vierling, Karl Bertram, Otto Bidow. Vizefw. Friedrich Diebrich, Friedr. Krambeck, Johs. Vöge.
3. Kompanie: Gottlob Bühler, Bernhard Jacobs, Math. Mengelkoch, Anton Nowack, Adolf Stiegmann, Gefr. Paul Thiel.
5. Kompanie: Paul Bülow, Herman Schulz
6. Kompanie: Stanisl. Malewicz.
7. Kompanie: Otto Copp
9. Kompanie: Theod. Frahm. Ernst Hammerich, Rudolf Meyher, Rich. Stölcke
10. Kompanie: Hinr. Büll, Karl Frank, Ufffz. Friedrich Ludwig, Heinr. Peskoller, Ufffz. Heinr. Pinsch, Emil Rohloff, Scherer, Lt. Hugo Staven, Ufffz. Otto Thron, Albert Zachow.
11. Kompanie: Ufffz. Jürgen Hansen, Kralzig, Heinr. Knust, Gefr. Niemczok.
12. Kompanie: Daniel Koopmann, Ufffz. Paul Kuhnen, Konrad Kaatz, Gefr. Gust. Wenzel.

Omkring sundhedstilstanden skrev Stabsarzt Dr. Dörrie: »Den primære sygdomsårsag var angreb på åndedrætsorganerne, hals, mave og tarme og hud. Antallet af skinnebenssår var hele tiden stor, fremkaldt af kradsesår på grund af lus«.

For at imødekomme den stærke luseplage havde Stabsarzt Dörrie sammen med Lt. Schulze indrettet en aflusningsanstalt og vaskeri i bryggeriet i Comines. Vaskeriet blev drevet af den dygtige Hanemann, og havde endda en centrifugal tørretromle. På forslag fra Dr. Dörrie ansatte regimentet også belgiske kvinder til reparation af vasketøjet.

Behovet for S-ammunition ¹⁾ var i april måned (foruden uddannelses ammunition) 158.000 patroner, hvilket også var overordentlig stor. Af håndgranater blev der ifølge indberetninger brugt 1.350, mens der blev brugt 750 miner til minekasterne.

Nu lå igen et kampafsnit bag os: St. Eloi. Selvom vi ikke deltog i selve stormen, havde regimentet dog haft svære timer efter stormen og II/215 afløsning i kraterne, og havde i fastholdelsen og i udbygningen til fulde gjort sin indsats. Regimentets tab var ikke væsentlig mindre end ved de regimenter, der havde deltaget i stormen. Det viser, hvor vanskelige vore dage havde været. »St. Eloi var et meget følsomt område... «

Efterhånden døde også kampene omkring kraterne ud. Den 27. april nævnte divisionens dagbog endnu engang at englænderne angreb skyttelinjen. Så blev der også her mere roligt, og udbygningen af stillingerne kunne skride fremad. For 46. Reserve-Division var den officielle periode for »kampe ved St.Eloi« tiden 27. marts til 27. april 1916.

Det er ovenfor nævnt, at englænderne aldrig i deres officielle dagsmeldinger indrømmede tabet af kraterne. Nedenstående er et udpluk af den engelske øverstkommanderende Haigs hemmelige indberetning af 19. maj 1916:

Den 27. marts gennemførte vi et angreb med det mål at rette linjen ved St. Eloi, idet vi ville fjerne et lille fremspring på 100 yards dybde og 600 yards bredde (englænderne er meget beskedne ved kun at angive en dybde på 90 meter. Willers.), der sprang frem i en halvkreds. Operationen startede med sprængning af seks (!

¹⁾ S(pitz) Geschoss var den tyske 7,92-mm standard patron, der blev anvendt både i gevær og i MG 08, og senere i MG 08/15. Det er en fuldkappe ammunition af samme type som dem, der anvendes i dag.

forf.) meget stærke miner. ¹⁾ Eksplosionerne var så kraftige, at det kunne mærkes i jorden i byer flere miles bag fronten. En mængde tyskere blev dræbt. Et halvt minut efter sprængningerne iværksattes vores angreb mod den anden tyske linje. På højre fløj mødte vi ringe modstand, så målet uden vanskeligheder blev nået. På venstre fløj var angrebet imidlertid slet så succesfuld, og der opstod et hul, hvorigennem tyskerne trængte ind i et af kraterne. De følgende dage gik med kraftig gensidig artilleriild og frygtløse angreb fra begge sider (?? W.), under hvilke vi forsøgte at tage de resterende grave, og tyskerne at fordrive os fra de erobrede stillinger. Det lykkede os endeligt tidligt på morgenen den 3. april at erobre krateret og de af modstanderen stadig holdte grave (?? W.), hvorved vores oprindelige mål til fulde var opnået. Ydermere havde vi den 27. marts taget 5 officerer og 80 mand til fange. Det viste sig imidlertid overordentlig vanskelig at befæste vore nyvundne stillinger, for den våde jord, den kraftige fjendtlige ild og minesprængninger (?? W.) gjorde det næsten umulig; selvom der blev indbygget pumper og indrettet dræningsanlæg, var det opnåede resultat forholdsmæssig ringe. Under det vanskeligste besvær lykkedes det brigaden i forreste linje frem til morgen den 5. april at sænke vandstanden til 2 fod (60 cm). Selv da kunne situationen ikke betegnes som tilfredsstillende. Dertil steg den fjendtlige ild i løbet af 5. april, og de nye grave hørte næsten helt op med at eksisterer. Om morgenen den 6. april angreb fjenden med en bataljon, støttet af endnu en, trængte ind i vores linje og tog begge de vestligste kraterer (??? W.). Kampene de næste tre uger var vanskelige at følge i detaljer. (For det første har den engelsk fører løjten, at kun to kraterer gik tabt, og siden blev de kun afvist. W.). De bestod af gensidige angreb (de var meget ensidige! W.) mod mere eller mindre isolerede sprængkraterer, efter at egne grave var ødelagt af den vedvarende beskydning. Store anstrengelser var nødvendige for at holde forbindelsen til disse fremskudte besætninger, men de blev fulgt af succes. Der var perioder af usikkerhed og der indtrådte forkerte opfattelser af den samlede situation: således blev det meldt til mig den 11. april, at vi havde erobret alt det, som vi endnu manglede efter angrebene den 27. marts og 3. april. (Altså efter I/215 afgang. W.) Det viste sig ikke at være tilfældet, idet et formentlig drejede sig om at man havde taget gamle grave for nye. De af fjenden indsete nye kraterer (oppe på en bakke!!! W.), der til stadighed lå under hans kraftigste beskydning, viste sig uholdbar og i dag (19. maj!!) ligger vore tropper derfor for største parten i den linje, der eksisterede den 27. marts.

En fin beretning!

Efter de hårde kampe ved St. Eloi fik vi nu endegyldigt tildelt Underafsnit IV, mens R.I.R. 213 til højre for os besatte Underafsnit III. For første gang var vores højre fløj nord for Alfweg-Cabts, mens den venstre – med grænse til 45. Res.Div. – var syd for »Granathof«. (Kort side 10). Stillingen var meget uensartet, hvor den højre fløj var ufærdig, våd og uden gode adgangsveje. Venstre halvdel var godt udbygget, havde bedre adgangsveje og dækninger. Byen Wyttschaete, det højtliggende midtpunkt i vores stilling, var udbygget som støttepunkt og gav indkvarteringsmuligheder for beredskabet. Senere, som beskydningen af Wyttschaete tog til, begyndte regimentet anlæggelsen af underbringelses dækninger, der ydede beskyttelse og nogenlunde bekvemmelig indkvartering.

Risikoen for aflytning af vores telefonsamtaler havde medført brugen af kodeord og vidtgående indskrænkning af anvendelse af telefon i de forreste områder. Lige så godt, som vi kunne aflytte de engelske telefoner, lige så godt kunne de aflytte vores. En telefonsamtale på dette tidspunkt kunne derfor som eksempel lyse: »*Raubritter, Eidotter größeren Umfanges bei Lebertran, wann unbekannt wird mitgeteilt. Es wird empfohlen, daß Nach-eiferer und Nachgeburt schon Ratskeller Raffinade mit Nagelprobe das tun, was Bartbinde vom Feinde sagt*« ²⁾. Dechiffrering af sådanne samtaler var omstændig og var kun mulig ved hjælp af hemmelige nøgler. Proceduren gav en rimelig sikkerhed ved hurtig formidling af signaler til forreste linje.

Den 3. maj rejste regimentskommandøren på orlov og Hptm. Muther indsat som fungerende, som med det samme opstillede en omfattende arbejdsplan på baggrund af egne observationer. Det drejede sig nu om flittigt at skanse i det nye afsnit.

Vores stillinger lå ca. 10 meter højre end de engelske. Mens det var en fordel under udbygning og observationsmuligheder, gav det modstanderen mulighederne for at underminere os under jorden, dvs. grave tunneler ind under vore stillinger. De store sprængninger ved St.Eloi havde vist farligheden af denne underjordiske krig, og vi havde ikke til hensigt på samme måde at lade os sprænge i luften. Vores lytteskakter afslørede, at der også mod os blev gravet tunneler. Omhyggelig infanteriobservation kunne desuden opdage oplægningen af materialer og bortskaffelsen af den udgravede jord. I højre fløjkompagnis afsnit syntes det nødvendigt at gennemføre en kontraspængning, og pionererne gik i gang med forarbejdet hertil.

Kommandoforholdene var reguleret på den måde, at brigadekommandørerne på skift førte divisionens afsnit, mens regimentskommandørerne for I og II, henholdsvis III og IV på skift havde kommandoen over de respektive underafsnit. På den måde skiftede Hptm. Muther med Oberstlt. v. Werder, Kommandør for R.I.R. 213. På den

¹⁾ Bogens forfatter sætter ! ved tallet seks. Der blev imidlertid ganske korrekt udløst seks miner, hvoraf den ene yderst mod øst ikke af tyskerne blev registreret. Se luftfoto side 14.

²⁾ På dansk er det volapyk: "Røverriddere, æggeblommer i stor skala med levertran, når ukendt meldes. Det anbefales, at emulatoret og efterfødsler allerede gør, hvad skægbandagen siger om fjenden ved syrestest."

måde kunne regimentskommandøren i det mindste en del af tiden overvåge den hårdt tiltrængte uddannelse af de tilbagetrukne bataljoner. For afsnit 215 skulle der bygges en nye regimentskommandostation, placeret på en mark nord for vejkyrdsset ved Slaanyzer-Cabearett, med navnet »Preussenfeste«. Med den store efterspørgsel efter betonkommandoer i regimentets egentlige stillinger, kunne regimentet imidlertid ikke forsvarer at trække enheder bort fra de forreste grave til bygning af den tvingende nødvendige nye regimentskommandostation – den gamle befandt sig jo i en ikke forstærket kælder til et hus i Wytschaete. Derfor måtte regimentsmusik indsættes i bygningen. Ikke alene viste de sig at kunne mestre faget, men også at forstå sig på beton. Af sanitetspersonel blev der bygget to store sanitetsdækninger af beton, denne ene i Wytschaete skoven, den anden i den østlige udkant af Wytschaete.

Situationen i Underafsnit IV blev hurtig betænkelig på grund af den fjendtlige mineaktivitet. Endnu før regimentet overtog afsnittet, var støjet fra undergrunden blev så kraftig og var komme så tæt på, at man allerede den 20. april måtte gribe til kontrasprængninger, dvs. ødelæggelse af de fjendtlige tunneler. Tunnel 57 blev sprængt. Det opståede krater kunne uden alvorlig modstand besættes af 245. Inf.Brig. Også den 24. april måtte der på ny sprænges. Krateret lå i Ia-linjen. Der blev ikke slynget større mængder jord op, men sank derimod sammen, hvorfor det må antages, at de fjendtlige minegange blev ødelagt. Vore minør-kompagnier blev med største hast sammensat, og blev senere samlet i en Minør-bataljon – Mineur- Bataillon 46 (Hptm. Vindernagel) med Mineur-Kompagnie 320, 321 og 322. Allerede en divisionsbefaling fra den 26. april havde bestemt, at personel med erfaringer fra arbejde i miner skulle afgives til minør-arbejdet. Efter at de hidtidige underlagte pioner-enheder i midten af maj blev trukket væk, opstod der en nødvendighed for forstærkning af divisionens egne minør-enheder. Den 28. maj fulgte med en ny divisionsbefaling, opstillingen af tre kompagnier, hvoraf et fik ansvaret for afsnittet Hollandsche Schuur – Granatenhof. Dette kompagni havde den betragtelige styrke på 525 mand. Den forrige vinter havde problemer med vand standset det tyske mine-arbejde i vores regimentsafsnit. Fjenden havde imidlertid fortsat sit arbejde i betydelig større dybde, end formodet af os, og havde dermed vundet et gevaldigt forspring. Begivenhederne i marts foran St. Eloi havde klart illustreret den truende fare, og nu drejede dig sig om på enhver måde at forhindre de underjordiske ulykker.

Den 12. maj blev der på ny gennemført større forberedte sprængninger i vores afsnit. Stillingen blev i hemmelighed rømmet og sprængningerne udløst kl. 0500. Der opstod to kraterer: »Emil« med en diameter på 30-40 meter og 15 meters dybde, og »Dora« med nogenlunde samme resultat. (Kort side 10). Sidstnævnte lå tæt på de fjendtlige stillinger ved indgangen til den fjendtlige tunnel. Mellem Emil og Dora lå sprængkrateret fra den 20. april - »Bohne« - opkaldt sådan på grund af krateret bønelignende form. Straks efter sprængningen besatte Lt. Bading Krater Emil og Bohne med 2. Kompanie. Dora blev i første omgang sikret med patruljer. Naturligvis nævnede englænderne sig med en kraftig beskydning. Alligevel lykkedes det straks at indrette kraterne. Udbygning krævede imidlertid dage og uger, da der ikke alene skulle etableres pigtrådshindringer, men også indretning af forsvar og dækninger. Efterstående skildring er sammen sat af forskellige oplæg (Vizefw. Petersen, Ers.Res. Granzow):

Aftenen før sprængningerne traf Lt. Bading præcise foranstaltninger. Til de frivillige, der havde behov, blev der udleveret håndgranater og proviant til to dage. Herefter havde stormtropperne fuldstændig ro for natten. Kl. 0400 vækkede posterne. Lydløst blev stillingerne indtaget til højre og venstre for sprængstedet. Til venstre stod Lt. Bading med en underofficer og 12 mand, til højre Lt. Damm med en gruppe af samme størrelse. Bag ved ventede pionerer til, så hurtigt som muligt, at forbinde krateret med graven. Dyb tavshed. Af og til et geværskud. Et skarp knald i stilheden. Nerverne er spændt til det yderste. Øjnene er klæbet til sprængstedet. Kl. 0500! Så – en hushøj flamme, et dump bragt som ved tordenvejr. Jorden rystede. Jordklumper og sten regnede ned, men vore frivillige var allerede på vej frem, fuldstændig indhyllet i røgen fra sprængningen. Store jordmasser spærre vejen, men intet kunne standse dem og krateret blev besat. Lyskugle efter lyskugle sendes op af fjenden, maskingeværer rasler, geværskud fløjter gennem luften, men krateret var på vore hænder. Bohne (krateret) blev med det samme udbygget med dækninger, og inden det helt var blevet lyst, var krateret allerede sikret med en let pigtråds hindring. Pionererne medte allerede, at »Emil« var forbundet med graven. Nu gælder det en forbindelsesgrav fra Bohne til Emil. Omkring kl. 7 begyndte en kraftig ild fra minekastere, men da de 15 meter høje volde omkring krateret var meget stejle, havde posterne tilstrækkelig dækning. Skansekommandoerne arbejdede videre, og kl. 10 var også forbindelsesgraven færdig. I den gladeste stemning blev der spist morgenmad. Hvor herligt smager det også uden dug på bordet, og kun med en lommekniv i hånden. Så gik det tilbage til arbejdet. Det overskydende jordmasser skal fjernes. En kammerat havde allerede fået ødelagt benet af nedstyrtende jord. Hvor tappert bar han ikke sine smerter. Om eftermiddagen sendte fjenden os nogle få lette granater, men kun en blindgænger nåede os i »Emil«.

Fire Jernkors, flere forfremmelser og særlov var de ydre anerkendelser af 2. Kompanie.

I Krater Dora kunne de fjendtlige tunneler erkendes. 2. Kompanies tab beløb sig til 4 sårede og 1 mand begravet. Kompagnierne i nabostillingerne var i højeste beredskab. Alle stod på post, men fjenden forholdt sig rolig med undtagelse af artilleriet. Først om eftermiddagen blev den fjendtlige minekaster beskydningen særlig heftig.

Englænderne havde ikke opgivet sine planer på dette sted, og et år senere blev Wytschaete, på trods af alle modforholdsregler, sprængt i luften. Enhederne kendte den truende risiko. Føringen kunne altså været rykke frem i angreb eller rettidigt rømme stillingerne. På vores tidspunkt i sommeren 1916 var der ingen 2. stilling etableret. Den havde imidlertid sin begyndelse i den såkaldte Sehnen-stilling ved Oosttaverne.

Foruden med artilleri, hævnede englænderne sig også med infanteriangreb. Den 18. maj fandt en heftig kamp på håndgranater sted ved »Dora«, som ikke hørte til vores kampfront, og ved »Bohne«. Fremstødet blev afvist. Imidlertid viste englænderne ingen lyst til her af gennemfører de tabsgivende kraterkampe, der ved St. Eloi havde kostet så megen blod.

Den 20. maj skulle der være gennemført et gasangreb ved 45. R.D. til venstre. I naboafsnittene blev alt gjort klar, og Hptm. Muther, der var i hvil i Comines, besatte sin kommandostation. Kl. 0500 blev angrebet imidlertid aflyst på grund af ugunstige vindforhold, og alt vendte tilbage til normale beredskabsforhold. Som et år tidligere under det første gasangreb ved Steenstraat og Langemarck, der ligeledes flere gange måtte udsættes, viste sig også her hvor stor afhængighed, udblæsningsmetoden havde af vejrliget.

Fra den 25. maj blev der fra vores side iværksat en omfattende patruljeaktivitet. For at indbringe fanger og foretage konstateringer, blev der hver nat sat operationer i værk. De store begivenheder skete ikke, men alligevel var denne aktivitet opfriskende og udviklende. Således gik to patruljer frem mod Schottenhäuser. Den blev fundet ubesat, og som bygget blev noget uvæsentlig materiale bragt med tilbage. Yderligere fremrykning blev standset af fjendtlig ild. Under et ildoverflad med minekastere om eftermiddagen blev Lt. Temme så hårdt såret, at han desværre døde tre dage senere. Han fandt sit sidste hvilested på den skønt beliggende divisionskirkegård på bakken ved fransk Werwick, hvor så mange fra vore rækker ligeledes sov deres evige søvn.

Af de dygtigt gennemførte patruljer skal her følgende nævnes: Lt. Busch den 28. maj og Ufffz. Jördens samme dag (4. Kompanie), og Patrulje Diers 2. Kompanie. Ufffz. Kludt, 6. Kompanie, beretter:

Efter flere forudgående opklaringer går det ved midnat frem med 12 mand i storm og regn. Lyskugler får os til at udvise stor forsigtighed. Tit betyder det, at vi i et kvarter måtte ligge med maven presset mod muddret, mens vi ventede på at det skulle blive rolig igen. Den engelske pigtråd blev passeret gennem et hul, skåret af tidligere patruljer. Den fjendtlige sappehoved lå ved Schottenhäusern. Vi ligger ubevægelige. Så et overraskende slag med en Totenslæger, og posten er gjort uskadelig. Fører for patruljen, Ufffz. Jacob, der til fulde mestre det engelske sprog, går roligt gennem graven forbi poster og skansearbejdere, og bliver i den mørke nat ikke genkendt. Han opdagede en stor tunnelgang og gik roligt 10 meter ind i den. Et MG og en lille minekaster stod inden i den. Han skulle til at tage MG'et med tilbage, da besætningen kom tilbage. Han trykkede sig med det samme og ventede i en nabodækning. Yderligere dækninger blev undersøgt, men ingen mine-skakte konstateret. Det blev nu forsøgt at indfange en post. Imidlertid havde fjenden opdaget et eller andet. Graven blev alarmeret. Hurtigt styrtede en mand sig ind på en post, rev skulderklapperne af, og nu begyndte en voldsom skydning med håndgranater, MG og gevær. En mand blev liggende hårdt såret, mens de øvrige i hast forsvandt gennem hullet i pigtråden. Da der efter en halv time igen blev ro, gik patruljen igen frem, og de lykkedes den at bjærge den sårede kammerat.

Mod slutningen af måneden opstod der store tab til artilleri og minekastere.

Fra disse dage foreligger en indretning fra Brigadekommandøren, Gen. v. Eisenhardt-Rothe, til divisionen, hvori han henviser til det manglende samarbejde med og utilstrækkelige indsats fra vores artilleri, og anbefalede – og begivenhederne langs Somme i efteråret skulle vise ham ret – tilknytningen af artilleriofficerer til infanteristabene og fremsendelsen af artilleriobservatør-officerer til de forreste linjer. Anbefalingen blev ikke efterkommet på dette tidspunkt, vel også fordi den utilstrækkelige artilleriaktivitet i hovedsagen havde baggrund i utilstrækkelige forsyninger med ammunition. Dette er ikke en bebrejdelse. Vi måtte alle tage til lære i denne situation. Artilleriets underlegenhed forsøgte vi at opveje med vores minekaster-våben. Der blev som grundlag sendt det dobbelte antal miner tilbage, som fjenden sendte mod os.

Tabene mellem den 26. april og den 31. maj var 48 døde, 124 sårede og 58 syge. Navnene på de døde var:

1. Kompanie: Richard Bauer, Theodor Eick, Joh. Tretow, Joh. Hennckens
2. Kompanie: Otto Fick
3. Kompanie: *Jens Peter Christensen Dall, 23-09-1894 i Avnbøl, 10-05-1916 Wytschaete*, Franz Franck, Wilibald Hansen, Leo Laser, Joh. Schütt, Ernst Treumann, Ad. Kratzer.
4. Kompanie: Domnowski, Ernst Finze, Lt. Gustav Temme.
5. Kompanie: Ernst Blank, Wilh. Balzer, Joh. Vellmann, Wilh. Osmer.
6. Kompanie: Karl Lenz, Ad. Steurer.
7. Kompanie: *Jakob Hansen, 23-03-1884 i Stevning, 31-05-1916 Wytschaete*. Jooksch, Ufffz. Diebr. Meyer, Gefr. Oetken, Emil Schmidt, Gefr. Manske.
8. Kompanie: Erwin Becker, Leopold Hermann, Herm. Vogeler

9. Kompanie: Walter Goldschmidt, Johs. Mevs, Ufffz. Josef Rosenberger, Hans Reuter, John. Stumper, Fdw. Louis Wessel.
10. Kompanie: Heinr. Burmester, Gefr. Joh. Schliebusch.
11. Kompanie: Gefr. Aug. Rönnecke, Emil Rühmann
12. Kompanie: Konrad Asch, Willy Eggert, *Niels Rasmus Jendresen, 07-03-1894 i Tumbøl, 09-05-1916 Flandern.*
Otto Meyer, Bertghold Prigge, Eugen Schlick.
- MG-Kompanie: Ulrich Schwenkow.

Sundhedstilstanden forbedredes langsomt, men luseplagen var meget stor, da plagen i de forreste stillinger ikke kunne bekæmpes.

Juni 1916! Også denne måned gav os betydelige tab, hårde kampe og arbejde. Den 2. juni returnerede regimentskommandøren fra orlov og overtog kommandoen. Der ankom 200 mand erstatningspersonel, denne gang fra østfronten. De dækkede ikke afgangens af sidste to måneder. Den 3. juni anvendte modstanden for første gang nye geværgranater med faldskærmsblus. Disse var meget ubehagelige, da de gennem længere tid fuldstændigt oplyste terrænet. De natlige gøremål blev herigennem meget vanskelige.

Den 4. juni engagerede englænderne sig igen med håndgranater. Ved tunnelindgangen ved Dora, hvor fjenden havde udbygget en sappe, stødte håndgranattrupper fra begge sider sammen. En patrulje under Feldw.Lt. Minte er nævneværdig. Hans ledsagere var Ohlsen, Mainz og Beetz. Kl. 2300 gik det løs. Desværre var den fjendtlige lyttepost tom. Vores folk trængte frem næsten til den engelske stilling, hvorfra de kunne se posterne komme og gå. Tre aftener i træk blev det gentaget. Endeligt syntes det at lykkes. Nogle få englændere kom op fra graven, tæt forbi vores patrulje. Feldw.Lt. Minte sprang op mod dem – to flygtede, men den tredje satte sig energisk til modværge og blev skudt ned. Så startede et helvedes spektakel. Håndgranater susede om ørene, så de var lykkelige, da de igen kom igennem den engelske pigtråd.

Den 8. juni gennemførte vi den anden større sprængning. Denne gang opstod to store kraterer i vores linje: »Nord« og »Syd«. (Kort side 10). Disse ødelagde vores stilling på en længere strækning og krævede så megen arbejde, at bataljonen i hvil i Comines igen måtte indsættes. Pinesøndag, den 11. juni, blev I/215 om aftenen indsat i skansningen.

Den 14. juni blev den nye regimentskommandostation »Preussenfeste« taget i anvendelse. Kommandøren for enhederne i frontlinjen havde kommandostation i Haasy-Weg, mens beredskabet først havde kommandostation i Wytschaete kirke, senere i den gamle 213 regiments kommandostation. Englændernes beskydning ødelagde hyppigt hele dele af den forreste stilling og adgangsvejene. Sidstnævnte var generelt gode og eksisterede i tilstrækkeligt stort antal, men var overalt meget snævre. Unødvendige og forfaldne grave blev opgivet. I den forreste linje blev der anvendt meget beton, hvilket blev gjort noget lettere på grund af feltbanen. I en stor sløjfe gik denne tæt bag den forreste linje. I regimentsbefalingen blev der udtrykt anerkendelse af Lt. Kurt Weber (for spor- og betonkonstruktion), af Lt. Witt (fra pionerdelingen), Feldw.Lt. Meyer (gravning af tunnelskakte) og af Ufffz. Grassmann (Sanitetsdækning). Hvilke uhyre præstationer fuldbrogede ikke enheder og stabe for at sikre arbejdet og genforsyningen. En skansebefaling på dette tidspunkt omfattede den daglige arbejdsstyrke og det materiel, der skulle tildeles de enkelte arbejdssteder: Tunneler i forreste Stilling IVc og IVb, underbringelses tunneldækninger i kraterne, betondækninger i IVb, feltbanen, løbegravene og afvandingen, Dingelreiter-skanse, underbringelses dækninger ved bataljonens kommandostation Haasy-Weg, sanitetsunderstand, Støttepunkt Wytschaete, Korte-tunnel, MG- og MW-stillinger, Hubertus-tunnel, regiments kommandostation, Pionerdepotet, infanteriobservationsposter, telefonnettet. Der blev lagt særlig stor betydning på MG-stillingerne. Placering af MG i de bageste områder var endnu ikke sædvane. Dertil var antallet ikke stort nok. Der var 8 MG i stilling, 3 i Comines. Fra den 28. juni var MG-Kompagniet bevæbnet med 14 MG og 7 minemastere.

Den interne afløsning lå nu i faste rammer: front, Wytschaete, Comines.

Den 14. juni blev III/215's levnedsmiddelvogn knust af et tog på baneovergangen ved Comines. Køkkenunderofficer, Vizefeldw. Dehne og Ufffz. Tronnier afgik begge ved døden.

Ved regimentet blev spørgsmålet om afgivelser mere presserende. Der lå her en reel risiko for at enheden smuldrede. Og modsat havde alle opstillede kommandoer sin berettigelse. Men alligevel stjal de en mængde værdifulde kræfter. Senere begyndte man at opstille stedbundne driftskompanier af begrænset krigsdueligt personel.

Natten mellem den 10. og 11. juni var en nat med mange tab. Med usædvanlig voldsomhed overfaldt fjenden stillinger og bagland med pludselige ild med artilleri og minekastere.

Den 11. juni faldt Lt. Korte, konstruktøren af den efter ham opkaldte »Korte-stollen« i Wytschaete, under besættelsen af et sprængkrater i naboafsnittet ved Hollandsche Schuur.

Han var af profession Bergpraktikant, og skabte sammen med udsøgt personel, delvist professionelle minearbejdere, (herunder Feldw. Klinker), en forbilledlig underjordisk kaserne med 200 senge, med mange udgange, og med en solide konstruktion, der var i stand til at modstå selv den tungeste beskydning. Den gjorde det muligt for hele kompagnier og reserver at få sikker underbringelse. Dens færdiggørelse nåede Lt. Korte ikke at opleve. Han blev pinsemandag den 12. juni begravet på kirkegården på bakken i Fransk-Werwicq. 4. Kompanie dannede æresvagt.

Den 24. juni modtog begge bataljonskommandører Hptm. Muther og Hptm. Murray Jernkorsets 1. klasse. Tabene i juli omfattede 47 døde og 87 sårede. Navne på de døde var:

1. Kompanie: Adolf Clausen.
 2. Kompanie: Fritz Burmeister, Heinr. Behrens, Ad. Liebknecht, Emil Staeglich, Emil Timper.
 3. Kompanie: Herm. Schumacher, Friedr. Stange, W. Toyza.
 4. Kompanie: Wilh. Kaufmann, Lt. Hubert Korte, Karl Tegtmeier.
 5. Kompanie: Paul Beitin, Fritz Frunck, Gefr. Aug. Klinge, Herm. Lück, Waldemar Mossbrucker, Ernst Radlos, Wilh. Rüttgard, Heinr. Reichard, Wilh. Schill, Hermann Ströbing, Wilh. Weise, Max Ohle, Paul Rostin.
 6. Kompanie: Josef Gadecki
 7. Kompanie: Adolf Maier
 8. Kompanie: Kurt Otto, Wilh. Schildt, Arthur Rossgardt
 9. Kompanie: Ferd. Elias, Jakob Helten, Jacobinski, Alfr. Nissel, Freidr. Parlow.
 10. Kompanie: Vizefw. Friedr. Dehne, Daniel Jürgensen, Ufffz. Willfried Härcke, Wilh. Kietzmann, Gefr. Aug. Schetje, Ufffz. Willi Tronnier
 11. Kompanie: Heinr. Erfurth, Franz Pawlowski
 12. Kompanie: Franz Barnowski, Philipp Schneider, Ludwig Schreiner
- MG-Kompanie: Otto Kirstein, Valentin Nitsche.

Juli 1916. Nu begyndte englænderne foruden beskydningen med artilleri og miner, også at nedkaste bomber fra luften. Foruden den forreste linje, hvor nedkastningerne i virkeligheden ikke forrettede skader, og Wytschaete, hvor bomberne hurtig blev følelige for os, begyndte de også at ramme den hidtidig skånedes Comines, der med korte mellemrum modtog bomber af betydelige størrelser. I Comines var der et antal bombesikre eller forstærkede kældre. Med store skilte blev der overalt henvist til det nærmeste af en sådan dækning, hvor såvel soldater, men også et stort antal af de endnu tilstedeværende civile kunne komme i dækning. Disse bombenedkastninger havde dog endnu ikke som resultat, at vi blev tvunget til at forlægge vores hvilekvarterer.

Både belgisk og fransk Comines blev desuden beskydt med »pansergranater« fra langtrækkende kanoner, der havde en usædvanlig eksplosiv effekt. Primært var det den stakkels civilbefolkning, der led mest herunder. Mange huse blev ødelagte, mange belgiere, mænd, kvinder og børn, slået ihjel. Endnu engang lå en gruppe huse under kraftig beskydning. To huse var allerede lagt i ruiner, alt var fyldt med en uigennemtrængelig sky af røg og støv. »Indbyggere er skadede og ligger under ruinerne«. På trods af beskydningen rykkede pionerer ind, sammen med infanterister og sanitetsmandskab fra 215, og begyndte bjærgning af de sårede. Den katolske landsbypræst, som også var kommet til stede, trykkede tavst hånden på to mand, der dækket af murstøv fra top til tå, bar på et hårdt såret barn... - Mens R.I.R. 210 havde meget store tab i fransk-Comines, mistede vi under beskydningen kun totalt to døde (Ohle og Rostin fra 5. Kompanie) og ingen sårede. Også Hptm. von Puttkamer svævede i højeste livsfare. Baghuset til hans kvarter blev ramt af en fuldtræffer og fuldstændigt jævnet med jorden.

Fjendens forstærkede indsats hang sammen med den snarlige start på Somme-Offensiven. Natten til den 19. og til den 20. juli faldt alene flere tusind granater ned over Ia-linjen, sidstnævnte nat en time efter af I. Bataillon havde afløst. Specielt IVa blev fuldstændig jævnet med jorden. Vores egen indsats blev herigennem naturligvis også øget. Forbruget af standardpatroner var næsten 100.000 mere, end måneden før (I juli 242.220 patroner, 3320 granatminer, 200 mere end måneden før. Højeste forbrug på én dag var 736 miner. MGK skød gennemsnitlig hver nat 3000 skud, der i anden halvdel af måneden steg til 6-10.000 – det er 20 kasser daglig!). Når tabene denne måned ikke var væsentlig større end måneden før, skyldtes det den fremskredne udbygning af stillingerne, navnlig de skudsikre dækningsanlæg i beton eller i tunnel.

I midten af juli blev en ny tunneldækning, Hubertus-stollen, med 35 sengepladser færdig i Wytschaete, der på samme mod som Korte-stollen tilbød skudsikker underbringelse. Betonarbejderne skred hurtig frem. Maskingeværstillingerne i baglandet blev udbygget. En ny stilling i Wytschaete-skoven vest for byen frem til Hospits, den såkaldte Sonne-stilling, blev påbegyndt. Til udbygning af denne gik regimentet dog for en gangs skyld i »strejke«. Regimentskommandøren fremlagde for de højre myndigheder en oversigt over, hvor mange kilometer regimentet skulle forsvare og holde i stand: 2 km front, 6700 meter kamplinje og 5700 meter adgangsveje. Det

medførte, at der foruden pionerer også rekrutdepotet blev trukket frem til arbejdet, der i øvrigt for en dels vedkommende kunne ske ved dagslys. Da vi senere forlod afsnittet, var stillingerne stadig ikke helt færdige, men store strækninger var strålende og udbygget. Især var der etableret en godt fungerende afvanding af de endnu ikke besatte dele af stillingen.

Efter at kampen omkring kraterne ved St. Eloi døde ud, fulgte en tid med regelmæssig afløsning, og kompagnierne kunne igen se frem til de forudsete 6 dages hvil i Comines uden alarmeringer. Enhederne følte sig i begyndelsen godt tilpas i Comines. Her herskede der om dagen og også om natten en livlig aktivitet som i en by langt bag fronten. Man glemte, at man kun var få kilometer bag kampzonen. Hvis man ikke kunne lide forplejningen ved kompagniet, kunne man – forudsat, at man havde penge, eller det lige havde været lønningssdag – på Soldaterrestauration »Deutscher Kaiser« i fransk-Comines, for 1,50 Mark med kniv og gaffel og af en tallerken spise »hjemlig« middag: suppe, kød og kartofler. Civilbefolkningens stadig åbnede forretninger gav ligeledes mulighed for mange indkøb. Feltboghandlerne havde aviser, som man dagligt som derhjemme kunne købe. Vores kantine var endnu rigeligt forsynet med alle mulige varer, og reserve-bataljonens kantine fulgte med helt til Wytschaete. Lokaludsalget var kendt som »Zum Felsenkeller« og var placeret i et fuldstændig sønderskudt hus. Stedet stod i modsætning til navnet, da den kun bestod af en tynd, jorddækket hvælving. Ganske mange har her i dagryet i sommermånederne, efter udført skansning, opfriske sig med et glas øl, og madafhenterne fra forreste linje kunne endda her indfri deres gruppes ønsker. Der var kun åbnet i mørke; når lyset kom om morgenen, måtte trafikken ophøre på grund af den frie observation fra det overfor liggende Kemmelberg.

Om eftermiddagen gennemførte vores regimentsmusik i Comines koncerter, snart ved barakkerne, snart foran kantine ved banegården, som soldater og indbyggere med deres børn gerne overværede. Musikken rykkede endda helt frem til reserve-kompagnierne ved Pilligrime Ferme. På grund af faren fra fly, gennemførtes koncerterne her i de varme sommerdage først efter skumringen. De skansende kompagnier var for en dels vedkommende underbragt på de store gårde foran Houthem: Richters Hof, Rupperts-Bau, Pilligrime Ferme m.fl., der med deres avlsbygninger havde plads til hele kompagnier. Efter at bygningerne, der havde tjent de sædvanlige landbrugsformål, omhyggeligt var rengjorte og senge var indbygget, dannede de et forholdsvis behageligt opholdssted bortset fra den store hede på de halmbestrøede gulve og den aldrig mindskende luseplage. På den anden side gjorde mange træer i området det muligt for kompagnierne i dagtimerne at opholde sig udendørs uden at blive opdaget af fly. At det dengang stadig var muligt så tæt bag fronten bevises af, at 4. Kompanie den 5. august om eftermiddagen afholdt øl fest i Ruppertsbau ved Houthem med eftermiddagskoncert ved musikkorpset. To dage tidligere gennemførte brigadekommandøren en geværinspektion på gårdspladsen til Pilligrime-Ferme, og om aftenen spillede musikken i gårdens have. Først et år senere, under det store angreb i juni 1917, forvandlede Pilligrime-ferme til en ruin.

Men for at det daglige liv ikke skulle blive alt for behagelig, sørger det daglige arbejdes-, skanse- og transportarbejde, der dagligt udførtes langs fronten, arbejder hvori også kompagnierne i Comines og på gårdene blev indsat. Mod slutningen af juni var anlæggelsen af feltbanen allerede så langt fremskredet, at den var nået i nærheden af de forskellige kraterer fra vores kontrasprængninger (de såkaldte »knusninger«). De tunge betonblokke til bygningen af dækningsanlæg kunne lettere skaffes frem til fronten, ikke mindst fordi terrænet gik stærkt nedad mod de forreste stillinger. Det hårdeste arbejde for dem, der skubbende vognene på banen, var den stejle stigning langs hovedgaden fra Wytschaete til på højde med kirken. Herfra rullede vognene næsten af sig selv langs vejen mod Kemmel og svingede så til højre i retning af kraterne. Her drejede det sig om at bremse vognene så meget, at de med deres tunge last ikke hoppede af sporet. Skete det alligevel, måtte vognene først tømmes før man kunne bære dem tilbage på sporet. Alle kræfter blev lagt i, for maskingeværkugler piskede med regelmæssige mellemrum over det dækningsløse terræn. Også transporten af de mange forskallingsbrætter og 40-punds miner (en i hver hånd) gennem ild var geværer og MG, var en daglig opgave for transportgrupperne, der på grund af de utallige lyskugler blev gjort endnu mere ubehagelig. Mod slutningen af juni var der i stedet for feltbanen med benzol-lokomotiver, ført et sidespor af standardjernbanen frem til Wytschaete. Hele vognladninger af tunnelbrætter rullede straks efter mørkefald op foran regimentets pionerpark, der lå ud til vejen fra det såkaldte »artillerikryds Wytschaete« mod St. Eloi. Lossekommandoet havde herefter et anstrengende arbejde med i den korte sommernat, inden det igen blev lyst, at få de hvidt lysende brætter - i det omfang de ikke med det samme blev bragt frem til fronten – skjult i ruiner af huse eller sløret med grene osv. mod observation fra luften. Et større pioner- og materieldepot lå i Houthem.

Den 22. juni blev der under den natlige skansning kastet et antal geværgranater ind i det lille krater. Landsturmann Tegtmeiere, 4. Kompanie blev herunder dræbt, mens to mand såredes. Kort efter kastede fjenden bomber med flydende brandbart indhold, hvorved en mand fik frygtelige brandsår. Beskydningen med artilleri og minekastere øgedes hele tiden. Flere steder blev der rettet store skader på gravene, der kostede yderligere arbejde. Under en sådan beskydning faldt den 2. juli Gefr. Bernhard Brauer, og få dage senere Musk. Emil Wunderlich, begge gamle kammerater i 4. Kompanie siden 1914. Også natlige ildoverfald begyndte. Særlig urolig var natten med afløsning den 19./20. juli. Afløsningen var netop afsluttet, da en vold-

som beskydning fandt sted i en time, der tre gange med kort mellemrum blev gentaget. Et langt stykke af graven blev ødelagt, og også i de følgende dage blev nattens arbejde hele tiden igen ødelagt.

Også livet i Comines mistede i juli sin tiltrækning på grund af beskydning. Hidtil havde kompagnierne i hvil om formiddagen kunnet eksercerer flittigt på de åbne pladser i byen. Efter allerede om aftenen den 28. juni havde det frembragt stor opstandelse, at fjenden gennemførte et flyoverfald på vore lænkeballoner (vi så flere balloner indenfor få øjeblikke styrte brændende ned), blev stedet den 1. juli beskudt mellem kl. 9 og 11, mens I. Bataillon var samlet til gudstjeneste i den lille kirke i Fransk-Comines. Disse beskydninger blev til reglen. Da vi efter afløsning natten til den 14. juli vendte tilbage til vore barakker i Comines, fandt vi dem gennemhullede af sprængstykker. En fuldtræffer i et nærliggende, uundværligt sted, havde gjort ubodelig skade. Ved middagstid den første hviledag fulgte allerede den næste beskydning. Enhederne forlod under den kraftige beskydning område og tog ophold på de åbne marker på den anden side banelinjen Comines – Werwicq, for at genoptage de afbrudte gøremål, når ilden ophørte. Indbyggerne flygtede ned i de store betonkældere. Alligevel var biograf og soldaterhjem om aftenen fyldte. Den 3. september kom vi for sidste gang tilbage til Comines, for næste dag for altid at tage afsked med Flandern – som soldat. Ti år senere stod jeg for første gang igen i Houthulst foran det sønderskudte mindesmærke for vores 46. Res.Division. I mere end 10 år skulle jeg gense Flandern hvert år – I sommeren 1917 havde de sidste beboere forladt Comines. Snart lignende den Bixschoote 1914 (Mangels).

Natten til 11. juni forsøgte englænderne et overfald på Krater Nord. Denne var som normalt besat med en gruppe, fordelt på poststader. Hjulpet på vej af den meget mørke nat, trængte en engelsk officerspatrulje på mindst 12 mand overraskende ind i krateret fra forskellige sider. De sårede tre mand fra 11. Kompanie (Eppler, Müllhaupt, Zimmer) med håndgranater, kastede gruppeførerens Gefr. Faupel på hovedet ned i bunden af krateret efter en hård nærkamp med den engelske officer, hvor han blev bevidstløs liggende, og bortførte den sårede Thieme som fange. De øvrige sprang korrekt ind i forbindelsesgraven og dækkede denne, indtil forstærkninger fra 11. Kompanie under Lt. Dening og Lt. Gräwe kunne nå frem. Lige så hurtigt som de var dukket op, forsvandt englænderne igen i mørket. Ingen var skyld i episoden.

Også fra vores side blev der gennemført en række patruljer, der desværre endnu engang ikke førte til fuld succes. Ufffz. Jacobsen, 6. Kompanie gik to aftener frem med fem mand (herunder Sextroh) mod Schottenhäuser, hvor de kastede håndgranater ind blandt afløsende englændere. Lt. Busch fik i en regimentsbefaling anerkendelse for en patrulje.

Også Lt. Schütt gennemførte en strålende patrulje sammen med Vizefw. Tönies, Ufffz Buhlemann, Niemann, Pavaliz, Gefr. Pawlik og Hiemer, Kombatzky, Sanf, Hansen V, alle fra 11. Kompanie. En fjendtlig gruppe i graven blev overfaldet, som dog øjeblikkeligt veg ud, mens en hidtil overset større gruppe skansende englænder nu angreb. Håndgranater fløj imod dem, og døde og sårede englændere blev liggende. Under forsøget på at tage en af de sårede med tilbage, kom vore folk under kraftig beskydning. End ikke regimentsmærker kunne tages med, da skanseafdelingen havde smidt jakkerne m.m.

Endnu to patruljer kan nævnes: Vizefw. Wrede, 4. Kompanie, der angreb en engelske gravpatrulje, kastede håndgranater, men så imidlertid selv blev angrebet fra alle sider. Den slog sig igennem, mens sidedækningen kastede de efterfølgende englændere tilbage. Imidlertid blev en mand meldt savnet. Franz Prüss fra 4. Kompanie (faldt i oktober 1916 ved Chaulnes). Stor var glæden derfor, da Prüss næste morgen muntert kom »anstigende« fra den engelske grav. Han var om natten kommet væk fra de andre, og havde dagen igennem gemt sig i et granatkrater i den anden engelske grav. Som det blev morgen »og luften var ren«, havde han omhyggeligt set nærmere på den engelske grav, inden han gik tilbage.

Også Lt. Körner, 3/215 fik anerkendelse for en patrulje. Efter en opklaring, netop som de var ved at være tilbage, blev Lt. v. Oeste, 8. Kompanie, ramt af et skud og døde på lazarettet i Werwicq.

Tabene i juli omfattede 58 døde, 122 sårede og en mand i engelsk fangenskab. Det betød en væsentlig stigning i forhold til juni på grund af den øgede fjendtlige aktivitet. Der var 38 syge. Navne på de faldne i juli 1916 var:

1. Kompanie: Christ. Gamerdinger, Fritz Klee, Anton Michenfelder, Max Otto, Fr. Prediger, Gefr. Franz Rucienski, Otto Tews, Heinr. Wegener.
2. Kompanie: Karl Bölling, Friedr. Detlefsen, Herm. Viehbrock, Ab. Zabel.
3. Kompanie: Franz Barz, Karl Belitz, Klemens Litsin, Aug. Schmidt, Mich. Wisniewski
4. Kompanie: Gefr. Bernhard Brauer, Ludw. Malkowski, Emil Wunderlich.
6. Kompanie: Joh. Arp, Friedr. Aschenbach, Rob. Herde, Herm. Heberlein, Aug. Schieweck. *Matthias Bruun, 06-11-1878 i Ustrup, døde den 15-07-1916 i Bousbecque af lungebetændelse på Feldlazarett II.*
7. Kompanie: Gefr. Robert Angerstein.
8. Kompanie: Adolf Christiansen, Joh. Grandt, Lt. Heinr. v. Oeste, Fritz Schuckies, Gefr. Heinr. Taubenkropp.
9. Kompanie: Heinr. Höfner, Ufffz Ernst Lange, Alb. Lindemann, Jos. Schild, Friedr. Windolf

10. Kompanie: Ernst Albers, Fritz Bröcker, Franz Naumann, Otto Pahl, Wilh. Wegener
 11. Kompanie: Herm. Aepler, Dzianowski, Paul Klein, Ernst Krüger, Gefr. Aug. Pries, Konrad Schröder.
 12. Kompanie: Gefr. Jos. Hageborn, Josef Ledzianowski
 MG-Kompanie: Erich Wüske, Alois Pantke.

I august skete en vigtig ændring i afsnits inddelingen. Vores hidtidige Underafsnit IV blev nu III. Vi overtog venstre fløj af R.I.R. 213. Vores front blev altså endnu bredere. Hvad vi overtog, var ikke netop den bedste del af 213's stillinger. Vores bataljoners indsats måtte blive en anden.

Allerede den 30. juli var Res.Jäger-Bataillon 18 på ordre fra den øverste hærledelse blevet trukket ud af divisionen. Sammen med 17. og 23. Jäger dannede den nu Jäger-Regiment 5 og overgik til Karpater-korpset. I oktober 1917 deltog den i indmarchen i Undine, og vendte i april 1918 tilbage til vestfronten. Tredelingen af afsnittet var et resultat af Somme-slaget. Vi kunne tydeligt mærke optakten til slaget. Aften efter aften brød fjendtlige eskadriller gennem spærningen i luften, og kastede deres bomber over de bagved liggende indkvarteringsområder. End ikke divisionsstaben blev forskånet, men modtog alene en enkelt aften 33 bomber, hvorved 2 mand fra en trænenhed og talrige belgiere blev dræbt eller såret. Mod disse mange fly kunne »nattevagten fra Wytschaete« - den tysk observations maskinen, der hver aften dukker op – intet stille op. Den 26. juli havde englænderne, der mod slutningen af måneden havde været usædvanlig stille med hensyn til deres artilleri, hårdt ramt divisionens primære luftværn, Flakbatterie 60, med flyobserveret artilleri af større kalibre. Den 27. dukkede hurtige endækkere op, der med brandraketter angreb vores lænkeballoner. Det var forbistret at se den ene ballon fra 45., 46. RD og XIX A.K. efter den anden styrtede brændende til jorden. Observatørerne kunne redde sig med faldskærm. Allerede aftenen før havde fly forsøgt at ødelægge de nedtrukne balloner med fosforbrandbomber.

Også på anden måde mærkede vi ændringer både hos os og hos fjenden. Foran Afsnit lå den 4. canadiske Division, og foran vores venstre fløj den 19. engelske Division. Mellem dem lå en division, der var væsentlig mere inaktiv end tidligere, formentlig en udmattet enhed fra Somme. Af patruljer og gennem Arend-lyttestationerne blev der entydigt hørt russiske stemmer, formentlig fra skanseenheder. Fra midten af august var der en påfaldende svækkelse af det fjendtlige artilleri. Derimod skød fjenden desto mere med MG, specielt om natten, og tilføjede derved vore skansetropper betydelige tab. Frem for alt havde pioner-delingen under Lt. Witt tab. Hos os gjorde Somme-slaget sig mærkbar gennem frigørelsen af R.I.R. 214 på ordre fra A.O.K. To bataljoner blev den 10. august sat i reserve for 5. Res.Ers.Div. Yderligere måtte divisionen stille to bataljoner i Armee-reserve, heraf en i Bousbecque. Den disponible mængde af artilleriammunition, håndgranater og stillingsmateriel blev væsentlig reduceret, og på tidspunkter stoppede leverancerne af pigtråd fuldstændig.

I disse dage kom også ordren til at uddanne meldehunde. Med stor sandsynlighed havde Regiment 215 som den første planmæssig anvendt hunde til formidling af signaler. Oblt. v. Basse, den fødte organisator, havde fået opgaven med at uddanne dette hundekompani. På hans anmodning fik han hjælp af hundeopdrættere fra alle infanteriregimenter. Særligt fik Oblt. v. Basse hjælp fra Uffz. Klinker 8. Kompanie. Det skal allerede her nævnes at vore fremragende, udsøgte og trænede uddannelseskommando (Ers. Batl. Res. 84 havde på anmodning fra regimentet, også beredvilligt sendt nogle dygtige folk), af Divisionen blev overtaget som grundstamme i divisions-meldehunde-kommando. Totalt blev 72 hunde, dels rekvireret, dels indkøbt eller foræret.

Snart ankom de firbenede, forskellige i race, størrelse, intelligens og egnethed. Uddannelsen begyndte i Comines. Hundene ydede frem til krigens afslutning værdifuld tjeneste. De blev på samme måde som ordonnanskæder indsat og løb op til 1.000 meter. I vanskeligt terræn, som Chemin des Dames eller Verdun, bragte de meldingerne hurtigere frem end ordonnanser. Enhederne måtte imidlertid først vænne sig til det nye signalmiddel. Det skete, at hunde blev lokket, eller der blev kastet sten efter dem. Indgående orientering bragte imidlertid hurtig forståelse for hundenes værdi. Generelt var tysk schæfer og såkaldte »fixkøter« de bedst egnede, hvorimod Dobermann på grund af dens lunefulde væsen, var mindre egnet, mens pudler, om end ganske kloge, var for bløde. Vi fik senere under sejrige angreb overraskende hurtigt meldinger tilbage fra forreste linje med meldehunde, når alle andre forbindelser svigtede.

Vores erstatningsbataljon var sammenlagt med Reserve-Infanterie-Regiment 84 i Lübeck. Indsatsen af denne enhed i Tyskland skal fra regimentet højt anerkendes. Det var et surt arbejde, der her blev gjort. Mange gange syntes det umuligt med de få forhåndenværende kræfter at opfylde kravene fra fronten på erstatningsmandskab og udrustning. For på kort tid at kunne basisuddanne soldater til fronten, blev der stillet de højeste krav til det uddannende personel.

Det var en velkommen ny forholdsregel, at det nye O.H.L. indførte at helbredte sårede fra Tyskland kunne komme tilbage till deres gamle enheder. Der var opstået så faste kammeratskaber, at den enkelte længtes efter at komme tilbage til sit korporalskab, til sit kompani, hvor han havde oplevet både gode og dårlige tider. Også

officerer kunne på den måde igen overtage deres oprindelige virkefelt. På trods af store tab, kunne regimentet på den måde indtil slutningen råde over en fast stamme af 215'ner.

Også de første stålhjelme dukkede nu op, efter at de allerede i marts var afprøvet ved et kompagni. I første omgang forblev hjelmene i de forreste stillinger, og blev på skift båret af soldaterne. Mistroisk, som soldaten er mod alt nyt, nød hjelmene i første omgang ikke en større værdsættelse. De blev fundet alt for tunge, og kendsgerningen, at de passede godt til enkeltes ansigter, kunne ikke trøste forsøgsofrene. Nu er stålhjelmene heller ikke netop behagelig under længere march eller længere tids bæring. Imidlertid beviste de senere begivenheder, at stålhjelmene var et anvendeligt beskyttelsesmiddel. Mange vil endnu i dag huske den kendsgerning, at stålhjelmene reddede deres liv og sundhed. I hæren skulle hovedskader, især fra mindre sprængstykker, efter indførelse af stålhjelmene, være faldet med 80%.

Om to operationer med den fra dristige patruljer kendte Feldw.Lt. Minte, beretter her Richard Defens, 10. Kompanie:

10. Kompanie lå i den forreste stilling foran Wyttschaete. En aften i august kom Lt. Minte ind i dækningen og meddelte mig: »Hurtig, seletøjet på, tag et par håndgranater. Her er pistolen, og kom så med! Vi skal se, hvad lytteposten foretager sig«. Lt. Minte underrettede posten i graven om, hvad han havde for, og så gik det allerede ud af dækningen ind i ingenmandsland. Nu blev det mig klart, at det drejede sig om den engelske lyttepost. Krvlende på maven arbejde vi os fremad, mig bag ham. Jeg tog ham på støvlen: »Hr. Løjtnant, ikke så hurtigt«, men jeg hørte kun: »Bare fremad!« Vi gik forbi lytteposten, gik et stykke længere fremme ned i forbindelsesgraven, og gik, Lt. Minte forreste med pistol, mig med afsikrede håndgranater i hånden, frem langs graven i retning af poststaden. – der imidlertid til vores store ærgrelse ikke var besat på dette tidspunkt. Vi undersøgte steder og fandt en kasse med engelske geværgranater. Lt. Minte sagde: »Nå, så har vi da i det mindste erobret en kasse geværgranater, så det har ikke været helt forgæves.« Vi slæbte begge kassen med tilbage til vores grav, hvor alle var forbavset over Lt. Mintes enegang.

Fra regiment var der stillet til opgave, gennem opklaring at finde ud af hvilken troppeenhed, der lå overfor os. Lt. Minte fik ordre om at sammensætte en patrulje til løsning af opgaven. Vore tidligere patruljer havde vist, at den fjendtlige grav kun var svagt besat. Aftenen i forvejen skar vi pigtrådshindringen delvist igennem, så man på aftenen for patruljen hurtigt kunne få frem i mål. Den 14. august skulle patruljen gennemføres. Foruden Lt. Minte var vi 10-12 mand. En gruppe var klar i graven til at gribe ind, hvis der skulle opstå en fare. Som vi ankom til den engelske pigtråd, skar to mand et hul, vi kunne passere igennem. Lt. Minte fulgte de to som den første, mens jeg kom som nummer fire. Som vi langsomt arbejdede os gennem pigtråden opdagede vi, at graven denne dag var stærkt besat. Forsigtigt sneg vi os videre, da der bagfra kom melding om, at en fjendtlig patrulje til højre for os var på vej frem. Mens Lt. Minte hurtigt overvejede, hvad der nu skulle ske, kom der melding om, at der også til venstre kom en fjendtlig patrulje. For ikke at blive afskåret, beordrede Lt. Minte: »Håndgranater klar og tilbagetrækning. Alle i vejen stående englændere angribes øjeblikkeligt«. Desværre gik det anderledes. Allerede mens vi arbejdede os frem, havde englænderne ubemærket sat sig fast bag os for at afskære os tilbagevejen. Da vores folk nu under tilbagegangen uventet stødte på englænderne, kunne vi hører kommandoer på engelsk, der gjorde det klart, at fjenden ville angribe. Lt. Minte kommanderede nu højlydt: »I stilling og håndgranater!« som det var aftalt for alle eventualiteters skyld. Hurtigt susede vores kasteskyts over mod modstanderen, men også hos os eksploderede hans håndgranater. Så spring, hurtigt frem – gennem den engelske patrulje i retning af vores grav. Kort før vores linje gik vi i stilling for at få os samlet. Tre mand manglede, som vi håbede, ville dukke op i vores udgangsstilling. Kun en af de savnede kom ved daggry tilbage. Han havde skjult sig i et granatkrater, og havde set hvordan englænderne havde afsøgt området efter os. Gefr. Bierbach og Musk. Wegener forblev savnet. Var de taget til fange eller var de døde? Ved daggry blev alt gjort for at søge dem. Infanteri- og artilleriobservatører afsøgte terrænet: intet. Om aftenen skulle søgehunde sættes på sporet. Sidst på eftermiddagen kom to hundeførere med fire dyr. Jeg blev bestemt til at følge med dem. Som det blev mørkt gik jeg med en fører og to hunde frem til gårsdagens udgangspunkt. Imidlertid begyndte hundene at gø, hver gang der lød et skud eller en lysrakete gik til vejrs. Som hundeføreren satte hundene ind, begyndte de at lege og løbe efter lyskuglerne; Da de ikke kom fremad, gik vi tilbage og gentog forøget med de andre to hunde, der tilsyneladende havde vænnet sig til situationen. Først blev den ene indsat, så den anden. Efter længere tids søgning, kom en af hundene tilbage med en genstand – det var imidlertid kun min felthue, som jeg havde tabt aftenen i forvejen. Endnu et forsøg gav intet resultat, og derfor afsluttede vi eftersøgningen. Englænderne var blevet opmærksomme på grund af hundeglammene, og råbte til vores poster, at der i går var taget to mand til fange. Denne ene var død, den anden hårdt såret. På baggrund af disse meldinger lod kompagniføreren eftersøgningen helt indstille. Fra det engelske lazaret blev det senere bekræftet, at Kammerat Wegener var taget til fange, og underrettede at Gefr. Bierbach var død.

Den 18. august nåede en patrulje ind på 10 meters afstand af den engelske grav, da den pludseligt kom under beskydning af et maskingevær fra flanken. Lt. Schütt fald med skud i hovedet. Det lykkedes Uffz. Grenzenberg

11. Kompanie med stort besvær at bjærge den døde. På den måde var begge patruljeoperationer blevet mødt med uheld.

Fra den 20. august fungerede Hptm. Murther for regimentes kommandøren, mens denne var tilkommanderet Heeresgas-skolen i Berlin.

Afskedstimen med Flandern skulle snart slå. I næsten to år havde regimentets historie været koncentreret i et snævert område. Kastet ind i heksekedlen ved Ypres, havde det ufærdige, unge regiment lidt store tab. De unge tyskeres blod dækkede den flamske jord. Under hårde kampe havde regimentets vokset sig op til et krigsprøvet værktøj.

Ved divisionens højre fløjregiment angreb englænderne i disse dage med stærke patruljer, og måtte undgælde med smertelige tab af fanger. I evalueringen af årsager til disse tilbageslag, kom 91. Res.Inf.Brig. til det resultat, at artilleriet de pågældende dage ikke havde løst deres opgave. Det havde taget alt for lang tid før forbindelsen mellem infanteri og artilleri kunne etableres. På denne måde havde det overhovedet ikke været muligt at ramme øjebliksmål. General v. Eisenhardt-Rothe fastlagde sin bedømmelse med præcise tidsangivelser. Han fastslog også, at kun en korrekt placeret og rettidig spærreskydning overhovedet havde et formål, og skydning i modsat fald blot var spild af ammunition. Også den tynde besættelse af den forreste linje behandlede han. Hans fremadskuende vurdering, der også var vores, blev fremsat i en utvetydig form. Det blev ham imidlertid ikke ondt at se de alvorlige ord få virkning i de sidste dage af vores kampe ved Wyttschaete.

Selvom fjenden som i den foregående måned forholdt sig rolig, var hans aktiviteter dog stigende under jorden. Foran St. Eloi havde han tilsyneladende på ny udbygget sit gamle stillingssystem. Her var det hyppigt nødvendigt at gennemfører kontrasprængninger indenfor nogle få timer. Også kompagnierne på Alfweg-Cabt. fremspringet sad på en krudttønde. Det kom ofte pludselig ordre til rømning og beredskab til øjeblikkelig fremrykning. Ofte viste det sig i løbet af natten nødvendigt at gennemføre sprængninger ved daggry. 2½ tons farligt sprængstof måtte transporteres på ryggen, ofte i regn og storm, over 1 km fra Wyttschaete gennem kraftig artilleri- og MG-skydning til fronten. Pionerer og minører arbejdede hårdt i hårdt. Krybende, svedende, med forbitret trods og mange forbandende ord blev ladningerne lagt, mens man selv hvert øjeblik ventede på at ryge i luften – man vidste jo ikke, hvor langt fjenden var kommet – men alligevel gjorde alle deres pligt. Hos os havde englænderne kun sprængt én gang – og da syntes ladningen at være slået tilbage for ham. En hushøj stikflamme blev set i hans egen grav, en stor gassky trak over hans stilling, og resultatet var store skader på hans konstruktioner.

Ved 45. Res.Division lykkedes det fjenden at gennemfører en meget grim sprængning, hvor tilfældigvis flere infanteriofficerer var samlet i en tunnel. De omkom alle. Fra en infanteri-observationspost så regimentets adjudant påfaldende store mængder jord, der ikke kunne stamme fra en sædvanlig tunnel, da jorden havde en anden farve end det jordlag, hvor der ellers normalt blev gravet dækningstunneler. Så blev der ligeledes opdaget en feltbane, der transporterede disse mængder jord til fra et ukendt sted. Man formodede, at fjenden gravede tunneler i en hidtil fuldstændig utænkelig dybde. Formodningen viste sig at være rigtig. Divisionen begyndte ligeledes før den forlod afsnittet, forarbejdet til en egen dybe gående skakt. Imidlertid kunne englændernes store forspring ikke længere indhentes, især ikke de langt dybere gravede tunneler end vores. Derfor kom det i juni 1917 til de forfærdelige sprængninger på højderne ved Wyttschaete, hvorved 2. Infanterie-Division led uendelig store tab. Ved St. Eloi havde vi forsøgt gennem en koncentreret ild fra det tunge artilleri (ofte op til 2.000 granater af den nyeste type med højeste sprængvirkning) at ødelægge de fjendtlige tunnelindgange, og der blev endda truffet forberedelser til, under omstændigheder at ødelægge de formodede tunnelindgange i storm. På trods af knapheden var ammunitionen blevet bevilget – som divisionen blev trukket ud af afsnittet.

I disse dage blev der gennemført en meget vigtig ændring i krigsorganisationen. Til opstilling af nye divisioner afgav hver division et regiment og en brigadestab blev opløst. Divisionen kæmpede herefter som såkaldt »tredelet«. Hos os forsvandt General v. Eisenhardt-Rothe og R.I.R. 213. En energisk, klarsynet fører, som repræsenterede troppernes standpunkter, forlod os. Frem til januar 1917 blev divisionens infanteri ledet af kommandøren for 92. Res.Inf.Brig., Excellens Schubert. Også han står i bedste tanker hos os. Med Regiment 213, som endnu engang skulle gense Flandern i senere krigsår, forlod os vores hidtidige brigade-regiment. Tredelingen af divisionen blev dengang modtaget med forskellige vurderinger. På den ene side skaffede det nye kampenheder, på den anden blev manglen på det fjerte regiment under stillingskrigen meget mærkbar. Det blev vanskeligere at udspare reserver og skaffe enhederne hvil indenfor divisionen. Også kommandoforholdene indenfor divisionen blev vanskeligere i stedet for lettere, da brigadeføreren kom til at danne et mellemlag, hvis stilling ikke altid var lige let.

Mod slutningen af måneden blev vi afløst af Regiment 120 fra Württemberg, kraftigt udmattet efter de hårde kampe på Somme. I alt ro blev stillingerne efter omhyggelig forberedelse overdraget frem til den 5. september. For at skjule troppeskydningerne, skulle alle regimentsnumre og -tegn skjules. De enkelte regimenter fik en

farve – 215 blå, som omslaget til vores regimentshistorie – og desuden som betegnelse regimentskommandørens forbogstaver. Vi blev derfor herefter »Regiment Bo«.

Offz.St. Behnke blev den 7. august hårdt såret på Infanteri-Observationsposten. Vi havde i august 32 døde, 82 sårede og 42 syge. En mand var faldet i fangenskab.

De faldne i august og september 1916 indtil borttransport var:

2. Kompanie: Herm. Brandt, Ufffz. Otto Jahnke
 3. Kompanie: Mich. Hoppe
 5. Kompanie: Duszynski, Johs. Hansen, Werner Steen, Gefr. Rud. Zieger.
 6. Kompanie: Lt. Rud. Schütt
 7. Kompanie: Wilh. Seiffert
 8. Kompanie: Erich Blanke, Wilh. Kracke II, Gefr. Wilh. Wiegand
 9. Kompanie: Ufffz. Alfred Jessel
 10. Kompanie: Gefr. Ernst Bierbach, Gefr. Christ. Dietrichsen II, Karl Limus, Oscar Meyer, Ernst Schubert.
 11. Kompanie: Fritz Abraham, Ufffz. Alfred Boye, Ufffz. Wilh. Buhlmann, John Jalczak, Heinr. Mordhorst, *Jakob Petersen II, 15-06-1894 i Haderslev - 04-08-1916 Res.laz. 75, Halluin, Otto Jappe.*
 12. Kompanie: Albert Burmeister II
- MG-Kompanie: Friedr. Heitmann, Gefr. Josef Klein, Stefan Paczkowski, Gefr. Willi Hebstreit.

Regimentet havde med ære bestået de hårde kampe ved St. Eloi og i Wyttschaete-buen, og havde sat Nidersachsen mod og loyalitet mod den canadiske hårdhed. I opslidende skyttegravskampe, uden at vi for alvor kunne virke som infanteri, havde vi utrætteligt skanset, støbt beton og dagligt genopbygget, hvad den kraftige beskydning hele tiden ødelagde.

På øvelsespladsen ved Bousbecque blev nye uddannelser indført: angreb på støttepunkter, blokhuse osv. Her lagdes grunden til de senere stormbataljoner, hvortil Lt. Reincken og Lt. Boysen til tilkommanderet.

Det rige bagland med dens store industrier Roubaix, Tourcoing og Lille gav mange muligheder for anskaffelser, men i modsætning til det belgiske Flandern var den frie handel især med fødevarer ikke længer tilladt her. Af vore driftsindretninger i Belgisk Comines var de vigtigste: Bade- og aflusningsanstalten i bryggeriet havde en daglig kapacitet på 600 mand, klar til brug 16. dage efter påbegyndelsen. Den blev derefter taget fra os af divisionen. I forbindelse med badeanstalten var der et stort regiments-vaskeri: 3 manuelle vaskemaskiner, leveret af intendanturet, med dampindtag, et centrifugal tørre anlæg med Gefr. Hanemann som leder og med 5 belgiske kvinder ansat. Vasketøjet blev repareret af de belgiske kvinder, betalingen skete fra »Materiefondet«. Anskaffelsen af sæbe var et problem. Også regimentets trykkeri bør nævnes. Wehrmann Otte og Våbenmester Freitag havde lavet et mesterstykke. De havde i Warenton fundet en slemt skadet, stor trykpresse. På få dage var den sat i stand og klar til elektrisk drift. Der blev nu indrettet »stordrift«. Alle formularer til regimentet blev trykket, store programmer for kunstner-koncerten Holzapfels og Haacks i Werwicq; ja selv brigade og division indleverede arbejde ved os, og den berømte »Fehlanzeigen« blev masseproduceret på regimentets trykkeri. På håndpresser blev der fremstillet navnelapper. I Werwicq gaden lå Oblt. Franz' yderst gavnlige virkende juridiske rådgivning. Som supplement til Bind 1 skal det her nævnes, at dette rådgivningskontor længe havde eksisteret på forslag fra højere steder i regimentet. Det første havde III. Bataillon oprettet allerede i begyndelsen af maj 1915. Til den daværende bataljonsadjutant Lt. Willers indgik forskellige forespørgsler omkring retstilstand og pensionskrav fra en schweizer, som frivilligt gjorde tjeneste hos os. Dette førte fra juli 1915 til oprettelse af en generel juridisk rådgivning ved regimentet. Gefr. Grüneberg ledede det ret omfattende regimentsbibliotek, der var oprettet af en samling skoler i Hildesheim, men som vi desværre endnu engang ved afrejs måtte efterlade og overdrage til bykommandanten. Ufffz. Waldmann havde indrettet et yderst praktisk postrum, hvorfra han klarede postgangen og samtidig førte listerne over grave og savnede. Der var ikke mange, som dengang vidste hvilket arbejde der blev lagt i identificeringen af de døde, og efterforske de forsvundnes skæbner. Vores fotograf Baasch tog billeder af alle grave, de efterfølgende blev sendt til de pårørende. Baasch havde desuden fastholdt kampområderne, herunder kraterne, på sine billeder. Tandlæge Roth havde sin tandklinik. Forplejningen havde mønstergyldigt indrettede lokale. Regiments- og bataljonslæger havde indrettet en ulastelig sygebarak med 50 senge og MG-Kompanie havde sit eget silderøgeri. Et malerværksted og et våbenværksted supplerede deres egne arbejdsopgaver. Regimentets snedkeri fremstillede materialer til stillingsbyggeri og kors og kister, så alle døde kunne begraves i kiste. I Wyttschaete var der indrettet shrapnelsikker badeanstalt med varmt vand med et stort kar og med 6 brusere. Den lå ud til hovedgaden og kunne fra begyndelsen af juli primært anvendes af kompagnierne, afløst fra forreste linje.

Den højere føring havde indført yderligere foranstaltninger mod de fjendelige minesprængninger. For tilfældet af, at den fjendelige minetrussel skulle blive lige så stor som i St. Eloi afsnittet, og vores kontraminer ikke i

tilstrækkelig grad gav beskyttelse, blev der forberedt angreb til ødelæggelse af mineindgangene i den fjendtlige stilling. Et angreb skulle imidlertid kunne gennemføres hvis tabene ved en fjendtlig sprængning vurderedes til at blive større, end de tab et angreb ville medføre.

Under indsatsen ved Wytschaete havde Regiment 215 samlede tab på 311 døde, 848 sårede og 287 syge. 2 mand var faldet i fangenskab.

46. Reserve-Division havde under indsatsen Wytschaete – St. Eloi tab på 1.145 døde, 3.731 sårede og 725 savnede. Af de savnede var alene de 717 opstået i perioden 27. marts – 30. april 1916 under kraterkampene ved St. Eloi.

Hvorhen turen gik, var ikke så svær at regne ud. Mod slutningen af juni rasede slaget på Somme med uformindsket voldsomhed og opslugte uendelig mange kræfter. Nu skulle også vi blive inddraget i denne storkamp.

Kapitel XVI

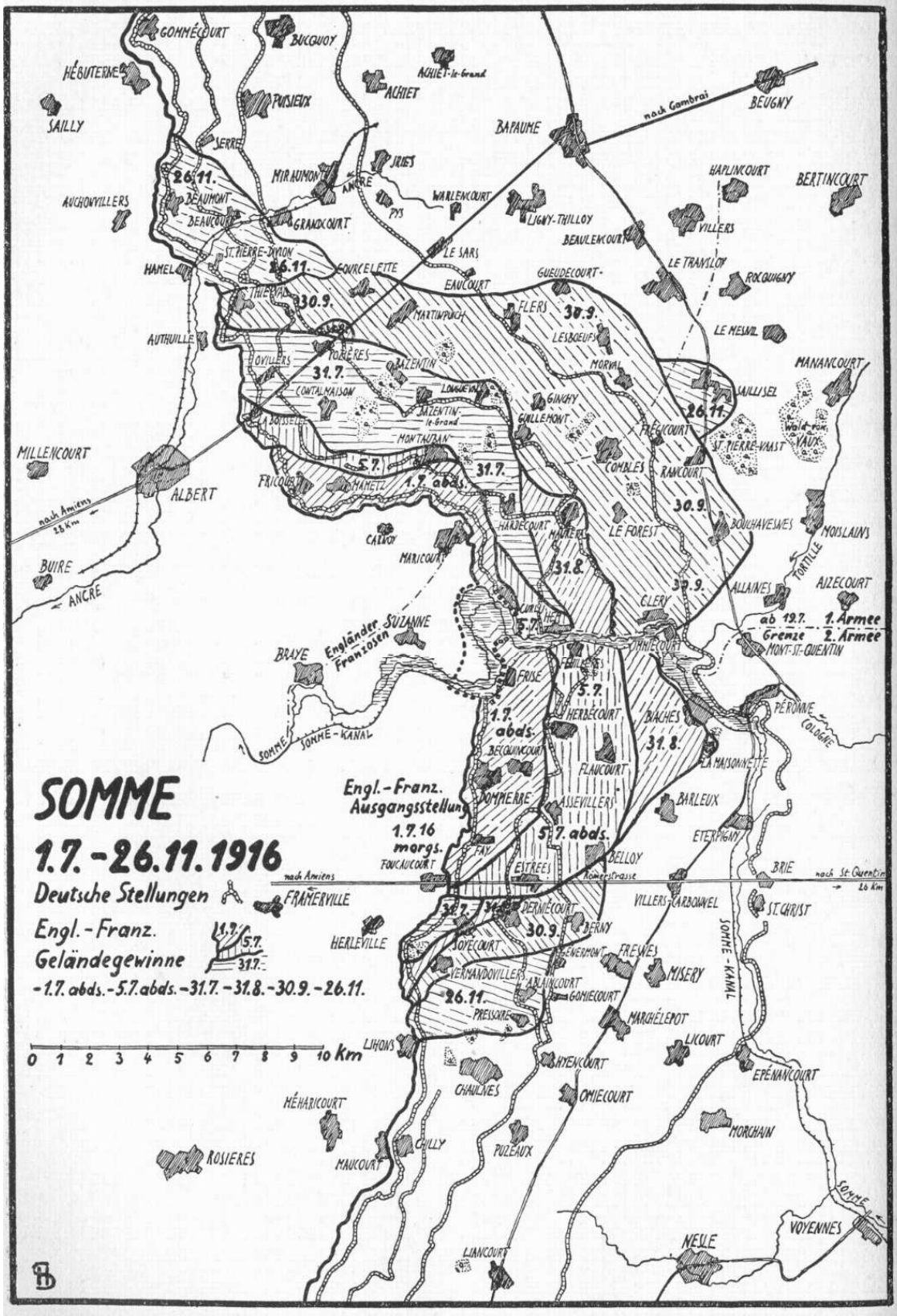
Chokket ved Somme ¹⁾

Til aflastning af franskmændene ved Verdun og til støtte for de allieredes angreb i vest, havde russerne angrebet østrigerne ved Luczk, et angreb der havde ført til et farligt sammenbrud hos vores forbundsfælle. Den 28. juni 1916 meldte den russiske hærberetning om tal – om end stærkt overdrevet – der alligevel frygteligt tydeligt viste katastrofen for østrigerne: 4.031 general og officerer, 194.041 mand taget til fange, 219 kanoner, 644 maskingeværer! Endnu engang måtte tyske divisioner her ile til og stabiliserer fronten. Foran Verdun rasede krigen videre. Division efter division blev indsat af os eller af modstanderen, og forblødte i løbet af få dage.

Fra slutningen af juni var det længe ventede, første fælles Entente-angreb startet langs Somme. Englænderne angreb i nord, franskmændene i syd. Fronten strakte sig fra Gommecourt over Thiepval – Mametz – Soyécourt til område ved Chaulnes, og ramte her 2. Armee (General Fritz von Below). Denne havde nord for floden kun en styrke på 5 divisioner, og syd kun 2 divisioner. Bagved lå desuden en reserve på 4 divisioner. Imod disse angreb franskmændene syd for vejen Peronne – Albert med 12 divisioner på en frontbredde på 16 km, mens englænderne nord for floden indsatte 16 divisioner. I dag er det kendt, at franskmændene havde haft til hensigt at iværksætte angrebet med en styrke på 39 divisioner. Kampene ved Verdun havde imidlertid i et sådant omfang opslugt enheder, at det var nødvendigt at indskrænke Somme-angrebet. Heraf fremstår kendsgerningen, at kampene ved Verdun alligevel brage os en hvis aflastning. Slaget langs Somme udviste for første gang en overvældende indsats af artilleri, ammunition og flyvevåben. Angrebet ramte en hidtil rolig front, hvor den forreste stilling var godt udbygget, men som ikke kunne holde stand mod den uhyre artillerivirkning, men i løbet af få dage blev knust. De bagved liggende stillinger var ikke i tilstrækkelig grad blevet udbygget. Mens englænderne i første omgang kun opnåede få resultater, opnåede franskmændene større succes. Mod slutningen af august havde de over en bredde på 35 km nået et indbrud på 8 km på det dybeste sted under meget store tab på begge sider. Mod midten af juli blev den tyske Somme-front opdelt i to underafsnit: den nordlige del blev underlagt General Fritz von Below, den sydlige del General von Gallwitz, der samtidig havde den overordnede kommando af begge afsnit.

Sådan var situationen, da 46. Reserve-Division og dermed vores regiment blev trukket ud af dens hidtidige afsnit ved Ypres. Efter næsten to års kampe forlod vi de bloddrukne slagmarker ved Bixschoote, Pilckem, St. Eloi og Wytschaete. Vores håb om at slippe ud af skyttegravene for at blive indsat i en frist angrebskrig på en anden krigsskueplads, blev endnu engang ikke opfyldt. Mens II/215 allerede den 2. september blev transporteret fra Werwicq, fulgte regimentsstaben den 5. september til Sancourt nord for Cambrai. Divisionen var bestemt til indsættelse vest for Cambrai. Stillingskort fra 1. Garde-Reserve-Infanterie-Division blev fordelt og forkommander fra II. og III. Bataillon (Lt. Schaper) sendte frem til en opklaring af stillingen. Så ændrede situationen sig!

¹⁾ Officielle kampbetegnelse: 28. august 1916 – 28. oktober 1916 = Slaget på Somme.

Den 4. september havde franskmændene forlænget deres angrebsfront mod syd, og havde ved Chaulnes opnået betænkelige store resultater. Den følgende aften (5. september) rullede divisionen allerede mod syd til området ved Ham og Nesle. Den 6. september var regimentsstab og I. Bataillon nået Nesle, II. Bataillon nåede frem om eftermiddagen og blev allerede om aftenen trukket frem som korpsreserve for 17. Armeekorps ved Curchy. III. Bataillon forblev i Nesle.

Stillingsbesættelsen ved Regimentet var den 5. september 1916:

Regimentsstab:

Kommandør: Oberstlt. Bonsack
 Adjutant: Lt. Willers
 Ordonnansofficer: Lt. Harries
 Regimentslæge: Stabsarzt dr. Dörrie
 Rettergangsofficer: Oblt. Frenz (fra 7.9. Lt. Rummelspacher)
 Fører for store bagage: Offz.St. Algermissen
 Signallofficer: Vizefw. Schneider
 Musikmester: Strassner

I. Bataillon: Hptm. Muther
 Adjutant: Lt. Hartung (fra 9.9. Lt. Körner)
 Bataljonslæge: Ass.Arzt. Bohle
 Feldhilfsarzt Schnapauss
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requard
 Intendant: Zahlmeister Kirst

1. Kompanie: Lt. Bansi
 Lts. Bartsch, Witt, Mohns – Feldw. Ernst
 2. Kompanie: Lt. Bading
 Lt. Kurt Weber, Lüthgens, Gräwe – Feldw. Kokott (fra 15.9. Schierenbeck)
 3. Kompanie: Lt. Dencker
 Lt. Friese, Schlacheikowski, Reh, Ehlers, Offz.St. Georg Weber – Feldw. Siemon
 4. Kompanie: Lt. Sieling
 Lt. Behrens, Lückler, Busch, Deppe, Grubert – Feldw. Maasch
- Skansesbataljon: Hptm. Wedel
 Lt. Raschen, Kracke, Feldw.Lt. Meyer (fører pionerdeling)

II. Bataillon: Hptm. Murray
 Adjutant: Lt. Ahders
 Bataljonslæge: Strabsarzt Dr. Appeldorn
 Unterarzt Schulz
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck
 Intendant: Zahlmeister Meins

5. Kompanie: Lt. Knapp
 Lt. Fenig, Lasrenz, Thamssen, Wilken, Gäde – Feldw. Behrens
6. Kompanie: Hptm. Schütt
 Lt. Mau, Cornils, Thierbach – Feldw. Rolf
7. Kompanie: Oblt. Schacht
 Lt. Ohlmer, Morgenbesser, Frerk, Hansen, Lund – Feldw. Krause
8. Kompanie: Lt. Pflüger
 Lt. Redderoth, Leutheuser, Wrede – Feldw. Lange

MG-Kompanie: Oblt. v. Basse
 Lt. Schmidt, Hagemann, Engelmann, Voss, Neuendorf, Jken, Jebsen – Feldw. Hessler

III. Bataillon: Hptm. von Puttkamer
 Adjutant: Lt. Ahrenkeil
 Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Feiber
 Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
 Intendant: Zahlmeister Grambart

9. Kompanie: Lt. Schaper
 Lt. Kruse, Puche, Büttner, Spille, Eckmann, Offz.St. Benke – Feldw. Grotjahn
10. Kompanie: Lt. Lang
 Lt. Schikora, Grütter, Bertram, Jürgensen, Tönnes, Feldw.Lt. Mintge, Offz.St. Reeck – Feldw. Gohrwelde.
11. Kompanie: Lt. Pierau

Lt. Dening, Scheiabe –
Feldw. Müller

12. Kompanie: Lt. Steinfurth

Lt. Wittkopf, Lind, Nietharddt, Offz. St. Menzel – Feldw. Hoppe.

Afkommanderede:

Lt. Dörries (bykommandant Mesnil-le-Petit), Lt. Boysen (Sturmabt. XXIII R.K.) Lt. Schulze (leder af lys- og elanlæg XXIII. R.K.), Lt. Wagenseil (leder havnekontor Aalst), Feldw. Lt. Klätsch (Rekrutdepot), Feldhilfsarzt Brunzema (Sturmabt. XXIII. R.K.)

Regimentets forplejningsstyrke var den 5. september: 103 officerer og Offz. St., 3.734 underofficerer og mænd, 217 heste. Kampstyrken var 82 officerer, 3.224 underofficerer og mænd, 11 tyske, 3 engelske, 1 russisk og 1 fransk MG, 4 granatkastere.

Den første dag modtog regimentet yderligere erstatning på 2 officerer (Lt. Busch og Mark) og 291 mand.

Regimentet var i starten underlagt 45. Infanterie-Brigade (35. Inf.Div., XVII A.K.), men fra den 8. september 92. Reserve-Infanterie-Brigade (fra 9. september 46. Res.Div.) fra 15. september XXIII, R.K., 2. Armee.

Til for 46. R.D. lå 11. Inf.Div. (Gren.Regt. 10), til venstre 36. Inf.Div. (Gren.Regt. 5). Divisionens afsnit var inddelt i tre underafsnit:

Underafsnit I: R.I.R. 214

Underafsnit II: Schützen-Regt. 108 (senere R.I.R. 216)

Underafsnit III: R.I.R. 215

Af maskingeværer havde divisionen ydermere tildelt Scharfschützentrupps 155, 58, 163 og 63.

Både felt og Fod-artilleriet var inddelt i tre grupper:

Fuß Artillerie: Oberstlt. Servaes

Artillerigruppe Nord: 1./1. Garde (sFh. 13) – 7./14 (sFh 13) – 7. bayr. Res. 2 (sFh 02) – 1./49 (Mörser)

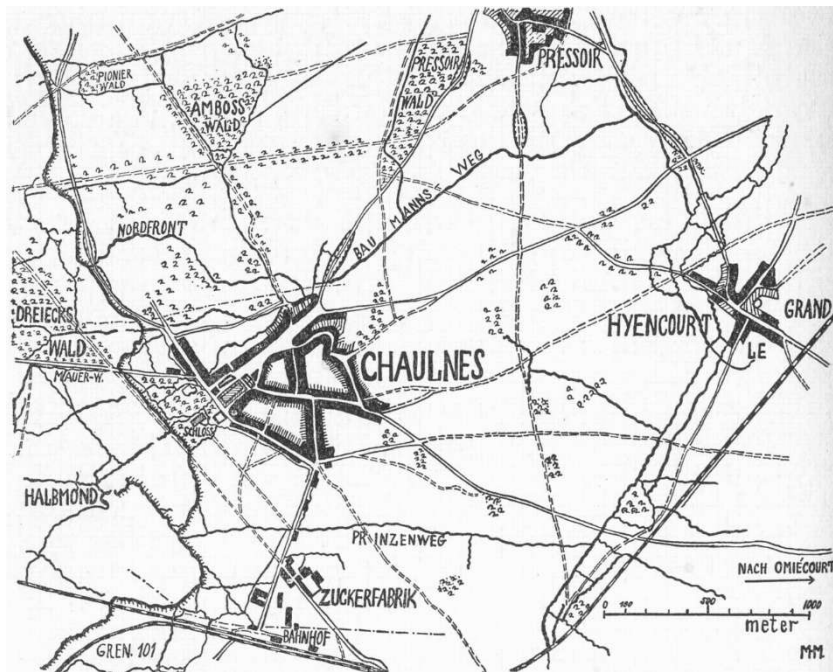
Artillerigruppe Mitte: 10./bayr. 1 (sFh 13) – 3. bayr. (sFh 02), Bayr. 469 (12-cm Kan F) – Sächs 566 (15-cm Ringkanon).

Artillerigruppe Süd: 3./3 (sFh 13) – 4./1. Gade (sFh 13) – 11./1. (Mörser)

Desuden var der 15-cm Marine-Kanonen-Batterie Nr. 6.

Res. Feld-Artl. Regiment 46, som hørte under 46. Res.Division, forblev i Wyttschaete-buen frem til den 15. september, og blev herfra indsat nord for Somme udenfor divisionens område. Først under vores indsats ved Reims i slutningen af oktober returnerede regimentet til divisionen.

Byen Nesle bar allerede spor efter de hårde kampe langs fronten. Store grupper af sårede og desværre også af såkaldte »forsprængte« strømede tilbage fra fronten. Det var tydeligt, at vi ikke ville få ret lang tids hvil. Alleerede den 7. september blev divisionen indsat i afsnittet Vermandovillers – Chaulnes. Om eftermiddagen forskød regimentets stab til Hyencourt-le-Grand, omkring 2 km øst for Chaulnes på jernbanelinjen Chaulnes – Peronne, hvor den i den anden stilling fandt en lille tunneldækning, hvor den meget trangt måtte dele pladsen med to bataljonsstabe fra indsatte enheder. I. Bataillon blev om aftenen trukket frem i denne stilling som reserve. III. Bataillon rykkede om aftenen som reserve til Dreslincourt. II. Bataillon marcherede om aftenen fra Curchy frem mod fronten og forsøgte at finde den forreste linje i østkanten af Chaulnes. Denne fremrykning kostede flere tab på grund af fjendtligt artilleri, i alt 4 døde og 17 sårede. Da bataljonen var klar viste det sig, at linjen allerede var så tæt besat med tropper, at det ikke var muligt at få plads til bataljonen. Fremme lå resterne af 35. Inf.Div. På ordre fra kommandøren for I.R. 101 måtte bataljonen derfor gå tilbage til gravene i 2. stilling. Ganske vist bestod denne stilling af to gennemgående grave, men dækninger eksisterede næste ikke, hvorfor mandskabet måtte opholde sig under åben himmel. Der var ikke tænkt på placering af kommandostationer og hindringer manglede

helt. Den 8. september gik med forberedelser til indsættelse i forreste linje. I graven gennemførtes udleveringen af stålhelme. Regimentet opstillede en særlig skanse-bataljon under kommando af Hptm. Wedel med to kompagnier (under Lt. Witt med Lts. Frerk, Mark, Feldw.Lt. Meyer og et under Lt. Maschen med Lts. Grütter, Kracke og Gäde). Styrken var på 300 mand. Sanitetspersonel og dele af regimentsmusikken blev tildelt som hjælpebårehold.

Divisionens afsnit gik fra Vermandovillers til banegården syd for Chaulnes. Et øjekast på kortet viste tydeligt, at det var for bred et ansvarsområde under en storkamp, og at den nødvendige organisation i dybden derfor ikke var mulig. De senere begivenheder på denne del af fronten skulle vise rigtigheden af dette.

Den 8. september overtog Oberstlt. Bonsack med Regimente 215 afsnit Chaulnes frem til banegården syd for byen. Regimentsstaben forblev i en dækning syd for Hyencourt-le-Grand. De indsatte regimentskommandostationer havde hidtil været på slottet i Chaulnes - det vil sige næsen i forreste linje. Her lå tre regimentsstabe. Denne omstændighed var ikke holdbar. Skulle kommandøren fastholde indflydelse på kampen og indsættelsen af reserver, måtte han befinde sig længere tilbage. Til besættelse af forreste linje var næsten 10 kompagnier nødvendige. Tungt om hjertet måtte regimentskommandøren træffe beslutning om deres indsættelse. Stillingen var meget ugunstig og en gennemgående linje ikke etableret noget steds. De eksisterende grave var delvist ødelagte, og der manglende helt blot sprængstykker sikrede dækninger. Kældrene i Chaulnes kunne ikke modstå den tunge beskydning. Kort fortalt havde stillingen alle tegn på problemerne ved en front, delvist revet op af fjenden. De afløste enheder tilhørte fem forskellige regimente! – Grenadier-Regiment 101, I. og III/RIR 23, III/IR 61, IR 141 og IR 176. Heraf var det tydeligt, at afløsningen ikke var helt let. Men på trods af den kraftige beskydning forløb afløsningen forholdsmeget glat.

I/215 havde kommandostation på sukkerfabrikken, mens II/215 indrettede sig på slottet i Chaulnes. 1. Kompanie var placeret på sukkerfabrikken, mens 2. og 3. Kompanie besatte forreste linje syd for slotsparken til banegård Chaulnes, inklusiv en fremspringende sappe kaldet »Halbmond«. 4./215 lå i kældrene i Chaulnes. II. Bataillon besatte forreste linje nord for slotsparken frem til graven »Nordfront«. III. Bataillon rykkede om aftenen frem og besatte med 9. og 10. Kompanie den 2. stilling, mens 10. Kompanie blev i Chaulnes og 12. Kompanie i sukkerfabrikken. Den 12. september fulgte en intern ombytning af kompagnier, der på grund af den overordentlig kraftige beskydning kostede mange tab. Forbindepladser var oprettet i slotsparken, i sukkerfabrikken og i Omiécourt. ¹⁾

Den anden årsdag for regimentets opstilling den 1. september gik dette år hen over os uden sang og fest. Der var måske mange, som tænkte tilbage på festlighederne året før i Terrest og i Ostende, da den første fødselsdag blev fejret, mens i år en togrejse på 12 timer bragte os mod ukendte mål. Denne gang havde ryterne ikke taget fejl, der i flere dage havde fastlagt vores nye bestemmelsessted som »Somme-slaget«. Allerede de myldrende liv i Ham, der lignede en myretue, bragte nye billeder. Marcherende kolonner, fyldte lastbiler, tunge kanoner og ind imellem det hele ambulancer og sårede – alt dette tydede i retning af en front med hårde kampe, selvom artilleriet endnu ikke lod sig høre. Uden pause fortsatte enhederne marchen mod fronten. Vores 4. Kompanie kom i alarmkvarter i Hombleux og fortætte den følgende aften, den 6. september, til Nesle, hvor der, selvom den tordnende ild længere fremme ikke var noget godt tegn, blev tildelt endnu en nat på de tæt belagte lofter i enkelte huse. I skumringen den følgende aften gik det – på grund af den langtrækkende spredte beskydning allerede delingsvis – over Dreslincourt til 1500 meter fra Chaulnes, hvor kompagniet forblev de næste omkring 24 timer i en grav uden dækningsanlæg 200 meter vest for bandedæmningen Chaulnes – Hyencourt-le-Grand. Her modtog vi stålhelme, der i de kommende uger hverken dag eller nat skulle forlade vore hoveder. Som det igen blev mørkt den 8. september blev kompagniet trukket frem til Chaulnes. Denne korte march skulle imidlertid vise sig meget vanskelig på grund af beskydningen, og marchtempoet blev, som vi nærmede os Chaulnes på grund af den tiltagende beskydning, stadig langsommere. Vejen, markeret af høje træer, var ændret til en regelret hindring af de mange væltede træer og overskudte grene. Imidlertid fik den stærke beskydning og skrækken for at miste kontakte til enheden enhver træthed til at forsvinde trods den tunge oppakning, indtil en høj mur bag vejgrøften i udkanten af byen gav en smule dækning, og kompagniet kunne samles. Det første tab (Musk. Bunnenberg) blev allerede meldt. Vores tålmodighed blev sat på en hård prøve indtil mulighederne for underbringelse var blevet klarlagt. I mellemtiden haglede granaterne uafbrudt ned over landsbyen. En smal og dyb ubeklædt løbegrav førte bag den venstre husrække langs hovedgaden frem til slottet. I kældrene til de huse, der stødte op til denne grav blev vores deling underbragt. Det var vores opgave at sørge for, at denne løbegrav mellem indgangen til landsbyen og slottet, hvor bataljonsstaben var

¹⁾ Den 11. september faldt Musketier Christen Jørgensen Schmidt, 12-06-1893 Ertebjerg, 2/215. Den 12. september faldt Musketier Hans Christensen, 16-07-1894 Havnbjerg, 9/215 og Musketier Christian Christiansen, 23-08-1894 Sdr. Hostrup, MGK.

placeret, til stadighed var gangbar. Desuden skulle en post fra husets stueetage observere og melde om eventuelle lyskugler fra »Halbmond«, blot 300-400 meter foran den forreste linje. Efter timers anstrengende arbejde, der hele tiden blev forlænget på grund af uafbrudt beskydning, kunne jeg endeligt lægge mig under et bord i kælderen. Ti timer senere, i skumringen, begyndte arbejdet på ny, og førte os de 300 meter frem til slottet, der lå midt i en herlig park med høje træer. Slottet, en højt toetages bygning med høj tagrejsning, var de sidste dage hård ramt af beskydning – og blev de følgende dage forvandlet til en komplet ruin. Ophold var kun muligt i kælderrummene. Disse havde kraftige hvælvinger, og var dækket af meterhøje bunker af sammenstyrtet murværk. Parken var som en labyrint gennemtrukket af smalle, sønderskudte grave og oversået af ødelagte træer og granatkratere. De nedskudte grene og ødelagte træer dannede et uigennemtrængeligt vildnis, og dermed – og her en uvelkommen – hindring, som man kunstigt ikke kunne have lavet bedre. I parken var der enkelte gode og dybe dækninger, der i 14 dage havde tjent som kommandostationer, men nu var uanvendelig til dette formål på grund af frontens nærhed. I en vinklen af slotsparken, hvor hovedgaden drejer fra mod Lihons, var en dyb dækning indrettet som forbindeplades, til stadighed overfyldt. Denne vej førte frem til sydkanten af »Dreieckwaldes«, hvor allerede franskmændene sad. Slotkælderen virkede også i de næste dage som bataljons kommandostation. Telefonforbindelser gennem slotsparken var på grund af den vedvarende beskydning ikke et øjeblik virksomme, og signalforbindelse var udelukkende mulig gennem ordonnanser. Af samme grund måtte løbegraven mellem slottet og udkanten af landsbyen under alle omstændigheder holdes åben. Som det blev lyst kunne vi se os omkring i vores hus og vurderede som det første vores egen dækning. Vi måtte imidlertid konstatere, at vores kælderlofter kun bestod af to lag mursten, og altså ikke ydede nogen beskyttelse. I stueetagen havde en barber haft sin forretning, og var formentlig først flygtet få dage tidligere, for foran det store spejl stod endnu en bekvem barberstol, og de mange små og store flasker gjorde et fredeligt indtryk. Det samme gjorde hele landsbyen, som de første dage ikke havde lidt alvorligt. På grund af den konstante beskydning skulle billedet imidlertid hurtigt blive et andet. Bortset fra det næsten uafbrudte arbejde på den hele tiden igen sønderskudte grav, var de første tre dage for vores gruppe nogenlunde udholdelig, da ilden i første omgang hovedsageligt rettedes mod slottet og dens park, landsbyens indgange og sukkerfabrikken. Kun afhentningen af mad gennem den kraftige ild var i den grad en prøvelse, at vi efter den timelange march den første nat til køkkenet holdeplads, den næste aften gav afkald på udleveringen af fødevarer. Fra middag den 11. september øgedes beskydningen af landsbyen med tunge kalibre betydeligt. Også vores gade blev beskudt, planmæssigt hus for hus. Et efter et sank de sammen i ruiner. Gaden kunne ikke længere genkendes. Granathul ved granathul, løsvrevne bjælker, tagsten og kabler fra de ødelagte stærkstrømsledninger, telefonledninger – alt et stort virvar. Uophørligt, ubekymret over den kraftige beskydning, raslede sanitetsvognene fra slotsparken mod landsbyens udkant. Omkring kl. 18 blev det skråt overfor os liggende hus, hvor man i kælderen havde påbegyndt etableringen af en tunneldækning, ramt af en fuldtræffer. Herved led den underbragte deling store tab. Her faldt Musketier Karl Johannsen, Permin, Schmalzried og Stelzer. Få minutter senere blev også vores hus ramt af en fuldtræffer. En kammerat, som havde oplevet 22 måneders krig sammen med mig, fik et nervechok og måtte bringes væk. Vi søgte herefter dækning i en tunnel under vejen, der desværre ikke var kommet længere end den første begyndelse. Om aftenen blev vores 2. og 3. Deling kaldt frem i fronten. Vores 1. Deling måtte endnu i et par dage udholde helvede i Chaulnes. Vi gav endnu engang afkald på madudleveringen. Næste morgen løb jeg over gaden og fandt i en overfor liggende kælder en påbegyndt, men bedre dækning. Fire mand fra vores gruppe afslog at gå med over, og blev i vores hidtidige kælder. Under den tunge beskydning blev huset fuldstændig sønderskudt, og også kælderen gennembrudt af en fuldtræffer. Musketier Franz Prüss, patruljemand fra Wyttschaete, og Peter Jørgensen, en lystig og urokkelig nordslesviger, blev såret, først nævnte dødeligt. Jørgensen døde kort efter på lazaret ¹⁾. (Ti år senere fandt jeg hans grav på kirkegården St. Martin i St. Quentin). Om aftenen fik også de få folk i vores 1. Deling den forløsende ordre til at rykke frem i linjen. Her var der forholdsvis roligere, altså mere behagelig selvom der manglede dækninger. 30 meter foran mig så jeg tidligt på morgenen i dæmringen af og til en blå fransk stålhelmet. Vi lå i »Halbmond« (se skitsen), hvor en stor tunnel halvvejs var besat af os, og halvvejs af franskmænd. På trods af den korte afstand skød vores artilleri alligevel, og sprængstykkerne fløj os om ørene. Hurtigt fik jeg gravet et »kaninhul« i siden på graven, hængte min teltbane foran, og varmede min sidste rest kaffe over en spritkoger, og forsøgte så for første gang i flere dage igen at sove. Kl. 21 fulgte så et ildoverfald mod vores del af stillingen. Vil fjenden angribe vores fremspringende stilling efter vores mislykkede forsøg i forgårs på gennem erobring af anden halvdel af Halbmond at skaffe en kortere forbindelse til Dreieckwald? (På skitsen kan man tydeligt erkende forvirrede situation). Efter en halv time blev det imidlertid igen roligt, og det lød: »Madafhentning ved sukkerfabrikken«. I dag gik turen mindre oprivende, og vi var hurtigt tilbage med maden. Begge de to følgende dage var betydelig mere livlige i stillingen, men det kom ikke til et fjendtlige angreb. Den 15. september om aftenen blev i afløst og blev ved sukkerfabrikken ramt at et ildoverfald. I vild jagt gik det gennem det berørte område. Jeg måtte stoppe op et øjeblik for at få vejret, og var så pludse-

¹⁾ Musketier Peter Jørgensen. 27-10-1894 i Pøl, død 25-09-1916 på Kriegslazaret Nr. 1 i St. Quentin, 4/RIR 215. Begravet på den tyske militærkirkegård i St. Quentin – Blok 4, Grav 239.

ligt alene på den mennesketomme vej. Først efter at det igen var blevet lyst, fandt jeg tilbage til kompagniet i stilling ved Hyencourt foran jernbanen, hvorfra vi en uge tidligere var rykket frem mod fronten. (Mangels).

9. september indløb til regimentet indberetninger om stillingernes tilstand i den forreste linje. Det var tydeligt, at der måtte sættes ind på fuld kraft for at gøre stillingerne forsvars anvendelige, for man måtte med sikkerhed gå ud fra, at franskmændene ikke ville lade sig nøje med de første indledende resultater, men ville følge op med nye angreb. Med klart overblik kunne Hptm. Muther, Hptm. Murray og Hptm. von Puttkamer se, hvad der var nødvendigt. Regimentskommandøren kunne med det samme udarbejde en arbejdsplan. På trods af alle vanskeligheder, trods den uophørlige beskydning dag og nat, trods store tab, blev planen gennemført, så vi til vore efterfølgere kunne overdrage i fast stilling. Chaulnes var den eneste del af vores front, hvor franskmændene ikke vovede et infanteriangreb. Indtil tilbagetrækningen til Siegfried-stillingen i 1917 forblev Chaulnes på vore hænder frem til den frivillige rømning, selvom fjenden længere mod nord, som senere berettet, kunne opnå en betydelig terrængevinst. For fem dage side havde Chaulnes trods dens placering tæt på fronten, endnu været en velbevaret landsby, men nu var det en ruinhob. En kontinuerlig kraftig beskydning lå over slot og landsby. En gennemgående forsvarslinje eksisterede ikke. Første linje dannedes af den såkaldte »Park-stilling« vest for slottet og den tilstødende »Christiansweg«. Som nævnt manglede mulighederne for underbringelse, og netop dette punkt bragte senere ubehageligheder, som bør nævnes. Heller ikke den sydligste del af regimentets stilling var »lige-frem skøn«. Her ragede den sønderrevne »Halbmond« stilling frem fra fronten i en lang sappe mod fjenden, parallel med vores linje. Et blik på skitsen viser, at linjeføringen i det sydlige afsnit var tænkelig ugunstig, og i længden uholdbar. Vi lå under ild fra egen linje.

Et bevist på, hvor godt den fjendtlige spionage nu igen arbejdede, er følgende episode: Den 8. september dukkede der i den franske grav et skilt op med teksten: »På gensyn Sakser! I morgen kommer 215«. (En lignende episode fandt i marts 1916 sted ved Wyttschaete). På den måde fik sachserne underretning om den totalt uventede afløsning. Ved Hyencourt lykkede det en mand fra II. Bataillon at skyde en brevdue ned. Hver aften var denne trafik af brevdue blevet observeret. Beskeden på duen var en vigtig information om troppeforskydninger, og skulle have ført til anholdelsen af spionen, en civilist ¹⁾).

Sukkerfabrikken ved Chaulnes, der på tidspunktet tjente som kommandostation for Hptm. Muther, var en særlig torn i øjet for franskmændene. Daglig slog her 28-cm granater ned, som vi allerede havde lært at kende ved Wyttschaete. Bevægelser i dagslys var overhovedet ikke mulige. I de snævre kældre under sukkerfabrikken måtte stabe og enheder leve under frygten for den fuldtræffer, der ville knuse dem. Og den granat kom, der skulle blive deres skæbne. Den 9. september blev Lt. Hartung, en fortræffelig ung officer og livsfrisk kær kammerat, hårdt såret. Han døde senere på hospital i Tyskland. En kraftig beskydning af sukkerfabrikken fulgte den 11. september ved middagstid. Lt. Jepsen ²⁾ og flere kammerater blev levende begravet og kunne ikke længere bjærges. Denne beskydning af vores front skulle tjene som afledningsmanøvre for de fransk-engelske operationshensigter på det midterste og det nordlige Somme-afsnit. Herom beretter Schümann, 12. Kompanie:

Sukkerfabrik Chaulnes! Hvem af de overlevende kammerater fra 12. Kompanie vil nogensinde glemme dette navn og den dag i sukkerfabrikken? Den 11. september lå kompagniet her i beredskab. Om morgenen var Vizefeldwebel Andreas med sin 3. Deling trukket frem til angreb på »Halbmond«, hvorunder vores netop fra orlov returnerede kompagnifører, Lt. Steinfurth, faldt. Stormen lykkedes ikke. Enkelte folk måtte dagen igennem blive liggende i fortærrænet, og kom først tilbage om aftenen, herunder Ufffz. Rolffs. De øvrige kom om formiddagen tilbage til sukkerfabrikken. Sandsynligvis var de blevet set af fjenden, der med det samme begyndte at skyde sig ind mod vore kvarterer. Snart efter blev skydningen indstillet, og vi lagde os ned for at sove. Pludselig – kort efter middag – startede et bombardement af den alvorligste art med de tungeste kalibre. Straks i starten blev den kælder, hvor vi lå 8 mand, ramt og styrtede sammen. Med største besvær lykkedes det os at komme ud, og så snart gik vi rundt udenfor med mange, det var gået på samme måde. To påbegyndte dækninger var allerede stuvende fulde af kammerater. Nu begyndte en vild heksejagt. Vi løb fra et hjørne til det næste. Enkelte kammerater løb over den store gårdsplads til andre bygninger. Dem, der ikke blev ramt undervejs, blev senere bjærget som døde fra de kældre, de havde opsøgt, blandt andre Gefr. Schröter, Musk. Schleminger, Moser, Kirchner og andre. Hammsen, Hemmersam og jeg stod og lå skiftevis langs den lange mur, mens granaterne fortsat slog ned omkring os. Vi vidste ikke længere, hvor vi skulle forsvinde hen. Der var ingen dækning noget steds. Hvad skulle vi gøre? Med omkring 15 mand står vi i den østlige kant af sukkerfabrikken og overvejer. Så slår en tung granat ned og kaster os til jorden. Hvem der endnu kunne, sprang op og løb ud på vejen, tværs igennem ilden og yderligere nogle hundrede meter videre stadig under ild. Gra-

¹⁾ Brevduer blev sat ned af fjendtlige fly langt tilbage i etapeområderne, og blev af børn etapevis fragtet frem mod fronten. Et sådant fly blev ved Saily erobret af II. Bataillon efter at der havde været kamp med civile.

²⁾ Lt d.R. Michael Jepsen, født 26-07-1883 i Åbenrå fra MGK.

nater sprænger til højre og venstre for os. Endnu blot 200 meter, og vi var i sikkerhed. Jeg faldet om, kunne ikke mere. Jeg havde imidlertid kun ligget i et par sekunder, da en tung granat borer sig ned i volden – men den bliver stående som en blindgænger. Jeg sprang op, men falder igen sammen, som var jeg lammet. På alle fire forsøgte jeg at komme videre. Så hurtigt som muligt væk fra det ulykkelige sted. Helsen nåede jeg frem til de andre kammerater i en artilleristilling. Det var kun 400 meter fra sukkerfabrikken, og men her faldt ikke et skud! Artilleristerne gav os kaffe. Om aftenen i mørket gik vi tilbage til fabrikken, der 24 timer før havde været rimelig intakt, men nu kun var en ruinhob. Også de to dækninger var ødelagte. Lt. Niethardt var begravet, men kunne i tide bjærges ud. Alle kældre var ødelagte, og på gårdspladsen var det ene krater ved siden af det andet

Franskmændene lå meget tæt på os. Ikke alene havde de fordel af deres egne, godt udbyggede stillingssystemer til opmarch og underbringelse, men sad også i vore hidtidige grave, der ganske vist havde lidt under trommeilden, men dog stadig var bedre end vores utilstrækkelige kamp- og dækningsgrave. Tanken om at forbedre stillingerne måtte ligge lige for, og derfor blev der af regimentet befalet, at II/215 skulle sætte sig i besiddelse af Dreieckwald, og I/215 af den del af Halbmond-stillingen, hvori franskmændene sad. Den 10. september gik under stræk fjendtlig beskydning. Også fjenden må have følt det nødvendig at forbedre sine stillinger, for denne dag gennemførte han et håndgranatangreb med en styrke på omkring et kompagni på 2. Kompanie i Halbmond-stillingen. Han blev kastet tilbage under store tab efter at de få lytteposter dog var blevet løbet over ende. Grab-besætningen var imidlertid straks i stilling og mødte franskmændene med håndgranater ¹⁾.

Mens 10. og 11. Kompanie lå anden stilling, forberedte I. og II. Bataillon sig til det befalede angreb den 11. september kl. 0630. På højre fløj skulle 7. Kompanie til højre og 8. Kompanie til venstre rykke frem mod Dreieckwald. Denne angrebsstyrke var tildelt to flammekastere, hvoraf en var indbygget, den anden mobil. Det skal straks bemærkes, at dette kampmiddel i den foreliggende situation ikke fik værdi. Dette angreb med II. Bataillon skulle I. Bataillon slutte sig til med et angreb på Halbmond. »Her lå både tyske og franskmand i samme grav«, skriver Friedrichsen, 4. Kompanie, »kun skilt fra hinanden af 20 meter lang tunnel. I den ene indgang stod vores dobbeltpost, i den anden de franske. Indvendig var der lagt pigtråd i tunnelen«. Her skulle en stærk patrulje under den fortræffelige, tidligere regimentsskriver, Vizefeldwebel Eilers, med Vizefeldwebel. Momme, tre underofficerer, fire Gefreiter og 21 mand rykke frem mod den franske del af Halbmond. Resten af 1. Kompanie under Lt. Bansi skulle i første omgang støtte angrebet med ild, senere rykke frem. Også 12. Kompanie under Lt. Steinfurth var klar. Angrebet skulle begynde kl. 0630 efter at vores artilleri med virkningsskydning skulle holde fjenden nede i Dreieckwald, mens de skulle spærre Halbmond på stedet for indbrud. Angrebet den 11. september mislykkedes for os med ømtålelige tab. For det første manglede på angrebsdagen den tåge, der dagene i forvejen havde ligget over området, og ville have skjult fremrykningen over det åbne terræn. For det andet løste vores artilleri denne dag ikke deres opgave. Dreieckwald var ikke i den grad belagt med ild, at det forhindrede fjenden i at trække forstærkninger frem, og heller ikke afspærringen af Halbmond lykkedes. Derimod led vore enheder væsentligt under vores eget artilleris for korte skydninger. I 2/215 blev syv mand såret af eget artilleri og to dræbt. Under disse omstændigheder nåede II. Bataillon med sine to flammekastere ikke langt, især ikke da Oblt. Schacht faldt ud hårdt såret. Lt. Wrede, 8. Kompanie beretter:

Angrebet skulle forkorte vores stillingen foran slotsparken. Til venstre svævede »Halbmond« stillingen frit i luften. Med angrebet skulle II. Bataillon forbinde denne til en ny linje gennem Dreieckwald

Kl. 0630 blev der iværksat i morgentågen, der denne dag uventet hurtigt forsvandt. Jeg førte den mellemste deling på begge sider af vejen, der når Chaulnes langs sydkanten af Dreieckwald. På baggrund af patruljer blev der forventet fjender i skoven. Der startede med det samme en heftig MG og artilleriild. Alligevel lykkedes det at komme frem, og nå den planlagte linje i midten af Dreieckwald, ganske vist kun med omkring en gruppe. Jeg begyndte her af udbygge en stilling i det omfang, det var muligt med et MG direkte foran os, og under artilleri- og håndgranatild. Den fjendtlige stilling lå ikke som forventet bag skoven, men gik tværs igennem, blot 15 meter foran os. Jeg afskød flere hvide lyskugler, det aftalte signal om, at målet var nået. Den fjendtlige stilling foran os var godt udbygget. Jeg holdt ud indtil kl. 8. Så koncentrerede fjenden i den grad sin ild fra to MG og fra håndgranater mod os, at modstand ikke længere var mulig. I mellemtiden var en fjendtlig patrulje trængt frem, der pludseligt overraskede os fra ryggen.

¹⁾ Et lærerigt eksempel på de overdrevne tabstal, er en beretning fra et medlem af 2. Kompanie: »Vi havde derfor også mange døde og sårede, i hele kompagniet omkring 80«. I virkeligheden havde 2. Kompanie under dette angreb 2 døde, 2 hårdt- og 2 lettere sårede.

Ved I. Bataillon kom stødgruppen under Vizefeldwebel Eilers straks ind i ild fra den vågne og parate fjende. Kort før målet faldt Eilers, og af gruppen nåede kun Ufffz. Mau tilbage. På trods af dette lykkedes det Vizefeldwebel Momme at trænge ind i den fjendtlige grav med nogle få folk. Momme beretter:

Omkring kl. 6 i morgengryet kravlede vi ud af vores grav og gik langsomt frem gennem gamle, forladte fransk grave og sappe. Straks startede en morderisk ild, der kostede os betydelige tab; det lykkedes 1. Kompanie at sætte sig fast i den forreste sappe og dele af den egentlige franske grav, som den så godt det kunne lade sig gøre, begyndte at befæste. Eilers faldt med et skud i hovedet ved min side, netop som vi trængte ind i graven, hvorefter jeg overtog kommandoen over 3. Deling, 1. Kompanie. Vi var omkring 20 til 30 mand. Det var længe ikke mere kun folk fra 1. Kompanie, men en blanding af mandskab fra andre bataljoner, der ligeledes var blevet forsprængt under den rasende forsvarsild. Vores artilleri skød på tidspunktet for angrebet og i de første formiddagstimer for kort, så vi var truet af både ven og fjende. Om eftermiddagen var vores styrke i graven smeltet sammen til 12 mand. På grund af beskydningen kunne der hverken til højre eller venstre skabes forbindelse. Ingen af de tilbagesendte folk returnerede med de hårdt savnede forstærkninger, ammunition og hårdt manglede sanitetspersonel. Om eftermiddagen mindskedes den fjendtlige beskydning. Vi forventede, at der i løbet af natten ville komme forstærkninger frem, men desværre blev dette ikke tilfældet. Jeg var under angrebet blevet såret i foden af MG-ild. Modstanderen ville for enhver pris fordrive os fra vores fremskudte stilling, da vi herfra kunne tilføje hans grave virkelig alvorlige skader, hvis vi havde været i stand til at afgive en virkelig koncentreret ild. Franskmandene vidste ikke, hvor svag en styrke, der var tale om! I de første aftentimer blev vores grav løbet over ende efter et kort, heftigt ildoverfald. Kun nogle få blev tilbage, der som mig, mere eller mindre alvorligt såret, faldt i fangenskab.

2. Kompanie havde ved middagstid observeret Vizefeldwebel Momme i den fjendtlige grav, og havde videre sendt melding herom. Der var imidlertid ingen muligheder for at sende forstærkninger frem. Efter at have bemærket, at angrebet var gået i stå, sprang Lt. Bansi frem mod Halbmond-stillingen i spidsen for sit kompagni. Stormen blev mødt af en rasende ild, primært fra maskingeværer. Lt. Bansi faldt hårdt såret til jorden. Kompagniet kunne ikke komme fremad. 20 meter foran den fjendtlige grav, blev folkene liggende. Pludseligt gik franskmændene frem i angreb fra gravene skråt til venstre for Halbmond, hvor gravene i mellemtiden var stærkt fyldt op. Dette blev bemærket af Ufffz. Nicolaisen fra MG-Kompagniet. Med stor hast kastede han sit MG, der var beregnet til den nye stilling, op på en patronkasse – slæde-affutagen var endnu ikke nået frem – og åbnede ild mod de fremstormende, indtil han selv blev hårdt såret af et skud, der trængte gennem hans stålhjelm. Vores stormtropper havde i mellemtiden også bemærket det franske angreb, og var gået frem skråt til venstre for at møde angrebet med håndgranater. Fjenden var allerede trængt ind mellem vores grav og målet for vores angreb. Vores folk i den forreste linje kunne dårligt komme til skud uden at risikere, at ramme vore egne stormtropper, mens disse på det kraftigste blev beskudt fra den franske forreste linje. Det lykkedes ikke desto mindre at standse det franske angreb. Også 12. Kompagni kom straks efter iværksættelse under kraftig beskydning og mistede dens fortræffelige fører, Lt. Steinfurth. De nåede ind på 20 meter fra den fjendtlige grav uden at blive bemærket. »Så begyndte en hund pludseligt at gå derovre fra, og på den måde blev vi afsløret«, skriver O. Jaspers fra 12. Kompanie. »Øjeblikkeligt gik røde lyskugler op fra den fjendtlige grav, og spærreilden lå over vore grave.

Det var tydeligt, at vores fremstød havde udløst en kraftig modreaktion, og den 11. og 12. september lå kraftig ild over vore stillinger. Regimentets tab var ganske betydelige. I. Bataillon meldte 20 døde, 35 sårede og 16 savnede. II. Bataillon havde 2 døde, 23 sårede og 18 savnede. Ved 12. Kompanie var de 9 døde, 12 sårede og 11 savnede. Total faldt 2 officerer og 11 mand i fangenskab, heraf den største del såret. To døde i fangenskab.¹⁾ Først om aftenen den 12. september lykkedes det at bjærge de sårede i mellemterrænet. Den 11. september eftermiddag tav den franske lette artilleri, formentlig for selv at bjærge det store antal sårede – Det fremgår samstemmende i flere beretninger, at der i den fjendtlige grav helt frem til mørkefald blev observeret transport af sårede – på samme tid som sukkerfabrikken, ledet af fly, lå under den voldsomste beskydning, som ovenfor skildret.

Tabene hobede sig op. Det skete, at enkelte af folkene mistede nerverne, og ikke viste sig voksen til at udholde den stærk opslidende beskydning. På grund af betydningen af stillingen foran Chaulnes – 2. stilling ville være i stærk risiko, hvis fjenden besatte Chaulnes – blev Oberstlt. Bonsack den 13. september udnævnt til angrebskommandør for tilfældet, at landsbyen skulle falde. Han fik underlagt alle enheder i afsnittet, og der blev udarbejdet en plan i mindste detalje for alle variationer af et fjendtligt gennembrud. For regimentet blev hovedvægten lagt i, at Chaulnes ubetinget skulle fastholdes. Trods manglende arbejdskraft og den voldsomme beskyd-

¹⁾ Af sønderjyder faldt i disse dage Musketier Christen Jørgensen Schmidt, 12-06-1893 i Ertebjerg, 2/215, den 11. september, mens Musketier Hans Christensen, 16-07-1894 i Havnbjerg fra 9/215 og Musketier Christian Christiansen, 23-08-1894 i Sdr. Hostrup fra MG-Kompanie, faldt den 12. september.

ning, blev ruinerne af Chaulnes indrettet til hårdnakket afsnitsvis forsvar gennem bygning af barrikader og andre spærringer og gennem anlæg af MG-stillinger. Det betød for vore kompagnier en uafbrudt arbejdstjeneste af uhørt sværhed, og en daglig transport af materiel gennem et sandt helvede. Lt. Eckmann skildrede, hvordan et transportkommando udførte sin opgave i en storkampszone:

Om aftenen den 10. september lå 9. Kompanie i 3. linje omkring 100 meter ves for banelinjen mod Hyencourt-le-Grand. Jeg fik ordre til med 50 mand at bringe pigtråd fra en pionerplads 3 km bag os frem til I. Bataillon i forreste linje sydvest for Chaulnes. Ved midnat lastede vi os med »hurtig-tråd« (ruller af pigtråd med 1 meters diameter, sammenlagt som harmonika, så de meget hurtigt kunne trækkes ud for at danne en hindring. Vægt 20-25 kg, og meget ubehagelig at bære). En vejviser henvendte sig til mig. I enkeltkolonne satte kolonnen sig i bevægelse. Vi fulgte vejen mod Chaulnes. 500 meter før landsbyen indlagde jeg en kort pause og øgede afstanden mellem folkene til 4 meter. Indgange til landsbyer er altid ildzoner. Så fortsatte vi i hurtigste marchhastighed. Vejen udviste et forfærdende syn. Flere vogne var sønderskudte. 15-20 oppustede hestekadaver spærrede vejen. Langs siderne lå flere døde kammerater fra vores regiment. Vi hastede forbi. Stilheden på et sådant dødens holdeplads og ødelæggelserne gjorde det uhyggeligt. Fremme i landsbyen satte jeg hastigheden ned. Endnu var alle samlet. Gaderne i Chaulnes bar et uhyggeligt billede af gru og død. Uvilkaarligt satte vi hastigheden op. Pludseligt begyndte det at hyle, brage og buldre. Mur- og tagsten faldt overalt på gaden. Vi var kommet midt ind i et ildoverfald på landsbyen. Ildens centrum var ved den voldsomme larm ikke til at fastslå. Alle trykkede sig op ad mure og hjørner. Jeg anså det bedre at komme væk af stedet. Vi løb rundt om nogle hjørner, men var endnu ikke kommet ud af det forbandede sted. Vejviseren indrømmede hurtigt, at han havde mistet orienteringen. Vi var inde i landsbyen løbet i cirkler. Den fjendtlige beskydning fortsatte uformindsket. Det var et mirakel, at mine folk stadig var sunde og raske og samlet. Endeligt opdagede vi sukkerfabrikken. Vi kom lykkeligt ud af Chaulnes og fandt løbegraven, der førte frem mod fronten. Jeg gjorde holdt, da folkene var udmattede til det yderste. Vi manglede nu kun at tilbagelægge omkring 800 meter. Det var ikke tilrådeligt med et længere hvil, da vi stadig lå under spredt beskydning. Lykkeligt nåede vi med pigtrådshullerne den forreste grav. Den udgjorde et grimt billede. Posterne havde gravet sig ned enkeltvis, de få dækninger var fulde af sårede. Døde lå på rygværnet. Jeg var løbet i forvejen for hurtigt at finde det sted, hvor pigtråden skulle afleveres. Så hurtigt gruppevis tilbage til starten af løbegraven ved Sukkerfabrikken og samles her. Det var ikke nødvendigt at skynde på. Ingen var i tvivl med granater og kugler fløjtende om ørene. På vejen tilbage måtte vi yderligere et par gange indøve »på maven ned«. Min glæde var stor, da alle 50 mand kl. 6 om morgenen sunde og raske igen var nået tilbage i stillingen ved banelinjen.

Bataljonsstaben havde i mellemtiden rømmet slotskælderen (300 meter fra fjenden) og fundet en bedre egnet placering af kommandostationen lige øst for Chaulnes. I et kælderrum lå nu fører for reservekompagniet ved siden af ordonnanserne. Hvert rum havde størrelse som et middelstort værelse og dækket af gode hvælvinger. Store mængder ruiner hang over indgangen og truede med at lukke den. Derfor var der allerede gennembrudt en nødudgang. Gennem denne nåede man direkte en smal løbegrav, der forbi sanitetsdækningen førte omkring 60 meter frem til en stor betonkælder, der lå ved vejen mellem slotsparken og byen. I denne store, fugtige, snavsede og luseplagede kælder lå størstedelen af reservekompagniet, dog nogenlunde skudsikker. Om dagen lå slotskældere og forbindelsesvejene uafbrudt under kraftig beskydning, da modstanderen på baggrund af sine luftfoto, og frem for alt de løbegrave, der førte til slotskældrene, kom til den konklusion, at der her var indrettet kommandostationer. At beskydningen havde resultat viste det sørgelige billede af omgivelserne. Sønderrevne tyske soldater lå langs siderne på løbegraven, som i de tidlige morgentimer her begravnes af deres kammerater. Et næsten to etage højt hjørne af slottet havde hidtil overlevet beskydningen. Flere store murblokke svævede som damoklessværd over indgangen. En timelang voldsom beskydning om eftermiddagen fik den til at styrte sammen, blokerer indgangen og fyldte løbegraven med sten. Luften var fuld af støv og gjorde det vanskeligt at trække vejret, og vanskeliggjorde oprydningsarbejdet. Med jernstænger lykkedes det at rydde kvaderstenene væk og frilægge indgangen.

Hvem der i den forreste linje kunne finde beskyttelse i en af de sjældne dybe dækninger eller faste betonhuse, kunne en tid glemme de djævelske beskydninger rundt om:

Vores dybe, skudsikre dækning var gjort beboelig med møbler og tæpper fra slottet. Jeg var netop ved at spise da nogle folk dukkede op med en fonograf. Blandt de franske plader, de havde fundet, var kun en musikalsk god. Den rummede en fortryllende vals, de øvrige de sædvanlige smagløse »chansons«. Apparatet spillede de næste dage en stor rolle i vores stilling i slotsparken. Den flyttede fra dækning til dækning. Hver gruppe fik den i en afmålt periode. På de natlige runder kunne jeg høre de bløde toner af en vals fra en af de dybe dækninger. Akkompagneret blev den af granatnedslagene i slotsparken eller bag os i byen ... Det resulterede i en ejendommelig blanding ... Efter tre dage kom vores afløsning ved midnat. Apparatet og den skønne valseplade blev frit overdraget til dem (Eckmann).

Efterfølgende man anføres en skildring af de daglige madhenter kommandoer:

Vi lå i den store betonkælder ved vejen foran slotsparken. Vores deling skulle bringe forplejning frem til 5. Kompanie, der lå i forreste linje til højre for Chaulnes. Ved midnat stod vi klar foran kælderens indgang. Vi satte med det samme i løb og nåede igennem Chaulnes uden at blive beskudt. 1.000 meter øst for byen ved en lille skov ventede 5. Kompanies madvogn på os. Hurtigt blev udleveret madbeholdere (en slags termoflaske, blikbeholder med dobbelte vægge), sække med brød, fedtportioner, cigarer, cigaretter, en kurveflaske med rom osv., og tilbageturen kunne påbegyndes. Endnu engang kom vi lykkeligt igennem byen. Foran vores betonkælder gjorde vi et kort holdt. Herfra måtte vi frem ad vejen langs slotsparken indtil den skar vores forreste linje. (Overfor lå Dreieckswald). Da vejen lå under stræk beskydning, fortsatte vi gruppevis. Vejen havde et rædselsfuldt udseende. Tilsyneladende et helt kompagni var blevet fanget i et ildoverfald, og i måneskinnet kunne man se en hel række af døde tyske soldater i fuld udrustning ligge på vejen. Med første gruppe nåede jeg lykkeligt frem til 5. Kompanies grav. Den gik over åbent terræn. Da franskmændene opretholdt en livlig geværlid, måtte vi med det samme ned i graven. Den var fyldt med ½ meter dybt, klæbrig mudder, så folkene med termobeholderne dårligt kunne komme frem. 5. Kompanie lå i en frygtelig stilling. Folkene havde ingen dækninger og måtte i dagevis krybe sammen i de åbne skyttegrave. Over mudderet havde de gravet små huller ind under brystværnet, hvor de så kunne opholde sig. Lige så straks, jeg i hånden havde kvitteringen for de afleverede varer, og vi på et passende sted kunne forlade graven, løb vi i hurtigt trav tilbage til vores betonkælder.

Den 9. september havde Divisions staben i Nesle og brigaden i Eurchy (Generalleutnant Schubert) overtaget afsnit Vermandovillers. I Underafsnit I befandt sig siden den 8. september RIR 214 (kommandostation i Pressoir) og i Underafsnit II RIR 216 (kommandostation i Hyencourt). Tildelt var desuden MG-Scharfschützentrupp 155, 58 og 163, Feltartilleriet disponerede over 20 batterier, Fodartilleriet over 13 batterier. Af pionerer var tildelt 3 kompagnier og 2 Minørkompagnier, heraf en til Chaulnes.

Den 14. september blev gravning af en ny spærrestilling øst for Chaulnes befalet, og straks sat i værk med tilkommandering af pionerer. For at opnå et større forsvar i dybden, blev de hidtidige afsnit opdelt i to: herefter Afsnit III (den hidtidige Afsnit 215) og IV (tidligere afsnit for den sydlige bataljon). De højere stabe forventede fortsatte angreb mod Chaulnes, en opfattelse, der i hvert fald blev udtalt af 11. Division. Antallet af fjendtlige lænkeballoner var øget til 26. Det blev derfor med alle midler forsøgt at sikre Chaulnes (tildeling af flammekastere, to pionerkompagnier og især overførelsen af en MG-Scharfschützen-Trupp fra XVII. A.K.). Det daglige ammunitionsforbrug alene ved de tunge felthaubitser mod graven ved Chaulnes omfattede 1.000 skud. De bayr. 10-cm kanonbatterier blev placeret til flankerende skydning ved Chaulnes. Generalkommandoet beordrede desuden, at nabodivisionerne ved stræk beskydning af Chaulnes øjeblikkeligt skulle gribe ind. Forholdene var meget hårde – vådt vejr og umuligheden af regelmæssig afløsning – og ud over, at regimentet allerede frem til den 13. september havde haft afgang af 9 officerer og 366 mand, måtte der yderligere forventes et snarligt forbrug af kræfter. Generalkommando XVII Korps stillede derfor det saksiske regiment 101 til disposition for Afsnit IV. Også forplejningsforholdene var overordentlig vanskelige, og det krævede overmenneskelige kræfter at bringe køretøjer frem under beskydning og luftangreb.

Franskmændene sonderede hele tiden frem mod gravene ved Chaulnes, specielt den 13. september omkring kl. 1530, formentlig for at fastslå styrken af forsvaret. Også om aftenen forsøgte fjenden igen at angribe. På en tilfangetaget franskmand fandt man præcise planer over Chaulnes med de befæstede kældre indtegnet og angivelse af bestemte huse med gode forsvarsmuligheder. Dette forstærkede opfattelsen hos generalkommandoet om, at et angreb mod landsbyen var forestående. I hast blev derfor Regiment 101 igen trukket frem, og afløstede allerede natten til den 15. september i Afsnit IV med forbindelse til venstre til Grenadier-Regiment 5 fra venstre nabodivision. Herved fik vi en smallere front, hvilket i forsvar var stærkt ønskelig. Den 14. september lykkedes det en patrulje at hente et MG ud af den franske del af Halbmond-stillingen.

Om den 15. september skriver krigsdagbogen »Intet særligt«. Dette betød på fronttysk, at der ud over kraftig beskydning, anstrengende arbejder og flere tab, ikke var forekommet egentlige kamphandlinger. Den 17. september fulgte en beskydning med gasgranater, der takket være vore gasbeskyttelsesmidler, ikke forårsagede større ulykke. Alligevel havde divisionen 20 gassyge. For første gang kom der fra oven ordre til at holde »den forreste linje tyndere besat«. Hidtil havde den forreste linje været anset som hovedmodstandslinje. Endnu nogle få dage i forvejen havde en befaling på det skarpeste gjort førerne ansvarlig for tabet af en stilling. Den ændring i de højre stabs anskuelse, der var indtrådt, fremgik af sætningen: »Kompagnifører hører overhovedet ikke til i forreste, men i anden linje«. Blot ni måneder tidligere havde afsnitskommandøren opholdt sig i forreste linje (Kanalstillingen ved Boesinghe). Selvom den tyndere besættelse af den forreste linje var et længe næret ønske fra enhederne, så manglede stadig det befriende ord, at forsvaret skulle gennemføres elastisk. Erkendelsen af, at selv den tapreste soldat, selv i den bedst udbyggede stilling, ikke i længden kunne udholde beskydning fra tungt artilleri,

var ganske vist nu indset, men endnu var den nødvendige konklusion ikke truffet: at man måtte opgive formålsløse stykker grav, for så at tilbageerobre dem i et modangreb. Dette kom først senere på krigen, støttet af erfaringerne fra Somme.

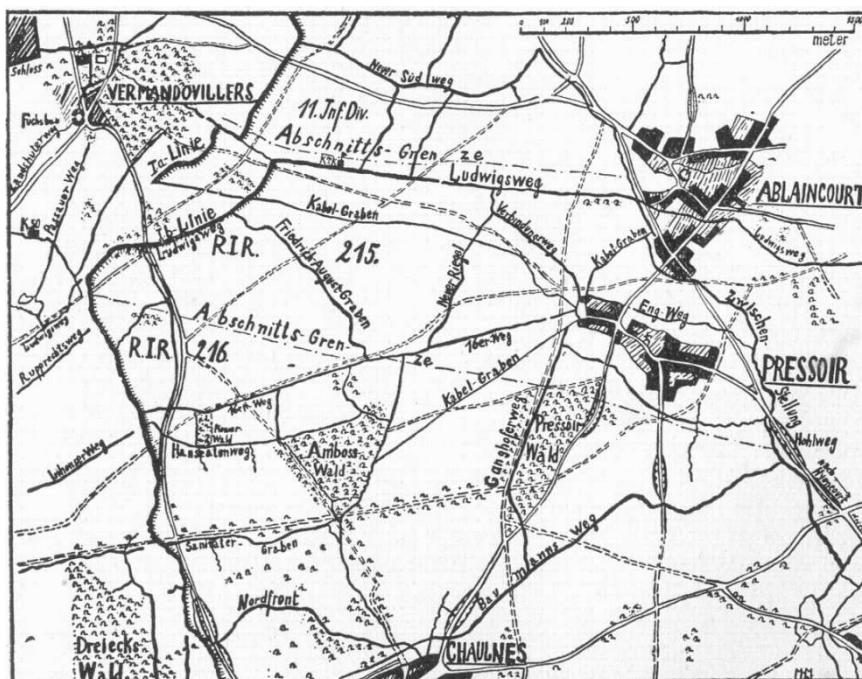
Fjenden havde tilsyneladende erkendt styrken af Chaulnes. Med fortsatte patruljeangreb med 20 til 30 mand dag forsøgte han at få et indblik i besættelsen af vore stillinger. Hver gang fik han »en blodig næse«. Så forsøgte han at skaffe sig vished om situationen ved Chaulnes gennem fly. Hele tiden udgik anmodninger om kampfly, da der på tidspunkter svævede 14 fjendtlige fly over byen. På grund af indsatsen fra bykommandanten (Lt. Lüthgens, Lt. Frerk), havde vi ingen tab til de talrige bomber. Fra den 15. september syntes fjenden at have trukket mere artilleri mod nord. Ganske vist havde regimentet stadig hele tiden alvorlige tab til den uafbrudte beskydning – desværre også fra de utallige fejlskydninger fra vores eget artilleri – men ilden syntes mere at komme flankerende fra nord. Det var tydeligt at fjenden forlagde tyngden i sit angreb mod nord for at omgå Chaulnes. Vermandovillers blev efterhånden brændpunktet i kampen. Her forventede Grenadier-Regiment 10 fra 11. I.D. allerede et angreb. Det meste af 46. R.D. artilleri virkede mod dette område. Samtlige forbindelser til divisionens højre nabo var afbrudt. I/214 blev sat i beredskab. Tilsyneladende havde imidlertid vores kraftige beskydning ødelagt fjendens opmarch, da om aftenen fra 11. I.D. blev observeret usædvanlig store sårede-transporter ved fjenden. Den 16. september meldte R.I.R. 214 om indskydning af fjendens artilleri med flyobservation fra dårligt 200 meters højde. Også ved 11. I.D. fulgte kraftig beskydning med tunge kalibre. Fra artilleriobservationsposter blev det kl. 1240 fastslået, at gravene ved Deniécourt blev kastet til, der hvor fronten svingede tilbage mod nord-øst. Også tunge minekastere blev indbygget overfor R.I.R. 216 stillinger. Antallet af lænkeballoner var igen øget. De fjendtlige grave overfor 214 og Gren.Regt. 10 blev endnu engang langt under en koncentreret beskydning fra to divisioner. Artilleriilden fra begge sider øgedes usædvanligt om aftenen, hvor også Chaulnes blev hårdt ramt, mens 36. I.D. til centre rettede virkningsskydninger mod Lihons. I disse dage blev der i afsnittet Chaulnes-Vermandovillers-Soyécourt forbrugt mere artilleriammunition end under hele krigen 1870/71.

Den 17. september var det forholdsvis roligt i Afsnit II-IV, hvorimod afsnit I fra kl. 11 lå under den kraftigste beskydning både af artilleri og minekastere. Endnu engang var vores eget artilleri uafbrudt indsat. Kl. 1355 meldte 215: »Fjendtlige fly i lav højde over stillingen. Hyencourt beskydt med brandgranater. Trommeild af alle kalibre ved Vermandovillers«. Kl. 1635 fulgte angrebet på 214 og 216. Fronten blev gennembrudt ved 214 og 11. Inf.Div. 216 fastholdt i alt væsentlighed deres stillinger. Hele II./214 gik tabt: 16 mand var faldet, 44 såret, mens 13 officerer og 545 mand var savnet – død, såret eller taget til fange. Det er endnu i dag ikke klarlagt, hvordan modstanderen næsten uden infanteriild kunne sætte sig i besiddelse af stillingen. Foruden bataljonsstaben kom kun 20 mand tilbage af kompagnierne i forreste linje. Det kan kun antages, at fjenden gennem den kraftige artilleriild delvist kunne holde besætningen bundet i de delvist upraktisk anlagte dækninger, og derved forhindrede modvirkning. Ifølge et opsnappet fransk radiosignal skulle der ved Vermandovillers være taget nogle hundrede fanger. Som beskrivelse af en episode, ikke for at gøre bebrejdelse, skal her anføres, at Oberstl. Bonsack, efter at have observeret den hårde beskydning af 214, rettede henvendelse til et batteri tæt bag hans kommandostation. På spørgsmålet om, hvorfor det ikke deltog i afvisningsilden i det truede afsnit, fik han svaret: »De var kun indskudt til spærreild i eget afsnit, og desuden var det ikke muligt i stillingen at svinge kanonen på langt til højre«. Svaret: »Så træk Deres fyrværkeri ud af dækningen og åben ild på åben mark«, fandt ingen forståelse. Tabet af Vermandovillers var smertelig, ikke mindst fordi linjeføringen herved blev endnu mere ugunstig. Overalt havde fjenden herefter en gennemgående linje. Vi sad i gamle løbegrave og kabelgrave uden dækninger. De senere begivenheder på denne fløj af divisionen rejser spørgsmålet, hvorfor man mere energisk havde frigjort sig fra fjenden, men hensynet til de tilstødende enheder forbød dette. Gennem tabet af Vermandovillers (214) var også den venstre tilstødende RIR 216's stillinger blevet næsten uholdbar. Forreste linje blev udgjort af usammenhængende, mudrede, delvis kun knædybe grave med flad front og tilskyndede modstanderen til yderligere angreb. Regimente 215 lå den 18. og 19. september under voldsom beskydning og skansede for det nøgne liv.

Fra RIR 214 tilgik så alvorlige meldinger om enhedernes tilstand, at divisionen måtte beslutte helt at trække regimentet ud. Den 20. september skete der derfor en ændring, således af I/215 med 1. og 2. Kompanie, afløste 9. og 10/214 fra Bataillon Bülow, og med hver to delinger besatte den fremskudte stilling i den sydvestlige kant af Vermandovillers, mens de tredje delinger fra disse kompagnier blev placeret i de bageste dele af Ludwigswege. 3. og 4/215 afløste 11. og 12/216 i den forreste del af Ludwigswege. Afløsningen viste sig vanskelig og tog over 5 timer.

Søndag den 17. september kl. 0630 var 4/215 blevet trukket tilbage fra Halbmond-stillingen ved Chaulnes, hvorefter den endnu i 24 timer besatte reserve-stillingen ved Hyencourt-le-Grand. Den skulle nu have et par hviledage i Mesnil-le-Petit, og fandt underbringelse i halmen på en stor gård. Imidlertid blev der allerede

om eftermiddagen blæst alarmberedskab. Med den vedvarende rumlen af en kraftig trommeild fra fronten kunne der ikke blive tale om nattero, og den iværksatte alarmering kl. 0130 var for de fleste folk blot afslutningen på en ubehagelig tilstand af halvsøvn. Under kommando af Lt. Behrens rykkede 4. Kompanie ud i silende regn, og blev efter en halv times march til Dreslincourt nødunderbragt i en stor stald med ødelagt tag. Her måtte kompagniet blive i tre dage i næsten uafbrudt regn, og herfra fremsende hold til opklaring af den nye stilling, der skulle besættes. Alene

deres tilmodrede udseende efter at være vendt tilbage, lod kun det værste ane. Passagen af det sønderknuste kraterlandskab blev meldt som noget af det mest vanskelige.

Den 20. september kl. 1945 begyndte vi delingsvis turen til fronten. Lykkeligvis var regnen hørt op. Alleerede ved Omiecourt, hvor de tunge batterier var placeret, kom vi ind i det fjendtlige artilleris zone. Det gik derfor gennem terrænet frem for ad vejene, og ofte i løb. Det gik videre gennem Hyencourt ad hulvejen mod Pressoir ind i os ukendt terræn. Den bergtede Chaulnes lå skråt til venstre. I hulvejen stod forplejningsvogne. Alle tilegnede sig yderligere flaske med mineralvand, så mange man kunne bære, efter at der allerede var udleveret kold forplejning til tre dage for at begrænse problemerne med madhenterne. Så gik det, for det meste i forceret tempo, ad beskudte veje til Ablaincourt, og herfra ad »Ludwigsweg«, der i de kommende uger skulle komme til at spille en stor rolle. Den løb næsten 1.600 meter i næsten stik vestlig retning til omkring 800 meter før Vermandovillers, hvor den lavede et skarpt knæk, og i en bue gik sydvest om Vermandovillers. Det videre forløb af graven var erobret af franskmændene. Vermandovillers var den 17. september gået tabt for 214 under hårde kampe. Ved skovhuset ved Vermandovillers havde der ligget et stor underjordisk dækningsanlæg »Fuchsbau«, der frem til den 16. september havde rummet II/214 kommandostation og en artilleriobservation. Trommeilden havde gjort enhver trafik frem og tilbage til kommandostationen umulig, og gjort det nødvendigt med en flytning 600 meter mod syd til dækningen »K 50« ved Passauerweg. Så den 17. september blev »Fuchsbau« omringet og bataljonsstaben taget til fange. Vermandovillers gik tabt, og også ved højre nabo, 11. Inf.Div. var fjenden trængt ind. Til højre gik stillingen ved nabodivisionen stadig nordvest om Ablaincourt. Længere til venstre herfor var 216's ved Chaulnes helt uforandret. Den 19. september skulle Vermandovillers være generobret i et angreb med resterne af 214 og tildelte kompagnier fra II/216, men forsøget mislykkedes på grund af de forudgående store tab. Den tyske stilling befandt sig efter disse kampe i en fuldstændig uholdbar linje, det var denne vanskelige stilling, I/215 skulle afløse.

Sammenlign med skitsen. Til højre for I/215 lå IR 51 fra 11. Inf.Div., til venstre RIR 216.

Som altid var det første stykke af løbegraven fra Ablaincourt i god stand, og derfor let at passere. Efterhånden blev passagen vanskeligere og vanskeligere, indtil graven næsten forsvandt i kraterlandskabet. På trods af anstrengelserne, der næsten tog luften fra os, kom vi langsomt fremad. Granater og de sidste dages regn havde i fællesskab skabt et sejt mudder, så jeg hvert andet øjeblik kunne mærke, at mine ellers godt passende støvler blev trukket af fødderne, og jeg måtte gøre holdt, for ikke helt at mindste dem. Og dertil kom, foruden stormoppakningen på ryggen, en tung last i hver hånd. Hver mand havde en sandsæk med brød, vand, kødkonserves foruden håndgranater og et bandoler med patroner. De hele tiden tættere liggende lyskugler tvang os til at stå hele stille, og viste os, at den forreste linje snart var nået. Risikoen for at mindste kontakten til manden foran, og dermed til at stå helt alene i ingenmandsland, formindskedes. Endeligt – kl. 0430 – efter mere end otte timers march, havde vi nået den såkaldte stilling, der udelukkende bestod af granatkratere og ødelagte dækninger. En modbydelig lugt hang over det hele. De mange omkringliggende, delvist tildækkede lig, røgen fra de eksploderende granater og den almindelige forurening samlede sig til en forfærdende stank. Vi befandt os i den halvkreds formede del af Ludwigswege mellem knækket og vejen Chaulnes – Vermandovillers. 300 meter foran os lå stadig fremskudte dele af 1. og 2. Kompanie 215, i en grav med åbent venstre

fløj (400 meter var ikke besat!), til venstre for os lå 3. Kompanie, der havde kontakt til Regiment 216. Vi var så at sige den forreste linje. Vores grav var imidlertid kun antydede af en lav sænkning mellem knuste bjælker. I det stigende lys søgte vi os et granathul, der kunne give en smule dækning. De næste timer gik med at uddybe dækningen indtil en kammerat frilagde den tildækkede indgang til en sammenstyrtet dækning, hvor tre mand kunne finde beskyttelse. Vores opgave bestod i at observere mod det fremskudte 1. Kompanie og desuden forhindre, at franskmændene brød ind i det åbne hul skråt til venstre. På trods af den kraftige beskydning blev vores stilling i de næste tre dage forskånet for en fuldtræffer. En del af kompagniet måtte om natten hente pigtrådsruller fra hulvejen ved Pressoir og bringe dem frem til fronten. Den sidste aften mistede vi med en fuldtræffer Gefreiter Paul Benz, en af deltagerne i Merckem patruljen i maj 1915, netop fyldt 18 år. Den 24. september kl. 0400 blev vi afløst af III. Bataillon. Under afløsningen blev Feldw.Lt. Minte begravet og kvæstet af et granatnedslag. I hulvejen ved Pressoir ventede feltkøkkenet på os – for første gang varm mad i tre dage. Så gik det til Mesnil-le-Petit, hvor vi blev i tre dage, uden at blive alarmeret. Lastbiler havde hentet os ved Pertain, og bragte os tre dage senere tilbage hertil. Belæsset med mad og ammunition gik det udenom landsbyerne tilbage i samme stilling, som vi denne gang »allerede« nåede efter seks timer. Franskmændene havde ikke med det samme udnyttet deres erobring af Vermandovillers. Under kraftig beskydning forblev vi igen tre dage i fronten. Et infanteriangreb fulgte ikke. Først efter daglange, intensive artilleriforberedelse ville stillingen så den 9. oktober gå tabt. (Mangels).

Hptm. Muther beskrev i sin kamprapport, at han havde brugt mere end to timer for at komme fra Pressoir til sin kommandostation i Ludwigsweg (via den såkaldte »Verbindungsweg«, der gik fra Ludwigsgraben til lige før det nordvestlige hjørne af Pressoir. Han foreslog som et påtrængende projekt udbygningen af »Friedrich-August-Graben« og »16er-Weges«. Stillingens evne til forsvar betegnede Hptm. Muther som »nedslående«, da den eneste adgangsvej – Ludwigsgraben – samtidig var kamp- og opholdsgrav, og var fyldt med et tykt lag mudder. Bevægelser og frembringning af materiel ved dagslys var umulig. Alligevel blev der præsteret det yderste. Enhedernes overordentlige indsats, reguleret med Hptm Muthers energi og organisationstalent, skaffede resultater, der desværre ikke kunne nyde frugterne af på grund af de efterfølgende begivenheder. Der blev stillet de største krav til kampføringen. Telefonforbindelserne blev konstant ødelagt og ordonnanserne, bremset af det seje mudder i Ludwigsgraben, blev individuelt genstand for beskydning fra de lavtgående fly. I bataljon havde svære tab. For første gang viste sig her værdien af vores meldehund. Hver nat måtte den forreste linje gennem hårde kampe på håndgranater, især omkring den såkaldte »Franzosennest«.

Ved indrykning i den fremskudte stilling foran Vermandovillers, havde III. Bataillon fået ordre om at lukket hullet til Regiment 216 ved at forlænge den i luften hængende venstre fløj. Ganske vist lykkedes det at opnå en større sikkerhed på venstre fløj ved at udnytte en mod fjenden førende smal kabelgrav, men alligevel var der frem til RIR 216 afsnit stadig et hul på flere hundrede meter, der om natten dækkedes af patruljer. I de følgende dage blev der gentagende gange observeret troppeansamlinger i slotsparken i Vermandovillers, men øjeblikkeligt forsprængt gennem en effektiv artilleribeskydning. På afløsningsnatten 27./28. september måtte der om aftenen omkring kl. 22 og ved midnat, som I. Bataillons afløsning allerede var i gang, påkaldes spærreild ved hjælp af røde lyskugler, der da også på få minutter satte ind og ødelagde ethvert forsøg på fjendtligt angreb.

Den 21. september kom der en vigtig forandring i den måde, hvorpå MG-våbnet var organiseret. Mens hidtil hvert regiment havde et MG-kompagni, blev der nu opstillet tre, således at hver bataljon fik sin eget MG-Kompanie som sit 5. kompagni. Den stigende betydning af MG-våbnet havde ført til denne ændring. Det stærkt øgede antal våben havde foranlediget tre-delingen. Den hidtidige fører for MG-Kompanie, Oberleutnant v. Basse indtrådte i stedet for den hidtidige MG-officer til regimentets stab. Som kompagnifører indtrådte Lt. Schmidt for 1., Lt. Hagemann for 2. og Lt. Engelmann som fører for 3. Kompanie.

De nye MG-enheder blev hurtigt arbejdet sammen. MG-Officeren ved staben skulle være rådgiver for regimenteskommandøren og sikre en ensartet indsats og ensartet forskydning. Denne funktion fik dermed en stor betydning, og regimentet havde alle grunde til at udtale MG-Officer v. Basse – som var rykket i felten med regimentet og i mange hårde kampe havde vist sig en fremragende soldat – sin fulde anerkendelse. I større omfang end tidligere blev MG nu omhyggeligt placeret i bagved liggende stillinger, hvorfra de på det rigtige tidspunkt kunne åbne en overvældende kraftig ild. Allerede efterårets kampe i Champagne havde vist, at MG, der var forblevet intakte, var i stand til at standse fjendelige angreb, selvom de forreste infanterilinjier var løbet over ende.

Den 23. september blev der indført en ændret inddeling. Afsnit I under RIR 215 overgik til Gren.Regt. 10 til vejen Chaulnes-Vermandovillers. I løbet af natten blev II/215 i Chaulnes afløst af Schützen-Regiment 108. Den følgende nat blev RIR 215 trukket ud af Afsnit IV, hvilket var meget vanskelig. III. Bataillon i anden stilling og i Baumannsweg skulle afløses af 214 og Schützen-Regiment 108 og efterfølgende rykke ind i I/215 forreste linje. 12/215 var i mellemtiden afgivet til RIR 214 til opbygning af en ny bataljon. 5. Kompanie forblev i anden stilling, 7. Kompanie blev underlagt III. Bataillon. Også 6. og 8. Kompanie blev afløst af Regt. 108. Oberstlt.

Bonsack overgav Afsnit III og IV til Schützen-Regiment 108. De seks afløste kompagnier rykkede i hvil i Mesil og Offoy, og udnyttede den 25. september til istandsættelse af udrustningen. En aflusning kunne ikke gennemføres. Den hyppige beskydning af Mesnil og luftbombardementet var ubehagelige.

Gruppe Kathen (XXIII Res.Korps) havde den 16. september overtaget kommandoen over 11. Inf.Div. og 46. Res.Div. Situationen ved 46. Res.Div. var overordentlig alvorlig. Regimenterne 214 og 216 meldte overensstemmende i alvorlige ord om en fuldstændig udmattet styrke, især efter kampene ved Vermandovillers. Ved 215 var forholdene forholdsvis bedre. Den 22. september om aftenen meldte brigadekommandøren til division: »Infanteriet nærmer sig et fysisk sammenbrud. Franskmandene ville handle korrekt, hvis de stillede kavalerimasser parat til gennembrud af vore linjer«. I en korpsbefaling blev det herefter bekendtgjort: »Regimenterne under 46. R.D. er længe ikke udkæmpede. En afløsning kommer derfor ikke på tale. Det må forventes, at divisionen skal holde afsnittet vinteren over«. En melding fra regimentskommandøren for 215 til sine enheder den 19. september, skal her anføres:

Regimentet blev, uden forudgående dages hvil, umiddelbart efter den anstrengende skyttegravstjeneste ved Wytchaete transporteret til Somme-afsnittet, og her med det samme indsat. Siden har den ligget uafbrudt i stilling. De i såkaldt hvil tilbagetrukne kompagnier er under kontinuerlig alarmeringen, placeret i utilstrækkeligt udbyggede stillinger uden dækninger. Tabene i den første grav beløber sig til omkring $\frac{1}{3}$ af gravstyrken. I de sidste dage har tabene været mindre, derimod vejret værre. De utilstrækkelige dækninger og de bagved liggende stillingers utilstrækkelige tilstand virker yderst forstyrrende. Sundhedstilstanden er fortsat god. Stemningen begynder at dale, da vi til stadighed er skydeskive for overlegent artilleri og fly. Enkelte overløbere og seks beretninger om episoder giver bevis herpå. Regimentskommandøren beklager, at det i situationen ikke er muligt, at give enhederne i de tunge kampafsnit nogle få dage i hvil; uden alvorlig betænkelighed tror han, at enheder vil holde ud. Alligevel ved et generelt fjendtligt angreb ikke ramme en helt frisk, men en styrke med behov for hvil.

Regimentet havde senere yderligere enkelte overløbere. Med alle midler forsøgte franskmændene at opfordre vore soldater til faneflugt. De velkendte flyveblade med sort-hvid-rød kantfarve og med billeder af franske fanegøjere, hvor fangerne sidder i et fuldt feltkøkken, blev nedkastet fra fly i massevis. Tysk og polsk talende på fjendens side opfordrede med den korte afstand mellem gravene vores folk til faneflugt. De fleste overløbere forstod polsk. Det var folk, der først var kommet til regimentet umiddelbart før indsatsen ved Chaulnes. Enkelte stammede endda fra en og samme landsby. Af alle beretninger fra denne tid fremgår, at stemningen blandt soldaterne endnu efter mange uger stadig var ret god, men at den mærkbart dalene efter indsættelsen. En følelse af underlegenhed lammede formelig den enkelte. Skyggerne fra Verdun var imidlertid endnu ikke forsvundet, katastrofen for forbundsfællerne i øst tvang til afgivelse af divisioner og krigsmateriel, og den store angrebsfront havde udviklet sig til et materielslag, man aldrig havde troet for mulig. De højere myndigheder valgte derfor i stedet for at tage disse naturlige grunde til svaghed til efterretning, kraftigt at bebrejde enhederne, selv divisioner, for et overdrevne indhold i deres meldinger. Derimod huskes med taknemmelig indsatsen fra brigaden, specielt Hptm v. Heeringen, som forsøgte at opfylde ethvert ønske fra enhederne, personlig sørgede for indkvartering, og forsvarede disse mod korpsets indvendinger.

Den 26. september om aftenen blev III. Bataillon afløst af I/215. Herunder blev Lt. Bading såret. Den 27. september overtog Oberstlt. Bonsack kommandoen over Afsnit I og II. Kommandostationen var indrettet på »slottet« i Hyencourt. Den konstante beskydning havde forvandlet slot og landsby til en øde ruin. Indgangen til kommandostationen måtte hele tiden igen frilægges, da franskmændene havde skudt sig ind mod slottet med tunge kalibre. Både foran den forreste og den bageste indgang var der kæmpe kratere, mens selve kommandostationen havde det store held, ikke at blive ramt af en fuldtræffer.

Der var ingen tvivl om, at fjenden ved Vermandovillers havde til hensigt yderligere at angribe for at rulle fronten op mod nord. Foran 36. Inf.Div syd for Chaulnes havde han endda trukket sin linje tilbage. I Afsnit IV var det blevet betydeligt roligere. Både 11. Inf. Div. og Regiment 215 havde det faste indtryk, at fjenden ville angribe. Alligevel blev divisionen frataget sin eneste reserve, Regiment 101. RIR 214 måtte allerede den 25. september igen rykke ind i Afsnit III, mens Regiment 108 kun måtte anvendes i Afsnit IV, og her kun i reservestillingen. Fra Hyencourt kunne man ved klart vejr tælle 32 lænkeballoner. Fjenden gravede sapper frem mod »Franzosenest«, og desuden blev der hele tiden hørt støj fra aflæsning og fra vogne. Artilleriet lagde øjeblikkeligt ild over de udpegede områder, hvorfra der blev hørt støj. Larm fra løbske heste og højlydte råb afslørede succes. Hvor stor risiko, vores forreste linje svævede i, afslørede en patrulje natten til den 29. september under Vizefeldw. Michelsen I/215. Der var ingen forbindelse til naboregimentet med en gennemgående grav, og der eksisterede ingen skudsikre dækninger. Afløsning skete om muligt hver tredje dag, så to bataljoner var i første

og anden stilling, og en tredje i Mesnil. I de følgende dage bekæmpede fransk artilleri planmæssigt de tyske batteristillinger, og bragte på tidspunkter hele artillerigrupper til tavshed. Tabet af artilleripjecer var stort. Mod slutningen af måneden kom ordre til afløsning. 23. ID skulle overtage afsnittet. Underafsnit I blev imidlertid fortsat besat af 46. Res.Div. 216 blev afløst natten til den 3. oktober, så 214. Regiment 215 skulle blive i stilling frem til den 6. oktober, hvorefter Regiment 216 skulle afløse.

Navne på de 157 faldne fra regimentet i september 1916 var:

1. Kompanie: Wilh. Bartels, Julius Böck, Max Emil Barth, Vizefw. Heinr. Eilers. Lt. Georg Hartung, Joh. Jürgensen, Aug. Kahl, Franz Klopp, Gefr. Jever Lydiksen, Peter Mohr, Max Nemirz, Heinr. Steinau, Paul Trautmann, Alfr. Winkler, Ufffz. Karl Wesser.
 2. Kompanie: Jakob Busch, Wilh. Dohm, Joh. Eckhoff, Franz Flügge, Hans Knauth, Aug. Klug, Wilh. Ladwig, Emil Lieske, Gust. Luhm, Wilh. Lütke, Gefr. Aug. Metterhausen, Ufffz. Wilh. Missfeld, Otto Mittelstädt, Joh. Murken, Heinr. Oetjen, Andr. Philippi, Herm. Pein, Otto Nievesell, Wilh. Schwarzer, Karl Schröder, *Christen Jørgensen Schmidt, 12-06-1893 i Ertebjerg. Faldt 11-09-1916 ved Chaunes.* Wilh. Speerbrecher, Otto Tippmann, Heinr. Wulff.
 3. Kompanie: Aug. Blei, Josef Bloch, Vizefw. Fritz Gerz, Nikol. Harves, Fritz Jarck, Walter Köster, Karl Lindemann, Gefr. Georg Lampe, Otto Franz Lieckfeld, Karl Madelung. Johs. Petersen, Joh. Paulsen, Edw. Pitrowski, San.Vzfw. Emil Sohn, Ufffz. Stavenow, Anton Wodkowski.
 4. Kompanie: Herm. Bartelt, Gefr. Paul Benz, Gust. Vunnenberg, Karl Johannsen, *Musketier Peter Jørgensen, 27-10-17894 i Pøl, døde på lazaret i St. Quentin 25-09-1916,* Karl Lamp, Joh. Manelski, Joh. Rehlsen, Martin Permin, Franz Prüss, Ernst Sobeck, Karl Schmalzried, Engelhard Stelzer.
 5. Kompanie: Gefr. Emil Mittag
 6. Kompanie: Franz Bohnhoff, Gefr. Karl Bockstgedte, Walter Bartelt, Matth. Bertel, Friedar. Feilcke, Matth. Köster, Herem. König, Willi Lauer, Matth. Lessel, Alwin Magnussen, Willi Möller, Lee Meissner, Bernh. Nieland, Fritz Richter, Thadd. Stachowiak, Gefr. Aug. Wiegand, Wenzel Wozniak, Stefan Zimey.
 7. Kompanie: Fritz Amthor, Ernst Busch, Joh. Bohnen, Peter Evertsen, Ernst Ehlert, Friedr. Guldenpennig, Herm. Hartger, Bernh. Kolscheen, Aug. Meister, Herm. Meister, Christ. Nacker, Otto Oestreich, Friedr. Pulsahl, Paul Seidenmann, Gust. Schmit, Karl Thiede, Erich Woldt, Karl Zingelmann.
 8. Kompanie: Anton Anzinger, Herm. Hasse, Johs. Jäger, Gefr. Körber, Joh. Molenda, Alex Nenn, Gefr. Fritz Rust, Fritz Timmas. Ufffz. Ernst Traeger, Karl Tiede.
 9. Kompanie: *Musketier Hans Christensen, 16-07-1894 i Havnbjerg. Faldt ved Chaulnes 12-09-1916,* Adolf Kupke, Jacob Schreier.
 10. Kompanie: Gefr. Rich. Backenberg, Gefr. Stan. Belsowski, Carfl Fischer, Herm. Hiller, Joh. Jürgens, Paul Kniest, Lorenz Kowalski, Emil Löppe, Ewald Müller, Bruno Schell, Friedr. Stråde, Johs. Voss, John. Witt.
 11. Kompanie: Ufffz. Johs. Höppner, *Ufffz. Johannes Heinrich Thies, født 07-10-1882 i Venzen. Bopæl i Åbenrå. Kvæstet Chaulnes. Død på lazaret i Ham,* Otto Udtke, Ewald Weinke.
 12. Kompanie: Vzfw. Ludw. Andreas, Josef Buzalski, Michael Dragon, Karl Garbe, Theodor Hahn, Arnold Hattendorf, Aug. Kirchner, Franz Lenkewitz, Erwin Lehmann, Markus Moser, Paul Roböhm. Karl Schlemminger, Gefr. Oscar Schroeter, Aug. Schuhe, Lt. Otto Steinfurth.
- MG-Kompanie: *Musketier Christian Christiansen, 23-08-1894 i Sdr. Hostrup, 12-09-1916 ved Chaulnes. Lt. Michael Jebesen, 26-07-1883 i Åbenrå, 11-09-1916 ved Chaulnes.* Johs. Pfannenstiel.

Den 1. oktober 1916 forskød regimentets stab til en ny kommandostation i anden stilling nord for Hyencourt, der var bedre egnet til føring derhen, at den mindre var udsat for beskydning.

II. Bataillon lå i stillingen ved Vermandovillers, hvor Hptm. Schütt blev såret, I. Bataillon lå i mellemstillingen og i Mesnil, mens også III. Bataillon lå i Mesnil. Modstanderen beskød i disse dage kraftigt landsbyer og »Ludwigsweg« ledet af fly. Til sikring af afløsningen blev 9. og 10. Kompanie trukket frem i anden stilling ved Hyencourt. Den 2. oktober fortsatte denne opstilling. Om aftenen blev yderligere stab III/215 og 11/215 trukket frem. Den 3. oktober gik regimentsstaben tilbage til Mesnil. Da afløsninger altid strakte sig over 5-7 timer, blev enhederne med lastbil transporteret fra Mesnil til Pertain, hvorfra forskydningen fortsatte til fods. Den 6. oktober (III. Bataillon havde i mellemtiden afløst II. i forreste linje) fulgte en beskydning af stillingen af hidtil ukendt voldsomhed. Ludwigsweg, den kummerlige rygrad i denne elendige stilling, blev fuldstændig jævnet med jorden. Endnu engang havde vore kompagniet betydelige tab i deres dækningsløse, mudrede grave. Kamprapporterne fremhævede vores artilleris aktiviteter. Lige så tilbøjelig, soldaterne dengang var klar til at bande over vores søstervåben, lige så gerne indrømmede de deres handlekraftige støtte. Et planlagt fjendtligt angreb kom end ikke til udførelse, da vores artilleri knuste det allerede i deres udgangsstillinger. Det viste sig, at en stærk virkningsskydning var at foretrække frem for den stive spærreskydning. I luften var vores modstander kraftig i overtal. På trods af vores jager-eskadrillers strålende indsats, som i enkeltkamp var franskmændene betydelig overlegen, kunne de ikke være overalt. I disse dage, som det også senere kunne konstateres, blev den fjendtlige artilleri på fremragende måde ledet af fly. Til dette formål rakte vores indsats i luften ikke. På dette område kun-

ne vore soldater konstaterer, hvilken mægtig støtte, flyene var for fjenden. For første gang så vi fjendtlige fly, ofte op til 20 på samme tid, bredt og uhindret, gå ned i få hundred meters højde, og med MG skyde på vores infanteri. De højere myndighed mente at måtte tilbagevise enhedernes indberetninger om indvirkningen af fly som overdrevne, men senere erfaringer viste dog hvor rigtig enhederne vurderinger dengang havde været. Hos modstanderen var der på en smal front opsendt 32 lænkeballoner, der gav ham en fremragende observationsmulighed.

Gennem den dagligt øgede artilleribeskydning, et tegn på et kommende angreb, blev situationen for enhederne i forreste linje vanskeligere og vanskeligere for hver afløsning. De allerede ubehageligt kolde nætter øgede lidelserne betragteligt, ikke mindst da varm mad og varme drikke måtte undværes i dagevis. De foregående dages nye indbrud i Ludwigsgraben og den fremskudte franske linje til Amboltzwald, kendetegnet af kraftig mine- og trommeild, skildres af Lt. Eckmann, 9. Kompanie. III. Bataillon havde natten til den 4. oktober afløst i forreste linje, og endnu engang i den ulykkelige stilling sydøst for Vermandovillers, der var opstået i dagene efter den 17. september under indtryk af den franske ammunitions overlegenhed. En forbedring af linjeføringen kunne ikke gennemføres af det svækkede regiment. De natlige skansearbejder blev konstant igen ødelagt af den følgende dags bombardement:

Vi nåede Ludwigsgraben relativ let. Derimod syntes det denne gang at være totalt umuligt at passere gennem den. For det første lå den fjendtlige artilleriild som en mur foran os. Dernæst var bunden af graven dækket af et tykt lag sej mudder, der nåede os til knæene. Det var usigeligt svært at komme fremad under vægten af oppakningen og med geværet i hånden. Støvlerne blev hele tiden hængende fast i mudderet, og jeg måtte tit bruge hænderne for igen at få dem fri. De fleste folk var fortvivlelsen nær efter at vi havde været undervejs i en halv time. Fjenden lagde hele tiden ild over graven, og gav os ingen mulighed for længere pauser. Graven blev hele tiden værre, men slap så ud af mudderet. Beskydningen blev desto mere ubehagelig. Vi hoppede som kaniner fra hul til hul, men nåede endeligt tunneldækningen, hvor bataljonen havde sin kommandostation. Herfra bragte en vejviser os hurtigt på tværs af terrænet frem til vores nye stilling. Lt. Gäde fra I. Bataillon krøb sammen i en lille hul, afstivet med nogle enkelte brædder og med en meters jord over. Han havde nogle hårde dage bag sig og sagde: »De må skanse for Deres liv« ... Det var ikke svært at indse nødvendigheden af, at der måtte arbejdes. Efter en halv time – klokken var allerede blevet 0330.- var alle på fuld kraft i gang med at skanse. Folkene udviste fremragende bevis for deres viljekraft. En mand var nået barfodet frem til linjen, og havde bundet sandsække om fødder og ben...

Som solen stod op, blev der helt stille. Kun de fjendtlige fly passerede i meget lav højde hen over vores stillinger og skød ned med MG. Vi trak teltbaner hen over dele af graven og skjulte dermed et par huller i afsnittet. Kl. 10 begyndte en moderat beskydning med lette granater og miner. Det krævede ikke megen fronterfaring til at indse, at der blot var tale om en omhyggelig indskydning. De primære observatører var de fjendtlige fly, der tæt over os hele tiden afgav røg- og lyssignaler. Og så begyndte forestillingen med lette miner ...

Pludseligt kom en tyk mine og slog med et voldsomt brag ned lige foran graven. Nu blev det alvor. Vi krøb sammen som kaniner og holdt spændt øje med himmelen for i tide at opdage miner. Nogle af folkene havde til dette en overordentlig stor øvelse. Der, der ... pas på! - til højre Vi sprang op og styrtede 30 meter mod højre ... bum ... så slog bæstet ned til venstre for os og kastede store mængder jord til himmels ... Men franskmændene havde en, der var endnu større. Efter en kort pause kom et sådant uhyre flyvende, slog ned nogle meget foran vores grav og trykkede den fuldstændig sammen. Til alt held var der ingen folk på det sted ... Vi havde herefter ro et stykke tid. Foran ved 11. Kompanie og bag os i Ludwigsgraben var artilleriet allerede godt i gang med dets ødelæggelser. De fjendtlige fly kredsede stadig hyggeligt over os, og fra det tyske artilleri hørte man dårligt noget som helst. Vi begyndte at bande. Så blev det igen vores tur. Denne gang middeltung artilleri, så det lette. Af og til kom en af de store flyvende ... Som det begyndte at blive mørkt begyndte folkene med det samme at grave. Et kommando, der bragte os kold forplejning og ammunition, fortalte, at de tyske batterier systematisk blev beskudt af de tungeste kalibre, og at der regelmæssigt lå ildspæringer over vejene. Alle reserver var trukket frem og talrige batteriet stod kørt frem i åbent terræn. Man forventede angrebet tidligt næste morgen.

Den 5. oktober bevilgede franskmændene os den sædvanlige morgen stilhed ... Vi kunne hører de tunge granater flyver hen over os mod de bagved liggende områder. Det var ikke længere blot en forstyrrelsesskydning, men en kraftig virkningsskydning. Hvornår blev det vores tur? Vi behøvede ikke at vente længe. Om eftermiddagen omkring kl. 14 begyndte trommeilden at falde over de forreste grave. Vi blev med det samme mål for lette miner og lette granater. De kom straks i stort antal og over hele afsnittet. Det var nytteløst at forsøge at vige ud. Vi krøb sammen på bunden af hullerne og trykkede os mod den forreste væg. En vis ophidselse, der i starten havde ramt os alle, lagde sig hurtigt igen. Man måtte først igen overbevises om den kendsgerning, at den generelle egenskab af granater er, at de ikke rammer. Dermed vil jeg ikke sige, at det er let at ligge under beskydning. Der hørte stor viljestykke til det, at forblive rolig, og under alle omstændigheder krævede det meget store krav til nerverne, i timevis at ligge under voldsom trommeild. En stor rolle spiller her tilvænnning. For de nye og nervesvage folk var sådanne timer under uafbrudt ild fyldt af den største dødsangst,

især når de måtte se på, hvordan kammerater blev dødeligt sårede. Dødsangsten sad også i de gamle og modige soldater, blot i en langt mindre grad. Enhver kan være modige, når han for mulighed for at handle, under angreb og også ved mange andre lejligheder, hvor han er ramt af begejstring; det gælder imidlertid ikke, når han som et jagtet dyr, klynger sig til jorden, i timevis udsat for en usynlig fjendes frygtelige materiel- og maskinkraft. Da hjælper kun fornuftens og viljestyrkens kraft for mest muligt at holde dødsangsten i ave.

De mange granater og miner pløjede markerne op. Mange steder havde der stadig været grønt græs. Den nedslående jord dækkede os og gravene med skidt. Granatstykker og sten fløj omkring. Imidlertid var alle i min deling efter en time stadig sunde. Så begyndte franskmændene et nyt kapitel og skød med middeltunge granater. – mod venstre. Det varede ikke længe, så kom ilden mod højre. Bare pas på! Det næste lag lå allerede tæt på os. Så sker det! Vi springer mod venstre, skud lander tæt på og med den en ladning jord. De næste skud ligger så til højre for os. Graven var på et sted fuldstændig jævnet med jorden, forbindelsen brudt. Skydningen fortsatte med uformindsket kraft. Omkring kl. 16 krøb jeg ind i min bunker. Jeg mærkede en vis udmattelse og tænkte, var det bare nat, ville tiden dog gå hurtigere, ville vi dog bare få regn og tåge, ville vi da bare blive afløst efter to dage! Så kom den første af de triste meldinger. En af jordhullerne var ramt og styrtet sammen. To mand var allerede gravet fri. En tredje var fuldstændig klemt inde mellem afstivningsbrædderne. Han var død ... Ilden fortsatte. Flyverne observerede. De fleste folk befarede roen. Mange var imidlertid ved at være færdige med nerverne. De krøb sammen i et hjørne, rystede i alle lemmer og for sammen, hver gang en granat slog ned. Omkring kl. 17 begynde lyset at svigte. Enten ville der nu komme en yderligere forstærkning af ilden og herefter et angreb, eller modstanderen anså os endnu ikke stormmodne ... Ilden ændrede sig ikke ... man kikkede hele tiden på sit ur og på himmelen. Endeligt, endeligt omkring kl. 18 mindskedes beskydningen. Vore tab var på 12 mand, heraf to døde. Det var yderst få i betragtning af den timelange trommeild. Vi vurderede antallet af granat mod vores afsnit til mellem 10- og 12.000. Området var pløjet op. Der var ikke længere et eneste grønt græsstrå. Der var ikke meget tilbage af vores stilling. Den natlige beskydning var værre end de to forudgående nætter ...

Igen herskede den vandte morgenstilhed. På en gang begyndte omkring kl. 10 endnu engang en voldsom artilleribeskydning. 50-70 skud i minuttet. Jeg blev i første omgang i mit hul. Münch, Lüth og Schliürensauer lå på maven foran indgangen. Vi underholdt hinanden for at få tiden til at gå. Ved middagstid kravlede jeg gennem stillingen. Den så slem ud. En mand lå sønderrevet på brystværnet, kastet op af en granat. Tæt ved ham sidder to hårdtsårede med gennemblødte forbindinger. Længere kunne jeg ikke komme. Omkring kl. 13 var jeg tilbage i mit hul. Indtil da havde vi stille holdt ud. Så begyndte man igen at generer os yderligere. Foruden den uformindsket artilleriild kom nu også middeltunge og tunge miner. Den første slog ned med et voldsomt brag lige foran stillingen. Giv Agt! Alle kikker opad ... der ... pas på ... til højre ... dækning! Et voldsomt tryk ... et brag ... sten og granatstumper flyver om ørene. Giv Agt! Den næste var allerede fremme. Jeg ved ikke hvor lang tid – formentlig en times tid – lod vi os jage frem og tilbage af minerne. Døde og sårede – jeg ved ikke længere, hvor mange. Nogle få sårede, nødtørftig forbundet, kravlede på alle fire bagud. Hvem, der ikke kunne kravle, blev liggende. Døde blev begravet af jordmasserne – vi fandt dem aldrig mere ... Over os kredsede 30-40 fly og skød på os med maskingeværer. Af og til rettede jeg mig op og kikkede i retning af Vermandovillers. Vi var nu stormmodne, udmattede, fuldstændig ude af sand til at yde modstand. Håndgranater og geværer var dækket af jord. Omkring kl. 14 var vi så færdige, at vi ikke længere orkede at springe frem og tilbage. Vi nåede nu en tilstand af ligegyldighed, og lagde os to og to eller tre og tre i de store granatkratere og lod tålmodigt det hele gå hen over hovederne på os. Jeg kravlede til sidst tilbage i mit ny hellige jordhul, men kunne ikke holde det ud her af frygt for, at jordmasserne over mig hvert øjeblik kunne styrte sammen. Omkring kl. 15 blev vi igen jaget ud. I regelmæssige afstande på omkring to minutter kom nu en meget tung granat vel formentlig af 24-cm kaliber. Da der ikke længere var noget tilbage af vores grav, forsøgte vi – de sidste 10-12 mand, at vige ud fremad, til siden og bagud. Vi kravlede og sprang fra krater til krater, 50 meter frem, 50 meter tilbage. I mellemtiden lagde minerne sig over området, fra højre mod venstre, fra venstre mod højre, fremad og bagud. Intet steds blev forskånet. 9. og 11. Kompanie var blevet afløst. Overalt i området sprang mennesker rundt. Værst var det for de arme sårede. De fleste, også de hårdt sårede, forsøgte at kravle bagud. De kom naturligvis ikke ret langt. Forbindingerne gik løs, sårene begyndte at bløde. Til sidst lå de alene i et hul, havde overgivet sig til deres skæbne eller skrev og råbte efter hjælp. De havde vel jaget os rundt en times tid, så opgav vi igen at vige ud. Omkring kl. 1630 rettede jeg mig en sidste gang op. Enten ville franskmændene angribe nu, eller også ville angret ikke blive til noget ... gevær, patroner, håndgranater blev lagt klar ... Dagslyset begyndte at dale, snart ville ilden svinde ... Endnu en time ... Aldrig har en time været så langt i mit liv som denne. Vi talte minutterne, talte sekunderne, enkelte talte skuddene, for at fordrive den frygtelige tid. Skydningen fortsatte. Endeligt, endeligt ophørte det tunge artilleri og de tunge minekastere med deres ild. Vi vågnede fra en tung drøm. Havde de gåede timer være virkelige? Snart dalede også ilden fra de lette minekastere. Artilleriets forstyrrelsesild fortsatte. Med et slag havde vi igen fået kræfter. Viljen til at leve blev igen stærk. Hurtigt fandt jeg mine forsvundne folk. Delingen havde 16 mand tab, herunder 5 døde. Jeg hastede til Lt. Schaper. Det 120 mand stærke kompagni havde mistet 50 mand, herunder 17 døde. En ordonnans fra 11. Kompanie bragte nyheden om, at det præcist havde mistet halvdelen af sin styrke: 55 mand ud af 110. Naturligvis kunne der af de udmattede folk ikke forlanges ret meget. Vi indrettede os på ny i afsnittet, byggede enkelte »reder« ... Der lå en overordentlig forstyrrelsesild over den forreste stilling og adgangsveje.

Den syntes at blive forstærket i løbet af natten. Endeligt kl. 2 kom afløsningen, en ung fenrik fra RIR 216 med fire grupper, fuldstændig udmattede efter den vanskelige tur til fronten. Jeg anstrengte mig for mest skånsomt at orientere min efterfølger om forholdene i den forreste stilling. Turen tilbage skulle ske gruppevis. I sidste øjeblik kom en granat susende og eksploderede få meter foran os. Lüth nåede ikke hurtigt nok at smide sig, skreg og styrtede. Et sprængstykke var gået gennem hans hjelm. Han døde dagen efter på forbindelsesplassen. Vi hastede væk fra denne skrækkens stilling for igen at samle os i hulvejen ved Pressoir (Den 10. oktober skulle denne stilling gå tabt.)

Den 7. oktober fulgte afløsning af RIR 216. Staben rykkede til Seraucourt, I. Bataillon til Happencourt, mens III. Bataillon efter afløsning først marcherede til Mesnil og om eftermiddagen den 8. oktober med lastbiler blev transporteret til Seraucourt. I stedet for en velfortjent pause måtte II. Bataillon forblive i Morchain for at blive indsat i skansning i stillingerne ved Epenancourt – Potte – Dreslincourt og Curchy. Den anspændte situation gjorde det ikke muligt med en fuldstændig hvilepause. Den 7. oktober måtte 1. og 4. Kompanie blive fremme sammen med 1. MGK. 4. Kompanie ankom den 8. oktober om morgenen til Mesnil, hvorfra den med lastbiler blev bragt til Happencourt. Efter blot 24 timers hvil blev kompagniet igen i tre dage bragt til skansning ved Morchain. Efter de hårde kampdage nedsled netop skansarbejdet i den bagved liggende stillinger endnu mere, ikke mindst på grund af de kummerlige underbringelsen i de allerede meget kolde nætter i Morchain på gårde og i lader uden vinduer og døre. Ydermere efterlod den vedvarende kraftige beskydning af fronten, og de gentagne alarmeringer til øjeblikkelig indgriben næppe en uforstyrret nat.

For de øvrige dele af regimentet gik dagene 9. til 12. oktober i hvil, under flittig udnyttelse af tiden til opstramning af disciplin og til vedligeholdelse af udrustning og beklædning. Til genopstilling af II/214 skulle hver af regimentets bataljoner afgive en Vizefeldwebel, 6 underofficerer og 48 mand. 12. Kompanie, der midlertidigt havde været afgivet til 214, kom tilbage til regimentet. De hårde omstændigheder nødvendiggjorde at faste kammeratskabsbånd måtte rives over. Den 10. oktober var fanden igen løs over forreste linje. Franskmændene forsøgte grundigt at indhente det mislykkede angreb 6. oktober. Med deres overskud af ammunition kunne franskmændene tillade sig i dagevis at lægge trommeild over de stillinger, der skulle angribes. Foran Verdun lykkedes det endeligt franskmændene at trænge ind i de stillinger, der siden den 7. oktober havde været besat af RIR 216. Den forreste stilling og Ludwigsgraben fald på fjendehænder. Kun de første 800 meter fra Ablaincourt mod vest, forblev på vores hænder. Syd herfor trængte franskmændene ind i den østlige del af Amboiswald, hvor i de følgende 14 dage, de hårdeste kampe for vores division ville komme til at afspille sig.

Vores 2. MG-Kompanie var i disse dage indsat i 216's afsnit og havde klaret sig fremragende. De tapre holdt ud til sidste sekund. Foruden 1 død og 5 sårede var der denne dag yderligere 12 mand savnede; i dag ved vi, at disse savnede var faldne. Unteroffizier Heuer udmærkede sig fremragende, da han overtog et maskingevær efter at skytten var faldet, tilføjede fjenden store tab og forhindrede ham i at trænge frem i Ludwigsweg. For denne forbilledlige indsats belønnedes han med Jernkorsets I. Klasse.

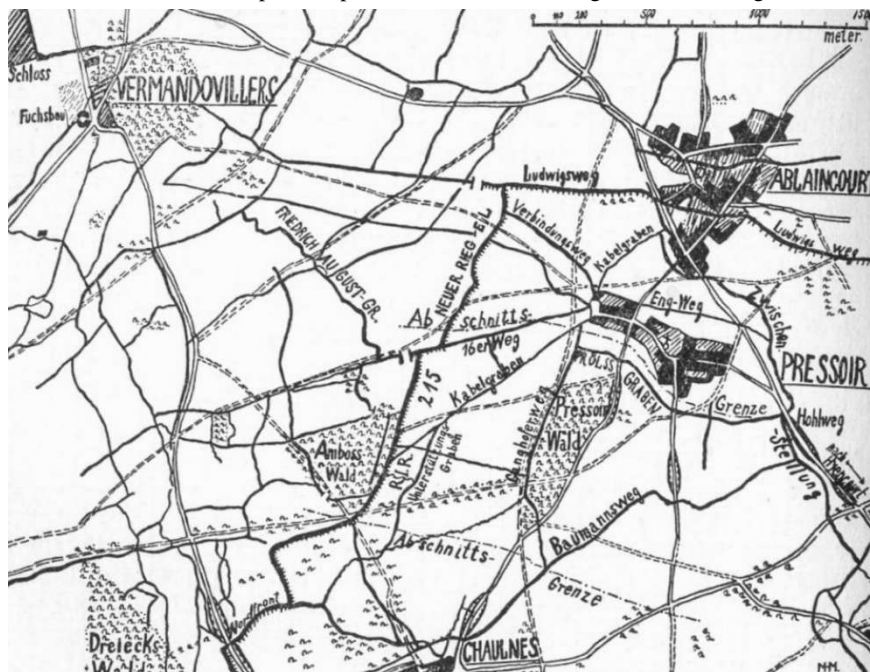
Disse kampe den 10. oktober fik også konsekvens for os. Der herskede i disse uger en forstemmende følelse at, at vores knapt tildelte timer i hvil til enhver tid stod på spring til at blive afbrudt, for igen at blive kastet ind for at lukke et hul i fronten. Det var højspændte dage, hvor reserver bag fronten dårligt eksisterede! Og således blev II. Bataillon allerede den 13. oktober med lastbil bragt frem for at besætte mellemstillingen (Quastgraben). Den 14. oktober fulgte I. Bataillon. Regimentsstaben opslog den 15. oktober kommandostation nord for Hyencourt-le-Grand, mens III. Bataillon skansede videre i Morchain, og II/215 besatte Baumannsweg og mellemstillingen. Regiment 216, der var hårdt medtaget af kampene, blev trukket ud. Den 16. og 17. oktober var dermed indsat: II/215 i forreste linje, I/215 i beredskab ved Hyencourt, III/215 i Morchain og i mellemstillingen. 1. Kompanie mistede under kraftig artilleribeskydning 3 underofficerer og 15 mand ¹⁾, der i en dækning i 16-erweg blev levende begravet af en tung granat. Alle redningsforsøg, gennemført under stærk beskydning og uden hensyn til dækning, var forgæves. Kun døde blev bjærget. Tegnene på et forstående angreb blev tydeligere. Den sidste voldsomme kamp under vores indsats langs Somme stod umiddelbart foran os. I løbet af natten til den 19. oktober rykkede stærke fjendelige patruljer frem mod venstre fløjkompagni. De blev afvist med håndgranater. Helt planmæssigt indskød modstanderen sig på de enkelte grave.

¹⁾ Musketier Lorenz Peter Wilhelmsen, 22-03-1893 i Bjerndrup Mark. I/215. Faldt 17-10-1916. Begravet Manicourt tyske kirkegård.

Den 19. oktober måtte Oberstlt. Bonfack af sygdomsårsager overdrage kommandoen til Hptm. Muther. Fjenden fortsatte trommeilden mod vore ødelagte, uholdbare stillinger. Især 3. Kompanie havde det svært i den østlige kant af Ambosswald, med en fremskudt postering i skoven. Tæt overfor indrettede franskmændene, kun i ringe grad forstyrret af vores artilleri, sig behageligt og fortsatte forberedelserne til deres angreb. Den 20. oktober lå I. Bataillon fremme, III. i beredskab og II. Bataillon i mellemstillingen. Om eftermiddagen udviklede der sig foran Amfosswald, efter timelangt kraftig trommeild, en kamp på håndgranater. I dag skulle fjenden endnu ikke trænge ind. Med en dygtig anvendelse af et MG lykkedes det at afvise fjendens angreb med store tab til følge, men resulterede alligevel i at fjenden opnåede et indblik i vores stillingssystem og vores besættelse. Meldingen om det heldigt gennemførte forsvar og afvisningen af franskmændene i en sappe, kunne imidlertid ikke fjerne den alvorlige bekymring for vores forreste stilling. Den 21. oktober fortsatte den voldsomme trommeild, dirigeret af utallige fly. Ilden var præcist indskudt mod 3. Kompanie, der led store tab. Kl. 1630 blev de sidste rester af kompagniet løbet over ende. For størstedelen såret, faldt de i fangenskab, herunder Lt. Dencker, der gennem længere tid havde ført for kompagniet, og var en af de ældste officerer i 215. Også 4 Kompanie blev ligeledes hårdt ramt af artilleriet, og mistede på kort tid alle officerer som faldne eller sårede. Ikke desto mindre kastede kompagniet sig øjeblikkeligt frem mod den fortsat fremrykkende fjende, og pressede han tilbage i 3. Kompanies grave under hårde nærkampe.

Den 21. oktober var højdepunktet for vore oplevelser på Somme, og for mig den mest frygtelige dag under fire års krig. Efter tre dages skansning i Morchain var der for os udsigt til en enkelt hviledag. Den 13. oktober bragte lastbiler os til Séraucourt. Allerede ved ankomsten svirrede det med rygter om alarmering. Vi lagde os til ro i en stor fabrik med visheden om, at der snart ville blive alarmeret. Men mod forventning kom alarmeringen først næste morgen kl. 10: kl. 16 ville turen gå til fronten. Det blev aften inden lastbilerne nåede frem, og efter at være nået vores indkvarteringsområde i Mesnil hed det: »Anlæg stormoppakning straks og klargør til videre forskydning til Dreslincourt«. Herfra marcherede vi til reservestillingen ved Hyencourt. Vi blev 24 timer her og rykkede så videre frem til hulvejen sydøst for Pressoir, hvor vi igen i kaninhuller var kommet ind i den evige artillerizone. Efter at vi tre nætter havde arbejdet under kraftig forstyrrelses- og geværild, gik det den 18. oktober frem til afløsning i forreste linje, gennem et forfærdelig ødelagt terræn, over ukendte veje unde stadig beskydning, forbi døde heste og sønderskudte vogne, gennem den totalt ødelagte Pressoir skov, hvor svagt oplyste, dybde dækninger som spøgelse dukkede op. Videre gik det fremad, snart stod vi stille, snart løb vi. Fra skovkanten gik det i løb 500 meter over åbent terræn indtil vi i en nylyt opkastet grav stødte på enkelte skygeveæsener – resterne af det kompagni, vi skulle afløse. Det var en tværstilling uden dækninger, den såkaldte »Unterstützungs-graben« (se skitsen), der lå omkring 100 meter bag den forreste stilling. Denne var besat af Lt. Dencker med 3. Kompanie, umiddelbart i den østlige kant af Ambosswald. Fire uger tidligere havde Ambosswald stadig på tyske hænder, og hovedmodstandslinjen stadig 1000 meter foran den nuværende. Hele natten lå området under kraftig beskydning. Kort efter vores ankomst til stillingen kom der ordre til, at fører for vores 4. Kompanie, Hptm. Wedel, skulle overtage I. Bataillon, og Lt.

Sieling kommandoen over kompagniet. Det var allerede begyndt at dæmre den 19. oktober som Hptm. Wedel og hans oppasser i hast forsvandt over dækningen inden lyset blev for kraftig, for at nå bataljonens kommandostation i den dybde dækning i Pressoir-skoven bag os. Jeg udvidede mit »kaninhul« for at komme i sikkerhed for de sprængstykker, der ville følge med den fortsatte beskydning. Skråt overfor i den modsatte side af graven, indrettede kammerat Crull sig. Af de gamle kammerater fra 1914 var nu kun tilbage Johs. Jakobsen fra Søn-

derborg¹⁾ og Unteroffizier Koch. Få skridt til højre havde man begyndt at indrette en »dækning« på to brædders dybde til kompagniofficeren. Højre fløj af kompagniet skar den kabelgrav, der fra vestsiden af Pressoir skråt gik frem til 3. Kompanies stillinger. Den første dag bragte kontinuerlig strøild, der fortsatte helt til den følgende dag, 20. oktober, og omkring kl. 15 pludselig overgik til trommeild. Kl. 19 standsede den på én gang. Fjenden angreb linjen lige foran os, men blev slået tilbage. Natten forløb herefter rimelig rolig.

Næste morgen – 21. oktober – var det næsten stilhed i morgentågen. En ordonnans med morgenmeldingen sprang gennem kraterlandskabet til kommandostationen i Pressoirwald. Vore øjne fulgte ham – vore tanker var i den dybe dækning i skoven. Om formiddagen skød fjenden sin strøild, men så satte endnu engang pludseligt – omkring 12 middag – en trommeild om end mere voldsom end dagen før. Ved hjælp af nogle kæppe forsøgte jeg at sætte min telthage op foran mit hul, så jeg ikke længere var tvunget til at se granaternes nedslag i nærheden, men lufttrykkene rev den hurtigt ned igen. Ilden øgedes yderligere. Sårede vaklede rund og blev forbundet. Ingen kunne slippe bagud. Ingen post kunne sættes ud. Crull og jeg skiftedes til at kikke op over kanten mod den foran os liggende 3. Kompanie og mod fjenden. Af og til overbeviser jeg mig selv, at dem overfor og officererne ved siden af, stadig var i live i denne helvedes ild. Kun én enkelt time var gået. Der var stadig fulde 6 timer til det igen blev mørkt. Hvis da bare fjenden ville angribe! Vi gennemlever kvalfulde timer. En uafbrudt bragen og sitren, stykker af granater slog ned i joden, jordklumper fløj omkring. Overalt var der os og krudtrøg. Hvert øjeblik forventende vi fuldtræfferen. Viserne på uret stod stille. Endeligt bliver det kl. 4 om eftermiddagen. Solen skinnede bleget gennem røgen. Endnu tre timer, regnede jeg ud, så kommer de vel ligesom i går. Pludseligt – klokken var 1630 – kom forløsningen! Fjenden angreb. Hans ild blev lagt frem. Pressoir skoven bag os havde allerede i timer ligger under trommeild. Vi springer ud af vore huller, frem til brystningen. I vores lille afsnit er alle stadig i live, men hvordan sker dog graven ud! Til venstre er den jævnet med jorden, og der er ikke kontakt til naboen, og fra alle sider kommer franskmændene stormende efter at de havde løbet forreste linje over ende. Skulle det også blive vores skæbne? Der var dårligt andre muligheder? Geværilden raser på begge sider. Skud så hurtigt, geværet kan! Lt. Sieling ligger og skyder midt mellem de øvrige. Tabene steg. Også er højre er gravene jævnet og ingen forbindelse. Hvem der viser sit hoved, er fortabt. Lt. Sieling bliver hårdt såret. Offz.St. Koch og Gefr. Brendel forbinder ham hurtigt, bjærger ham ned i et hul, og vender så hurtigt tilbage i skyttelinjen. Lt. Grubert, der vil springe over et sammenskudt sted, fældes af et hovedskud. Lt. Lückner såres. Sygehjælper Heinrich Haupt, der vil redde en såret, falder. Sådan går det videre. Men fjenden bliver standset og stillingen fastholdt. Offz.St. Koch fører resterne af 4. Kompanie – der er dårligt 30 mand tilbage i stillingen under optællingen ved mørkets frembrud. Sanitäts-Unteroffizier Schröder er faldet under arbejde med de sårede. Ufffz. Lütten, Gefr. Büttner, Buske, Heyn, Schuler, Albrecht, Peter Carstens (se fodnote side 65), Vergauwen er alle døde. Desforuden har vi mange sårede. Vzfeldw. Winkler et såret af et skud i hovedet, men blev hos os. Geværilden bliver roligere, fjenden har opgivet sin storm. Vi venter hvert øjeblik, at trommeilden skal starte igen, for fjenden vil tydeligvis erobre vores tynde linje. Men artilleribeskydningen forbliver svagt. Men ved formentlig ikke derovre, hvordan vores tilstand virkelig er. Omkring kl. 20 ankom Lt. Eckmann med de første 15 mands forstærkninger fra 9. Kompanie, der havde ligget i Pressoir-skoven. Vi skulle afløses i dag. Vores afløsning kom da også ved midnat, men på grund af det modangreb, II. Bataillon skulle gennemføre ved daggry, skulle vi forblive som reserve i den nærliggende kabelgrav. Modangrebet lykkedes ikke, og efter yderligere 24 timer kom vores afløser fra Regiment 216. Det var allerede ved at blive morgen, og ud af graven og hen over terrænet til dækningen! I løb går vores lille flok over åben terræn, gennem fjendens strøild til vi stærkt forpustede samles i hulvejen ved Pressoir. Der er kun 1800 meter i luftlinje, men hvilken forskel. Rygterne vil vide, at divisionen skulle trækkes ud af dette helvede, endeligt! Man begynder allerede at ånde lettet ud. Men så lammes vi af et budskab: Lt. Behrens var i de sidste minutter faldet, en af de mest afholdte og ældste medlemmer af regimentet!

Yderligere nogle 100 meter længere tilbage stod Gefr. Heinrich Meyer, siden 1914 vores kok, midt på åben mark mellem kraterer med sit feltkøkken, som altid ventende på sit 4. Kompanie. I dag havde han rigeligt med mad, for det var ikke mange, der samlede om ham. »Enkelte af de ældre er der stadig«, sagde Meyer, mens han fyldte mit kogeke. Om fire uger har vi kendt hinanden i to år ... Vi giver os god tid ved køkkenet, for her hersker morgenro og tæt tåge ... Det er blevet lyst som vi tager os sammen for at marcherer videre. Endnu engang ser vi ved dagslys – virkelig for sidste gang? – Somme terrænet bag fronten, krater ved krater, et uendeligt hav ...

Endnu engang kom vi her i krigen: 1918! Og så kom jeg alene ni år senere, 1927. Det var blevet stille og fredeligt, kornet modnedes i middagsheden. Slottet i Chalines lå stadig i ruiner. Først år senere blev der opsat en tavle ved indgangen til det nye landsæde: »Her stod Hertugen af Chaulnes' slot« ... Om aften trådte jeg ind på den store tyske kirkegård ved Manicourt ved Nesle. Endeløse rækker af nøgne grave med ensformige sorte kors. Fra en af dem lyser i hvid skrift vores regimentsnummer og et velkendt navn: Her hviler i dag vores Leutnant Behrens. (Mangels).

¹⁾ Johannes Carl Jakobsen, 15. april 1895 i Sønderborg. Død 1969. Tildelt Jernkorsets II. Klasse.

Leutnant Eckmann 9. Kompanie skildre, hvordan disse begivenheder foran Amboss-skoven så ud fra Pressoir skoven.

Vi lå med hele kompagniet i den østlige kant af Pressoir-skoven i én eneste stor dækning. Den bestod af en lang gang omkring tre meter under jorden med målene 1,80 x 1,20 meter, hvori der var bygget meget smalle, treetages køjesenge. Fra hovedgangen førte en sidegang til officerernes rum og ligeledes til en underjordisk latrin. Luften i dækningen ville ikke have været til at indånde, hvis ikke der hele tiden blev drejet på en stor ventilator ved indgangen. Men trods ventilationsanlægget var det slemt nok. Der var ubeskriveligt snavset og befængt. Dækningen havde imidlertid en stor fordel: den havde på udmærket måde holdt stand mod de sidste ugers frygtelige beskydning. På dette tidspunkt var Pressoir-skoven mindre udsat, da beskydningen efter angrebet på Vermandovillers i nogen grad var dalet. Den 19. oktober silede regnen ned hele dagen. Vi krøb fire officerer sammen i vores lille, underjordiske lokale og kom ikke ud i lyset. Om natten blev luften dog så utålelig, at vi en times tid satte os foran »husdøren«. Skoven lå under let beskydning. Det lød hver gang som et tordenbrag, når en granat eksploderede. Den anden dag måtte vi også blive i hullerne. Skoven blev hele dagen belagt med lette- og middeltunge granater. Den følgende nat fik jeg ordre til med min deling at transportere pigtrådsruller til den forreste kamplinje. Vi drog afsted ved midnat. Det var buldrende mørk og det regnede. Dertil kom, at skoven lå under ild. Det lykkedes os imidlertid at komme helskinnet gennem underskoven og nå frem til den østlige udkant, hvor pigtråden skulle afhentes. Vi mødte en hel pioner vognkolonne, der bragte materiel frem, og beundrede deres mod til at køre så langt frem. Mine folk lastede sig med pigtrådsruller, og så gik vi langs skovkantgen indtil vi fandt et brandbælte for at komme gennem skoven. Vejen var spærret af træer, grene og tviste, og det krævede store anstrengelse af komme igennem belæsset med pigtrådsruller på ryggen eller under armene. Hertil kom, at granater stadig slog ned i skoven, og der foruden sprængstykker også susede stykker af træ gennem luften. Det værste var overstået, som vi havde skoven bag os. I det åbne terræn kunne man se og bevæge sig. Vi nåede uden tab frem til 3. Kompanie og afleverede vores pigtråd. Kompagniet lå meget dårligt. Der eksisterede dårligt nok en skyttegrav. Folkene krøb for de fleste vedkommende sammen under bølgeblik. De var ivrigt i gang med at lægge pigtråd ud foran stillingerne. Vi vendte om med det samme, da vi skulle gøre turen endnu engang. Vi slap endnu engang godt gennem skoven. Kolonnen var væk, men havde efterladt sig fire døde heste og en ødelagt vogn. Steder havde i mellemtiden været under beskydning. Vi fik hurtigt fat i vores pigtråd, og så gik turen endnu engang gennem skoven. Enkelte af de ældste havde ikke kræfterne. Ankommet ved kompagniet gav jeg melding til kompagniføreren, der krøb sammen i en halvt sammenskudt dækning, og så var det hurtigst muligt tilbage til vores underjordiske hjem.

Hen på morgenen, det var den 21. oktober, kom der ordre til, at vi om aftenen skulle afløse 3. Kompanie langs fronten. Stillingen skulle straks rekognosceres. Lt. Schaper bad mig ledsage ham. Vi tog afsted i morgendæmringen. Det var et usigtbart, tåget vejr. Det fjendtlige artilleri holdt den sædvanlige morgen stilhed. Vi udnyttede en endnu anvendelig løbegrav, der fra nordkanten af skoven førte mod fronten, aftalte herefter de forskellige detaljer omkring afløsningen og vendte tilbage til vores dækning. Omkring middagstid begyndte en voldsom kanonade mod vores skov. Larmen var så voldsom, at vi ikke kunne høre, om ilden også lå over forreste stilling. Beskydningen fortsatte hele eftermiddagen. Under jorden mærkede vi hovedsageligt rystelserne fra de nedslående granater. Som det blev mørkt mindskedes ilden. Pludseligt kom en eller anden styrtende ned ad trappen og skreg: »Alarm, Alarm, alle ud, franskmændene kommer«. Hurtigt fik vi fat i manden. Han var fuldstændig fra den. Vi fik dog hurtigt ud af ham, at franskmændene efter et voldsomt ildoverfald havde angrebet forreste linje. 3. Kompanie skulle være udsløttet og taget til fange. Lt. Sieling, der med sin deling lå i anden grav, havde sendt ham afsted for at alarmerer reservekompagniet. Han troede ikke, at det var lykkedes Lt. Sieling at standse fjenden med de få folk, han havde – pragtfuldt! Vi krøb 90 mand sammen i en dækning, hvis indgange uden problemer kunne blokeres af 6 franskmænd. Det drejede sig nu om at bevare roen, ikke at tøve, men handle! Delingsfører arbejdede sig frem gennem sine folk. Seletøj på. Hver mand to håndgranater, øvrige ting rullet ind i uldtæppet og ladet tilbage! Øjeblikkeligt opstod der en frygtelig trængsel. To ordonnanser blev sendt til bataljon. For alle tilfældes skyld blev spærreild straks påkaldt. Måske var det ikke rigtigt, for det ville resultere i kontraild og gøre det sværere for os at komme frem. I dækningen kunne man dårligt røre sig. Ganske vist var der plads til 90 mand, men kun når de lå over hinanden, ikke når de alle stod i gangen for at gøre sig klar. Ved udgangene manglede der et par energiske, der først havde sendt en del af folkene ud, men ingen fulgte efter, for udenfor herskede en kraftig beskydning, mens alle også hurtigt ville sikre sine ting, tage forplejning med osv. Jeg gav mine 30 mand ordre til, straks efter at være kommet ud af dækningen, at springe ud af skoven og ud i det åbne terræn 50 meter væk. Her skulle de tage dækning i kraterer indtil hele delingen var samlet. Uden for blev der ikke længere tøvet, da vi lå under voldsom beskydning. Underofficerer og jeg råbte ordre, og så gik det fremad. Jeg kunne mærke, at vi mistede folk under beskydningen, men vi måtte fremad. Omkring mig havde jeg en trofast flok på 10-12 mand. Det var de pålidelige, der under alle omstændigheder ville rykke frem, om man så indsatte dem mod en hel bataljon. Vi kom godt fremad. Endnu et par spring mod geværiden, og vi ville være fremme i anden grav. Jeg mødte med det samme Lt. Sieling. Han lå med et alvorligt sår i skulderen i et hul, men glædede sig som et barn over, at jeg var ankommet med 20 mand. Kort efter kom også Lt. Schaper med anden deling. Folkene fra Deling Sieling, der

tappert havde sat sig til modværge, trak ud til højre. Vi overtog forreste linje. Franskændene havde naturligvis bemærket, at der var kommet forstærkninger. Han lå ikke 100 meter foran os, skansede ivrigt, kastede hurtigruller af pigtråd foran stillingen og lod os i fred. Også vi gravede os behørigt ned. Efter en kort stund fik vi et overblik over vores situation. Til højre havde vi forbindelse til 2. Kompanie. Til venstre var forbindelsen til nabodivisionen (saksiske skytter) afbrudt over flere hundrede meter. Den grå og triste regnfulde dag var velegnet til at knuse og overløbe vores 3. Kompanie. Vi havde nu fast greb om graven. Vi kunne ikke komme under artilleri, da vi lå for tæt på fjenden, Prisen havde været stor: 9. Kompanie bestod nu kun af 47 mand, 43 var døde eller såret. De døde måtte vi for en dels vedkommende anmelde som savnede, da de var blevet liggende uopdaget mellem Pressoir og Amboss skovene. Det franske røde kors sendte os efter 1-1/2 år ID-mærker via Schweiz fra flere faldne. Franskændene erobrede i begyndelsen af november Pressoir og Ablaincourt, og fandt herunder vore døde fra 21. oktober. De største tab havde vores 3. Deling. Fra min deling var desværre begge de gode patruljefolk, Musk. Roi og Lilla, hårdt såret. ¹⁾

Inden et medlem af II. Bataillon skildre modangrebet om morgenen den 22. oktober, beretter Lt. Eckmann 9/215 fra begivenheder ved middagstid samme dag:

Omkring middagstid (22. oktober) var vi vidne til en heltegeming fra vores dygtige Sanitäts-Feldwebel Lipp. Han havde omkring 200 meter til venstre for vores venstre fløj, umiddelbart foran den franske linje, med sin kikkert opdaget en såret skytte, som hele tiden vinkede med armene. Han besluttede at hente ham ind. Musk. Almstedt meldte sig frivilligt til at tage med. Han fik af Lipp et røde kors armbind. Begge kravlede forsigtigt op af graven og pegede tydeligt på deres armbind. Man lod dem i fred. De gik oprejst omkring 20 meter til venstre. En anden fulgte så nysgerrig deres tur, at han kom til syne over kanten af skyttegraven, og straks lød der derovre en tydelig stemme på fejlfri tysk: »Saniteter, få straks manden uden armbind i graven til at forsvinde, ellers åbner jeg ild«. Den pågældende forsvandt naturligvis med det samme. Lipp og hans ledsager gik ugeneret videre. De nåede frem til den sårede, og lagde ham på en teltflage. Pludseligt stod to franskmænd tæt på dem. Vi kunne se gennem kikkert, at der fire snakkede sammen. Så førte alle hånden til huen, og vores to bar den sårede tilbage, mens franskmændene igen forsvandt i deres grav, og efter sig slæbende på et maskingevær. Den sårede var en saksisk skytte. Han var ramt i maven og døde desværre samme eftermiddag hos os i graven. Lipp fortalte, at han havde været fremme umiddelbart foran den franske linje. Franskændene sad i granathuller, der nødtørftigt var forbundet med hinanden. Ved siden af den sårede havde der ligget et tysk maskingevær med dens døde mandskab. Den franskmænd, de havde talt med, var officer. Samtalen havde som sædvanlig begrænset sig til »... *camarade, c'est la guerre...*«. Officeren havde primært villet sikre sig maskingeværet. Lipp fik for sin indsats tildelt Jernkorsets I. Klasse.

Vizefeldwebel Heinrich Meyer, 5. Kompanie, skildrer stormen på Ambosswald den 22. oktober.

Det var en lys oktober nat, og en let frost dækkede jorden. 5. Kompanie lå i reserve-stillingen ved Hyencourt, da der kl. 0300 blev alarmeret. Lidt senere marcherede kompagniet mod fronten for at generobre Amboss skoven, hvor 3. Kompanie den foregående eftermiddag, efter to dages trommeild, næsten var blevet udslettet. Som spøgelser gennem natten marcherer hele bataljonen først ad vejen, så ad en løbegrav og til sidst i enkeltkolonne på tværs af terrænet. Ingen var indstillet på den større samtale. Ud over raslen fra udrustning, lyden af skridt og de stille kommandostammer, hørte man intet under fremrykningen. Granater slog ned til højre og venstre, og sprængstykker susede hen over vore hoveder. Så godt som uden tab slap vi gennem spærreilden til vores udgangsstilling til angrebet. Jeg så kun lettere sårede. Mens vi fortsatte ligeud, svingede de øvrige kompagnier fra II. Bataillon til venstre. De skulle angribe frontalt fra øst, mens vi skulle dække højre flanke, så ingen franskmænd mellem Amboss skov og vore stilling – der gik øst mod vest – kunne angribe i flanken eller endda i ryggen på vores modangreb. Kort før angrebet, der skulle finde sted kl. 0630, kom der ordre til, at vores 1. Deling fra nordøst skulle angribe den højre kant af Amboss skoven. 2. og 3. Deling foldede ud med front mod den nordøstlige kant af Amboss skoven, højre fløj langs 16er-weg, mens vi fra 1. Deling foldede ud i samme retning bag de to øvrige. Kort før kl. 0630 gik 1. Deling frem gennem de to foranliggende delinger, som herefter fulgte efter med 50 meters afstand. Jeg var fører for 2. Deling. 1. Deling havde endnu ikke nået skovkantgen før de blev mødt af gevær- og MG-ild. Bragene fra håndgranater blandede sig i larmen. Mængder af lyskugler steg til vejrs, hvide og røde. Så tog også vores 1. Deling kampen op. Jeg opdagede en ubesat, sønderskudt grav, der fra skovhjørnet i nordlig retning førte til 16er-Weg. Her gik vi i dækning. Til venstre for os lå 3. Deling. Også kompagniføreren befandt sig i vores grav. Da der ikke kunne gendes mål, blev der ikke skudt, men alligevel hed det største agtpågivenhed. Jeg havde min lyspistol parat. På trods af den frygtelige ild havde vi kun haft få tab. En Gefreiter fra 3. Deling, der såret lå foran vores grav, blev trukket ind. Den fjendtlige MG-ild blev kraftigere og kraftigere. Vi sænkede hovederne, og

¹⁾ Under kampene den 21. oktober faldt tre sønderjyder: Nicolai Hansen, 24-06-1894 i Sebbelev, 3. Kompanie; Martin Eskildsen, 06t-05-1897 i Bredevad, 3. Kompanie; Peter Albert Carstens, 24-03-1894 i Bommerlund, 4. Kompanie. Den følgende dag fald Elmer Hans Henningsen, 12-09-1895 i Californien, 10. Kompanie.

skiftevis med min ordonnans, holdt vi udsyn. I mellemtiden var 1. Deling trængt ind i skoven. Fjenden gav sig imidlertid ikke. Håndgranater fløj frem og tilbage. Så kom kommandoen: »Håndgranater til venstre!« Hver mand afgav en håndgranat til venstre, mens kommandoen blev givet videre frem til 16er-Weg. Da kommandoen blev gentaget, lod jeg alle håndgranater på nær én per mand, sendt mod venstre. Der kom derimod der ingen håndgranater frem til os fra højre. Lt. Thomsen, der såret kom igennem fra venstre, fortalte at vore folk havde erobret et fjendtligt MG, og bad indtrængende om håndgranater. Desværre kunne vi ikke afgive flere. Så blev 1. Deling igen drevet ud af skoven, som vi kunne følge på grund af håndgranaternes eksplosioner. Vi havde ordre til, hvis angrebet lykkedes, ved dagry at følge efter ind i skoven, eller i modsat tilfælde at falde tilbage til 16er-Weg. Som det begyndte at blive lyst, gav kompagniføreren ordren hertil. Langsomt satte 3. Deling sig i bevægelse mod højre, men så gik den pludseligt i stå. Som jeg ilede mod højre for at finde ud af, hvorfor man var gået i stå, fandt jeg et omkring 30 meter bred stykke af graven fuldstændig jævnet med jorden. Da de fjendtlige MG stadig holdt terrænet under beskydning, opstod der her et stop. I mellemtiden blev det lysere og lysere, og der måtte ikke et sekund tøves i bevægelsen bagud. Derfor sprang jeg som den første ud af graven. Næppe var jeg nået et par skridt før jeg følte et smæld i min venstre tommelfinder og så, da jeg kastede mig ned, at fingeren var ramt af en kugle. Ingen fulgte efter mig. Alle folkene blev, som vi senere hørte, løbet over ende af et fjendtligt angreb, og i det omfang de ikke faldt, kom i fangenskab. Med besvær lykkedes det mig fra granathul til granathul at slå mig igennem til 16er-Weg. Her lod jeg mig forbinde og gav melding til Hptm. Murray om forløbet.

Unteroffizier Ketelsen, en af de få ikke sårede medlemmer af 5. Kompanie, skildre denne morgen frem til tilfangetagelsen.

Vi var rykket frem gennem løbegraven til højre for Pressoir skoven, og ventede på signalet til angreb. De sidste direktiver blev givet. Så gik det hurtigt ud af graven. Som var det på øvelsespladsen foldede vi ud og kastede os ned. I mørket var skyttelinjen let at genkende. Fjenden havde intet bemærket, den sædvanlige forstyrrelsesild faldt uændret. »Til angreb, fremad! fremad!« og fremad i afmålte spring. Vi var ikke kommet ret langt før det til venstre bragede løs med infanteri- og MG-ild. Nu gik det for alvor løs! I hurtigste tempo styrtede jeg fremad med min gruppe bag mig. Pludselig knitrede et MG lige foran os. I samme øjeblik kastede jeg mig ned, til højre og venstre lå mine folk i linjen. Helt tæt foran mig lyste mundingsilden – Mod den lysere himmel kunne man tydeligt se nogle hoveder. »Ild mod MG'et! Hold lavt i målet, helt lavt i målet!« Hurtig ild bragede løs, ildglimtet foran standse, hovederne forsvandt. Nedkæmpet. »Hold inde!«.

I kamplarmen til venstre blandede sig nu også de dumpe brag af håndgranater. Der var en helvedes larm. Artilleriet på begge sider tav for en stund. Umiddelbar foran os var der ingen ild. Efter vores opgave var vi vel også langt nok fremme, men til højre og venstre løs skytter stadig fremad, så altså igen op og videre med fremad. Kort efter gik jeg igen i stilling, for vi var igen på linje med de øvrige angrebshold. Da imidlertid de øvrige fortsatte fremad i spring, måtte jeg følge med. Vi nåede en smal, lav grav og gik her endegyldigt i stilling. Foran os var der stadig intet. Det nedkæmpede MG havde vi ikke fundet. Vi kunne imidlertid ikke være ret langt fra de franske stillinger. Vi havde løst vores opgave, nu hed det at passe på når modangrebet kom. Kamplarmen til venstre lå allerede bag os. Snart blev det lysere. Foran os var der intet usædvanligt. Vi lå præcist i forlængelse af den østlige kant af Amboss skoven. Inde i skoven bragede håndgranater stadig, 6. og 7. Kompanie måtte altså også være kommet godt fremad. Derimod syntes fjenden længere til venstre stadig at sidde fast mellem Amboss- og Pressoir skovene.

Vores grav var kun knæ dyb. Ved siden af mig sad Musk. Schwarz. Vi gravede os først et hul, hvor vi kunne placere benene. Under fremrykningen havde jeg i nærheden af bataljonens kommandostation skaffet mig en lang spade. Det var blevet dag. Kampen rasede videre med uformindsket kraft, kun bragene fra håndgranater blev mere sjældne og til sidst lød kun infanteriilden. Sammen med Schwarz beskød jeg graven bag Amboss skoven, hvor vi tydeligt kunne identificere de gulbrune uniformer helt skråt til venstre. I første omgang gik det godt. Pludseligt kom en sort tingest flyvende, landede foran vore geværer og eksploderede efter et øjeblik. Flere fulgte efter. Geværgranater, »Katzenköpfe«. Schwarz fangede dem med sin hjelm og smed dem ud af dækningen, mens jeg brugte den lange spade som tennisketcher. Vi afviste nogle dusin. En af tingesterne landede på brystværnet. »Duk!«. Den eksploderede. Intet skete. En anden landede i graven imellem os. »Ved ryggen til!« Lynhurtigt vendte vi os og vendte den kropsdel mod granaten, som kunne tåle mest. Et helvedes bragt, men igen var alt gået godt. Det var et held, at granaterne havde tidsindstilling! Om det var fordi franskmændene var løbet tør for ammunition, eller om de skød mod et andet mål – endeligt fik vi en smule ro. Nu kunne vi igen observere og skyde. Fjenden havde tilsyneladende igen kontrol over Amboss skoven, for i den smalle kant, hvor feltvagten havde været, vrirlede det med brune hjelme. Meldinger, der kom fra venstre, var ikke ligefrem opløftende. Ifølge dem havde 6. og 7. Kompanie indtaget skoven, og havde herunder erobret fem »musketen«, hurtigskydende geværer, og havde kunne igen besætte den oprindelige tyske linje. Derimod var Sakserne længere til venstre blevet udtværet. Franskmændene sad stadig mellem de to skove, især i løbegraven og i forbindelsesstykket. Dermed var den eneste forbindelse bagud for os over åben terræn, og med en let stigning, var det som en skydebane. Sårede, kendetegnet af deres hvide forbindinger, slæbte sig tilsyneladende tilbage uden at blive generet. Folk uden forbindinger blev skudt ned. Vi sad altså

rigtig i en musefælde, omringet til alle sider. Kun den smalle stribe, hvorigennem vi havde angreb var endnu fri. Men hvorfor lod vores artilleri ikke høre fra sig? Der var ikke andet at gøre, end at vente på at det blev mørkt, for så at forsvinde i mørket, hvis ikke et nyt angreb i mellemtiden havde frigjort vores venstre flanke. Under hele perioden skød vores kompagni mod venstre. Pludseligt sprøjtede sand op foran mig og jord fløj mig om ørene. En eller anden skød efter mig. Jeg gik i dækning og afventede. »Peng«. Hen over. Hurtigt kom jeg op for at kikke, og gik så igen hurtigt i dækning. Ganske rigtigt. Endnu et skud i sandet. Nu havde jeg retningen, men først efter det næste skud fandt jeg skytten. Bag et skovhjørne stod fyret med et ben på hver side af løbegraven og sigtede. Mens en anden observerede med kikkert, afstand omkring 300 meter. Som han havde skudt, kom jeg op og lagde an. Det er en underlig følelse, når man gennem kærv over korn kan se at et gevær bliver lagt til kinden og sigter mod ens eget hoved. Jeg dukkede mig lynhurtigt. »Peng« piskede hans skud forbi. Igen op, jeg skød, ned, og lige så hurtigt kom hans svar. Nu måtte det få en ende – på den ene eller anden måde. »Dres, hvordan er det nu, du har lært? Fast greb om kolbehalsen, dyb indånding, fatte sigte, finde aftrykspunkt, langsomt tryk!« Af hele min viljestyrke koncentrerede jeg mig om dette skud, og lod skuddet langsomt gå, hvorefter jeg lynhurtig var nede igen. Jeg ventede ... der kom intet svar. Begge var forsvundet.

Fra venstre rykkede skyttelinjer frem. »Fald tilbage mod højre!«. »Vi kan ikke længere holde fast«. Schwarz og jeg måtte følge med. Min oppakning lod jeg ligge og krøb gennem den lave grav. Hele besætningen faldt tilbage mod højre. På et sted var gravet jævnet med jorden, og alle måtte springe over, en efter en. Og et fransk maskingevær sendte byge efter byge mod hullet. To mand var allerede døde på stedet. En sprang oprejst igennem, kan ikke springe, da han havde flere granatumper i ryggen. det var Jünger, den unge krigsfrivillige med briller. Snart var det min tur. Jeg kravlede frem, til jeg rørte ved den døde stovle. Da der så kom en meget kort ladepause, sprang jeg på én gang over, og lige bag mine støvler, fulgte den næste byge af ild. Videre gik det i kravl. Til sidst kom jeg til en forfalden artilleribunker med indgang på fjendesiden. Jeg kikkede ind. »Dækning! Fjenden skyder på indgangen«. Hurtigt kravlede jeg ind på maven. Den var proppet med kammerater. Med besvær fandt jeg en plads. »Hvad skulle vi gøre?«. Vores situation var fortvivlet, næsten helt omringet, uden ammunition og fysisk og psykisk færdige. Udsigtsløs! Der var kun et at gøre: vente på undsætning eller på at det blev mørkt! Alle former for historier blev fortalt. I graven havde fransk sanitetspersonel hentet de hårdt sårede ud, franske såvel som tyske. Til sidst havde de trukket pistoler og også taget de uskadede med, hele tiden under beskyttelse af Røde Kors. Sådan var gravene i skovkanten gået tabt. Over mig var der et stor hul i taget på dækningen. Der lød et skarpt knald ved mit venstre øre og sand ramte hårdt min kind. »Hvem har ikke sikret sit gevær?«. Jeg undersøgte geværene, de var alle i orden. Hvad var der sket? En skarpskytte foran indgangen havde skudt efter mig, da jeg stod klart oplyst under hullet i taget, og kun lige netop skudt ved siden af. Til sidst kravlede jeg så igen ud. Fra et større granathul kunne jeg observere mod Amboss skoven. Franskmændene løb frit rundt over alle dækninger. Ikke et skud lød. Vores artilleri tab stadig. Jeg kravlede tilbage i dækningen og aflagde beretning. Afslutningen var nær. Udenfor lød hastige skridt. Vizefeldwebel Haxen kom løbende og krøb sammen i det lille indgangshul. »Hvad skal vi gøre?«. »For pokker menneske, de skyder på indgangen. Hurtig. Ned«. Ophidsede råb og så »Pang« - langsomt sank han bagerover, skudt gennem hovedet. Hans ansigt blev bleg og afslappet. Alle spændinger forsvandt. Han lå der, som sov han.

Heller ikke denne begivenhed kunne ophidse de udmattede nerver. Efter en kort uro faldt alle igen hen i stille grublen. Nu var jeg formentlig den sidste af de erstateringer, der dengang den 14. november var kommet til regimentet. Fiede Runge død, Meinhard Haxen død ... Hvor var Heini Meyer? Han havde da være med i angrebet. Udenfor lød skridt. En kort, hård lyd af metal mod metal. I indgangen faldt en håndgranat, der langsom rullede ned og lagde sig ved hovedet på den døde Haxen. En tynd, blå røgstribe steg op. Alle holdt vejret. Vi stillede alle med opspilede øjne på den morderiske tingest. Vi så et grufuldt syn for os: der stod døden med sin le, hævdede den med sine knoglehænder og slog til en et gennemtrængende skrig. t dyrisk brøl af højeste dødsangst, hjerteskrærende skrig fra de sårede, en kvælende røg. Ud! med rystende hænder smed jeg seletøjet, sprang over de døde mod indgangen. Foran mig som den første stormer Vzfldw. Gläsner. Med armene i vejret stillede han sig ved siden af en franskmænd og pressede ham med hele sin krop tilbage. Jeg stillede mig ved siden af ham, ligeledes med hænderne oppe. Med vore kroppe spærrede vi for dækningen, så franskmændene ikke kunne kaste flere håndgranater ind i det menneskefyldte hul. Han trykkede munden på sin pistol mod min tinding. Mine øjne stirrede krampagtig på hans krummede finger om aftrækkeren. Mit liv afhang af den finger ... et let tryk, og ... Fortvivlet vendte og drejede jeg min krop, men det kolde stål klæbede sig til min tinding. Bag mig trængte flere folk sig ud af hullet, peb og skreg af fortvivlelse. »Pardon, Kamerad!« Pistolen forsvandt fra mit hoved. Jeg skulle altså fortsat leve. Det hele havde afspillet sig på sekunder. Jeg var en af de få, der ikke var skadet. Som ved et under var jeg forblevet uskadt. Den døde Haxen for mine fødder havde beskyttet mig mod splinterne fra håndgranaten. Alle, der havde stået omkring den døde, var blevet ramt, nogle dødeligt, i mave og ben.

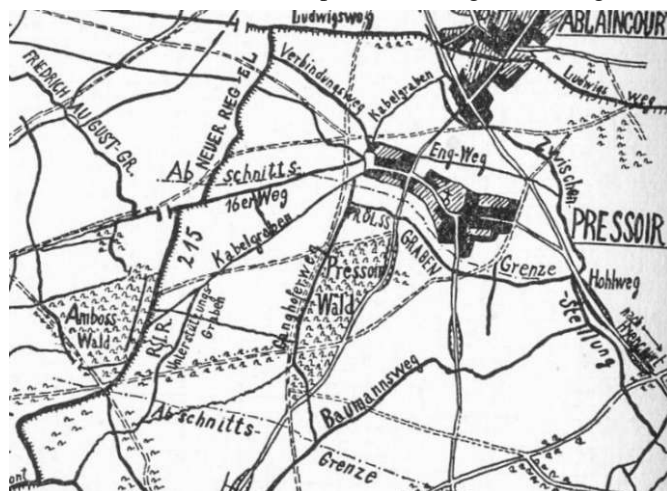
Blandt franskmændene stod også enkelte farvede i kakibrune uniformer. På kragen bar de nummeret »1«. Vi var altså taget til fange af 1. Marokkanske Tirailleur-Regiment. Jeg blev presset ind mellem to marokkanere. Begge greb samtidig efter mine håndled og løftede dem op. Den venstre havde held. Triumferende tog han mit armbåndsur af. Det gik langs graven, hvor vi havde brugt som flankedækning. Min stormoppakning lå her stadig uberørt. Jeg samlede den op og tog den på sammen med den sammenrullede frakke. Den skulle komme

mig til uerstattelig gavn. I graven langs skovkanten kunne jeg se tætte skyttekæder, men alle var døde af skud i hovedet. Vores geværlid havde altså alligevel haft virkning. En hårdt såret tysker blev båret tilbage af sanitetspersonel. Det var sandsynligvis en yngre. Den korte pause brugte jeg til at kaste min lommekniv væk og også ordensbåndet til mit Jernkors, smed jeg væk. De skulle ikke blive bytte for en sort. Det gik videre bagud. Så landede tyske shrapnels. De første skud i dag, direkte over os! Jo længere vi kom, jo bedre blev graven. Hvor lidt havde dog vores artilleri virket. Foran en kommandostation blev vi udspurgt af flere officerer, kendetegnet af en rød kepi med sølvsnore. Tilsyneladende udsøgte de sig underofficerer. Jeg slog kraven på jakke og frakke op for at skjule mine gradstegn. Flere underofficerer og feldwebel blev trukket til side. De fortalte senere, at de fra den forreste linje skulle udpege de tyske stillinger, specielt for MG.

Dermed var der den 21. oktober slået et nyt hul i vores stillinger, og det drejede sig nu om, hvorvidt dette hul var permanent eller om det kunne tilbageerobres. På trods af enhedernes svagheder besluttede Hptm. Muther, der var fungerende regimentskommandør, sig til modangreb og udpegede hertil II/215. Om aftenen var situationen på baggrund af indkomne meldinger, som følger:

Til højre for os lå 214 fra divisionsgrænsen til 16er-Weg (2/214). Den meget vigtige sappe fra 16er-Weg, nord for Amboss skoven, blev holdt af 12/215. Forbindelsesgraven mellem 16er-Weg og Kabelgraben blev holdt af 10/215. Denne havde frem til Unterstützungsgraben forbindelse til 2/215. Sidstnævnte var besat med resterne af 4 og 9/215. Situationen på venstre fløj var relativ uopklaret. Specielt var det ikke klart, hvor det saksiske Regiment 101 stod med sine posteringer, og hvor langt franskmændene var trængt frem. Ganghoferweg i kanten på Pressoir skoven, der hidtil havde været besat af den nu fremtrukne 9/215, havde dermed fået fornyet betydning. Derfor havde 11. Kompanie afløst 9/215. Den stærkt medtagne 1. Kompanie rykkede ind i Baumansweg i stedet for 11. Kompanie.

Regimentskommandøren, der sidst på aftenen den 21. oktober igen overtog kommandoen, godkendt den angrebsplan, Hptm. Muther havde udarbejdet. Efter denne skulle II. Bataillon med støtte til venstre af 214s fløjkompagni, der var ham underlagt, sætte sig i besiddelse af den nordligste del af Amboss skoven, og ved at rulle de fjendtlige stillinger op, tilbageerobre de tabte positioner, mens Regiment 101 til venstre for 215 skulle støtte angrebet med ild. Artilleriet havde fået direktiv om i løbet af natten at opretholde en kraftig virkningsskydning mod Amboss skoven. Den planlagte afløsning om aftenen blev aflyst. De ovenfor beretninger fra Vizefeldwebel Heinrich Meyer og Unteroffizier Ketelsen har allerede beskrevet forløbet af angrebet. Den 22. oktober kl. 0650 stod angrebsstyrken klar i deres udgangsstillinger. Ved regimentets stab havde man allerede i løbet af natten fået det indtryk, at vores beskydning af Amboss skoven ikke netop havde været overvældende, men på grund af den konstante ild langs hele fronten, var en nærmere præcisering imidlertid meget vanskelig. På det fastsatte tidspunkt iværksattes angrebet. I en flot fremrykning løste kompagnierne under II. Bataillon den stillede opgave. Amboss skoven blev nået, og de første indgåede meldinger lod håbe på en total succes. Herefter fulgte timer af uvished, og efterhånden måtte regimentet frygte, at ikke alt langs fronten gik, som det skulle. Først i løbet af dagen blev det gradvist kendt, at der var sket en fuldstændig tilbageslag. Modstanderen, der ikke var blevet holdt nede af vores artilleri, havde hurtigt ikke kun fundet kræfter til modstand, men også til et forstærket modstød. Frem for alt var det igen dygtigt placerede MG, der havde tilføjet os store tab. Men der vil formentlig aldrig komme fuld klarhed over kampene, der rasede frem og tilbage ved Amboss skoven. Mange af deltagerne er faldet og de tilbagevendende fanger havde kun kendskab til en lille del af kampzonen. Tilbage er kendsgerningen, at der fra 5., 6. og 7. Kompanie efter bitre nærkampe, omringet på alle sider, i alt faldt 6 officerer og omkring 150 mand i fangenskab. Den indsendte kampberetning fra Hptm. Murray den 22. oktober forklarer på tydelig vis årsagerne til det mislykkede forsøg: Overraskelsen og det første indbrud var, kan man sige, lykkedes vidunderligt. Tilbageslaget indtraf for det første fordi den sydlige kan af Amboss skoven ikke samtidig blev angrebet af Regiment 101, for det andet fordi vores artilleri ikke samtidig og ikke længe nok havde skudt, og for det tredje fordi modstanderen på grund af systemet af skytte- og løbegrave, kunne angribe vore kompagnier fra alle sider. Hptm. Murray fremhævede særligt, at vore enheders fremrykning havde været upåkla-

gelig. Regimentet undersøgte og klarlagde dette punkt som følger: for det første var modstanderen syd for Amboss skoven trængt langt længere frem end konstateret. En indvirkning fra Regiment 101 havde derfor muligvis ikke været mulig. For det andet var der overensstemmende vurdering fra enhederne vedrørende artilleriets rolle. »Der var ingen virkningsskydning! Med store afstande blev der af og til afgivet et skud!«, sagde et øjenvidne. Og for det tredje: efter erobringen af 3/215's grav den 21. oktober, var der i afsnittet overhovedet ikke længere nogen rigtig forreste linje. De kummerlige adgangsgreve gik alle skråt på fronten og blev på den mest uheldige måde flankeret. For det fjerde: en støtte af angrebet fra de bagved liggende linjer var ikke mulig, da vi ville have udsat angrebsstyrken for fare ved at skyde, og et modangreb med kompagnier over åben terræn i dagslys ikke havde nogen udsigt til succes.

Tabene, specielt blandt officerer, var stort. Antallet af sårede i fangenskab er ikke kendt.

Aftenen den 22. oktober bragte endnu engang en uøret voldsom beskydning med tunge kalibre langs vore stillinger, frem for alt langs Ganghoferweg. Fra regimentets kommandostation var der udsigt til et flot med frygteligt syn: Nedslag efter nedslag i ubrudt rækkefølge med meter høje sorte røgsojler. Bekymringerne over vore besætnings skæbne blev højlydt – og alligevel bestod tabene under denne beskydning kun af en enkelte såret. Alle skud havde ligget bag graven i lige linje. Herved måtte man konstatere, at fjendens præcisionskydning også kunne være af fordel for os. Den fuldstændig formålsløse fremskudte »Unterstützungsgraben«, der blev holdt af 9. Kompanie, og som var stærkt udsat, blev hen på morgenen den 23. oktober rømmet med godkendelse fra Brigade. Herefter var »Ganghoferweg« forreste linje på den sydlige del af afsnittet. Allerede om aftenen den 22. oktober kom den helt nødvendige afløsning. Regimentet havde forbrugt sine kræfter. I en beretning fra Hptm. von Puttkamer, der bestemt ikke kan anklages for blødsødenhed, hed det: »Vi behøver afløsning. Vores folk vil lade sig slå ihjel på stedet. Mere kan vi ikke forlange af dem«. Efter afløsning fra 216 blev bataljonerne med lastbil transporteret: I/215 til Contescourt, II. og III/215 til Castres, hvor de dødtrætte soldater fik deres velfortjente hvil. For stabene var der intet hvil. De øvrige bataljoner måtte afgive officerer og mandskab til den decimerede II. Bataillon. Under den jernhårde nødvendighed blev kammeratskabsbånd i kompagnierne for anden gang revet over indenfor nogle få uger. Efter afløsning fra 216, rykkede regimentets stab den 24. oktober om aftenen til Contescourt. Af II. Bataillon befandt 8. Kompanie sig stadig i Dreslincourt; de øvrige kompagnier blev forlagt til Giffemont og Grugies, mens III/215 blev forlagt til Dallon. Her fejrede Hptm. v. Puttkamer sin toårs dag for tilknytning til regimentet. Foruden sin bataljon, som i kærlighed og agtelse til den standhaftige, kampprøvede fører, i ham havde erkendt en retfærdig og omsorgsfuld foresat, udtalte også regimentskommandøren sin lykønskning og dermed håbet om, at Hptm. v. Puttkamer endnu i lang tid måtte med sine velprøvede kræfter måtte forblive ved regimentet.

Regimentet var nær slutningen på sine kræfter. Nogle få dage i hvil i gode kvarterer, en grundig rengøring af krop, nogle få natters søvn uden granaternes brølen, skabte imidlertid mirakler. Den 28. oktober beordrede den kommanderende general en regimentsappel. Hvem der ved Castres så de ganske vis decimerede, men i god militærisk holdning i parade stående bataljoner, kunne ikke tro, at disse var kamptropper, der var vendt tilbage fra den voldsomste trommeild. General v. KATHEN skridtede fronten af og takkede regimentet for dens seje forsvar under storkampe gennem næsten to måneder. Han tog afsked med regimentet som del af XXIII. Reserve-Korps. Regimentskommandøren takkede i et kort svar for de tildelte 100 Jernkors af II. Klasse. Offz. St. Behnke modtog et jernkors I. Klasse.

Sorte regnskyer truede som kompagnierne efter appellen marcherede tilbage til deres kvarterer, som ville himlen endnu engang erindre om alle rædsler og modgang, som vi havde mødt på Somme. Næste morgen skinnede solen og ledsagede os på turen til vores nye område. Med hævede hoveder forlod Divisionen den blodige skueplads for Somme kampene. Under en meget lang indsats - mange divisioner var kun indsat i få dage – var regimentets blodige tab uendelig store. De samlede tab under indsatsen langs Somme var:

I. Bataillon	144 døde, 207 sårede, 47 i fangenskab, 79 syge.
II. Bataillon	102 døde, 208 sårede, 142 i fangenskab, 119 syge.
III. Bataillon	<u>99 døde, 225 sårede, 17 i fangenskab, 76 syge.</u>
Totalt	345 døde, 640 sårede, 206 i fangenskab, 274 syge.

Ti officerer var faldet, inklusiv Lt. Morgenbesser, der døde i fangenskab af sine alvorlige skader, og Lt. Rederth, der efter repatriering fra fangenskab, døde i Hannover som følge af sine skader.

Tabene ved divisionen omfattede (for 214 og 216 efter divisionens krigsdagbog):

	Døde	Sårede	Savnede
RIR 214	120	522	675
RIR 215	345	640	206
RIR 216	175	728	179

Regimentets samlede tab på 1.565 mand repræsenterede mere end 45% af kampstyrken.

Kaster vi et blik på indsatsens dage. Divisionen var indsat mellem den 7. september og den 28. oktober. Af disse 51 dage blev følgende tilbragt i stilling og skansning:

RIR 214	40 hhv. 41 dage					
RIR 215	I. Bataillon	42 dage	II. Bataillon	44 dage	III. Bataillon	42 dage
RIR 216	I. Bataillon	30 dage	II. Bataillon	32 dage	III. Bataillon	35 dage

Antallet af døde i oktober beløb sig til 188. Navne på de døde var:

1. Kompanie: Erich Abs. Aug. Beer, Wilhelm Grandt, Otto Halter, Karl Kunzmann, Ufffz. Julius Lackl, Ufffz. Joh. Monses, Vzfldw. Walter Ernst Naumann. Ufffz. Alfred Gust. Niemann, Stan. Nowack, Gust. Roth, Ernst Rieckemann, Christ. Reister, Otto Sievert, Fritz Schulz, Gust. Strohhahn, Paul Stübe, Eswald Tuden, Gefr. Heinr. Tienken, Hans Timm, Wilh. Wulff, *Musketier Lorenz Peter Jepsen, 22-03-1893 i Bjernstrup Mark. Faldt 17-10-1916 ved Ablaincourt*, Rudolf Weinmann, Gefr. Gustav Wicht.
2. Kompanie: Lorenz Koch, Otto Macknapp, Herm. Petersen, Joh. Rinau, Diedr. Seefuss.
3. Kompanie: Vzfldw. Erich Albrecht, Rich. v. Appen, Willi Baumann, Matt Braun, *Martin Eskildsen, 06-05-1897 i Bredevad. Faldt 21-10-1916 Ablaincourt*, Reinh. Fude, Paul Hackendahl, *Nicolai Hansen, 24-06-1894 i Sebbelev, faldt 21-10-1916 Chaulnes*, Joh. Holling, Gefr. Rich. Hermann, Willi Ihle, Ernst Kähler, Ufffz. Ferd. Ketelsen, Joh. Martens, John Möller II, Wilh. Plath, Diedr. Schlichtmann, Julius Schauer, Erich Echlohe, Hans Stoltenberg, Wilh. Tiewes gen. Geist, Val. Zolondkiewicz.
4. Kompanie: Emil Albrecht, Lt. Otto Behrens, Gefr. Alb. Buske, Gefr. Aug. Büttner, *Peter Albert Carstens, 24-03-1894 i Bommerlund, faldt 21-10-1916 ved Pressoire*, Kt. Geubr, Grubert, Heinr. Haupt, Gefr. Erich Heyn, Ufffz. Ferd. Lütten, Rud. Schuler, San.Ufffz. Otto Schröder, Anton Bergauwen.
5. Kompanie: VzFdw. Joh. Viss, Rich. Böhmer, Aug. Dittmann, Friedr. Fassbender, Ernst Granzow, VzFdw. Meinhard Haxen, Karl Hettinger, Paul Heikt, Friedr. Jütting, Paul Koschnick, Erenst Müller, Rudolf Neubauer, Gefr. Albert Oehme, Gefr. Arnold Petersen, Otto Rieckehr, Ufffz Karl Schröder, Wilh. Tamm.
6. Kompanie: Otto Albath, Offz.St. Friedr. Bock, Julian Dallmann, Lt. Josef Fening, Kurt Gautitz, Offz.St. Johs. Jarchow, Ufffz. Wilh. Jacobs, Gefr. Johs. Klüss, Herm. Möller, Alb. Müller, Franz Niezodzki, Joh. Pontow, Lt. Redderoth, Karl Riechert, Franz Rosin, Wilh. Rust, Johs. Skibowski, Reinh. Wagnirtz, Adolf Wulf, Ufffz. Herm. Zülich.
7. Kompanie: Kurt Hessel, Ufffz. Fritz Hundt, VzFdw. Albr. Happach, Ufffz. Köpke, Anton Krohn, Gust. Lange, Johs. Petersen, Gefr. Siegf. Pinkus, Joh. Patjens, Nik. Peters, Rich. Schildbach, Rich. Unger.
8. Kompanie: Herm. Augustin, Hugo Beckmann, Joh. Claussen, Rich. Heinrich, Franz Rydzewski, Arthur Samfel
9. Kompanie: Kurt Almstedt, Arthur Böschk, Franz Bamberg, Leo Ehrlich, Ufffz Wilh. Hass, Franz Jablonski, Wilh. Jauert, Ufffz. Wilh. Küche, Heinr. Kruwinnus, Karl Keifer, Anton Lilla, Erenst Lüth, Wilh. Meyer, Paul Mielich, Joh. Ostermann, Aug. Ohse, Vzfdw. Max Schuhmacher.
10. Kompanie: Wilhelm v. Appen, Bol. Borowicz, Bibbern, Karl Eckhoff, Ernst Friedrich, Aug. Groabe, *Musketier Elmer Hans Henningsen, 12-09-1895 i Californien, faldt 22-10-1916 ved Vermandovillers*. Ernst Kreth, Gerh. Krogmann, Gefr. Gerh. Kaenemann, Slad. Switalski, Joh. Skoniesny, Ufffz. Friedr. Schiele, Ufffz. Willi Schoke.
11. Kompanie: Friedr. Burgdorf, Joh. Biegemann, Wilh. Becker, John. Brundhorst, Gottlieb Czechor, Josef Dinse, Gefr. Wilh. Falk, Roman Erzeska, Walter Göritz, Johan Graczyk, *Musketier Lorenz Peter Jepsen, 13-03-1890 i Bordelum, faldt 06-10-1916 ved Vermandovillers*. Ludwig Kruth, Gust. Krohn, Johs. Meyer, Bernh. Russpichel, Harry Nürnberg, Josef Polewski, Ufffz. Wlad. Powalisk, Otto Roeske, Leop. Scheja, Otto Strebel, Franz Tiefenbach, Friedr. Wendt, August Witte.
12. Kompanie: Franz Ahrens, Ufffz. Alois Fritzeck, Gefr. Joh. Hemmersam, franz REindt.
 1. MGK: Johs. Venthin, Gefr. Herm. Eggert, Gefr. Oscar Helms, Walter Horn.
 2. MGK: Ernst Boldt.
 3. MGK: Georg Daugs

Afgang på grund af sygdom var naturmæssig meget stor på grund af den lange indsættelse, det dårlige vejr og det hårde skansearbejde. Vi havde kæmpet om hver eneste meter jord, og havde standset hans angreb på vores front. I de sidste dage af oktober ebbede også her slaget om Somme ud. Her havde vi vores store andel! På et brændpunkt i det store slag havde vi fastholdt æren. Denne stolthed over det præsterede kunne heller ikke ødelægges af enkelte ubehagelige oplevelser under den nedslidende storkamp: absentering, unddragelse, selvskad-

ning, ja en række af polsk talende soldater var løbet over til fjenden. (Her kunne det fastslås, at mandskab fra en og samme landsby løb over, efter at en bestemt kilde derhjemme havde opfordret hertil). Der måtte gribes hårdt ind. Sammenbrudte nerver på grund af den uhørt voldsomme beskydning under det ugunstige vejr, gjorde det ofte vanskelig at afgøre, hvor grænsen til det strafværdige lå. Hårde straffe måtte fældes, hvor skyld var bevist. Desto højere må den generelle præstation vurderes.

På trods af vores underlegenhed i soldater, artilleri og flyvemaskiner forlod vi afsnittet med bevidstheden om, at fjendens ubetydelige terræn gevinster kun var vundet på grund af materiel, og at vi som tidligere – mand mod mand – kunne føle os som den stærkeste. »Slip os løs mod de fyre, så skal vi hurtigt få bugt med ham«.

Somme-slaget var en hård prøvelse for føring og tropper, og resulterede i erfaringer og læresætninger – mange af smertelig natur. Vores samvirke med artilleriet var endnu ikke på toppen, Ganske mange klager, delvis af bitter art, blev højlydt rettet over utilstrækkelig støtte, manglende forståelse, for langsom indsat virkning og de uendelige mange for korte skydninger af eget personel. I dag ved vi, at artilleriet skulle have virket sammen med infanteriets førere i forreste linje; i dag ved vi, at mangel på ammunition, ofte i farlig omfang, overalt hæmmede indsatsen; i dag ved vi, at udslidte kanonrør forhindrede enhver præcis skydning (spærreild). Nu kom forbedringerne. For at være retfærdig: vidste infanteriførerne tilstrækkeligt om egenart og virkningsmuligheder ved søstervåbnet? Vi behøver kun at henvise til vores senere, i strålende samvirke med artilleriet, gennemførte angreb for i den forbindelse at kunne fælde en retfærdig dom.

Somme slaget bragte os – tidsmæssig sammenfaldende med ændringer i sammensætningen af den øverste hærledelse – nye grundprincipper for forsvarskampen. Endnu var striden mellem opfattelser ikke afklaret, men bygget på enhedernes erfaringer, banede der sig dog en erkendelse af, at fastholdelsen af den stive linje i tilfælde af en overvældende og sammensat fjendtligt angreb, var absurd, og at tropperne selv i virvaret af grave måtte have bevægelsesfrihed. Betydningen af maskingeværet, betydningen af stillinger bag linjen og i de bagvedliggende områder, der hidtil delvist var meget negligeret, blev understreget. Alligevel indeholdt de nye direktiver den fulde betydning af angrebsånden - ja, de forlagte og fremmede den.

Under så voldsomme kampe havde kun ordonnanser og meldehunde vist sig anvendelige. Telefonforbindelser faldt øjeblikkeligt ud på trods alle telefongruppernes opofringer. Telegraf, brevdUER, blinkapparater, alt havde svigtet. Musketererne havde selv i de vanskeligste dage opretholdt forbindelsen, hjulpet på vejs af meldehunde. Vore meldehunde, der på strålende måde var blevet uddannet i Wytschaete-afsnittet, bestod her deres prøver næsten uden undtagelser. Enkelte af de svageste firbenede kunne ikke klare de store granaters nedslag, mens andre uden at ænse dem fortsatte deres vej om så hele helvede landede omkring dem. Stålhjelmen, der hidtil kun modvilligt var blevet anvendt af soldaterne, var nu blevet en uundværlig udrustningsgenstand. Mange kunne takke denne, om end ubekvemme, så sikre hovedbeklædning, for deres liv og helbred.

Kapitel XVII.

”Lausechampagne” ved Reims og såkaldte hvil ved Saarburg ¹⁾

Som transporttogene den 28. oktober fra Essigny-le-Grand rullede mod syd, spekulerede alle i 215, hvorhen turen måtte gå. Med en soldats optimisme, specielt efter hårde kampe, troede vi på at kunne nyde en hvileperiode til uddannelse og opfyldning, med masser af hvile og ringe tjeneste, i et etapeområde langt bag fronten. Man var derfor meget forbavset, da målet var Champagne, hvis renommé ikke netop var det bedste. Vi blev udlosset i Bazancourt og blev lange i ansigterne, da det hed at vi med det samme skulle afløse i forreste linje. Næste morgen blev situationen afklaret. Divisionen skulle overtage et afsnit vest og sydvest for Witry-les-Reims, der blev betegnet som rolig. Det var tilsyneladende brug for begge sider, altså også hos franskmændene, her at indsætte

¹⁾ Officiel betegnelse: 30. oktober 1916 – 23. december 1916: Stillingskamp i Champagne
27. december 1916 – 28. januar 1917: Hvil i Lothringen

udmattede divisioner. Og udmattet var vi i højeste grad, ikke mindst da der endnu ikke var ankommet personel-erstatninger. Allerede den 30. oktober kl. 2 marcherede regimentsstab, lidt senere I/215 til Witry, II/215 til Cau-rel og III/215 til Pomacle. Som det blev lyst efter en uhyggelig rolig nat uden artilleri- og infanteriild, gik man straks i gang med arbejdet. Regiment 215 skulle den 30. oktober afløse RIR 118 (56 Inf.Div., VIII RK). I/215 skulle overtaget det såkaldte afsnit »F« med front mod Reims. II/215 blev trukket frem til Witry, mens 5. Kompanie blev placeret på Fort Witry, der ganske vist lå med ryggen mod franskmændene, men som alligevel var et tåleligt opholdssted, da der kun i ringe grad blev skudt. III. Bataillon forblev nogle dage i Pomacle. Selvom skuffelsen var stor over, straks igen at skulle indsættes, gik man bandende til arbejdet.

Forplejningsstyrken ved Regimentet var den 1. november 1916 på 93 officerer, 2.740 mand og 205 heste.

Kampstyrken var tilsvarende 72 officerer, 2.262 mand, 15 MG og erobrede MG.

Stillingsbesættelse:

Regimentsstab: uændret.

MG-Officer: Oblt. v. Basse.

I. Bataillon:

Kommandør: (fra 23. november Major) Muther

Adjutant: Lt. Körner

Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requard

Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie

Ass.Arzt. dr. Bohle

Feldhilfsarzt Schnapauff (midlertidigt Unterarzt Genzel)

Intendant: Zahlmeister Kirst.

1. Kompanie: Lt. Bansi

Lt. Bartsch, OffzSt. Schmidt, Schmittay – Feldw. Ernst

2. Kompanie: Lt. Heinze

Lt. Dörries, Gräwe, Kröger, Weber – Feldw. Schierenbeck

3. Kompanie: Lt. Witt

Lt. Reincken, Reh, Friese, Grütter, Feldw.Lt. Meyer, OffzSt. Winkler – Feldw. Simon.

4. Kompanie: Hptm. Wedel

Lt. Busch, Deppe, Off.St. Weber, Koch – Feldw. Maasch

1. MG-Kompanie: Lt. Schmidt

Lt. Guttermann, Voss, Hochauff

II. Bataillon:

Kommandør: Hptm. Murray

Adjutant Lt. Ahders

Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck

Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Appeldorn.

Underarzt Schulz

Intendant: Zahlmeister Meins

5. Kompanie: Lt. Chrich

Lt Cornils, Thierbach, Gäde, Off.St. Zerratsch, Ruesch – Feldw. Behrens

6. Kompanie: Lt. Ohlmer

Lt. Scheidhauser, Wilken, Off.St. Jacobsen, Stümpel – Feldw. Rolf.

7. Kompanie: Oblt Schacht

Off.St. Krösche – Feldw. Krause

8. Kompanie: Lt. Pflüger

Lt. Leutheuser, Worthoff, Frerk, Off.St. Braun, Müller – Feldw. Lange

2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann

Lt. Hansen, Neuendorf

III. Bataillon:

Kommandør: Hptm. v. Puttkamer

Adjutant: Lt. Ahrenkeil

Forplejningsofficer: Off.St. Schlutt

Bataljonslæge: Stabsarzt dr. Fieber

Intendant: Unterzahlmeister Grambart

9. Kompanie: Lt. Schaper

Lt. Kruse, Rummelspacher, Spille, Eckmann – Feldw. Grotjahn

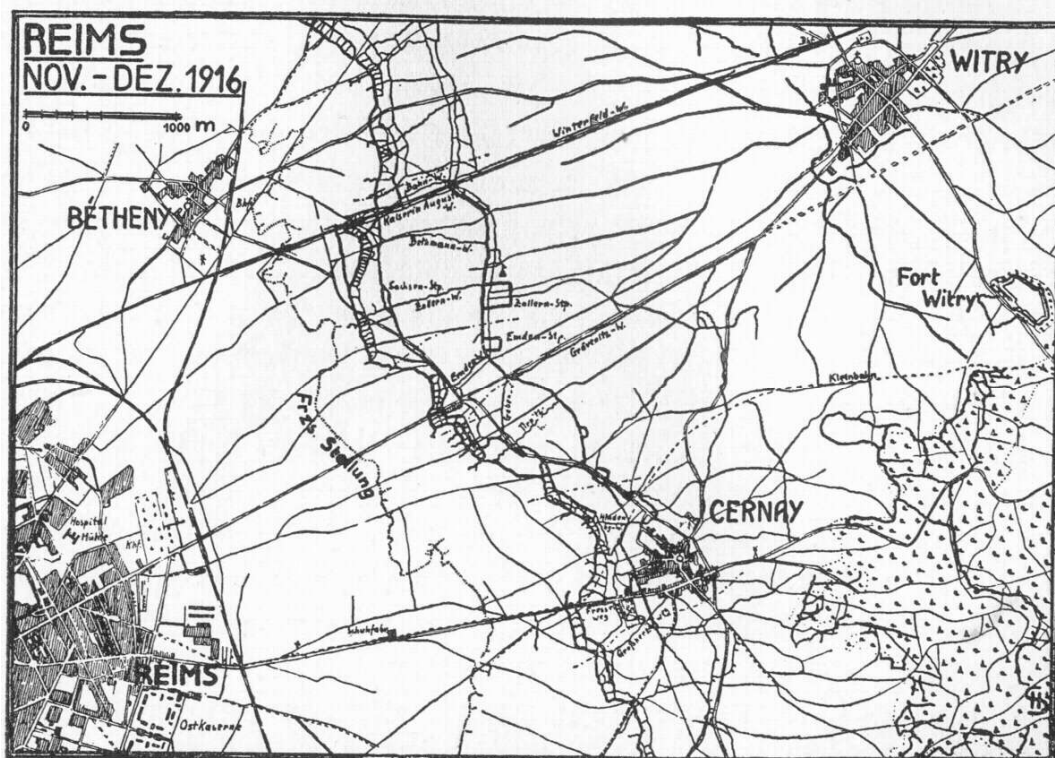
10. Kompanie: Lt. Lang

Lt. Schikora, Bertram, Steger – Feldw. Sohrweibe

11. Kompanie. Lt. Pierau
Lt. Dening, Kracke, Scheibe, Tönjes, OffzSt. Reeck, behnke
12. Kompanie: Lt. Wittkopf
Lt. Boysen, Raschen, Lund, Richter, Off.St. Menzel, Elze – Feldw. Reeck
3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
Lt. Iken, Bode, Off.St. Hecker – Feldw. Fuchs.

Af- og tilkommmanderede: Lt. Schulze (Lys og kraftanlæg), Lt. Mark (minekasterkursus) Lt. Kukemüller, Litzmann (Rekrutdepot)

Regimentets stilling var meget bred. Også Landsturmataillon Darmstadt var placeret her og taktisk underlagt regimentet. Den var næsten permanent indsat her og så godt indrettet, at de brave landstormfolk ville have været meget forbløffet over en anden anvendelse. Den forreste linje var efter erfaringerne fra den første krigstid ret godt udbygget, overalt beklædt med træ og en juvel med »alle moderne indretninger«, der hver dag fik ny glas med den fra fredstidens kaserne så velkendte fejekost. Alligevel var stillingen for vores decimerede regiment meget omfattende. Den tynde besættelse, som de højere myndigheder så kraftigt gik ind for, blev her anvendt. Blot var der ingen reserve bag ved, og ingen bagvedliggende stillinger. Her var der desværre, hjulpet på vej af roen, kun sket meget lidt. Der var ganske vist sat skilte i jorden, hvorpå man kunne læse: »2. stilling«, »Udvige stilling«, »MG-stilling« osv., men intet var foretaget. Derimod fik regimentet overdraget en vidunderligt betænkning trykke i hånden af de afløste regiment. »Du gode gud, hvor er papir taknemmelig«. Spørgsmålet var, hvordan vi ville kunne holde denne stilling efter erfaringerne fra Somme! Regimentet gik med det samme i gang med arbejdet. Uafhængig af division blev der udarbejdet en omfattende arbejdsplan. Denne var næsten ordret identisk med en arbejdsplan fra Divisionen, der blev udsendt nogle få dage senere – en overensstemmelse, regimentet med særlig glæde kunne konstatere. Det betød naturligvis hårdt arbejde i stedet for hvil, og vi måtte indhente, hvad der tidligere var blevet forsømt. Og nu gik så alle til arbejdet med den sædvanlige pligtfølelse. En sådan rolig front, hvor hele tiden udmattede divisioner blev indsat, betød en stor risiko for stillingen. Divisionens egen vurdering af situationen var: »Først i den følgende uge blev det konstateret, at der i dette afsnit - formentlig som følge af de hyppige skift af divisioner – herskede uklarheder over en række anliggender, der kunne være blevet fatale ved udbrud af kamphandlinger«. Det lange direktiv indeholdt desværre på vigtige punkter en række fejl, som eksempelvis antal dækninger osv. I det hele taget herskede en papirkrig, der overgik enhver beskrivelse. Hvad der var overdraget os taktisk, stod mere eller mindre i papirerne og på støvede kort. Først blev der renset grundigt ud i denne strøm af papirer. Herefter gik divisionen med erfaringer fra Somme med alt energi i gang med etablering af en tværstilling mellem Forterne Fresnes og Witry. Skulle fjenden løbe det forreste stillingssystem over ende, ville de ikke møde blot antydningen af en stilling. Hele konstruktionen af denne tværstilling blev overdraget til Regiment 215. Det betød et meget stort arbejde, der måtte ydes af kommandør og regimentsstab ved siden af en fuldstændig ny organisering af besættelsen og forsvar af stillingen, især også ved angreb, specielt omkring signaltjeneste, underbringelse, alternativ underbringelse, MG-stillinger, lyskastere, placering af artilleripjecer i linjen, rekognoscering af adgangsveje og køreveje, og anlæggelsen af pioner- og ammunitionsdepoter. Til hjælp blev enkelt særlige officerer tilkommanderet, som eksempelvis Lt. Reincken. Morgen efter morgen var kommandør og adjudant kl. 6 i felten, for sammen med divisionens generalstabsofficer Hauptmann von Mackensen, at opsøge stillingen. Hele tiden fik skanseenheder til og fra, snart hele bataljoner af divisionen fra hvil, snart kolonne mandskab, Armierungs-bataljoner, der alle måtte underbringes af regimentet, hyppigt også forpleje, og frem for alt deltage i arbejdet i det omfang materialer var til disposition. Selv civile fra Witry måtte trækkes til, som i tilfælde af beskydning kun disponerede over højst splintsikre dækninger. Der blev gravet dybe dækninger, hvorved den hvide kalk om dagen gav vanskeligheder, da denne måtte skaffes væk for ikke at afslører de nye anlæg under de hyppige besøg af fly. Den ene dækning efter den anden blev bygget. Langs hele fronten var der en bred stribe af pigtrådshindring. Stillingen blev kun gravet frem til Witry. Selv de skarpeste luftfoto gav ingen holdepunkter i ryggen i den nye stilling, de dybe dækninger og pigtrådshindringerne. Reserve-Pionier-Bataillon 46 støtte på fornem vis regimentet, hovedsagelig ved fremskaffelsen af de uundværlige materialer, dels dagligt to lastbiler med pigtråd og tre med minerammer til de dybtliggende dækninger. Og dette alt sammen på en rolig front med alle tænkbare adgangsveje for materiel og ammunition. Som vi to måneder senere forlod området, kunne vi med god samvittighed sige, at vi havde skabt et eller andet. Og hvor vigtige blev ikke denne stilling på et senere tidspunkt. Af de deltagende krigeres beretninger fremgår, hvor forbitrede kampene senere rasede omkring de af os etablerede dækninger ved kirkegården i Witry, og kun frivilligt kom på fjendens hænder.

III. Bataillon rykkede den 31. oktober til Witry, hvor den afløste II/118. Den lille by Witry lå ganske vist tæt bag fronten, men var rimelig intakt, og viste dårligt spor efter de forudgående kampe. Den havde flere faciliteter, der var højst velkomne: biograf, soldaterhjem, feltbibliotek, officersmesse, aflusningsanstalt, værtshuse. Indbyggerne beboede fredeligt stedet, der med et ret romantisk præg bestod af hvide sandstenshuse. Regimentsstaben valgte plads i et hus, tilhørende en flygtet advokat, og fandt efter over to års krig upåklagelige forhold. Uddannelse af enhederne kunne endda i dagslys gennemføres tæt på byen. I kirken, hvis tårn var sprængt af, blev der gennemført en uforglemmelig gudstjeneste, der på anmodning fra regimentet blev gennemført af vores Præst Schlabritzky: musik, sang og prædiken. Hvor utrolig sorgløs de foregående enheder havde tilbragt tiden her, fremgik også af den mængde landbrugsredskaber, der stod alle steder, for en dels vedkommende stadig anvendelige, til dels allerede forfalden. Med stor vægt blev alt materiel, der som råstof kunne anvendes af os, indsamlet og sendt afsted under ledelse af våbenmester Freitag.

Krigsdagsbøgerne for dagene 1. til 10. november skriver »ingen særlige hændelser«. Det var her noget mere harmløs end langs Somme. Det fjendtlige artilleri skød dagligt for at opretholde æren nogle få granater mod de bageste områder. Imidlertid opstod der alligevel under denne lette beskydning tab langs fronten.

10. november meldte 5. Kompanie en overløber fra det franske 293 Regiment (151 Division), der som årsag anførte, at »ces gamins« (hermed mente han sine officerer) måtte gå på værtshus i Reims, og ikke han. Han viste sig at være en kriger med mange hårde straffe, der også var blevet degraderet. Forplejningen derovre var stadig ret god, men »man var godt træt af tingene«.

Den 15. november blev en dobbeltpost fra 11. Kompanie i Sappe 97 overfaldet og bortført af en fjendtlig patrulje. I den fjendtlige pigtråd lykkedes det imidlertid begge folk, selvom de mistede deres geværer, at rive sig løs og forsvinde i nattens mørke, og trods ild fra franskmændene, at nå tilbage til egen grav. Episoden fik Hptm. v. Puttkamer til at fremsende en rapport over den tynde besættelse af den forreste linje. Oberstlt. Bonsack tilsluttede sig fuldstændig rapporten, især kravet om tilkastning af alle ubesatte sappe uden taktisk værdi. De punkter, hvor der ikke var tilstrækkelig observationsmuligheder, tiltrak sig naturligvis de fjendtlige patruljer. Disse sappe var for det meste rester af tidligere adgangsgrave, som man holdt besat »da ikke en meter jord måtte opgives«.

Den 16. november afholdt I/215 en sportsfest under overværelse af brigadekommandøren. Vore folk beviste, at de igen stod på højden af deres fysiske præstationer. Det viste bemærkelsesværdige resultater i spring, gymnastik, løb, tovtækning osv. Sådanne sportsfester var af meget stor værdi for enhederne, og gav den følelsen af fysisk overlegenhed. De var ofte af større værdi end eksercits og uddannelse. Også vores regimentsklovne med-

virkede. Var det mon den samme, som dengang i Terrest havde hilst så venligt på Hans Excellens, den kommanderende general?

Den 19. november rejste Oberstlt. Bonsack tre uger på orlov. Frem til den 24. fungerede Oberstlt. Lamer, herefter Major Beck fra Landsturm-Batl. Darmstadt.

Den 22. november blev Stabsarzt Dörrie og Lt. Lang og Knapp tildelt Jernkorsets I. klasse.

Den kommanderende general, Exz. Wichura, inspicerede den 23. november II. Bataillon, og udtalte her sin fulde anerkendelse. Det var desto større en hyldest, da bataljonen først 14 dage tidligere var fuldstændig ny opstillet efter de hårde kampe på Somme.

Enhedernes sundhedstilstand øgedes langsomt, selvom der stadig måtte konstateres en større afgang på grund af sygdom. Divisionens dagbog skriver:

»Efter forløbet af en måned i forholdsmæssig ro i dette afsnit, er styrke og nervetilstand hos enhederne, navnlig hos infanteriet, endnu ikke således, at en indsættelse af divisionen på en livligfront kan overvejes. Dette kan tilbageføres til følgende årsager: Divisionen har hidtil ikke haft reel hvile; de enkelte dage, hvor de enkelte elementer er trukket tilbage, kan man heri dårligt medregne, da mandskabet i disse perioder konsekvent anvendes til skansearbejde. Under de syv ugers indsættelse på Somme blev der ganske vist ydet fuldt ud, men også udmattet kræfterne til det yderste.

Og helt uden tab gik det heller ikke i dette afsnit. I november måned mistede regimentet 4 døde, 18 sårede og 40 syge. Regiment 214 havde 7 sårede, 216 10 sårede, mens artilleriet havde 6 døde og 17 sårede.

Selvom skuffelsen over den meget korte hvileperiode efter de hårde kampe på Somme var stor, blev alt hurtigt glemt efter at kompagniet havde tilbragt den første nat i forreste linje foran Cernay-les-Reims. De fleste folk foretrak opholdet i den rolige stilling end de, mildest taget, ret primitive hvilekvarterer i Contescourt, hvor man også om natten i det fjerne kunne høre den dumpe buldren fra Somme-slaget, og dermed frygten for alarm og ny indsættelse hele tiden, så at sige, stod for døren. Selvom rygterne, som vores kompagnifeldwebel gav os med som trøst ved antrædning efter knap 24 timers ophold i den os så hyggeligt synende Witry - at hver dækning i fronten var forsynet med elektrisk lys - skulle vise sig en smule overdrevet, blev vore forventninger alligevel overgået. Alene ordren: »Antrædning kl. 1430 til march til fronten«, altså endnu ved højlys dag, var højst lovende. Godt nok måtte kompagniet vente en halv time i Cernay, indtil det begyndte at skumre, men alligevel havde vi på en halv time nået forreste stilling. Tilværelsen her adskilte sig på en hver tænkelig måde fra vores tidligere stilling. Kun en meget lille del af styrken opholdt sig om natten i graven, da tjenesten hovedsageligt blev forrettet »oppe på brystværn« eller i fortærrænet, som følge af de mange lytte- og patruljeposter. Da der imidlertid om natten kun faldt nogle få geværskud, MG næsten totalt tav, var opholdet udenfor dækning temmelig risikofrit. Især patruljeposterne, som etablerede forbindelse mellem de mange lytteposter, var meget efterspurgt, da man herunder ikke fik kolde fødder, og tiden gik hurtigt med de mange besøg. På vejen mellem Cernay og Reims, langt foran vores pigtråd, lå vores poster kun få meter overfor franskmændene, og mange gange kunne man hører dem snakke. Det var imidlertid ikke her kutyme at genere hinanden. Om dagen kunne man i det fjerne se tårnene på katedralen i Reims, og længere til venstre »Slot Pommery«.

Vi befandt os nu i en meget ejendommelig stilling: umiddelbar i udkanten af en fransk storby med 120.000 indbyggere - før krigen. 1916 boede der kun 20.000 i byen, og i marts 1917 endda kun 10.000. I det første efterkrigsår vendte 40.000 tilbage. En stor del af byens 15.000 huse var blevet ødelagt som følge af krigen. Franskmændene har beregnet, at Reims i 1.497 dage var belejret og i 1.051 dage beskudt. De omfattende kældre og hvælvinger fra Champagne-producenterne gav indbyggerne sikre dækninger. I det første krigsår blev stadig omkring 2.000 børn undervist i skoler, placeret i kældrene. Reims skylder dens renommé dens vin - »Champagnen«. Navne som Cliquot, Pommery, Heidsieck, Roederer var kendt i hele verden. 25 millioner flasker blev hvert år eksporteret fra Reims.

Ti år efter krigen var Reims større end nogensinde. De sidste ruiner - med undtagelse af nogle få, der er blevet stående til besøgende af slagmarkerne - var fjernet. På pladsen foran den berømte katedral, hvor i århundreder de franske konger blev kronet, hersker stadig i dag en livlig handel med krigssouvenir af enhver art. Tyske hjelme, fra førkrigs kyrasser-hjelme til stålhelme, messing hylstre - fra de mindste kalibre til blomstervaser på kaminen, store kalibre til stativer for paraplyer, skriveredskaber fremstillet af patronhylstre, askebægre af bunden på granathylstre, i det hele taget enhver form for minde kan erhverves her. Med den elektriske sporvogn kører vi gennem Rue de Cernay til forstaden Ceres, og havde på knap 20 minutter allerede passeret gennem de gamle franske stillinger, ingenmandsland og nået en velholdt stor betondækning til højre for vejen, der endnu i dag (1934) tydeligt bærer den tyske indskrift: »Bygget af Res.Pionier-Komp 46, 1. Dez. 1916«. Mellem Cernay og Berru, til venstre for vejen, ligger i dag den store tyske soldaterkirkegård Berru. 500 meter længere fremme dreje til venstre vejen af mod landsbyen Witry, forbi »vores« fort Witry. Fort Witry, der i 1916 stadig var i god stand, led kraftigt under den franske beskydning i 1917 og 1918, men ligger 1932 stadig hen som i 1918.

Tre store veje fører frem til østsiden af byen Reims: den nordligste over Witry til Rethel, den midterste over Cernay og Berru til Pont Faverges og Vouziers, den sydligste forbi Fort Pompelle mod Charlons. Af forterne foran byen Reims var enkelte på tyske hænder: Fort Witry som underbringelse af vores beredskab, Nogent-l'Abesse i 214's afsnit og nord for Reims det kendteste, Fort Brimont. Endnu et fort, Pompelle, havde i 1914 en overgang været på tyske hænder. Den lå 1916 umiddelbart foran 214's stillinger. Heller ikke under det store tyske angreb på Reims i 1918 lykkedes det at erobre fortet. Selvom tyske tropper nåede helt frem til fortet, forblev det på franske hænder. På grund af den vedvarende beskydning med de tungeste kalibre, der flere steder gennemsløg overdækningen, blev det hvide kridtlandskab forvandlet til et månelandskab, der efter 20 år ikke har ændret sig.

Landsbyen Cernay havde før krigen 650 indbyggere, og var siden 3. september 1914 besat af tyske tropper. Mere end 300 indbyggere, kvinder og børn, blev i årevis i deres landsby, der nu lå nogle få hundrede meter bag den forreste frontlinje. I 1916 var der stadig flere indbyggere – børn legede på gaderne – som blev forsynet med fødevarer af den spansk-amerikanske hjælpeorganisation. Desuden gav de tyske soldater dem, som de efter krigen også vedgik, hvad der var muligt i situationen. Først i marts 1917 blev de sidste indbyggere evakueret fra landsbyen, der i de sidste 1½ års krig på det nærmeste fuldstændig blev ødelagt. Efter krigen kunne blot 10 huse genetableres, mens de øvrige måtte bygges fra grunden. Samme skæbne ramte landsbyerne Berru og Witry. Også synet af vores hvileområde i Witry med dens velkendte kirke og soldaterhjemmet, er i dag helt ny.

Dækningerne under vores indsats var boret ned i kridtjorden, var meget rummelige, og gav generelt plads til en hel gruppe. På den anden side lå de ikke særlig dybt, og derfor næppe i stand til at modstå tung beskydning. Også forplejningen var meget god set i forhold til vores tidligere afsnit, da det var muligt ved dagslys at køre helt frem til Cernay. Præcist kl. 12 kunne derfor alle hente deres middagsmad i Cernay, og kunne stadig varm nå frem i graven. Dertil kom, at alle dækninger kunne opvarmes. Også eftermiddagskaffen kunne afhentes kl. 16, og der var her ingen lange diskussioner om, hvem der stod for tur til at afhente maden (der normalt havde medført store strabadser), da alle gerne tog turen til Cernay, ikke mindst fordi vores kantine var placeret her. Ganske vist mærkede man også i kantine den stigende knaphed i tiden, og der herskede ikke længere den overflod som ved Wyttschaete, for slet ikke at tale om Terrest. Særlig spændte gennemlevede vi dagene mellem den 10. og 18. december, hvor det tyske fredstilbud blev fremsendt. Aviserne, der her ret hurtigt fandt vej til fronten, blev ventet med utålmodighed. Næsten alle var klare over, at det var en forgæves forhåbning.

Særlig nævneværdig i Afsnit Reims var de afholdte gudstjenester for soldaterne i forreste linje. Man havde hertil indrettet en stor lade i Cernay, der endda var forsynet med et lille orgel. Fra hver kompagni blev enkelte grupper give orlov. Jeg husker en gudstjeneste søndag den 26. november om eftermiddagen, som vi deltog i fra skyttegraven. Hvor roligt det var i Cernay så man om aftenen af de klart oplyste vinduer på 1. sal på enkelte huse! Også et »stinkerrum« blev indrettet i Cernay til afprøvning af gasmasker, der ligeledes blev besøgt gruppevis af enhederne langs fronten.

Kompagnierne skiftede opholdssted mellem 1. linje, Cernay, Witry og Fort Witry. På fortet herskede som i Witry næsen »garnisonsliv«. Kompagnierne var underbragt i store kasematter som på en kaserne, og om dagen blev der regelmæssigt gennemført skydning på skiver på skydebanen. Det var kun de natlige skansninger, der godt kunne være undværet. Fra Witry blev der kun undtagelsesvis skanset langs fronten, men derimod blev der de fleste hveledage flittigt ekserceret. Præcist kl. 21 skulle der herske »ro i lejren« og soldaterhjemmet tørt. Der blev herefter stille i den lille by. Man hørte ikke et skud, kun hver time det lille klokkespil på det nuværende soldaterhjem. (Mangels).

December 1916 i skift mellem front, beredskab og reserve, bragte ikke meget nyt. Den 7. december hidsede franskmændene sig op til et mindre angreb med håndgranater på 2. Kompanie. Modstanderen blev afvist, hvorunder desværre en underofficer faldt, skudt gennem hovedet. På vores side var der fra starten lagt stor vægt på patruljeoperationer. Frivillige og udkommanderede patruljer befandt sig nat efter nat i ingenmandsland. På grund af de brede pigtrådshindringer kunne ingen succes opnås. De fjendtlige patruljer veg hele tiden ud og lod sig ikke overrumple. Vi frembragte her en mængde gode patruljeførere og patruljefolk, der senere skulle blive af stor nytte for os.

Helt uden sorger var tilværelsen i dette afsnit ikke. Franskmændene forberedte tilsyneladende en større operation langs vejen Witry-Reims. Den 10. december blev dette området belagt med omkring 500 granater. Pigtrådshindringerne blev ødelagt og den såkaldte »Kaiserin-Augusta-Kaserne« på flere steder gennemskudt. Regimentet havde tab på en død og en såret. Med et overordentlig sparsomt artilleri, var området for spærreild meget stor. For en dels vedkommende kunne de ældre, immobile batterier på grund af forskelligheden mellem tysk og russisk ammunition, ikke anvendes til spærreskydninger, så minekastere måtte trækkes frem i stedet. Med dens 13 km front havde divisionen foruden sit organisatoriske artilleri kun underlagt 10 skyttegravskanoner af kaliber 4,5-cm, 6-cm og 3,7-cm, og 5 batterier fodartilleri i kaliber 9 til 15-cm. Af disse var 1½ batteri kontinuerligt i hvil. Den samlede virkning af vores artilleri og MG har formentlig fået franskmændene til at indse det nytteløse i

deres hensigter. I de følgende dage blev det igen roligt. Anderledes var det ved 214. Her var der stigende tegn på, at fjenden gravede tunneler fra Port Pompelle. Alle modforholdsregler måtte træffes.

Den 12. december blev vores fredstilbud til fjenden bekendtgjort for tropperne. Der blev fra de højere myndigheders side beordret indsendt vurderinger af, hvordan denne foranstaltning fra regeringen blev modtaget af tropperne. I det omfang frontkæmperne overhovedet havde en holdning hertil, havde de ingen virkelig tillid til en succes af fredsnoten.

Oberstlt. Bonsack returnerede den 13. december fra orlov og overtog igen kommandoen. Den 22. december modtog Lt. Schaper, der siden krigens start med glans havde deltaget i alle regimentets kampe, et Jernkors I. Klasse.

Julen nærmede sig. En afløsning med 13. Reserve-Division kastede sine skygger. Vi skyndte os derfor at fejre julen. For tredje gang jul i felten! Også denne gang hjalp hjemstavnen med gaver af enhver art. At disse ikke længere havde omfanget som tidligere år, skyldtes det nød og situation i Tyskland. Særligt Lübeck, garnison for vores erstatningsbataljon, sendte en lille gave til alle medlemmer af regimentet. Så vidt det var muligt havde alle kompagnier deres julefest og deres juletræ.

Allerede den 20. december, som vi to dage lå hvil i Witry, ville nogle af folkene med sikkerhed vide, at vi ikke igen ville gense den forreste linje. Og da der to dage senere, sidst på eftermiddagen ved appellen, blev meddelt, at 4. Kompanie kl. 19 – klokken var nu 17 – skulle afvikle deres julefest i messen, og alle »festforanstaltninger« måtte være tilendebragt inden, var et sikkert: for os ville forløbet af juleaften være helt usikker. Hver korporalskab skulle sørge for et eller andet til festen. Jeg og mit korporalskab havde til opgave at udsmykke juletræet. Hvorfra træet var skaffet, ved jeg desværre ikke længere. Men det var der. I feltboghandlen i Witry havde jeg dagen i forvejen set nogle pap med juletræsudsmykning, og jeg skyndte mig og hente dem, inden de blev udsolgt. Der kunne stadig købes lys og lyseholdere i kantinen. De øvrige grupper har på den korte tid på udmærket måde løst deres opgaver, så festen kl. 1930 kunne begynde i den udsmykkede sal. Hver mand fik, som året i forvejen, sin pakke hjemmefra, og desuden var der fri øl. Selvom det store juletræ med sine brændende lys hurtigt frembragte julestemning, medførte dette års fest under indtryk af den forestående rejse i det uvisse, en tidligere afslutning end de foregående år. Tankerne gik tilbage til Brugge – 1915 og til Thourout 1914. Hvor få af de gamle ansigter, som for to år siden havde stået om det tændte træ i Maria-skolen i Kornbloem ved Pottebezemhoek tæt på Thourout, var i dag endnu tilstede. Somme havde krævet så mange af dem! Foran Verdun angreb franskmændene igen rasende. Var det vores mål? Den 23. december var endnu en hviledag for os, og som klokkespillet i Witry angav, at klokken var 21, juleaften, trådte kompagniet an til natlig afmarch. Posten var allerede udeblevet, men alligevel skulle en kort, men skøn og uforglemmelig juleaftens stund blive os tildelt på denne hellige aften. Efter flere timers march i den mørke nat holdt bataljonen en pause på i en lysning i en skov. Tornystrene blev aflagt, geværene sat sammen. I kanten af lysningen stod nåletræer. Enkelte tændstikker og stearinlys blussede op. Hurtig var juletræer forsynet med antal lys, der blafrede i vinden; mandskabet samlede i en stor kreds. I miden, foran træet, stod Major Muther og holdt en kort tale og bad Fadervor. Et indtryksfuld, uforglemmelig øjeblik! Lysene blev blæst ud af vinden. En kort kommando, gevær i hånd. Klokken var 0030. Få minutter senere stod vi foran jernbanetog og transporten kunne begynde. Vi kørte natten igennem og ankom næste morgen til Harriecourt, hvorfra marchen gik videre til Authé. (Mangels)

Et forkommando fra RIR 39 var ankommet. Overdragelse af stillingen fulgte den 23. december uden problemer, og den 24. december, juleaften, blev vi transporteret væk. Regimentsstab, I. og II. Bataillon kom til Authé, III. Bataillon til St. Pierremont. Vi var reserve vor 5. Armee. Indkvartering og vejr var ikke særlig fornøjelig. Det var nærliggende at forvente, at vi skulle indsættes ved Verdun, hvor der endnu engang fandt hårde kampe sted med store tab. En stor del af vore resultater fra forår og sommer havde fjenden her igen tilbageerobret. Situationen ved Verdun var ikke uden betænkeligheder. Men det kom til at gå anderledes, end vi troede – som det ofte er tilfældet i det militære liv. Kun i tre dage blev i vore hvilekvarterer. Den 28. og 29. december fortsatte togrejsen til nye mål. Det var sivet igennem, at vi »skulle til Tyskland«, og vi landede virkeligt på tysk område. I/215 marcherede til Saarburg i Lothringen, II/215 og Regimentsstab til Hessen (et kompagni til Scheckenbusch), III/215 til Nitting og Hermelingen.

Tabene i december omfattede 6 døde og 10 sårede, 59 syge, så regimentet i denne rolige stilling alligevel havde haft en afgang på 137 mand. Antallet af syge var relativt højt, men for mange var det en forsinket reaktion på den uhørt store belastning af krop og sjæl under Somme-slaget.

Navne på de i november og december faldne var:

- 2. Kompanie: Uffz Gustav Harbeck
- 4. Kompanie: Joh. Witkowski
- 5. Kompanie: Ernst Zimmer

- 7. Kompanie: Herm. Lau, Vzfldw. Paul Mainhold, Gefr. Finkendorf
- 9. Kompanie Uttfz. Richard Suckert
- 10. Kompanie: Karl Kramer
- 11. Kompanie: Friedr. Rosch
- 12. Kompanie: Wilh. Wiese.

Så begyndte vi nytåret 1916/1917 på tysk jord.

Hvis juledagene på trods af hvilet for os havde været ret dårlig, så gav januar en rigelig kompensation. De kvarterer, vores 4. Kompanie fik tildelt i Authe var ret dårlige og uopvarmet. Dertil kom at vores kantine var begrænset i udbud, og der på stedet intet kunne købes. Alt dette kunne være overkommet, hvis ikke også juleposten udeblev på grund af vores forflyttelse. ¹⁾ Alligevel lykkedes det enkelte grupper, endnu engang at lave en julefest med et lille juletræ. 2. Juledag blev der afholdt gudstjeneste i den lille, overfyldte kirke i Authe, men allerede dagen efter blev der flittigt ekserceret. Om eftermiddagen blev der udgivet øvelsesliste for en omfangsrig tjeneste den 28. december. Alle var derfor gået tidligt til ro, som en ordonnans kl. 22 igen hentede alle korporalskabsførere ud af sengene og endnu engang beordrede dem til møde på kompagniet skrivestue: »Antrædning i morgen tidlig til transport til Tyskland. Mål ikke kendt«. Der var stor opstandelse i kvartererne. Hvor ville de nå hen? Måske via Tyskland til Rusland? Næste morgen kl. 10 stod bataljonen marchklar i et herligt vintervej og et pragtfuldt snedækket landskab. Med musikkorps i spidsen gik det med godt humør tilbage til Harriecourt, hvor feltkøkkenerne var klar til udlevering af mad, og bag hvilken tog allerede stod parat til indladning. Næppe nogen sinde før havde nysgerrigheden være større, for hvilken retning vores tog kørte.

Dagen igennem havde man endnu ikke »Tyskland i sigte«, og om aftenen kl. 18 var vi fortsat på fransk område. I Carignan blev der ved en »krigsforplejningsantalt« udleveret varm mad. Så gik turen videre gennem natten. Endnu ville ingen rigtig tro på »Tyskland«, indtil vi omkring kl. 2 kunne læse banegårdsskiltet »Diedenhofen« ²⁾. Kl. 6 om morgenen kunne vi forlade toget i Saarburg (i dag Sarrebourg) og i silende regn

¹⁾ Det lykkedes dog takket være gode forbindelser til en flyveeskadrille at låne nogle lastbiler, og med dem at afhente alt juleposten i Witry.

²⁾ Thionville.

marcherer gennem den stadig mørke nat. Længe måtte vi vente i regnen. Det var allerede blevet lyst da vores bataljon endeligt fik anvist kvarterer på kaseren i Saarburg. Nu begyndte fire ugers »aktiv« tjeneste, en herlig tid for kompagnierne. Især marcherne i de bakkede omgivelser af Saarburg i det herlige vintervejr og den tørre sne, var en rekreation. End ikke natøvelser manglede (19. og 25. januar). Om eftermiddagen var der sport, stormøvelser med stiger, undervisning. Mindre populær var øvelserne og grebene til parade på kasernegården. Efter eftermiddagskaffe gik turen ind i byen til alle mulige former for underholdning. Præcis kl. 21 skulle alle være på deres stuer. Kort efter kom den vagthavende underofficer til kontrol. Vores kantine skulle i denne måned have haft en meget begrænset omsætning af støvlecream, læderfedt og lignende, da den ikke kunne tage konkurrencen op med en bayriske kantine, hvor »ethvert ønske« af fremragende vare kunne fås for 50 pfennig. Også i »Deutsches Haus« overfor kaserneindgangen, modtog »Marie« hver aften sine gæster til kl. 2059. Til fejring af kejserens fødselsdag blev den almindelige tappenstreg forlænget til kl. 24. Feststemningen blandt de i sidste øjeblik hjemvendende blev hurtigt ødelagt af meddelelsen: »I morgen kl. 0745 antrædning«. I stedet for til uddannelse, skulle transporten gå til fronten (Mangels).

Bortset fra I/215, der i Saarburg var underbragt på IR 97 kaserne, var regimentets kvarterer næppe tilfredsstillende. Det var et fattigt område med en gnaven, tildele uvenlig befolkning, der allerede i to år havde måtte bære krigens byrder. I landsbyerne var vores mandskab i første omgang indkvarteret uden møblementer. Mulighed for opvarmning manglede overalt, ødelagte vinduer kunne ikke erstattes. Kvarterværterne havde forpligtigelsen til opvarmning. De var imidlertid ude af stand til dette, da de intet fik leveret. Det var derfor ikke så svært, at vores folk hentede brænde fra skovene, hvilket medførte en omfattende udveksling af skrifter. Hvor dårlige II. og III. Bataillons kvarterer var, fremgår af et svar på en forespørgsel fra højere myndigheder, hvorvidt enhederne var kommet sig af konsekvensen af Somme-slaget. Svaret lød: »Indtryk af Somme-slaget er overvundet, men derimod ikke af vores såkaldte hvilekvarterer«.

Divisionen tilhørte Armee-Oberkommando d'Elfa (Armee Abteilung A), fra den 5. januar 1917 under kommando af General v. Mudra, kendt fra de forbitrede kampe i Argonne. Vi skulle nu have tid til en rolig uddannelse, og bataljonerne gik øjeblikkeligt i gang med arbejdet. Små felt- og marchøvelser fyldte de korte vinterdage. Efter at der havde hersket rigtig dårlig »flandersk« møgvejr, slog det 10. januar ind med frostvejr og sne. Den 11. januar blev der afholdt parade i Lörchingen for alle soldater fra Mecklenburg-Schwerin. Også regimentet havde et større antal af disse. Efter parade og forbimarch, tildelte Storhertugen 94 medlemmer af regimentet Mecklenburgische Verdinstkreuz. Imidlertid skulle uddannelsesplanen for regimentet snart blive ødelagt.

Den 14. januar forlod Oblt. Schacht os, en gammel 215'ner, der havde været med siden begyndelsen, og allerede tre gange var blevet såret under tjenesten ved regimentet. Han blev på grund af de sidste skader, men også efter eget ønske, forsat til flyvertropperne, og blev i første omgang overført til Saultin øvelesflyverpark. Den strålende anlagte, tapre officer, havde ydet regimentet fremragende tjeneste. Han faldt desværre i luftkamp den 16. juni 1918.

Arme-Afdelingens relativt rolige front og manglen på arbejdskraft havde også her ført til en forsømmelse af de bagved liggende stillinger. Derfor gennemførte regiments- og bataljonskommandører den 15., 16. og 17. januar rekognosceringer i 219. og 33. R.D. ansvarsområder. Den ansvarlige korpskommando (III. AK, General v. Lüttwitz), havde erkendt nødvendigheden af øjeblikkelig skansning. Fra den 21. januar skansede en bataljon, fra den 22. to bataljoner i området ved Rixingen. Det var knapt så fornøjelig, at vore kompagnier dag for dag, tidligt på morgen med jernbane blev bragt til Rixingen, og efter det igen var blevet mørkt, returnerede samme vej til deres usle kvarterer. Den hårdtfrosne jord gjorde arbejdet særlig svær. Dertil kom, at det særlige tilskud til forplejningen under storkamp, som man hurtig vænner sig til, ikke blev tildelt her.

Den 18. januar inspicerede regimentskommandøren 2. MGK i Saarburg. Det havde allerede tidligere været lagt vægt på, at uddanne flest mulige officerer og mandskab på maskingevær. Kendskab til og anvendelsen af maskingeværet skulle være regimentets fælleseje. De opnåede resultater var ret gode. Den 19. januar gennemførtes i stærk frost en kampøvelse indenfor divisionen, hvor II. Bataillon på Hessener højderne stillede fjendemarkeren. Disse bakker stillede allerede i fredstid en stor rolle under det elsassiske armekorps øvelser. I augustdagene 1914, hvor franskmændene en kort periode havde besat Saarburg, havde der fundet hårde kampe sted omkring højderne.

Nu blev der truffet forbrudelser til fejring af kejserens fødselsdag. Det lykkedes at få indstillet skansearbejderne denne dag, da Regimentskommandøren lagde vægt på, at enhederne, hvornår det kunne lade sig gøre, skulle samles i en militærisk parade. I 1916 havde vi fejret dagen i Terrest. Denne gang stod II. og III. Bataillon i stærk kulde, 16 grader under nul, til parade ved Hessen og I. Bataillon på kasernegården i Saarburg. Regimentskommandøren overrakte Jernkors og andre udmærkelser. Helst ville han havde uddelt flere, end han havde fået tildelt. Kompagnierne fejrede deres fest med leverancer fra kantine. Officerskorpset, der ikke havde været samlet siden julen 1915, fejrede på simpel måde i Regiment 97's kasino. Som festen var på sit højeste og regi-

mentsmusikken under Musikmeister Strassner fyldte salen med musik, kom ordren til afmarch. Festen sluttede på det af politiloven fastsatte tidspunkt.

Oberleutnant von Basse, der siden regimentets ilddåb havde været knyttet hertil, blev den 27. januar forsat som adjutant ved 92. Reserve-Infanterie-Brigade og den 6. november forfremmet til Hauptmann. I februar 1918 blev han forsat som Generalstabsofficer til 183. ID og senere til XIV. Res.Korps.

Allerede den 28. januar blev I/215 tidligt på formiddagen indladet. Regimentsstab og to MG-Kompagnier fulgte om eftermiddagen kl. 18. Turen gik mod vest over Laon – hvortil var endnu ikke afsløret. Det var en nødvendig forholdsregel for at holde forskydning af enheder en hemmelighed.

Den 29. januar fulgte begge de øvrige bataljoner. Målet for turen var Chauny, en velbeholden lille by bag en rolig front. Regimentets tab var begrænset til tre mand såret under skansning.

Trods indsats og arbejde var regimentet kommet sig godt i løbet af de få uger, og det nye erstatningsmandskab, fra Niedersachsen, godt indarbejdet. Nye kammeratskabsbånd var knyttet. Som en grim drøm lå Sommeslaget bag os. Den tyske soldats schwung havde sejret!

Kapitel XVIII

Langs Aisne (Moulin-sous-Touvent – Autrêches) ¹⁾

7. Arme, i hvis område vi nu skulle indsættes, havde ved enhederne det velmente øgenavn »Den sovende hær«. Også franskmændene havde behov for rolige fronter, og bortset fra mindre træfninger, havde der i lang tid ikke været særlige episoder i dette afsnit. Dette gav sig udtryk i et bredt ansvarsområde, et forældet stillingssystem og tilsvarende, som vi allerede havde lært at kende ved Reims. Mellem den 29. og 31. januar samlede sig regimentet i og omkring Chauny.

Stillingsbesættelse den 1. februar 1917

Regimentsstab:

Kommandør: Oberstlt. Bonsack
 Adjutant: Lt. Willers
 MG-officer ved staben: Lt. Schmidt
 Ordonnansofficer: Lt. Leutheuser
 MW-officer ved staben: Lt. Mark
 Rettergangsofficer: Lt. Rummelpacher
 Regimentslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Signallofficer: Off.St. Behnke
 Fører for store bagage: Offz.St. Algermissen
 Regimentsmusik: Musikmeister Strassner
 Regimentskriver: Vzfldw. Grüneberg

I. Bataillon:

Kommandør: Major Muther
 Adjutant: Lt. Körner
 Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Unterarzt Schnapauss
 Forplejningsofficerf: Feldw.Lt. Requard
 Intendang: Zahlmeister Kirst
 1. Kompanie: Lt. Bansi
 Lt. Deppe, Bartsch, Reh. Offz.St. Schmidt – Feldw. Ernst
 2. Kompanie: Lt. Bading
 Lt. Weber (Kurt), Dörries, Kröger, Gräwe, Henningsen – Feldw. Schierenbeck

¹⁾ Officiel betegnelse: 29. januar 1917 – 5. april 1917: Kampe langs Aisne

- 3. Kompanie: Lt. Witt
Lt. Grütter, Freise, Winkler, Feldw.Lt. Meyer – Feldw. Simon
- 4. Kompanie: Lt. Heinze
Lt. Weber (Georg), Offz.St. Koch – Feldw. Maasch
- 1. MG-Kompanie: Lt. Guttermann
Lt. Voss, Hockauf, Ohrhausen – Feldw. Hessler

II. Bataillon:

- Kommandør: Hptm. Murray
- Adjutant: Lt. Ahders
- Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck
- Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Appeldorn
Underarzt Koch
- Intendant: Zahlmeister Meins
- 5. Kompanie: Lt. Ehrich
Lt. Knapp, Thamssen, Off.St. Zerratsch – Feldw. Behrens
- 6. Kompanie: Hptm. Schütt
Lt. Mau, Cornils, Thierbach, Offz.St. Ruesch, Jacobsen – Feldw. Rolf.
- 7. Kompanie: Lt. Ohlmer
Lt. Frerk, Gäde, Heyde, Offz.St. Krösche – Feldw. Krause
- 8. Kompanie: Lt. Pflüger
Lt. Dettmann, Offz.St. Braun, Müller – Feldw. Lange.
- 2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann
Lt. Scheidhauder, Hansen, Spille

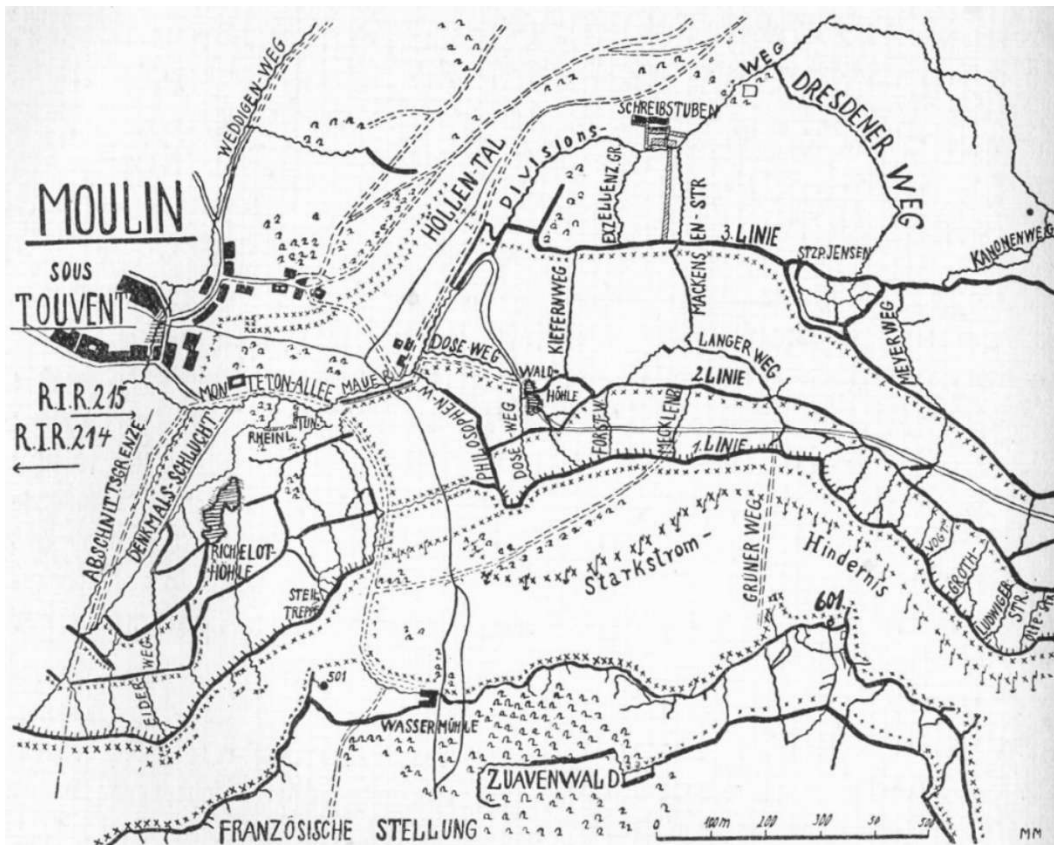
III. Bataillon:

- Kommandør: Hptm. v. Puttkamer
- Adjutant: Lt. Ahrenkiel
- Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
- Bataljonslæge: Stabsarzt dr. Feiber
Feldhilfsarzt Brunzema
- Intendant: Zahlmeisterstellv. Grambart
- 9. Kompanie: Lt. Schaper
Lt. Wilken, Kracke, Eckmann – Feldw. Grotjahn
- 10. Kompanie: Lt. Lang
Lt. Schikora, Bertram, Steger, Niethardt – Feldw. Gohrweide
- 11. Kompanie: Lt. Pierau
Lt. Kruse, Lind, Scheibe – Feldw. Reeck
- 12. Kompanie: Lt. Wittkkopf
Lt. Tönjes, Feldw.Lt. Minte – Feldw. Schnaars
- 3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
Lt. Iken, Bode, Hecker - Feldw. Fuchs.

Afkommandringer. Lt. Harris: Stab 48 RD, Lts. Boysen, Reinke: Sturm-Kompanie, Lt. Schulze: Lys og kraftanlæg.

Forplejningsstyrke for regimentet den 1. februar 1917 var 97 officerer, 3.288 underofficerer og mandskab og 221 heste. Kampstyrken var 79 officerer, 2.866 mand med 15 tyske og 3 erobrede maskingeværer.

Den 1. februar overtog Oberstlt. Bonsack Afsnit C Moulin-sous-Touvent – Autrêches med kommandostation i Blérancourdelle. I. Bataillon rykkede ind i »Kanonental«, II. som korpsreserve til Audignicourt, III. til Blérancourt, hvor også divisions stabskvarter var placeret. Vi afløste Regiment 79 fra 20. Res.Division. Om aftenen den 2. februar blev II/79 trukket ud af stillingen, og III/215 rykkede ind i Afsnit C til højre ved Moulin-sous-Touvent. Til højre for os lå RIR 214 til venstre RIR 216. Vores højre fløj lå ved Moulin-sous-Touvent, den venstre ved Autrêches. Det var et ret bredt ansvarsområde, omkring 4 km bred. Omkring midt i stillingen blev stillingen skåret vinkelret af den nord-syd gåen de »hochstrasse«, der fortsatte gennem vore hindringer og ingenmandsland ind i den fjendtlige stilling. Gravene var langs fronten meget fint udbyggede og tilsyneladende ikke genstand for større beskydning. Derimod kunne man se en del minekratere. Næsten alle dækninger var gravet dybt ned. Lige så godt som det var, at størstedelen af enhederne var placeret i skudsikre dækninger, lige så ubehagelig var kendsgerningen, at langt den største del af enhederne var placeret i forreste grav. I tilfælde af et overraskende angreb var det en nærliggende mulighed, at man ikke hurtigt nok kunne komme op fra de dybtliggende dækninger. Kampene på Somme havde bevist farligheden af sådanne omstændigheder. Regimentets afsnit faldt i to underafsnit, der hver var besat af en bataljon. Tre kompagnier af pågældende bataljon lå i forreste grav, mens

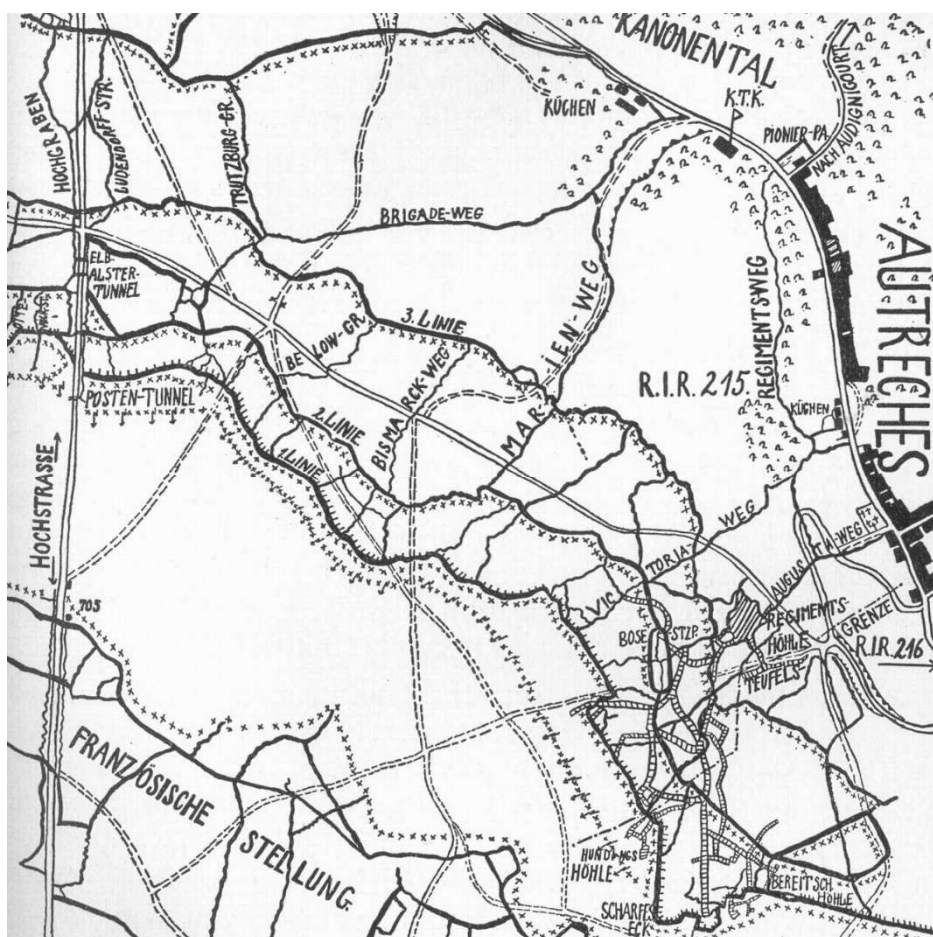

den fjerde dannede reserve, og ved højre bataljon var placeret i »Richelot-hulen«, og ved venstre i »Regiments-hulen« og i »Kanonental«. Disse reserve anvendtes til skansning.

En bataljon befandt sig i Audignicourt. Mellem denne landsby og Autrêches gik en underjordisk 1600 meter lang tunnel - »Dittfurth-Tunnel« med tipvognsspor, vigespor og elektrisk belysning, som det tog 15 minutter at passere. Arbejdet på denne tunnel havde været lettere på grund af den bløde sandsten, der let lod sig bryde. Husene i hele området var for en stor dels vedkommende lavet af stenblokke, der gav landskabet et særligt udseende. Ved Tiolet-Ferme (4500 meter bag forreste linje), var begyndelsen på en stilling, der som 3. stilling lå lige så langt fra den forreste, som 2. stilling lå for tæt. Regimentets stab lå langt tilbage i Blérancourdele (omkring 8 km i luftlinje), og kunne derfor dårligt øve indflydelse på kampe. Derimod lå divisionens stab i Blérancourt knap 2½ km fra regimentets stab. Ved Moulin og Autrêches var der et mylder af underjordiske huler, der ganske vist ydede sikker beskyttelse, men ikke desto mindre også betænkeligheder. De havde fået deres navne af de første tyske enheder på steder, og havde reference til IX. Armeekorps: Regiments-Höhle, Königin-Höhle, Augusta-Graben, Victoria-Graben, Bose-Stützpunkt osv.¹⁾ Også inskriptionerne i den bløde sandsten i hulerne kunne henføres til IX. Armeekorps 1914-15.

De underjordiske hule havde et indviklet forløb, og der blev eksempelvis observeret røgfaner fra hulerne langt foran vore pigtrådshindringer. Det kunne være kommet til ret ubehagelige kampe dybt under jorden. Foran linjen var der en meget bred og meget høj pigtrådshindring, der dubleredes på fransk side. Begge havde i den rolige periode udviklet sig til omfangsrige anlæg. På vores side var den elektrificeret (1000 volt spænding, hvilket fjenden på den anden side vidste. Den elektriske hindring var endnu ikke helt færdig, og blev først fuldført af et kommando fra vores division. Under patruljer blev strømmen afbrudt; ordre hertil blev givet telefonisk under anvendelse af kodeord til Regiments- og Richelot-hulerne, hvor afbryderne befandt sig. Totalt havde regimentet 25 km skyttegrav at holde orden i, og i nødstilfælde at besætte, til trods for, at en bataljon var i korpserve.

¹⁾ Alle navne har reference til regimenter under IX. Armeekorps i Altona. Herunder var både 84 IR med garnison i Haderslev og Schleswig, og 86 FR med garnison i Sønderborg og Flensborg. Et godt stykke over 100 sønderjyder ligger begravet på de to tyske kirkegårde ved Moulin og ved Nampcel.

På højre fløj af regimentets afsnit, ved Molin, forløb vores forreste stilling på den fjendevendte skråning af et højdedrag. De forreste franske grave lå her 2-300 meter længere nede. På grund af bakkens krumning var de franske stillinger kun dårligt at se. Under march fra Audignicourt gik det gennem en skov, så gennem et bakket terræn frem til den totalt ødelagte Moulin. Herfra gik det med besvær op ad trapper til en høj bakke, og kom så gennem gode og dybe skyttegrave i kalkstenen frem til forreste linje. Dette underafsnit havde til højre forbindelse til RIR 214. Omkring 400 meter bag den forreste grav lå »Richelothöhle« på bagskråningen, men ikke ved foden af bakken, men ved toppen, så dækningen på steder kun var nogle få meter tyk og formentlig ikke ville kunne holde stand mod kraftigere kalibre. Hulen var godt udbygget, havde rigtige døre og talrige rum, der var beklædt med træ. Elektrisk lys og ovne var opsat over alt, og gjorde et ophold udholdelig.

Bataljonens kommandostation befandt sig her foruden kompagniernes skrivestuer. Enkelte rum lå umiddelbar på bakkens forside og havde dagslys. Herfra kunne man se »Denkmalschlucht«, der dannede grænse til RIR 214. Nede i dalen lå køkkenerne til de forreste indsatte kompagnier, så der midt på dagen kunne forplejes med varm mad og morgen og aften udleveres varm kaffe. Som konsekvens heraf var indsats i forreste linje længere end normalt. I nødstilfælde kunne et af gravkompagnerne skifte med et reservekompagni fra den bataljon, der havde skansetjeneste. Fra Moulin mod nordøst forløb »Höllental«.

Regimentets venstre underafsnit lå foran Autrêches og grænsede til RIR 216. Her var der igen flere huler: Teufels-, Bereitschafts-, Hunding- og Regimentshöhle. Sidstnævnte var den kendteste i 215. Den lå umiddelbar bag den forreste linje; enkelte udløbere strakte sig endda helt frem under den forreste grav. Hulen var hjemsted for talrige kommandoer og en deling fra kampbataljonens reservekompagni, mens kompagniet to øvrige delinger var placeret i Kanonental (1 km bag Regimentshöhe). Kanonenslucht, en køn, dyb dal, havde formentlig sit navn fra de kraftigere ekkoer, når vore kanon skød. Underbringelsen var god, da der i skråningen var indbygget behagelige og varme blokhuse. Her lå også kommandostation for venstre kampbataljon, og der var desuden indbygget køkkener, hvilket ligeledes gjorde det muligt at leverer varm forplejning til middag. I selve dalen lå t

pionerdepot. Omkring midten af forreste linje, men tilhørende venstre underafsnit lå den store Postentunnel« lige øst for den store tidligere omtalte store landevej. Fra tunnelen var der direkte adgang til kampgraven.

Mellem Moulin og Audignicourt bør Tiolet-Ferme nævnes og en kilometer længere i retning af Audignicourt La Grange-des-Moines Ferme. Nærmere Audignicourt lå Galgenhöhle og Fledermaushöhle. Fra den forreste linje på venstre fløj ved Autrêches også nævnes punktet »Scharfes Eck« ved Ferme de la Carrefour St. Victor, der under patruljering spillede en rolle.

Det er værd at nævne landskabets skønhed, men de mange bakker og dale gjorde linjeføringen af gravene vanskelige, især på højre underafsnit ved Moulin. Den forreste grav gik her som trappe ned ad skråningen og samtidig næsten 90° bagud, fortsatte gennem den sumpede Moulin dal, for på den anden side igen at stige op ad bakke og igen 90° fremad. Det var dermed i vores linje en regulær bugt mod nord, der bagest var sikret af en mur og forrest af en dyb pigtrådshindring. Fra højre stillingskompagni så man ned i dalen. Nedenfor, midtvejs i den fjendtlige hindring, lå en ødelagt vandmølle, hvor der skulle være placeret en fransk post. Synet oppefra over området var i klart månelys ubeskrivelig kønt. Tæt bag den franske linje lå »Zuavenwald« skoven.

På grund af de mange svirrende rygter formodede alle, at vi i vores nye afsnit på lang sigt ikke ville få det så roligt som foran Reims, på trods af den forholdsvis gode underbringelse i de store huler eller de dybe dækninger. Vished om store foranstående ændringer kom imidlertid med nye former for opgaver. Foreløbig var kun de højere stabe informeret om den planlagte tilbagetrækning. Alligevel skrev Lt. Eckmann 9/215 i sin dagbog:

Allerede ved vores ankomst til Chauny hørte vi rygter om planer for en tysk tilbagetrækning til Siegfriedlinjen. I første omgang anså vi det hele som vrøvl, men snart fik vi sandheden på baggrund af de omfattende forberedelser. Naturligvis var vi glade for, for en gang skyld at opleve noget andet end stillingskrig.

På trods af den store belægning af civilpersoner i de større og mindre landsbyer i rømningsområdet, og på trods af vores modstanderes udmærkede efterretningsorganisation, kunne alle planer for de næste uge gennemføres planmæssigt og uden forstyrrelser.

Hvis vi kaster et blik på årsskiftet 1916-1917, må vi erkende, at situationen var ret alvorlig for os. Ganske vist kunne vi dengang ikke gennemskue det hele, og vi anede heller ikke, den helt særlige fare, vores stilling svævede i.

Efter de strålende resultater for den tyske og østrigske hærledelse mod Rusland i 1915, havde Falkenhayn og Conrad v. Hötendorff i 1916 forsøgt at angribe hver for sig, ja havde end overhovedet ikke, eller først i sidste øjeblik underrettet hinanden om deres planer. Så fulgte på tysk side Verdun, der efter nogle lovende indledende succes, mere og mere forvandlede sig til et blødende sår på vestfronten. På østrigsk side fulgte den 15. maj Asiago-Arsiero. Denne gunstige lejlighed lod russerne ikke gå fra sig. De svarede Falkenhayn med offensiven ved Narotsch-søen og Conrad den 3. juni med Brussilow-offensiven, for på den måde at komme de trængte italienere og franskmænd til undsætning. Til dette sluttede englænderne sig langs Somme. Galizien, Verdun og Somme tærede på vore kræfter!

På det for vore modstandere gunstige øjeblik, sluttede Rumænien sig den 27. 8. 1916 til den allierede side, ganske vist uden rigtig at gribe ind. I den alvorlige krise skete det, som det tyske folk for længst havde forventet: Hindenburg og Ludendorff blev kaldt til spidsen af den tyske hær, og den 2. september 1916 blev der mellem de fire centralmagter indgået en aftale, hvorefter den tyske kejser overtog »den øverste ledelse af centralmagterne og deres forbundsfæller«. Desværre var det med så mange indskrænkninger, at det mere var formel end virkelighed.

Hjemstavn og front åndede lettet op, som Hindenburg og Ludendorff fik betroet ansvaret, men forventede måske øjeblikkeligt mere, end de på tidspunktet var i stand til at yde; begge disse mænd måtte imidlertid hurtigt erkende, at forholdene på en måde var spændt end de havde forventet. Tiden var derfor ikke egnet til rigskanslens fredsbestræbelser, og de betvivlede også, at de ville opnå succes. Det drejede sig imidlertid om i første omgang at skaffe et gunstigt udgangspunkt for fredsfølerne, og denne opstod som Rumænien blev løbet over ende i et hurtigt angreb. Den 6. december faldt Bukarest.

Kansleren havde ikke udnyttet mulighederne for at opnå en separatfred med Rusland. Efter de store tab under Brussilow-offensiven, var Stürmer som Ministerpræsident og den fredsorienterede Protopopow trådt ind i ministeriet. Men da det den 6. november kom til proklamering af en selvstændig polsk stat, bestod mulighederne for en separatfred ikke længere, tværtimod: den russiske vilje til krig var genskabt. I stedet via Rusland, forsøgte Kansleren i stedet at opnå fred via Amerika. Ambassadør Graf Bernstorff blev instrueret om at bevæge Præsident Wilson til at forelægge fjendemagterne et fredsforslag, snarest, og under alle omstændigheder før hans genvalg til november. Imidlertid foretog Wilson sig i første omgang intet.

Efter at vores råstofsituation væsentligt var blevet forbedret af den sejrige fremmarch gennem Rumænien, blev der 12. december udsendt et direkte fredsforslag fra vor side. Dette blev besvaret på en måde, der til fulde viste vore fjenders destruktive vilje. Lloyd Georges, der i december også i form havde overtaget regeringsmagten i England, var lige så hård i samme retning.

Da et tysk angreb på landjorden for tiden ikke var tænkelig, var der ikke andre muligheder end at gribe til den stadig indstillede »uindskrænket ubådskrig«, ikke mindst fordi chefen for Admiralstaben mente, at man kunne regne med en hurtig afgørende succes. Ubådskrigen kunne ganske vist føre til nye fjender, men De Forenede Stater af Amerikas indtræden i krigen måtte påregnes.

Den 31. januar 1917 blev i Washington overdraget erklæringen om »uindskrænket ubådskrig«. Det Østrigske dobbeltmonarki sluttede sig til, hvilket var vigtigt for Middelhavet. Den 4. februar afbrød Amerika forbindelserne til os og erklærede den 5. april krig. Holland og Danmark forblev neutrale.

Der var flere tegn på, at der i Rusland ville udbrude revolution, men at dette blev en kendsgerning allerede den 12. marts, var en overraskelse. Med Kejser Franz Josefs død den 21. november 1916 var forbindelsen mellem de to kejserdømmer blevet svagere. Den unge Kejser Karls kone, Kejserinde Zita, havde to brødre i den belgiske hær.

Hvis England i Loyd George havde en ministerpræsident, som var beslutsom til det yderste, trådte der nu også i Frankrig en overordentlig handlekraftig personlighed frem i den endnu unge General Nivelle. Under hans føring blev en betragtelig del af de vundne områder ved Verdun, i kampe fra 24. oktober til december, fravristet os igen, herunder forterne Douaumont og Vaux. Af ham forventede Frankrig 1917 den afgørende sejr.

Var vestfronten, hvor det truende slag under alle omstændigheder måtte ramme, rustet til at modstå? Svaret lød med Ludendorffs egne ord:

Forholdene på Vestfronten var på visse måder mere spændt end jeg havde forventet det, og overså dem endda ikke engang i deres fulde omfang. Det var godt. Den vigtige beslutning om at tage endnu flere divisioner fra den hårde strid i vest og overfører til øst, for her at genoprette situationen i offensiv retning, og for at give Rumænien det afgørende slag, ville elles have være svær.

Den stive taktik, om for enhver pris at fastholde en gang vundet terræn, havde ført til uhyre tab:

Ved Verdun mellem 21. februar og 9. september 1916:	54.797 faldne 26.739 savnede = 82.536 total tab.
Ved Somme mellem 24. juni og 26. september 1916:	71.927 faldne 85.683 savnede = 157.610 total tab.

Det var forfærdende tal! Hertil kom yderligere: langs Somme stod enhederne for første gang underlegen overfor fjendens materielkraft. Dette virkede kraftigt nedtrykkende på soldaternes psykiske modstandskraft.

Til denne materielle overlegenhed måtte fædreland skaffe modvægt. De trufne foranstaltninger blev kendt under navnet »Hindenburg program«, og selvom det af regeringen ikke blev gennemført som dens skaber havde planlagt, forbedrede det alligevel i den følgende periode væsentligt strømmen af materiel. Misstemningen, der opstod som følge af regeringens forføjede indenrigspolitik, gav sammen med nøden under »majroe-vinteren«, næring til ammunitionsarbejdernes strejke i januar 1917.

En grundlæggende ændring i taktik for forsvarskamp blev indført, nedfældet i »Grundregler for føring af forsvarsslag under stillingskrig«. ¹⁾ Det betød en tyndt besat forreste zone, en løsere stillingszone med mange spredt fordelte MG, modstød med beredskabsenheder, systematiske modangreb med indgrebsdivisioner, tæt samvirke mellem alle våbenarter. Fra nu af hed det altså: vig ud og generobre! Som mestre i bevægelseskrig vovede Hindenburg og Ludendorff altså midt under en krig at ændre en årelang taktik for enhederne: de vovede i en stor-kamps situation i større omgang at påtage sig en taktisk af undvigelse og generobring. Også vi kom til en kort overgang at deltage: under »Hindenburg tilbagetrækningen til Siegfried-stillingen«.

På denne baggrund gennemlevede vores regiment krigen i månederne februar og marts 1917.

Hvor rigtig og forudseende disse forholdsregler fra den øverste hærledelse var, fremgår blandt andet af en erobret fransk arme-befaling, hvoraf det fremgår at General Nivelle havde til hensigt at afskære vores Aisne-buen gennem en stor knibtang, der i syd skulle indsættes ved Soissons og i nord ved Bapaume.

Vi returnerer nu til begivenhederne i vores regimentsafsnit.

Et særligt svagt punkt i vores stilling var højre fløj ved Moulin-sous-Touvent. Her havde der tidligere været hyppigere end ellers på fronten, patrulje- og håndgranatkampe. I det videre forløb skulle det vise sig, at dette

¹⁾ Grundsätzen für die Führung der Abwehrschlacht im Stellungskrieg.

sted skulle blive ret ubehagelig for vores højre nabo, Regiment 214. Fordi dækningerne var gode, og fordi køkkener var indbygget i huler tæt bag forreste linje, og herfra om dagen udleverer varm forplejning, kunne tropper blive i stillingen i 14 dage uden afløsning. Månedens februar gik uden nævneværdige episoder. Tabene var små, men enhederne fik ingen hvile, da afsnittets bredde hele tiden krævede arbejde. Vejret var tålelig med streng kulde i dagevis. Enkelte dage var endda ret kønne. Som det i midten af februar satte ind med tøjvej, og siderne på skyttegravene skred sammen, kunne man tro, at man igen befandt sig i Flandern. Omkring samtidig blev der for regimentsstaben demonstreret de nye lette maskingeværer, der skulle indføres. Det nye MG viste sig ret anvendelig. Selvom det i ildkraft og rækkevidde ikke helt kunne måle sig med »det tunge maskingevær«, var det en betydelig øgning af vores kampkraft. Uddannelse på det nye våben blev øjeblikkeligt iværksat ved kompagnierne.

Netop langs vores front med dens tilsyneladende stivnede ro, havde franskmændene iværksat omfattende forberedelser til et storangreb. Jernbanelinjer blev udvidet, store banegårde bygget, depoter anlagt osv. Vi var glade, da det kom til at gå anderledes!

I Siegfriedstillingen (for vores regiment ved st. Gobain) arbejdede bataljoner af civilarbejdere med høje fredstidslønninger, delvist under ledelse af civilstrateger. Vi skulle senere vise sig, om vi var tilfredse med deres arbejder. Den nævnte stilling ved Tiolet-Ferme blev i mellemtiden videre udbygget. Det måtte formodes, at dette skete for at sløre den senere Albrecht-forskydning, for ellers kan denne kraftanstrengelse næppe retfærdiggøres. Den lå åben på den nøgne bakke, så den på hver eneste luftfoto måtte fremstå i alt den skønhed. Stabene blev enkelte gange sendt tilbage til rekognoscering af Siegfried-Stillingen, og kom tilbage, rystende på hoveder over resultatet.

Efter et indbrud ved Regiment 214 den 4. februar var fjenden, den 70. franske reserve-division, fuldt underrettet over vores indsats på grund af 8 tilfangetagne. Få dage efter afløsningen blev der nedkastet flyveblade på polsk, med opfordringer til at løbe over.

I midten af måneden kom der åbenbare tegn på forberedelserne til ovennævnte store offensiv. Der blev skanet omfattende i den fjendtlige stilling, og i et vist omfang syntes franskmændene at lægge deres stillinger fremad. Hele tiden kunne man høre en kraftig trafik af vogne. Der blev etableret veje og gravet indskæringer i bakkerne til anlæggelse af en feltjernbane. Fjenden var overordentlig omhyggelig med overvågningen. For at få klarhed over hans hensigter, måtte der indbringes fanger. Derfor blev der gennemført flere større patruljeoperationer. De højere stabe så med stigende bekymring på udviklingen, da »Alberich-forskydningen« (forberedelser til tilbagetrækning, flytning af de store depoter) allerede var i fuld gang. Frem til midten af måneden var de allerede kørt 150 vogne med pionermateriel afsted. Også skinnerne til feltbanen blev fjernet. Alligevel måtte der træffes alle forberedelser til en storkamp, og selvom regimentet havde nok at gøre i egen stilling, blev udbygningen af 2. stilling befalet. Den 18. februar indbragte Regiment 214 seks fanger, som i fuldt omfang bekræftede observationerne af et forestående angreb, hvis forberedelser skulle være afsluttet i begyndelsen af marts. De gav oplysninger om forstærkning af det fjendtlige artilleri, indbygningen af minekastere, anlæggelse af pioner-depoter og feltbaner m.m. Samtidig tilkendegav fangerne imidlertid, at man forventede et tysk angreb. Mod slutningen af måneden befalede derfor 7. Arme, at armeen befandt sig i kampforberedelse, og ophævede enhver form for begrænsninger i brugen af ammunition. En afkorting af »Albricht-tid« blev stærkt overvejet, selvom dette ville betyde en begrænsning af arbejdet på Siegfried-linjen. Generalkommandoen tildelte divisionen flere tunge batterier. Konkret øgede tegnene på angrebs sig i foruroligende målestok.

Tabene i februar omfattede 8 døde, 26 sårede og 81 syge. I løbet af denne måned lykkedes det gentagende gange franskmændene til højre for os ved RIR 214 at trænge ind og tage fanger. Disse ulykkelige hændelser viste risikoen på fløjene. Senere blev grænsen mellem troppeenheder betegnelsen som »skillelinje« - på tysk "Naht" - og der udviklede sig samtidig et større krav til, at der netop på fløjene, i skillelinjen, mellem enheder, skulle tilstræbes bedst mulig samvirke med nabo-enheden. Ordspillet: »hvis der er et eller andet, der ikke er i orden, er det med sikkerhed på skillelinjen« fik almen gyldighed, og der blev derfor på et senere tidspunkt opstillet særlige »skillelinje-kommandoer«, »-kompagnier«, ja endda hele bataljoner til sikring af fløjene mellem to enheder.

Også hos os forsøgte franskmændene den 2. marts et fremstød mod venstre afsnit. Det blev imidlertid afvist med store tab, og selvom han tog sine sårede med tilbage, efterlod han sig alligevel nogen bytte i vore hænder. Specielt vore MG virkede strålende. Hornist Richard Lüdeke, 4. Kompanie, skriver herom:

Om eftermiddagen kl. 3 lagde franskmændene trommeild over venstre fløj af kompagniet. Vi formodede med det samme et angreb. Jeg var ordonnans for kompagniføreren. Som ilden kl. 16 nåede sit højdepunkt, fik jeg ordre til at bringe en ordre til venstre fløj: »3. Deling under Offz.St. Koch skal forskyde til højre fløj af 10. Kompanie og udvise største opmærksomhed«. Jeg nåede 2. Deling (Vzfldw. Schacht) da jeg mærkede, at det var umuligt at komme igennem. Et par minutter senere, efter jeg havde fået pusten, gik det videre. Endeligt

nåede jeg 3. Deling, men denne havde allerede udført ordren, da den var trukket ind i 10. Kompanie afsnit. Jeg vendte om med det samme for at bringe meldingen tilbage. Pludseligt så jeg til min forbavselse, 10-12 franskmænd mave sig frem mod stillingen, og hastede tilbage for at give melding til kompagniføreren. 1. Kompanie, der som forstærkning lå bag 10., havde imidlertid ligeledes set franskmændene nærme sig, og lagde uopfordret MG-ild over området. Alligevel lykkedes det enkelte franskmænd at trænge ind i en sappe, men var igen forsvundet, efterladende sig en stige til passage af det elektriske hegn, en bære, to sprængladninger og omkring 20-30 æghåndgranater.

Disse franske handlinger, som vi så at sige opfattede som frækheder, øgede hos os ønsket om gengæld. Gennem dygtige natlige patruljer opklarede vi, hvor en operation bedst havde udsigt til succes. Valget faldt på »Blaupunkt 601« - se skitsen side 82. Med forsigtighed blev alle forberedelser gennemført i dagene 3. til 7. marts, og fra Sturmkompanie 46 blev der stillet en styrke på en officer og 10 mand til disposition. Sådanne stormkompagnier af særligt uddannede folk var først blevet oprettet i 5. Armees, men efterfølgende også på de øvrige fronter. De udførte fremragende præstationer. Under det videre forløb af felttoget lærte vi frontregimenter at yde det samme som stormtropperne.

Den 8. marts blev den omhyggeligt forberedte operation gennemført med succes. Om eftermiddagen faldt kraftig sne, hvad ikke netop syntes en fordel. Alligevel var resultatet strålende. Lt. Deppe kunne med berettiget stolthed bringe 12 fanger tilbage. Det blev forevigt på billeder. Den heldigt gennemførte operation løftede betydeligt stemningen blandt tropperne. Det var første gang siden augustdagene 1915 (Patruljer Lt. Knapp og Rittere, Engel, Stanitzke, Behlert, Benz) ved Merkem, at det igen lykkedes en patrulje at indbringe fanger. Det var starten på en række dygtige, dristige operationer, der gav os følelsen af overlegenhed, og som hele tiden lykkedes og indbragte fanger og vigtige efterretninger.

Præstationen af patruljen den 8. marts skal desto højere vurderes, da flere lignende operationer fra de andre regimente allerede var gennemført, og franskmændene dermed var advaret og indlysende mere nervøse.

Major Muther, I. Bataillon fik opgaven at gennemføre fremstødet og udarbejdede en præcis plan, som alle deltagende præcist blev gjort bekendt med. Operationen, der havde fået kodeordet »Bolivia« havde en planlagt styrke på en officer, 6 underofficerer og 22 mand fra 3. og 4. Kompanie, der alle havde meldt sig frivillig. Der blev desuden tildelt styrken en patrulje fra Sturmkompanie, 45. Res.Division på en officer, en Gefreiter og 9 mand. Opgaven lød på at trænge ind i sapper på hver side af »Blaupunkt 601«, oprulle et 100 meter bredt stykke af graven og fastslå, om der i graven var indbygget gasflasker. Punkt 601 blev valgt, da det kun lå 170 meter fra egen grav. Da punktet i sig selv skød frem fra den fjendtlige linje - der lige øst for stedet buede næsten vinkelret tilbage mod syd - var det efter terrænforholdene usandsynligt, at de udpegede område blev flankeret af MG, og derigennem gjorde angrebet vanskeligere. Ifølge de hidtidige observationer var stillingen ikke overvældende tæt besat; der var en mulighed for, at den var helt rømmet. Fremstødet skulle i så tilfælde fortsætte til anden fjendtlige grav. Forinden skulle middeltunge minekastere ødelægge den stærke fjendtlige pigtrådshindring foran begge sapper og foran det stykke grav, der var målet. Artilleri og minekastere skulle forinden mest mulig ubemærket indskyde sig mod begge sapper, firkanten af grave ved »601« og mod de bagudgående forbindelsesgrave. Som afledning af modstanderen skulle samtidig de forreste grave ved »Blaupunkt 501 (1 km længere mod højre) og den store landevej ved »Blaupunkt 705« (750 meter skråt til venstre) beskydes med artilleri og minekastere. Små patruljer skulle forud præcist opklare terrænet. Fjenden skulle med forudgående skydninger med minekastere og artilleri tilvænnens ildoverfald. Deltagerne blev i et par dage trukket tilbage for at indøve angrebet. Alle kendemærker skulle fjernes fra uniformerne og ejendele lades tilbage. Hver deltager fik udleveret 8 stav- og 4 æg-håndgranater. Underofficerer bevæbnedes med pistoler, mandskab med gevær eller pistol, hvortil kom knive, køller, trillefløjter, feltlygter med rødt lys, røgbomber og en økse. Halvdelen af styrken gik mod venstre, den anden halvdel mod højre. På begge sider af patruljen skulle MG sættes i stilling til indramning af den fjendtlige stilling. Fra kl. 0515 befandt bataljonen sig i højeste alarmberedskab. Fra nabokompagnier gik samtidig mindre patruljer frem for at aflede fjendens opmærksomhed.

Efterfølgende skrev Major Muther en rapport om operationen:

Den 8. marts kl. 0525 iværksatte vores artilleri og minekastere beskydning af den fjendtlige stillingsfirkant ved Blaupunkt 601. Samtidig arbejdede sig Støddgruppe Deppe og Heinze sig i spring frem mod deres angrebsmål. Indbrud i sapperne fandt næsten samtidig sted med artilleriets fremlæggelse. Lt. Deppe rullede med sin stødtrop den fjendtlige grav op mod venstre, Lt. Heinze mod højre.

I tilslutningsgraven til højre blev en fransk dobbeltpost nedkæmpet efter at den havde opsendt røde lyskugler, formodentlig anmodning om ildstøtte. Lt. Deppe hentede fra to dækninger i alt 12 fanger. Franskmændene kunne først efter håndgranater og revolverskud overtages til at forlade dækningen. Gennem en løbegrav ankom franske håndgranatgrupper, der i nærkamp blev afvist.

Lt. Heinze trængte ved Blaupunkt 601 ind i forbindelsesgrav 4 og stødte på besatte dækninger, hvorfra der hårdnakket blev ydet modstand. Fra en af dækningerne kom der stråler fra en flammekaster; fra alle dækninger blev der kastet håndgranater og afgive geværskud. Stødgruppe Heinze belagde dækninger med rigelig håndgranater, og efter meddelelse om, at Lt. Deppe havde taget 12 fanger, iværksatte han den planlagte tilbagetrækning. Begge grupper nåede kl. 0605 tilbage i egen grav. Fører for ersatskompagniet gav her det aftalte lyssignal til afslutning af operationen. De franske grave var i god stand ... Fjenden belagde indtil kl. 0630 deres egen stillingsfirkant med kraftig artilleriild. På vej tilbage til egen grav faldt Musketier Fröhlich fra 3. Kompanie, mens Musketier Bartel fra Sturmkompanie 46 R.D. blev såret. Højre fløjkompani i afsnittet havde frem til kl. 0530 kastet omkring 100 håndgranater mod stillingerne ved Blaupunkt 501, og herigennem skabt en meget velkommen afledning af modstanderen. Kompagniafsnittet blev meget kraftigt beskyttet af fransk artilleri.

Patuljeoperationen må betegnes som en komplet succes. Med egne tab på 1 død og 2 sårede blev 12 fanger indbragt, og modstanderen i dennes dækninger tilføjet betydelige tab. Gasflasker var i den forreste fjendtlige grav ikke indbygget.

Helt særligt har begge patruljeførere, Lt. Deppe og Lt. Heinze, udmærket sig, og gennem dygtig kommandoføring og personlig taperhed i væsentlig grad bidraget til succesen. Sammen med 4 sygehjælpere gik Musk. Salchow efter operationens afslutning, frem fra egen grav for at hente den døde kammerat fra mellemterrænet. Ufffz. Lampel er som den første trængt ind i en fuldbesat dækning. Ufffz. Wildenhain udmærkede sig på ganske fremragende måde under afvisning af det franske håndgranatangreb.

Erfaringer: Den forudgående uddannelsen af mandskabet på et øvelsesværk, har givet deltagerne et uskuelig billede af den fjendtlige grav og den forventede reaktion. Øvelsesperioden på 1½ dag var kort. Den rigelige bevæbning af mandskabet med pistoler viste sig lønnende, dog manglede der en sikker omgang med det uvante våben ... Meget virkningsfuld var koncentreringen af den ødelæggende artilleri- og mineild på den korte tidsrum på 5 minutter, og den samtidig fremrykning af vores stødgrupper i denne ild. Fløjkompaniernes skinangreb og artilleriets og minekasternes afledningsskydninger, må anses som væsentlig for den opnåede succes. Modstanderen har først på et sent tidspunkt fået overblik over situationen ... Succesen afhænger i væsentlig grad af den hurtighed, hvormed operationen blev gennemført. En længere redegørelse af forløbet vil derfor være overflødig. Det succesfulde resultat har hævet stemningen blandt tropperne og den fast overbevisning af et lykkeligt forløb af felttoget.

Sign. Muther, Major

Af Regimentsbefalingen fra 9. marts 1917 skal fremhæves:

1) Den 2. marts forsøgte fjenden efter stærk ildforberedelse at trænge ind i vores grave vest for hovedvejen. På grund af de dygtige og forudseende anordninger fra kommandør Major Muther og Hptm. v. Puttkamer, blev angrebet ikke kun afvist, men regimentet forskånet for tab. Jeg udtaler på dette sted min særlige anerkendelse til Kompagnifører Lt. Lang og Lt. Heinze, som under kraftig beskydning traf deres beslutninger, til Lt. Bansi, som med sin dygtigt opstillede flankeringsdeling og MG rettidig erkendte fjendens fremrykning og åbnede ilden. Mandskabet ved 4. og 10. Kompanie har med deres standhaftighed under den kraftige beskydning gjort deres regiment ære ...

2) Ikke kun for afvisning af et angreb kan jeg i dag udtale anerkendelse, men også for det dygtige fremstød, der endeligt efter lang tid høstede succes. Efter omhyggelig gennemtænkte forberedelser af Major Muther, fik en patrulje den 8. marts frem under Lt. Deppe og Lt. Heinze. Fjendens modstand blev hurtigt brudt. Dækninger blev rensede. Besætningen blev taget til fange eller nedkæmpet. 12 fanger blev bragt tilbage. Fjendens blodige og øvrige tab var meget betydelige. Alle deltager i patruljen har sin andel af denne succes. Patruljen var sammensat af frivillige fra 3. Kompanie: Ufffz. Wildenhein, Gefr. Spreckels, Nielsen, Musk. Andresen, Splitt, Salchow, Tollmann, Peters, Fröhlich, Jordan, Tadel, Hörncke, Koltermann, Tomiski, Wehrm. Günther, og fra 4. Kompanie: Ufffz. Bahlke, Hofmeier, Gefr. Boysen, Musk. Jakobsen, Ehlers, Kaul, Schmelting, Iske, Drigalske, Stüben II, Kissler, Vick II.

Det glæder mig, at der i kompagnierne hersker en sådan offensiv ånd, som regimentet desværre kun i ringe grad kan udnytte. Til styrken fra I. Bataillon var også sluttet mandskab fra Stormkompagniet. En af disse er under operationen faldet på ærens mark. Yderligere et medlem af stormtroppen og Gefr. Fröhlich 3/215 fik nok smertelige, men derfor så mere ærefulde sår. Jeg udtaler endnu engang på dette sted min varmeste anerkendelse ... Alle øvrige våben, både ved artilleriet så også ved Minenwerfer-Kompanie 246 og regimentets MG-Kompanie, retter jeg en tak for den fremragende medvirken. Samvirket mellem våbenarter var forbilledlig.

Sign. Bonsack, Oberstlt. og Regts.Kommandeur.

Tolv deltagere i patruljen blev forfremmet på grund af taperhed foran fjenden.

Blandt beretninger fra deltagere, skal her nævnes:

Musketier Georg Kissler, 4. Kompanie:

... vores råb ind i dækningen blev besvaret med geværskud. Et par håndgranater derind, og så var værket allerede fuldbragt. Den ene efter den anden kom ud, 2 underofficerer og 10 mand. På fløjtesignal gik det tilbage. Man så hos franskmændene kun glade ansigter. De syntes alle at være familiefædre. Det hele gik så hurtigt, at den fjendtlige artilleri først begyndte som vi faldt tilbage. Desværre ramte det enkelte af vore kammerater.

Unteroffizier Bahlke, 4. Kompanie havde denne supplerings:

Da der blev spurgt, hvem der ville med, meldte sig frivilligt to underofficerer og 10 mand fra vores kompagni ... Patruljer sprang flere steder allerede frem til den fjendtlige hindring endnu mens ildforberedelsen fandt sted. Her ventede de på, at ilden skulle blive lagt frem. Så gik det hurtigt gennem hindringen ind i den franske sappe. De franske poster var flygtet. Så gik det videre ind i hovedlinjen, hvor vi mødtes med den anden stødtrop, som var trængt ind et andet sted. Ordren lød på at komme tilbage med fanger, men endnu havde vi ingen. Vi delte os igen og gik gennem forbindelsesgrave længere bagud. Her fandt vi indgangen til en dækning. Vi råbte derned, kastede en håndgranat ned og tvang herigennem fjenden til at melde sig. Som svar startede han en flammekaster og sprøjtede mod os med den – men gudskelov lige netop hen over vore stålhjelme. Dette svarede vi med omkring 50 håndgranater. Dette tvang fjenden til at komme ud gennem en anden indgang, men løb herved i armene på den anden gruppe. Vi talte 12 mand. Vores opgave var dermed løst. Da vi meldte os tilbage til kompagniføreren, undrede det ham, at vi allerede efter 20 minutter igen var tilbage. Mens vi endnu var derovre skød det fjendtlige artilleri deres egne grave, dog uden at skade os.

Krigskorrespondent W. Scheuermann, der besøgte os i afsnittet, skred under overskriften »Fransk hærberetning«:

Langs Aisne, 12. marts 1917

Her foran ved tropperne kan man bedømme, med hvilken opfindsomhed og overdrivelse, den franske hærledelse har nødt at anvende for at give en stemning af fortrøstning. Ved de tropper, jeg i øjeblikke besøgte, har frivilligt denne dag rettet en kampopklaring mod den franske stilling ved Moulin-sous-Touvent. I franskmændenes egen grav leverede de en dristig håndgranatkamp, hvorunder der forårsagedes talrige tab, og returnerede så med 12 fanger. Egne tab beløb sig til to sårede, der ligeledes blev bragt med tilbage. Af dette har de franske korrespondenter lavet et stærkt tysk angreb, der blodigt blev afvist. Den følgende dag forsøgte franskmændene at øve gengæld med et angreb ved Autrêches. Hans hensigter blev rettidigt erkendt, og man lod han komme helt tæt ind på vores hindring, og modtog ham så med koldblodig rettet MG-ild. De franske beretninger hævdede, at angreb var trængt ind i vores forreste grave og havde tilføjet os store skader. Den eneste franskmænd, der nåede vores grav, faldt død ned fra brystværnet. På de tropper, som havde oplevet episoden, gjorde de franske beretningers upålidelighed et meget underholdende indtryk: deres dom var, at meste var det rene opspind, og at, hvor der var en lille kærne af sandhed, det blev mange gange overdrevet.

Om den flere steder nævnte elektriske trådhindring, skriver Unteroffizier Böning, 6. Kompanie:

Den 1. februar måtte med sammen med Musketier Kubis, Reuthebush og Gau sætte i march til Autrêches, for her sammen med yderligere 5 mand fra andre regimente at indgå i »Elektriske trådhindringer«. Den var underlagt Starkstrom-Abteilung 6 under VII. Armee. Uffz. Ruff, Pionier 92, forklarede os arbejdet. Allerede om eftermiddagen var vi i gang med at tjære de pæle, der skulle rammes ned, rulle tråd på ruller og fordele materialet på trappen, der fra hulen umiddelbart førte ud i første linje.

Jeg havde allerede ved middagstid i graven orienteret mig om resten af den strækning, der skulle bygges. Den 1. linje, bygget uhyre dyb og smal, gik mod venstre til »Scharfe Eck«, hvor den elektriske hindring skulle slutte. Vi manglede stadig at færdiggøre godt 250 meter hegn. Et blik over kanten af graven viste, at vores arbejde frem mod »Scharfe Eck« gradvis ville blive vanskeligere, da afstanden mellem os og den franske pig-trådhindring gradvis blev mindre.

De første arbejdsnætter gjaldt forberedelserne: en passage i siksak blev klippet på langs i vores hindring, materialet bragt frem fra dækningen og lagt i vores passage. Den 3. aften omkring kl. 23 startede så vores egentlige arbejde, nedramning af pælene. Allerede den 5. nat havde franskmændene opdaget vores arbejdsplads og forstyrrede os med maskingeværild, minekastere og geværgranater. Vi måtte indlægge arbejds-pauser, da der opstod tab, dog i første omgang kun af lettere art. For at dæmpe støjen under nedramning af pælene, blev der lagt sække over. Den første nat klarede vi 18 meter, fulgte nætter med 12, 10 og nogle gange endnu færre meter. Vi kom hele tiden nærmere »Scharfe Eck« og nedramningen stadig mere vovelig. Med stadig kortere mellemrum lå vi på maven med tilbageholdt åndedræt, mens franskmændene forsøgte at ramme os. Men ingen undslog sig.

Så skete der imidlertid en ændring i vores anvendelse. Vi rammede ikke længere pælene i jorden, men lagde dem derimod på jorden og spændte pigtråden ud over dem. Den 6. nat havde vi vores første døde: Musketier Murawsky, 216, blev alvorligt ramt af en geværgranat og døde på transporten tilbage. Stemningen sank meget blandt os. Den følgende nat arbejdede vi derfor ikke derude. Vi havde rigeligt at lave med forbedringer. Endnu mens vi var i hulen fremstillede vi af tråd de såkaldte »måtter«, rullede dem sammen og bragte dem således forberedt frem til vores hindring. Som erstatning for tabene fik vi tilgang af Knutzen, Reinecke og Brendecke, alle fra 216. Disse tre ældre blev, om muligt, tilbage i hulen som vagter. Allerede to nætter senere havde vi vores anden døde, Musketier Erichsen, 6. Kompanie, 215. Han blev ramt af et skud i hjertet som vi kravlede gennem hindringen. Musketier Seiffert, 214, faldt få dage senere.

Efter ugelangt arbejde, der også vanskeliggjordes af det dårlige vejr, var vi kommet tæt på målet »Scarfe Eck«. Dårligt 50 meter skilte os fra de sønderskudte mure af St. Victor Ferme. Vi startede arbejde hver nat på forskellige tidspunkter, da franskmændene skød, lige så snart de hørte støj. Hans lytteposter stod så tæt på, at vi tydeligt kunne høre dem snakke. Havde de skudt lyskugler op, kunne de ikke undgå at se os. Ordren til at indstille arbejdet, kort før vi havde nået målet, fik os til at puste lettet ud, men også til at føle bitterhed. Havde tabene: 3 døde, 6 sårede, været omsonst? 14 dage senere var den elektriske hindring på fjendens hænder!

Den 8. marts, morgenen på angrebsdagen, begyndte det endnu engang at sne. Vi fik igen det skønneste vinterlandskab. Om natten skinnede månen og »Kanonental« gav et herligt syn. Næste dag havde den varme marts sol smeltet alt væk igen. I gravene betød det dyb, sej mudder, som næsten ikke var til at arbejde sig igennem. Naturligvis blev der ikke brugt mange kræfter til at udbedre forholdene, da vi dagligt ventede ordre til rømning. Forståeligt nok blev den udsat længst muligt, da dens formål var at ødelægge alle de omfattende franske forberedelser til deres offensiv. Den 9. og 10. marts gennemførtes interne afløsninger.

I mellemtiden havde forberedelserne til tilbagetrækningen allerede fundet sted. Det er mig stadig i dag en gåde, at fjenden ikke bemærkede dette, og den højeste anerkendelse må tilgå vore enheder for det arbejde, der blev præsteret. Det drejede sig ikke kun om en tilbagetrækning af soldater, men også sikringen af kostbar materiel og den omfangsrige ødelæggelse af større anlæg. Ved nabodivisionen burde de mange sprængninger og afbrændinger have tiltrukket sig fjendens opmærksomhed. Efter planer, udarbejdet til den mindste detalje, viste alle, hvad den skulle gøre ved iværksættelse. Datoen for rømning blev naturligvis hemmeligholdt.

Ved Blérancourde blev der anlagt en bagtroppstilling med betegnelsen »R 1«. Nerverne var spændte til det yderste. Den 12. marts om eftermiddagen udgik der et radiosignal, hvorefter det fjendtlige angreb kunne ventes den 13. marts. Med hast blev der øjeblikkeligt beordret tilbagelæggelse af skrivestuer, bagage osv. og forskydningen af minekastgere og fodartilleri allerede om aftenen den 12. marts påbegyndt. Hvad angik infanteriet beordrede armeen forhøjet beredskab og 216 besatte med en bataljon Morsain-tværstillingen. Franskmændene planlagde imidlertid for den 12. kun endnu en »operation« med det formål, at indhente fanger. Kompagnierne fra III. Bataillon i forreste linje blev ramt af kraftig mineild. Denne gang reagerede vi klogere. De formodede indbrudssteder blev rømmet, vore folk undveg til siderne. Franskmændene fandt vore grave tomme. De satte en dækning i brand og efterlod nogle håndgranater som bevis på, at de havde været der.

Den følgende dag, 13 marts, gentog sig til højre for os ved RIR 214 kraftig beskydning og minekaster overfald, tegn på, at faren nærmede sig. Gennem en i både tid og rum meget spredt vedvarende beskydning, forsøgte franskmændene af forsegle indbrudsstedet, og på trods af alle forsigtigheds forholdsregler, lykkedes det ham kl. 2100 at overraske III/214 og slæbe tre fanger med tilbage. De sidste dage foran Moulin gik i højeste spænding. Ville modstanderen få kendskab til vore planer fra de fanger, de i sidste øjeblik havde sikret sig. Natten til den 16. marts indløb så endeligt den forløsende befaling, og som et urværk blev alle foranstaltninger iværksat.

Tabene ved regimentet mellem den 1. februar og 15. marts 1917 omfattede 23 døde, 41 sårede og 131 syge. Havne på de faldne var:

2. Kompanie: Friedr. Behrens, Rud. Heidtmann, Wilh. Schröder, Vzfldw. Ernst Scheidig.
3. Kompanie: *Vizefeldwebel Nicolaus Andresen, 30-05-1896 i Tønder. Død 09-03-1917 på lazaret i Audignicourt af kvæstelser. Begravet Fourdrain tyske kirkegård, blok 2, grav 16.*
5. Kompanie: Ufffz. Paul Ingwersen, Wilh. Neumann, Adalbert Besolek
7. Kompanie: Josef Radowski
8. Kompanie: Paul Wulff, Paul Zuther
9. Kompanie: Ufffz. Willi Christiansen, Gefr. Wilh. Hahn, Heinr. Henzgen, Herm. Hachmeyer, Gefr. Friedr. Iwersen, Peter Scheiders, Gottfr. de Vries.
10. Kompanie: Anton Arkuszewski, Joh. Zakubowski
11. Kompanie: Vzfldw. Fritz Rademacher
12. Kompanie: Gefr. Herm. Mügge, Herm. Möbius
1. MG-Kompanie: Lt. Nikolaus Andresen.

Kapitel XIX

Hindenburg tilbagetrækningen ¹⁾

Forberedelserne til tilbagetrækningen til Siegfried-Stillingen var afsluttet. På grund af vejenes tilstand bag fronten, og i den tilbagetrækningszone ved St. Gobain, der var blevet os tildelt, var de nødvendige, omfangsrige, ugelange transporter bagud uendeligt mere vanskelige. Stenbelægningen var ødelagt, og mudder og pløre var så bundløs, at vogne ikke længere kunne passere, og der var risiko for en skæbnesvanger afbrydelse. Vi blev tydeligt mindet om vinteren 1914 i Flandern. Særlig slem var sænkningen ved St. Paul. Imidlertid overkom vi også disse vanskeligheder efter at stærke kræfter blev indsat i vejvedligeholdelse og rydning af vejene gennem de ødelagte landsbyer. Det er ikke muligt i detaljer at gå ind i forberedelserne til rømningen, da dokumenterne til denne operation alene fylder tre tykke arkivmapper. De hemmeligstemplede akter, der i mindste detalje fastlagde tilbagetrækningen, bar alle påskriften »S«. Adgang til dem havde kun enkelte medlemmer af Regimentsstaben og de, der var betroet særlige opgaver. Kravet til yderste hemmelighed var en selvfølge, men alligevel løb, som vi allerede har nævnt, allerede på et tidligt tidspunkt de vildeste rygter rundt. Af »S« akterne fremgår, at transporterne af materiel skulle være afsluttet inden den 15. marts. De meget detaljerede befalinger fra de højere stabe, der ofte blev ændret eller helt bortfaldt, øgede vanskelighederne under forberedelsesperioden.

Forløbet af Siegfried-forskydningen, som jo dog egentlig var en tilbagetrækning, gav for kamptropperne en række nye, glædelige sider: endeligt ud af de dybe grave, endeligt igen mål foran geværerne og mulighed for bevægelser i terræn udenfor de vante stillinger, lejlighed til nye operationer i vores følelse af overlegenhed.

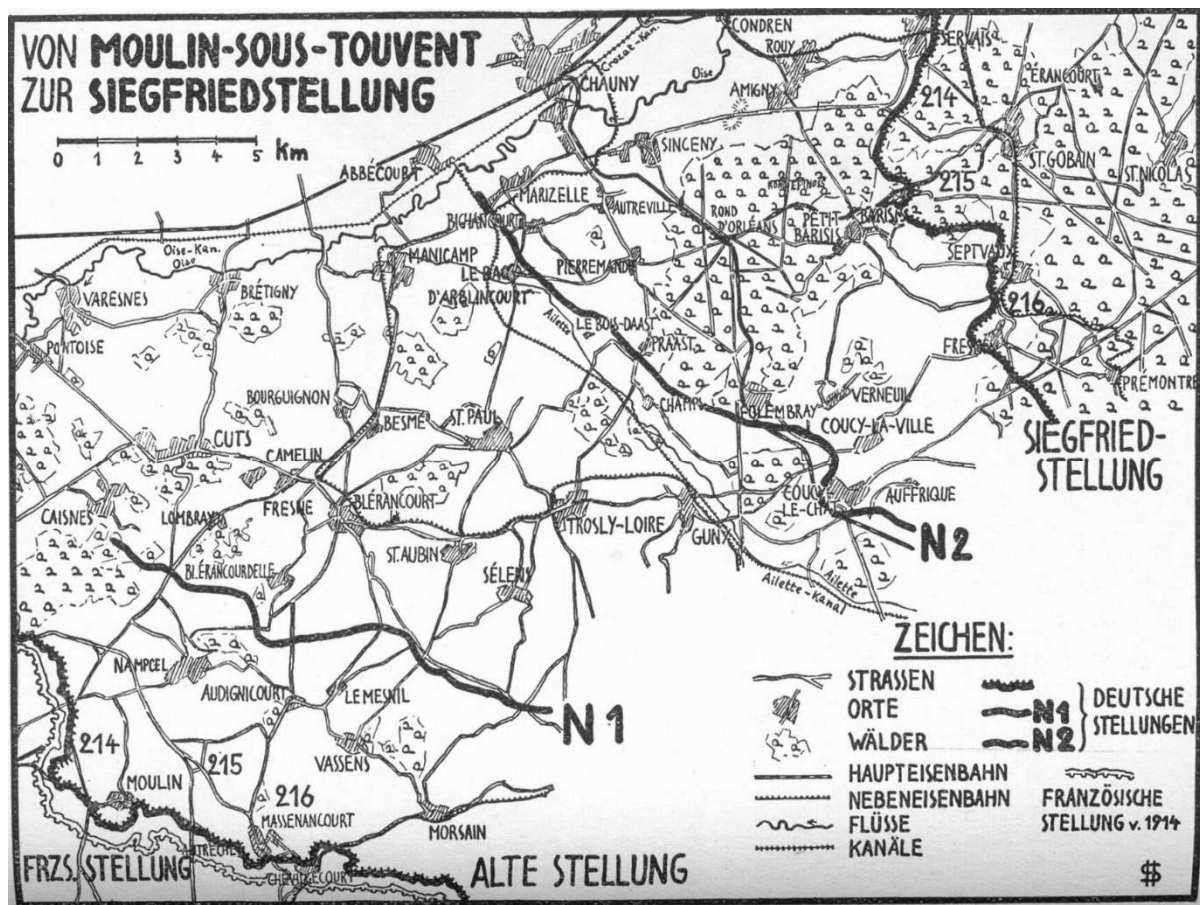
Forberedelserne mellem den 9. februar og 15. marts havde dækningsnavnet »Alberich«. Den sidste Alberich-dag var den 15. marts, den første marchdag den 16. med dækningsnavnet »Kompagnie-Besichtigung«. Forskydningen skulle begynde kl. 2100, beredskabet følge kl. 2200 og gravbesætningerne kl. 2300. Den første modstandslinje - »N 1-stillingen« gik umiddelbart foran Blérancourdelle, og skulle holde i én dag.

Den første del af forberedelsesperioden blev primært anvendt til borttransport af vores materiel og alt, der kunne være til nytte for fjenden. Kamptropperne skulle stille bærehold til rømningen af den forreste linje, og skulle flytte alt af værdi, på venstre fløj eksempelvis til Kanontal, hvorfra pakvogne, bestilt af regimentet, overtog transporten. Kompagniernes madvogn, der hver anden nat kom frem med leverancer, skulle tage materiel med tilbage. For at spare kræfter skulle alle, der tomhændet forlod fronten (ordonnanser, mad-afhentere osv.) tage noget med. På etapepladsen i Kanontal var en gruppe hele tiden beskæftiget. Som eksempel bragte 9. Kompagnie i dagene 1. til 3. marts fra kl. 18 1.000 stavhåndgranater, 200 æghåndgranater og 50 store spader og skovle tilbage efter direktiver, udstedet alle tre dage. Hver aften omkring kl. 23 blev så i Kanontal læsset 15-20 vogne med det, transportgrupperne havde bragt hertil.

Anden halvdel af forberedelsestiden gik i samme tidsrum med sprængning af alle overflødige dækninger og tunneler, længere bagud i ubrugeliggørelse af indkvarteringer, adgangsveje og fremherskende punkter, der af fjenden under hans fremrykning kunne anvendes af artilleriet til observationsposter. Også måtte enhver dækningsmulighed ødelægges, hvor fjenden kunne underbringes eller skjule sig fra fly i luften.

Regimentet fik på et tidligt tidspunkt anvist præcist fastlagte områder til ødelæggelse, og gjort ansvarlige herfor. Den tekniske forberedelse og gennemførelse var pålagt en pionerofficer (Offz.St. Gleicke 6. Pionier-Kompagnie. 18), mens den taktisk korrekte gennemførelse som ansvar var pålagt regimentets »bagtropsofficeren. Denne opgave blev pålagt Lt. Schmidt, MG-officer ved regimentsstaben. Denne fik tildelt en styrke bestående af en underofficer og 6 mand fra Res.Kav.Abt. 46, 1 underofficer og 1 Gefreiter fra Res.Feld-Artl.Regt. 46 og fire cyklister fra RIR 215. Sprængninger og ødelæggelse af kvarterer skulle påbegyndes hurtigst muligt, men alligevel først når de ikke længere var nødvendige til egne enheder. Det ville ikke være mulig at skjule vore hensigter overfor en opmærksom fjende, da sprængningerne tog et stort omfang. Det drejede sig derfor primært om at sløre arbejdet og tidspunktet for rømningen.

¹⁾ Officielle betegnelse: 28. 1. 1917 – 5. 4. 1917: Kampe langs Aisne

Som ødelæggelsespunkter på marchakserne kom de steder i betragtning, som en fjende under fremrykning ikke kunne omgå. Med et terræn med betydelige højdeforskelle og mange slugte, var der rigelige muligheder for at finde sådanne punkter. Det drejede sig om at vanskeliggøre fjendens fremrykning mest mulig, altså vinde tid, og om ikke at gøre fremlæggelsen af hans artilleri umulig, så i det mindste forsinke det. Eksempelvis lå et sprængsted på vejen mellem Nampcel og Blerancourt i en dyb gennemskæring, mens terrænet ved et andet på den ene side faldt stejlt ned og på den anden stejlt opad. Derudover var alle broer og stenkister på marchvejene forberedt til sprængning. En for tidlig klargøring, som vi af erfaringer havde lært, havde den ulempe, at sprængmidlerne kunne blive fugtige, og derfor uanvendelige. I regimentets ansvarsområde var de vigtigste punkter to gennemløb syd for le Mesnil og kanalbroen sydvest for Villette. Alle træer, bygninger, ruiner, der af fjenden kunne anvendes til observationspost af betydning, måtte nedlægges lige så snart de ikke længere skulle anvendes af os selv. Sprængning af alle disse objekter blev overdraget til bagtropsofficeren. I vores eget ansvarsområde blev mursprængninger gennemført i la Grange-des-Moins ferme, ligesom også en hochstand blev lagt ned.

Dækningsmuligheder omfattede huler og tunneler, alle større kældre, ganske enkelt alt, hvad der kunne skjule fjenden. Også Dithfurth-tunnelen var blandt disse. Da den blev anvendt lige til det sidste, måtte der først sprænges i sidste øjeblik sammen med vejene. 9. Kompanie var den sidste, der passerede igennem – ved lyset af fakler, da den elektriske belysninger allerede var fjernet. Kort efter lød sprængningen.

Da signalet »Kompaniebesigtigelse« indløb, var de sidste øjeblikke foran Moulin kommet for II. Bataillon til højre og III. Bataillon til venstre. I. Bataillon befandt sig i hvil i Audignicourt. Alt materiel var bragt tilbage, alle militæriske objekter ødelagt. Endnu i natterne før rømningen blev der gennemført opklaringspatruljer (blandt andet af Lt. Ehrich, 5. Kompanie og Uffz. Kumbartzki, 11. Kompanie), som fastslog at fjenden tilsyneladende ingen anelse havde om vores rømning, og fortsat skansede i gravene. Ganske få timer senere ville hans stillinger være fuldstændig værdiløse.

Major Muther fik ordre til med sin I. Bataillon at besætte N 1-stillingen. Som reserve fik han tildelt 7. og 8. Kompanie 214 og en deling fra et MG-Kompanie 214. I. Bataillon indtog stillingen »Trampelweg« (vejen mod

Blérancourdelle) til et punkt præcis nord for le Mesnil (en bebyggelse østnordøst for Audignicourt). Forposter blev udsat frem til vejen Audignicourt – Belloy.

Fra regimentet var Hptm. Schütt et stykke tid været i St. Gobain, for her af forberede vores fremtidige indkvartering, også regimentsmusikken assisterede under dette.

Lige efter midnat – omkring kl. 0015 – den 17. marts, forlod det sidste kompagni den forreste stilling. Audignicourt var allerede en stor ruinhob af sten. I hvert kompagniafsnit blev en officerspatrolje (20 mand) tilbage, hvor den endnu i 24 timer med et MG, nogle enkelte geværer og en signalpistol skulle foregive den sædvanlige larm og liv. Om dagen blev der tændt op i alle resterende ovne for at give det indtryk af, at stillingen var besat som normalt.

Dem, der var tilkommanderet bagtroppen, havde fået tilstrækkelig tid til at gøre sig bekendt med terræn og placering af sprængsteder. Med det ofte ret dårlige vejr og dårlige veje, havde rytterne normalt en fordel overfor cyklisterne, men med frossen jord var cyklisterne betydelig hurtigere og vedvarende, men altid bundet til vejene. I tiden periode før starten på tilbagetrækningen var de forberedte sprængninger dag og nat bevogtet af en pionervagt. Sprængningerne syd for R 1-stillingen fulgte om morgenen på 2. march-dag, altså tidligt 17. marts. Denne dag havde kodebetegnelsen »Waffenübung«.

Efter gennemførelse af sprængningerne efter iværksættelsen af forskydningen, men stadig dækket af patruljerne efterladt i den forreste stilling, begav »Bagtropofficer« (Nachspitzenoffizier) Lt. Schmidt sig kl. 0330 endnu engang frem, og gav kl. 0500 ordre til sprængning af den store vej Autrêches – la Grange-des-Moines Ferme. Der opstod et krater på omkring 5 meters dybde og 15 meter i diameter. Kl. 0515 blev den forreste indgang til Dittfurth-tunnelen sprængt. Den faldt fuldstændig sammen. Kl. 6 blev det forsøgt at tænde de tre ladninger ved la Grange-des-Moines Ferme, men det mislykkedes, da tænderne var blevet ubrugelige på grund af fugt. To pionerer måtte fremskaffe nogle nye tændmidler. Efter gentagende forsøg på forskellige punkter, lykkedes det endeligt kl. 0830 af nedlægge murværk og observations-hochstand. Vejsprængningerne sydvest og nord for Audignicourt havde med det samme det ønskede resultat. Store kraterer ville foreløbig forhindre enhver trafik, og hindringen blev endda forstærket ved at vælte træer over vejen. En stenkiste syd for le Mesnil blev kl. 0730 sprængt ved hjælp af to mørsgranater, mens på ladningen på den anden var fuldstændig ødelagt, og trods mange forsøg på forskellige steder, ikke var til at udløse. Da en sådan stenkiste over et åløb var af stor vigtighed for fjenden, måtte sprængning forsøges på anden måde, og igen ved hjælp af mørsgranater, der med vogn hurtigt blev hentet i Blérancourt. Sprængning af vejen gennem dalen ved Blérancourt blev udsat, og omkring kl. 11. nåede fire granater frem, hvormed stenkisten endeligt blev sprængt kl. 1115. Allerede kl. 1130 fulgte sprængningerne af vejen gennem dalen mellem le Mesnil og Blérancourt. Vejen over bakkerne mod Blérancourt var allerede blevet sprængt kl. 0815 med godt resultat. I løbet af dagen lagde besætningen på N 1-stillingen yderligere træer over vejen på sprængstederne.

Kl. 2230 stod »bagtroppen« under Lt. Schmidt klar i N 1-stillingen, der en halv time senere blev rømmet af I. Bataillon. Bagtroppen måtte skifte placering to gange, da N 1-stillingen allerede lå under fjendtlig artilleriild. Den sidste patrulje fra vores rømmede forreste linje ankom ved midnatstid til N 1-stillingen. Den 18. marts var påbegyndt – den tredje rømningsdag. Yderligere et par vejsprængninger blev gennemført. Kl. 0040 blev det udpegede sted på vejen Nampcel – Blérancourt sprængt af en underofficer, 4 dragoner og 2 cyklister. Lt. Schmidt red selv til begge de to sidste steder på vejen le Mesnil – Blérancourt og sprængt her kl. 0120.

I Blérancourt var et stort antal beboere samlet i en skånet del af byen, for herfra at blive evakueret til deres landsmænd. I St. Paul, den næste landsby bagud, hvor hidtil bagagen m.m. havde været underbragt, var ødelæggelserne allerede fuldstændig. De sidste huse brændte. I de huse, vi behøvede indtil sidste øjeblik, var der allerede i kældrene placeret sprængladninger. Også Trosly-Loire lå allerede i ruiner. Lt. Schmidt sendte cyklisterne forud til kanalbroen sydvest for Villette, og nåede den kl. 0340. 40 minutter senere var broen sprængt som beregnet. Den følgende nat blev yderligere to træbroer over Vilette-åen sprængt efter at der var lavet en vej gennem åen til vore fremskudte patruljer.

Inden beskrivelsen af episoderne i den anden faselinje langs Oise-Aisne kanalen, skal nogle af deltagerne berette om de sidste timer ved Moulin-sous-Touvent og begyndelsen af tilbagetrækningen.

Unteroffizier Böning 6/215 om rømningen:

Tilbagetrækning! Ukendt for os, vi kendte intet til »tilbagetrækning«. Hindenburg havde lært os, at også en »tilbagetrækning« kan betyde en sejr for os. Og det var en strålende!

Vi havde allerede ventet længe på ordren. Bag os fortsatte oprydningsarbejdet som efter en snor. Hemmelighedsfulde handlinger over alt! Sprængningsfolk og pionerer, så endda vores regimentsmusik havde haft travlt. Huller til sprængning af huller og de store veje blev udgravede. Alle tagrender var fjernet, som alle råstoffer, der endnu kunne finde anvendelse. Hele frugtplantager blev lagt ned som en stubmark. Det gjorde

ondt, når man så det, men det hed krigens hårde »nødvendig«, og man tav. Det var os alle klar, at fjenden intet måtte finde, der var af fordel for ham. Den arme fordrevne civilbefolkning forlod deres huse – deres hjemstavn - med sorgfyldte ansigter og deres få ejendele. Netop for os, der elskede vores hjemstavn over alt, var det et gribende øjeblik, når de lange vognrækker passerede forbi os. - »Hjemløse«. Alligevel vidste vi, at de ikke ville lide nød; »barbarerne« ville hjælpe dem.

Hos os var der en spænding som før en storm. Endeligt kom ordren og øjeblikket, hvor vi skulle rømme området til fjenden. De foregående dage havde en tæt tåge forhindret observationer ind i vores bagland. I gravene mellem Moulin og Autrêches herskede travlhed, men på trods af ophidselsen gik alt med største ro og orden. Hvad der ikke kunne tages med, blev ødelagt, overflødig kortmateriale brændt. Ovnene måtte slugte det hele, og da den tilsyneladende protesterede herover - det var jo en fransk oven - osede den som en stor gavecigar. Vi rømmede allerede om eftermiddagen, og sammen med infanteri-observationsofficeren, trak vi os tilbage til Audignicourt. Hvis vi havde ventet, at der bag fronten herskede virvar, blev vi skuffede. Vi passerede batteristillinger, der var rømmede; andre batterier gik i stilling for endnu engang at være ubehagelig for fjenden. Kolonne efter kolonne kørte forbi os. feldkøkkener bragte en sidste gang vores mad på det gamle sted. Det hele foregik med Hindenburgsk præcision. Ruiner, ikke andet end ruiner. Hele landsbyer var ødelagte, som havde de i hundrede år været forfaldne. Befalingen til »oprydning« var med største præcision efterkommet. Fjenden måtte intet beholde, selv brønde i dette vandfattige område var ødelagte. Hvilket billede af ødelæggelser! Jeg kom uvilkårlig til at tænke på min hjemstavn, på min fædrene by. Hvis de derhjemme kunne se dette, ville de med gru komme til at tænke på konsekvensen af, at fjenden kunne husere derhjemme.

Vi mødte kompagnierne i Audignicourt og marcherede herfra ud med dem. Et grufuld syn! Landsbyerne stod i flammer og ruiner, som vi syngende passerede igennem. Som skygebilleder viste kompagnierne sig på den rødlisende baggrund.

I St. Paul på den anden side Blérancourt blev vi forplejet ved den eneste endnu intakte gård, så gik det videre til Praast. Her blev der indkvarteret igen i den eneste hele gård, for her at afvente det jagtkommando, der dækkede vores ryg. Efter at også dette var nået frem uden tab, blev tilbagetrækningen fortsat. Vejret forblev gunstig for os, brændende landsbyer oplyste vore marchveje.

Lt. Scheibe, 11/215, beretter:

III. Bataillon stillinger blev besat af dens 4 bagtroppskommandoer, hvoraf den ene blev i reserve-stillingen. Deres opgaver var at afvise patruljer, men i tilfældet af større angreb, gradvist at falde tilbage gennem terrænet. En svagere modstander skulle kastes tilbage under anvendelse af reserve-bagtrop kommandoet. I øvrigt havde kommandoerne til opgave at foregive en fortsat fuldt besat stilling ved om natten at fortsætte den sædvanlige skydning, afskyde lyskugler, og som sædvanlig tænde op i ovnene. På den måde forløb natten og den følgende dag rolig. Fjenden, formentlig forurolet af de gennemførte sprængninger, opretholdt en kraftigere artilleriild end sædvanlig, men gennemførte ingen opklaringer. Regelmæssige patruljer opretholdt forbindelsen med tilsvarende bagtroppe til højre og til venstre. I løbet af dagen blev dækningerne sprængt, forbindelsesveje blokeret med spanske ryttere og pigtrådsruller og i løbegravene fremstillet lureminer ved hjælp af håndgranater. Den 17. marts kl. 21 blev der med gule lyskugler givet signal til tilbagetrækning langs hele linjen. Hver enkelt kommando havde foreskrevet en bestemt tilbagegangsakse, og som samlepunkt var Dittfurth-tunnelen bestemt. Udenom de primære veje og Autrêches, trak vi os tilbage gennem løbegravene. Gjort opmærksom på grund af stilheden i de forreste grave og de brændende landsbyer i de bageste områder, lagde modstanderen spærreild over forbindelsesveje og krydspunkter. Som vi passerede igennem lå Audignicourt allerede under shrapnelild.

Om morgen den 16. marts var divisionsstaben rykket til Folembay og brigadestaben til Barifis. Den 17. marts kl. 0230 red regimentsstab fra Blérancourdelle til Folembay. Det var en spøgelsesagtig tilbagerykning i månelyst gennem det hidtidige bagland. Overalt havde pionerernes sprængkommandoer ydet fuldt arbejde. Alle forholdsregler havde imidlertid været nødvendige for at lægge en ødemark mellem os og modstanderen, så han generelt måtte starte forfar med at forberede angrebsplaner. Ganske vist kunne fjendens kæmpende enheder, præcist som vi, også finde dækning i ruiner, men de ødelagte veje forsinkede naturligvis forstærkninger og forsyninger, gennemtvang en helt ny opstilling af artilleri, og gav os uendelig lang tid og fordele af frontforlægningen.

II. Bataillon forskød den 17. marts ad veje, der uger forud tydeligt var blevet afmærkede (i 1918 var der i området stadig skilte fra den gang med kendetegnet »Bo«) akser over St. Paul, Trosly-Loire til le Vivier. 5. Kompanie blev underbragt i Folembay, 6. og 8. i Praast og 7. Kompanie i Champs, dvs. i N 2-stillingen. 7. og 8. Kompanie stillede hver en deling til sikring af broerne over Aisne. III. Bataillon forblev samlet en nat i Folembay.

Den anden faselinje under tilbagetrækningen var lagt bag Oise-Aisne kanalen med det omtrent forløb fra Le Bac d'Arblincourt nord forbi Le Bois Daast-Villette – syd Praast – Couchy-le-Château. Den havde fået betegnel-

sen N 2-Stilling. Oprindeligt skulle den være holdt i en længere periode, men blev så begrænset til en enkelt dag. Stillingen skulle besættes med tre bataljoner med yderligere to som reserve på fløjene.

Yderligere befalinger gik ud på, at Siegfried-Stillingen skulle sikre ved rømningen af N 2-Stillingen, først af »Kanalsikringen«, under kommando af Major v. Gadow, og herefter af »forpostlinjen« der stod under kommando af Hauptmann v. Puttkamer.

Til højre havde 46. Reserve-Division forbindelse til 213. Inf. Division og til venstre til 9. Inf. Division. Disse ændringer og omgrupperinger skyldte forhold ved nabodivisionerne.

Til »Kanalsikringen« var der også tilknyttet kavaleri. Fra 46. Res.Division bestod styrken af 11. Kompanie 215, 3.MGK/215, Sturmkompanie 46 RD, Res.Kav.Abt. 46, en deling fra Res.Pionier-Komp. 46 og tre delinger feltkanoner fra Res.Feld-Artl.Regts 46. Derudover var tilknyttet et MG-Kompagni fra 213 Inf.Div. og fra Radfahrer.Batl. 5 et cykelkompagni fra Jäger 14 og Jäger 6, og af kavaleri 3/Dragoner 15 og 2/Res.Husaren 5.

I Folembrey lå en stor glasfabrik og to slotte, hvoraf det ene hidtil havde tjent som stabskvarter for Gruppe KATHEN. På dette skønne, gamle slot skulle Heinrich IV for mere end 300 år have haft sine hyrdetimer med Gabriele d'Estrées. Nu måtte de falde som offer for krigens hårde nødvendighed.

Heller ikke Coucy-le-Chateau, 4 km fra Folembrey, kunne af rent militære grunde bevares. (Udførlige angivelser af situationen i de beherskende højdedrag, de solide bygninger og kældre, er bevis på retfærdigheden af vore forholdsregler. Ganske vist var Coucy borg en af de mest fremragende bygningsværker i fra Frankrigs historie, men det bør nævnes, at det ikke drejede sig om en borg, men om en »borgruin«, ødelagt af franskmændene selv under en af deres interne krige i året 1652 på ordre fra Kardinal Mazarin: »*Pendant les troubles de la Fronde, cette magnifique résidence seigneuriale fut ravagée, sur l'ordre de Mazarin*«). Slottet lå 60 meter over Ailette dalen i udkanten af den lille by af samme navn. For foden af bjerget lå banegården med gode smalspor forbindelser i alle retninger, mod Chauny, St. Gobain, Soissons, St. Quentin m.fl. Allerede tidligere havde de store, herlige skove ved St. Gobain, Coucy og Folembrey været udflygtsmål. Slottet var bygget under Engerrand III, CIRE af Coucy, fra 1225 til omkring 1242. Fire tårne med spidstag var indmuret i ringmuren. De var 18 meter i diameter og hævede sig 35 meter over jorden (det fjerde endda 44 meter). I midten af slotsgården hævede sig det femte og det højeste af tårnene - »Donjon«, der efter fransk opfattelse »er det eneste i Frankrig og formentlig i Europa«. Det var 64 meter højt og dens mure $7\frac{1}{2}$ meter tykke. Dens storhedstid lå omkring 1576. Den største af beboelsesbygningerne var »Salle des Preux«, der var 60 meter lang og 15 meter bred. Men siden Kardinal Mazarin - der i over 30 år spillede en betydelig og mangesidig rolle i Frankrigs Historie - lod det ødelægge, var bygningerne berøvet deres indvendige indretning og deres tage, og fremstod som en ruin. Slottets oprindelige udseende eksisterede kun på nogle ældgamle billeder. Under ruinerne var der hvelvinger af ubegribelig omfang, egnet til sikker underbringelse af tusinder af soldater, sikret mod enhver type granat. Allerede i 1917 blev det forsøgt at råbe hele verden op mod en ødelæggelse af slottet. Den Amerikanske ambassadør blev anmodet om at gribe ind. Graf von Folembrey skulle have tilbudt en million franc til Røde Kors for at sikre en bevarelse af slottet. Militære overvejelser forhindrede imidlertid at den blev skånet. Man kunne forudse, at også Coucy-le-Chateau efter krigen ville komme til at spille en stor rolle i de forventede massebesøg af de tidligere slagmarker fra alle jordens lande. Sammen med den herlige natur i omgivelserne skaffede ydermere dens gunstige transportmuligheder, og hertil yderligere de moderne automobiler forudsætningen, sammen med placeringen så at sige foran porten til Paris og i umiddelbar nærhed af våbenstilstandspladsen fra november 1918 i skoven ved Compiègne med dens hadefulde mindesmærker. Det var en selvfølge, at også Coucy-le-Chateau blev tilføjet i Tysklands grusomheder. Jeg har gentagne gange besøgt Coucy-le-Château efter krigen. De endnu i dag kan de stadig eksisterende rester af det gevaldige bygningsværk og de omfattende »skudsikre krypter« besøges efter betaling af en mindre entre under føring af en uniformeret kustode, som beredvilligt forklarer alle enkeltheder. En trykt guide, som sælges (stadig i 1932!) til udlændinge, indeholder de betegnende ord om museet, der før krigen var indrettet i et af tårnene: *Tous les objets réunis dans ce Musée, et il en avait de curieux et de précieux, ont été enlevés par les Allemands* - og komme så til slutbetragtningen: den sande grund hertil var: *c'est que l'Allemagne, n'ayant pas un pareil monument et voulant être "au dessus de tout", il ne fallait pas le laisser à la France.* ¹⁾ Den oprindelige ødelæggelse af franskmændene selv under Kardinal Mazarin, blev derimod kun omtalt i to flygtige sætninger. Mulighederne for et besøg af den nuværende ruin har den fordel, at enhver »ikke forudindtaget« besøger derigennem opnår en klar fornemmelse af den militære virkelighed, og derigennem indser, at intet andet lå bag den tvingende nødvendige sprængning. Ingen bedre sted end synet af Coucy-le-Chateau sætter det franske ordsprog »*C'est la guerre*« på sin plads. (Mangels)

¹⁾ Under Frondes uroligheder blev denne storslåede herregårdsresidens ødelagt på orden af Mazarin ...

... Alle genstandene, samlet i dette museum, og der var nogle interessante og dyrebare, blev fjernet af tyskerne ...

... at Tyskland, der ikke havde et sådan monument og ville være "bedst", ikke rigtigt ville overlade dem til Frankrig.

I løbet af dagen den 17. marts bemærkede fjenden ikke vores rømning takket været den udmærkede indsats af vore efterladte patruljer. Ganske vist havde franskmændene en fornemmelse af, at der ville komme en tysk tilbagetrækning af fronten, men håbede stadig – som det senere fremgik af udtalelser fra fanger – at deres angrebsforberedelser kunne afsluttes så rettidigt, at de kunne komme os i forkøbet, og om mulig ramme ind i vores tilbagetrækning. Derfor kom tidspunktet som en fuldstændig overraskelse. I begyndelsen beskød fjenden fortsat de oprindelige mål, og beskød eksempelvis en forladt batteristilling med observation fra luften og et meget stor forbrug af ammunition. Den 17. marts var, som allerede fortalt, de sidste patruljer gået tilbage og ankommet til N 1-stillingen ved midnatstid. Samme aften kl. 22 rømmede 7. og 8. Kompanie og den tildelte deling fra MGK/214 N 1-Stillingen og marcherede til Barisis. Resten af II. og dele af III. Bataillon rykkede bag Siegfried-Stillingen. 9. Kompanie blev i Barisis.

Om aftenen den 17. marts syntes den manglende MG-ild og lyskugler påfaldende for franskmændene. De følte sig forsigtigt frem og fandt vores gamle stillinger tomme, og besatte dem. Ifølge fanger, fejrede man her deres »fremrykning«. For nogen var denne sejrsglæde måske ikke så fremtrædende, som man »arbejdede sig fremad« med håndgranater mod de få ikke-ødelagte dækninger.

Om eftermiddagen den 18. marts blev Nampcel, Kirkeslugten og bakkerne foran Vassens lagt under ild. Ligeledes ifølge fanger, forblev den franske hovedstyrke i de tidligere tyske stillinger. Først sidst på natten nærmede de sig forsigtig pigtrådshindringerne foran den ligeledes rømmede N 1-stilling. Franske lyssignaler blev erkendt nord og nordvest for Chauny, omkring 12 km væk.

Mens de forberedte modstandslinjer præcist som efter den tyske førings planer blev besat og rømmet uden at blive generet af fjenden, var der i det af os frivogne terræn hele tiden indsat talrige patruljer for at holde føling med den efterfølgende fjende, og for efter kræfter at generer hans fremrykning. Nogle af disse bagtropspatruljer blev gennemført med overordentlig dristighed og havde betydelig succes, og nød stor anerkendelse. Eksempelvis blev Lt. Winkler's patrulje fra 1./215 beskrevet i et udgivet hæfte fra forlaget Hoffmann i Stuttgart. Foruden fører bestod patruljen af Underofficererne Mertens og Mau og 10 mand fra 1. Kompanie: Gefr. Ziegert og Bahnsen, Musk. Walch, Greve, Richard, Voss, Veddersen, Ziels, Firkus, Müller III og Musketier Wendeling Schneider fra 4. Kompanie. Desuden to cyklister: Gefr. Müller 1/215 og Gefr. Josef Keller 4/215, samt sygehjælper Warensold. Patruljen havde til opgave at besætte N 1-stillingen i snitpunktet med Vejen Blérancourt – Nampcel og opretholde føling med fjenden. Lt. Winkler beretter om denne patrulje:

Den 18. marts kl. 0230 besatte vi N 1-Stillingen og en fremskudt post placeret i snitpunkt Nampcel-vej og markvejen til Audignicourt. I løbet af natten blev der ikke konstateret særlig omkring fjenden. Enkelte artillerigranater ramte stillingen. Kl. 1300 beskød fjenden livligt Kirkeslugten og Audignicourt med shrapnel. Fjendtlige fly fløj i lav højde over vores N 1-Stilling og over slugten. Mellem kl. 17 og 20 gennemførte jeg en patrulje sammen med Uffz Mertens og Gefr. Ziegert mod kirkeslugten, la Grange-Ferme og Audignicourt, uden at støde på fjenden. Om natten trak jeg min fremskudte post tilbage til hovedstillingen, men hver anden time blev en patrulje sendt frem. Den 19. marts kl. 0830 blev der meldt fjendtlig kavaleri, der søgte passager gennem pigtrådshindringen; vi åbnede en livlig ild, hvorefter de trak sig tilbage. Da der imidlertid kavaleri gik udfoldet frem på vores højre fløj, trak jeg mig tilbage til skovkanten langs Nampcel-vejen. Til venstre for vejen til Audignicourt var fjendtligt infanteri allerede nået N 1-Stillingen. Jeg gik i stilling i skovkantgen og opretholdt i 15 minutter en livlig geværlid, hvorefter jeg med bagsikring faldt tilbage over Blérancourt til St. Paul-aux-Bois, hvor jeg gik i stilling i den østlige udkant. På grund af friske spor efter heste på vejen måtte vi konstatere, at der allerede måtte have være fjendtlig kavaleri i ryggen på os, hvilke også senere bekræftedes af jægerpatruljer.

En udsendt patrulje mod vest meldte kl. 1230 om fjendtlig kavaleripatrulje på omkring 30 mand, der dels passerede gennem St. Paul, dels red udenom landsbyen. For ikke at blive omringet, trak jeg mig tilbage. Spidsen af patruljen var imidlertid allerede nået ind på 200 meter. Vi åbnede stående en livlig ild. Min styrke blev forstærket af meldepunkt St. Paul med 1 underofficer og 3 cyklister. Da det fjendtlige kavaleri kun svagt besvarede vores ild, brugte jeg de tre cyklister som bagtrop. På den måde nåede jeg uden tab frem til Ferme Bois-du-Roi, hvor jeg på denne side kanalen gik i stilling i en gammel grav. Resten af dage og natten gik, uden at fjenden forsøgte at etablere et brohoved. 7 jægere, der var blevet mig tildelt fra Jäger-Bataillon 6, fik under patrulje kontakt til underofficersposter omkring 1200 meter til højre og venstre på denne side af kanalen. Om morgenen kl. 8 den 20. marts trak disse poster sig længere tilbage i forhold til kanalen, således at jeg alene hold vestsiden besat. Kl. 1030 nærmede sig en fjendtlig infanteripatrulje på 4 mand sig brohovedet, og bevægede sig temmelig uforsigtigt i terrænet. Med 4 mand sneg jeg mig nærmere. På 10 meters afstand sprang vi frem og holdt dem foran geværene. En franskmænd hævdede straks hænderne, mens de andre forsøgte at flygte. To blev skudt, den tredje såret. Fangerne blev bragt til kanalstillingen, hvor den sårede blev behandlet af sygehjælper Warnsold. Fra de døde blev der fjernet papirer, herunder tjenesteforskrifter for 14. Kompagni, Infanteri-Regiment 279. Udrustningsgenstande og ammunition og to geværer kastede vi i kanalen. To geværer, to par nye snørestøvler, tæppe og en fransk gasmaske blev bragt med tilbage. Omkring

kl. 1230 dukkede omkring 50 mand fjendtlig kavaleri op på omkring 1000 meters afstand. Disse rykkede udfoldet frem mod kanalen. Til højre og venstre for os, omkring 100 meter væk, var der skov. For ikke at blive omringet, åbnede vi ild allerede på 700 meters afstand. Fjenden vendte sig med det samme i flugt. Gennem kikkert kunne vi konstatere tab blandt det fjendtlige kavaleri. Da vores sårede fange oplyste, at hans kompagni lå i St. Paul, og også kavaleriet kom herfra, påkaldte jeg artilleri over St. Paul, som også blev efterkommet. Kl. 1330 dukkede til højre for os spidsen af en kavaleripatrulje op, der dog straks vendte om. Vi åbnede ild og nedskød en kavalerist. Der blev fjernet papirer fra ham, mens hans hest blev sadlet af og sluppet fri. Da der i mellemtiden var foretaget yderligere sprængninger, trak jeg mig tilbage til den østlige side af kanalen. Natten 20./21. marts forløb rolig. Kl. 0700 forsøgte fjendtlig infanteri at besætte brohovedet. Vi åbnede hurtigild, og franskmændene – 3-4 grupper – faldt tilbage. Kl. 0930 forsøgte fjenden endnu engang at besætte brohovedet, men blev endnu engang afvist. Kl. 1030 blev jeg afløst af en enhed af Jægerbataljonen.

Utfz. Mertens, Gefr. Ziegert og Sygehjælper Warnfold udmærkede sig særlig. Alle folk virkede fremragende. Ilddisciplinen var fortrinlig.

I løbet af den 18. marts blev stillingen langs kanalen etableret som planlagt. Regimentsstaben forskød til St. Gobain sammen med II. Bataillon. Af III. Bataillon befandt 9. Kompanie sig i Barisis, mens de øvrige lå i St. Gobain. Om aftenen fik Hptm. v. Puttkamer ordre til at besætte forpostlinjen. 11. Kompanie blev om eftermiddagen stillet til disposition for »kanalsikringen« og kl. 19 på lastbiler bragt til Autreville for at blive indsat på højre fløj af divisionen og sikre Sinceny og vejen mod Chauny. En patrulje blev sendt frem til Oise-broen i Chauny. Natten og formiddagen den 19. marts forløb rolig. Om eftermiddagen kom der fra venstre melding om, at stærke fjendtlige kræfter bevægede sig fra St. Paul i retning af Bichancourt – Marizelle. Lt. Pierau beretter:

Som forstærkning af en her stående officerspatrulje blev der fra 11. Kompanie sendt Utfz. Grenzenberg med 7 mand og en gruppe Jægere. Officerspatruljen og jægerne afslog at trænge helt frem til St. Paul. Da Gruppe Grenzenberg havde ordre til at fastslå fjendens placering, nåede den 200 meter før St. Paul, hvor den fastslog fjendtlig kavaleri i landsbyen. Eftermiddag og nat forløb endnu engang rolig. Den 20. marts anførte Gefr. Eder en dristig patrulje frem til Chauny og frem over Oise. Natten forblev rolig. Den 21. marts eftermiddag kl. 13 forsøgte fjenden til fods at passere Oise-broerne, men under store tab trængt tilbage med geværlid. Patruljer under Utfz. Müller og Eckert fastslog om eftermiddagen, at den vestlige side af Oise var besat af fjendtlige poster. Gennem en kraftig geværlid slørede vore patruljer den egentlige forpostlinje. Om natten den 21./22. bemærkede vore poster langs Oise, at to fjendtlige grupper dukkede op i ryggen på dem. For ikke at blive afskåret, trak posterne sig tilbage. Efter at den vagthavende Lt. Scheibe i feltvagten havde påkaldt artilleri mod Chauny, blev fjenden igen trængt tilbage over Oise og posterne ved broerne igen opstillet. En fjendtlig feltvagt, opdaget på vestsiden af Oise, blev jaget væk. Natten til den 23. marts forløb ligeledes rolig. Om eftermiddagen den 23. marts gik en stærk patrulje under Gefr. Eder frem for at overskride Oise, men forhindredes heri af en fjendtlig post, og der opstod en træfning, hvorunder fjenden led betydelige tab. Den 24. om eftermiddagen kl. 14 blev der givet ordre til at posteringerne ved Chauny skulle forlægge til umiddelbart foran Autreville. Den nye postering blev indtaget uopdaget af fjenden. Ved brohoved Chauny ved kanalen blev der efterladt en forstærket post, der i løbet af dagen flere gange blev angrebet og tilføjede fjenden tab. Kl. 1900 angreb skyttelinjer fra Bichancourt med MG, og nåede ind til 700 meter fra vores linje, hvor de gravede sig ned under vores heftige ild. Et flankerende angreb fra vestlig retning blev standset af ild fra vore MG. Posteringen ved Chauny brohovedet blev trukket tilbage. En fremsendt patrulje nedskød en marokkaner. Den 25. om morgenen kl. 5 tilgik ordre til at indtage den nye linje, hvilket skete uhindret. Allerede kl. 7 kunne det med sikkerhed fastslås, at fjenden holdt Autreville besat, og at de herfra sendte kraftige skyttelinjer frem mod de nye posteringer. Fjenden blev taget kraftig under ild. Efter flere fremstød lykkedes det så fjenden omkring kl. 0730 under udnyttelse af ruinerne af Sinceny, at gennembryde vores posteringer langs vejen Marizelle – Sinceny. Fjenden sendte øjeblikkeligt stærke enheder gennem åbningen, der rykkede frem til angreb af vores posteringer fra ryggen. De fjendtlige grupper blev heftigt beskydt fra stillingerne og havde herunder store tab. Højre fløj under Vizefeldwebel Wolters blev afskåret. I begyndelsen kendte kompagniet intet til deres skæbne (se senere). Lt. Zscheibe trak sine omgæede delinger tilbage under udnyttelse af terrænet og nåede venstre fløj af kompagniet. For i første omgang af dække jægerens flanke, indtog en deling en optagestilling, mens de øvrige gik tilbage mod Coucy-skoven. Trængt af fjenden fulgte den udfoldede deling efter fem minutter senere. På ordre besatte kompagniet den vestlige kant af Coucy-skoven. Højre fløj havde forbindelse til en feltvagt fra RIR 214, mens venstre fløj lå 200 meter nord for banelinjen Sinceny – Rond d'Orléans inde i skoven. Fra Deling Fuhrken blev en gruppe sendt mod Sinceny til dækning af flanken, og efter indtagelse af den nye linje, igen trukket tilbage. Kompagniet til venstre, 2 Radfahrkomp./14 Jäger, blev underrettet om alle foranstaltninger. Alligevel faldt jægerkompagniet tilbage over optagestillingen i retning af

Rond d'Orléans. Da venstre fløj af 11/215 dermed var ubeskyttet, og en fjendtlig omgæelse var sandsynlig, måtte også dette kompagni et kvarter senere falde tilbage. Fjendtlige patruljer var allerede observeret i forterretet. Til dækning af to 15-cm kanoner blev to grupper tilbage. Ved Rond d'Orléans stillede kompagni-

et sig til disposition for kommandøren for Jäger-Bataillon 14, og blev om eftermiddagen indsat på venstre fløj af Coucy-skoven.

Efter at I. Bataillon en time senere havde afløst, blev 11. Kompanie om eftermiddagen sat i reserve, og ankom i løbet af aftenen til St. Gobain. Den havde i løbet af den netop skildrede dag mistet tre døde: Musk. Reichert og Piepgras, mens Musk. Schulz hårdt såret faldt i fangenskab og døde den 28. marts. Også Musk. Kruse faldt i hænderne på fjenden. Derudover blev 7 mand såret. Særligt udmærkede sig Vzfeldw. Wolters II, Utfz. Peinemann, der såredes, Gefr. Dähler, Reher og Bögh, samt Musk. Völter, Campen, Lade, Junghaus, Kundsén.

Vizefeldw. Wolter II, der med sin deling havde dannet højre fløj af 11. Kompanie, nåede ligeledes St. Gobain i løbet af aftenen og berettede:

Fra underofficersposten på venstre fløj af min deling kom der om morgen melding om, at fjenden kontinuerligt trak forstærkninger til, og bevægede sig i retning af den midterste deling. Da der ikke var etableret telefonforbindelser, sendte jeg kl. 0830 en ordonnans for at gøre kompagniet opmærksom på dette. Efter en time returnerede ordonnansen og meddelte, at det ikke var muligt at skabe forbindelse, da en del af den midterste deling allerede havde rømmet deres stillinger. Enkelte folk fra højre fløj af den midterste deling havde måttet falde tilbage til min venstre fløj, og fortalte nu, at det meste af deres deling sandsynligvis var taget til fange. Da vi nu allerede kom under beskydning fra sydvestlig retning, måtte også vi falde tilbage. Under føring af Gefr. Reher sendte jeg en patrulje frem mod udkanten af landsbyen Sinceny, for her at skabe forbindelse til kompagniet. Da den undervejs fra en patrulje fra 3/215 fik at vide, at vores kompagni allerede var faldet tilbage, faldt jeg med min deling tilbage i retning af den næste feldvagt, der tilhørte II/214. Jeg meldte mig med det samme til staben II/214 og fik her ordre til at slutte mig til reservekompagniet, og fik så kl. 16 ordre til med min deling at melde mig ved eget regiment. Af en feltvagt fra 9. Kompanie fik jeg at vide, at III. Bataillon lå i Barisis. Her fik jeg besked på at marcherer til St. Gobain og mit eget kompagni.

Leutnant Scheibe 11./215 fortæller:

Vi havde til opgave med en feltvagt at sikre den del af Chauny, der lå på denne side af Oise, og forhindre ethvert fjendtligt forsøg på at slå bro over kanalen. I en hurtig fremrykning havde franskmændene nået den vestsiden af Chauny. Vores fremskudte Post 4 stod hurtigt overfor en fransk underofficerspost. Ved at udnytte resterne af den sprængte bro lykkedes det en stærk fjendtlig patrulje den 22. marts at komme ind i ryggen på posten, der hurtigt faldt tilbage til den vagthavende i feltvagten med denne melding. Ved indsættelse af hele feltvagten lykkedes det at trænge fjenden tilbage, og ligeledes at afvise et nyt forsøg dagen efter. Ved telefonisk påkaldelse af artilleri lykkedes det den 23. marts at fordrive den franske underofficerspost. Da enkelte lader og huser ikke var sprængt i den sydøstlige del af Chauny, og nu forhindrede artilleriets observation, blev der af feltvagten anmodet om pionerer, der – sikret af en fremlagt skyttekæde og en spærreild langs vestsiden af Chauny – fjernede disse hindringer. Frem til den 22. marts havde vi ikke mærket den fjendtlige artilleri, men nu indhentede franskmændene det forsømte. Et bevis på, hvor svært fjenden havde haft i frembringelse af sit artilleri som resultat af vore omfattende sprængninger af broer og vejkryds. Da området omkring Chauny var ret sumpet, forsøgte franskmændene at tilkæmpe sig en overgang ved Bichancourt, hvilket lykkedes efter heftige angreb. I mellemtiden havde flere patruljer fra 11/215, der var sendt frem over banegården i Chauny, erkendt større fjendtlige troppekonzentrationer langs indfaldsvejene til Chauny. Et forsøg på at slå bro vest for Chauny blev erkendt og forhindret ved hjælp af artilleri. I løbet af natten til den 26. marts blev feltvagten trukket tilbage og vejen Autreville - krydspunkt Sinceny sikret af 11/215. Allerede om morgenen den 26. marts kom det til sammenstød med fjendtlige patruljer syd for Kanal St. Lazare. Blandt en sønderskudt patrulje erkendte vi kolonialtropper, kraftige, godt udrustede negre. Den 27. blev vi trængt fra vest efter at modstanderen var trængt frem over Marizelle, og havde sat sig fast i en bevoksning foran Autreville. En af vore patruljer stødte i østkanten af den lille skov på kraftig modstand, og måtte under tab falde tilbage til vores hovedstilling. En heftig MG-ild fra nord og vest lå hele dagen over vore stillinger. Den 28. kl. 0500 blev der endnu engang gennemført stillingsskifte bagud. 11/215 besatte jernbanelinjen om Sinceny frem til Oise og 700 meter banelinje Chauny – Rond d'Orléans. Umiddelbar efter rømningen trængte franskmændene ind i Autreville heftigt beskudt af os. I tætte formationer fortsatte han mod nord og indtog vejen Autreville – Chauny under betydelige tab til vores geværild. Efter at han også trængte frem fra Chauny sad vi under rasende MG-ild kilet ind fra nord og vest i den vandgrøften langs jernbanelinjen. Det fjendtlige artilleri søgte vore batterier, der længst var under forskydning, langs vejene omkring Pierremande. Efter at vi havde haft tab, lykkedes det fjenden at presse sig frem til vejen i den vestlige udkant af Sinceny og derved sprænge vores skyttelinje. Den afskårne deling mellem Oise og Sinceny trak sig over Sinceny tilbage mod Amigny, mens de to øvrige delinger, dækket af en gruppe og desværre efterladende sig nogle sårede, trak sig tilbage mod Rond d'Orléans via nedskæringen via jernbanelinjen.

Kompagniet tog endnu engang stilling i skovkanten af Basse-Forêt de Coucy udfoldet til omkring Højde 132. Da jægerkompagniet til venstre fortsatte sin tilbagetrækning og den venstre fløj dermed blottedes, samledes kompagniet endnu engang og trak sig tilbage i retning af Rond d'Orléans. Fjendtligt kavaleripatroljer ved Autreville blev taget under beskydning, og to af vore 15-cm kanoner bragt i sikkerhed. Vi lå nogle timer som reserve ved Rond d'Orléans, mens der udkæmpedes heftige kampe i skoven. Fjendtlige fly i lav højde rettede den fjendtlige artilleriild mod vejnettet omkring Rond d'Orléans. Efter at hans forsøg på at trænge igennem mellem Sinceny og Rond d'Orléans var mislykkedes, forsøgte fjenden at presse sig igennem fronten ved Praast. Endnu engang indsat forlængede vi venstre fløj af et jægerkompagni, indsat mellem Banegård Rond d'Orléans og Folembay. Efter to timers kamp, hvor man i den tætte underskov ikke mærkede andet til fjenden end en livlig MG- og infanteriild, nåede os endnu engang ordre til tilbagetrækning. Indtil kl. 1800 var vi reserve, hvorefter vi rykkede gennem forpostlinjen ved Barisis over Siegfried-Stillingen til vores hvilekvarter i St. Gobain.

Disse beretninger af begivenheder over flere dage griber til dels også ind i den periode, der efterfølgende skal beskrives. Den 19. marts blev alt artilleri foran Siegfried-Stillingen underlagt »kanalsikringen«. Samme formiddag gik fjenden, først med patroljer, senere med stadig større styrke frem mod Oise-Aisne-Kanalen. Lt. Winkler 215 og Lt. Schulz 216 meldte, at en forspids af infanteri og kavaleri havde besat landsbyerne St. Paul, St. Aubin og Sélens. Fra Manicamp forelå endnu ingen melding. Mens fjenden syd for Oise kun langsomt og tøvende fulgte efter, opnåede han til højre for os på venstre fløj af 2. Armee hurtigere terræn. Fjendtligt kavaleri var allerede under indrykning i Chauny. Viry var besat. Terrænet foran St. Augin og højderne ved La Tour-Ferme blev kraftigt beskyttet med shrapnel. Vores artilleri konstaterede kraftige bevægelser i St. Paul, Viry og Chauny, og lagde dem under ild med Marine-kanoner.

I. og II. Bataillon skansede i Siegfried-Stillingen på trods af det dårlige vejr. III. Bataillons forpostkompagnier og »kanalsikringen« led meget under vejrliget med begyndende snefald, da næsten alle enheder måtte ligge i bivouak. Men også disse vanskeligheder forstod vore kompagnier at overkomme. En af feltvagterne ved Rond de l'Épinois i Coucy-skoven under Lt. Wilken havde forstået at indrette stillingen så behageligt, så ingen af de her tilbragte 3 dage syntes særligt strabadserende, heller ikke selvom der i natten 21. til 22. marts begyndte et kraftigt snefald. Der var slet ingen fjendtlig indvirkning. Artilleriet tav. De udstillede poster fik både dag og nat forskrækkelser, imidlertid ikke på grund af franskmænd, men på grund af vildsvin, der tilsyneladende her var særlig talrige. Mange udnyttede sådanne episoder til, efter næste afløsning, at gå på jagt. Hvem drømte ikke i disse dage om at kunne nedlægge et vildsvin med sit gevær (!!). Det blev imidlertid ved drømmen. Ingen af feltvagterne kom til stegning af vildsvinesteg. Ved hjælp af bølgeblik og teltflager blev der mellem skovens træer skaffet fire vægge med en til alle sider faldende tag, der i midten havde en åbning som skorsten til det store bål på midten af rummet. Rundt om lå folkene på lave brikser af træ, varm og beskyttet mod regn og vind. Imidlertid måtte man ikke rejse hovedet særligt højt for ikke at komme ind i røgen fra bålet. Feltvagten havde telefonisk forbindelse til Barsis og til næste feltvagt (Lt. Kracke og 16 mand). Langs brandbæltet i retning af fjenden var der opstillet fire underofficersposter på hver 6 mand, der ligeledes havde lave små lejre, og som dag og nat holdt bålet brændende. Risikoen for at blive overrasket af franskmændene bestod ikke, så længe kanalsikringen var intakt.

Den 20. marts trængte fjenden frem til linjen Viry – Chauny – Abbécourt – St. Paul – Trosly – Loire-højderne ved Guny. Manicamp var endnu ikke besat. Langs hele fronten gik fjendtlige patroljer frem mod Ailette-linjen, men uden problemer afvist af Kanalsikringen. En fransk enhed, der gravede sig ned ved Quincy-Basse blev skudt sammen. Derimod lykkedes det franskmændene at sætte sig fast ved Guny. Alle vore patroljer blev trukket tilbage over Ailette. Landsbyerne Chauny, Abbécourt, St. Paul, Trosly-Loire, Quincy-Basse, Guny og la Tinette-Ferme og bakkerne ved Guny blev beskyttet af vores lette og tunge fladbanevåben og lette haubitser. Større troppekoncentrationer af enhver art, kolonner og bagage på vejen Villequier – Aumont – Commenchon, Chauny – Caumont og Cailloul – Bethancourt blev taget under beskydning med 10-cm kanoner. Fra to fanger indbragt af Lt. Winkler fik vi at vide, at det franske Infanteri-regiment 279 fra 70 Infanteri-Division der fulgte os, også havde ligget overfor os ved Moulin-sous-Touvent. Alle franske forsøg på at krydset Ailette mislykkedes. Derimod blev vestsiden af dalen i stadig kraftigere grad besat. Som resultat af det disede vejr og snebygerne var der ingen luftopklaring, hvorfor vi var uvidende om fjenden større troppeforskydninger.

Igen den 21. marts kom det til patroljesammenstød. På vejen Viry – Chauny blev et kompagni og en eskadron beskyttet af os, hvorunder en fuldtræffer slog ned midt i kolonnen. For første gang dukkede fjendtlige batterier op, der efter udsagn fra fanger skulle være 5,7-cm kanoner, der var tildelt infanteriregimenterne. Fjendtligt infanteri i bataljonsstyrke satte sig fast i linjen Viry – vejen Conden – Vouel. Ved le Bac-d'Arblincourt skød 1/Jäger 6 em fransk pionerkaptajn, der ifølge sine papirer var Pioner-kommandør ved 81. Territorial-Division. Han havde været under opklaring for en mulig retablering af en af os sprængt bro.

Ved højre nabodivision – 47. Landwehr-Division efter at 44. Reserve-Division var trukket ud – havde fjenden nået frem til kanalen vest for Tergnier. Stærke fjendtlige styrker pressede sig frem mod Quessy. 47. L.D. forposter faldt tilbage til linjen La Fère – Travecy. Venstre nabodivision – 13. Landwehr-Division – stod med sin kanalsikring langs Oise-Aisne-Kanalen.

Den 22. marts faldt 47. L.D. helt tilbage til Siegfried-Stillingen. Ved 13 L.D. lykkedes det fjenden ved Pont St. Mard at overskride kanalen med enkelte infanterideler under dækning af en kraftig artilleriild, og arbejde sig frem til nordkanten af parken ved »Maison de Nogent«. Fjenden blev trængt tilbage til Ailette, men Nogentmølle forblev på fjendens hænder. Situationen for divisionen foran Siegfried-Stilling var dermed stærkt forværret. Der var allerede en kraftig omgåelse til højre.

Natten forløb rolig. Den 23. marts havde fjenden trukket yderligere batterier til, også af middeltunge kalibre, der stod i området ved St. Paul og Trosly-Loire. Om formiddagen gik han til angreb med omkring tre kompagnier fra syd mod Bac d'Arblincourt. Omkring kl. 1130 var angrebet afvist. Herefter lagde fjenden området under artilleriild. Omkring middagstid var det lykkedes ham med to kompagnier at overskride Ailette-sænkningen frem til Ferme Bois-Daast, og sætte sig fast på østsiden. Indbruddet blev forsejlet af nye indsatte dele af »Kanalsikringen« (Sturmkompanie 46 RD). På lastbiler blev to MG fra 3. MGK/215 bragt til Pierremande, for herfra om aftenen at forstærke stormkompagniets linje. Et MG fra 3. MGK i slotsparken Sinceny tvang fjenden til at vende om. Kl. 0200 blev yderligere et MG fra 1/Jäger 14 indsat.

I mellemtiden var også II/215 blevet alarmeret i St. Gobain. Det var ikke lykkedes inden aften igen at fordrive fjenden, der var trængt over Ailette-sænkningen. Vi måtte forvente, at der i løbet af natten ville blive gjort forsøg på at bringe yderligere stærke fjendtlige enheder over. Oversvømmelserne langs Oise var dalende, og mellem Condren og Manicamp var de ikke længere nogen hindring for infanteriet. Ilden fra fjendtlige lette og tunge batterier var i sær rettet langs dæmningen ved Condren, som af forpostkommandøren Hptm. v. Puttkamer var stærkt sikret efter at fjenden den 22. marts havde overskredet kanalen ved Quessy. Forpostkompagni Ehlers 1/214 sikrede mod Condren, og var allerede skudt frem for at imødekomme muligheden for, at fjenden ville udnytte højre nabodivisions tilbagetrækning til fra nord at angribe flanken på 46 RD. Dette forklarede også den næsten »tommeaktive« artilleri, der i disse dage ramte stillingen på dæmningen. Forløbet af den 26. marts, som senere nærmere vil blive beskrevet af Lt. Ehlers 1/214, viste den betydelige fare for divisionens højre fløj.

Med et betydeligt forbrug af ammunition bekæmpede vores artilleri alle erkendte mål og bebyggelser. Forsøg på at sætte over Oise og Kanalen mellem Chauny og Abbécourt blev forhindret. Artilleriet ved »kanalstillingen« blev yderligere forstærket, og også minekastere blev indsat. Efter meldinger fra Ballonzug 45/Feldluftschiffer-Abteilung 16, der var indsat mellem Barisis og St. Gobain, blev der forsøg broslagning vest for Liez. Marinekanonerne tog stedet under beskydning.

Ved 13. Landwehr-Division havde modstanderen taget sukkerfabrikken syd for vejkrydset Folembrey-Pont St. Mard og Guny-Couen.

En længere modstand langs Oise – Ailette sænkningen med de hidtidige kræfter af »Kanalsikringen« havde ringe udsigt til at lykkes. En tilbagetrækning til forpostlinjen blev imidlertid endnu ikke tilladt af Generalkommandoen. Divisionskommandøren besluttede sig derfor til om aftenen den 23. marts at falde tilbage til en linje Sinceny – Pierremande – Champs – Folembrey – Verneuil – Coucy-la-Ville. Den blev samtidig opdelt i to afsnit: højre Radfahrer-Bataillon 5, venstre II/215.

Artilleriet blev placeret på den måde, at det kunne beherske forterrænet, specielt overgange over Kanal og Ailette. Frigørelsen fra fjenden og besættelsen af den nye linje skete planmæssigt om aftenen efter mørkefald. Natten forløb igen rolig.

Den 24. marts overskred franskmændene Oise og Crozat-kanalen ved Chauny. Om formiddagen gik han frem med større styrker, og gravede sig omkring kl. 15 ned langs vejen Bichancourt – Vilette og øst for vejen Le Marais – Champs – Courbessaux. Praast, beliggende lidt længere mod øst, var besat af svagere styrker, mens om eftermiddagen Sinceny, Aureville, Pierremande og Rond d'Orléans blev beskudt med tungt artilleri. Efter denne ildforberedelse angreb fjenden kl. 19 højre fløj af »kanalstillingen« fra Sinceny til vestkanten af Basse-Forêt-de-Coucy, men blev med betydelige tab slået tilbage fra den østlige del af Sinceny og skovens vestkant. De officielle franske hærberetninger fremhævede at »vore tab var ubetydelige«.

Hptm. Murray beretter følgende om dagene den 23. og 24. marts.

Efter at II. Bataillon var blevet alarmeret den 23. marts kl. 12, rykkede den over Rond d'Orléans i retning af Pierremonde frem til omkring skovkanten, for herfra at angribe fjenden, der rykkede frem mellem Bac d'Arblincourt og Praast. En omhyggelig opklaring viste imidlertid tydeligt, at de foreliggende meldinger var uden virkelighed. Ud over patruljer var der ingen fjenden i forterrænet. Fører for »Kanalsikringen« beordrede

derfor en anden anvendelse af II. Bataillon, der fik tildelt 2/216. Herefter skulle den sikre afsnittet fra sænkningen 400 meter øst for Pierremande inklusiv til Coucy-la-Ville inklusiv. Dette betød en betydelig marchafstand, og den nye stilling blev først nået sidst på aftenen. Bataljonens kommandostation var i begyndelsen i Folembay, senere ved Le Vivier. Ansvarsområdet blev opdelt i fire kompagniafsnit, mens 5/215 med fire MG dannede reserve 500 meter nord for Le Vivier ved skovløberhuset Les Fontinettes. Begge de højre kompagnier, 6/215 og 2/216, måtte udstille flere poster, mens de to venstre, 8 og 7/215 kunne holdes samlet.

Om formiddagen den 24. marts blev patruljer sendt ud i forterrænet, primært mod syd i skoven nord for vejen Coucy-la-Ville – sukkerfabrik. Det kom til flere sammenstød. 8. Kompanie indbragte en fange fra det franske Regiment 97. Fjendtlige patruljer sonderede langs hele fronten. Om eftermiddagen arbejdede sig flere franske kompagnier lidt efter lidt frem nord for Villette i retning af Pierremande. Den alarmerede reserve 5/215 besatte vejen le Vivier – Pierremande udenfor skoven med tilslutning til Jäger 14.

Til sidst gravede fjenden sig ned nord for Villette og øst for le Bois Daast efter afgørende at have haft betydelige tab på grund af vores artilleri og infanteriild. Omkring to delinger, der med anlagt bajonet lavede et spring på omkring 1000 meters afstand, blev øjeblikkeligt standset. Som det blev mørkt havde fjenden intet opnået. Bataljonens nordlige grænse blev på ordre lagt tilbage til det sted, hvor vejen le Vivier – Pierremande kommer ud af skoven.

5. Kompanie kunne igen lægges i reserve. Som det blev mørkt dalede kampaktiviteten, og natten til den 25. marts var fuldstændig rolig. Den fortsatte fjendtlige opbygning af forstærkninger mod linjen Sinceny – Praast gav sikre tegn på en fortsættelse af kampene. Fly meldte om broslagning over Oise-Aisne Kanalen mellem Abbécourt til Coucy-le-Chateau, kraftige broer mellem Cuny og St. Mard. Selv lænkeballoner blev snart konstateret i retning sydvest Soissons.

Af meldinger fra Lt. Pierau blev det fastslået, at der ved Sinceny var indsat Marokkanere, formentlig fra den franske 45. Infanteri-Division. Også den 25. marts måtte der forventes stærke angreb langs hele fronten.

Generalkommandoen befalede, at linjen vestkant Basse-Forêt-de-Coucy – Folembay – Coucy-le-Chateau fortsat skulle holdes. Da »Kanalsikringen« var for svagt til imødegåelse af det forventede angreb, så divisionskommandøren sig tvunget til at indsætte større styrker og komme fjenden i forkøbet med et angreb.

Omkring kl. 0400 blev regimentsstab og I. Bataillon alarmeret ¹⁾. Følgende divisionsbefaling tilgik (med enkelte ændringer foretaget af kommandøren for 215 Regiment), der beordrede opstilling af to detachementer under Oberstlt. Bonsack og brigadekommandøren, Oberst Krause:

1) Modstanderen har siden 24. marts gravet sig ned i den generelle linje Bichancourt – vest for Pierremande – Champs -le Marais. Det forventes, at han i løbet af natten vil trække stærke styrker til og angribe den 25. marts.

2) En generel tilbagetrækning til Siegfried-Stillingen er endnu ikke ønsket, *derfor må fjenden kastes tilbage over Ailette-sænkningen.*

3) Hertil skal der inden den 25. marts kl. 0500 stilles parat:

a) *Detachment Bonsack*: 7 kompagnier RIR 214 med et MGK. Samlepunkt: Rond de l'Épinois, MG på vejen Klein-Barisis – Amigny. Veje til frembringelse af MG i retning Sinceny og Rond d'Orléans skal opklares. Samling: Rond de l'Épinois en bataljon RIR 215 med et MGK.

Fører: Vejgaffel omkring 1.000 meter syd Højde 113 på vejen Barfisis – Amigny.

b) *Detachment Krause*: 6 kompagnier RIR 216 med et MGK

Samling: Mod Berneuil to bataljoner fra 13. Landw.Div.

Samling: En bataljon Coucy-la-Ville

En bataljon Coucy-le-Chateau

Fører: Le Buin-Ferme.

4) Kanalsikringen skal fastholde deres stillinger overfor svagere angreb, men viger ved et stærkere angreb tilbage under føling med fjenden mod Basse-Forêt-de-Coucy. I dette tilfælde samles kanalsikringsstyrken på vejen Klein-Barisis – Buin-Ferme tæt på Klein-Barisis. I de tilfælde, at deres ansvarsområde berører dele af Kanalsikringen, bemyndiges fører for Detachementerne til at disponere over disse, med den begrænsning, at det ubetinget ønskes en stærkest mulig klarlagt dispositionsstyrke ved Klein-Barisis. De ved Klein-Barisis ankommende dele af Kanalsikringen står til min disposition. Fører melder om ankomst.

5) Af artilleri tildeles hver Detachment følgende

6) I Siegfried-Stillingen forbliver: fire kompagnier 214, to kompagnier 215 og fire kompagnier 216. Kommandoen over Siegfried-Stillingen inklusiv forposter overtages af Oberstlt. Bretano, Kommandør RIR 214.

7) Forposter i Siegfried-Stillingen forbliver

8) Divisionsstab forbliver i St. Gobain, senere formodentlig i Barisis ...

¹⁾ Desværre findes Regiment 215's krigsakter for dagene 24. og 25. marts ikke i Rigsarkivet. Derfor kan der kun gives en generel beskrivelse af begivenhederne.

Forpostkommandør var Hptm. v. Puttkamer. Detachment Bonsack var sammensat af I/215 og III/214 (minus et kompagni) og 1. MGK/215 og et MGK fra 214, sammensat i »kombineret Regiment Muther«.

Oberstlt. Bonsack begav sig øjeblikkeligt til Barisis. Samlingen af enheden fulgte som befaleet. I løbet af natten blev de nødvendige telefonforbindelser udlagt. Med lastbiler oplagde artilleriet en beholdning på 16.000 granater.

Den 25. marts kl. 0830 rykkede franskmændene med stærke styrker frem mod højre fløj af Kanalsikringen fra Sinceny til Praast. Hele Sinceny blev besat af fjenden. Øst for Praast trængt han omkring 100 meter ind i skoven, men blev så standset af de dele af Kanalsikringen, der stod her.

Om indsættelsen af 2. MGK fortæller Unteroffizier Holtz:

Natten 24./25. marts forblev vi ved vore MG, da vi forventede et fransk forsøg. Det forblev imidlertid helt roligt. Da madhenterne næste morgen netop var kommet tilbage, kom franskmændene i en tynd skyttekæde frem fra hans stillinger. Infanteriet var reduceret, da flertallet af madhenterne endnu ikke var kommet tilbage. Alle blev øjeblikkeligt alarmeret. Lige bag den første kom en anden, tættere kæde. Nu åbnede vi ild og kunne se, at fjenden havde tab. Han nåede ind på 150 meters afstand og gravede sig ned. Vi bemærkede pludseligt til højre for os nogle franskmænd, der havde arbejdet sig frem bag et brandbælte. De få infanterister, der endnu lå hos os, støttede vores ild, men gik ret hurtigt tilbage til højre for os, så fjenden kunne flankere os. En mand ved MG'et blev såret. Det var nu højeste tid til at falde tilbage, hvis vi ikke skulle falde i fangenskab. Først indtog vi en stilling 50 meter tilbage i skoven. Foran os lå en lysning, så vi havde et god skudfelt. Infanteriet havde allerede trukket sig længere tilbage. Vi åbnede ild, men kunne ikke længere holde stand, og trak os tilbage til brandbælte F, hvor vi endnu engang gik i stilling. Vores delingsfører Vizefeldwebel Hafenmann, fandt os her og blev hos os. I det omfang jeg ikke ubetinget behøvede skytterne ved geværet, lod jeg dem folde ud til højre og venstre. Nogle få infanterigeværer havde vi allerede taget med fra skovkanten. Pludseligt kom vores bataljonskommandør, Hptm. Murray, højt til hest sammen med en ordonnans. Vi advarede ham straks med tilråb; han steg af og orienterede sig om situationen. Han var overrasket over, at skovkanten allerede var rømmet, og befalede os til at fastholde denne stilling. Han lovede os øjeblikkelige forstærkninger. Kort efter foldede da også et kompagni ud ved os. Vi rykkede nu frem sammen med infanteriet og fordrev franskmændene fra vores gamle stilling i skovkanten og besatte den igen. Klokkeren var nu 9 om formiddagen. Jeg gik i stilling ved C. Hidtil havde den fjendtlige artilleri været rimelig rolig i vores sektor, men nu blev det ret livlig. Efter en time kom der ordre til at rømme vores stillinger.

Senere fik vi at vide, at det havde været på høje tid, da fjenden allerede havde nået Rond d'Orléans og Folembroy. Vi kom i løb tilbage til Skovløberhuset B, hvor vore køretøjer ventede, og fortsatte til Barisis. Her samledes vores bataljon. Omkring kl. 13 rykkede vi til Skovbakke F, og besatte denne. Infanteriet udsendte herfra patruljer i flere retninger. Kort efter fik vi ordre til at rykke frem i retning af skovløberhuset og besætte vejen Rond d'Orléans – Folembroy. Det var i mellemtiden blevet kl. 16. Vi rykkede frem til skovløberhuset sammen med 5. Kompanie, hvor infanteriet blev befaleet i stilling. En mand fra en fransk patrulje blev taget til fange. Jeg gik med mit MG ind i huset, hvor det blev placeret i et loftsvindue, hvorfra der var et fortræffelig skudfelt både mod et brandbælte overfor og mod skoven til højre og venstre herfor. Omkring kl. 17 kom en fransk kolonne frem langs brandbæltet indtil omkring 4-500 meter, hvor den begyndte at folde ud. Vi åbnede ild på dette tidspunkt og kunne observere, at fjenden havde store tab og fremrykningen gik i stå. Senere kunne patruljer fastslå de franske tab. Kort efter kom skovløberhuset under ild fra fransk artilleri. Vi forlod det og gik i stilling til højre ved en lille bro. – De fjendtlige fly var meget livlige og observerede de veje fra meget lav højde, der lå under artilleriild. Omkring kl. 19 trak vi os tilbage over banelinjen til venstre for vejen til Højde F, hvor bataljonen endnu engang samledes. I mellemtiden var det blevet mørkt. MG-Kompagniet fik ordre til over Barisis at gå tilbage til St. Gobain.

Efter at hans angreb var afvist, tog fjenden skoven øst for Praast under kraftig artilleribeskydning. Kl. 0925 angreb han på ny fra Sinceny og øst for Pierremande mod højre fløj af Kanalsikringen. Lt. Bode fra 3. MGK beretter:

Omkring kl. 0300 fik Gevær Hrdlicka i slotsparken i Sinceny ordre til at forstærke Feltvagt 3, 11. Kompanie. Han gik i stilling ved jernbanen ved banevagtshuset. Her var der risiko for at blive omgæet fra syd, da befaling til indtagelse af linjen langs banedækning Sinceny – Rond d'Orléans allerede var udført af de tilstødende enheder kl. 0100, mens vi fik ordren med 4½ time forsinket. Vi lå med tæt føling med fjenden. Kl. 0515 fik vi i rammerne af feltvagtækeden tilbage til banestillingen. Gevær Ketzner på banen ved Banekilometer 72, Gevær Kitzelmann i skovvinklen ved Greve-Bach, hvor vi i første omgang kunne indrette os uforstyrret. Kl. 0830 forsøgte franskmændene med en større styrke, delvist jægere og farvede, at omgå højre fløj og Sinceny. Han havde allerede til venstre passeret mødepunktet mellem de to banelinjer og næsten nået ind i ryggen på MG'erne, og til højre nået smalspor-trinbrættet nået. Ganske vist blev han trængt tilbage af en godt liggende ild på 300 meters afstand fra Zetckes våben, men blev så beordret tilbage fra den truende omringel-

se. Under fortsat kraftig artilleribeskydning gik det over Sinceny – Vejen Amigny helt tilbage til dobbeltbatterierne.

Det franske angreb bredte sig videre mod syd indtil området ved Champs. II. Bataillon på venstre fløj af Kanalsikringen gik, i føling med det fjendtlige pres, som befalet tilbage i skoven. Hvor kraftigt, det franske pres var, fortæller Musketier Schulz 6/215:

Endelig om morgenen den 25. marts omkring kl. 9 gjorde Alpejægerne et angreb mod 6. Kompanie. De var overraskende nået vores højre tilslutningskompagni, og havde her taget enkelte fanger. Vores køkken, der var indkvarteret ved vejen, måtte hurtigt trække sig tilbage. Feltkøkken og køkkenpersonel blev reddet. Derimod faldt vores dejlige smør, marmelade, fedt, brød og vores uundværlige tobaksvarer i hænderne på modstanderen. Da han med det overraskende angreb var trængt længere frem til højre, forværrede det vores stilling. Vi kom nu fra front og fra højre ild fra MG og infanteri. Da fjenden gik frem i gruppeformation og hele tiden trak flere reserver til, kunne vi tilføje ham store tab. Men efter en times kamp og fastholdelse af skytte-linjen, måtte vi i hast falde tilbage, da vi ellers ville være blevet omgæet til højre. Da fjenden havde taget vores levnedsmidler, måtte vi efter tre anstrengende dage begynde tilbagetrækningen på tomme maver. Om natten gik det tilbage til Siegfried-Stillingen.

Om begivenhederne ved forpost-reserve kompagnie 5/215 beretter Vizefeldwebel Herman Schmidt:

Om morgenen den 23. marts var vi fra St. Gobain rykket ind i Siegfried-Stillingen for her at skabe forhug af træer. Under arbejdet blev vi kl. 11 alarmeret, hurtigt forplejet og rykkede med stormoppakning frem mod Rond d'Orléans. Her blev vi placeret som forpost-reserve og måtte afvente begivenhederne, som de udfoldede sig. På grund af for lille fodtøj havde jeg fået en skade på to tæer, der i den efterfølgende tid skulle blive skæbnsvanger for mig. Jeg havde allerede feber, og glædede mig som der blev tændt et stort bål, som vi hurtigt placerede os omkring. Omkring kl. 2130 rykkede vi frem til skovhuset Fontinette, hvor vi blev underbragt i interimistiske dækninger, der gik under det idylliske navn »løvhytter«, og i virkeligheden ikke var andet end det. Næste morgen skulle jeg sammen med kompagnifører, Lt. Knapp, Off. St. Rüsich og min navnebror, Vizefw. Schmidt I rekognoscerer stillinger og veje til forpostlinjen – omkring 7-8 km – for tilfældet af en ind-sættelse. Det var for mig et frygtelig halten, så kompagniføreren skånede mig, selvom jeg var den yngste.

Næppe var vi – omkring kl. 13 – kommet tilbage til kompagniet ved Fontinette, før vi blev alarmeret: fjenden stod foran et gennembrud af den tyndt besatte linje syd for Pierremande. I ilmarch rykkede vi frem gennem skoven og foldede så ud langs vejen Pierremande – Vivier. Vi var næppe nået i stilling i vejgrøften før et fransk kompagni angreb fra le-Bois-Daast, der dog allerede på 700 meters afstand blev slået tilbage af ild fra MG. Ilden blev åbnet for tidligt, ellers ville hans tab have været langt større.

Den fjendtlige artilleri fik hurtigt skudt sig ind mod os i den lave vejgrøft. En fuldræffer på vejen kostede os tre døde og 9 sårede, der alle kunne bjærges.

Den 25. marts kl. 0300 overdrog vi stillingen til en cykel-enhed fra højre nabo og returnerede igen til Fontinette. Kl. 0900 var der igen alarmering. Fjenden var ved 6. Kompanie med en stærkere patrulje trængt ind i skovstykket foran Courbesseaux. I ilmarch gik det hertil, vi foldede ud og kastede igen fjenden ud af skoven. Vi var netop nået frem i skovkanten, da vi blev ramt af en kraftig geværrild fra højre flanke. Kompagniføreren befalede: »tilbage og samling langs landevejen«. Som vi ankom hertil kom vi igen under flankeild. Fjenden var brudt igennem til højre, hvilket ikke var så sært, da der her kun stod én mand for hver 20-30 meter. I en hurtig tilbagetrækning gik det i retning af la Vivier. Jeg kunne imidlertid ikke fastholde dette tempo, og humpede snart i slutningen af kompagniet, hvor også Lt. Knapp befandt sig. Da vi ved banegården Le Vivier så en MG-vogn, fik jeg af Lt. Knapp lov til at køre med. Hos var der kun nogle enkelte Ulaner.

Kompagniet forsvandt i slugten, der førte i retning af Ferme le Buin. Vi fulgte en tid efter med vores vogn. Ved en venstresving på slugten standsede begge køretøjer pludseligt, og Vizefeldwebelen som fører for MG'erne forklarede mig: »Du må selv se, hvordan du kommer videre, kammerat. Vi går igen i stilling her«.

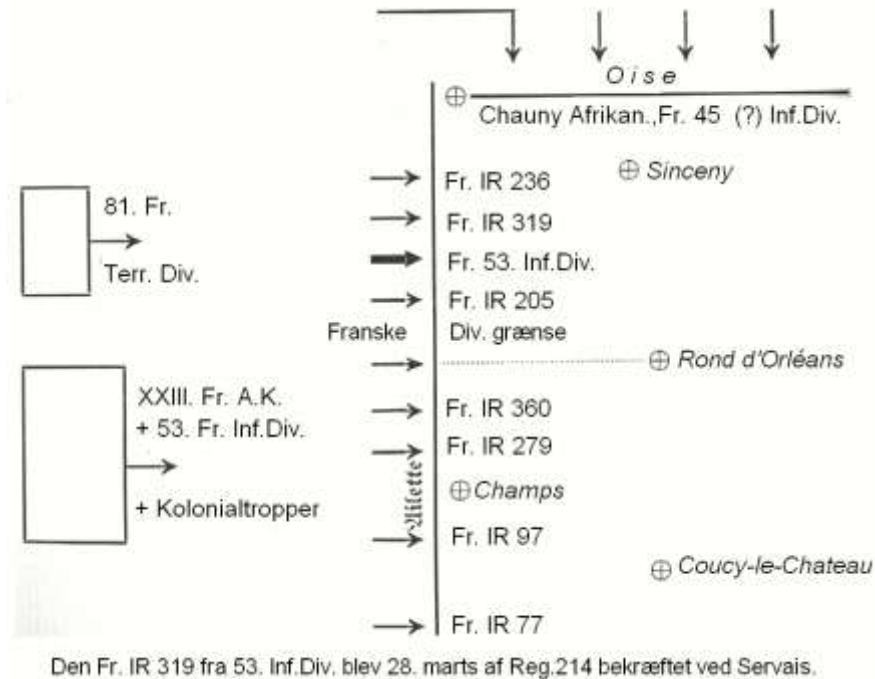
Det var skønne udsigter. Mit kompagni var netop forsvundet ud af synsfelt. Altså mig bagefter, så hurtigt mine ødelagte fødder gjorde det muligt. Til venstre for mig, nogle få hundrede meter væk, rykkede franskmændene frem mod slugten! Falde i fangenskab? – vil ikke netop det bedste! Jeg lettede mig for alt overflødig og humpede videre. Jeg mente at hører støj i skoven til venstre for mig, og besluttede, at kravle op ad skråningen til højre, der var lige så stejl som skrænterne ud til Østersøen ved Travemünde. Jeg kunne hive mig op det sidste stykke med hjælp fra buske, og så stykke derfra soldater på vej mod le Buin Ferme. Det var 216'ner. Ved gården traf jeg igen mit kompagni, der ventede på ordre til igen at vende tilbage til fronten.

Med et MG-vogn gik det om natten til St. Gobain. Mine kammerater havde allerede anset mig for savnet. Den 26. kom jeg på infirmeri, så på Feltlazaret Fourdrain, hvor man fjernede tærne.

Den 25. marts kl. 1052 fik Major Muther af Oberstlt. Bonsack befaling til, at »Regiment Muther« skulle gen-erobre Sinceny og Autreville. I mellemtiden indløb ved division indløb følgende beslutning fra Generalkom-mandoet:

En afgørende kamp mod overlegne kræfter skal ikke gennemføres. Viser det sig at modstanderen – i modsætning til Generalkommandoets forventning – angriber med flere regimenter eller en division, vil kom-mandoen efterkomme divisionens anmodning, og acceptere en tilbagetrækning til S-forpostlinjen med en fremtrukket venstre fløj.

Sat overfor Generalkommandoets forventninger, vises nedenstående skematisk de fjendtlige kræfter overfor 46. Reserve-Division. Sammenstillingen er foretaget ud af fangeudsagn ved divisionen og øvrige meldinger:

Angrebet blev altså fremført af omkring 4 franske divisioner, kavaleri ikke medtalt. Kl. 1040 tilgik der divi-sionen meldinger om, at fjenden fra le Bac d'Arblincourt arbejdede sig frem mod Pierremande.

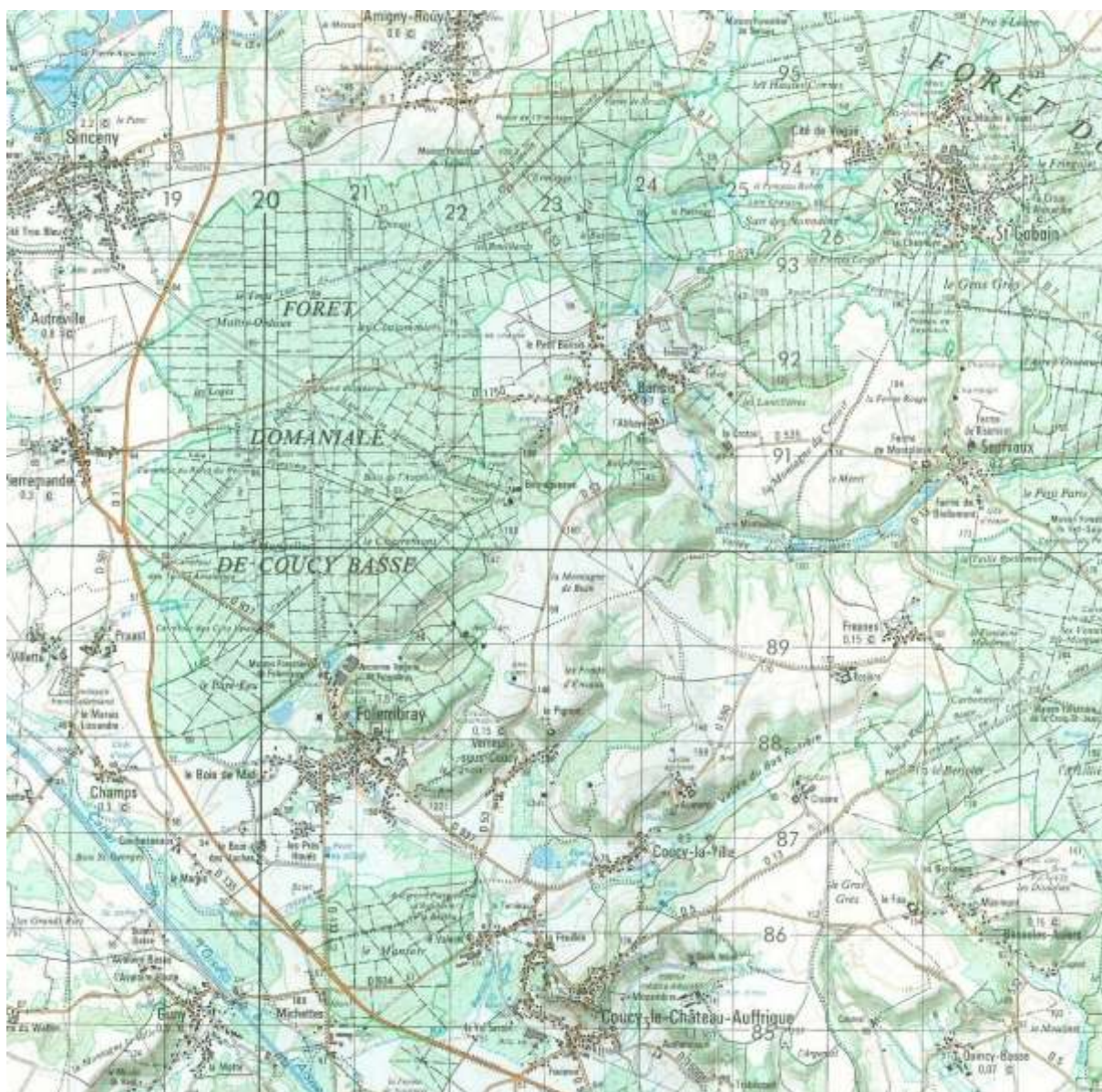
I/215 under Hptm. Wedel gik fra Rond de l'Epinois frem mod vest i retning af Autreville. Abteilung Wila-mowitz (Radfahr-Bataillon 5) var under modangreb i retning af Sinceny. Kl. 1110 blev der observeret stærke fjendtlige kolonner i Sinceny, der øjeblikkeligt blev langt under artilleri.

Kl. 12 var situationen således, at skovkanten sydøst for Sinceny ganske vist igen var på vore hænder, men at fjenden imidlertid fortsat angreb kraftigt i det indre af Basse-Forêt. Der fulgte nu følgende divisionsbefaling:

Detachment Bonsack går kun frem til vestsiden af skoven. Detachment Krause angriber på højre fløj med seks kompagnier, egen venstre fløj langs vejen le Vivier – Pierremande, stærkt formeret bagved til venstre

Efter divisionens opfattelse ville et angreb frem fra skovkanten kun medføre en mødekamp, der kunne flan-keres af fjenden ved Chauny. Det var her nødvendig med en venstre formation, da der på tidspunkt for udsendelse af befalingen blev erkendt, at skovkanen øst for Guny var besat af fransk infanteri i regimentsstyrke.

Ved II/215 var der i mellemtiden sket følgende:

Den 25. marts var der stor aktivitet hos fjenden i skoven ved Coucy. Han trak hele tiden flere styrker mod nord, og det lykkedes ham også med stærke opklaringsenheder at trænge ind i skovkanten nord og sydøst for Praast. Stødkompagniet blev øjeblikkeligt trukket frem og skovkanten igen besat. I mellemtiden havde fjenden nord for bataljonen med stærke bølger arbejdet sig fremad syd Pierremande, og havde overskredet vejen mellem Pierremande og Le Vivier. Vore naboenheder veg som beordret tilbage i retning af Rond d'Orléans. Højre fløj af 6. Kompanie blev derfor buet lidt tilbage. På den måde fastholdt bataljonen sine stillinger til sidste øjeblik, indtil ordren kom til tilbagetrækning til vejen le Buin-Ferme – Barisis. Tilbagetrækningen skete som planlagt. Højre fløj var ganske vist hårdt trængt, men holdt hele tiden fjenden på afstand.

Fjenden trængte nu frem i det område II. Bataillon havde rømmet, til omkring vejen Folembray – Pierremande. To meldinger indløb om fjendens kraftige eftersættelse; den første fra Hptm. v. Wilamowitz meldte kl. 1315, at fjenden med en bataljon langs vejen Pierremande – Le Vivier angreb mod Rond d'Orléans, men var blevet afvist. I den anden melding oplyste Lt. Tegtmeiser 10/214, at et fjendtligt kompagni kl. 1230 udfoldet rykkede frem fra Sinceny, og en fjendtlig deling samtidig i gruppeformation rykkede mod øst syd for Sinceny.

Oberstlt. Bonsack erkendte risikoen fra syd og sydvest, og ændrede i overensstemmelse hermed sine direktiver, som det fremgår af efterfølgende kamprapport fra Major Muther:

Den 24. marts kl. 1400 blev bataljonen alarmeret med ordre til, øjeblikkeligt at gøre klar i den vestlige udkant af Klein-Barisis [*Petit-Barisis*], da fjendtlig angrebshensigter mod Kanalsikringen var erkendt. Kl. 1515 fik I/215 i Barisis melding om, at fjenden foldede ud i linjen Marizelle – Bichancourt. Major Muther traf beslutning om, med det samme at rykke frem til Rond d'Orléans. Der blev taget kontakt til kommandøren for kanalsikringen, Major v. Gadow.

I løbet af eftermiddagen blev fjendens kampaktiviteter mindre. Bataljonen blev trukket tilbage til Barisis, og fik ordre til den 25. marts kl. 0500 at være klar i Coucy skoven ved Rond de l'Épinois. Sammen med to bataljoner fra RIR 214 skulle den afvise et forventet fjendtligt angreb gennem et modangreb.

I løbet af natten til 25. marts blev bataljonens opmarchveje rekognosceret. Fra kl. 0500 blev der fra Rond de l'Épinois gennemført omfattende opklaring gennem officerspatruljer af de sandsynlige fjendtlige fremrykkeaksler, mens der blev taget kontakt til den fremskudte Kanalsikring omtrent i linjen Sinceny – Autreville – skovkant øst Pierremande. Situationen omkring vore egne fremskudte batteristillinger blev opklaret. Om formiddagen lå en kraftig fjendtlig artilleriild især på dobbelthøjderne ved Amigny og skovkanten syd for disse bakker. Også brandbælterne i Coucy-skoven blev på tidspunkter ret kraftigt beskudt.

På ordre fra fører for Detachementet, Oberstlt. Bonsack, blev bataljonen kl. 1100 trukket frem til det punkt, hvor det nord-syd gående brandbælte fra Rond d'Orléans møder det brandbælte, der fra Rond de l'Épinois går mod sydvest. Kl. 1130 tilgik der ordre til, sammen med begge bataljoner fra RIR 214, kl. 1300 at gennemføre et angreb mod Sinceny og Autreville, der var faldet i hænderne på fjenden. For at sikre samlet føring, blev de tre bataljoner underlagt Major Muther. Major Muther lod de tre bataljoner rykke frem til brandbæltet 800 meter nordvest for det allerede nåede store nord-syd gående brandbælte, hvorfra begge 214 bataljoner skulle angribe mod Sinceny og 215 bataljonen mod Autreville. Kl. 1230 tilgik melding om, at modstanderen med stærke kræfter rykkede frem fra Praast og Vilette til angreb mod Rond d'Orléans, mens ligeledes et fjendtligt kompagni blev meldt under fremrykning fra omegnen af Pierremande mod Rond d'Orléans. Oberstlt. Bonsack aflyste derfor angrebet mod Sinceny og Autreville og befalede, at det kombinerede regiments hovedstyrke skulle samles i retning af Rond d'Orléans. Major Muther placerede sin I/215 langs vejen Sinceny - Rond d'Orléans – Carrières-Bernagousse, således at to kompagnier kunne indsættes nord og syd for Rond d'Orléans langs brandbæltet mod Carrières-Bernagousse med forbindelse til Jäger-Bataillon 5 (cyklister). I løbet af eftermiddagen blev det fastslået, at modstanderens fremrykning på begge sider af vejen Praast – Rond d'Orléans var nået til 700 meter fra Rond d'Orléans. Det blev ligeledes fastslået, at modstanderen i mindre enheder fra retning af Sinceny rykkede frem i østlig retning mod Coucy-skoven.

Fjendtlige fly kredsede i meget lav højde.

En patrulje fra 4. Kompanie, der opklarede i retning af Pierremande, overraskede en fjendtlig enhed, der tog flugten. Den indbragte effekter, herunder nye franske tjenesteforskrifter.

Tilbagetrækningen af tung artilleri, der havde været i stilling i nærheden af skovens nordvest kant, måtte gennemføres under fjendtlig beskydning. Dækning og assistance under frigørelsen tilfaldt II/214.

Kl. 1730 tilgik divisionsbefaling, hvoraf det fremgik at dobbelthøjderne ved Amigny og selve Amigny skulle besættes med hvert et kompagni fra RIR 214, og til at indtage forpostlinjen til Rond d'Épinois (2/215) – Petit-Barisis (4./215).

Bataljonens tilbagerykning fandt sted omkring kl. 1945 under sikring af en tilbageladt bagtropspatrulje.

Siden rømningen af de gamle stillinger ved Moulin-sous-Touvent – Autrêches havde enhederne været genstand for anstrengelser, der må betegnes som ret betydelige. De blev udsat for uvante marchkrav, et generelt dårligt vejr og anspændte kamphandlinger.

Omkring kl. 1400 lå I/215 fra Detachement Bonsack langs brandbæltet nord fra Rond d'Orléans, endnu en bataljon langs Banelinjen Rond d'Orléans – Sinceny med front mod sydvest. 10. og 11./214 (Lt. Tegtmeyer) stod vest for det nord-syd gående brandbælte for at kunne forhindre en fremrykning fra retning Camps – Folembay. 1/214 stod på højderne foran Amigny.

Givetvis havde fjenden planlagt et større koncentreret angreb fra Sinceny til Folembay. Mellem 1230 og 1330 nåede meldinger i en stadig strøm frem til regimentsadjudanten Lt. Willers, om stærke fjendtlige troppebevægelser og om fremrykkende franske kolonner. Ordre måtte hele tiden videregives, specielt til artilleriet. Alle regimentsstabens ordonnanser var undervejs, selv telefonfolkene måtte afsted med vigtige meldinger. På tidspunkter var Oberstlt. Bonsack og Lt. Willers alene på kommandostationen. Alle tildelte batterier stod i kraftig ild. Kun med den længst fremtrukne halvbatte 3./Fuß Artillerie 13 med tunge haubitser, var der ikke længere muligt at få forbindelse. Situationen syd for Rond d'Orléans var uafklaret. Herfra var meldingerne hele tiden modstridende. Snart hed det, at jægerne rykkede frem, snart var det franskmændene. Det tildelte 10-cm batteri (9/ Fuß Artillerie 97) blev indsat mod udgangene fra Sinceny. Til alt held var der rigeligt med ammunition for hånden. Under denne beskydning brød det fjendtlige angreb i alt væsentlighed sammen. Kun i retning af Rond d'Orléans kom det delvis til udvikling, men her afvist af Detachement Bonsack.

Vizefeldweibel Krause fra 3. MG-Kompanie beretter herom:

Vi sikrede i løbet af natten med lytteposter ved hver gruppe. Kl. 0115 blev tilbagetrækning befalet til skovkanen af Basse Forêt de Coucy, til venstre for vejen til fører til Rond d'Orléans. Alle slap tilbage uden tab med undtagelse af en lyttepost, der blev taget af fjenden. Den natlige tilbagetrækning blev ikke bemærket af fjenden. Om morgenen den 25. marts var der intet at se til fjenden. Alligevel er han brudt igennem ved Auvreville til højre for os, og tvinger os til en hurtig tilbagetrækning. Det er kl. 10 at vi falder tilbage gennem skoven til Rond d'Orléans. Kl. 13 er stødtropper trængt gennem skoven frem til banedæmningen på linjen Chauny – Folembrey. Gevær 4 sikre banedæmningen, Gevær 5 vejen Pierremande – Rond d'Orléans. Stødtropperne nåede ind til 100 og 50 meter foran os, og åbnede en livlig MG- og infanteriild, støttet af fire store franske flyvemaskiner, der ligeledes skyder med MG. Ligeledes blev der skudt med geværgranater mod os. Virkningen af vores ild er god og tvinger fjenden til at falde tilbage. I løbet af de to kampdage skyder vore to MG tilsammen 10.000 patroner.

Seks kompagnier fra Detachment Oberst Krause var som Abteilung Dohme kl. 14 indsat i et angreb fra retning Verneuil, for at ramme den fjende i ryg og flanke, som var trængt ind i det område, II. Battalion havde rømmet. Angrebet kom fra starten kun langsomt fremad og opnåede dårligt terrængevinst. Le Vivier var på vore hænder, venstre fløj fulgte vejen Folembrey – Pierremande.

Den retirerende II. Bataillon blev på ordre fra Divisionskommandøren af Detachment Krause anvendt med to kompagnier til beskyttelse af Verneuil og artilleriets stillinger, 1½ kompagni var øremærket et angreb til lukning af et hul, der var opstået mellem Detachment Bonsack og Abteilung Dohme.

I sin rapport over kampene skriver Hauptmann Murray:

Ved le Buin-Ferme fik bataljonskommandøren ordre til at efterlade kompagnierne ved Verneuil og Coucy, at indsætte disponible delinger og MG til dækning af artilleriet sydvest for le Buin-Ferme, men med 1½ kompagni og 4 MG på ny at gå frem mod vejen le Vivier – Rond d'Orléans, og søge forbindelse til Gruppe Wilamowitz.

Opgaverne var udført kl. 1330. Bataljonen skulle slutte sig til det forventede angreb med Muther og Wilamowitz, og forbindelse til Abteilung Dohme til venstre var etableret.

Fjenden skød livligt fra den vestlige del af skoven.

Da eftermiddagen gik uden at der fulgte et angreb fra Muther eller Dohme, besluttede Hptm. v. Wilamowitz og jeg kl. 1830 sammen at gå frem kl. 1840. Næsten præcist samtidig begyndte vores artilleriild og således, at begge bataljonens kompagnier lå i ildzonen; det varede længere end nødvendigt.

Omkring kl. 19 kom besked om, at angrebene var aflyst. Den senere gennemførte afløsning skete glat og blev først gennemført efter at der var vished for, at II/216 var nået tilbage.

Siegfried-Stillingen blev nået omkring kl. 0400.

Tab: 6 døde, 29 sårede.

At denne del i betydelig grad medvirkede, fremgår af ovenstående beretning fra Unteroffizier Holz, 2. MG-Kompanie.

Infanteri og Jægere i Kanalsikringen overgik i løbet af dagen under kommando af de to Detachment førere, Oberst Krause og Oberstlt. Bonsack. I Barisis samledes kun Res.Kavallerie-Abteilung 46 og 3./Dragoner 15. På venstre fløj af divisionen var fjenden ikke trængt længere frem. Her stod bataljoner trukket ud af 13. Landw.Division: III/L.15 bag venstre fløj af Detachment Krause (Abt. Dohme), IV/L.15 ved Coucy-la-Ville og Coucy-le-Chateau.

Fordelingen af fjendens enheder, som de fremgik af oplysninger fra indbragte fanger og fundne faldne, er allerede angivet ovenfor. Situationen på tysk side var først på eftermiddagen som følger:

Kanalsikringen var som beordret gået tilbage. I stedet var begge detachmenterne Krause og Bonsack blevet indsat. Mod disse havde modstanderen indsat dele af mindst fire divisioner.

Divisionskommandøren måtte nu beslutte, hvorvidt han ville lade angrebet gennemfører eller ej. Som angrebet lykkedes, blev divisionen imidlertid mere og mere omsluttet fra nord og syd, og måtte til sidst standse op foran Ailette sænkningen. På den anden side kunne Divisionens opgave at bremse modstanderen, at bibringe ham tab og binde stærke kræfter, anses for at være fuldstændig løst. Divisionskommandøren besluttede sig derfor til nu at trække enhederne tilbage til forpostlinjen, hvilket også Generalkommandoet billigede. Forpostlinjen strakte sig fra Amigny - Verneuil til Coucy-la-Ville med fremskudte stærke posteringer.

Kl. 1730 udsendte Oberstlt. Bonsack en foreløbig detachementsbefaling, hvorefter alle i afsnittet befindende enheder (Kanalsikring) sammen med Detachment Krause, på et givet tidspunkt skulle gå tilbage til Siegfried-Stillingen. En forpostlinje med en styrke på et kompagni med MG skulle imidlertid blive tilbage på dobbeltbakterne Amigny og ved Rond de l'Épinois, mens der i Petit-Barisis skulle forblive et kompagni som forpostreserve. På det tidspunkt, hvor Major Muther havde passeret forpostlinjen, skulle Hptm. v. Puttkamer overtage kommandoen over forposterne. Oberstlt. Bonsack ville selv overtage kommandoen over S-afsnittet lige så snart

tilbagetrækningen blev iværksat. Meldinger, når afsnittet var besat, skulle rettes til regimentets kommandostation »Wilhelmshöh«.

Omkring kl. 18 blev den endelige befaling udsendt:

- 1) Efter opstilling af bagtrop rykker Detachment Bonsack med sit artilleri i S-Stilling. Bagtrop følger alt efter kampsituation.
- 2) Foran S-Stilling efterlades stærke forposter som tidligere befalet ...
- 3) De til forpost udpegede enheder skal snarest mulig sættes i march.
- 4) Efter endt opstilling falder forposter under kommando af 92. Brigade, i Afsnit Detachment Bonsack, under Hptm. v. Puttkamer. Forposter skal fastholde deres stillinger.
- 5) Af artilleri indsættes to feltkanon-batterier til sikring af forposter. Det øvrige artilleri marcherer enhedsvis tilbage i deres S-Stillinger.
- 6) Bagtropspatrujler under Detachment Bonsack skal passere forpostlinjen senest kl. 21.

Detachment Bonsack.

Som tilbagetrækningen var iværksat, angreb fjenden endnu engang.

Kl. 1945 meldte II/214 til major Muther, at fjenden havde været under fremrykning siden kl. 1730. Også beretningen fra Unteroffizier Holz, 2. MGK/215 omtalte fjendens fornyede angreb ved Skovhuset Fontinette – Rond d'Orléans. Kl. 18 blev 16./L.15 forstærket af to geværer fra 1. MGK/215 under Delingsfører Theile, der gik i stilling syd for Skovhus Folembay. De nåede lige netop frem i tide som det fjendtlige angreb her startede kl. 19. 1500 patroner blev forbrugt inden fjenden faldt tilbage.

Kl. 1830 fik Oberstlt. Bonsack melding om, at fjenden bevægede sig frem i Pierremande og ad vejen Praast – Rond d'Orléans. I mellemtiden var forskydningen af de kompagnier, der skulle indsættes i forpoststillingerne, påbegyndt.

Regiment Muther meldte samtidig, at fjenden nærmede sig på 700 meters afstand under anvendelse af gravkanoner. Offz.St. Schmittay blev herunder såret. Det halve Batteri 9 fra Fuß-Artl. 27 (10-cm kanoner) åbnede på disse oplysninger ild mod den vestlige udkant af Pierremande, 8. Batteri Fuß-Artl. 46 mod Sinceny, mens 4. og 6. Batterie Fuß-Artl. 46 kraftigt beskød skov trekanten Pierremande – le Vivier 700 meter sydvest for Rond d'Orléans. Tilbagetrækningen blev herigennem forsinket da Oberstlt. Bonsack i første omgang forventede et stærkere angreb. Da fjenden imidlertid ikke trængte efter, fik artilleriet ordre til delingsvis at falde tilbage. Regiment Muther havde frigjort sig fra følgning med fjenden, efterladende sig stærke bagtropspatrujler.

I sidste øjeblik opstod der en større vanskelighed, der kunne have fået skæbnesvangre følger. I flere timer havde der ikke været forbindelse til halvbatte-ri 3/Fuß-Artl. 13. Vores forespørgsel hos artillerikommandøren, hvorvidt batteriet havde fået ordren til tilbagetrækning, fik ingen tilstrækkelig garanti, da svaret herfra blot sagde: »batteriet burde vel allerede være tilbage«. III/215 fik derfor ordre fra regiment til Oberstlt. Bonsack at melde alle batterier, som de passerede Barisis. Men der var stadig ingen meldinger om vores batteri! Så kom Offz.St. Dehnke tilbage, den eneste, der kendte batteriets placering. Der var allerede tilgået melding om, at Regiment Muther havde startet tilbagetrækningen som Offz.St. Behnke med en ordonnansrytter brød op, og også fandt batteriet roligt stående i skoven. Til alt held blev en bagtropspatrujle fra 214 antruffet, der nu kunne dække batteriets afgang. Med tab af nogle enkelte heste – de fjendtlige granater susede allerede om ørene – lykkedes det kanonmandskaberne i strakt galop at gå tilbage. En kilotung sten fald fra hjerterne på regimentsstaben, da III/215 kunne melde. »Batterie med Offz.St. Behnke tilbage«.

Kl. 20 forlod Oberstlt. Bonsack med stab den hidtidige kommandostation, hvor geværkugler allerede fløj om ørene. Tilbagevejen måtte derfor ske ad omveje.

Tilbagekomsten af den sidste bagtrop patrulje blev kl. 2200 meldt til Hptm. v. Puttkamer.

Den 27. marts havde Hptm. v. Puttkamers forposter under 92. Brigade følgende organisation: 1. og 12/214 med to MG på højderne ved Amigny. 2/215 ved Rond d'Orléans med to MG/215, 9/215 i Barisis, 4/215 i reserve, hvortil kom 4. og 6/Res.Feldart.Regt. 46.

Om forløbet af tilbagetrækningen den 26. marts foreligger følgende beretning fra Hptm. v. Puttkamer:

Allerede aftenen i forvejen var fjenden overalt trængt ind i vestkanten af Basse Forêt de Coucy. Han havde, som en patrulje fra 9. Kompanie fastslog, besat Rond d'Orléans.

Tidligt på morgenen kom fra Sinceny en stærk fjendtligt officerspatrujle på omkring 20 mand frem i retning af tvillingebakkerne. Patruljen blev afvist, efterladende sig flere døde tilhørende Regiment 236.

Tvillingebakkerne lå under kraftig ild. Kl. 12 blev der indrapporteret 4 tunge og 6 lette batterier.

Kl. 1245 meldte forpost kompagni 2 under Lt. Babing, at fjenden med stærke kræfter angreb Rond de l'Épinois, skønsmæssig med en bataljon. En fange fra Regiment 205 blev indbragt. Samtidig meldte Forpost-

Kompagni 1 under Lt. Ehlers, at fjenden fra syd angreb begge bakker med stærke kræfter i flere tætte skytte-linjer. Kl. 1300 var begge bakker erobret. Kompagnierne havde besat vestkanten af Amigny og hold fast her.

Kl. 1408 meldte Forpost-Kompagni 2, at deres underofficersposter faldt tilbage mod Rond de l'Epinois.

Kl. 1420 havde Forpost-reservekompagniet ved Barisis besat Højde 72 som eventuel optagestilling. Barisis lå i mellemtiden under artilleriild fra lette og middeltunge kalibre. Kl. 1500 havde Forpost-Kompagni 1 og Forpost-reservekompagniet i Amigny besat vestkanten af den skov, der lå bag Amigny. Kompagnierne kunne ikke længere holde fast, da de var i fare for at blive omgået.

Kl. 1515 blev der gennem 46. R.D. befalet: Forposter fra højre fløj indtil Forpost-Kompagni Barisis inklusiv falder tilbage til S-Stillingen ...

Forpost-Komp. Barisis besatte bakken mellem Barisis og S-Stillingen for at sikre tilbagetrækningen ...

Herefter fik Forpostkompagnierne af Forpostkommandøren ordren til at trække sig tilbage: »4. Kompanie som Forpost-reservekompagni besætter bakken mellem Barisis og S-Stilling som optagestilling«

De øvrige kompagnier udskilte bagtropspatrujer og trak sig dækket af disse, tilbage til S-Stillingen.

Kl. 1735 blev det meldt til divisionen, at tilbagetrækningen var gennemført glat, og at bakkerne mellem Barisis og S-Stillingen var besat. De sidste huse i Barisis blev sat i brand, mens de endnu nødvendige sprængninger blev gennemført af bagtrosofficeren.

Lt. Bading, 2/215, fører af et forpostkompagni, beretter:

Efter at bataljonen den 25. marts havde rømmet stilling i brandbæltet nord for Rond d'Orléans, indtog 2. Kompanie som forpostkompagni stilling ved Rond de l'Epinois. Jeg udstillede følgende poster: to underofficersposter à to grupper og en på én gruppe. Hovedstyrken lå ved Rond de l'Epinois. Natten forløb rolig. Hen mod morgen udsendte jeg patruljer for at opnå føling med fjenden, og gik med Lt. Gräwe, Ufffz. Thönebohm, Musk. Lische og Ehrichs på opklaring mod Rond d'Orléans. Dette punkt var stærkt besat af fjenden, der fra Folembay rykkede mod nord frem mod dobbeltbakkerne. I mellemtiden havde de udsendte patruljer konstateret, at fjenden holdt skovkanten besat. Omkring kl. 1015 meldte UP 3, at modstanderen foldede ud mod nord. Kort efter kom da også 15-20 franskmænd frem mod vores UP 2, der lod dem komme nærmere, og så tog under beskydning. Vore poster styrtede efter de flygtende fjender og tog en fange. Denne fortalte, at 4 til 5 Kompagnier rykkede frem fra Rond d'Orléans, men havde ordre til kun at anvende brandbælterne, da skoven var for sumpet. Vi gjorde os klar til kamp. Jeg placerede hovedstyrken ud for udmundingen af de fire brandbælter. Omkring kl. 1045 begyndte modstanderen at rykke frem fra brandbælterne med hver sted 6-8 grupper. Jeg trak UP'erne tilbage med undtagelse af Nr. 4, der handlede selvstændigt. Herunder blev Musketier Urbanski hårdt såret og blev liggende. Gefreiter Grünfeld, der opdagede dette, styrtede straks frem med San.Ufffz. Sachteleben og nogle få folk, så Urbanski ikke faldt i hænderne på fjenden. Grünfeld dækkede tilbagetransporten af den sårede med en livlig ild. Modstanderen havde nu opdaget, at Rond de l'Epinois var besat, foldede ud og forberedte en storm. Da i mellemtiden Forpostkompagni Ehlers, 1/214, der holdt dobbeltbakkerne besat, meldte at modstanderen havde erobret bakkerne, trak jeg mine UP tilbage til Rond de l'Epinois, og placerede hovedstyrken 400 meter længere tilbage i det brandbælte, der fra Rond de l'Epinois fører mod nordøst. UP 4 skulle falde tilbage mod jernbanen i skovens udkant. Modstanderen havde i mellemtiden arbejdet sig frem i en halvbue om Rond de l'Epinois, og brød i det øjeblik frem som jeg med et MG ville gå i en ny stilling på vores tilbagegangs brandbælte. Selvom om modstanderen åbnede ild med en revolverkanon og flere MG, lykkedes tilbagetrækningen fuldstændig. Der blev rettet store skader på fjenden, som samledes ved Rond de l'Epinois. Vi gik i en optagestilling, og fik her ordre til at falde tilbage til S-Stillingen. UP 4, der var faldet tilbage til banelinjen, havde til venstre udskilt et sikringsled på 3 mand, der stødte på den eftersættende fjende. Det lykkedes herunder Musk. Zielinski at tage endnu en gange.

Tab: en mand hårdt, en mand let såret.

Lt. Ehlers, hvis 1/214 var underlagt Hptm. v. Puttkamer, og siden den 18. marts havde været indsat i afsnit nordvest og vest for Amigny som »Forpost-Kompagni y« og samtidig »Kanalsikring højre«, beretter om disse dage:

Efter tilbagetrækning af 47. Landwehr-Division til S-Stillingen, forsøgte en fjendtlig officerspatrulje på 12-15 mand den 22. marts omkring kl. 18 at sætte over Oise tæt på Condren. Den blev med tab afvist af den fremskudte dæmningspost (1 Gefr. og 4 mand).

Efter rømningen af Sinceny natten til den 25. marts og efter tilbagetrækningen af Detachment Bonsack om aftenen den 25. marts til S-Stillingen, lå kompagniet også i vest direkte foran fjenden.

På grund af modstanderens fremrykning om aftenen fra sydvest mod vestkanten af Basse Forêt de Coucy og fra syd frem til Rond d'Orléans i natten til 26. marts, var kompagniets situation blevet meget vanskelig, da det til venstre tilstødende Forpostkompagni 2 fra Regiment 215 lå omkring 1500 meter tilbage.

Siden den 20. marts havde to lette og tre tunge batterier fra Viry og Chauny skudt sig ind mod Feltvagt 2 og 3 på bakkerne vest for Amigny, og på tidspunkter nærmede deres beskydning sig »trommeild«.

På grund af den generelle situation forventede jeg allerede om aftenen den 25. marts et angreb på de beherskende højder. Vi fik derfor allerede samme dag underlagt 12/214.

Da tilbagetrækningen af den fremskudte post ved Oise-dæmningen i tilfælde af et natligt angreb, ikke ville være mulig, blev den allerede om aften trukket ud. Den 1300 meter lange Condren-dæmning, der på begge sider omgivet af store oversvømmelser, blev spærret af håndgranater, der som miner var forbundet med hinanden med snubletråde og med pigtråd. På samme måde var vejen mod Sinceny, 50 meter i retning af fjenden, lukket af Underofficerspost 1 fra Feltvagt 8.

Kampdagen den 16. marts forløb: fra midnat småtræfninger med posterne. Kl. 0700 livlige patruljetræfninger langs vejen mod Sinceny. En fjendtlig officerspatrulje med en styrke på 15 mand blev afvist af UP 1, Feltvagt 3 og en patrulje fra UP 12/214, og efterlod 4 døde (fra Regiment 236). Der var en trist, regnfuldt vejr.

Omkring kl. 1050 beskød tunge batterier tvillingebakkerne, og et tungt batteri fra retning Viry tog med to kanoner Barisis under ild. Fra kl. 1130 øgedes ilden stadig mere. Posterne meldte gentagende gange fra forskellige punkter om fjendtlige grupper og delinger.

MG på Feltvagt 3 blev totalt ødelagt af en tung fuldtræffer. Omkring kl. 1215 tilgik ordre til posterne under Feltvagt 1 om gennem ruinerne af landsbyen Amigny at falde tilbage til Punkt 111; dette skete uden tab.

Omkring kl. 1220 blev der meldt, at Forpost-Kompagni 2 fra 215 ved Rond de l'Epinois ikke længere var tilstede. Infanteri- og MG-ild fra syd steg. Et stort antal vildsvin flygtede fra skoven i nordlig retning. Det blev befalet af Feltvagt 2 og 3 skulle trække sig tilbage mod kompagniet. 2 døde blev liggende, de sårede blev bjærget. Feltvagt 2 og 3, stærkt udmattet på grund af artilleribeskydningen, får i Amigny ordre til sammen med mandskab fra Feltvagt 1, ved 111 i skoven at danne en reservedeling.

Omkring kl. 1230 standser artilleribeskydningen mod tvillingbakkerne ved Amigny, og forpostkommandøren meddelte, at bakkerne var besat af fjenden. Kort efter blev de lagt under ild af vores artilleri.

En patrulje på vejen mod Barisis stødt på fjenden. I nordkanten af Basse Forêt optræder talrige lette fjendtlige MG. Fra Rouy udgår stærke fjendtlige patruljer mod Amigny. Der gives ordre til, at 1/214 skal falde tilbage gennem Amigny til de gamle franske grave foran Amigny og 12/214 indtil vejen Barisis – Amigny (dyb hulvej) med sikring af venstre flanke mod syd. Forskydningen skete gruppevis under udnyttelse af sænkninger i terrænet, trods den livlige fjendtlige MG-ild i største ro og uden tab.

Omkring kl. 1300 sendte modstanderen fra bakkerne patruljer, udrustet med lette MG, frem på begge sider af vejen. Forbindelse til 215 til venstre er ikke længere mulig. Fjenden er også tilstede i skoven øst for vejen Barisis – Amigny.

Formidlet gennem artilleriobservatører, tilgik telefonisk ordre fra forpostkommandøren om at falde tilbage til S-Stillingen.

1/214 nåede gennem Servais-skoven frem til den store vej mod st. Gobain, fulgt af 12/214 i umiddelbar tilslutning. Her reorganiseredes enhederne. Efter læsning og sikring af de sidste sårede blev køretøjerne: 4 MG-vogne, en radiostation, en feltkøkken og en levnedsmiddelvogn, sat i march. Efter at de sidste sikringsposter var inddraget, kunne tilbagemarchen påbegyndes kl. 1715 under egen sikring. Omkring kl. 18 nåede begge kompagnier frem til S-stillingen. Der havde under disse kampe været 3 døde, 6 hårdt sårede, 3 lettere sårede, 2 syge og 2 savnede.

Som blinksignalist ved Nachrichten-Abteilung 215, beretter Gefreiter Freise:

På vejen mod St. Gobain over Amigny, Sinceny til Chauny, ligger to bakker, der behersker området – en på hver side af vejen (Buttes des Rouy). Foran ligger et oversvømmet område. Vejen er altså godt sikret. Ville fjenden rykke frem, måtte han først erobre begge bakker, der var godt forsvaret af feltvagt og MG. Som signalmiddel fik forpostkompagniet en blinkstation. Vi gravede hos ned med vores bliktelegraf på bakken til højre for vejen. Hele dagen fløj fjendtlige fly i cirkler over os og observerede. Fjenden trængte hårdt på. Dele af Regimenterne 214, 215 og 216 skulle bremse ham og blev involveret i hårde kampe. I mellemtiden havde fjenden trukket tung artilleri frem gennem det ødelagte terræn, og beskød nu begge bakker og vejen imellem. Endnu gjorde de os ikke ret meget, da granaterne måtte over bakkerne og bagskråningen var stejl. Men det skulle blive værre. To dage senere, kl. 10, satte det ind med trommeild, for franskmændene havde i mellemtiden trukket sine kanoner endnu tættere, og rundt om bakkerne, som de nu beskød fra flanken. Helt ind til en meter fra vores station slog granaterne ned. Denne beskydning varede i to timer, til højre og venstre for os blev feltvagtens dækninger ramt, mens vi selv forblev urørt. Pludseligt hørte ilden op. Jeg kikkede mig omkring, og opdagede franskmænd på bakken. Der var ikke et sekund at miste, hvis jeg ikke ville tages til fange, og det lød netop denne dag ikke særlig tillokkende. Hurtigt var at pakket sammen og så benene på nakken – tilbage til forpostkompagniet. Der havde man set, hvad der var sket, og havde allerede taget afsked med os og ikke længere regnet med at se os.

Kl. 1350 blev stærk infanteri observeret ved Folembroy og Le Vivier. Det samlede divisionsartilleri blev indsat mod kendte bevægelser, landsbyer og mod tvillingbakkerne ved Amigny. Ved midnat var den sidste bataljon – fra 216 under Hptm. Schütt – trukket tilbage til den venstre fløj.

Regimentets tab fra begyndelsen af tilbagetrækningen til Siegfried-Stillingen den 16. marts, til besættelsen af stillingen den 26. marts, altså i 11 dage var 14 faldne, 43 sårede, 29 syge og 4 mand var faldet i fangenskab.

Navne på de faldne 16. – 26. marts 1917 var:

4. Kompanie: *Musketier Andreas Jacobsen, 07-02-1894, faldt 20-04-1917 ved Anizy-le-Chateau.*

5. Kompanie: Andreas Ettwein, Wilh. Fasshauer, Franz Jung, Paul Schaper, Paul Schindler.

6. Kompanie: Gefr. Gustav Sievecke, Paul Hermann

8. Kompanie: Joh. Hadel, Heinr. Köster

10. Kompanie: Sergeant Ludwig Evers

11. Kompanie: Gefr. Wilh. Piepgras, Hans Reichert, Hugo Schultz VII

46. Reserve-Divisions samlede tab i samme tidsrum:

	Døde	Sårede	Savnede
RIR 214	3	13	3
RIR 215	14	47	4 (fangenskab)
RIR 216	24	56	?
Res.Feldart. 46	-	3	-

Reserve-Kavallerie-Abteilung 46 mistede 6 heste, Reserve-Feldartillerie-Regiment 46 3 heste. Regimentets ammunitionsforbrug på de 11 dage var meget stor. Det omfattede 120.000 geværpatroner, hvoraf alene 3. MGK bortskød 48.000 patroner.

»For vores folk var bevægelseskrigen en afveksling og opmuntrede mange til friske handlinger!«, skriver Lt. Dettmann 8/215. Det var soldaternes dom over »Hindenburg-tilbagetrækningen«.

Kapitel XX.

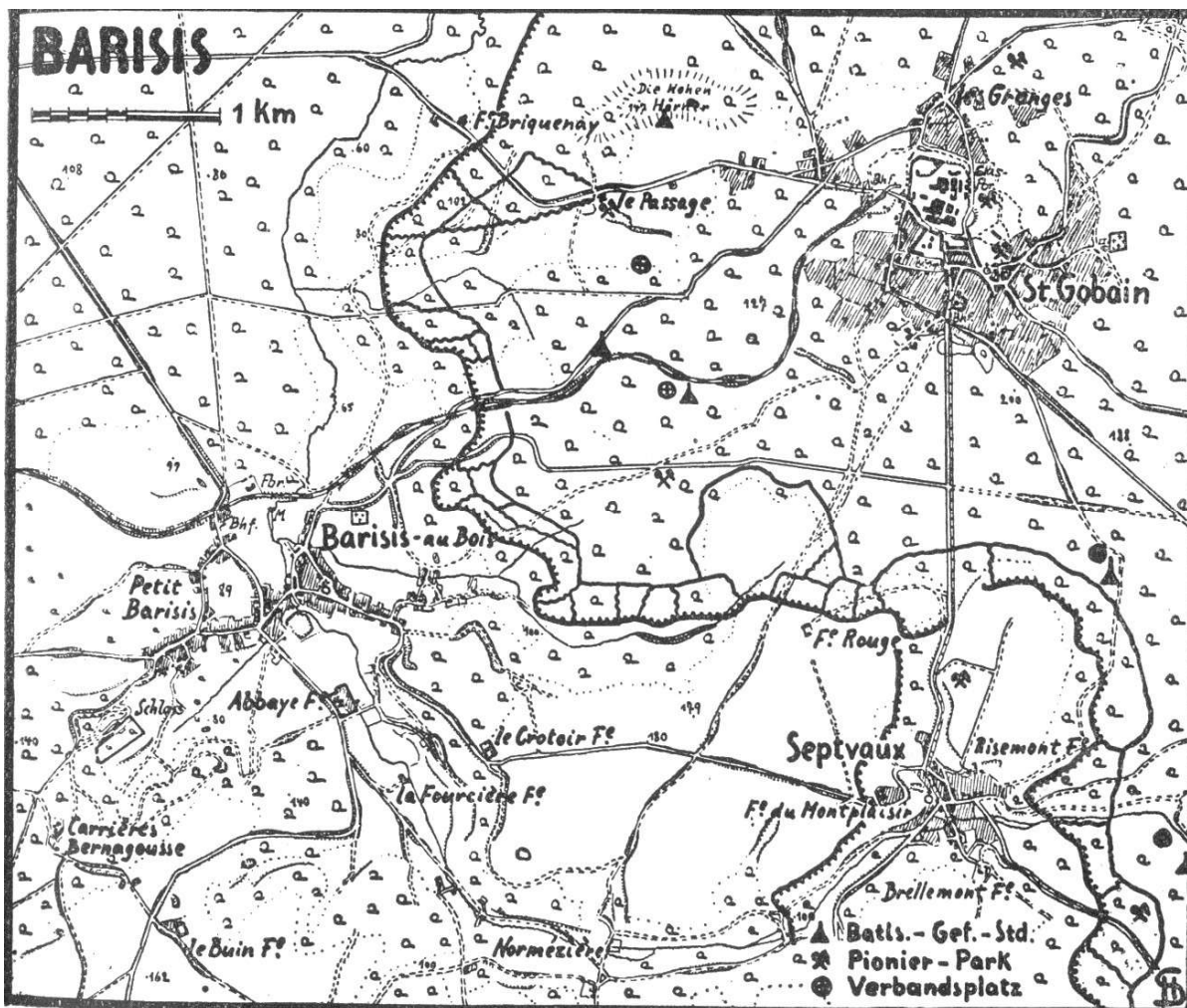
Forår ved St. Gobain ¹⁾

Divisionens nye stilling mellem Servais og Septvaux blev hurtig i de franske hærberetninger kendt som »St. Gobain massivet« - Højre fløj af Regiment 215 lå langs vejen St. Gobain – Amigny ved Ferme Briquenay og den venstre i nærheden af Ferme Rouge. Regimentets afsnit, der til ære for vore sydtyske regimentsmedlemmer blev opkaldt »Baden«, var endnu engang af betydelig bredde. I luftlinje mellem de nævnte yderpunkter udgjorde den hele 3500 meter. Den var opdelt i to underafsnit, »Hagen« til højre og »Isolde« til venstre. Hver var besat af en bataljon, og var vidt forskellig med hensyn til terræn. Hagen lå i en sækning foran en sumpet eng og fældet skov, og led meget under høj grundvandsstand. Isolde var i hovedsagen et højt, klippe fyldt terræn, den såkaldte »Barisis-næse«. Foran fronten lå den ødelagte landsby Barisis, og 500 meter syd herfor »Abbaye Ferme«.

Til højre for os havde Regiment 214 afsnittet »Mecklenburg« på divisionens højre fløj. Her fulgte 47. Landwehr-Division. Til venstre for os ved Ferme Rouge lå Regiment 216.

Den lille by St. Gobain havde frem til tilbagelægning af fronten været beboet af lokalbefolkningen, og havde hidtil ikke lidt under krigen. Til udbygning af stillingerne havde der hidtil være indsat tyske civilarbejderafdelinger, der efterhånden – gudskelov – rettidigt forsvandt fra vores område. Det var stærkt belastende for stemningen blandt soldaterne at se disse civile med meget høje lønninger og god forplejning, arbejde udenfor risikozonen.

¹⁾ Officielle betegnelse: 28.1.17-5.4.17 = Kampe langs Aisne; 6.4.17-25.5.17 = Dobbeltslag Aisne-Champagne. 12.4.17: Patruljeoperation Schloß Barisis.

Hele området var dækket af en skøn bøgeskov. I St.Gobain var der en større, urgamme, glasfabrik, der primært fremstillede spejlglas, men også vidunderlige slebne glas med et vidt bredt renommé. Under byen var der omfattende huler, hvorfra i middelalderen de sten var hentet, hvormed det mægtige slot i Coucy var bygget. Det var let at skære sten ud, som efterfølgende hærdede i luften. Derudover blev der under byen udvundet råmaterialer til glasfabrikken. Senere havde hulerne været anvendt til dyrkning af champignon.

Stillingen, vi overtog, var ikke færdig. Vi fandt en fuldstændig ufærdig grav næsten uden dækninger. Kun hindringen var, om end kun svag, gennemgående. Enkelte betondækninger var af en helt særlig størrelsesorden fremstillet til MG og skyttegravskanoner, men for soldaterne selv var der dårligt lavet noget som helst. Dele af graven var kun anmærket. I forreste linje ved Barisis-næsen var der bygget en enorm betonklods med 1,8 meter tykke mure til en panserværnskanon, men så dårligt tildækket, at den næsten bad om at blive beskyttet. Det skulle også vise sig, at franskmændene gjorde dette ganske grundigt. 20 meter foran denne bunker lå en artilleriobservationspost, ligeledes lavet af beton. Gennem panoramakikkert kunne man herfra tydeligt se Barisis og slotsbakken, hvor franskmænd sorgløs klatrede rundt blandt ruinerne. »Sløring mod observation« syntes under anlæggelse af stillingen at have været et ukendt begreb. Endnu var skoven tilstrækkelig tæt til at vi stadig kunne bevæge os frit under det nødvendige arbejde uden at blive set af de franske poster i Barisis og de omkringliggende bakker. Det ville imidlertid kun være tale om tid før skoven ville blive taget under behørig beskydning og dermed ødelagt.

I højre afsnit vanskeliggjorde grundvandet arbejdet, i venstre afsnit klipper, der ofte måtte sprænges væk. Også taktisk var meget ikke efter vores smag. Linjeføringen ville have været anderledes, hvis den havde været lagt af en erfaren infanteriofficer. Vi måtte affinde os med fejlene og starte arbejdet med at forbedre, hvad der kunne forbedres. Vejret var endnu ret dårligt, vådt og koldt om natten. For vore folk førte dette til store ubehageligheder, da der ikke var dækninger og folkene måtte sove under teltflager. Reservebataljonen var primært place-

ret i Robert-hulen. Denne store hule med mange gange lå knapt 2 km bag forreste linje. I starten havde den kun én udgang, hvilket var betænkelig i tilfælde af en kraftig fjendtlig beskydning. Senere blev der gravet luft og lysskakter til overfladen. Luften var naturlig trykkende og forårsagede den såkaldte »hulesyge« med hovedpine og ubehag. Til særkommandoer var der etableret flere indkvarteringer med senge, der til bekæmpelse af kule og fugt var forsynet med ovne. Røgen herfra trak ind i de store hulrum, og først senere ført ud gennem indgangen via lange rørforbindelser. Til afhjælpning af generne blev der opstillet en ventilator, uden at føre til en mærkbar forbedring. Lige så snart det var muligt, flyttede folkene ud i det fri, ud i solen – så længe artilleriilden ikke forstyrrede. De talrige sektioner af huler, der hele tiden udviklede sig, blev forsynet med møbler fra huse, og der opstod på den måde ret beboelige kvarterer, der dog desværre hvad angår ventilation og belysning, stadig havde meget tilbage at ønske. Umiddelbar foran Robert-hulen lå en lille dal, hvor bataljonskommandostationen var placeret i en træbarak. Efter at den kom under beskydning, blev der bygget en ny kommandostation ved siden af hulen, bestående af en tildækket blokhus, der kunne beskytte mod lettere kaliber artilleri, og en tunneldækning.

Yderligere nogle hundrede meter foran Robert-hulen lå i skoven en baraklejr, hvor de civile stillingsbryggere havde boet indtil tilbagetrækningen. De gik under navnet »Stöcker-Barakker« og blev i starten anvendt af vore kompagnier indtil de blev røget ud af franskmændene. Tipvognsspor førte videre frem til tæt bag forreste linje.

Foruden en tredje linje, påbegyndte regimentet også bygningen af en standselinje – Parsival-stillingen. Den bestod udelukkende af enkelte MG-stillinger i kanten af stenbrud. Disse var næsten uindtagelige og behøvede ingen form for trådhindring. Imidlertid har en sådan uindtagelig stilling kun værdi, hvis den ikke kan omgås på fløjene. I vores afsnit var organisation i dybden og terrænets form i den grad gunstig, at vi roligt kunne imødesee selv et storangreb. Til venstre for os var der en meget svag stilling i divisionen. Højderyggen ved Ferme Rouge i 216's afsnit kunne, i tilfældet af en fjendtlig erobring, få en meget ubehagelig konsekvens, og af samme grund forbedrede divisionen af eget initiativ den af højere stabe valgte linjeføring. På den måde blev også vores venstre fløj mere sikker.

I de første dage efter indtagelsen af den nye linje, følge franskmændene sig forsigtigt frem. Han måtte opbygge alt på ny, frem for alt sit artilleri, og derfor blev i første omgang kun patruljer sendt frem foran fronten, der alle holdt sig på respektfuldt afstand. Så begyndte imidlertid en livlig aktivitet hos fjenden. Han begyndte at skyde sig ind, og vi var glade for, at vi efter hårdt arbejde kunne kravle i et efterhånden stigende antal dækninger.

Endnu i marts faldt de første granater over byen St. Gobain, i starten omkring rådhus og kirke. En af de første ofre var tårnuret på kirketårnet.

Så blev det april. Den tegnede sig på den ene side gennem en kraftig og tabsgivende fjendtlig artilleriild, men også gennem en opvågning af en glædelig angrebslyst hos vore soldater. Bevægelsen til Siegfried-Stillingen havde gives os en følelse af overlegenhed i forhold til franskmændene.

Dobbeltslaget Aisne-Champagne kastede sine skygger, og hele tiden blev tungt artilleri trukket væk fra vores afsnit til förstærkning af forsvaret med de fjendtlige storangreb.

Den 1. april fangede I/215 tre franske civilister, der ville krydse vores linjer. De medbragte generalstabskort og blev afleveret til divisionen. Fangsten skulle have været meget vigtig. Stærke fjendtlige patruljer forsøgte for første gang den 3. april at nærme sig, men blev overalt afvist uden problemer. Den følgende dag overgik Hptm. Schütt til Regiment 214 som bataljonsfører. Vi skiltes kun ugerne fra denne prægtige frontofficer, er havde bevist sin værdi i alle situationer. Samtidig ankom en gammel bekendt fra det første krigsår: Hptm. v. Seydlitz-Kurzbach, som hans hengivenhed havde bragt tilbage til os. Han overtog III/216.

Den 7. april besøgte Kronprinsen vores division. Det planlagte store program skrumpede desværre meget ind, så kun 9 medlemmer af regimentet, herunder Lt. Winkler, modtog udmærkelser fra Kronprinsens hånd. Den kommanderende general v. Kathen inspicerede den 11. april stillingen. På en omfattende march gennem vand og mudder fik han et indtryksfuldt billede af det anstrengende arbejde, regimentet – specielt i Afsnit »Hagen« - havde ydet.

Et herligt forårsvejr satte ind. Mægtige trækroner bredte sig over stilling og bagved liggende terræn. Havde ikke fjenden erstattet sin ringe styrke af infanteri med et dobbelt så stort forbrug af ammunition, ville det have været til at leve her. Men fra anden uge af april øgedes artilleribeskydningen yderligere. Efter de første beskydninger af St. Gobain var fulgt vanskelige dage for byen. En planmæssig ødelæggelse begyndte. Der startede en regelret »flugt på landet«. Bagagen blev forlagt til St. Nikolas og Fourdrain, mens kommandoer forlagde længere bagud. Dem, der måtte blive tilbage, kikkede sig om efter skudsikre dækninger, hvoraf der i St. Gobain ikke var mangel, da der under byen lå talrige huler. Reservebataljonen, der hidtil havde været placeret i »Robert-hulen«, flyttede nu til den store »Champignon-hule« i St. Gobain. Under søgningen af en ny udgang, opdagede man en vidtforgrenet virvar af gange, hvoraf en havde umiddelbar forbindelse til glasfabrikken. Selvom luften i hulerne

ikke var den bedste, ydede de ikke desto mindre en sikker dækning. Også mange af kældrene under husene havde forbindelse til hulerne. Fra kælderindgangene, der for det meste vendte ud mod gaderne, stak osende skorstensrør op. I hulerne var det koldt og fugtigt. Her så man madrasser og soldater. Husgeråd fra de tomme huse, der nu faldt som offer for det franske artilleri, blev taget med i dybden. Allerede om eftermiddagen efter den første alvorlige beskydning, udviste St. Gobain et totalt forandret billede.

Regimentsstaben havde hidtil været placeret på de højtliggende »Wilhelmshöhe« bag St. Gobain, men under direkte observeret af fjenden. Også hertil nåede de tunge granater. Staben indrettede derfor en ny kommandostation, »Haus Baden« sydøst for kirkegården i St. Gobain. Her blev der hurtigt etableret et mesterstykke, små træhuse, behageligt indrettet med møbler fra St. Gobain. I skåningen ved kommandostationen var der gravet tunneler, så der under enhver situation kunne føres en sikker kommando. Under en inspektion af den forreste stilling overrakte Oberst Bonsack til Hptm. v. Puttkamer den tildelte orden *Ritterkreuz des Hausordens von Hohenzollern mit Schwertern*.

Nu fulgte vore patruljer hurtigt efter hinanden. Beretninger herom ville alene fylde en hel bog. Hvilken glæde og hengivenhed lå ikke i disse præstationer! Hele tiden kunne man høre: »Vi melder os naturligvis frivillig«. Allerede natten til den 27. marts gik den første patrulje ud. Den 28. marts overraskede Vizefeldwebel Weinreich 7/215 en post ved Abbaye-Ferme. To mand blev skudt, en tredje fra det franske Regiment 300 taget til fange sammen med 12/216.

Som den første større operation, gennemførte I. Bataillon i Afsnit »Hagen« patruljeoperation »Sieglinde«, planlagt af Major Muther, med 57 mand. Opgaven lød på at indbringe en fange, fastslå om modstanderen havde sig ned i den vestlige kant af Barisis, og om de herfra afløse posterne langs vejen mod Carrière-Bernagousse. Dette punkt lå forholdsvis åben og var let at nå syd om Barisis. Banegård og fabrik Barisis langs jernbanen, der passerer nord om byen, var grundigt ødelagt, og kunne kun yde modstanderen en ufuldkommen mulighed for modstandspunkt. Deltagerne måtte fjerne alle enhedsmærker og efterlade alle ejendele. Påklædning: hue uden patrontasker og bajonet. Hver mand havde 60 patroner i jakkelommerne og medbragte 4 håndgranater, gevær (underofficerer pistol), dolk, kølle, pigtrådssaks og lommelygte med rødt lys. Patruljen fra 3. og 4. Kompanie skulle kl. 0245 møde ved 3. Kompanies fører, og herfra marcherer til »der spinne« - vejkrydset øst for kirkegården i Barisis, foran vores forreste grav. Patruljen fra 1. Kompanie stod kl. 0300 foran deres kompagniførers dækning. Den fortsatte fremrykning skulle ske i tre adskilte grupper, der i nærheden af målet skulle blive liggende i skjul indtil artilleriilden kl. 0405 blev lagt frem, hvorefter de skulle gå frem i angreb. Af artilleri medvirkede 4½ batteri, herunder 2½ batteri fra vores egne 46'er, et 10-cm batteri (9/27) og et batteri tunge felthaubitser (6/R.4). Fra kl. 0400 skulle angrebsmål, banegård og fabrik Barisis lægges under artilleriild. To gule lyskugler betød operationens afslutning. Tilbagetrækning skulle ske på fløjtesignal. Andre bestemmelser angav at 3. Kompanie om nødvendig skulle støtte med en håndgranatgruppe og et MG, der skulle holdes klar ved »der Spinne« vejkrydset. Også 1. Kompanie skulle stille en håndgranatgruppe parat i skovkanten nord for den sprængte jernbaneoverkørsel. Efter disse grundige forberedelser ville en succes kun afhænge af den dygtighed og den dristighed, hvormed operationen blev gennemført. At ingen af deltagerne svigtede, viser operationens succes.

Den 4. april kl. 0400 udløstes den planlagte beskydning med feld- og tungt artilleri mod erkendt besatte dele af ruinerne i Barisis foruden barakker, fabrik og banegård.

Stødtroppe fra 3. og 4. Kompanie lå på dette tidspunkt kun 100 meter fra den fjendtlige pigtråd og arbejdede sig herfra ind på 50 meters afstand. Samtidig med fremlæggelsen af artilleriilden kl. 0405, blev pigtrådsruller slået ned og overvundet, og også en anden linje af hindringer blev passeret.

3. Kompanie havde som mål fået tildelt de to østligste barakker på vejen Barisis – Rond d'Orléans, mens 4. Kompanie skulle angribe den vestligste barak. Begge var fuldstændig ødelagt af vores artilleri.

Som de nåede vejen kom patruljerne under ild i flanke og ryg fra vestsiden af Petit-Barisis, og svingede rundt for at imødegå modstanderen i ruiner og kældre med håndgranater.

Tre fanger fra Regiment 279 blev indbragt og et stort antal franskmænd nedkæmpet. Videre fremrykning blev forhindret af spærreilden fra vores artilleri.

1. Kompanies patrulje rykkede frem på begge sider af banelinjen i retning af fabrik og banegård i Barisis. Fjenden var her gået tilbage til vejoverførelsen og havde sat et MG i stilling, der holdt forterrænet under ild. Artilleripatruljen under Lt. Ihm, der med telefon var forbundet til sit batteri, erkendte faren og lagde på ny den fremlagte artilleriild tilbage på jernbaneovergangen. Det franske MG blev ødelagt af en fuldtræffer, hvilket præcist er fastslået. Umiddelbart ved MG'et nedkæmpede Gefr. Vatowski på nærmeste hold med pistolskud en fransk post. Et antal franskmænd blev også her nedkæmpet med håndgranater. Patruljen under Lt. Reh kom i risiko på grund af tilbagelægningen af artilleriilden, og kunne ikke rykkede yderligere frem.

I. Bataillons beretning om kampen slutter med følgende ord:

Med tab på to lettere såret havde de 3 patruljer fordrevet fjenden fra Petit Barisis, gjort vigtige iagttagelser og taget 3 fanger. Patruljernes opgaver var løst. Helt særlig har de tre førere udmærket sig: Lt. Reh, Vzfldw. Oeker og Vzfldw. Lange, der med dygtig ledelse og personlig tapperhed bidrog væsentligt til resultatet. Ufffz. Melz fortjener særlig omtale, ligeledes Gefr. Watowski og Sollberg, samt Musk. Offenwanger, der udmærkede sig under håndgranatkampen.

Artilleriets forarbejde var perfekt; fremlæggelsen af ilden virkede godt. Den kraftige spærreild forhindrede modstanderen i at tiltrække forstærkninger. Mandskabets indsats var mønstergyldig. Alle ville være den første til at nå de fastsatte mål.

Erfaringer: Den tidligere succes af operationen ved Moulin den 8. marts bidrog til, at mange frivillige ville deltage i operationen. Den beordrede udrustning og beklædning virkede godt; det var formålstjenlig at anvende hue og uden patronasker, da bevægelsesfriheden herved blev betragtelig bedre. En større bevæbning med pistol er ønskelig.

Den til 5 minutter sammenpressede artilleriforbereelse og den hurtige gennemførelse af operationen gav ikke fjenden tid til modforholdsforanstaltninger. Afledningen af modstanderen gennem ild fra MG og minekastere satte franskmændene i uklarhed over situationen. Det var vigtigt, at mandskabet natten forud blev gjort fortrolig med angrebsterrenet. Alle var gjort bekendt med sin opgave; samvirket i de enkelte patruljer og patruljerne imellem kunne derfor gennemføres uden enhver gnidning. På grund af succesen er stemningen på ny steget på trods af de betragtelige anstrengelser de sidste uger.

Sign. Muther, Major

Oberstlt. Bonsack udtalte sin særlige anerkendelse til den dygtige gennemførelse af operationen, og forfremmede 13 deltagere til overtallige tjenestegrader på grund af tapperhed for fjenden. Regimentets befaling fra 5. april nævner alle deltagere:

Fra 1. Kompanie:

Lt. Reh, Gefr. Foot, Batowski, Schenkemeyer, Friedrichsen, Küchenthal, Musk. Büttner, Jacob, Scheer, Wille, Offenwanger, Welke, Möller, Teetz, Giese, Zahnke II, Betanski, Upaltel (såret), Wehrmann Fritz.

Fra 3. Kompanie:

Vzfldw. Oeser, Ufffz. Melz, Spreckels, Gefr. Nielsen, Kriese, Musk. Puvogel, Rathje, Lachmann, Möhns, Huckfeldt, Planthaber, Eggerstedt, Flotow, Kresten, Tabel, Andresen, Göttmann, Nägel.

Fra 4. Kompanie:

Vzfldw. Lange, Ufffz. Niemeyer, Gefr. Hansen, Stollberg, Stüben, Musk. Hennings, Grose, Andresen, Schumacher, Pätz (såret), Witt, Burmann, Frank, Schölermann, Bruhn, Eggers, Ehlers, Kittlemsky.

Om operationen fortæller deltagerne, først Vizefeldwebel Lange, 4. Kompanie:

Kl. 3 gik patruljen frem fra vejkrødset mod den sydvestlige udkant af Petit-Barisis og gjorde klar øst for markvejen mod Carrières-Bernagousse. Under artilleriforbereelsen fik den frem til omkring 5 meter foran den fjendtlige trådhindring. Som ilden blev lagt frem, brød stødtroppen – en Vzfldw. og 4 mand – frem, fulgt af en rydningsgruppe på en Ufffz. og 7 mand, mens 1 Ufffz. og 4 mand som spærreposter overtog sikringen til højre og til venstre. Stødtroppen skulle fortsætte til barakken og hente mulige fanger. Intet steds mødte den modstand. Der var intet tilbage af barakken, totalt ødelagt af artilleri. Rydningsgruppen mødte ikke modstand. På grund af artilleriets spærreskydning kunne der ikke rykkes yderligere frem. Vi gennemsøgte det hele og fandt bag en mur 4 mand, der forsvarede sig med håndgranater, hvorefter vi svarede igen med håndgranater. 3 franskmænd blev dræbt. Andre to døde på stedet var allerede blevet dræbt af artilleriilden. 3 mand kunne indbringes som fanger.

Vizefeldwebel Oeser, 3. Kompanie, beretter både om opklaringen den 3. marts og om hovedoperationen den 4. april:

Alle vidste, hvad han skulle gøre. Ruten gik fra vores stilling til Spinne-vejkrødset, videre til Abbaye-Ferme og til sidst til den sydlige udkant af Petit-Barisis. Fra tidligere opklaring vidste vi, at modstanderen her havde sat sig fast i nogle husruiner og en bølgeblikbarak, og herfra afløse sine poster langs vejen mod Carrières-Bernagousse. Vores mål var disse bølgeblikbarak. Den halv time lange fremrykning skete uden problemer. Vi var netop i gang med at skære os igennem den dobbelte pigtrådshindring og bryde ind i den fjendtlige stilling, da der fra den franske post lød »Qui vive?« og hurtigt kom under ild fra flere maskingeværer. Vi var erkendt. Et angreb ville ikke havde opnået vores resultat og kun kostet tab. Jeg fløjtede derfor tilbagetrækning. Alle faldt tilbage til et udpeget punkt i den sydligere udkant af landsbyen. Lys i barakken og livlig trafik lod formode, at vi netop var ankommet på afløsnings tidspunkt. På trods af den fjendtlige ild havde vi ingen tab. Utilfreds med resultatet besluttede jeg, at angribe barakken på ny, denne gang imidlertid ikke frontalt, men i stedet fra højre flanke. På trods af en forsigtig og besværlig fremrykning, blev poster – særlig vagtsomme efter vores første forsøg – opmærksomme på os og skød. Altså var der heller ikke noget at gøre denne

gang. Tilbagerykningen anvendt vi til at fastslå, om Petit Barisis selv var besat. Da vi trods ivrige forsøg ikke var stødt på fjendtlige poster, kunne vi melde, at Barisis var fri for fjender.

Jeg blev samme dag kaldt til bataljonskommandøren, Major Muther, og fik ordre til at gentage patruljen. Anden gang var større, det artilleriet skulle medvirke, og en officer, 4 underofficerer og 16 mand som »afledningspatrulje« samtidig skulle indsættes mod Barisis sukkerfabrik. På grund af resultaterne af min opklaring indskød artilleriet sig mod præcist angivne mål. Efter at alt var forberedt til den mindste detalje, iværksatte vi på ny den 4. april kl. 0245. »Aflædningspatruljen« under Lt. Reh opererede selvstændig. En Vizefeldwebel fra 4. Kompanie skulle med sin enhed taget venstre barak, mens jeg tog mig af den midterste og den højre. En spærregruppe skulle standse eventuelle forstærkninger, der kunne forventes fra sukkerfabrikken. Præcis kl. 0405 åbnede artilleriet deres velsigtede skydning mod barakker, banegård og sukkerfabrik. Under dette arbejdede vi os næsten helt frem til den fjendtlige pigtråd. Næppe var ilden blevet lagt frem for at fortsætte som spærreskydning, før vi var fremme ved angrebsmålet. Den godt liggende artilleri havde næppe efterladt sig noget af barakken. Det drejede sig nu om at undersøge dækninger, kældre og skjulesteder i ruinerne. Vi var allerede kommet under flankerende beskydning fra vestkanten af Barisis, hvorfor vi måtte dreje rundt for at angribe modstanderne med håndgranater. Trods ihærdig eftersøgning kunne vi kun tage 3 fanger. En del af forpostbesætningen var allerede nedkæmpet af vores artilleri, mens andre var flygtet, derfor de få fanger. Franskmændenes udsagn var gode og forklarede en masse.

Unteroffizier Niemeyer, 4. Kompanie, der efter operationen forfremmedes til Vizefeldwebel, og som ligeledes havde deltaget i den forudgående opklaring, skriver:

Kl. 0245 forlod vore grupper ad forskellige ruter vores stillinger, og efter at have tilbagelagt samme vej som i går, samledes de igen i passende afstand foran indbrudsstedet. Artilleriilden af alle kalibre satte ind med stor præcision som det var en fryd. Under beskydningen rykkede vi tættere på og angreb da ilden blev lagt frem efter præcist 5 minutter. Der var imidlertid intet tilbage, hverken de stærkt ønskede franskmænd, eller det i går så generende MG. Vi fordelte os derfor i ruinerne af Petit-Barisis. Eftersøgningen skete dækket af vores spærreskydning. Modstanderen forholdt sig underligt nok helt rolig. Efter længere tids søgning så jeg pludseligt 3 mand foran mig løbe og råbte dem an med et: »Qui vive?«. De standsede, blev stående og svarede: »La France«. Op yderlige tilråb overgav de sig og råbte ængstelig: »Nix tuer«. Vi begyndte tilbagerykningen med de tre under dække af vores spærreild.

Som den sidste skriver Planthaber fra 3. Kompanie:

Natten til den 5. april rykkede vi frem for anden gang, stille gennem bøgeskoven mod Barisis. Vi slap uden problemer igennem og fortsatte mod vestsydvest mod venstre del af landsbyen. Vi måtte passere et græsareal foran skoven, der var krydset af skyttegrave. Størstedelen af Barisis var ubesat af fjenden. Først 300 meter bag venstre del af landsbyen var der fjendtlige poster langs vejen mod Folembray. I mørket kunne vi samlet nå frem til 300 meter fra fjenden, så foldede vi ud, krøb 150 meter længere frem, og tog dækning bag en hæk omkring 400 meter til venstre for landsbyen. I mellemtiden var kl. blevet 0345. Vi måtte altså venstre endnu 15 minutter inden ilden begyndte. Fjenden forblev fuldstændig rolig. På trods af mørket kunne man se et bølgebliktag, omdannet til dækning, midt blandt de sønderskudte ruiner, hvor de franske poster havde placeret sig. Præcist kl. 4 begyndte vores artilleri i fem minutter, hvorefter ilden blev lagt frem i en halvbue bag målet som en spærreild. Uden at der blev skudt et eneste skud mod os, nåede vi den fjendtlige stilling. Vi gennemgik ruinerne og kunne i første omgang ikke finde nogen fjender. Med 6 mand fortsatte vi til højre mod en alene liggende ruin, hvor en fransk korporal pludseligt dukkede op og kastede en håndgranat mod os, der dog ikke anrettede skader. Da vi herefter også ville kaste håndgranater, hævdede han hænderne og lod sig tage til fange. Et MG erobrede vi ikke. Efter udsagn fra fangerne var MG-posten natten i forvejen blevet afløst af en infanteristyrke. Til venstre for os blev yderligere to fanger taget. På et fløjtesignal samledes vi igen på et forud bestemt punkt. Angrebet, eftersøgningen og samling på samlepunktet havde taget omkring et kvarter. I dette tidsrum holdt vores artilleri også andre vigtige punkter under ild for at skjule vores egentlige hensigter for fjenden. Selvom modstanderen afskød lyskugler, forblev alt roligt, og vi kunne ugeneret begive os tilbage ad samme vej, vi var kommet.

En anden og endnu mere succesfuld operation fandt sted den 12. april. Feldwebelleutnant Minte, en uovertruffen frontsoldat, havde samlet en livgarde omkring sig, mest meklenborgere, der havde ubegrænset tillid til deres fører. Fdwl't. Minte virkede næsten til krigen var slut. Han faldt, kæmpede som en løve, for ikke at falde i fangenskab. »Hellere død end slave«.

Patrulje Minte den 12. april er blevet kendt under hans navn. Det var meget dristigt i den totalt mørke nat at trænge næsten to kilometer ind i fjendtligt territorium, hele tiden at holde målet for øje, koldblodigt på et tidspunkt af højeste spænding at tilføje fjenden store tab, og i triumf bringe 14 overlevende fanger fra Regiment 360, tre maskingeværer og øvrigt bytte tilbage i egen grav, og endda uden at mindste en eneste mand. Operationen

blev omhyggeligt forberedt med forudgående opklaring. Opgaven var at rense den af fjenden besatte Slot Barisis, at tage fanger og trænge ind i hulvejen lige nordvest herfor, hvor der i den nordlige del var fastslået en revolverkanon. Herefter skulle fanger bringes tilbage ad den korteste vej. Opgaven blev tildelt III. Bataillon. Vizefeldwebel Hans Hansen, 12. Kompanie, beretter om opgaven:

Til opklaring af de fjendtlige forposter blev den 5. og 6. april patruljer fra alle tre i front liggende kompagnier sendt ud. Patruljen fra 12. Kompanie førte jeg den 6. april, mens til højre folk fra 9. og til venstre fra 11. Kompanie rykkede frem. Frem til RIR 216 feltvagt fulgtes vi ad, så delte vi os op. Højre patrulje rykkede mod Petit-Barisis, venstre mod Abbaye-Ferme. Jeg havde til opgave at opklare frem mod slot Barisis. Hver patrulje bestod af en Vizefeldwebel, en underofficer og 8-10 mand. Om fjenden vidste jeg, at skovbakke udløberen til venstre for slottet og vejen fra slottet mod Barisis var besat. Derimod skulle jeg finde ud af, hvor i mellemterrænet fjenden havde placeret sine poster, og om muligt, hvor han havde placeret sin feltvagt. Jeg måtte ikke dårligt stillet, hvis fjenden passede på. Til højre på vejen gik poster frem og tilbage, mens der blev arbejdet i vejgrøfterne. Jeg gik videre frem med to mand, mens resten blev fordelt således, at nogle observerede til højre og andre til venstre for at sikre mig til siderne. Efter at jeg var nået omkring 100 meter længere frem og havde frit synsfelt foran mig, søgte jeg efter muligheder for at komme til højre for at undgå mulige patruljeposter. Fra de folk, der var efter ladet tilbage, kom der melding om at omkring 20 mand, der alle var kommet fra slottet, havde samlet sig på vejen. Der var faldet et enkelt skud, dog ikke i vores retning. Det havde gjort os mistænksom. Det var sikkert været en alarmering. Som jeg nåede mine folk brød fjenden op i en retning, der kunne bringe min tilbagegang i fare. Til venstre synes intet at være bemærket. Jeg sendte underofficeren foran, blev selv bagest, og kunne uden tab nå tilbage til vores stilling. Hver af de følgende nætter gik patruljer frem for at opklare. Den 8. april blev vi bremset af et klart månelys, og kunne kun nå skoven. Om dagen var officerer og Vizefeldwebel, der skulle deltage, gentagende gange oppe på artilleriets hochstand og i infanteriets observationspost. Da den fjendtlige artilleriild stadig blev kraftigere, ventede alle folk spændt på hovedpatruljen. Vi længtes i den grad til at give franskmændene en ordentlig omgang.

Endeligt skulle operationen gennemføres. Både II. Bataillon og naboregimentet skulle gennemføre afledningsmanøvre. Hptm. v. Puttkamer havde udarbejdet sin befaling til sidste detalje. 2 officerer, 4 Vizefeldwebel, 61 underofficerer og mandskab, samt to sygehjælpere skulle deltage. Desuden var en styrke på en officer og yderligere 18 mand klar til at sikre patruljens tilbagetrækning. Angrebsstyrken var opdelt i Patrulje 1 (venstre) under kommando af Fdwlt. Minte, Patrulje 2 under Lt. Wilken (højre) og »sikringspatruljen« under Lt. Schikora. Angrebsmål for II. Bataillon var banegård og sukkerfabrik Barisis, mens venstre naboregiment 216 skulle angribe Carrière-Bernagousse. Det videre forløb var planlagt således: De to Patruljer 1 og 2 fulgtes samlet til Barisis åen (Rau de Menil) og til Abbaye-Ferme. Her delte de sig. Fdwlt. Minte skulle til venstre følge den allerede rekognoscerede vej til syd for Barisis slot, mens Lt. Wilken til højre skulle rykke frem til et punkt lige øst for slottet. Artilleriet havde rigeligt ammunition til ildstøtte. Patruljernes afgang er befalet til kl. 2230, mens artilleristøtten skulle iværksættes kl. 2330, når patruljerne var nær deres mål.

Det var regnfuldt og totalt mørkt, som patruljerne den 12. april kl. 2200 trådte an. Den forlod linjen på højre fløj af det midterste kompagni. Siden sidste opklaring var det usikkert, hvorvidt fjenden alligevel i mellemtiden havde besat Barisis og også Abbaye-Ferme. Patruljerne måtte derfor først skaffe klarhed herover. Der var tid nok til dette, da vores artilleri først ville åbne op kl. 2330 mod det egentlige mål, slottet, for herefter at lægge en ildmur i en halybue om indbrudsstedet så franske forstærkninger ville blive holdt på afstand. I det øjeblik, Hptm. v. Puttkamer endnu engang telefonisk kontaktede artilleriet for at sikre sig, at alt var som aftalt, begyndte de første af vore batterier at skyde – en hel halv time for tidlig! – og bragte dermed hele operationen i fare, da patruljer endnu ikke havde nået de planlagte positioner ved ildåbningen. Hptm. v. Puttkamer stod nu overfor den afgørende, men hastende beslutning, enten at lade skydningen og operationen aflyse, og kalde patruljerne tilbage med de aftalte lyssignaler, eller gentage skydningen efter en halv time i overensstemmelse med planen, eller lade tingene gå deres gang i tillid til Fdwlt. Mintes tilpasningsevne, selv i den vanskeligste situation. Da beslutningen skulle træffes på minutter, befalede Hptm. v. Puttkamer sidstnævnte, og traf dermed den rigtige løsning. Som Fdwlt. Minte selv fortalte, da han kom tilbage, var han blevet vældig overrasket, da artilleriet satte ind en halv time for tidlig, men besluttede sig til at angribe øjeblikkeligt.

Lt. Wilkens patrulje til højre havde netop konstateret, at område omkring kirken i Barisis blev beskydt af fjenden, selv med tunge kalibre. Lt. Wilkens besluttede sig derfor til at nøjes med at sende Vizefeldw. Schatte og 4 mand frem i opklaring af Barisis, da der ligeledes var aftalt, at en mindre patrulje fra II. Bataillon var sendt herimod. Vizefw. Schatte gennemførte patruljen til Petit-Barisis og herfra frem til ildgrænsen uden at støde på fjenden.

Frem til åen foran Barisis rykkede de tre patruljer samlet frem. Vest herfor indtog Lt. Schikora med 16 mand en optagestilling med opgaven, at forhindre enhver fjendtlig omgåelse af patruljerne fra nord eller syd. Lt. Wilken gik med sin patrulje, der foruden en Vizefeldwebel omfattede 23 mand, mod vest i en dygtig udnyttelse af terrænet, udenom husene i Barisis og med sikring herimod. Kl. 23 var patruljen stadig 600 meter fra muren omkring slottet, da den først kl. 2330 forventede artilleribeskydning, begyndte. Lt. Wilken indså, at han ikke længere rettidigt ville kunne nå hulvejen længere tilbage, og besluttede derfor hurtigt til selv at storme slotsmuren.

Kl. 2305 lykkedes det patruljen at nå den første hindring, en række glat tråd – overvandt hurtigt denne og nåede den nordøstlige parkmur. Utfz. Baule erobrede her i nærkamp med tre franskmænd et automatgevær. Så blev stormen fortsat mod selve slottet, og bakken taget under dygtig udnyttelse af parkmuren. Oppe på slotsruinen udspandt der sig en livlig kamp på gevær og håndgranater mod den forskansede fjende. Efter kort tid veg disse tilbage, efterladende sig tre døde og en fange. De stærkt beskadigede kælderhvelvinger blev nøje gennem- søgt.

Da man intet havde hørt til Patrulje Minte, og måtte frygte at blive afskåret, blev tilbagetrækningen langsomt og organiseret tiltrådt, under beskydning af MG fra retning af den sydlige parkmur.

Patrulje Minte, bestående af 2 Vizefeldwebel og 32 mand, tog efter afsked med den anden patrulje, i første omgang kurs mod Abbaye-Ferme, der blev fundet fri for fjender. Kl. 2245 arbejdede den sig videre frem mod slottet. Da artilleriilden startede kl. 23, befandt den sig stadig 800 meter fra slotsmuren. Dækket af larmen fra artilleriet, arbejdede patruljen sig hurtigt syd om slottet, skar sig gennem en dobbelt pigtrådshindring og arbejdede sig så tæt som muligt frem til den sydlige indgang til hulvejen, men artilleriilden forhindrede en indtrængen direkte i hulvejen. I en hurtig beslutning afstod Fdwlt. Minte fra en indtrængen, og gik i stedet mod øst langs parkmuren. En besat dækning i den sydlige parkmur blev fuldstændig nedkæmpet med håndgranater og forskellige telefonkabler overskåret. Så blev parkmuren stormet. De her placerede to MG skød fremad og til siden mod Patrulje Wilken, og afslørede herigennem deres stilling. Fdwlt. Minte fortæller selv:

Så stormede vi. Det sidste korte stykke blev hurtigt overvundet og vi nåede muren under høje hurra. Hele tiden råbte Vizefeldwebel Hansen høj på fransk som afledning: *Nous sommes cernés perdus – sauve que peut* og så med forstilt stemme: *Rendez-vous, rendez-vous*¹⁾. Jeg stormede frem mod det sydvestlige hjørne og det her indbyggede MG. Vi trak det op og kastede dem med affutage over muren. Samtidig blev det andet MG taget 50 meter længere til højre. Bemandingen blev dels nedkæmpet med håndgranater, dels taget som fange eller med vold hentet ud af graven og dækningerne, der lå umiddelbart bag muren. Enkelte forsøgte at undslippe, men blev nedkæmpet. Vi gik nu tilbage over muren, slap igennem den dobbelte pigtrådshindring, der var trukket her, og trak os tilbage i retning af vores sikringsstyrke.

Byttet fra denne fremragende dygtig og dristigt gennemførte patrulje omfattede to MG, begge komplette, og af fanger 1 Sergeant-Major (Feldwebel), to underofficerer og 11 mand.

Begge patruljer blev modtaget af vores sikring, der efter at alle havde passeret, fungerede som bagtrop under turen tilbage.

Kort efter midnat, kl. 0045, var alle deltagere igen tilbage i stillingen med undtagelse af Gefr. Ellerbrock og Musk. Eckerle, der først ankom som det blev lyst.

Under patruljen blev den hidtidige opklaring fuldt bekræftet: slotsruinen og markmuren var udbygget med skyttegrave og dækninger og besat af stærke feltvagter – parkmuren med omkring 30 mand og slottet med 15-20 mand. Hulvejen skulle, ifølge fangers udsagn, kun være svagt besat, nogenlunde som en underofficerspost. Forpostkompagniet skulle være underbragt i barakker i skoven vest for slottet. Seks af patruljedeltagerne var blevet lettere såret, herunder Vizefeldw. Hansen. 4 af disse kunne blive ved enheden.

Musk. Eckerle 10. Kompanie stødte under stormen på slottets nederste mur mod en fransk post på 3 mand. Han slog den ene oven på hovedet med den afsikrede håndgranat og den anden i hovedet med sit gevær. Samtidig styrtede han til jorden med franskmændene over sig. I det øjeblik eksploderede håndgranaten og sårede franskmændene så meget, at han opgav enhver modstand (selv opdagede han først senere et sår efter et sprængstykke). Herefter rystede han franskmændene af sig og var på vej tilbage til parkmuren, da han faldt i et hul og et øjeblik

¹⁾ Vi er omringet, fortabt – flygt, hvem der kan. Væk – væk.

mistede bevidstheden. Som han igen kom til sig selv, opdagede han at franskmændene bragt et MG i stilling på parkmuren og skød på ham. Han krøb gennem pigtrådshindringen, og kunne skelne enkelte franskmænd, der afskød lyskugler. Fra hans egen patrulje var der ingen at se. Søgende forvildede han sig længe rundt i Barisis, kom så til banelinjen og med denne tilbage til græsarealerne i Afsnit Isolde, hvor han ventede til morgengryet for at kunne orientere sig, og for at forbinde sine sår. Så fandt vej gennem postkæden tilbage til stillingen.

Gefreiter Ellerbrock 12. Kompanie nåede tilbage kl. 0530. Han havde mistet kontakten til patruljen mens de skar sig igennem de to tæt på hinanden liggende pigtrådshindringer. Foran løb folk, som han i mørket antog tilhørte patruljen. Da han ville slutte sig til, slog vore granater ned i nærheden, og alle kastede sig ned. Ellerbrock sprang frem og blev grebet af franskmændene – for det var sådanne, det drejede sig om – og slæbt ind i et træskur. Her fjernede de hans gevær og seletøj. En mand med opplantet bajonet blev tilbage. I nærheden faldt endnu en granat ned, hvorefter posten løb ud. Denne mulighed udnyttede Ellerbrock til at flygte. Han gemte sig i en sækning og så, hvordan posten kom tilbage og ledte efter ham. Da han her var udsat for vores artilleri, besluttede han at kravle ned ad bakken. Så hørte han hvordan et antal franskmænd, der tilsyneladende var blevet alarmret af patruljens indsats, komme nærmere. Den fjendtlige skyttekæde fortsatte så Ellerbrock kom til at ligge bag deres linje. Her ventede han på daggryet, hvor det lykkedes ham at snige sig gennem skyttekæden. Under udnyttelse af nogle trægrupper kunne han fortsætte, og det lykkedes at slippe tilbage til egne linjer gennem 216's afsnit.

II. Bataillon skulle samme nat gennemfører en patruljeoperation mod Barisis, men på grund af artilleriets for tidlige start, fik den ikke det forventede resultat.

I en regimentsbefaling udtalte Oberstlt. Bonsack sin anerkendelse: »Det glæder mig, at jeg som regimentskommandør kan vide mig sikker på mit regiment«. Navne på alle deltagere blev som anerkendelse nævnt i befalingen:

Patrulje Lt. Wilken:

9. Kompanie: Vzfldw. Riechert, Ufffz. Grünemann, Rindelaub, Gefr. Levsen, Fick, Lindhorst, Musk. Ropers, Mau, Brandt, Pinnow, Warning, Kopietz, Bartels, Ludewig, Bubacz, Sygehjælper Schell og Lemcke.
10. Kompanie: Vzfldw. Schatte, Ufffz. Baule, Köster, Gefr. Beetz, Schmidt, Frank, Kwiczor, Romann, Musk. Eckerle, Esch, Teske, Plate, Sevecke, Olzewski, Riklassowski, Hagemeister.

Patrulje Fdwlt. Minte:

11. Kompanie: Vzfldw. Grenzenberg, Ufffz. Jabs, Jacobsen, Gefr. Suhlke, Bögh, Musk. Lassen, Lutzhöfft, Stier, Venn, Junghans, Nienkirchen, Schmidt, Velge, Pohl, Bergmann, Pawils, Martin, Sanitätsgefr. Geissler.
12. Kompanie: Vzfldw. Hans Hansen, Ufffz. Friedr. Jensen, Gefr. Hinz, Ellerbrock, Schuster, Weber, Lacht, Musk. John. Schmidt II, Friedr. Koch III, Aug. Schäfer II, Joh. Hansen IV, Heinr. Meyer IV, Stauke, Steinhagen, Eichstädt.

Optage- og sikringspatruljen blev ført af Lt. Schikora med to underofficerer og 16 mand fra 10. Kompanie.

Efter gennemgang af alle beretninger om operationen natten fra 12./13. april, udtalte divisionskommandør General v. Wasielewski sin anerkendelse til alle deltagere for bevist dygtighed og tapperhed.

For bevist overordentlig tapperhed og utrættelig handlekraft indstillede Regimentskommandøren Feldwebel-leutnant Minte til *Ritterkreuz mit Schwertern des Hausordens von Hohenzollern*, og det var han en stor glæde, da vores bevist gode patruljefører senere blev tildelt denne orden (se senere).

Nedenstående følger nogle få beretninger fra deltagere i denne patrulje, der er overordentlig fulde af spændende detaljer. Som første fortæller Vizefeldwebel Hans Hansen, 12. Kompanie. ¹⁾

I begyndelsen var alle tre patruljer samlet i den meget sorte regnfulde nat frem til RIR 216 forpoststilling. Her drejede Patrulje Wilken til højre i retning af Barisis. Vi andre fortsatte mod Abbaye-Ferme, der ifølge nogle meldinger var besat, men ifølge andre ikke. For ikke at have en fjende i ryggen, blev den derfor undersøgt. Imens forblev Patrulje Schikora som sikring langs vejen Barisis – Abbaye-Ferme. Fdwlt. Minte gik med sin gruppe til venstre, Vzfldw. Grenzenberg med nogle folk til højre rund om gården, mens jeg med en enkelt mand gik gennem ruinerne. Mærkværdig var den høje mur, der omgav gården ikke, som heller ikke ved Barisis slottet, blevet ødelagt, som ellers alt, der kunne være til nytte for fjenden, var blevet ødelagt under tilbage-trækningen. Det kunne konstateres, at Abbaye-Ferme var fri for fjender. Nu kunne der fortsættes i retning af slottet Barisis. Det blev lysere lige så snart månelysen kunne slippe igennem huller i skyerne. Klokken var blevet 2245. I mellemtiden var vi næsten nået frem til skoven. Da der endnu ikke var faldet alarmeringsskud,

¹⁾ Stammede fra Åbenrå – nærmere detaljer om Hans Hansen mangler.

som så ofte under de forudgående opklaringer, syntes fjenden endnu intet at have bemærket. Så pludseligt startede artillerikoncerten. Vore granat fløj lavt hen over vore hoveder – en halv time for tidlig! Ingen vidste, hvad det skulle betyde. I hurtigmarch gik det nu fremad, og snart var skoven passeret. Intetsteds spor efter fjenden. Kort foran os slog nu granater ned. Vi opsendte røde lyskugler. Herefter blev ilden lagt frem. Men nu var fjenden også blevet gjort opmærksom. Franske raketter steg op. MG begyndte at skyde. Lykkeligvis lå skuddene allerede bag os. Nu vidste vi, at der var MG at erobre. Den fjendtlige pigtråd blev hurtigt gennemklippet. Imidlertid var hele styrken ikke fremme, men vi var blevet til en lang slange. Måske var vi løbet for stærkt, men største hast var nødvendig. De få minutters artilleri i målet måtte snart være slut. Vi nærmede os allerede igen nedslagene, der kun for en dels vedkommende nåede skovkanten på bakken. Kun nogle få ramte slotsmuren. En indtrængen i hulvejen – som planlagt – kunne der ikke blive tale om. Her var der formentlig overhovedet ikke faldet ild. Endnu engang steg »rød« op. Nu kunne vi langs den bageste slotsmur nå frem til hovedporten. Bygningerne var knuste og kælderrum var ikke at finde. Nu gik det over have og park ned mod slotsmuren, hvor vi vidste der var MG. Endnu engang var vi kun tre mand fremme, og måtte derfor vente. Fra Patrulje Wilken havde vi intet bemærket. Nu var vores patrulje igen samlet. Terrænet faldt kraftigt ned mod muren. Lydløst og hurtigt gik det frem mod hjørnet på muren, hvor MG'erne var placeret. Som vi var 20-25 meter derfra susede vores håndgranater ned. Med hurra sprang vi efter, ind i stumperne fra vore egne håndgranater. Franskmandenes stillinger var simple huller i jorden. Nu stod de nede i deres huller med os ovenfor med opplantet bajonet. Hurtigt var franskmændene hentet op ad hullerne og maskingeværerne gjort frie. Hele byttet hastede over havemuren i retning af vore egne stillinger. Alle var ved godt humør selvom fire mand var blevet lettere såret, men derimod med 14 fanger og to MG. Jeg selv havde to granatsplinter i højre underarm.

Musketier Plate, 10. Kompanie beretter om deltagelsen i Patrulje Wilken:

Jeg tilhørte højre patrulje. Selvom vi mødte alle former for hindringer, da fjenden havde udspændt to rækker tråd, kom vi igennem og stod pludseligt foran slotsmuren. Under stormen op ad slotsbakken blev vi mødt af de første håndgranater, kastede andre og fortsatte op ad dæmningen. De fjendtlige håndgranater blev hele tiden talrigere, og vi måtte falde tilbage til muren. Imidlertid råbte Lt. Wilken: »Folkens, vi må fremad igen!«, hvad der også skete. Denne gang fik vi overhånd. Jeg løb ind på slottet over flere døde franskmænd. Under eftersøgningen fandt vi endnu to franskmænd og et automatgevær. Disse blev taget med tilbage. Omkring kl. 0100 var vi tilbage i vore stillinger.

Unteroffizier Köster, 10/215 skriver:

Om aftenen kl. 22 gik vi i enkeltkolonne gennem vores pigtrådshindring til ruinerne vest for Barisis, der ikke var besat af fjenden. Vi afsøgte omhyggelig den del af landsbyen for poster, vi passerede. Vores artilleristøtte var planlagt til k. 2330, men begyndte en halv time for tidlig ... Som vi nåede frem til slottet blev vi modtaget fra kældrene med revolverskud og håndgranater. Imidlertid var vore håndgranater mere virksomme. Efter kort tid kunne vi tælle 14 fanger. Efter hvad de sagde, havde der være placeret dele af et MG-kompagni på slottet, som af vores pludseligt indsatte artilleri næsten var blevet udslettet. Et infanterikompagni, der bag slottet lå som sikring, kunne ikke komme til hjælp på grund af vores artilleris spærreskydning.

Vizefeldwebel Riechert, 9. Kompanie, berette til slut:

Da jeg under tilbagetrækningen en kort periode havde ligget som feltvagt på det slot, som var vores mål, meldte jeg mig som frivillig ... Artilleriet lagde deres ild længere fremme. I mellemtiden havde vi nået den parkmur, der omgav slottet og satte over ved hjælp af medbragte stiger. Gennem parken gik en lille hulvej. Som vi nåede denne, blev vi af en fransk post mødt med et »Qui vive?« - hvem der? Vi stormede nu under høje hurra frem i hulvejen, men måtte konstatere, at fjenden havde forskanset sig på den modsatte skråning. Herfra blev vi mødt af en heftig MG og håndgranatild. Til alt hel gik ilden hele tiden hen over vore hoveder, da vi var meget tæt på den besatte skråning. Efter at vi havde kastet håndgranater op, stormede vi fjenden med hurra. Afskrækket af vore håndgranater, veg fjenden tilbage mod slottet, men løb ind i geværerne fra vores anden patrulje. Hvem, der ikke kunne forsvinde i mørket, faldt eller blev taget til fange.

Denne særlig succesfulde og lykkeligt gennemførte patruljeoperation blev i april fuldt af utallige mindre patruljer; fjenden skulle ikke have en eneste rolig nat. En ny større operation var allerede under forberedelse af II. Bataillon, Endnu engang gik en række omhyggelige opklaringer forud, hvorunder der blev gjort vigtige observationer. Som deltager skal her nævnes Lt. Thamssen, 5. Kompanie, Lt. Hagemann 2. MG-Kompanie, Ufffz. Walter 8. Kompanie, Lt. Jacobsen 6. Kompanie, Vzflwd. Thode 6. Kompanie, Lt. Boysen, Vzflwd. Krösche 7. Kompanie, foruden Ufffz. Baule 10. Kompanie, Ufffz. Preeck 12. Kompanie og fra 4. Kompanie Ufffz. Hansen.

Forberedelserne blev ledet af Hptm. Murray. Det område, hvor de fjendtlige poster skulle overraskes, lå i den nordøstlige kant af Barisis. Opgaven blev vanskeliggjort af, at den her liggende - ofte omtalte - »spinne« vej-

kryds, under de forudgående opklaringer flere gange var fundet rømmet, men den 25. og 26. april fundet besat. Artilleri- og infanteriobservationen koncentrerede sig om dagen især om vejkrødset. I den nordøstlige kant af Barisis selv var en godt nedgravet fjende derimod med sikkerhed fastslået. Patruljen skulle bestå af 3 officerer og 68 mand. Derudover skulle Lt. Jacobsen fra 6. Kompanie med Vizeflw. Thode og nogle få folk samtidig gennemføre en afledningsmanøvre længere mod nord, der til fulde opfyldte deres formål.

Den 27. april kl. 0500 blev operationen – døbt »Pasing« - indledt med tre minutters virkningsskydning fra artilleriet. Styrken var allerede brudt op kl. 0400 og havde længere mod syd atter engang kunnet konstaterer, at »Spinne« vejkrødset var ubesat. Begge patruljer fik herefter frem mod målet, for kl. 0503 at gå til angreb samtidig med, at artilleriet blev lagt frem.

Resultatet var også denne gang fremragende, da det lykkedes at indbringe 8 fanger, et let maskingevær, våben og mindre bytte. Tre mand blev lettere såret under nærkampe. To mand såredes let af sprængstykker fra artilleriforbereðelsen.

Fra den anerkendende divisions befaling er her fremhævet:

Den for den øverste hærledelse overordentlig væsentlige fastslåelse, at 70. Inf.Div. ligger overfor os, foruden vigtige enkeltheder, fra de af RIR 215 indbragte otte fanger, betyder at formålet med operationen blevet opnået.

Oberstlt. Bonsack sagde hertil: »Jeg glæder mig over de mange succesfulde patruljeoperationer i den sidste tid, men især også at mit regiment endnu engang fuldstændig har løst de af divisionens befalede opklaringsopgaver«. Efterfølgende fulgte navne på alle deltagere:

5. Kompanie: Lt. Thamssen, Vizefeldw. Blask, Uffz. Meyer, Werner, Eiermann, Gefr. Burmeister, Otto Meyer, Musk. Sagitz, Rathmann, Tabel, Ewald, Herrmann, Kohle, Böttger, Keske, Oldenburg, Albrecht, Malotga, Schlüter, Ciotuchinsky, Kriewald.
7. Kompanie: Lt. Boysen, Uffz. Rathje, Gefr. Sierks, Spiegelberg, Musk. Wittke, Schleisner, Maschnikowski, Flambó (såret), Donat, Maass, Valentin, Schlender, Hasse, Bönnig, Blöhdorn, Schmidt III, Will, Walloch, Wachtel, Zajak, Czansfranski.
8. Kompanie: Uffz. Walter, Gefr. Petersen, Preybilla, Steffens, Holz, Musk. Saumann, Prehn, Rieck, Köhnsen, Knaak, Broszon, Schäger, Burow, Niemann, Frank II, Jessen, Timm.
2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann, Vizefw. Hasemann, Gefr. Krause, Krüger, Holz, Schütze, Wozniak, Timmermann, Kluth, Pinninghoff, Jahnke, Gellert, Jacobsen, König, Herlein, Balzer, Gau.

15 deltagere blev for tapperhed foran fjenden forfremmet. Desuden blev der udbetalt en belønningssum på 250 Mark for de vigtige resultater.

Gefr. Sierks, 7. Kompanie skildre sine oplevelser:

Foran hele vores kompagniafsnit lå et åbent terræn, til højre begrænset af en lille skov og til venstre af jernbanelinjen St. Gobain – Chauny, der vinkelret skar stillingen. Om natten var der stor afveksling med patruljer. Fjenden havde efter vores tilbagetrækning endnu ikke sat sig fast foran vores afsnit, men en dag blev der observeret fjendtlige poster i den lille skov. Flere patruljer var nat efter nat fremme i ingenmandsland, flere under kommando af Vizefeldwebel Krösche.

Natten til den 25. april omkring kl. 2 gik jeg med to mand fra min gruppe frem i ingenmandsland. Ruten gik først på tværs af marken og så langs jernbanedæmningen med den hensigt, på tilbagevejen at aflægge den formodede post i den lille skov et besøg. Det kom til at gå anderledes. I totalt mørke fortsatte vi nogle 100 meter langs jernbanedæmningen, indtil jeg pludseligt befandt mig i et virvar af pigtråd. Der var intet at se, men desto mere kunne jeg på hænder og i ansigtet mærke revner og skrammer. Det drejede sig om en fjendtlig pigtrådshindring, der kom desto mere overraskende, da vi aftenen før var kommet uhindret denne vej. Nu dækkede hindringen hele kompagniets afsnit. Vi slap igennem og fandt efter 10 meter allerede en ny 5-6 meter bred hindring. På grund af den opkastede jord kunne konstatere, at den fjendtlige grav lå bag denne. Uden at det var opdaget, havde fjenden gravet sig ned i det terræn, der hidtil havde været behersket af os. Under alle omstændigheder havde han på meget kort tid udført et væsentligt stykke arbejde. Med disse konstateringer, som vores observation fra graven kunne bekræfte, trak vi os tilbage i det begyndende morgenlys.

Samme dag kom befaling til den 27. april kl. 0500 at gennemføre en operation til fastslåelse af, hvilken enhed, der lå foran os. Under kommando af Lt. Boysen forlod vi omkring kl. 0430 i totalt mørke vores stilling på venstre fløj. Vi lagde os klar i et buskads omkring 300 meter foran den fjendtlige stilling. Til højre for banedæmningen lå grupper fra 7. og 5. Kompanie og til venstre herfor 2 MG- og 8. Kompanie. Styrken foldede ud her, mens jeg som sikring blev sendt frem med to mand. Vizefeldw. Krösche sluttede sig til for at placere

nogle af sine såkaldte »geballten ladungen«¹⁾ i pigtrådshindringen. Ved hjælp af en line skulle ladningerne udløses ubemærket af fjenden i ly af artilleribeskydningen. Den første hindring var allerede lykkeligt passeret. Mens vi var i færd med at placere ladningerne i den primære hindring, blev vi anråbt af en post på et for mig uforståeligt sprog, som vi ikke besvarede. Han syntes heller ikke at vente på det, for samtidig gik nogle lyskugler til vejrs og belyste området helt op. Håndgranater landede betænkeligt tæt på os, men ramte os ikke. Efter at have afgivet nogle skud til beroligelse, syntes posten at være tilfreds. For ikke at bringe hele operationen i fare, opgav vi vores forehavende og sneg os forsigtigt tilbage til vore kammerater ved den første hindring. Der herskede fuldstændig fred. Kun kunne vi af og til høre bankelyde fra den fjendtlige stilling og af og til støj. Der var nu kun sekunder fra artilleriets start. Korte lyn bag os, en rullende hylen hen over vore hoveder, nærmere og nærmere, til de slog ned lige foran os. Den første granat var kun starten på den ny begyndende virkningsskydning. Lag efter lag fløj hen over. Et buldren og bragen. Stumper fløjtede om ørene på os. Mange lyskugler steg til vejrs. Hidtil havde artilleriet ligget godt, da det uventede pludseligt indtraf: en del af ilden lå for kort. En del af granaterne slog ned bag og imellem os, og dængede os til. Som ved et under opstod der kun nogle få lettere sårede. Der opstod stor forvirring, for vi lå uden nogen form for dækning. Det var nødvendigt at falde tilbage for at undgå yderligere tab. Til alt held var fjendens artilleri tavs, hvorimod der startede en kraftig infanteri- og MG-ild. Fjenden havde opdaget, at der var noget i gang! Vi faldt næsten tilbage til den føromtalte lille skov, og operationen syntes næsten ødelagt. Skulle vi gå tilbage med uforrettet sag? Nej! Der blev hurtigt bragt orden, og vores artilleriild måtte også snart blive lagt frem. En del lå imidlertid stadig over den fjendtlige stilling. Denne mulighed måtte udnyttes. Med et kort »Så er det fremad!« fra Lt. Boysen gik det på hurtigste måde fremad, upåagtet den MG-ild, vi mødte fra den fjendtlige grav. Den første hindring blev nærmest overvundet i løb. Vanskelighederne kom først ved hovedhindringen, der havde en bredde på 5-6 meter. Vi blev beskydt med hånd- og geværgranater, der dog forfejlede deres mål. Vi svarede ligeledes igen med håndgranater og prøvede forgæves at komme videre. Vi lå nu delvist midt i hindringen. Enkelte folk trak til venstre og dækket af en sænkning i terrænet at arbejde sig frem mod stillingen. Håndgranat efter håndgranat fløj mod de franske stillinger. Virkningen udeblev ikke. Skrig og råb kunne høres. Detastede meget, da morgendæmringen allerede var begyndt. Endnu en salve håndgranater. Nu eller aldrig – med hurra frem i graven! Et vildt billede. Artilleri og håndgranater havde lavet forfærdende skader. Resten af besætningen veg ud til højre og venstre. På indbrudsstedet lå kun døde og hårdt sårede. To MG og andet materiel blev erobret, men frem for alt bytte, hvoraf regimentsnumre fremgik. En del af kompagniet til venstre for banen indbragte 8 fanger, med hvilke det i morgengryet gik tilbage.

Under en opklaring den 18. april havde Unteroffizier Georg Walter, 8. Kompanie særligt udmærket sig, da han alene uforfærdet om eftermiddagen var trængt frem til »spinne« vejkrødset og her gjort værdifulde observationer. Walter blev forfremmet til Vizefeldwebel.

Patruljerne fortsatte uophørligt helt frem til regimentets afløsning i afsnittet. Mange medlemmer af regimentet udmærkede sig herunder, blandt andre: Lt. Jacobsen, Lt. Cornils, Vizefeldw. Thode, Ufffz. Bruhn 6. Komp., Vizefeldw. Meyer, Ufffz. Burmeister 5. Komp., Vizefeldw. Georg Walter 8. Komp., Ufffz. Grünemann, Musk. Mau, Bartels 9. Komp., Ufffz. Beetz 10. Komp., Ufffz. Hinz, Gefr. Lucht 12. Komp.

Fra I. Bataillon udmærkede sig endnu engang Lt. Winkler, Offz. St. Schwittay 1. Komp., Vizefeldw. Rolfs 1. Komp., Lt. Eldagsen, Vizefeldw. Oeser 3. Komp.

Vizefeldw. Georg Walter 8/215 modtog Jernkorsets I. Klasse, mens Vizefeldw. Meyer 5/215 i Regimentsbefalingen for 19. maj fik særlig anerkendelse for en fremragende opklaring.

Efter beskrivelsen af særlige patruljer og operationer vil vi vende tilbage til skildringen af den almindelige udvikling.

De voldsomme kampe, der i mellemtiden var begyndt under Aisne-Champagne slagene, havde også indvirkning på os, ikke kun ved frigørelsen af tungt artilleri. I/215 måtte den 10. april flytte til Couvron, for i tilfælde af et angreb på vores nabodivision, at kunne være klar. Den 16. april blev den til venstre indsat ved 13. Landwehr-Division og fandt fra den 17. til 25. april anvendelse som indgrebsenhed ved Anizy-le-Château.

Gennem en usædvanlig kraftig ild mod »Barisis-næsen« forsøgte fjenden at dække sin angrebsfront, og forhindre os i at trække enheder væk. Efter påske begyndte en gevaldig beskydning af vores forreste linje. 9. Kompanie meldte en enkelt dag om 3-5.000 skud af kaliber 10,5 og 18-cm. Trods de i mellemtiden forbedrede dækninger, indtraf der tab da franskmændene anvendte ildoverfald. Mangeårige trofaste medlemmer af regimentet såredes, blandt andet Ufffz. Albert Meyer, 9. Kompanie, så alvorligt, at han døde den følgende dag. Offz. St. Arno Müller, 8. Kompanie, faldt den 10. april i stillingen. Skoven foran var hurtigt ødelagt, og gravene kunne kun med besvær holdes passerbare. Der gik ikke halve timer dag og nat, hvor enkelte lag lette og middeltung

¹⁾ »Geballten Ladungen« var en stavhåndgranat, hvorom der var bundet flere "hoveder" af håndgranater for at opnå en væsentlig større sprængvirkning.

granater med voldsomme drøn gav ekko i skoven. Franskmændene tog også hævn kort efter de første patruljer. Denne nævn ramte imidlertid venstre fløj af stillingen, hvor en langt fremskudt feltvagt fra RIR 216 lå. Den 1. april blev besætningen næsten totalt taget til fange, mens begge officerer fra Regt. 216 faldt. I mellemtiden mindede stillingerne om tilstanden på Somme. Den 20. april inspicerede Stabschefen ved Generalkommandoet, Oberstlt. v. Tschischwitz, den forreste linje. Dog var det på dette tidspunkt - så så ofte netop ved sådanne lejligheder - forholdsvis rolig, så den besøgende ikke fik det rette indtryk af enhedernes virkelige indsats.

På skillelinjen til højre nabo - Regiment 214 - var der på vejen mod Amigny gravet en kampvognshindring. Under hensyn til den dagligt stigende beskydning, var regimentet begyndt anlæggelsen af en tredje linje. Manglen på arbejdskraft betød en langsom udvikling, selvom det kunne arbejdes om dagen, beskyttet af de tætte trækroner. Der blev lagt større vægt på dækninger end på skyttegrave i erkendelsen af, at grave ved flittigt arbejde, hurtigt kunne etableres, hvorimod en skudsikker dækning krævede flere dages indsats. Regimentets skansning lod i omfang ikke tilbage. Det drejede sig om at bygge det størst mulige antal betonbunkere, og på egnede steder at drive tunneldækninger dybt ned i jorden. På venstre fløj af afsnittet skete det flere gange under arbejdet med at bringe sæk efter sæk op af de indtil 1,2 meter byde skakte, at man ramte vandårer, så en hel række af gode tunneler stod i vand til øverst oppe. Ved betondækninger arbejde 10 mand. Beton blev bearbejdet på en lille platform lige over dækningen, med det samme kastet ned og stampet. Det var vanskeligt at skjule dette arbejde for en opmærksom fjende. Snart betød beskydningen, at der kun kunne arbejdes om natten. Et fremskudt depot af cement og andet byggemateriel var i begyndelsen oplagt ved »Stöcker-Barakker« i skoven foran Robert-hulen indtil franskmændene den 14. april lagde den så meget under ild, at den blev uanvendelig. Dagligt måtte grus, cement og vand til blanding af beton og forskallingstræ bringes frem. Den dagligt udsendte »skansebefaling« fremkaldte næppe glæde hos kompagnierne; som eksempel på disse upopulære befalinger gengives her:

III/215

Batls. Kommandostation, 5.4.17.

Skansebefaling
Til 10. Kompanie

Kompagniet stiller i dag følgende kommandoer:

- 1) 2 underofficerer, 16 mand til to tipvognskørsler med materiel fra Pionerpark St. Gobain til Robert-Höhe. Melding kl. 1900 til Vizefeldw. Uphoff, banegården, St. Gobain.
- 2) 2 underofficerer, 16 mand til tre transporter af byggemateriel fra Robert-Höhe til baraklejren. Melding kl. 2000 til Lt. Eckmann, Robert-Höhe.
- 3) 1 underofficer, 4 mand til oprødningsarbejde i Pionerpark Baraklejr. Melding kl. 1800 ved depotforvalter. Arbejdstid 1800-2300.
- 4) 1 officer, 4 underofficerer, 32 mand til skansning i Afsnit 9. Kompanie. Melding kl. 2100 ved delingsfører højre deling. Arbejdstid 2100-0200. Kommandoet marcherer over baraklejren, hvor modtager 20 spader, 12 spidshakker, 2 økser og 4 minerammer 0,80 x 1,20 meter. Minerammerne efterlades ved Kompagnifører tunnel og skanseværktøj afleveres ved tilbagemarch ved baraklejren ...

Som nævnt øgedes beskydningen betydeligt i løbet af april måned, både mod St. Gobain, baraklejren og forreste linje, med alle - også de tungeste - kalibre. At de undselige blokhuse på Barisis-næsen ikke hurtigt lå i ruiner, var et mirakel. Under alle omstændigheder måtte store dele af den forreste linje på tidspunkter rømmes. De daglige beskydninger af Barisis-næsen beløb sig ofte til 10.000 eller mere. Vore forebyggende foranstaltninger gjorde, at tabene stadig var tålelige. At fjenden lidt efter lidt indsatte mere tung artilleri, var helt tydeligt, hvorimod vores artilleri ikke var i stand til at yde vore tropper den nødvendige aflastning. Det omfangsrige arbejde skred ikke desto mindre hurtig fremad. For franskmændene må massivet ved St. Gobain have virket som et uindtageligt, stærkt befæstet bolværk. De franske Eiffeltårns-beretning, som regimentsstaben om eftermiddagen lyttede til i deres kommandostation, angav hyppigt stærke og succesfulde beskydninger af vore stillinger. Under et med betydelig overlegne kræfter gennemført angreb på RIR 216 forpoststillinger foran Normézières højderne faldt Lt. Stiefel, der tidligere havde tilhørt RIR 215.

Så blev det maj 1917. Overalt spirede og grønnedes det. Det herlige forårsdag gjorde kamp og hvil lettere, og nu mindskedes den fjendtlige artilleri igen, efter at fjenden havde været tvunget til at trække artilleri væk. I de sidste uger af vores indsats blev stillingen anset for den skønneste og roligste under krigen. De fysiske udfordringer havde i det dårlige vejr i april været så overordentlig store, at regimentet havde gjort de højre myndigheder opmærksom på en indberetning fra Hptm. v. Puttkamer. Divisionskommandøren tiltrådte fuldstændig regimentets indstilling, og sendte indberetningen videre til Generalkommando. Især antallet af syge var stort. Primært var det forkølelsessygdomme som resultat af den fortsatte bivouakering i sne og regn, »hule-sygdom« og kradsesår som følge af luseplagen, da kompagnierne delvis ikke havde været afluset i tre måneder. I denne peri-

ode blev uendeligt meget befalet og uendeligt meget skrevet. Måske ikke overflødigt, men dog nok til at det af enhederne følte belastende. Dette skal ikke opfattes som en bebrejdelse. Det udsprang af en forsorg for tropperne, men det var ofte en smule for meget, og uden vores regimentstrykkeri ville vi flere gange med tre eller fire trykte regimentsbefalinger ikke have kunnet vinde papirkrigen.

Den 2. maj gik major Muther på orlov og midlertidig erstattet af Hptm. Jacobi fra RIR 214. Feldw.Lt. Minte modtog den 5. maj et Jernkors I. Klasse. Under hensyn til omfanget af præstationer og antallet af dem, der fortjente belønningen, var tildelingen for ringe. Hptm. v. Puttkamer blev senere i tre, så i fem uger kommanderet til Generalgouvernement Brüssel som sagkyndig i Kolonialspørgsmål. I hans sted fungerede Hptm. Kopelke fra 216. Bataljonslæge III/215, Stabsarzt Dr. Fieber blev regimentslæge ved 214 og forlod med blandede følelser sin gamle, elskede bataljon, som han så længe havde tjent med stor samvittighed. Hans funktion blev overtaget af Assistenzarzt Dr. Danielsen.

Så gik de skønne majdage ved St. Gobain med den evige veksel mellem front og beredskab, ved godt vejr og med reduceret beskydning og tålelige forhold. Situationen gjorde det muligt at trække reservekompagnier tilbage i nogle få dage til en ny lejr i skoven mellem St. Gobain og Erancourt, på mønstergyldigt bygget af regimentsmusikken under Musikmeister Strassner, og sløret mod observation fra luften. Den bestod af barakker og gav mulighed for at yde mandskabet den nødvendige hvile. Brigadens stabskvarter befandt sig i St. Nicolas, men denne lå dagligt under beskydning. Enhedernes underbringelse både langs fronten og i hulerne var blevet bedre, alligevel var vi glade, da der den 20. maj begyndte rygter om en snarlig afløsning. Endnu engang havde vi arbejdet for fuld kraft, skaffet en stærk stilling, vi med god samvittighed kunne overdrage til vores afløser. Allerede den 21. maj kom et forkommando fra Regiment 66, og den følgende dag blev II/215 i forreste linje afløst af II/66.

Den 23. maj overdrog Oberstlt. Bonsack kommando til kommandøren for Regiment 66 på kommandostationen i »Haus Baden«. Den nye enhed, der kom fra hårde kampe, følge sig forsat til et lille paradis, og overtog gladelig det, vi havde lavet.

Vore indretninger – stilling, hule med aflusningsanstalt, regimentets og bataljonernes kommandostationer, godt indrettede pionerpladser, tipvognsbaner, signalindretninger, infanteriobservationsposter – blev senere af tropperne betegnet som »vestens sanatorium«. Endnu i 1918 var kommandostation »Baden« uberørt. En »fast« post havde sørget for bevogtning af anlægget, da fronten blev lagt frem. Kun et lille mindesmærke - »Katzenstein« - var blevet ødelagt. Stabsarzt Dr. Dörrie havde ved regimentets kommandostation opdaget en kilde med, som han hævdede, jernholdigt vand, og havde desuden indrettet en badeanstalt. Det hele var værd at se på. Et lille digt fra Badelæge dr. Dörrie skal her bevares for eftertiden:

Heilanzzeige des Gobinusquelles

Trankst Du gestern maltum vini
Hilft die Quelle St. Gobini.
Wächst das Leiden aus zum Kater,
Trink nur Gobinus-Water;
Wird noch nicht dein Auge helle,
Sauf eimerweis' Gobinus-Wuelle

Wer ein äuß' res Leiden hat,
Bade im Gobinusbad;
Kommt die Läusebrut zur Reise,
Nimm dazu ein wenig Seife.
Runzeln, Falten, Fältchen, Runen,
Wasche im Gobinusbrunnen.

Ist Dein Magen nicht ganz bene,
Putze mit dem Quelle die Zähne
Wirft Du dick wie eine Nudel
Macht Dich schlank Gobinussprudel,
denn so milde wie Rizinus
Wirkt das Wasser des Gobninus

Gieß den Sprudel, s' wird sich lohnen,
Siebend über Kaffeebohnen,
Sicher ist, daß das Filtrat
Ähnlichkeit mit Kaffee hat.

Kurz, es rät Dir der Verfasser:
Überall Gobinuswasser!
Schönheit und Gesundheit schafft
St. Gebinus Quellenkraft.

I maj løb tre soldater på post over til fjenden. Den fjendtlige propaganda begyndte at gøre sig gældende, og der blev hele tiden kastet flyveblade på tysk og polsk ned fra fjendtlige fly. Selvom vi i regimentet havde mange tapre soldater med polsk sprog, så måtte disse episoder alligevel føre til forsigtighedsforanstaltninger. På samme måde, som mod de polske soldater, rettede franskmændene også deres værk mod alsasser. Denne propaganda havde medført et stort antal overløbere, så soldater fra Alsace måtte overføres til østfronten.

Afløsningen fandt sted uden gnidninger. Regimentsstaben flyttede den 23. maj til Cauvron og den 24. til Sains-Richaumont, hvortil I. og III. Bataillon fulgte næste dag, mens II. Bataillon forskød til Chevennes. 9. Kompanie blev under tilbagemarchen i Marle inspiceret af Kejseren.

Aisne-Champagne slaget var døet ud. I vores nærhed var det ulykkelige Laffaux-hjørne gået tabt, og højderyggen Chemin des Dames var på fjendens hænder. Denne og en lille terrængevinst i Champagne var de eneste resultater af den franske angrebsoffensiv, der var startet med store midler og forhåbninger, men som druknede i blod og kostede General Nivelles sin stilling. Vi ved nu, at der i forlængelsen af det uhorste blodoffer, i omkring 30 franske divisioner udbrød mytteri i et betænkeligt omfang. Med jernvilje forstod Clemenceau med blodig hånd at imødegå disse tegn på sammenbrud. Dødsdomme blev eksekveret i stort antal og hele troppeenheder opløst.

Vore ubåde stod på højden af deres succes. Også her ved vi nu, at England dengang var kommet nær randen af sine muligheder. Hans tonnage smeltede som sne i solen. Det var betegnende for hele felttoget, at vi aldrig kom til at høste frugten af vore krigsførelse. Hvor ofte havde vi været tæt på et gennembrud – og hele tiden havde skæbnen virket imod os.

Der fulgte et par dage i hvil i gode kvarterer, langt fra fronten. Så stod pinsen for døren. Regimentskommandøren lagde vægt på at alle, som bar samme nummer på skuldrene, også skulle føle samme ånd, og befalede derfor den 28. maj – Anden pinsedag – en regimentsappel i form af en gammelpreussisk parade på øvelsespladsen ved Sains-Richaumont. Selvom der ikke havde været tid til en længere forberedelse, stod regimentet klar i det strålende solskin i åben firkant og i upåklagelig skikkelse. Kommandøren red fronten af, så, at hver havde gjort sit bedste, og holdt en kort takketale, der sluttede med et trefoldigt hurra for den øverste krigsherrer. Der blev kundgjort en række forfremmelser, succesfulde patruljer fremhævet og rost og en række Jernkors tildelt. En forbi march i gruppeformation sluttede paraden. Blandt de tusinder var der ikke én, der ikke med stolthed havde set sin regimentskommandør i øjnene. Mens kompagnierne rykkede i hvilekvarter, samlede Oberstlt. Bonsack officerskorpset i rådhusalen i Sains-Richaumont for at drøfte vigtige anliggender. Herefter fulgte en simpel middag, mens udenfor i den gloende hede, Musikmeister Strassner på torvet lod musikken tone.

Regimentets tab ved St. Gobain mellem den 27. marts og den 24. maj omfattede 47 døde, 106 sårede, 1 faldet i fangenskab, 318 syge og 3 overløbere. Navnene på de faldne var:

1. Kompanie: Gefr. *Wilhelm Christian Hansen, 05-04-1877 i Flensborg. Hårdt såret 29-04-1917 ved Barisis og død på lazaret i Charles Fontain samme dag.* Karl Hass, Karl Offenwanger, Friedr. Schwant, Emil Walch.
3. Kompanie: Rich. Schnell.
4. Kompanie: Wilh. Bussian, Hans Nissen, Otto Plötz, Wendelin Schneider.
5. Kompanie: Gefr. Hans Kellermann, Steph. Mechalski, Walter Rintges
6. Kompanie: Franz Chodzinski, Joh. Görgen, Gefr. Franz Mischke, Herm. Sasse, Joh. Tiedemann.
7. Kompanie: Andrezejewski, Gefr. Friedr. Grothmann, Max Klamerski.
8. Kompanie: Off.St. Arno Müller, Gefr. Wilh. Brenning, Gefr. Wilh. Hansen, Fritz Hühn, Vizefeldw. Wilh. Stahmer
9. Kompanie: John. Auel, Joh. Brodersen, Herm. Hobby, Utffz. Algert Meyer, Paul Ohrt.
11. Kompanie: Paul Jahn, Karl Reincke
12. Kompanie: Gerhard Vriese (?), *Hans Vetter Gustav Fries, 01-06-1897 i Harrislee, 03-05-1917 Barisis.* Joh. Hansen, Bruno Krahn, *Gefr. Christian Karstensen, 10-06-1882 i Kiær, 01-05-1917 i Couvron,* Karl Lüders, Utffz. Stephan Czczepaniak, Friedr. Wehrmeister.
1. MG-Kompanie: Arnold Niemeyer
2. MG-Kompanie: Christ. Carstensen, Paul Gruse.

Kapitel XXI

Langs Chemin des Dames ¹⁾ Juni-juli 1917

Da vi om aftenen den 6. juni for sidste gang lagde os til at sove i hvilekvartererne ved Sains-Richaumont, traf englænderne oppe i Flandern de sidste forberedelser til at jage vores kampafsnit fra forrige år i luften med enorme minesprængninger. Da vi ved middagstid den 7. juni igen gik ombord i tog mod ukendt bestemmelsessted, eksisterede vores gamle linje foran Wytschaete og St. Eloi ikke mere: 19 miner af enorme størrelser langs hele linjen fra Messines til Hollebeke havde gjort englænderne i stand til på én gang at støde frem over Oostta-verne. Efter 24 timer gik den forreste linje kun få hundrede meter fra Pilligrime-Ferme, vores »hvilekvarter« for forrige år.

Der var storkampe overalt: i Flandern, foran Arras, langs Chemin des Dames og i Champagne – et af disse brændpunkter måtte være vores mål.

I Øst rasede der i juni 1917 og i begyndelsen af juli forsvarskampe. Det store gennembrudsslag i Østgalizien og dens indvirkning - sammenbruddet af en betragtelig del af den russiske front - skabte her en ny gunstig situation. Udsigten til et generel russisk sammenbrud begyndte at vise sig. Også mod sydøst, i Makedonien, udspillede der sig hårde, men succesfulde kampe.

Den interne situation i Frankrig krævede for foråret 1917 en afgørende succes. Under den franske generalissimus Joffre blev der allerede i november 1916 gjort forberedelser til et storangreb mod de tyske stillinger. Fra den sydlige ende af Somme-kampområder til den østlige udløber af Chemin des Dames skulle den tyske front knuses og gå til grunde i en orkan af granater: 36 millioner granater, herunder alene 9 millioner tunge og super-tunge granater, lå parat. Der skete også et skift i den militære ledelse: i stedet for den øverstkommanderende Joffre trådte Nivelles, fulgt tre måneder senere også af et skift på den politiske scene: Ribot overtog Kabinettet og en ikke-soldat overtog Krigsministeriet: Painlevé, som var en stærk modstander af Nivelles. Imidlertid formående General Nivelles, Verduns redningsmand og generobreren af Fort Douaumont og Vaux, at sætte sig igennem alt modstand. Den tyske øverste hærledelse blev på et tidligt tidspunkt bekendt med Nivelles forberedelser, der i første omgang blev ødelagt af Alberich-tilbagetrækningen. Tilbagetrækningen til Siegfried-Stillingen gennemtvang en grundlæggende ændring af de franske planer. Men heller de nye franske angrebsplaner kunne skjules for os: den 15. februar faldt under et fremstød i Champagne vigtige dokumenter i hænderne på tyskerne, og umiddelbart før infanteriet gik til angreb, kom der endnu engang over Holland præcise oplysninger til vores øverste hærledelse. Også Nivelles var blevet opmærksomme på de ejendommelige, hemmelighedsfulde forskydninger bag den tyske front. Presset af store bekymringer over stemningen i den franske hær, havde han dog ikke fæstet lidt til meldinger om, at tyskerne frivilligt ville rømme mange kvadratkilometer besat område, indtil begivenhederne belærte ham om noget andet. På grund af tilbagetrækningen til Siegfried-Stillingen kom de nordlige dele af General Nivelles forberedt angrebsafsnit ikke længere i betragtning. De herved frigjorte kræfter blev anvendt til forstærkning af angrebene langs Aisne og i Champagne, og som mål var nu et gennembrud af de tyske linjer i retning Rethel i øst og i retning Laon i vest. Chemin des Dames kom derved til at danne midtpunkt i de kommende begivenheder, et frontafsnit, der i årevis havde været regnet som rolig, og hvor det afsnit, vi forlod i marts, havde fået betegnelsen »den sovende Hær«. Hos os blev der øjeblikkeligt truffet foranstaltninger til forsvar. Overlegenhed i mennesker og materiel kunne fra tysk side kun imødegås gennem en ny forsvarstaktik: den tyndt besatte forreste linje, udvigelse og tilbageerobringen gennem modangreb med klargjorte enheder.

Den 1. april begyndte i nord Påske-slaget ved Arras med englændernes artilleriild, fulgt den 9. april med et infanteriangreb over en bredde på 20 kilometer, og resulterende i et overraskende dyb fremstød i de tyske stillinger fra Vimy-højderne til over hovedvejen Arras-Cambrai. Det lykkedes os imidlertid at inddæmme fremstødet uden at gøre brug af de reserver, der var gjort klar til imødegåelse af det franske angreb på Chemin des Dames, og dermed forhindre det af englænderne håbede gennembrud. På dage senere, den 6. april begyndte General Nivelles artilleriforberedelse langs Aisne og i Champagne. I ti lange dage slog millioner af granater ned i den meter tykke jord over de mange huler langs Chemin des Dames og jævnedes fuldstændig stillingerne med jorden.

¹⁾ Officielle betegnelse: 7.6.17 – 20.7.17 = Stillingskamp langs Chemin des Dames. 22.6.17 = Storm på den franske stilling øst for la Royère Ferme. 8.7.17 = Storm på den franske stilling på begge sider af Royère Ferme.

Den 16. april blev det så infanteriets tur, der efter Nivelles opfattelse kun havde til opgave at besætte det af artilleri allerede erobrede område. For den første angrebsdag var der sat fjerne mål, men kun en lille brøkdæl heraf – trods den voldsomme beskydning – blev nået. Det håbede adgang til Laon blev spærret for franskmændene. Kun nogle få steder nåede fjenden toppen eller overskred Chemin des Dames. Imidlertid gav disse få steder franskmændene mulighed for at se dybt ind i det tyske bagland, og dermed vanskeliggøre, om end ikke umuliggøre enhver modstand. Stillingsafsnittet på den vestlige halvdel af Chemin de Dames syd over Soupier – Chavonne – Vailly, blev rømmet, og vores linje på selve højderyggen tilbageerobret. Den 17. april fulgte ligeledes et infanteriangreb i Champagne. Heller ikke her kom det til det som sikkert ansatte gennembrud på grund af et vellykket tysk forsvar. Franskmændene opnåede ikke større terrængevinster. De gentagende forsøg på skiftende dage med samtidige angreb i Aisne – Champagne og også at bringe de tyske stillinger foran St. Quentin på franske hænder, mislykkedes ligeledes. Den 17. april berettede »det store hovedkvarter«, at der langs Aisne »rasede en af de største slag i denne gevaldige krig«, og fortsatte: »Under de nuværende ildkampe, der jævner stillinger med jorden og frembringer brede, dybe kraterfelter, er et stift forsvar ikke længere mulig. Kampen foregår ikke lænere om en linje, men om én samlet, i dybe organiseret, befæstningszone«. Det bevægelige forsvar havde bevist sin værdi!

Den 4. maj angreb franskmændene endnu engang over en front på 35 km uden at opnå et gennembrud. Winterberg, i den østlige ende af Chemin des Dames, faldt på franske hænder. Den 6. maj blev den nordlige skråning tilbageerobret af os.

Med denne delsucces for franskmændene, var som tidligere nævnt, situationen langs Chemin des Dames blevet meget vanskelig for os. Det syntes tydeligt, at den helt uholdbare stilling måtte forbedres gennem et angreb, og den nødvendige dybdeorganisation etableres. Kort på hinanden fulgte herefter følgende angreb:

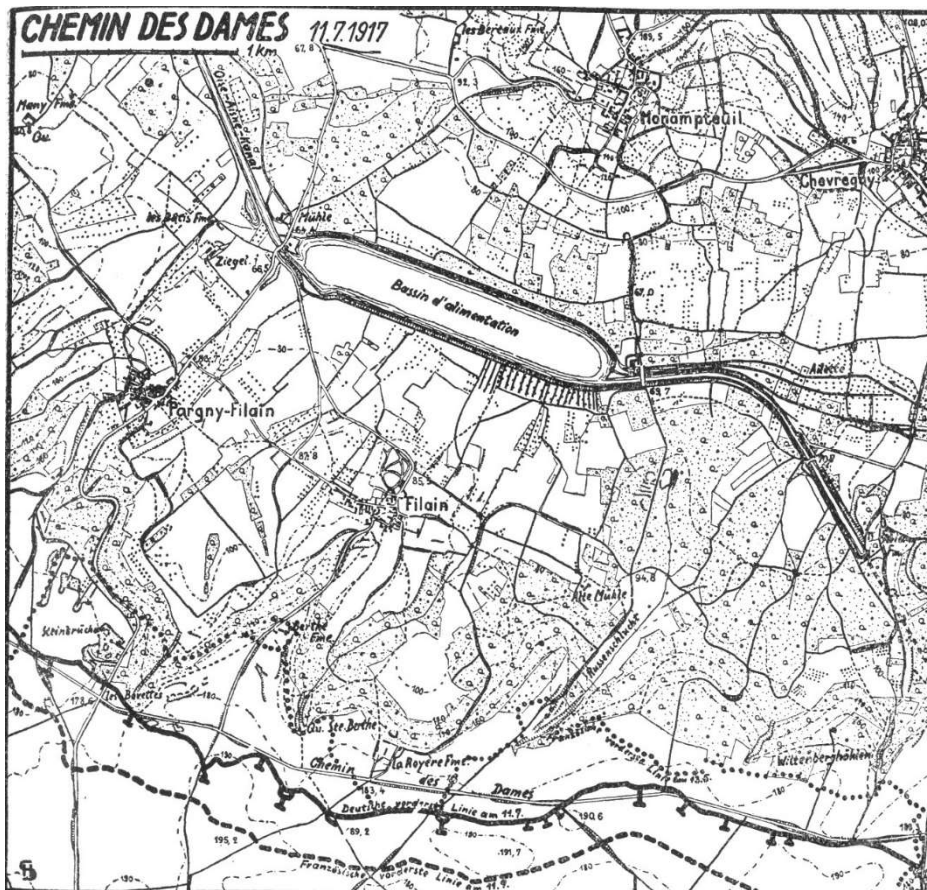
- 1) Den 1.6. storm på den første franske stilling vest for Allemont (50. ID og 28. RD).
- 2) Den 2.6. fremlæggelse af vores stillinger langs Chemin des Dames nordvest for Froidmont-Ferme (10. ID).
- 3) Den 3.6. kamp om Winterberg (15. og 41. ID).
- 4) Den 4.6. storm på den franske stilling vest for Allemont (78. RD).
- 5) Storm på den franske stilling på Chemin des Dames fra stenbruddet syd for Pargny til Royère-Ferme (103. og 206. ID)
- 6) Den 8. og 10.6. kampe øst for Cerny (13. ID).
- 7) Den 14.6. erobring af den franske stillingsdel på Chemin de Dames nord for Bray (10. ID).
- 8) Den 16.6. storm på bakkeudløbere ved Hurtebise-Ferme (1. bayr. ID).
- 9) Den 20.6. storm på den franske stilling sydøst for Bauxaillon (78. RD).

Disse angreb havde overalt ført til betydelige terrængevinster og bytte i form af fanger og materiel, og delvis genskabt en brugbar stilling.

Den nærmeste af disse kampområder var også målet for vores 46. Reserve-Division: Chemin des Dames. Her skulle i løbet af få måneder, »de unge regimenter«, der engang samlet i Flandern havde oplevet ildåben, efterhånden afløse hinanden: før os havde 45. Reserve-Division (RIR 210,211,212) og 44. Reserve-Division (RIR 205, 206, 208) været indsat, mens 43 Reserve-Division (RIR 201, 202, 203) skulle følge os.

Chemin des Dames er en højderyk på 30 km længde, der strækker sig fra den store landevej Laon – Soissons i vest til Craonne i øst. Her lå en hårdt omkæmpet bakke, der af tyske tropper var døbt »Winterberg«. Vejen langs højderyggen - »dame-vejen« var opstået under Ludvig XVI og havde fået navnet, da den var anlagt til den kongelige families damer, når de om sommeren besøgte Ludvig XVI nye La-Boye-Chateau. Nu kunne de besøgende kvinder under turen langs den nye vej i deres bekvemme kareter, »nyde den herlige udsigt«. I den vestlige ende udmundede vejen i den store landevej Laon – Soissons – der, hvor der efter krigen blev rejst et stort stenkors – forbi Malval- og Creute Ferme frem til Hurtebise-Ferme. Her drejede gæsterne mod nord og nåede efter 4 km frem til La Bove-Chateau. I marts 1814 opholdt Napoleon I sig her oppe med sine generaler, men måtte så efter to dages kampe foran Laon vige for Marshall Blücher. I efteråret 1914 blev Chemin des Dames i de første dage af september passeret af vore tropper under fremrykning, uden at den spillede nogen særlig rolle. Som de tyske tropper en uge senere var under tilbagetog fra Marne, opstod der syd for Chemin des Dames et kilometer bredt hul mellem den tyske 1. Armee ved Soissons og den 2. Armee ved Reims, der som begge hære nærmede sig højderyggen, ikke lod sig lukke. I dagevis truede faren, der først kunne anses for afvist i sidste øjeblik, da General v. Zwehl, erobreren af Maubeuge, med sit VII. Reserve-Korps (13. og 14. Res.Div.) efter en uhørt il-march den 12. september 1914 nåede højderyggen. Efter afslutning på tilbagetrækningskampene i slutningen af september 1914 var højderyggen fast på tyske hænder, og det var i den vestlige ende lykkedes at lægge de tyske stillinger langt frem foran. I løbet af tiden blev der foretaget små forbedringer af stillingen, så blev der ro i flere

måneder. De tropper, der her var indsat i begyndelsen af 1917, holdt muligheden for et fjendtligt angreb for udelukket – indtil de allerede langt fremskredne franske planer blev kendte, og dermed gjorde et rettidigt forsvarsberedskab mulig. Nivelles håb om, 24 timers efter infanteriangrebet, at være fremme i Laon, forblev en drøm. Den 15. maj blev Nivelles erstattet af hans medarbejder fra kampene ved Verdun, General Pétain. Der var opstået flere mytterier i den franske hær; flere divisioner måtte opløses og utallige dødsdomme eksekveres. Clemenceau greb ind med jernhånd, og det lykkedes General Pétain at overbevise sine soldater om nødvendigheden af at kæmpe videre.

Mellem den 1. og 6. juni lå Regiment 215 stadig i sine hvilekvarterer i Sains-Richaumont og Chevennes. I det gode vejr rekreerede soldaterne sig fra de forudgående strabadser. Sundhedstilstand og stemning var fremragende. Regimentskommandøren tiltrådte den 2. juni tre ugers orlov og Major Muther trådte til som fungerende. (I/215 blev overtaget af Hptm. Jacobi). Den 7. juni returnerede Hptm. v. Puttkamer fra sin tjenesteperiode ved Generalgouvernement Brüssel. Samme dag blev regimentet indladet og nåede fra Laon til mellemkvarterer for regimentsstab, I. og II. Bataillon i Athies øst for Laon og III. Bataillon Chambray nordøst for Laon.

46. RD var underlagt Gruppe Vailly. Samme eftermiddag fandt i Laon en konference sted mellem samtlige kommandører med adjudanter i divisionens stabskvarter. Regimenterne blev orienteret om deres nye ansvarsområder, og samtidig blev der henvist til den vanskelige situation i den fremtidige RIR 215 stilling, da den havde Bassin d'Alimentation i ryggen. Den følgende morgen, 8. juni, begav stabe og kompagniførere sig på opklaring af den nye stilling. Antallet af kommandoer, divisionens skulle stille, var meget stor. Til forstærkning blev den tildelt nogle få kompagnier fra en Musketen-Bataillon¹). For at kunne stille en sikkerhedsbesætning nord for »Alimenten-søen« måtte der trækkes på 46. Res.Div. rekrutdepot.

Forholdene indenfor divisionens afsnit var ugunstige. Der manglede fuldstændig en organisation i dybden. For den største del bestod linjen af skyttehuller, der som svalereder på en husmur, klæbede sig til den sydlige skråning af Ailette bakkerne. Bevægelser var meget vanskelige i det ilddækkede terræn. Dertil kom at franskmændene fra ryggen af Chemin des Dames havde en observation, der omfattede hele stillingssystem, og det bagved liggende terræn helt til Laon. Det var nu divisionens, og dermed regimentets, opgave grundigt at ændre disse fuldstændig uholdbare forhold.

46. RD afløste med to regimenter 206. Inf.Div., 216 til venstre afløsende IR 394 og 215 i midten, afløsende Res.Ers.Regt. 4, der tidligere ved Langemarck og Poelkapelle havde kæmpet ved siden af os. Natten til den 10. juni rykkede I/215 og III/216 ind i stilling. 7. Kompanie blev som reserve trukket frem til Filain. Kl. 0400 havde

¹ Musketen-enheder var udrustet med danske Madsen let maskingeværer, hvoraf tyskerne havde erobret et betydeligt antal fra russerne.

I/215 uden tab afløst II/RER 4. I løbet blev III/215 med lastbil bragt frem til Laval forud for yderligere afløsninger, mens bagagen blev trukket frem til skovlejren Nouvion. Natten til den 11. juni forskød regimentsstaben til Filain for at overtage kommandoen over afsnittet. Landsbyen Filain lå for foden af den nordlige skråning af Chemin des Dames, knap 1 km bag Royère Ferme, altså næsten direkte bag forreste linje. 600 meter længere tilbage lå den brede, omkring 1500 meter langs stemsø på Oise-Aisne Kanalen (kaldt Bassin d'Alimentation). Alt trafik bagud måtte rundt om den vestlige ende af stemsøen. Her gik den store vej fra Pargny over kanalbroen over Arcel til Laval og videre til Nouvion-le-Vieux. Alle køretøjer, ordonnanser, sanitetstransporter var henvist til denne bro, der naturligvis lå under kraftig beskydning. Nord for søen lå landsbyen Monampteuil på en bakke, hvorfra man havde et herligt, omfattende blik over Chemin des Dames.

III/215 afløste dele af IR 394 på begge sider af Royère Ferme med kommandostation i en hule. II/215 kom med 5. Kompanie og 2. MG-Kompanie i skovlejren ved Nouvion, mens 6. og 8. Kompanie rykkede til Vaux.

Vejen fra landsbyen Filain, der stejlt forbi Berthe-Ferme fører op til vejen langs højderyggen, var regimentets højre begrænsning mod RIR 214. Imidlertid var selve højdevejen foran vores afsnit i hænderne på franskmændene. Linjen gik i zig-zag, og det mest påfaldende punkt var ruinerne af den store Royère Ferme med dens huler. Omkring 3 km mod vest på vejen langs højderyggen, udenfor vores divisionsafsnit, lå det berømt Fort Malmaison, mens øst for vores divisionsafsnit, lå den lige så kendte Malval-Ferme, og endnu længere mod øst Creute- og Hurtebise-Ferme. Som den 20. juli 46 Reserve-Division igen forlod dette afsnit var der ikke længere dele af højderyggen på franske hænder.

Den 1. juni 1917 udgjorde regimentets forplejningsstyrke 105 officerer, 2.885 underofficerer og mandskab, 242 heste. Kampstyrken beløb sig til 80 officerer, 2.405 mand, 21 tyske, 1 russisk MG, 2 engelske MG og 19 lette MG 08/15.

Stillingsbesættelsen i regimentet var den 1. juni 1917 som følger:

Stab

Kommandør Oberstlt. Bonsack
 Adjutant: Lt. Willers
 Ordonnansofficer: Lt. Steger
 MG-officer ved staben: Lt. Schmidt
 Signalofficer: Lt. Pflüger
 Minekaster-officer: Lt. Mark
 Gasbeskyttelsesofficer: Offz.St. Behnke
 Regimentslæge: Stabsarzt dr. Dörrie
 Rettergangsofficer: Lt. Rummelspacher
 Fører for store Bagage: Offz.St. Algermissen
 Regiments-intendant: Zahlmeister Grambart
 Regimentssskriver: Vizefeldw. Grüneberg
 Regimentsmusik: Musikmeister Strassner
 Regiments-våbenmester: Vizefeldw. Freitag.

I Bataillon:

Kommandør: Major Ruther
 Adjutant: Lt. Körner
 Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Feldhilfsarzt Brunzema
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requard
 Intendant: Unterzahlmeister Kirst.
 1. Kompanie: Oblt. v. Hülst
 Lt. Bansi, Weber (Kurt), Deppe, Bartsch, Friese, Winkler, Offz.St. Schmidt – Feldw. Ernst
 2. Kompanie: Lt. Bading
 Lt. Grütter, Lücker, Dörries, Gräwe, Offz.St. Banasch – Feldw. Sierenbeck.
 3. Kompanie: Lt. Witt
 Lt. Weber (Georg), Oeser, Feldw.Lt. Meyer – Feldw. Simon.
 4. Kompanie: Lt. Heinze
 Lt. Ohrhausen, Henningsen, Eldagsen, Offz.St. Koch – Feldw. Maasch
 1. MG-Kompanie: Lt. Guttermann
 Lt. Busch, Reh, Voss – Feldw. Hessler
 MW-Abt. I: Lt. Hockauff

II. Bataillon:

Kommandør: Hptm. Murray
 Adjutant: Lt. Ahders
 Bataljonslæge: Dr. Appeldorn
 Feldhilfsarzt Schnapauss
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck.
 Intendant: Unterzahlmeister Sass.
 5. Kompanie: Lt. Knapp
 Lt. Lasrenz, Thamsen, Offz.St. Ruesch – Feldw. Behrens
 6. Kompanie: Lt. Mau
 Lt. Cornils, Jacobsen, Frerck, Offz.St. Frey – Feldw. Rolf
 7. Kompanie: Lt. Ohlmer
 Lt. Gäde, Heyde, Fiehler, Offz.St. Pinkowski – Feldw. Krause
 8. Kompanie: Lt. Ehrich
 Lt. Boysen, Prieser, Thomsen, Offz.St. Braun – Feldw. Lange
 2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann
 Lt. Hansen – Feldw. Rabbartz
 MW-Abt. II: Feldw.Lt. Krösche

III. Bataillon

Kommandør: Hptm. v. Puttkamer
 Adjutant: Lt. Ahrenkiel
 Bataljonslæge: Ass.Arzt Danielsen
 Unterarzt Koch
 Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
 Intendant: Unterzahlmeister Grambart
 9. Kompanie: Lt. Schaper
 Lt. Wilken, Kracke, Eckmann, Bliesener, Meier, Riechert – Feldw. Grotjahn
 10. Kompanie: Lt. Lang
 Lt. Schikora, Bertram, Offz.St. Hinz – Feldw. Sohrweide
 11. Kompanie: Lt. Perau
 Lt. Krause, Niethardt, Fuhrken – Feldw. Reeck.
 12. Kompanie: Lt. Wittkopf
 Lt. Lind, Feldw.Lt. Minte – Offz.St. Elze – Feldw. Schnaaars
 3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
 Lt. Scheidhauser, Iken, Hecker – Feldw. Fuchs
 MW-Abt. III: Offz.St. Menzel

Afkommanderet. Hptm. Meyer (Kredskommandør Cessiéres), Lt. Thierbach, Reinken (Sturmkomp. 46. RD), Lt. Magenfel (Havnekontor Aalst), Feldw. Kahle (Wirtschaftskompanie 46 RD), Offz.St. Danowski (Pi.Park 46 RD).

Dem første divisionsbefaling i det nye afsnit bragte en alvorlig advarsel mod telefontrafik. Havde fjenden aflyttet afløsningen? Sandsynligvis, for allerede afløsningsnatten havde fjendtlige patruljer forsøgt at trænge ind, men blev afvist af 2. Kompanie. Desuden lå der nu om natten en kraftig ild over de bageste områder, adgangsveje og kanalovergange, mens artilleribeskydningen de foregående dage ikke havde været særlig kraftig. Der blev konstateret tunge kalibre, op til 28-cm med forsinkelsestænding. Af tab havde vi en hårdt og to lettere sårede.

Den 12. juni var hele divisionen på plads i det nye afsnit. Den samlede længde af afsnittet var 4 km. Artilleriets ildkraft var betænkelig svag, med hver batteri ansvarlig for 400 meter spærreild. Ud over divisionsartilleriet var der intet let artilleri disponibel. Under en forstærket spærreskydning måtte de tunge og nabodivisionens artilleri deltage. Feltartilleriet var inddelt i tre grupper. Gruppe West for Regiment 214 i Afsnit »Mecklenburg« Gruppe Mitte for 215 i Afsnit »Hansa« (4/46, 5/46, 6/46) og Gruppe Ost for 216 i Afsnit »Oldenburg«. Det tunge artilleri var opdelt i to grupper: Gruppe Süd omkring Urcel og gruppe Nord omkring Laval. Artilleriets opstilling var tænkelig dårlig. Det var sket bag Monampteuil bakkerne, da de ikke kunne placeres i Ailette sænkningen på grund af fjendens mulighed for observation. Helt anderledes var det med det franske artilleri. Vi så deres stillinger i 1918: dybt nedfældet i den sydlige skråning af Chemin des Dames, batterierne indbyrdes forbundet med underjordiske tunneler, liggende umiddelbart ud til vejnettet. På den anden side vejene, igen dybt nedgravet, lå dækninger med ammunition, forbundet under vejen med en tunnel til batteristillingen. Ammunition blev bragt frem med feltjernbane, der gik frem langs ammunitionsdækningerne.

Lt. Eckmann, 9. Kompanie, beretter om livet i hulerne ved Royère-Ferme tæt på Chemin des Dames og om aflytningen af de fjendtlige telefonsamtaler, der på vores side blev gjort med stor iver:

Royère-Ferme på Chemin des Dames syd for Filain, med dens huler underne, var det sidste støttepunkt, som vore tropper under de franske offensiver i april og maj havde kunnet fastholde på denne side af kreten syd for Ailette-kanalen. Herfra var det gennem små operationer lykkedes at besætte den nedre skovbevoksede skrånning frem til skovkanten, og dermed fastholde Ailette-dalen. Franskmændene lå på den fladt stigende skrånning op mod Chemin des Dames. Hans primære stilling var vores tidligere 2. Siegfried-Stilling, hvorfra han havde anlagt omfattende fremskudte stillinger. Fra disse havde han strålende observation af vore stillinger og alle adgangsveje og kanalovergange. Den 10. juni besatte III. Bataillon stillingen ved Royère-Ferme. To kompagnier lå i en dårligt sammenhængende grav foran gården. Et kompagni lå til venstre herfor i skovkanten. Reservekompagniet lå i hulen. Franskmændene havde gravet et sappeanlæg frem mod vores til venstre noget tilbagetrukne stilling, og flankerede fuldstændig gården. Allerede i det første morgenlys blev vi overbeviste om at stillingen i denne form ikke kunne fastholdes. Enten måtte vi falde tilbage bag kanalen eller igen få kontrol over højderyggen. Ingen kunne lade sig se ved dagslys. Med undtagelse af de nødvendige poster var alle trukket tilbage til hulen.

Hulen var en af de mange kalkstensminer, hvor franskmænd formentlig i århundreder havde brudt de kalksten, hvormed de byggede deres huse. De lå 2-4 meter under jorden. På steder lå desuden ruinerne af gården ovenover, så de formentlig ville kunne holde stand mod de tungeste granater. Fra hovedindgangen førte to smalle gange ind i det indre, til stadighed svagt oplyst af tændte Hindenburg-lamper. Indvendig opdelte hulen sig i flere større og mindre rum, der blev anvendt til indkvarteringer. Hulerne havde allerede set bedre dage. Mens franskmændene havde været længere væk, havde de huset et rekrutdepot. Indbyggede senge og mange spejle skyldtes dette. Mod forsiden var der bygget to indgange. Disse udmundede i ruinerne af gården. En af dem havde forbindelse med den forreste grav, 50 meter længere fremme. Den var besat med minekastere, og var udfaldsport for reserver og stødtroppe. Den anden udgang tjente hovedsagelig som skorsten for to store kaffekedler, der dampede hele natten og som kogte for hele bataljonen. I nærheden af indgangen var der indbygget fire lette minekastere. Desuden var gården dækket af omkring 6 MG.

Indvendig mindede hulen om en myretue. Foruden reservekompagniet og dele af de øvrige kompagnier, opholdt sig her mandskabet fra minekastere, granatkastere og maskingeværer. Forbindeplads, lyttestation, depoter med levnedsmidler og ammunition – alt var placeret i hulen. Luften var forfærdelig. Næsten alle måtte igennem en form for hulesygdom, der ytrede sig i hovedpine, træthed og maveproblemer. Man kom sig imidlertid i løbet af nogle få dage og glædede sig over, at der under gården var en hule. Fra den flankerende sappe til venstre kunne franskmændene se hele skrånningen med indgangen til hulen. De lagde da også hele dagen en uregelmæssig ild over indgangen til hulen. Især vejen til bataljonens kommandostation, der lå umiddelbart under huleindgangen, og til vandkilden noget længere nede, lå under konstant beskydning. Der var derfor ingen, der lod sig se udvendig, hvis det ikke var ubetinget nødvendig. Vandhentere og ordonnanser løb alle frem til indgangen for at nå målet så hurtigt som muligt. Nedenfor hulen lå ved siden af stabens dækning en række mindre bunkere til signalpersonel, blinkere, hundekommando osv. Derfor var trafik til hulen uundgåelig. Da tab ikke udeblev, gjorde vi os til vane altid, også når der var rolig, at gøre turen i løb. Vi var derfor vænnet til at ankomme åndeløs til målet, og først måtte få vejret. Kun i de tidlige morgentimer kunne man risikofrit forlade hulen. Franskmændene havde gjort disse timer til ubetinget hvileperiode. Det syntes, som der derovre ikke var udstillet en eneste post (se Mintes patrulje den 20. juli i dagslys!) I morgensolen blev der så levende foran hulen. Man kombinerede det behagelige med det nyttige, lod den eftertragtede sol skinne på de blottede overkroppe, og gik samtidig på jagt efter lus i skjorterne. Plagen af utøj var meget stor i den snavsede hule. Man blev udenfor i solen indtil det første skud faldt, hvad der sædvanligvis skete omkring kl. 8. Mange gange vidste vi på forhånd, hvornår vi skulle forlade stedet. Lyttestationen opfangede dele af de franske telefonsamtaler.

En morgen lyttede jeg personligt til følgende samtale mellem en observatør (observateur) og Gaston, en telefonmand:

Hallo, Gaston!
 Hallo, observatør (Med hallo blev enhver samtale indledt)
 Hvad er klokke) – 8.21!
 Altså, du ved besked. Kl. 9 Royère. 4., 20. og 120. skyder.

Dermed vidste vi besked om, at franskmændene omkring kl. 9 med tre batterier ville skyde mod hulen. Urene blev synkroniserede, og kl. 9 var gården øde og forladt. Alle var krøbet i dækning. Kort efter kl. 9 kunne jeg igen høre:

Hallo, Gaston! – Hallo, Observateur!
 Der bliver etableret forbindelse til 4. batteri.
 Hallo 4. – skud!
 Efter få sekunder slår en lille granat ned i ruinerne af gården. Nede i hulen hører man kun de fjerne dumpe nedslag.
 Hallo, 4. – 50 mere, skud!
 Den anden granat kommer. Den synes at have væltet en endnu stående mur, for observatøren siger:

Ah très bien, ca colle! (meget fint, den sad!)

De tre batterier skød sig omhyggeligt ind i omkring 1½ time. Den franske observatør afsluttede til sidst. Så kunne vi igen roligt stikke næsen ud. For det meste begyndte imidlertid en strøild, der fortsatte nat og dag. Foruroligende var det, gennem aflytningen at erfare, at det hver gang var de samme batterier, der skød sig ind.

Straks efter divisionens indsættelse kom befalingerne til forbedring af vores umulige stillinger gennem egne angreb, hvortil divisionen stillede Minenwerfer-Bataillon 8 til disposition.

Hvilken fjende havde 46. RD foran sig? På begge sider af Royères-Ferme lå 6. franske ID fra III. Korps overfor os med 5. ID i reserve. Allerede den sidste opfangede samtale ved franskmændene lød på, at der »overfor dem lå en ny, handlekraftig fjende«. Også »Eiffelturmnachtichten« fra den 12. juni fremhævede den forstærkede artilleriaktivitet. Fjendens forholdsregler mærkede vi hurtigt. Den 11. juni meldte I/215 om flere ubesatte sappe, men om aftenen den 13. juni var de stærkt besatte og sikret med pigtråd.

I hele afsnittet begyndte nu en omfattende patruljeaktivitet, da det drejede sig om – inden de fremtidige angreb – at opnå et præcist kendskab til området. Mange gode oplysninger blev indhentet, mange dristige patruljer gennemført. Der er kun angive nogle få navne: Lt. Lückner 2/215, Lt. Weber 2/215, Lt. Henningsen 3/215, Lt. Grütter 2/215, Vizefeldw. Schröder 3/215, Ufffz. Grünemann, Siercks, Mau, Bartels 9/215.

Den fjendtlige strøild blev fundet yderst ubehagelig. Alene natten til den 14. juni havde regimentet tab på 18 mand. Den 14. juni faldt vores utrættelige »Betonofficer« Lt. Kurt Weber på grund af artilleri.

Ifølge vores rapport, der den 15. juni også blev bekræftet af Gruppe Vailly, måtte man forvente et overraskende fjendtligt fremstød, især mod Royère-Ferme. Den 16. juni blev der endda beordret skærpet beredskab. Natten til 17. juni var vores patruljeaktivitet yderligere forstærket. Ufffz. Stollberg og Ufffz. Ullrich med 6 mand fra 4. Kompanie blev afskåret af en fjendtlig styrke på 20 mand. Det lykkedes ikke desto mindre vore folk at slå sig igennem, hvorunder Musketier Eggers særligt udmærkede sig. Trods eksploderende hånd- og geværgranater bearbejdede han koldblodigt fjenden med håndgranater, så de øvrige deltagere kunne sprænge omringelsen. I det første morgenlys hentede Ufffz. Beetz, Gefr. Schmidt og Musk. Kwicow og Gehrt en flammekaster fra en stærk besat sappe. Patruljen fik en særlig anerkendelse i en Gruppe-befaling den 19. juni. Ufffz. Kumbartzki 11. Kompanie trængte endda videre end den første grav.

Major Muther blev tilkommanderet RIR 216 som fungerende for den sygemeldte regimentskommandør. Hptm. v. Puttkamer overtog føringen af RIR 215.

Den højere føring forventede, at franskmændene først ville angribe fra sydøst for at tage Fort Malmaison, hvis erobring de hidtil forgæves havde forsøgt. Denne formodning blev bekræftet af fanger. Hptm. v. Puttkamer udtalte opfattelse af, at fjendens aktiviteter pegede i retning af et snarligt angreb, viste sig korrekt. Alligevel blev det store angreb ikke gennemført, formodentlig fordi stadig store dele af de franske divisioner vægrede sig ved at angribe (udtalelser fra tre fanger, indbragt af 214). Da nu RIR 216 den 16. juni meldte som stor koncentration af personel i den fjendtlige grav, blev denne lagt under virkningsskydning. Den gensidige artilleriild øgedes betragteligt i løbet af dagen, hvorunder især madafhentere og transportgrupper havde ret betydelige tab. Alt stod i tegn på vores snarlige angreb; miner og materiel blev nat efter nat transporteret frem.

Det forventede angreb udeblev også den 17. juni. Kun ved III/215 blev der beordret gasberedskab, da Royère bakken blev beskydt med gasgranater.

Natten til 18. juni afløste II. Bataillon I. i afsnittet Hansa højre. Det var dårligt begyndt at gry før Hptm. Murray gik gennem stilling på inspektion, pligtbevist som altid. På en af de steder, hvor han kunne ses af fjenden, faldt han med et skud gennem hovedet. I et feltpostbrev beretter Lt. Franz Heyde 7/215 (faldt den 10. oktober 1917 i Ornes-slugten):

Jeg havde tjeneste i graven. En af vore patruljer var på den anden side pigtrådshindringen. Pludseligt hørte jeg råb fra terrænet – hjælp, hjælp. En lyskugle sted op fra det sted, råbene kom. Jeg sprang straks over dækningen og løb derhen. Her lå en Gefreiter med Musketier Blödern i armene. Jeg greb til, men allerede inden vi nåede graven var det slut: geværskud i ryggen. Det bliver lyst kl. 6 om morgenen: »Bataljonskommandøren kommer fra venstre« blev der sagt igennem. Jeg gik ham i møde for at give melding. Et geværskud faldt – en saniteter blev tilkaldt – jeg løb derhen. Der i graven lå vores Hauptmann! – Hovedskud gennem stålhelmen. Min forbindepak kom straks på – men det havde ingen formål mere. Endnu i en halv time var der liv i den stærke kæmpekrop, bevidstløs, så var vores Hauptmann død. Flere officerer var kommet til. Tavse gav vi hinanden hånden – så skinnede solen, et vidunderligt syn. Bjerg og dal som i dybeste fred, Laons katedral i det fjerne ...

Ved middagstid overtog Oberstlt. Bonsack, som dagen i forvejen var komme tilbage fra orlov, kommandoen over afsnittet. Også han var smertelig ramt af Hptm. Murrays død. Tavse stod de to underofficerer fra II. Bataillons stab foran forbindepladsen i Filain til ære for deres døde Hauptmann. Førning af bataljoner blev overtaget af Oblt. Malmède fra RIR 214. Hptm. Jacobi blev tilkommanderet regimentet og overtog herefter kommandoen over 1. Bataillon.

Af de mange patruljer i disse dage, skal to fremhæves som også blev nævnt i Gruppe-befalingen for deres vigtige oplysninger om den fjendtlige gravbesætning, MG-udrustning, hindringer osv. Lt. Schaper, 9. Komp., Musk. Lund, 11. Komp., Vizefeldw. Noltre, Gefr. Wählert, 12. Komp., Vizefeldw. Riechert, Ufffz. Grünemann, Musk. Schlewitt, 9. Komp., Lt. Heyde, Ufffz. Hensen, 7. Komp., Lt. Jacobsen, Vizefeldw. Thode, Vizefeldw. Meyer, 5. Komp. med flere.

Påfaldende var de mange forsagere. Granaterne var først fremstillet i juni 1917. På trods af denne franske ammunitionsfejl kunne vi dog ikke klage over mængden af beskydning.

Den 20. juni gennemførte Feldw.Lt. Minte uden nogen form for forberedelse, en næsten dumdristig handling. Det havde længe været ham en torn i øjet, at franskmændene i den lange sappe ved ammunitionshulen, kunne ligge så tæt på vore stillinger uden at blive generet. Forude havde han gennem observationer fået bekræftet, at den ruten fra vest til den franske stilling ved dag kun var yderst svagt bevogtet. Han planlagde derfor tidligt på morgenen, lige så snart de natlige poster var inddraget, at snige sig frem for fra bagsiden at trænge ind i graven og rulle denne op frem til sappehovedet. Sammen med 10 af sine rutinerede, gode patruljefolk forlod han kl. 0545 vore stillinger efter endnu engang at have konstateret den mangelfulde franske bevogtning. Pigtrådhindringen blev overvundet uden at fjenden bemærkede det. Kl. 0615 lykkedes det patruljen at nå den fjendtlige grav under udnyttelse af kratere og mindre sænkninger i terrænet. På bunden af graven sov omkring 10 franskmænd i deres skyttehuller, som af de første fra patruljen forsigtigt blev sprunget over. De efterfølgende fik dem vækket. Minte trængte videre frem mod sappehovedet, så omkring hjørnet endnu et antal sovende franskmænd, som han dog roligt lod blive. De første brutalt vækkede 10 franskmænd blev jagt op og videre i retning af vore stillinger, da der nu fra den fjendtlige grav blev alarmeret med trillefløjter. Et MG blev bragt i stilling, geværgranater blev afskudt og skud lød fra de tililende poster. Enkelte revolverskud og håndgranater faldt den anden vej. Da en af fangerne gjorde modstand ville Gefr. Hey brugte sin revolver, men den klikkede. Hey slog derefter franskmændens ovenpå hovedet med en håndgranat, men stålhjelmene tog fra. Franskmændens fortsatte i struben på Hey, men tvekampen blev hurtigt afbrudt af en velrettet revolverskud fra Minte. Alle 11 patrulje medlemmer returnerede velbeholdent til egen linje sammen med de ti tilfangetagne franskmænd fra Regiment 359. Fra det øjeblik, der blev trængt ind i den fjendtlige grav, til alle var sikkert tilbage var der gået hele 3 minutter. Blandt fangerne var der en franskmænd, hvis livvidde og lystige stemning adskilte sig fra de øvrige. På spørgsmålet svarede han, at han tre dage tidligere havde været i sikkerhed som kok ved en højere stab, men på grund af et eller andet var han blevet afløst og i stedet sendt ud i graven. Han var først ankommet kl. 1 om natten, og allerede efter knap 5 timer havde hans korte gæsteoptræden ved fronten til hans fulde tilfredshed fundet sin afslutning.

Den 22. juni blev Operation »Sonnenwende« gennemført. Den omhyggeligt af Major Muther forberedte aktion skulle med Regiment 216 og III/215 føre til den første af en række forbedring af vores uholdbare linje. I/215 stod med 1., 3. og 1. MG-Kompanie klar som brigadereserve i Skovlejren Nouvion. Om aftenen den 21. juni rykkede I/215 til Filian, 2/215 som beredskabskompagni under kommando af III/215, 3/215 underlagt Regiment 216 og placeredes på Abia-Ferme på venstre regimentsgrænse.

5. og 7. Kompanie støttede operationen med patruljer. Ledelsen lå i hænderne på Major Muther, der stadig førte kommando over RIR 216 for den sygemeldte Oberstlt. Hartwig. Angrebet blev indledt af en kun fem minutter lang ildforberedelse fra det samlede artilleri, der var betydeligt forstærket. Målet var den anden grav af Siegfried-linjen, der af franskmændene den foregående måned var blevet erobret. Angrebet strakte sig fra Royère Ferme til divisionsgrænsen.

Kl. 0345 angreb vores 10. og 12. Kompanie, dele af RIR 216 og den til vores disposition stillede Stormtrop fra Sturmbataillon 7. Længere til venstre sluttede sig RIR 218 fra 47. RD sig til angrebet (der hidtil havde kæmpet på østfronten). Allerede kl. 0425 var målet nået. 60 franskmænd var taget til fange og to MG, to lette MG og 2 granatkastere taget som bytte. Over en bredde på 1500 meter havde kompagnierne fra 215 og 216 stormet den overfor liggende grav i en dybde af op til 500 meter. RIR 218's angreb var slået fejl. Tabene ved 216 beløb sig til omkring 400 mand, ved 218 til 140 og på dagen 81 mand ved RIR 215 (i tiden 22-24 juni 151 mand). Det totale antal fanger beløb sig til 3 officerer og 300 mand (ved RIR 215 fra det franske IR 359). Franskmændene havde meget store tab; de to regiment 359 og 297 mistede mere end $\frac{1}{3}$ af dens gravstyrke. Alligevel omtalte de franske hærberetninger kun om et fuldstændigt fejlslået, blodigt tilbagevist tysk angreb. En underofficer og en mand fra Regiment 215 blev meldt savnet under stormen. Ufffz. Bethke faldt. Musk. Maas 7/215 faldt i fangen-

skab. Under afløsning hos fjenden lykkedes det ham at flygte. Hårdt såret af en geværgranat nåede han den 24. juni tilbage til egne linjer. Hans indsats blev fremhævet i divisionsbefalingen. En af vore fly måtte gå ned ved Pargny på grund af en træffer i roret.

Lad hos nu følge de enkelte patruljer og stormgrupper: fra 5. Kompanie var to patruljer klar til indsats: 1) Vizefeldw. Meyer, 2 underofficerer og 16 mand. 2) Unteroffizier Burmeister og 8 mand. På trods af kraftig ild trængte den første patrulje med to grupper (Gefr. Schwieger og Utffz. Meier) ind i den fjendtlige grav. Det lykkedes Gefr. Schwieger at bryde den fjendtlige modstand, hvorimod Utffz Meier og hans gruppe måtte ind i en hård kamp og ikke kunne tvinge fjenden til at vige, selvom en del af franskmændene overgav sig. Den anden gruppe under Utffz. Burmeister rulle på fremragende vis graven op mod syd og tog 8 fanger. Et øjeblikkeligt iværksat modangreb førte til en hård nærkamp, der ganske vist kostede modstanderen store tab, men også gav mulighed for, at en del af fangerne kunne undvige. Desværre faldt herunder den tapre Utffz. Burmeister, mens Vizefeldw. Meyer blev hårdt såret. De øvrige tab omfattede yderligere 14 sårede. Foruden Vizefeldw. Meyer blev også Gefr. Schwieger tildelt Jernkorsets I. Klasse, mens Musk. Jörges, Marohn, Corlais, Kühnen, Klockziern og Scherf fik Jernkorsets II. Klasse. Blandt de lettere sårede var den i mange træninger fortræffelige Lt. Knapp, der af pligtroskab forblev ved enheden.

Den fremrykkende patrulje fra 6. Kompanie kom under heftig ild fra en stilling, der ikke var blevet ramt af artilleriforbereðelsen, og mistede 2 døde og 3 sårede. Mens de sårede kunne bringes med tilbage, måtte de døde efterlades i den fjendtlige stilling. Da Gefr. Marohn ville bjerge en de døde kammerater, faldt han. »*Ich hatt einen Kameraden ...*«

Patruljen fra 7. Kompanie under Lt. Heyde nåede den fjendtlige grav, hvor den skød nogle få franskmænd og tog 8 til fange. Gruppen under Vizefeldw. Weinrich brød ligeledes ind i en sappe og drev franskmændene frem mod Heyde's gruppe. Herunder blev Lt. Heyde lettere såret, ligeledes Vizefeldw. Riedel og 6 mand. Ved den ligeledes indsatte gruppe fra 8. Kompanie ¹⁾ udmærkede sig Gefr. Kremer, Musk. Tredup og særligt Utffz. Hartmann, der blev indstillet til Jernkorsets I. Klasse, ligesom Sygehjælper Kruse og Hornist Döbbert. 2. MG-Kompanie havde to sårede ²⁾.

For den kommanderende general, General der Artillerie Kühne, betød den 22. juni en dag af højeste anspændelse. Om formiddagen havde han fået melding om, at angrebet tilsyneladende var blevet forrådt. På lyttestationen var følgende franske samtale blev opsnappet: »I kommer meget sent. Kl. 3 kommer »Boche«. Barbarerne kommer nok til at begrave os alle«. Selv skrev General Kühne:

Det var nu en meget kilden affære. Samtalen drejede sig tilsyneladende kun om afløsning, men var ikke ligefrem fremmende for tilliden, da den også kunne betyde en kendskab til vores angrebshensigt. Vores succes havde vi altid først og fremmest været takket være overraskelsen, og denne vigtige forudsætning kunne mangle. På den anden side kunne samtalen kun være snak. Det blev overvejet at udsætte operationen. Dette er imidlertid altid betænkelig når alt er forberedt, og enheder er ved godt humør. Ved en udsættelse kan alt energi gå tabt. Efter lange overvejelser besluttede jeg mig til intet at ændre, og til heller ikke at give Divisionen besked, for at denne ikke skulle øve ugunstig indflydelse. Til alt held havde jeg truffet den rigtige beslutning.

Følgende er et stemningsbillede af Unteroffizier Rudolph, 10. Kompanie:

Mod øst forkynder en smal hvidgul stribe på den blågrå skyer tæt over horisonten, det kommende morgen. Lydløs forlod posterne deres poster i sappehovederne og trak sig tilbage til deres indgange. Hviskende og lavmælte kommandoer forkynder stormtroppernes ankomst, der straks fordelte sig i skovkanten højre og venstre for indgangen til sappen som beordret i den aftenen i forvejen indløbne befaling. Man kunne dårlig skimte skikkelserne på den bleggrå baggrund, mens dem, der lå på jorden, overhovedet ikke kunne ses. Den dybe tavshed blev kun brudt af de sidste, hviskende direktiver fra den løjtnant, der skulle føre angrebet. Med de sædvanlige mellemrum gik lyskugler op fra fjenden, og lod sin guldregn dale ned over de stormklare. Pludseligt gik der i kompagniafsnittet en rød lyskugle op. Umiddelbart derefter eksploderede tre shrapnels og sendte deres haglvejr ned over de franske stillinger ... Ganske rigtig, klokken var blevet 0340. Buldrende, bragende, susende kom der fra dalen bag os og hen over vore hoveder. Som glødende djævlige steg, tæt hen over vore hoveder, i hurtig rækkefølge et antal rødglødende kilotunge miner med en haler af svovl, vender højt over vore hoveder og slår med et frygtelig brag ned i den franske sappe. Helvede med alle dens rædsler syntes at være kommet. Med bankende hjerte pressede selv den mest modige sig ned mod jorden for at være i sikkerhed for de flyvende sprængstykker, der flyver tilbage. Støgende slår de ned blandt de liggende, glider

¹⁾ Landsturmann Carl Albert Helming, født den 25. februar 1887 i Broager, 8. Kompanie, blev hårdt såret og døde på Feltlazaret 158 i Laon. Han ligger i dag begravet på den tyske kirkegård »Champ de Manoeuvre« ved Laon. Samme dag døde Unteroffizier Peter Magns Jensen, født 18-03-1895 i Haderslev, på lazarettet i Marle.

²⁾ Musketer Andreas Jacobsen, født 10-02-1894 i Skovby, 2. MG-Kompanie, døde senere på lazarettet i Arcon.

støjende af stålhelmen eller forsvinder bagud. Sådanne miners virkeområde var flere hundrede meter, og vi lå blot 60 meter fra nedslagene. Haglvejret fortsatte flere minutter hen over os og lavede ved nedslag en kæde af tæt på hinanden følgende eksplosioner, mens afskuddene på grund af den længere afstand forvandlede til en konstant buldren. Tæt gul og sort røg bølgede over jorden, og lagde sig som en tæt tåge over alle. Røde, grønne og gule lyskugler lyste med korte mellemrum på himmelen, og lavede i røgskyerne et ejendommeligt lysfænomen. Forgæves forsøgte franskmændene med deres faldskærmsblus, der længe holdt sig svævende og udstrålede et blændende lys, at oplyste kampafsnittet. Så pludselig efter 5 minutters trommeild, blev ilden lagt frem mod den anden franske linje. Dette kunne øjeblikkeligt på den ændrede tone i støjen, da nedslagene nu lå længere væk. I samme nu sprang skygger op og stormede sammenbukkede fremad. De syntes at være vokset op ad jorden. Med få spring var sappen nået. Desværre havde den voldsomme beskydning ikke helt sat forsvaret ud af drift. Stormgrupperne blev mødt af en haglbyge af håndgranater, så de en kort overgang blev standset, ligesom de også blev ramt af egne sprængstykker. Alligevel lykkedes det på kort tid at bryde modstanden, energisk drevet frem af stormløjtnanten, og trænge ind i graven. Den først indtrængte gruppe rullede under kommando af to løjtnanter graven op til venstre, mens den umiddelbart efterfølgende gruppe mod højre, ledet af den fører, som samme sted havde gennemført den succesfulde patrulje. Som han kom rund om et hjørne i graven blev Lt. kruse dødeligt såret af en håndgranat og døde få minutter senere. Efter at et godt stykke af graven var blevet rensat for fjender så Lt. Schikora et rødt lys, der bevægede sig – det kendingsmærke, der var aftalt med den modsat arbejdende enhed.

Med det samme blev der sat ind med en kampråb, der overdøvede enhver kamplarm: »Hummel-Hummel!«, der gentages af alle, næsten fik form af et barbarisk hyl. Dette var signalet om, at hele stillingen var på vore hænder. I mellemtiden var det begyndt at dages. Under stormen havde fjenden lagt sin ild over vore bageste forbindeveje, så der ingen fare var i selve graven. Det blev øjeblikkeligt gået i gang med at rense den. Fanger fra den franske IR 359, der også ved en tidligere lejlighed havde ligget over for os, var for længst bragt bagud. Døde og sårede blev efter muligheder bragt tilbage. Nogle få hentede håndgranater, som de i kasser bar hen over det flade terræn. Andre trak pigtrådsbukke, der nu lå bag gaven, over og foran den nye linje, hvor de friske granatkratere gav mulighed for dækning. Igen andre byggede skyttestillinger, så et modangreb med succes kunne imødegås. Det var næppe blevet lyst før en voldsom, vedvarende trommeild begyndte at falde over den nye stilling. Gravmandskabet veg dog dygtigt ud, så der kun opstod få tab. Som ilden efter en time mindskedes en smule, så vi enkelte franskmænd langt til venstre for os forlade graven, men de vendte om, da ikke andre fulgte dem og vores spærreild begyndte. I de næste timer tog kompagnierne sig rigeligt af den forefundne forplejning og indrettede sig så husligt som muligt. Midt under dette blev de overrasket af endnu et ildoverfald, der lykkeligvis ikke varede ret længe og kun gav få tab. Et umiddelbart følgende angreb blev standset i kimen af vores artilleri. De følgende rolige timer blev anvendt til yderligere udbedring af stillingen, og med forberedelser til den kommende nat. Som det begyndte at blive mørkt nåede skanseenheder frem, der i ly af mørket skulle sikre stillingerne med pigtråd. Natten gik uden forstyrrelser. Først ved daggry begyndte et gensidigt skyderi, der dog snart hørte op. Hele dagen blev kun en deling i den nye stilling, mens resten af kompagniet trak sig tilbage til den oprindelige stilling for at hvile. Franskmændene havde imidlertid andre planer. Han havde i løbet af natten skiftet artilleristillinger, og begyndte omkring kl. 10 at beskyde de bageste stillinger og adgangsveje med tung artilleri. Helt uberegneligt skød han først her og der, så man intet steds kunne føle sig sikker. For dem i graven og dem i beredskab var det de værste timer, denne aldrig sluttende eftermiddag den 23. juni! Ført hen under aften svandt ilden. Kompagnierne besatte graven med fuld styrke, og blev ved midnat afløst. Resten af natten tilbragte de i hulen, og marcherede ved daggry til Filain, hvor de enkelte grupper blev underbragt i kælder for at komme sig efter de gennemlevede anstrengelser. Dette hvil blev afbrudt af en gasalarm, men næse dag gav rigelig mulighed for at indhente det forsømte. Som de første stjerne viste sig på himmelen, kunne kompagniet se gasminer i stort antal falde over højderyggen. Om natten blev der skanset, og så gik det tilbage til kældrene, hvor der til almen glæde kom befaling til, at kompagniet skulle i hvilekvarter. Opholdet i Nouvion blev anvendt til vedligeholdelse af udrustning og opfriskning af krop og sjæl. Herlige bademuligheder, en medrivende prædiken i parken og en munter ølafsten gav muligheder i alle smagsretninger. Den 28. juni stod lastbilerne klare. Et næsten skybrudsagtig regnvejr gennemblødte os. Efter at der i skovlejren var blevet udleveret forplejning og håndgranater, satte vi os bevægelse, og forsvandt i nattens mørke. Med en overskyet himmel, var det meget mørkt, og desuden var den lerede ord gennemblødt. Efter en time blev der stærkt sønderskudte landsby Monampteuil nået. Før de første huse førte en stejl hulvej ned mod kanalen, som blev krydset ad et usikkert spang. Her var zonen mellem de forreste artilleristillinger og gravene. Fjenden var netop begyndt at opsøge batterierne, og det drejede sig derfor om, så hurtigt som muligt at komme ud af området. Allerede udmattede af den lange tur, sank vi i mudder til anklerne og gled hele tiden ud. Adgangsvejen var langt værre end de første, kompagniet havde anvendt, da de gik i stilling. Den gik gennem en slugt, der hele tiden var under beskydning, til den var skudt til ukendelighed. Knækkede træer og opslængede rødder spærrede den møjsommeligt banede sti, og et virvar af grene og rødder forhindrede en hurtig fremrykning. Hen mod morgen var stillingen nået. Den var af fjenden lagt under kraftigere ild end noget andet afsnit, specielt »Russenslucht«, hvor kompagniet var underbragt i tunneler, gravet ind i siden på skråningen og i klippehuler. Den 4. juli blev kompagniet afløst. Efter at vi havde tilbragt 3 dage i hvil, gik den ved daggry den 7. juli igen frem gennem artillerislugten til hulen, hvor vi skulle have

kvarter. Den 8. juli erobrede I. og II. Bataillon den del af Siegfried-Stillingen, der foran os endnu var besat af franskmændene. 10. Kompanie lå i reserve og skulle sørge for tilbagetransport af de sårede. Antallet af fanger øgedes for hver time. Den efterfølgende nat måtte vi slæbe pigtråd til fronten. Den følgende aften afløste i den ny erobrede stilling, hvor der stadig var en lille og en større betondækning. Her blev vi indtil den 14. juli, så gik det igen tilbage. Sidst på eftermiddagen den 19. juli tilgik befaling om afløsning. Efter at have overlevet og med udsigt til hvil, trak de lykkelige sig tilbage ad længst kendte veje gennem de solbestrålede sommer landskab

Fjenden hævnede sig i dagene efter stormen den 22. juni med en usædvanlig voldsom beskydning af stillingen. Specielt Royère-Ferme lå den 23. juni om formiddagen i timevis under beskydning af tung artilleri, ledet fra luften. Den gamle udgangsgrav til Russen-Slugt, der af franskmændene på deres kort beskrev som »Tranchée de l'arrogance«, blev fuldstændig jævnet med jorden. 12. Kompanie havde en sort dag. Dertil kom gasangreb mod Royère- og Berthe Ferme. 13 gassyge måtte evakueres. Antallet af tab var større end under angrebet. Særlig grimt var det til venstre. Også Regiment 216 led store tab. 218 havde stadigvæk ikke kunne tage de nødvendige grave, der skulle til for at skabe kontakt. To kompagnier fra 215 måtte derfor i flere dage stilles til disposition til venstre. Franskmændene angreb forgæves skillelinjen mellem 216 og 218 (ved 47. RD).

Natten til den 24. juni var det endeligt muligt at lade I. Bataillon afløse III/215, men kun 12. Kompanie, der særligt havde lidt hårdt, kunne lægges tilbage i skovlejren ved Nouvion. For den syge Oberstlt. Bonsack overtog i første omgang Hptm. v. Puttkamer, derefter Major Muther kommandoen. Efter at være trukket frem i Ailette-dalen, havde vores artilleri beskudt det fjendtlige artilleri med 13.000 gasgranater. De beskudte batteri tav fuldstændig den 24. juni. Ikke desto mere steg ilden fra de øvrige batterier til tider til trommeild. De bagved liggende områder lå kontinuerlig under strøild, hvorved der blev stillet store krav til kamptrænet. En forplejningsvogn blev ramt af en fuldræffer, kusknen Wehrmann Schestokat 7. Kompanie blev hårdt såret, hesten dræbt. Også en kolonne med Minenwerfer-Bataillon 8 blev ramt af et ildoverfald. Næsen alle køretøjer blev ødelagt. Det var et forfærdeligt syn den næsten morgen, som de hårdt kvæstede heste på vejen eller slynget ned i grøfterne, langsomt gå til grunde.

De næste to dage bragte artilleriild, artilleriild og hele tiden artilleriild. Ved 4. Kompanie blev der den 25. juni på kort tid talt 600 tunge granater. Det var nye granater på 15-18 cm og med en længde på 60 cm. Ved regimentet indløb hele tiden budskaber fra franskmændene, der indeholdt skildringer om store mytterier i den franske arme.

Der blev stillet uhørt store krav til regimentets signal-enhed under Lt. Pflüger. Igen og igen hed det i de daglige meldinger til brigaden: »Regimentets kommandostation lå under så kraftig beskydning, at enhver bevægelse var umulig. Signalforbindelse blev kun opretholdt ved hjælp af hunde«. Sammen med uddannelseskommandoen for jordtelegrafi havde Lt. Pflüger etableret en forbindelse over stemsøen bag Filain. Denne præstation blev særligt fremhævet i dagsbefalingen for den 9. juli. Desuden havde regimentskommandostationen rådighed over en bliktelegraf bagud over Monampteuil, hvor der af Regimenterne 214, 215 og 216 var oprettet en blinkstation ved navnet »Station Himmel«. På grund af det kuperede terræn, der forhindrede lange afstande, måtte blinkmeldinger til Brigade gå i sig-sak over flere blikstationer i kilometer lange omveje, selvom afstanden i luftlinje kun var kort. I begyndelsen måtte bliksignaler kun anvendes bagud, da signaler den modsatte vej kunne aflæses af franskmændene. Senere blev der set bort herfra, da blikstationer var den eneste signalmulighed. Stemsøen var en stor hindring for jordtelegrafen, og måtte overvindes med en hele tiden sønderskudt ledning. Blinkstation »Himmel« lå til stadighed under kraftig beskydning, da fjenden hurtigt opdagede trafikken. Dækket under et 8 meter tysk jordlag kunne den imidlertid forsætte sit arbejde.

På trods af den voldsomme beskydning, gik vore kompagnier for fuld kraft ind i udbygningen af den nye stilling. Allerede den 25. juni udtalte korpskommandøren sin anerkendelse af de gennemførte arbejde. Af afhøringen af fanger fra den fransk 121 Jægerbataljon fra 129 ID fremgik, at franskmændene havde opgivet alle angrebsplaner og havde reduceret sit tunge artilleri. De franske enheder foran Filain og Royère-Ferme var:

Jæger 106	Jæger 121	Jæger 120	IR 359	IR 297	Længere mod venstre	IR 159	Jæger 97	IR 91
		129 Inf.Div.					77 Inf.Div.	
			170 ID i reserve					
			Franske XXIII Armekorps					

I begyndelsen af juli blev den franske 77. ID afløst af 70. ID. Dermed fik vi gamle bekendte foran os, som også ved Moulin-sous-Touvent og ved St. Gobain. Det var anden gang 77. ID var indsat langs Chemin des Dames, mens 38. Division ved Colon de Maroc var indsat for tredje gang.

Selvom de først lige var ankommet til et hvil i Nouvion, måtte 3. og 11. Kompanie den 25. juni på ny stilles til disposition for Regiment 216 og afløse ved fronten. Regiment var herefter organiseret som følger:

Hansa venstre			Hansa højre		
d	b	a	d	b	a
Nye stilling			6/215	7/215	5/215
4/215	2/215	1/215			

Regimentsreserven var 9/215 i Filain, divisionsreserve: 10. og 12/215, 3. MG-Kompanie og stab/III Bataillon i Nouvion.

I alt var der indsat 18 MG/08, 10 MG 08/15, 11 minekastere, 23 granatkastere.

Allerede samme dag begyndte forberedelserne til de fortsatte kampe. Nat efter nat blev miner båret frem af armeringssoldater, der var stillet til disposition. Et farefuldt stykke arbejde. Ad ubeskriveligt ødelagte veje måtte disse folk, der alle havde en eller anden form for fysisk handicap, bære de tunge byrder frem. En stille, selvfor-nægtende heltegerning. Hele tiden glemt, gjorde de alligevel deres pligt. Også dem skylder vi tak. Vores mand-skab var overanstrengt. Kun af og til lå et eller to kompagnier i hvil, og også disse måtte hver aften skanse. Frem og tilbage transporten kunne ske med lastbil. Den tidligere division havde kun haft to regimenter ved fronten, men vi måtte overtage yderligere et fuldt regimentsafsnit. Nu lå de første kampe bag os, der både for 215 og især hos 216 havde betydet en væsentlig reducering af kampstyrken. Endeligt – den 26. juni – blev divisionsafsnittet reduceret. Afsnit Mecklenburg til højre blev overtaget af 103. ID. Samtidig skete der også en ændring hos os, da 215 med sin venstre fløj lå i 216 ansvarsområde.

Efter at II. Bataillon endeligt den 27. juni kunne afløses af III/215, hvoraf enkelte kompagnier ikke én dag havde været trukket tilbage, kunne vores højre fløj den 29. juni afgives til Regiment 214. Afløsningen var ret vanskelig da III/215 først skulle trækkes ud til højre for med det samme igen at blive indsat i Afsnit Oldenburg, hvor 2. og 11. Kompanie i flere dage havde ligget i første linje. III/215 indrettede sin kommandostation i »Rus-sen-Slugt«. Den vanskelige afløsning blev ledet af Oberstlt. Bonsack, der om morgen igen havde overtaget kommandoen over afsnittet. I. Bataillon blev ført af Oblt. v. Hülist fra IR 13, der var forflyttet til os, II. Bataillon af Hptm. Jacobi. Major Muther kunne endeligt begive sig til hvil i skovlejr Nouvion.

Opstilling den 29. juni var.

Afsnit Oldenburg	Afsnit Hansa	Afsnit Meckelburg
II/216	III/215 – I/215	III/214 – II/214
½ III/216		½ I/214

Det nye afsnit venstre var meget ugunstig. Forbindelsen mellem kommandostationen i Russen-Slugt og re-gimentets kommandostation i Filain var så vanskelig, at det blev overvejet at underlægge III/215 under regiment 216. En direkte blikstation forbindelse mellem de to kommandostationer blev forhindret af en bakke. Den eneste mulighed var sende signaler fra Filain til Station Himmel i Monampteul og herfra videre til Russen-Slugt. Den sidste strækning var imidlertid så stor, at blinksignaler i stærk sollys eller i røg var beskydning, næppe kunne aflæses. Tabene i Russen-Slugt var meget betydelige. Forbindelsesofficer til artilleriet, Lt. Schwink fra RFAR 46 faldt i indgangen til Hptm. v. Puttkamers kommandostation. Forholdene for behandling af de sårede var ligeledes meget utilfredsstillende. Stabsarzt Dörrie havde øjeblikkeligt øget dækningen ved at grave tunneler til en brugbar dækning.

Generelt faldt fjendens aktiviteter, hvormed ikke er sagt, at det også omfattede hans artilleri. De enkelte bat-terier skød forstærket for at dække over de, der var trukket væk. Derimod lød meldingerne om beskydningen usædvanlig alvorlige. Også vores infanterifly blev skudt ned, men dog altid på den tyske side af fronten. Flyene, der til observation og fotografering af de fjendtlige stillinger, måtte flyve i meget lav højde, blev beskudt kraftigt med maskingeværer og revolverkanoner.

I de første dage af juli herskede feberagtig travlhed forud for den nye operation »Verbesserung«. Mod slut-ning af juni kom de første divisions- og brigadefalinger, og den 2. juli regimentsbefalingen. Til angrebet blev udpeget hele RIR 215, 1½ bataljon RIR 214 og 1½ bataljon RIR 216. Hos os opstod store vanskeligheder under forberedelserne. Vi kunne ikke opnå, at kompagnierne i stormen forinden i det mindste kunne få nogle få dage i hvil. Selvom regimentet havde deltaget i stormen den 22. juni, og havde måttet indsætte alle kompagnier i »for-bedringer af stillingen«, måtte den selv klare sig. Den 3. juli kunne endeligt 9. Kompanie, der uafbrudt havde været i stilling siden den 10. juni, afløses af 7. Kompanie. Tung om hjertet måtte regimentskommandøren beslut-te sig til, hvilke kompagnier, der skulle deltage i angrebet. På den anden side måtte 9. Kompanie trækkes tilbage, da der foruden de vedvarende tab under indsættelse, antallet af udmattelsessyge var foruroligende stor. Den 4.

juli blev så III/215 afløst af II/215. Fra RIR 216 blev et kompagni stillet til disposition for regimentet. Divisionen havde i sin befaling til angrebet bestemt, at kun udhivlede enheder skulle anvendes. Regimentet fremlagde derefter detaljerede beviser for, hvordan disse »udhivlede tropper« var blevet indsat. Der blev stillet umenneskelige krav til vore soldater. Alle bortkommanderede blev kaldt tilbage, så intet personel blev anvendt til lastning og ledsagning af materielvogne. Regimentsmusikken måtte transportere miner, hvorunder Gefr. Sprank fra 7. Kompanie den 2. juli faldt under artilleribeskydning.

På baggrund af tidligere erfaringer skulle bataljonsdepoterne modtage: 100.000 infanteripatroner, 15.000 håndgranater, 150 pigtrådsruller, desuden bølgeblikksbuer til dækninger, rigeligt med skanseværktøj, specielt krydshakker. Forplejningsdepoterne skulle råde over tre dages rationer, og hver bataljon 2.500 flasker mineralvand. Hertil kun flere tusind miner.

På grund af de manglende signalforbindelser bagud, var forberedelserne meget vanskelige, og Major Muther var herunder en overordentlig stor støtte for regimentskommandøren ved at organisere bagude og ved at føre de nødvendige forhandlinger med stormbataljonen. Desværre styrkede Major Muther den 7. juli under en forøvelse med sin hest. Hptm. v. Puttkamer måtte derfor i sidste øjeblik springe til og lede angrebet fra Royère-hulen.

Trods alt arbejde, trods overmenneskelige anstrengelser under klargøring af materiel, syntes det næsten som kunne regimentet ikke grave stillingen til stormenhederne i rette tid. Da kom 9. Kompanie/216 os til stor hjælp, og muliggjorde at den særlig pressede 4/215 kunne tildeles et par dage i hvil. Kompagniet havde den 3. juli måttet udholde en overordentlig kraftig beskydning, så mandskabet ubetinget havde behov for hvil inden stormen. Ydermere fik regimentet fra sikkerhedsbesætningen i Monampteuil den sidste nat assistance fra to kompagnier til transporter.

Den 4. juli modtog Lt. Ehrenkiel, Lt. Heyde og Lt. Schikora, samt Vizefeldw. Meyer 5. Kompanie, Jernkorset I. Klasse.

Nu var alt parat til angreb. Hvad der menneskelig muligt for en succesfuld gennemførelse, var gjort. Armerings- og transportkommandoer, kompagnier, den store bagage, kamptræn, regimentsmusik, oppassere, alle havde været indsat til det yderste. Blot et par dage længere og alle ville være brudt sammen af overanstrengelse. Evakueringen af sårede, signaltjeneste, minekastere og maskingeværer – alle var godt forberede. 200 kanoner og 300 minekastere stod klar til på sekundet at åbne ild. Kodeordet »Moritz« var tilgået alle troppeenheder og betød, at tidspunktet var kommet.

Organisation til angrebet:

Afsnit Hansa (215)							Afsnit Meckenburg (214)	
Oberstlt. Bonsack							Oberst Brentano	
							I/214	
Storm	8/215	5/215	6/215	2/215	3/215	1/215	Hptm. Pagenstecher	
Grupper	7	6	5	3 og 4	2	1		

9., 11. og 12. Kompanie besatte stormudgangsstillingen. To delinger pionerer fra 6/Pi.18 var tildelt. 7. Kompanie var bataljonsreserve venstre under Hptm. Jacobi, der havde underlagt 4 MG fra 3. MG-Kompanie og to grupper pionerer fra Reserve-Pionier-Kompanie 46. 4. Kompanie var bataljonsreserve højre under Oblt. v. Hüls, ligeledes med 4 MG og 2 grupper pionerer 46. 10. Kompanie var underlagt som reserve for Stormkommandøren, Hptm. v. Puttkamer i Royère Ferme.

Regiment 216 deltog med patruljer og stillede et kompagni i skillelinjen til Afsnit 214. Et MG-Kompagni fra 215 stod klar i Presles, mens 3/216 som brigadereserve var placeret i Filain og ved kanaltunnelen. To kompagnier fra henholdsvis 214 og 216 stod som divisionsreserve bag divisionens fløje. Ydermere var der til angrebet tildelt et kompagni fra Sturm-Bataillon 7, Minenwerfer-Bataillon 8, Minenwerfer/Gruppe reserve, 4 flammekaster grupper med hver to flammekastere og 6 infanterikanoner fra Sturm-Batterie 7.

Samarbejdet med naboenhederne var af overordentlig stor vigtighed. Frem for alt drejede det sig om at skaffe det nødvendige materiel og ammunition frem til fronten. Transporterne gennem Ailette-dalen, der lå under fjendtlig observation, var om dagen så godt som umulig, og de få adgangsveje lå om natten hele tiden under beskydning. Den farlige transport af de tunge miner kostede megen tid. Selvom der blev stillet transportgrupper, krævede det alle førere fulde handlekraft at sikre opbygningen af angrebsvåben og den nødvendige ammunition. Der manglede skudsikre dækninger, men gunstige omstændigheder skånedes os trods den fjendtlige beskydning for større eksplosioner. Fra divisionsbefalingen:

- 1) Iværksættelse af »Verbesserung«: 8. juli. Tidspunkt for infanteriangreb: Kl. 0430. Længde af virknings-skydning med artilleri, mine- og granatkastere: 4 minutter.
- 2) Samtidig med 46. RD angreb sker der operationer med begge højre og venstre nabodivisioner.
- 3) Signalet fra minekasterne i Monampteuil (3 samtidige skud) sker på stormdag kl. 0426.

Regiment 215 var den 8. juli kl. 0330 klar til angreb: 1., 3., 2. Kompanie med tildelte kommandoer fra Sturm-Bataillon 7 og 6/Pi.Komp. 18: 1. Komp. som Sturmsäule 1 med opgaven af storme den 2. Siegfried-Linje fra punkt 69 til Punkt 67 – 3. Kompanie (Sturmsäule 2) syd Royère-Ferme med opgaven at storme Punkt 4 til Punkt 6 – En gruppe fra 2. Kompanie som Sturmsäule 4 mod Sappe til betondækning – 6. Kompanie som Sturmsäule 5 i tilslutning til 2. Kompanie, til bataljonsgrænsen. Hertil sluttede sig 5. Kompanie i midten og 8. Kompanie på venstre fløj af afsnittet. Underlagt var 3 gruppe/Sturm-Bataillon 7, 3 grupper 6/Pi.18. Som bataljonsreserve var 7/215 og to grupper pionerer 46, 11. Kompanie, Minenwerfer-Abt. I/215 og tre minekastere fra M.W.-Abt. II/215. 10. Kompanie befandt sig som regimentsreserve i Royère-hulen. Til besættelse af udgangsstillingen stod 9/215 (højre) og 12/215 (venstre) parat. Som bataljonsreserve for I/215 var 4. Kompanie placeret i Munitions-hulen.

Selvom vejret om dagene i forvejen stadig havde været skønt, satte det om natten ind med regn. Med uret i hånden ventede alle med tilbageholdt åndedræt på lyssignalet fra Monampteuil. Minutterne gik langsomt. Uden pause plaskede vandet ned over stormtropperne. Ved fjenden var der mærkeligt stille, kun af og til faldt et skud. Så var tiden indløbet. Kl. 0426 faldt artilleri og miner ned over de fjendtlige grave. Præcist 3½ minut senere blev minekasterne og et halvt minut senere artilleriet lagt frem. Øjeblikkeligt gik stormtropperne til angreb. I et ustoppeligt stormløb blev overalt alle fastsatte mål indtaget, enhver modstand brudt og angrebet flere steder ført langt ud over målene. På højre fløj befandt sig 1/215 under Lt. Deppe og en stødtrop fra Sturm-Batl. 7 under Lt. Hartwig. Uden større modstand løb 1/215 den såkaldte trekant over ende og trængte ind i anden Siegfried-Stilling. Her kom det til hårde nærkampe, hvorunder Offz.St. Schwittay og Schmidt, samt Lt. Hertwig udmærkede sig. 3/215 under Lt. Witt nåede sit mål i et spring, men måtte overvinde hårdnakket modstand ved en betondækning. Med håndgranater brød Vizefeldw. Oeser og Uffz. Kröger modstanden. Ved Punkt 6 stødte 2/215 under Lt. Bading på en hårdt kæmpende fransk stilling. Lt. Bading, som var langt foran resten af enheden, blev hårdt såret. Lt. Lucker førte angrebet videre. Den franske stilling, hvor en kaptajn, en løjtnant og omkring 20 mand fortvivlet forsvarede sig, blev indtaget, og et modangreb kort efter afvist med infanteri- og MG-ild. Dele af 1. og 3. Kompanie trængte af iver ligeledes frem over den befalede linje og ind i den første Siegfried-linje, rullede den op og tog yderligere fanger. Der blev opnået kontakt på begge fløje. De enheder, der var trængt for langt frem, gik med deres fanger tilbage til anden Siegfried-linje. Forbindelsesgravene fremad blev udbygget som sapper. Den gamle hindring fra før den franske erobring, var for største delen stadig i god stand, og kunne mange steder øjeblikkeligt udbedres. Det var en bitter fornemmelse for enhederne, at vores artilleri, der ved starten på stormen var lagt frem, fortsat skød for kort, så undvigelse måtte foretages på tidspunkter. Omkring kl. 7 indtraf der en pause i kampene. Efter en time øgedes den fjendtlige ild endnu engang. I/215 havde et bytte på 10 officerer, 114 mand, 1 MTG og 8 automatgeværer (*Fusils mitrailleurs*).

Vore egne tab beløb sig ved I/215 til 6 døde og 22 sårede. Lt. Bading døde næste dag af sine alvorlige kvæstelser.

Ved II/215, der skulle storme fra Punkt 6 til Punkt 25, fik 6. Kompanie energisk frem få sekunder efter starten af virkningsskydningen for at være beskyttet heraf. Den anden Siegfried-linje, som i første omgang ikke blev erkendt som sådan, blev passeret, og under Lt. Mau stødte kompagniet helt frem til første Siegfried-linje. Franskmand på vej tilbage fra 2. Siegfried-linje blev for størsteparten taget til fange. Under oprulningen af den første Siegfried-linje tog Lt. Mau med fem af hans modige folk endnu 70 fanger. Under hensyn til sin opgave faldt Lt. Mau og kompagniet tilbage til 2. Siegfried-linje, hvor der yderligere blev hentet 50 fanger og to officerer ud af dækninger. Foruden mange våben erobrede kompagniet to MG, der øjeblikkeligt blev sat i stilling og anvendt med franskmændene. Også her blev der omhyggeligt sørget for kontakt til begge sider.

5/215 brød ved Punkt 18 ind i anden Siegfried-linje via en her liggende fjendtlig sappe, og rullede graven op mod vest. Lt. Boysen løb forud for sin stormgruppe og blev såret af en håndgranat. Lt. Pflüger (observationsofficer) overtog øjeblikkeligt føringen. Offz.St. Braun gjorde et fremragende arbejde under oprulning og afspærring af stillingen. Han trængte ind i en dækning og såredes af en håndgranat, der blev kastet mod ham. Da franskmændene i dækningen ikke ville overgive sig, blev de røget ud med flammekaster. Allerede kl. 0510 mødtes fløjene af 6. og 5. Kompanie og etablerede kontakt. Under oprømningen af grave og dækninger blev yderligere 50 franskmænd taget til fange, og yderligere 4 maskingeværer erobret. Kl. 1230 overtog Lt. Gäde føring af kompagniet. På dette tidspunkt var alle alt organiseret og besat.

8. Kompanie trængte frem ved Punkt 25 og overvandt kraftig fransk modstand ved Punkt 26 sammen med en stødgruppe fra Sturm-Bataillon 7. Lt. Thomsen ¹⁾, som blev hårdt såret af en håndgranat, og hans gruppe havde en afgørende andel i nedkæmpelsen af sappen ved Punkt 26. Mens en del af 8. Kompanie mod vest trængte frem

¹⁾ Lt.d.R. Thomas Thomsen døde den 16. juni 1938.

mod Punkt 19, fortsatte Lt. Ehrich med sin gruppe ind i den sappe, der mod sydøst gik i retning af Punkt 22. Graven blev forsegleet. Her udmærkede sig ligeledes San. Vizefeldw. Berndt sig på fremragende måde. To franske modangreb blev her uden problem afvist. Målet var fuldstændig nået. Kompagniet havde taget omkring 15 fanger, tre *Mitrailleuse*, talrige geværer og håndgranater.

Det blev ikke nødvendigt at indsætte 7. Kompanie. Den og 11. Kompanie støttede de stormende enheder med transporter under den voldsomme beskydning. Modstanderen lagde øjeblikkeligt Russen-Slugt og de bagliggende områder under en kraftig beskydning, som forsatte ind i eftermiddagen, men som ikke anrettede skader. II. Bataillons tab omfattede 5 døde, 6 hård- og 27 lettere sårede.

9. og 12. Kompanie besatte øjeblikkeligt udgangsstillingerne. Begribelig vis afventede også regimentskommandøren resultatet af stormen med stor spænding. Det var et grufuld-skønt syn, som vores artilleri og minekastere iværksatte deres skydning, overvældende samlet over målene. Allerede kl. 0514 gav opstigende lyskugler i Afsnit B, vished for, at de befalede mål var indtaget. En halv time senere ankom melding med hund, der angav detaljer om tab og om opnået tilslutning. Fra Afsnit C (II/215) ankom melding først meget sent, da hverken ordonnanser eller hunde kunne slippe igennem den kraftige beskydning af Russe-Slugt. Som ordonnansofficer kunne Lt. Eckmann kl. 0705 bringe den første melding fra Hptm. Jacobi: »Angreb overalt lykkedes, grave etableret, kontakt overalt etableret. 1 kaptajn, 70 mand taget til fange, sandsynligvis flere«.

Fra Afsnit C blev der kl. 0906 med lyskugler påkaldt spærreskydning, der først efter 20 minutter meget sent blev udført, trods signaler med lys og flag. Fra naboregiment 214 var der også allerede på et tidligt tidspunkt indgået melding om, at dens mål var nået med undtagelse af et stykke grav ved Punkt 118 og 120, hvor kampen stadig rasede, og først ved middagstid blev erobret i endnu en storm.

Regiment og division havde endnu engang opnået et strålende resultat. Alle mål var nået, og fjenden havde herved mistet den beherskende højderyg *Chemin des Dames* og dens observationsmuligheder. Fra nu af var det os, der kunne se modstanderens adgangsveje og slugte, observationer, der hidtil ikke havde være mulige. Det var sikkert, at modstanderen ville forsøge at genvinde det tabte, men vi mistede ikke én meterjord under de efterfølgende modangreb. Sammen med 214 blev 23 officerer, herunder 2 bataljonschefer, og over 500 mand taget til fange. Fra Regiment 215 kom fra I. Bataillon 10 officerer og 135 mand, fra II. Bataillon 2 officerer (en bataljonschef med adjutant) og 183 mand. I mellemterræn og i første *Siegfried*-linje blev 85 franskmænd begravet efter stormen. Fra de franske stillinger blev der hentet 4 MG og 1 tysk MG, 23 *fusils mitrailleurs*, 30 selvlade geværer, omkring 200 geværer, en tysk minekaster, 5 granatkastere mm. Af stor vigtighed var fundet af en ny form for gasmaske og en hemmeligstemplet befaling, der blev fundet på en bataljonschef.

Hvordan franskmændene vurderede dagen, fremgår af en fransk hærberetning fra den 9. juli:

I afsnittet syd for *Filain* havde artilleriaktiviteten ved midnat nået største heftighed. Tyskerne rettede et stærkt angreb mod *Pantheon* (Punkt 262 – kvadrat 1126/5), der på strålende måde blev afvist. Mellem *les Boves* og *l'Epine de Chevreigny* har franskmænd gennemført et modangreb mod de grave, som tyskerne i går besatte. Efter en meget heftig kamp, der fra de franske soldaters side blev ført med beundringsværdig energi, blev den energiske tyske modstand brudt, og kastede ud af den første franske linje over en front af 1500 meter. Med denne strålende succes har franskmændene tilbageerobret den største del af det, tyskerne med deres mægtige angreb i går opnåede mellem *Pantheon* og *Ferne Froidmont*. Efter nye meldinger blev dette tyske angreb gennemført med kræfter fra 3 forskellige divisioner, forstærket med særlige angrebstropper og flammekaster-pionerer med en samlet styrke på 12 friske (?) bataljoner. De franske troppers flotte holdning under forsvaret er rosværdig, og har tilføjet tyskerne grusomme tab, som det fremgår af udsagn fra fanger.

Heller ikke de tyske hærberetninger fremhævede i særlig grad tilbageslag, og måtte mange gange tie, men de har aldrig i verden udbasuneret et åbenbart nederlag med en sejrxfanfare, som her gjort i den franske hærberetning. At *Chemin des Dames* foran vores front i hele dens bredde var erobret, næsten 500 fanger taget og et omfattende bytte erobret, lod sig dog ikke skjule!

I Divisionsbefalingen den 8. juli stod at læse:

Under føring af deres kommandører, Oberst Brentano og Oberstlt. Bonsack, og under fælles ledelse af brigadekommandør Oberst Krause, har de nedersaksiske regiment 214 og 215 den 8. juli kl. 0430 som beordret stormet de fjendtlige stillinger på begge sider af *Royère-Ferne* i en bredde på 2.350 meter og en dybde på 400 meter efter stedvise forbitrede nærkampe. Mindre dele af RIR 216 sluttede sig på eget initiativ til 47. R.D. angreb. ... I de erobrede grave blev der fundet talrige nyindrettede stilling til tunge minekastere, der desværre ikke var komme på plads. Indtil nu er 23 officerer, herunder 2 bataljonskommandører og omkring 500 mand fanger indbragt. På grund af dette er tilstedeværelsen af den franske 129 ID i vores afsnit blevet bekræftet. ...

Med dette angreb har divisionen i hele dens brede trængt dens linje frem, og overalt nået den befalede linje.

Sign. v. Wasielewski

Uddrag af den tyske hærberetning af 9. juli 1917:

Ved Heeresgruppe Deutscher Kronprins blev et angreb til forbedring af vores stillinger langs Chemin des Dames med fuld succes gennemført. Efter et ildoverfald mod stormmålene, brød infanteriet frem, dækket af afspærringsild fra artilleriet. Stormtropperne fra Nedersaksen, Thüringen, Rhinlandene og Westfalen erobrede i et kraftfuldt angreb de franske grave syd Pargny og Filain over en bredde på 3½ km og fastholdt den opnåede linje mod 5 fjendtlige angreb. Som afledning var kort forinden stormafdelinger trængt ind i de franske grave ved vejen Laon – Soissons, og efter løst opgave som befalet returneret til egne linjer med et stort antal fanger. Den overalt heftige modstand gav modstanderen store tab, der under de resultatløse modangreb også i løbet af natten, yderligere øgedes. Der blev indbragt 30 officerer og over 800 mand fanger. Omfanget af erobret krigsmateriel er meget betydelig.

Telegram fra Heeresgruppe Deutscher Kronprinz fra 9. juli 1917:

Til H. Majestæt den tyske Kejser og Konge af Preussen

Deres Majestæt takker jeg på vegne af de mig underlagte tropper for de den tapre 13. ID rettede anerkennende ord. De vil for os alle være en ansporer for trofast opfyldelse af pligten.

Samtidig har jeg lejlighed til for Deres Majestæt at berette over gårsdagens succesfuldt angreb. Det lykkedes 46. Res.Div. med dele af 103. ID og 47 Res.Div. og den erfarne Sturm-Batl. 7 i et overraskende indbrud at fravryste fjenden 3500 m af sine stillinger og indbringe over 750 fanger.

Angrebet dannede afslutningen på 10 på hinanden følgende operationer, der efter afslutningen på Aisne-slaget, igen skulle bringe Gruppe Vailly i besiddelse af en anvendelig stilling.

Takket mønsterværdig, målrettet indsats og forberedelser af Gruppe Vailly, men frem for alt takket være vore troppers herlige angrebsånd, lykkedes alle angreb og målene nået. Foruden tunge blodige tab, led fjenden under Gruppe Vaillys angreb et totalt tab på 87 officerer, 3100 mandag i fanger, 2 gravkanoner, 91 MG og 109 hurtigladegeværer.

Den Øverstbefalende

Wilhelm, Kronprins af det Tyske Rige og af Preussen

Den 12. juli tilgik følgende telegraf fra kejseren, og blev fra fly nedkastet ved kommandostationen:

Alle førere, der ved Gruppe Vailly har ansvar for den fortræffelig samvirke af alle våben og det succesfulde angreb den 8.7., og alle tropper især infanteriet og pionererne, der båret frem af sejrsvilje i kraftfuld storm beviste deres overlegenhed over fjenden, udtaler jeg min særlige anerkendelse ligesom min og Fædrelandets tak.

Sign. Wilhelm I.R.

Enkelte underofficerer og mænd, der under stormen særligt havde udmærket sig, blev kommanderet til Kronprinsens hovedkvarter, hvor de modtog Jernkorsets I. Klasse og i flere dage kunne hvile ud. Men på trods af roen, på trods af de skønne indkvarteringer, skulle de alligevel ikke have været helt tilfredse ... der blev kun serveret etape-forplejning!

Den 8. juli skød Reserve-Feldartillerie-Regiment 46 i alt 14.550 granater til feltkanon og 5.600 til felthaubits. Ilden fra vores artilleri og minekastere havde efter samstemmende bedømmelse fra deltagerne, ligget godt, og havde både lammet fjendens artilleri og infanteri. Det er selvforståeligt, at vores sejr ikke kunne være opnået uden den mægtige ildstøtte fra artilleri og minekastere. Imidlertid begyndte nu efter stormen de ulykkelige episoder, hvor artilleriet skød for kort og ramte egne grave og området bag disse. Nødråbene fra fronten giver et rystende billede af de vanskeligheder, vores tropper havde på grund af dette. Til tider måtte vores stillinger rømmes, da der tilsyneladende hele tiden var batterier fra vores artilleri, der øvede præcisionsskydning mod vore grave. Skud, der gik for kort under en sejrrig storm, blev accepterede af de tapre frontkæmpere, men ikke vedvarende beskydninger, der på uhørt måde gik på nerverne. En kompagnifører foreslog, at fører for artilleriet til stadighed skulle sendes frem i forreste grav, så han »på eget krop« kunne erfare virkningen af vores artilleri. Andre førere frasagde sig ansvar for at holde stillingen. Indgående undersøgelser fandt sted, der fuld og helt bekræftede infanteriets klager. En meget skarp divisionsbefaling fastlagde, at batteriførere dagligt skulle lede indskydningen af deres batterier fra forreste grav. Men alligevel var artilleriet kun delvis skyld i problemet. Som det i dag ligger fast, blev vore pjecers skudvidde overordentligt reduceret af de atmosfæriske forhold, og formodentlig også af stemsøen. Selvom mange batterier, især feltbatterierne, skød med højest mulige elevering efter at de forud allerede havde lagt ilden op til 2000 meter frem, lå deres ild delvis i, delvist bag vore grave. Det er herunder påfaldende, at spærreild oftest lå godt, mens forstyrrelses- og virkningsskydninger derimod ofte lå mindre godt. Vi ved i dag, at en stor del af skylden, foruden de nævnte atmosfæriske årsager, lå i de udslidte

kanonrør og den uensartede ammunition. Regimentskommandøren fandt den 8. juli i de erobrede grave tyske granater, hvor føringsringen overhovedet ikke var slået an. Med sådan ammunition og sådan våbenmateriel var gennemførelsen af en præcisionsskydning mere, end artilleriet evnede, og selvom artilleriets førere af alle grader kunne forstå vores bitterhed, kunne de kun vanskeligt ændre forholdene. Efter at II/RFAR 46 den 8. juli måtte indstille skydningen, da afstanden var blevet for stor, kom der igen klager over, at vores artilleri ikke skød tilstrækkeligt. Men lad os huske situationen: artilleriet måtte placeres bag bakkerne bag Monampteuil, da fjenden havde fuld indsigt i Ailette-dalen. Før den 8. juli var det ikke muligt at trække artilleri tættere på. I dalen ville intet batteri have overlevet blot en enkelt dag. De franske stillinger måtte først erobres, før artilleriet kunne bringes frem. Fra de stormede franske stillinger kunne man blandt andet tydeligt se indgangen til bataljonskommandostationen i Russen-Slugt, og alt trafik heromkring. Det er uforståelig, at vi ikke havde langt flere tab.

I aftentimerne startede en kraftig fjendtlig artilleriild. Fra linjen blev der – omkring kl. 2050 – anmodet om spærreskydning langs hele fronten. Omkring kl. 23 blev der igen ro. Et angreb fulgte ikke. Endnu to gange blev der skudt spærreskydning. Formentlig havde vore enheder taget en fjendtlig afløsning for forberedelserne til et angreb. Natten til den 9. juli tog 2. Kompanie en officer fra det franske IR 159 til fange, efter at denne havde mistet orienteringen i kratermarken. Han fortalte, at den 129. franske ID havde haft så store tab på grund af vores angreb, at store dele af reserve-divisionen (77 ID) havde måttet indsættes. Den franske 129 ID var fuldstændig udkæmpet og havde under artilleribeskydningen af reservestillingen haft »enorme« tab.

Om morgenen blev de nye stillinger kraftig beskudt, hvorunder 1. Kompanie havde betydelige tab (2 døde, 5 hårdt sårede). Den 8. og 9. juli havde regimentet følgende tab:

Lt. Voss 1.MGK – faldt til eget artilleri
 Lt. Bading 2/215 hårdt såret – døde den 10. juli
 Lt. Thomsen, hårdt såret
 Lt. Cornils, hårdt såret – i første omgang meldt savnet
 Lt. Boysen, såret
 Lt. Braun, såret

27 underofficerer og mænd faldt, 86 såret

8 underofficerer og mænd var meldt savnet, herunder Vizefeldm. Georg Walter, 8. Kompanie.

Fire af de savnede var faldet, fire såret faldet i fangenskab. Regimentets tab 1. – 10. juli var 54 døde (heraf to officerer), 182 mand såret (heraf 4 officerer), 4 i fangenskab. Til sammenligning havde RIR 214 26 døde (1 officer), 5 savnede, 142 sårede.

Efter at modangreb kl. 2200 tilsyneladende var brudt sammen i spærreild, blev I. Bataillon afløst af III/215 i stormudgangslinjen. I. Bataillons stab, 1. og 2. Kompanie og halvdelen af 1. MG-Kompanie rykkede til Nouvion, 3. og 4. Kompanie forblev underlagt Hptm. v. Puttkamer.

Den 10 juli var opstillingen:

Oldenburg 216	Hansa 215	Mecklenburg 214
3 1	8 5 6 10 12 9	3 1 2 9 12 11
2 4	7 4 3	5 6 8
10	2. MGK 3 MGK	10 – regimentsreserve
5	11 ½ 1 MGK	7/216 Afsnitsreserve og skillelinje sikring
Kanaltunnel	6 og 8/216 Afsnitsreserve i Filain	5 og 7/214 i skovlejr Nouvion

11 og 12/216 var i Presles. 9/216 i brigadereserve syd for stemsøen. Stab I/215, 1. og 2/215 og ½ 1. MGK var placeret i skovlejren Nouvion.

I løbet af 11. juli blev der gennemført endnu en forskydning for at skabe en samlet indsættelse af bataljonerne. Resten af 1. MGK kunne ligeledes trækkes ud.

Fangne franske officerer berettede, at en gasskydning den 6. juli mod en slugt havde haft meget gode resultater. Nu blev der af deres udtalelser fastlagt placeringen af en regimentskommandostation og denne i løbet af natten belagt med 330 gasminer. Kommandøren her var Oberst Guillaumat, som senere blev øverstkommanderende for den franske besættelse af Tyskland.

Vore patruljer (Utfz. Lauxmann, Grünemann, 9. Komp., Utfz. Verhülsdonk, Lucht, 12. Komp., Offz. St. Vanasch, 1. Komp.) fastslog en uhyggelig stilhed i den fjendtlige grav. De fremskudt posteringer var trukket tilbage, hvorimod en meget stærk gravbesætning var yderst vagtsomme. Frem for alt trak fjenden i løbet af den 11. juli igen artilleri til, især tungt, og beskydningen øgedes hele tiden.

Den 12. juli blev det ret ubehageligt. Om eftermiddagen blev Royère-Ferme og skråningen med dens talrige dækninger og med bataljonens kommandostation i to timer bearbejdet med helt svære sager. Herunder undgik vores Massa (Hptm. v. P.) på et hængende hår at blive begravet. Ahrenkiel og jeg arbejdede helt tilbage, hvor dækningen er overdækket af et tykt tag, mens kaptajnen opholdt sig helt fremme. Allerede de første granater slog ned lige foran kommandostationen, trykkede forvæggen ind og kastede nogle kubikmeter jord og sten ind i dækningen. Også fra loftet løsnede der sig nogle kilotunge sten. Til alt held hørte kaptajnen granat komme hylende, og havde netop tid nok til at springe så langt ind i dækningen, at han ikke helt blev begravet. Han var imidlertid i den grad klemt fast mellem stole, døre og stenmasser, at vi havde besvær med at få ham befriet. En ordentlig forstuvning og et par skrammer var resultatet, men det var naturligvis for vores forbilledlige Massa ingen grund til at forlade os. Næste morgen blev vi endnu engang lakket til med de tung tingester. Denne gang fik Ahrenkiel i den bageste del af kommandostationen en fuldtræffer. Loftet holdt, men den lille fik en vognladning sten ned over hans adjudant-skrivebord og han bandede inderligt. Jeg lavede også vrøvl og forklarede ham, at jeg ikke lagde synderlig værd på hans invitationer til fuldtræffere ... han havde nemlig lige bedt træde ind i hans del af dækningen (Eckmann).

Den 14. juli fik en fuldtrækker en tung mine tæt på indgangen til regimentets kommandostationen til at sprænge i luften. Enkelte folk blev herved såret. Unteroffizier Jensen ¹⁾, den dygtige ordonnans ved regimentsstaben, der under flere kampe havde udmærket sig, faldt. Regimentet havde allerede flere gange gjort opmærksom på risikoen ved de miner, der siden angrebet, lå forskellige steder, men der var ikke mandskab til at bringe dem væk. Det var et mirakel, at ikke hele kommandostationen forvandlede til en ruin. Næste morgen blev endnu en velprøvet ordonnans ved regimentsstaben, Utffz. Höfer og den mangeårige oppasser for regimentskommandøren, Gefr. Schmidt, såret. Höfer blev på grund af tapperhed forfremmet til Vizefeldwebel.

De sidste dage før afløsningen blev afsnittet ny inddelt. Til venstre afgav vi to kompagniafsnit, mens vi til højre overtog et afsnit fra RIR 214. Med denne ændring kunne en fuld bataljon trækkes tilbage til hvil i skovlejren ved Nouvion.

Skovlejren var af os blevet væsentlig udbygget. Den lå mellem Nouvion og Laval. Her var den store bagage, kamptræn og enheder i hvil placeret. Desværre var her ingen vand, der med hestevogne måtte hentes flere kilometer væk i Nouvion. Våbenmester, Vzfeldw. Freitag fik til opgave at undersøge mulighederne for en righoldig vandforsyning. Vand kunne ganske vist hentes i en klar kilde i Nouvion, men hvordan kunne man anlægge en ledning uden materiel og uden værktøj? Efter lang tid søgning i de ødelagte landsbyer skaffede Våbenmester Freitag støbe- og smedjernsrør, lerrør, haner og muffe ved afmontering og nedrivning, og begyndte med hjælp fra musikerne, det vanskelige arbejde med at lægge en vandrørledning. To hovedtrafikåre mod fronten skulle passeres, hvor der dag og nat var overordentlig stærkt trafik. Meter for meter blev der gravet rende, rør lagt og interimistisk tætnet. Hverken rørtænger eller gevindskærer stod til disposition. Våbenmester Freitag filede gevind i rørenderne. Efter at havde pakket med garn fra gamle strømper, måtte musikerne på kommando dreje røret til højre til de ikke længere kunne bevæge det. Ler- og jernrør blev tætnet med cement eller bly. I en have, ikke langt fra kilden, blev der af gamle mursten bygget en samlebrønd med overløb, og herfra gik vandledningen videre til skovlejren, hvor der blev etableret fem tappelsteder med gode messinghaner. Faldet på rørledningen var tilstrækkelig, og snart kunne kammeraterne, som hjemme i køkkenet hos mor, dreje på hanen og få klar, rent vand.

Den 19. juli blev vi afløst af 43. Res.Division, der overtog Afsnit Hansa med RIR 202 og 203.

Regimentet forskød med tog til Wiège-Faty, la Vallée og Lemé. Herefter fulgte nogle dages velfortjent hvil i skønt vejr og tilstrækkelige kvarterer. Divisionen og frem for alt Regiment 215 havde gjort en god præstation i stillingen foran St. Gobain, specielt i gennemførelsen af gode patruljer. Langs Chemin des Dames fandt vi ydermere et nyt område at kende: gennemførelsen af en større angrebsoperation. Hvad Divisionen her præsterede, tilhører historien. Overøst med anerkendelse forlod vi stillingen. For først gang i tredje krigsåar var vi igen blevet stillet overfor større offensive opgaver. Det havde været en tung belastning, at man i næsten to år havde anvendt os på den stærkt begrænsede krigsskueplads ved Ypres, og det er et bevis på fremragende krigerisk sindelag hos vore tropper, at de ikke kun strålende bestod denne prøvelse, men at deres kampværdi hele tiden steg i stedet for at dale. Det var stolte, men også vanskelige dage, vi i juni og juli 1917 kæmpede og led på den solbeskinnede Chemin des Dames. Efter tab op næsten 800 mand forlod vi afsnittet. 5 officerer var døde, 7 såret. 151 mand var døde, 347 såret, mens 271 var blevet syge. Disse høje tab blev i mindre grad lidt under angrebene, men langt mere under de overordentlig svære beskydninger, der dag og nat lå over stillinger og bagland. Den nødvendige

¹⁾ Der kan være tale om Unteroffizier Peter Magnus Jensen, 18-03-1895 i Haderslev, som døde på lazarettet i Marle efter at være blevet hårdt såret. Imidlertid står han til at være død den 21. juni 1917. Hvis det rettelig er 21. JULI er sammenhængen sandsynlig.

afløsning kunne kun gennemføres uregelmæssigt. Hvil havde vi dårligt haft i denne periode. Af samme grund øgede antallet af syge under indsættelsen. Foruden mave- og tarmproblemer, den såkaldte 5-dages feber og mistanke om malaria, betændelser i fødder, mathed, gigtproblemer opstod mange forkølelser. Desuden var plagen fra utøj meget stor. På trods af stor bekymring, kunne der ikke stilles meget op. Regimentet havde de 31. juli en kampstyrke på 73 officerer, 2.251 mand. To gange var der tilgået erstatningspersonel i størrelsesorden 130 mand. På baggrund af disse tal syntes regimentet fuldt kampdygtig. De indviede viste imidlertid, at de gav et falsk billede. Mange kommandoer var indregnet i kampstyrken, men var ikke del af styrken i graven. Det var imidlertid denne sidste del det bar hovedbyrden af kampene, og dermed også den største afgang af tab og syge. Der smeltede gravstyrken hurtig og uopsættelig sammen, og nødråbene på afløsning var berettiget. Hvad der foruden de sejrige angreb og den tapre udholdenhed under det voldsomme bombardement, blev ydet af arbejde langs Chemin des Dames, kan kun måles ved at kikke på de enkelte dels indsats. Hver eneste transport af forplejning, ammunition og materiel, dag og nat, var et dødsridt gennem Ailette-dalen. Signaltjenesten havde ydet en strålende indsats under de meste vanskelige forhold. Vores hunde ydede godt tjeneste i det uvejsomme terræn.

Fra de højere myndigheder var der udstedt forbud mod stokke. Imidlertid anvendte skyttegravssoldaten en stok af bitter nødvendighed og som støtte i det vanskelige terræn. Derfor medførte forbuddet utilfredshed. Men intet bliver spist så varmt som det tilberedes: meget snart kom der vidtgående begrænsninger i forbuddet. Praktiske forsøg fra medlemmer af de højre stabe i at falde og i at blive hængende - mere eller mindre ufrivilligt - viste snart forbuddets uholdbarhed. Derfor blev anvendelsen af stokke tillad indenfor en bestemt linje i forhold til fronten og senere også, at de blev taget med i kvarter »i det omfang, at det ikke er indflydelse på det militæriske indtryk«. Ifølge dette skulle en stok med garnløkker bindes fast over bajonetten, en regel der skabte forståelig tilfredshed og glæde. En spøgefugl havde på kanten af »Alimentenbecker« - som Bassin d'Alimentation hed i soldatermunde - opsat et skilt, hvorpå der stod: »Hatte og stokke afgives til garderoben. En dygtig garderobedame søges«. Mange gik forbi med smil om læberne.

Hauptmann Murray fandt heltedøden den 18. juni som han først på aftenen gik gennem stillingen. I år havde han uafbrudt ført sin bataljon. Han havde en udtømmelig arbejdskraft, og var besjælet af omsorg for sine folk. Trods store tab, trods en evig omskiftning blandt underførere og erstatningspersonel, lykkedes det ham at føre sin bataljon som en fast tømret enhed. Vi så på ham med stor respekt. Hans død betød et svært tab for regimentet. Han fandt sit sidste hvilested på kirkegården i Ardon ved Laon.

Også Major Muther forlod os i disse dage. Under forberedelserne til operationen den 8. juli, som han skulle lede som infanterifører, styrtede han om formiddagen med sin hest og pådrog sig en forstuvning i foden. Efter igen at være tilbage, blev han forsat til Tyrkiet til en operation, der skulle få betegnelsen »Pascha II«. Major Muther havde allerede tidligere i sin tjenestetid for størstedelen gjort tjeneste i udlandet. Han havde været i Kina og Sydvestafrika, og havde før krigen været leder af officerskrigsskolen i Bolivien. Det var lykkedes ham efter krigsudbruddet at nå tilbage til Tyskland, og havde samme dag som Hptm. Murray overtaget sin bataljon. Han glæde ved arbejdet, hans fulde iver for nye opgaver, havde hele tiden været til stor gavn for regimentet. Hans angrebsbefalinger var gennemtænkte til sidste detalje og forbilledlige. En sammenligning af tal kan måske tydeliggøre, hvor hurtigt regimentets styrke faldt. Som eksempel er vist skyttegravsstyrken ved III/215 på forskellige tidspunkter.

	Start på indsats Chemin des Dames	28. juni	7. juli før angrebet	11. juli
9. Kompanie	140	117	98	71
10. Kompanie	128	107	86	69
11. Kompanie	148	101	83	?
12. Kompanie	146	97	81	65
	562	422	348	ca. 270

Hvis så blot disse tal for »gravstyrke« havde været korrekte. Men fra disse skulle trækkes 20 mand fra hvert kompagni, indsat i transport af mad, som der her skal omtales med nogle få ord. Alle, der var med, ved hvad det vil sige i den mørke nat at arbejde sig frem ad mudrede veje eller på tværs af terrænets sumpe og kratere, tynget ned at tunge kurve med forplejning på skuldrene, med brødsække på ryggen og sække i hænderne med øvrige fornødheder. Alle adgangsveje, vejkruds og broer lå uophørligt under kraftig beskydning. Det krævede stor viljekraft med lasten at finde frem til tropperne i forreste grav. Det tog timer før madhenterne totalt udmattede nåede deres kompagnier. Nu kan man regne ud hvad det betød, med den synkende bemanning, ikke alene at besætte graven, gennemfører den anstrengende vagttjeneste, genopbygge de ufærdige eller sønderskudte dele af graven, og trods alt dette ikke alene hele tiden være klar til at afvise fjendens angreb, men også til at deltage i en

dristigt angreb. Disse opgaver nåede grænsen af det mulige, og det var ikke tegn på svaghed, når bataljonsførerne hele tiden henviste til den synkende styrke og anmodede om afløsning. Med den spændte situation på alle fronter, var en afløsning med andre divisioner, der for de flestes vedkommende også var involveret i hårde kampe, ikke overalt muligt. Det drejede sig derfor om at holde ud!

Telefontelegram til 46. Reserve-Division den 20. juli 1917:

Ved divisionens afsked efter fire ugers hårde og succesfulde kampe under Gruppe Vailly, udtaler jeg endnu engang til alle fører og medlemmer af den udmærkede division, min helt særlige anerkendelse og min varmeste tak for alle de fortræffelige resultater.

Til enhver tid parat til handling og arbejde har divisionen i hårde kampe fravristet de bedste franske tropper den så vigtige Chemin des Dames stilling, og dermed de hårdt omkæmpede observationsmuligheder, og sejt fastholdt mod alle stærke modangreb

Jeg ønsker divisionen af hjertet en tilstrækkelig hvile og uddannelsestid, dermed den på ny forstærket, med dens forbilledlige angrebsånd og så ofte bekræftede tapperhed, kan hæfte nye laurbær til deres fane, og til den endegyldige undertvingelse af fjenden kan opnå nye sejre til gavn for fædrelandet. Mine bedste og hjerteligste ønsker ledsager divisionen på hvilken jeg til enhver tid altid har kunne stole på.

Sign. Kühne

Generalleutnant og fører for Gruppe Vailly

Under indsatsen langs Chemin des Dames var regimentets samlede tab:

		Døde	Sårede	Syge	Fange
I juni:	Officerer	3	3	1	-
	Mandskab	78	225	113	-
I juli:	Officerer	2	4	7	-
	Mandskab	73	115	150	4
Samlet tab: 778 mand					

De i juni 1917 faldne var:

1. Kompanie: Rich. Harmel, Fritz Müller, Joh. Sass.
 2. Kompanie: Aug. Pach, Lt. Kurt Weber, Ernst Wiesner.
 3. Kompanie: Wilh. Lorenz, Gefr. Herm. Niederdeppe, Julius Piontkowski, Ufffz. Otto Spreckels, Ufffz. Hans Sieversen.
 4. Kompanie: Joh. Buschmann, Wilh. Bohne, Friedr. Heusch, Lt. Wilh. Kruse, Josef Slizewski.
 5. Kompanie: Hptm. Franz Murray, Heinr. Braun, Ufffz. Ludw. Burmeister, Hellm. Franke, Friedrich Lux, Vzfeldw. Theodor Meier, Diedr. Rettmer, Emil Seifert.
 6. Kompanie: Herm. Grieger, Gefr. Adolf Marohn.
 7. Kompanie: Berthold Bahr, Max Blöborn, Ufffz. Ewald Bethke, Gefr. Herm. Dombrowski, Max Höhne, Ernst Rehder, Ufffz. Heinr. Rathje, Aug. Traulsen.
 8. Kompanie: Josef Bell, *Carl Albert Helming, 25-02-1887 i Broager. Død på Feltlazaret 158 i Laon den 21.6.1917*, Friedrich Meyer, Ufffz. Heinr. Pasemann, Albert Atech.
 9. Kompanie: Johs. Köhnke, Ufffz. Louis Lüking, Herm. Reichhold, Heinr. Rosenquist, Lt. Pawlowski, Karl Seedorf.
 10. Kompanie: Ufffz. Ferd. Bodemeier, Herm. Biebel, Paul Clausen, Wilh. Dwenger, Wilh. Krüger, Albert Langelübbecke, Karl Müller, Axel Sauerberg, Gefr. Paul Voss.
 11. Kompanie: John. Adameczyk, Ufffz. Rudolf Chrismann, Ufffz. Broder Hansen, Vzfeldw. Max Jacobsen, Paul Walles, Paul Prange, Leopold Schubert, Paul Stier, Willi Zwick.
 12. Kompanie: Friedr. Bartz, Herm. Buhe, Alfr. Bastian, Vzfeldw. Friedr. Carl, Joh. Eckenberg, Gefr. Herm. Hoffmann, *Ufffz Peter Magnus Jensen, 18-03-1895 i Haderslev, død 21-06-1917 på lazaret i Marle*. Joh. Kapiwans, John. Mohr, Willi Pohlmann, Alb. Röckmann, Gefr. Franz Santer, Wilh. Sahlmann, Hans Schlüter, Rich. Warning.
1. MGK: Wilh. Möller
 2. MGK: *Andreas Jacobsen, 10-02-1894 i Skovby, død 22-06.1917 på lazaret i Arcon.*
 3. MGK: Wilh. Menck.

De i juli 1917 faldne var:

1. Kompanie: Kurt Böttner, Max Brüggmann, Friedr. Donner, Martin Danielczyk, Rob. Krüger, Herm. Lange, Wilh. Lenschow, Ufffz. Walter Märtens, Ufffz. Peter Möller, Herm. Medbrow, Otto Peisker, Walter Pieper, Karl Stephan, Arthur Bolkmann.

2. Kompanie: Lt. Paul Bading, Erich Blohmer, Karl Busse, Henry Hinrichsen, Karl Ungerer, Anton Bronkowski.
3. Kompanie: Reinhold Hörnke, Vzfeldw. Wilh. Schütt, Heinrich Tietjen, Paul Voigt.
4. Kompanie: Ufffz. Paul Knoop
5. Kompanie: Vzfeldw. Eberhard Blask, Walter Fischer, *Unteroffizier Stehan Hillebrand, 02-10-1888 i Heidelberg, bopæl i Brede. Faldt 09-07-1917 ved Chevregny*, Wilh. Heuer, Josef Kienzler, Arnold Klupp, Abr. Löwenstein, Gerh. Ruppert, Franz Spaude, Ufffz. Bruno Schwieger, Adolf Scheper, Jacob Wierzorkiwicz, Gefr. Wilh. Weissenberger.
6. Kompanie: Wilh. Andresen, Otto Grüning, Gefr. Julius Gehrhardt, Ufffz. Wilh. Jensen, Ufffz. Max Januschewski, Ufffz. Friedr. Löwenstrom, Heinr. Schwichtenberg, Wilh. Timme, Stanislaus Wosniak.
7. Kompanie: Heinr. Breiholz, Joh. Bier, Johs. Hock, Gefr. Bernh. Krey, *Gefr. Peter Lund, 19-02-1878 i Gæbøl, faldt 14-07-1917 på Chemin des Dames*, Gerh. Nienader, Gefr. Eduard Spranek, Otto Walter.
8. Kompanie: Otto Boock, Albert Boeck, Gefr. Paul Bornemann, Vzfeldw. Georg Walter, Ernst Winkel, Emil Winkel.
9. Kompanie: Paul Børhin, Gefr. Friedr. Sieck, Freidr. Goldmann, Wilh. Gutena, Albert Jachnick, Julius Mengert, John Ropers.
10. Kompanie: Aug. Beszon, Alfr. Sund, Aug. Widner. *Musketier Axel Joseph Sauerberg, 19-05-1897 i Haderslev, døde 19-07-1917 på Res.Laz. Neue Welt i Berlin efter at være blevet hårdt såret.*
12. Kompanie: Joh. Swirski, Gustav Schepe
1. MGK: Gefr. Georg Laas, Lt. Friedrich Voss.

De døde blev sat til hvile på 46. Reserve-Divisions kirkegård i Ardon nedenfor Laon. I dag hviler de på den tyske soldaterkirkegård »Laon-Bousson«.

Der var kun ringe tid til at besøge byen Laon. Ud over dens flotte placering med den store udsigt mod syd helt til Chemin des Dames, 15 km væk, og dens flotte katedral, havde den ikke megen tiltrækningskraft på os. Laon lå på tider under fjernild og led meget under flyangreb, specielt området ved banegården.

Det lykkedes for de langs Chemin des Dames indsatte tyske divisioner at opnå yderligere stillingsforbedringer. Særlig voldsomt blev der kæmpet om Winterberg i den østlige ende af højderyggen. Allerede i august begyndte rasende franske angreb langs Aisne. Omkring på samme tid som alarmeringen efter den franske succes ved Verdun, den 20. august satte et punktum for vores hvil, forberedte Pétain ved Laffaux-hjørnet et – som han troede - ødelæggende slag. Efter en orkan af granater stødte franskmændene ganske vist den 23. oktober frem til Chavignon og Allemant og tog et stort bytte i fanger og materiel, men Filain forblev på tyske hænder og ved Royère-Ferme blev alle fjendtlige angreb slået i stykker. Først den 25. oktober lykkedes det modstanderen at træng ned ad nordskråningen af Chemin des Dames og ind i Ailette dalen. Planmæssigt blev vores linje lagt tilbage til nordsiden af Oise-Aisne kanalen. Endnu i over en uge rasede kampene – først i natten til den 1. november forlod de sidste tyske forposter stillingerne langs Chemin des Dames! Derimod måtte franskmændene fortsat kun kikke på Laon fra afstand.

Den 27. maj 1918 kunne de tyske hærberetninger meddele, at Chemin des Dames i hele sin længde endnu engang var på tyske hænder. Den 30. maj blev Marne nået, hvorved Chemin des Dames var udenfor skudafstand og bar blevet etapeområde. I septemberdagene begyndte så – som for fire år tidligere – også de sidste kampe om den blodmættede højde. Den 13. oktober 1918 var afgørelsen endegyldigt faldet. Chemin des Dames havde op-
hørt med at være kampområde.

Kapitel XXII

Helvedet ved Verdun, og hvordan vi mestrede det ¹⁾ (august til december 1917)

Månederne der fulgte det korte hvil efter indsatsen langs Chemin des Dames, var fulde af uhørte anstrengelser i mudder og pløre, med de hårdeste kampe og med blodige tab. Dertil kom en grim tyfus-epidemi, navnlig i III. Bataillon, så kompagnierne måtte rykke i stilling langs den sværeste forsvarskamp med kompagnier med latterlig få folk. Hvor man regnede med kompagnier, drejede det sig i virkeligheden om svage delinger på dårligt tre grupper eller mindre, således 12. Kompanie. Hvorfor kunne divisionen ikke trækkes ud? Hvorfor blev ikke friske regimenter indsat? For at kunne forstå den bitre virkelighed, må man først kaste et blik på den generelle situation.

I vest fortsatte Flandern-slaget 1917 med den ødelæggende, omfattende sprængning ved Wytschaete, hvor allerede den 16. august en ny engelsk operation blev indledt - andet Flandern-slag, der fandt sit højdepunkt den 22. august med de voldsomme angreb mellem Langemarck og Hollebeke. Frem til Houthulst skoven gik de områder tabt, der i 1914-1915 var tilkæmpet med usigelige blodofre. Division efter division måtte indsættes. Vi kendte Flandern og kunne forestille os, hvor vanskelige kampene her var. Den 18. september begyndte så den tredje del af Flandern-kampene – efterårsslaget, der fortsatte til begyndelsen af december, hvor englænderne, efter nogle få indledende resultater, blev hængende i muddret som vi engang.

Ved Verdun havde tegn på et større fransk støtteangreb i den grad forstærket sig i løber af sommermånederne, at der blev truffet omfattende forberedelser til et forsvarsslag. Den 11. august begyndte et gevaldigt artillerislag som forberedelse til det store infanteriangreb, der primært ville blive rettet på østsiden af Meuse. Husker vi billederne som vi første gang så ved Gremilly! Til forsvar mod dette angreb blev 46. RD først kastet ind som indgrebsdivision og siden som stillingsdivision. Mellem den 12. august og 9. oktober 1917 – altså i løbet af to måneder - blev der alene på vores side forbrugt 20 tyske divisioner (til sammenligning: i hele perioden fra 1.4.1917 – 25.9.1918, altså over 18 måneder, 45 tyske og 2 østrigske divisioner). Herudover rasede forfølgelses-kampene i det østlige Galizien, forsvarskampene langs Sereth, i Bulgarien befrielsen af Bukowina, gennembrudsslaget langs Putna og Susita i Rumænien, slaget om Riga ...

Med en følelse af lettelse var vi den 19. juli marcheret gennem Ailette-dalen, forbi stemsøen mod Laon, for at rekreere sig i hvilekvarterer, forstærke enhederne og gennemfører uddannelse. Under hele indsættelsen langs Chemin des Dames regnede det mærkværdigvis kun to dage, netop de to angreb dage 22. juni og 8. juli. Da det ikke gjorde forholdene overfor franskmændene vanskeligere, nærmere en lettelse, må vi vel indrømme, at himlen denne gang havde været på vores side. Det gode vejr fortsatte under hvilet. Regimentet var underbragt: Regimentsstab i Chateau Wiège-Faty, II. Bataillon i landsbyen Wiège-Faty, I. Bataillon i Lemé og III. Bataillon i La Vallée-aux-Blebs.

Der fulgte nogle få dages rekreation, og snart var de sidste ugers anstrengelser glemt. Sundhedstilstanden øgedes på grund af de gode kvarterer med rigelig nattehvil og grundig ernæring. Den nærliggende etape by Guise bød på mange fristelser. Byen med dens lille, højtliggende citadel, dens delvis gamle gader og huse, bød på meget interessant, og kantinen kunne her fremskaffe megen forplejning.

Den 25. juli blev Oberstlt. Bonsack sendt til Heersgasschule i Berlin, og Hptm. v. Puttkamer fungerede i hans sted. Samtidig tilgik befaling om, at Divisionen skulle forskyde til 5. Armee område. Som reserve for O.H.L. forblev den i første omgang i reserve. Regimentsstaben og et kompagni forskød til Pouilly, stab I/215 og tre kompagnier til Mogues, II/215 og 3. MGK til Thonne-le-Thil, 1 MGK til Villiers, 2. MGK til Charbeaux.

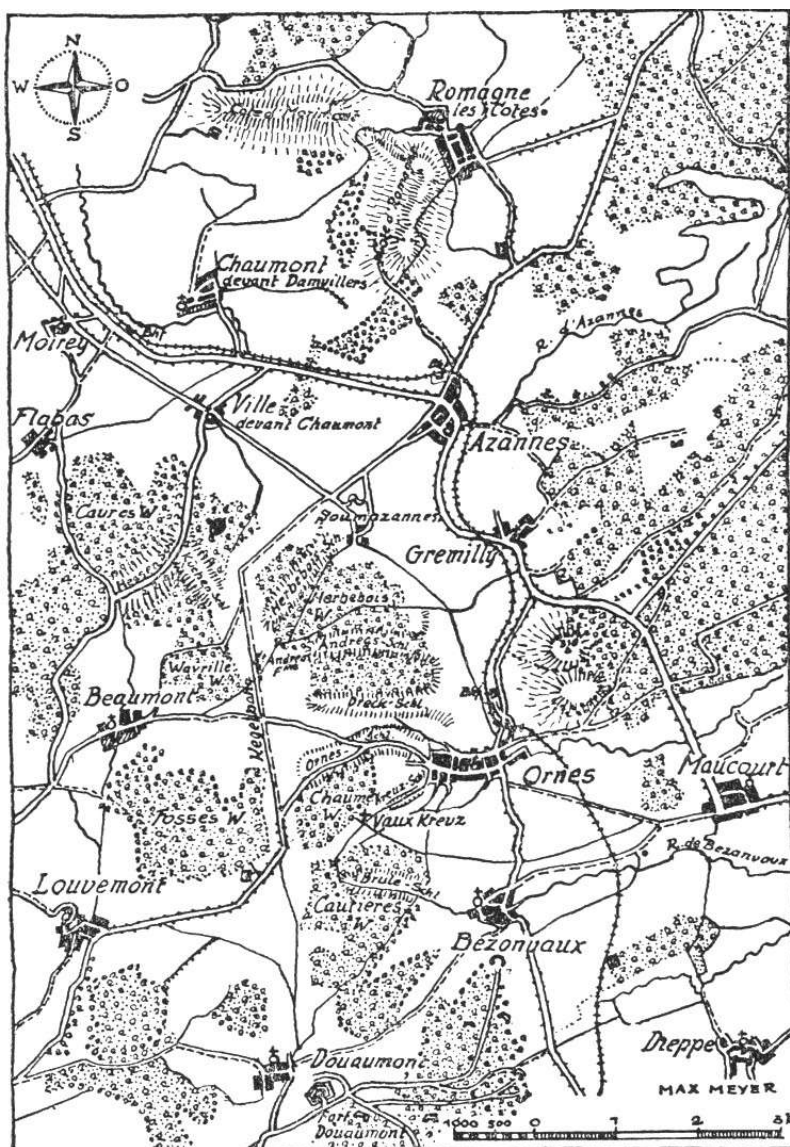
¹⁾ Officielle kampperioder: 14. august – 17. august: Stillingkampe foran Verdun
18. august – 9. oktober: Forsvarsslag ved Verdun
10. oktober – 7. december: Stillingskamp foran Verdun
25. oktober: Generobring af de nordlige Chaume skov
9. november: Generobring af de sydlige Chaume skov

I tilfredsstillende kvarterer og i starten i godt vejr, udnyttede regimentet fortsat tiden til hvil. Kronprinsen ønskede at hilse på de sejrige kriger fra Chemin des Dames. Der blev derfor truffet forberedelser til en parade, der den 2. august fandt sted sydvest for Avioth. Mens divisionens stod opstillet og præsenterede gevær, skred kronprinsen, ledsaget af fører for 5. Armee, General v. Gallwitz, fronten af. Han hilste på alle troppeheder og talte på hjertelig måde til mange medlemmer af regimentet.

Vejret blev køligere og mere regnfuld. Vore øvelser skulle forberede os på vores nye rolle som indgrebsdivision. Den 11. august blev der gennemført øvelse i divisionsramme.

Den 8. august var en særlig dag for regimentet. Major Muther og Feldwebelleutnant Minte modtog *Ritterkreuz mit Schwertern des Kögl. Hausordens von Hohenzollern*. Mens Major Muther ikke længere var ved regimentet, kunne Oberstlt. Bonsach overrække den velfortjente udmærkelse til den forbilledlige soldat og patruljefører, Feldw.Lt. Minte. Så vidt det vides, var det kun anden gang i hele hæren, at en Feldwebelleutnant modtog denne høje orden. Samme dag fejrede vores højagtede kommandør III/215, Hptm. v. Puttkamer sit bryllup med frk. v. Arnim. Alle vore hjerteligste hilsener fulgte ham ind i dette nye »kampafsnit« af hans liv.

Vores fremtidige skæbne lå nu fast, efter at vi var blevet underlagt 5. Armee og dermed var kommet ind i heksekedlen omkring Verdun. Hvor mange erindringer fremkalder lyden af dette navn ikke hos de mange hundredtusinder af tyske soldater. De bitre kampe om hver eneste meter bloddrukken jord, kom her i 4 krigsår næsten aldrig til ro. Hele tiden blussede større eller mindre træfninger op. Vores O.H.L. bestræbelser på at bringe denne fjendtlige hjørneste til fald, modstanderens seje forsvar, der indså faren, hvis Verdun faldt, førte til eksempelvis sammenstød materiel mod materiel, mand mod mand, i et trøstesløst landskab, ødelagt af millioner af granater, i mudder og pløre, i storm og i regn - alt dette gav en række uudslettelige og dog alligevel stolte erindringer. Der blev stillet endnu højere krav til de fysiske og psykiske ressourcer end langs Chemin des Dames, og overvundet. Hvad vore tropper udholdt - den stille heltegerning af så mange ukendte, der lydløst forsvandt i de mudderfyldte kratere - kan ikke skildres med ord. At vi kunne afslutte denne vanskelige tid med to succesfulde angreb og nogle fremragende patruljer, retfærdiggjorde den vurdering, O.H.L. havde givet os: »Egnet til de kraftigste angreb på alle fronter«. Mellem midten af august og begyndelsen af december var vi to gange indsat ved Maasgruppe Ost. Under den første periode standsede vi fjenden over en bred front, mens vi i anden periode som stillingsdivision langs Ornes-slugten i to angreb tilbageerobrede Chaume-skoven, hvorved vi forbedrede egen linjeføring og tilføjede fjenden store tab. Vi efterlod en stilling, der kunne fastholdes frem til det store angreb i efteråret 1918.

Vores første indsættelse fulgte en meget spændt situation. Vi vidste, at franskmændene planlagde og havde forberedt et stort angreb ved Verdun. Vi vidste, at den dag nærmede sig, hvor en orkan af jern ville falde ned over os i forsøget på at presse de franske linjer frem til stålområdet Briey og den for tyskerne uendeligt vigtige jernbanelinje Montmédy – Sedan. Vi vidste, at angreb kunne bryde løs hver dag det skulle være, og vi dermed ville blive indsat. Vi var for længst blevet fortrolige med navne i vores indsatsområde: Azannes, Ornes og nogle få kilometer foran os Douaumont! Her i Azannes og Grémilly befandt vi os på venstre fløj af den gamle tyske stilling, hvorfra det store angreb på Verdun var iværksat den 22. februar 1916. Ornes, Herbebois, Chaumeskoven og Keglebanen befandt sig dengang alle på franske hænder. Den daværende kommandør for Pionerer i V. Res.Korps i Afsnit Ornes, General v. Held, blev senere fører for 46. Reserve-Division. Fra Azannes fik en vej mod sydvest til den 2 km væk liggende »Kap det gode Håb«. Efter yderligere 2 km svingede vejen skarpt og gik så 4 km snorlige mod syd – den berygtede »Keglebane«, for så at svinge mod sydvest forbi Chambrettes-Ferme til Louvemont og videre til Bras på Meuse. Den sydligste del af Keglebanen stødte op til østsiden af Chaumeskoven. Knap 4 km syd for Chaumeskoven lå Fort Douaumont, der siden den 24. oktober 1916 igen var på franske hænder. Den 25. februar 1916 var den faldet i hænderne på tyskerne ved et overraskende angreb fra det brandenburgske IR 24. Længere mod sydøst, omkring 5½ km syd for landsbyen Ornes, lå det andet af Verduns forter, der havde befundet sig på tyske hænder: Fort Vaux, der den 7. juni var erobret af tyske enheder efter en fem dages underjordisk kamp. Efter voldsom fransk pres (General Nivelles) måtte også Vaux den 2. november 1916 igen opgives. Indtil 6 km – i luftlinje endda mindre – havde angrebet bragt vore regimentet fra Verdun. Ved vejkrydset St. Fine-Chapelle, sydøst for Fleury, står i dag et mindesmærke i form af en døende løve, der skal symbolisere den tyske hær, der efter fransk opfattelse forblødte ved Verdun. På siden mod Verdun bærer den inskriptionen »Juni – Oktober 1916«. Vejskiltet ved siden af angiver afstanden til Verdun som 6 km! Efter rømningen af Forterne Douaumont og Vaux var højdepunkterne i kampene nået, og stridighederne dalede indtil midten af december 1916, hvor de igen steg til yderste heftighed. Det næste franske storangreb, der skulle bryde de tyske linjer, skulle 46. RD opfange. Samtidig rasede kampene oppe i Flandern med en hidtil ukendt voldsomhed. Bixschoote, Langemarck, Houthulst skoven – regimentets første indsatsområder i prene 1914/15 – var endnu engang centrum i forbitrede kampe. Bixschoote var allerede faldet. Nu meddelte en hærberetning den 18. august 1917 at »Langemarck efter forbitrede kampe var gået tabt«.

Over en front på mere end 20 km bredde brød nu det franske angreb ved Verdun løs.

Stillingsbesættelse ved Regimentet 1. august 1917

Regimentsstab:

Kommandør: Oberstlt. Bonsack
 Adjudant: Lt. Willers.
 Ordonnansofficer: Lt. Steger.
 MG-Officer: Lt. Schmidt.
 Signal-officer: Lt. Pfüger
 Minekaster-officer: Lt. Marck.
 Rettergangs-officer: Lt. Rummelspacher
 Regimentslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Gasbeskyttelsesofficer: Offz.St. Behnke
 Fører for store bagage: Offz.St. Algermissen
 Regimentsintendant: Feldhilfszahlmeister Grambert
 Regimentssskriver: Vizefeldw. Grüneberg
 Regimentsvåbenmester: Vizefeldw. Freitag

I. Bataillon

Kommandør: Oblt. v. Hülst
 Adjudant: Lt. Körner
 Læge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Feldhilfsarzt Schnapauff
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requard
 Intendant: Zahlmeister-Stellv. Kirst.
 1. Kompanie: Lt. Deppe
 Lt. Bartsch, Friese, Winkler, Offz.St. Schmidt – Feldw. Offz.St. Ernst
 2. Kompanie: Lt. Sieling
 Lt. Lückner, Dörries, Gräwe, Offz.St. Banasch – Feldw. Offz.St. Echierenbeck
 3. Kompanie: Lt. Witt
 Lt. Georg Weber, Oeser, Feldw.Lt. Meyer, Offz.St. Danowski – Feldw. Offz.St. Simon

- 4. Kompanie: Lt. Heinze
Lt. Ohrhausen, Eldagsen, Engel, Offz.St. Koch – Feldw. Offz.St. Maasch
- 1. MG-Kompanie: Lt. Guttermann
Lt. Reh – Feldw. Hessler
- 1. MW-Abteilung: Lt. Hockauff

II. Bataillon:

- Kommandør: Hptm. Jacobi
- Adjutant: Lt. Ahders
- Læge: Stabsarzt Dr. Appel
Unterarzt Koch
- Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck
- Intendant: Beamtenstelv. Sass
- 5 Kompanie: Lt. Knapp
Lt. Thamssen, Fiehler, Offz.St. Schmidt – Feldw. Offz.St. Behrens
- 6. Kompanie: Lt Rau
Lt. Jacobsen, Gorzel, Frerk, Thode, Offz.St. Frey, Ruesch – Feldw. Offz.St. Rolf.
- 7. Kompanie: Lt, Ohlmer
Lt. Gäde, Heyde, Feldw.Lt. Schwan, Offz.St. Pinkowski – Feldw. Offz.St. Kruse.
- 8. Kompanie: Lt. Erich (fra 5. august Lt. Wittkopf)
Lt. Prieser, Jessen, Offz.St. Braun – Feldw. Offz.St. Lange.
- 2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann
Lt. Hansen, Scheidhauer – Feldw. Rabbatz
- MW-Abt. II: Feldw.Lt. Krösche.

III. Bataillon:

- Kommandør: Hptm. Puttkamer
- Adjutant: Lt. Ahrenkiel
- Læge: Ass.Arzt Danielsen
Ass.Arzt Brunzema
- Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
- Intendant: Feldhilfszahlmeister Grambart
- 9. Kompanie: Lt. Schaper
Lt. Wilken, Kracke, Biliesener. – Feldw. Offz.St. Grotjahn
- 10. Kompanie: Lt. Lang
Lt. Bertram, Feldw.Lt. Minte – Feldw. Offz.St. Sohrweide.
- 11. Kompanie: Lt. Pierau
Lt. Niethardt, Fuhrken – Feldw. Offz.St. Reeck
- 12. Kompanie: Lt. Schikora
Lt. Lind, Offz.St. Elize – Feldw. Offz.St. Hinz.
- 3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
Lt. Iken, Bode, Hecker – Feldw. Fuchs.
- MW-Abt. III: Offz.St. Menzel.

Afkommanderede: Hptm. Meyer (Kreiskomm. Cessières), Lt. Ehrich (fra 5. 8. Rekr.Depot 46. RD), Lt. Wagenfeil (Hafenamt Aalst), Lt. Grütter (Feldkriegsschule 7), Lt.Thierbach, Reinken (Sturmkompanie 46 RD), Feldw.Lt. Kahle (Wirtschaftskompanie 46 RD).

11. august var regimentets forplejningsstyrke: 99 officerer, 2.499 underofficerer og mandskab, 235 heste. Kampstyrken var 73 officerer, 2.469 underofficerer og mænd, 28 MG 08, 1 russisk MG, 2 engelske MG, 14 MG 08/15¹⁾

¹⁾ Kampstyrke var ikke en entydig betegnelse. Den ændredes flere gange i løbet af krigen. På dette tidspunkt omfattede den alle afkommanderede (også til divisionen), folk på orlov, syge, personel ved store bagage og ved kamptræn. Målestok for enhedernes styrke er derfor alene gravstyrken, dvs. antal folk i skyttegraven. Hvordan disse ændrede sig, vil fremgå senere. Som eksempel er her tallene for III. Bataillon pr. 15. august:

- 9. Kompanie: 11 underofficerer, 104 mand
- 10. Kompanie: 10. underofficerer, 95 mand
- 11. Kompanie: 13 underofficerer, 101 mand
- 12. Kompanie: 13 underofficerer, 102 mand

Herfra skal endda trækkes afgivelser til Minenwerfer-Abteilung III.

Den 13. august kl. 10 kom ordren til forskydning. Bataljonerne var rykket ud til en større øvelse, mens artilleriet gennemførte skarpskydninger. I alt hast blev enhederne trukket sammen. Minenwerfer-Kompanie 246 blev på ordre fra AOK5 allerede ved middagstid med lastbiler bragt til 28. ID. Om aftenen blev I. Bataillon transporteret fra Carignan, II. Bataillon fra Lamouilly. Den 14. august fulgte regimentsstab og 1. og 2. MGK fra Lamouilly, mens III. Bataillon under Lt. Lang til fods forskød fra Montmédy til Villers-les-Mangiennes, hvor den gik i bivuaik. Til dels på ubeskrivelig dårlige veje, nåede de øvrige enheder deres kvarterer: Regimentsstab i Villers-les-Mangiennes, I. Bataillon i Mönchholz-lejren 2 km nord for Romagne. II. Bataillon rykkede først til Romagne, men blev så på grund af kraftig beskydning, trukket tilbage i bivuaik i skoven ved Mönchholz-Ferme

Allerede natten til den 15. august blev divisionens regimenter alarmeret på ordre fra AOK 5, da et større angreb forventedes. RIR 214 besatte Volker-stillingen på vejen Villerhessenplatz til Kap det gode Håb med to bataljoner. RIR 216 lå i skoven ved Spincourt. Regiment 215 stod om natten i regnvej på gaderne i Azannes, uden orientering, uden kort, blot med ordre til at besætte Volker-stillingen. Fra artillerister fik man at vide hvor »nogenlunde« stillingen skulle ligge. Til sidst fandt Lt. Willers en slags grav, der i sidste ende skulle vise sig at være den savnede stilling. I/215 rykkede ind til højre og II/215 til venstre fra Kap det gode Håb til Grémilly. Kl. 0200 rykkede III/215 ind i Mönchholz-lejren. Som det begyndte at blive lyst og bataljonerne indrettede sig som anvist, indtog regimentsstaben en kummerlig lille kælder i Hus Nr. 30 i den regelmæssigt beskudte Azannes og optog forbindelsen til de højre stabe, der ikke havde det bedre end vi. Divisionens stab ankom i løbet af natten til Romagne-bakkerne, hvor den end ikke fandt en dækning. Til sidst blev den og brigadens stab ligeledes placeret i en kælder i Romagne, senere i »kommandostationen« på nordskråningen af Romagne-højderne. Hver af regimenterne fik underlagt en artilleriafdeling fra RFAR 46. Bataljonerne havde de foregående dage til dels store marchpræstationer ad dårlige veje bag sig, og måtte nu under beskydning og i regn, mere eller mindre leve under åben himmel.

I løbet af de næste dage rekognoscerede samtlige officerer og Vizefeldwebel hele det terræn, der kunne komme i betragtning ved modstød i 228. og 228. ID-områder. Vejret blev bedre, endda godt, så de bivuaikerende enheder fik det lettere. I løbet af den 16. august øgedes artilleribeskydningen betragteligt, især mod den højre nabodivision. Man forventede nu tyngden i det fjendtlige angreb mod højre halvdel af Maasgruppe Ost, og mod stillingerne på begge sider af Keglebanen. Under denne ild faldt under en opklaring den 17. august, den veltjente Offizierstellvertreter Schwittay, der allerede langs Chemin des Dames havde vist sin tapperhed. De bagvedliggende landsbyer, eksempelvis Azannes, blev stærkt beskydt. Under denne beskydning faldt ligeledes regimentskommandørens oppasser, Dollhopf, foran regimentets kommandostation.

Den 18. august øgedes beskydningen betydeligt, så det fjendtlige angreb syntes nært forestående. Den sidste bataljon fra 214 blev midlertidigt trukket frem, mens III/215 og en bataljon fra 216 skulle holde sig alarmeret i lejrene. Som sikkerhedsbesætning i Volker-stillingen blev Landsturmbataillon Kitzingen og Halbbataillon Chemnitz indsat. Artilleriilden steg i den grad den 19. august at også III/215 og en bataljon fra 216 blev trukket frem til Volker-stillingen. Volker-stillingen selv lå under beskydning med gas. Den artilleriild, der i natten til 20. august lå over infanteristillingerne, gik fra kl. 0400 over i en heftig trommeild. Kl. 0530 fulgte det fjendtlige infanteriangreb mellem fra skoven foran Avoncourt og Keglebanen. Det lykkedes fjenden at tage den forreste grav ved 28. og 228. Inf.Div. Kl. 0910 iværksatte 214 modstød på begge sider Keglebanen, men kom kun langsomt frem på grund af den voldsomme artilleriild. Som følge af disse begivenheder blev I/215 lagt frem til Birnbaum-slugten, II/215 forblev i stilling, III/215 stod hele dagen nord for vejen mellem Kap det gode Håb – Azannes klar til modangreb. Regimentsstaben flyttede til Højde 267 ved Azannes, fandt her en lille, tidligere mand-skabsdækning og indrettede sig nødtørftigt, generet af millioner af lopper. Regiment 216 blev med to bataljoner lagt frem til Volker-stilling til erstatning for Regiment 214, der var rykket længere frem.

I afsnit »g« var fjenden trængt frem til Orne-slugten. Artilleribeskydningen fortsatte uformindsket. I morgengryet den 21. august havde det indsatte Regiment 214 i 228. ID afsnit, afvist to fjendtlige angreb. III/216 blev sat i march mod 25 RD, I/215 blev i morgentimerne stillet til disposition for 104. Brigade (228. ID) og rykkede kl. 7 frem til Wavrille-skoven. 3 og 4/215 lå med halvdelen af 1. MG-Kompanie i Küchen-Slugt, Stab, 1 og 2/215 med den anden halvdel af 1. MGK lige nord for Fus.Regt. 35 kommandostation. De overtagne minekastere var så beskidte, at de først måtte bringes i orden. Bataljonens opgave var sikring af højre flanke af afsnittet mod fjendtlig angreb i retning Beaumont. Ved middagstid lå Wavrill-skoven under særlig voldsom artilleriild, hvorunder en indgang til en dækning blev gennembrudt. 1. Kompanie havde herved 4 døde og 6t sårede. III/215 stod hele dagen klar til at gribe ind. Den tog kontakt til den fremskudte I/215 og rekognoscerede situationen, egne enheders indsættelse og adgangsveje, da man allerede samme nat forventede, at bataljonen skulle rykke frem. II. Bataillon forblev i dens stillinger. Om aftenen indløb befaling til, at 46. RD skulle afløse 228. Inf.Div.. Lt. Willers og Lt. Schmidt begav sig herefter den 22. august frem til IR 48 kommandostation på St. André Ferme ved

siden af Keglebanen for at aftale afløsning og tildelinger frem til gennemført overtagelse. III/215 var underlagt IR 48 og kl. 0030 trukket frem i hovedstilling II i midten af Wavrille-skoven til 200 meter øst for Keglebanen. Under fremrykningen havde bataljonen enkelte tab på grund af gasbeskydning. Lt. Lang indsatte kompagnierne: 9. Kompanie til højre for Keglebanen i støttepunkt 18. og 19. Bag Wavrill-skoven lå 11. Kompanie til venstre for Keglebanen, mens 12. Kompanie og 3. MGK lå i grave ved et stenbrud. Minenwerfer-Abteilung III placerede to minekastere 200 meter syd for St. Andre Ferme, og overtog yderligere fire minekastere fra Regiment 48. Også Regiment 216 var underlagt 228. Inf.Div. og trukket frem i II. hovedstilling.

Mens om eftermiddagen artillerikampen fortsat steg, ankom kl. 18 ordre fra Gruppe om, at 228. Inf.Div. ikke skulle afløses af 46. RD, men i stedet af 33 RD. De indsatte dele af 46. RD skulle forblive i afsnittet indtil de blev afløst af 33. RD. Ved dette skabtes der meget forvirrede kommandoforhold. Både divisions- og regimentskommandører havde fuldstændig fået frataget kontrollen over deres enheder. Befalinger ankom nu fra tre forskellige divisioner. Bataljonernes spredte underlægges under de enkelte fremmede regiment var ikke behagelig.

Kl. 1930 fulgte et fjendtligt angreb på Beaumont, Jäger- og Panzer-Slugt, der delvist gik tabt. 4. Kompanie blev kl. 23 trukket frem til østkanten af Beaumont til sikring af afløsningen af Füs.Regt. 36 med RIR 216.

III/215 fik kl. 17 ordre fra IR 48 til at afløse de dele af Reg. 48 og 214, der stadig befandt sig i forreste linje af Afsnit »f«. Kl. 21 begyndte en meget heftig beskydning. Området var indhyllet i røg og støv. Man forventede endnu et større angreb. Bataljonsfører, Lt. Lang, besluttede derfor at lade kompagnierne rykke frem uden af afvente ordre. På grund af den kraftige beskydning ankom kompagnierne kun til stillingen efter betydelige tab og med forsinkelse.

Den 23. august så fordelingen således ud:

- I/214 = forreste linje i Afsnit »g«.
- II/214 = 2. hovedstilling
- III/214 = Andreas-slugt
- Stab 214 = Ville
- I/216 = forreste linje Afsnit »e«
- II/216 = Volker-Stilling – Gruppe reserve
- III/216 = stilling vest for Beaumont til disposition for 25. RD.
- Stab 215 = Højde 267 ved Azannes.
- I/215 = (efter 4. Kompanies returnering kl. 0500) Küchen-Slugt
- II/215 = Volker-Stilling
- III/215 = Forreste linje Afsnit »f«

III/215 meget vanskelige afløsning af afsluttet omkring kl. 0400, Kompagnierne var indsat som følger.

- 11. Kompanie = til højre i Støttepunkt f og y
- 9. Kompanie = bagved i K²-graven og i Panzer-Slugt
- 12. Kompanie = til venstre i den sydlige del af Magdeburger-Graben frem til Punkt 782 og i kratere i retning støttepunkt y
- 10. Kompanie = i den nordlige del af Magdeburger-Graben i Støttepunkt x
- 3. MG-Kompanie = i Panzer-Slugt ved Bataljonens kommandostation og i en underjordisk kaserne 400 meter øst herfor.

Forbindelserne til højre og venstre var meget vanskelige, og forbindelsen mellem kompagnierne om natten kunne kun ske med patruljer. Hele dagen lå en kraftig artilleriild over alle kompagniernes stillinger. Mandskabet af næsten fuldstændig dækningsløse, men hvert kompagni disponerede dog over en dækning med plads til omkring 20 mand. Formentlig på grund af vores ret effektive artilleri kom det forventede fjendtlige angreb ikke til gennemførelse. Også 2. MGK blev i løbet af dagen trukket frem med 9 maskingeværer til afløsning af et MGK fra Regiment 48.

Hele det bagved liggende terræn lå under voldsom artilleribeskydning. Regimentets kommandostation blev ramt af en fuldræffer, og også II. Bataillon led under beskydningen. Den havde alene som reserve i Volker-Stillingen i dagene 15. – 24. august 4 døde og 32 sårede.

Den følgende dag, 24. august, lå igen voldsom artilleri over stillingerne. Alle søgte i kraterne den eneste dækning, der fandtes. Stillingen ved Beaumont på begge sider af Keglebanen lå under planmæssig beskydning af selv de tungeste kalibre. Indgangene til bataljons- og sanitetsdækninger blev ødelagte. Det var tydeligt, at fjendens næste angreb ville blive rettet mod Keglebanen. Derfor blev to MG fra 1. MGK placeret ved Regt. 48 kommandostation (St. André Ferme), et MG i Støttepunkt 18 og et MG i Støttepunkt 19. Et fjendtligt infanteri angreb fulgte ikke.

II/215 fik kl. 2030 ordre til med tre kompagnier at besætte Hovedstilling II øst og vest for Keglebanen i Afsnit »f«. Kl. 23 var enhederne på plads: Stab II/215 i den gamle Füs.Regt 35 kommandostation i Wavrille-skoven, 6. Kompanie i hovedstillingen øst for Keglebanen og Andreas-Slugten, 7. Kompanie stillede ordonnans kæde fra Regt. Kommandostation 48 til fronten, resten var placeret i Küchen-Slugt, 8. Kompanie i Blokhuse i Wavrille-skoven. 5. Kompanie forblev sammen med Landsturm-Bataillon Kitzingen som sikkerhedsbesætning i Volker-Stillingen.

Om aftenen ankom et forkommando fra III/Res. 67 til forberedelse af afløsningen.

I løbet af den 25. august lå uafbrudt en voldsom ild over alle stillinger. 12. Kompanies stillinger blev fuldstændig jævnet med jorden. Kun ved at vige ud til kraterer foran linjen og den rømmede første franske grav, kunne store tab undgås. Kompagniet havde to døde og flere sårede på grund af eget artilleri, der skød for kort. Hele området mellem Fay-skoven og Keglebanen var indhyldet i krudtrøg. Bagskrånings stillingerne i »e« og »f« og dækninger blev beskydt med de tungeste kalibre. Eget artilleri skød fra morgenstunden uafbrudt, og standsede kun når kanonrøren måtte køles af. På trods af den rasende ild kunne man også ved dagslys se ammunitionskolonner komme rasende langs Keglebanen i strakt galop. Det var et frygteligt syn, når en fuldræffer slog ned blandt hestene.

Fly og lænkeballoner meldte om stærke fjendtlige forskydninger bag fronten og på vejen Verdun – Bras, og blev lagt under ild fra langtrækkende artilleri. Dump drønedede fra skoven ved Grémilly skudene fra de tunge fladbaneskyts, som beskød Verdun, og hvis ild først blev åbnet efter en kraftig røgduglægning.

Det var tydeligt, at et nyt fjendtligt angreb stod umiddelbar foran. Feberagtig arbejdede MW-Abt. III på frigørelsen af de fire overleverede, men begravede minekastere, for at de kunne indsættes i forsvaret. Forgæves – næppe var de igen skudklare før de endnu engang blev begravet af artilleriilden.

Forplejningen gav utrolig vanskeligheder. Køretøjer kunne kun med kold forplejning køre frem til stenbruddet, men kostede regimentet fem heste. Herfra måtte forplejningen så bæres frem af hold, der havde store tab. Det var en mærkbar mangel på drikkevarer. Depoterne med forplejning var for længst forbrugt.

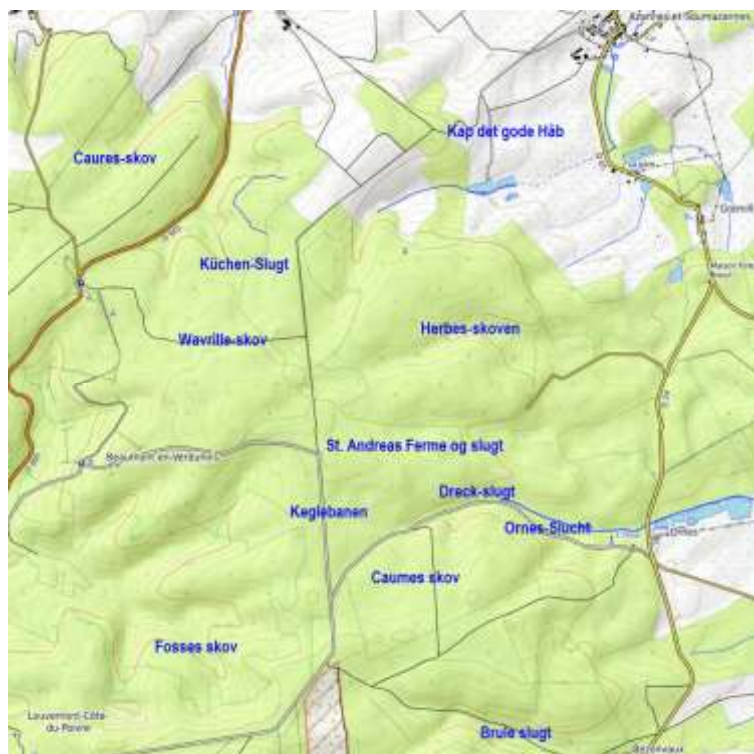
Signalmidlerne svigtede totalt. Kun med brevduer kunne der om aftenen anmodes om virkningsskydninger, da der af III/215 blev formodet et snarligt angreb. Anvendelsen af signalmidler var fuldstændig uundværlige. Fra alle mulige regimenter var mandskab samlet. Med største besvær blev skanseværktøj med vogn fra den store bagage bragt frem til stenbruddet.

Den 25. august var fordelingen af enheder således:

Afsnit e:

I/216: hovedstilling I

II/216: hovedstilling II

Afsnit f:		} Underlagt Regt. Kommandør 48, som var tildelt Lt. Willers og Lt. Schmidt).
III/215	Hovedstilling I	
II/215	Hovedstilling II	
I/215	Wavrille-skov	
Afsnit g:		
I og III/214	Hovedstilling I	
II/214	Hovedstilling II	

Volker-Stilling: 5/215, Landsturm-Batl. Kitzingen, ½ Landsturm-Batl. Chemnitz

III/216 var indsat i forreste linje ved 242. ID (25. RK) vest for Beaumont

Selvom en kort forskydning af Regimentsstab 215 ville have bragt vanskeligheder, ville der dog herigennem være opnået en større ensartethed.

Den 26. august betød storkampdag langs den angrebne front og dermed også for regimentet. Trofast til deres renomme kæmpede bataljonerne fremragende. Det er meget vanskeligt at give et samlet billede af dagens begivenheder, dertil er forholdene for uklare.

Kl. 0400 var den vanskelige afløsning mellem III/215 og den indkommende III/Res.67 afsluttet. På trods af den fortsatte beskydning var tabene relativt få. 11. og 12. Kompanie rykkede til skovlejren ved Willers, staben, 9. og 10. Kompanie til Volker-Stillingen. Her blev de underlagt 104. Inf. Brigade. En bagtrop fra kompagnierne og seks MG fra 2. og 3. MGK måtte endnu i 24 timer blive i stillingen: fire MG under Lt. Iken ved bataljonens kommandostation i Panzer-Slugt og to MG under Lt. Bode 400 meter øst herfor.

I løbet af morgentimerne øgedes artilleribeskydningen til trommeild. Kl. 0520 fulgte angrebet. I afsnit »g« kunne fjenden trænge frem til K₃-graven og den nordlige del af Westriegel, mens han i Afsnit »e, f og d« i Panzer-, Jäger- og Beaumont-Slugten, over landsbyen Beaumont, trængte ind i Schüppen-slugten. III/67 blev løbet over ende, og for største delen taget til fange. Lt. Iken og de fire MG faldt ligeledes i hænderne på fjenden. Tilsyneladende blev indgange til dækninger hold under så kraftig beskydning, at det ikke blev muligt i tide at gå i stilling. 15 skytter fra 3. MGK og 6 fra 2. MGK faldt i fangenskab, hvortil kom en række sårede. En af de sårede, Drews, døde den 23. september i fangenskab som følge af sine sår. Der vil senere blive berettet om de to MG under Lt. Bode. Her lykkedes det skytten Schaddock og Uffz. Krüger fra 2. MGK at slippe tilbage. Af bagtroppen fra 9. og 10. Kompanie faldt 4 mand i fangenskab, mens flere slog sig igennem, blandt andet Uffz. Rohliss, 12. Kompanie, Markt og Schoof fra 12. Kompanie og Uffz. Reber fra 11. Kompanie. Desuden blev ordonnanskæden fra 7. Kompanie meldt savnet. Seks mand, der enkeltvis var placeret i løbeposter i mellemterrænet, faldt i fangenskab.

Kl. 0615 blev 1/215 trukket frem til vest kanten af Wavrille-skoven til sikring mod vest (Beaumont). 2/215 sluttede sig til mod nord, da 1. Kompanie overhovedet ingen tilslutning havde. Fra Küchen-Slugt rykkede 3. Kompanie frem og besatte den stilling, 1. Kompanie havde forladt. En deling fra 1. Kompanie under Lt. Oeser skød sig frem mod vest. Lt. Oeser meldte kl. 0830 at fjenden havde erobret Beaumont, og herfra rykkede videre mod øst og fra retning Treff-Slugt rykkede mod Nordøst. Ligeledes blev fjenden set rykke frem fra Schüppen-slugt i retning af Coeur-Slugt. Deling Oeser trængte frem til 300 meter fra fjenden, men blev så pludseligt ramt så hårdt af MG og artilleriild, at den ikke kunne komme videre. Delingen havde betydelige tab i døde og sårede. Lt. Oeser selv blev såret.

Næppe havde II. Bataillon fået nyheden om, at Panzer- og Jäger-Slugt var gået tabt, før 6. og 8. Kompanie trådte an til modstød. 6. Kompanie nåede den nye Magdeburger Graben, hvor den sluttede sig til de fremrykkende dele af Regt. 40. 8/215 blev i sidste øjeblik holdt tilbage for at sikre højre flanke, da der kom meldinger om, at fjenden var under fremrykning gennem Coeur- og Treff-Slugt. 8. Kompanie sendte en deling under den først et par dage i forvejen forfremmede Lt. Jessen, til hovedstilling II i den sydlige kant af Wavrille-skoven. En kraftig fjendtlig artilleriild kostede betydelige tab. Lt. Jessen faldt. Modstødet fra Magdeburger Graven kom på grund af den fuldstændig uklare situation ikke længere frem. Resten af 7. Kompanie lå som sikkerhedsbesætning i Hovedstilling II lige øst og vest for keglebanen. Regimentsstab 48 havde forladt kommandostationen i André-Ferme uden at klarlægge kommandoforholdene, kun Lt. Schmidt og Lt. Willers var blevet tilbage. Hptm. Jacobi overtog her kl. 9 alle indgående meldinger, og holdt de tilknyttede enheder løbende orienteret om situationen. To MG fra 2. MG-Kompanie blev fra Jäger-Slugt trukket tilbage i stenbruddet ved St. André-Ferme.

Samtidig med Regiment 40's fremstød fulgte kl. 10 fremrykning af dele af Regimenterne 346 og 475 gennem Coeur- og Schüppen-Slugt i retning af Beaumont. 2/215 kunne derfor igen trækkes tilbage til dækningerne i Wavrille-skoven, mens 1/215 som sikring blev liggende.

Resten af formiddagen var forholdsvis rolig. Hele område fra Wavrill-skoven til Kap-stillingen, specielt batterierne i Herbebois og ved Soumazannes, blev kraftig lagt under gas. Om eftermiddagen blev artilleriilden igen kraftigere og steg fra kl. 16 til højeste intensitet. På trods af gasskydningen fortsatte vore batterier uafbrudt deres skydning. Hovedparten af feltartilleriet beskød Fosses- og Eck-Slugt, mens det tunge artilleri beskydte de fjendtlige batterier. Fladbaneilden lå mod dækninger, adgangsveje, banegårde og mod Verdun. Middeltunge og tunge minekastgere tog Caurrières skoven under ild. Den fjendtlige aktivitet i luften var næsten hæmningsløs, men også vore fly var omfattende.

Kl. 1533 modtog I. Bataillon ordre til med to kompagnier at foretage et fremstød gennem Jäger-Slugt sammen med dele af Füsilier-Regiment 40, Reserve-Regimenter 67 og 130. Kl. 1715 nåede Oblt. v. Hülst med 3. og 4. Kompanie og en deling af 1. MG-Kompanie sydkanten af Wavrille-skoven. Intet var at se til de øvrige regimenter. Hvad var sket? Efter en usædvanlig ildforberedelse gik fjenden kl. 1645 igen frem til angreb. Lt. Bode, der hårdt såret om morgenen var blevet liggende i ingenmandsland, fortæller herom:

Som jeg kravlede rundt, mistede jeg orienteringen i kraterlandskabet, og så så pludseligt i skæret af en lyskugle et fransk kompagni, der listede sig frem i kanten af skoven. Vidt og bredt ingen tyskere, kun infanteriflyene kom i den silende regn så langt ned, at jeg næsten kunne se deres ansigter. Han bøjede sig langt ud over siden på flyet, og jeg vinkede til ham. Han var den eneste, der under aftenangreb afgav signalet til spærreild, hvorefter en fyrstelig hilsen satte ind fra vores artilleri! Jeg kan kun takke denne spærreild for min redning: franskmændene faldt tilbage foran denne ild uden at sætte et angreb igennem. Jeg så det på de lyssignaler, de afskød tæt på os, og på signalet »Her er jeg!« (tre separate stjerner), som de hele tiden afskød, når deres egne 28'er landede imellem dem.

Det er muligt, at regimenterne blev bremset af denne ildforberedelse, eller at de blev holdt tilbage som sikkerhedsbesætninger. Oblt. v. Hülst, der stod alene, var dækningsløs udsat for ilden, og en fortsat fremrykning var ikke mulig. I første omgang gik han alene med sin stab frem til opklaring i den voldsomme ild. I silende regn iværksatte kompagniet kl. 19 et modstød i sydvestlig retning. Jäger-Slugt blev fundet fri for fjender. Halvbataljonen fik herefter videre mod syd i retning af Panzer-Slugt, hvor den stødte på kraftig modstand og blev modtaget af en ødelæggende MG-ild. Da der hverken var tilslutning til højre, eller venstre, fortsatte Oblt. v. Hülst med 3. og 4. Kompanie mod øst parallel med den fjendtlige linje, besatte Støttepunkt X i Fosses-skoven og fandt her endeligt tilslutning til dele af Regiment 67. Stærke patruljer sikrede højre flanke. Kompagnerne led meget under vejret og beskydningen. Der var ingen form for dækninger til stede. Forplejning var naturligvis ikke disponibel. Den eneste næring var beskidt vand fra granatkraterne. Tabene var usædvanlig store og omfattede omkring en fjerdedel af den samlede styrke.

Heller ikke vores netop tilbagetrukne III. Bataillon kom til ro. Bataljonsstab, 9. og 10. Kompanie blev alarmeret kl. 11, og rykkede på ordre fra 104. Inf. Brigade fra Volker-Stillingen fem til besættelse af Hagen-Stillingen mellem Hessenplatz og Küchen-slugt. Hagen-Stillingen var imidlertid stadig besat af II/364. Derfor blev en beredskabsstilling indtaget i Hessen-, Küchen- og Wasser-Slugt. Lt. Wilken såredes under en patrulje, der skulle fastslå tilslutning til siderne. To MG fra 3. MG-Kompanie, der stadig var indsat fremme, blev trukket tilbage og sat i march mod Villers.

Den 26. august om aftenen var 46. RD fordelt på følgende måde:

I/214 i Rauch-lager, I/216 Mureux-lager, ½III/215 Merles-Süd-lager, ½III/215 Küchen-Slugt, I/215 i forreste linje »e« og »f« ved Beaumont, II/216 omkring Beaumont, III/216 forreste linje stik vest for Beaumont (242. Inf.Div.), III/214 Volker-Stilling, II/214 hovedstilling II Afsnit »g«.

Den 27. august startede med en trist, regnfuldt vejr. Efter gårsdagens hårde kampe døde infanterikampen ud på begge sider. Derimod fortsatte den voldsomme artilleribeskydning af de bageste områder. Der blev forventet nye infanteriangreb fra retning Beaumont.

I og II/215 forblev i deres stillinger. Stab II/215 flyttede endegyldigt til regiments-kommandostationen ved St. André-Ferme. At kommandostationen dagen før havde måttet rømmes af Regimentsstab 48 midt under de voldsomste kampe, var beviset på, at den lå for langt fremme. Det var ikke altid lige let at opfylde regimentskommandørens krav om at være placeret langt nok fremme til at han kunne øve indflydelse på kampene, og samtidig bringe sikkerhed i formidling af de ordre, som ret besat var stabens eneste mulighed for at øve indflydelse.

Når vi kikker på hvordan en regimentsstab var formeret ved krigens start i 1914, måtte vi konstatere, at den i løbet af stillingskrigen var vokset til en ret omfattende organisation med MG-officer ved staben, med Minekaster-officer ved staben, forsyningsofficer, artilleri-forbindelsesofficer, signalpersonel, hunde, ordonnanser, tele-

grafpersonel, brevdueslag, blinkstation med mere. Regimentes staben udgjorde nu en ret kompliceret maskine, og en forskydning af staben nærmere kampene var forbundet med de største vanskeligheder.

Halvbataljon III/215 i beredskabsstillingen kom under kommando af IR 364. Forbindelsen til siderne blev hele tiden opretholdt gennem patruljer.

I et stormende vejr og vedvarende regn blev 1. og 2. Kompanie den 28. august under Lt. Sieling afløst i Wavrille-skoven af 11./304 (33. RD). Den fortrak til Hagen-Stillingen på begge sider af Keglebanen. Kl. 2330 blev også resten af I. Bataillon trukket tilbage til Hagen-Stillingen. II/215 blev i morgentimerne afløst af II/R.67 og rykkede til Birnhaum-Slugten i meget dårlige dækninger. Hele dagen lå en kraftig beskydning over slugten. Halvbataljon III/215 kunne om aftenen efter afløsning af III/214 marcherer til skovlejren Merles-Süd.

Desværre er der kun få oplysninger tilgængelige om de fjendtlige kræfter, der den 26. august angreb mod Beaumont. Tilsyneladende blev nye kampkraftige divisioner med stor kampværdi natten til den 26. august indsat langs hele angrebsfronten, eksempelvis vest for Beaumont den nyuddannede franske 14. Inf.Div. (IR 35, 44 og 60), mens 165 Inf.Div. foran Beaumont efter kampene den 27. august blev afløst af 40. Inf.Div.

Fremfor alt blev der i løbet af dagen skab klarhed over kommandoforholdene: hele afsnittet kom under kommando af 33. Res.Div.

66. Inf.Brigade havde kommandostation på Kap det gode Håb.

Afsnit »e«: IR 264 med kommandostation i sydkanten af Küchen-Slugt.

Afsnit »f«: RIR 67 med kommandostation på St. André-Ferme

Afsnit »g«: RIR 130 med kommandostation 500 meter nordøst for St. André-Ferme.

Indgrebsdivision: 46. Res.Div.

To bataljoner fra divisionens regimenter blev trukket sammen i Volker-stillingen, mens en bataljon fra hver befandt sig i hvilelejr.

Den 29. august kom de første befalinger omkring en frigørelse af 46 RD. De nye kvarterer blev tildelt og kvartergørende blev sendt afsted. Det var imidlertid endnu ikke så vidt, og vi skulle komme til at tilbringe endnu nogle spændte timer i stillingen. Gennem fanger i Afsnit »g« blev det fastslået, at en ny og særlig kampkraftig fransk angrebsdivision (69 ID) var rykket ind. Nye angreb blev forventet.

I morgentimerne blev II/215 trukket langt mod vest, og placeret i Rocke-Slugt og syd herfor. III/215, hvis sidste dele først sidst på aftenen havde nået Skovlejren i Merles, blev allerede igen alarmeret kl. 0500 og trukket frem i Volker-Stillingen vest for Ville på begge sider af vejene mellem Ville og Beaumont.

Den 30. august flyttede regimentsstaben fra dens kommandostation på Højde 267 til Herbebois-slugten, for her at overtage kommandoen over det samlede Regiment 215 som indgrebsregiment. Man forventede med sikkerhed et nyt angreb næste morgen. Situationen var ret vanskelig. I/215 lå på en bred front i Hagen-stillingen. II/215 var noget bedre placeret til en aktiv fremrykning. III/215 måtte trækkes frem i Herbebois-slugten. Denne blev hele tiden fyldt med alle mulige former for enheder, specielt også MG-Scharfschützen-enheder, så det efter dagry kostede store anstrengelser nogenlunde at bringe orden i den store forvirring blandt enhederne, der dækningsløs lå langs slugtens skråninger. Det var heldigt, at også strøilden denne nat var relativ begrænset.

Den 30. august fulgte intet angreb. Da også de øvrige efterretninger lød gunstig, blev II/215 sidst på aftenen trukket tilbage til Mönchholz-lejren, og i de første timer af 31. august også III. Bataillon i første omgang blev trukket til Volker-stillingen og herfra kl. 1130 til skovlejren ved Merles. Om aftenen indløb her ordre til afmarch til hvilekvartererne. Regimentsstaben begav sig til Mönchholz-lejren, og herfra videre til Pierrepont. sammen med en bataljon fra henholdsvis Regiment 214 og 216 måtte I/215 forblive i Volker-stillingen indtil den 1. september og ankomsten af det nye indgrebsregiment IR 118.

Regimentets tab havde været ganske betydelige. Mellem den 12. august og 2. september:

	Døde	Sårede	Syge	Fanger
I. Bataillon	45	142	79 ¹⁾	-
II. Bataillon	20 ²⁾	63	29	12
III. Bataillon	22	68	93	20 ³⁾
	87	273	201	32

Navne på de faldne mellem 12. august og 2. september var:

¹⁾ Det store antal syge skyldes starten på en tyfus-epidemi.

²⁾ Inklusiv Lt. Henningsen, der døde på lazaret.

³⁾ Heraf en død.

1. Kompanie: Emil Achterberg, Ufffz. Heinr. Blaase, Robert Becker, Klaus Dede, Heinr. Eppert, Gefr. Ernst Grage, Gefr. Joh. Greve, Wilh. Grelck, Gust. Hinz, Gefr. Fritz Jensen, *Ersatz-Reservist Christian Jessen Jespersen, 29-09-1889 i Lilholt, faldt ved Beaumont 29-08-1917*. John. Möller, Wilh. Müller, Gefr. Fritz Riecke, Max Suhl, Friedr. Stölken, Hans Stampehl, Gefr. Eduard Thomsen, Paul Teetz, Paul Urban, Arthur Voss, Ufffz. Karl. Vick.
2. Kompanie: Reinh. Boldt, Ufffz. Kurt Bernstein, Karl Claussen, Franz Dollhopf, Ernst Guth, Gefr. Konr. Grünfeld, Berth. Reich, Offz.St. Emil Schwittay.
3. Kompanie: Hugo Groth, Rud. Janssen, Ufffz. Ludw. Köppen, Erich Kewitz, Karl Lunden, Otto Reinisch, Krankenträger Hugo Schönfeld, Ufffz. Arnold Wendt.
4. Kompanie: *Musketier Lorenz Eggers, 27-05-1894 i Åbenrå, faldt 29-08-1917. Ufffz. Rasmus Hansen, 15-10-1894 i Dynt, død 29-08-1917 i Merles¹⁾*. Hans Vick.
5. Kompanie: Lt. Henningsen, Ernst Schwarz, Hans Schenk, Friedr. Strasdas.
6. Kompanie: Wilh. Clausen, Heinr. Diekmann, Siegf. Gobawa, Felix Jany, Heinr. Kücke, Alfred Rothkohl, Wilh. Tiedke.
7. Kompanie: Gefr. Josef Fischer, Friedr. Schiefer, Otto Stüdemann
8. Kompanie: Vizefw. Alfred Decke, Gefr. Ernst Frank, Lt. Wilh. Jessen, Heinr. Maurer, Philipp Orth.
9. Kompanie: Heinr. Abeling, Herm. Kampfinger, Johs. Meyn, Gefr. Paul Pinnow, Herm. Schmidt.
10. Kompanie: Karl Behrens, Ernst Schneider
11. Kompanie: Ufffz. Fritz Brandt, Hugo Paul, Heinr. Trost, Martin Zukunst, Peter Jensius.
12. Kompanie: Heinr. Buchholz, Ufffz. Hans Lucht, Wilh. Sopha, Wilh. Salchow, Herm. Wischnewski, Daniel Wilkens.
1. MG-Kompanie: Gefr. Rich. Jacobs, Gefr. Otto Schmeling
2. MG-Kompanie: Otto Block
3. MG-Kompanie: Wilh. Drews (23.9. død i fangenskab), Rud. Krause, Dietrich Rodenburg, Jurgis Warn.

På grund af de store tab og de stadig stigende tilfælde af sygdomme, var divisionen, og dermed også regimentet, med hensyn til gravstyrke nået slutningen af dens kræfter. Ved siden af de store direkte tab, virkede det oftest vådkolde vejr, manglen på underbringelser og søvn, vanskeligheder med forplejning og frem for alt den stadige frem og tilbage trækning enhederne til de forskellige stillinger, nedslidende på enhederne. Var det kommet til endnu en indsættelse, ville vi – som altid – havde stået fast!

Også tabene blandt hestene i august skal angives:

Sårede: 16, heraf 1 fatal. Skader som følge af pigtråd: 8. Sygdom på grund af utilstrækkelig forplejning og overanstrengelser: 12. »Sundhedstilstanden blandt hestene var i denne måned ikke tilfredsstillende«, skrev Offz.St. Algermissen.

Fra regimentets kamperetning for den 20. og den 26. august 1917

Gjorte erfaringer og forslag:

- 1) Selvom der ved en indgrebsdivision ikke kan undgås en sammenblanding af enheder, og dele af enhederne en tid stilles under fremmed kommando, så har enheder og førere i det foreliggende tilfælde dog fundet det meget uhensigtsmæssig med dobbelt underlæggelse under forskellige brigader og divisioner.
 - 2) I forventning af et angreb var der stedvis opstået en meget kraftig ophobning af enheder. Havde en kraftig beskydning fundet sted, ville der eksempelvis i Herbebois-Slugten den 30. august, hvor dele af fem forskellige regimenter og andre enheder uden skudsikre dækninger var sat i beredskab, være opstået alvorlige tab.
 - 3) Manglen på egnede kommandostationer i de bageste stillinger var meget uheldig. Enhederne ville være taknemmelige, hvis deres ofte udtalte ønske blev imødekommet, og der i de bageste stillinger rettidigt blev fastlagt, udbygget og betegnet kommandostationer. Det var meget ugunstigt at regimentsstaben først med stor besvær kunne nå afsides liggende, utilstrækkelig kommandostation.
 - 4) Jeg må advare med at lægge kommandostationer for langt frem. Det drejer sig ikke om den personlige sikkerhed for fører, men om den sikre og regelrette kommandoudøvelse. På samme måde som de højere stabe kun af denne grund placeres længere tilbage, må også regimentskommandostationer med sin omfangsrige sammensætning (fod- og rytterordonnanser, hunde, brevduer, telegrafister, blinkere osv.) gives en vis sikkerhed for forbindelser. De højere føreres indflydelse på forreste linje er begrænset. Her om der gives underføreres selvstændighed et stort spillerum. Derimod er indsættelsen af reserver og forbindelsen til de højere stabe desto vigtigere. Hvis under et fjendtligt angreb, en regimentsstabs kommandostation straks må rømmes, så ligger denne med sikkerhed for langt fremme.
- 5-7) p.p.

¹⁾ Rasmus Hansen døde på lazarettet i Merles. Hvilken dato, han såredes, kendes ikke.

- 8) Selvom artilleriets stillinger danner rygrad i den samlede stilling, må der alligevel efter at infanteriets stillinger er fastlagt, taget hensyn hertil. Det går ikke, at forstærkningsbatterier eller skiftstillinger placeres i umiddelbar nærhed af infanteriet, og dermed påkalder sig kraftig beskydning af sig selv og af infanteriet. En af de to stillinger er i sådanne tilfælde, placeret forkert.

Sign. Bonsack.

Et ømt punkt ved divisionen var tabet af otte MG 08 under de sidste kampe. Regimentet måtte stå til måls for ret bite ord over det store tab af maskingeværer, før en præcis forklaring var mulig. Meldingerne fra kompagnier, 100 meter fra fjenden, var naturligvis ikke fyldestgørende. Heraf viste det sig, at to MG fra 2. MG-Kompanie havde været så fuldstændig sønderskudte, at en bjærgning under indsats af menneskeliv, ikke var lønnende, og at der om fire MG 08 ved stab III/R.67 ingen oplysninger forelå. Om yderligere to MG 08, der faldt i fjendehånd, beretter Lt. Bode:

Jeg var den 25. april [forfatteren må mene 25. august, o.a.] indsat i den øvre tredjedel af Panzer-Slugt med to grupper fra 3. MG-Kompanie og et gevær fra 2. MG-Kompanie. Med alle geværer lå jeg i den øverste, endnu eksisterende indgang til den såkaldte tunnelkaserne. Min opgave var at standse en fjenden, der trængte ind i Panzer-Slugt og med et gevær også at sikre Fosses-skov åsen. Kun som sidste udvej skulle jeg åbne ild og eventuel dække tilbagegående infanteri.

Efter at beskydningen også den foregående dag blev stadig kraftigere, og kun i nogle få natte timer mindskedes, nåede den om formiddagen den 25. august sin største kraft. De tungeste kalibre trommede på vore indgange; alligevel var der til sidst tre anvendelige. Efter en kort pause om aftenen, fortsatte trommeilden natten igennem. Jeg forventede derfor et angreb ved daggry og traf de nødvendige forberedelser. Min beholdning af ammunition var ved udgravning bragt op på 9.000 patroner. Som morgenen gryede stod mine geværer ved udgangene. På grund af krudtrøgen kunne man dårligt se mere end 10 skridt frem foran sig. Vi kunne se, at fjenden lagde sin ild frem, og kunne efter kort tid høre MG- og geværild. Så meldte posten: »Infanteriet løber tilbage«. Øjeblikkeligt lå mine geværer parate i deres granathuller. Jeg kunne gennem kikkert se, at de ikke drejede sig om vores infanteri, men om fremrykkende fransk. De var næppe 200 meter væk. Jeg lod øjeblikkeligt alle geværer åbne ild. Kun gennem huller i den af vinden drivende krudtrøg kunne man tydeligt erkende, at de spredte masser forholdsvis langsomt arbejdede sig frem gennem kraterfeltet. Samtidig bevægede de sig i selve slugten og langs begge sider af højderyggen. Min ild havde med sikkerhed stor virkning. Vi kom under beskydning af en infanterikanon. Jeg bemærkede mig dens placering og bragte den med punktild til tavshed. Mens franskmændene i midten af slugten ikke opnåede større resultater, fortsatte til højre og venstre en omgående bevægelse, allerede støttet af stærk MG-ild fra Fosse-skovryggen. Jeg forsøgte en springvis tilbagetrækning, men herunder løb jeg tør for ammunition. Desuden af to geværer allerede ødelagt af beskydning. Da franske MG arbejdede i ryggen på os, fandt vi os omringet og yderligere modstand forgæves. Jeg gjorde et sidste forsøg på at undslippe fangenskab, og beordrede mine folk til enkeltvis at søge tilbage skjult af krudtrøgen, og til at medbringe geværernes bundstykker. Herunder blev jeg ramt to gange i det ene underben, der gjorde mig ude af stand til at bevæge mig. Jeg så intet mere til mine folk. Franskmændene gravede sig ned omkring 100 meter foran mig, Jeg lå i den franske spærreild til det begyndte at blive mørkt. Så blev jeg yderligere ramt af granatstykker i venstre og også i højre ben. Da den fransk MG-ild igen nærmede sig, og jeg frygtede for et nyt angreb, kravlede jeg min mine sidste kræfter omkring 200 meter tilbage til en granathul, hvor jeg blev liggende. Her blev jeg i løbet af natten tilfældigvis opdaget af Regt. 40, der havde mistet orientering, og af disse bragt til Ornes-Slugten.

Der fulgte nu nogle få dage i hvil. Regimentsstab og III/215 i Pierremont, II/215 i St. Supplet og Han, I/215 i Boismont og Han. Kvartererne var tilstrækkelige. Et par natters søvn, et bad og aflusning genoprettede den fysiske og psykiske ligevægt.

Den 5. september blev de to Feldwebelleutnant Minte og Meyher (Ernst August) udnævnt til Leutnant der Reserve som anerkendelse af deres tapre indsats ved regimentet. Lt. Minte, som var draget i felten som en ældre soldat, målte sig med jernvilje med de yngste, og blev dem et forbillede. Som belønning for de foregående kampe blev regimentet tildelt 167 Jernkors af II. Klasse og 5 af I. Klasse (Lt. Schmidt, Oeser, Witt, samt Gefr. Schmidt 10/215 og Gefr. Pawlicki). Herudover foranledigede regimentskommandøren talrige forfremmelser på baggrund af tapthed for fjenden.

I de følgende dage blev ny tilgået erstatningspersonel optaget i enhederne og uddannelse på specialvåben gennemført. Den 14. september blev der gennemført en større øvelse under Oberstlt. Bonsack: En indtrængt fjende blev af indgrebsdivisionen trængt tilbage til hans udgangsstilling gennem et modstød. Samtlige signalmidler og specialvåben blev anvendt. »Stillingsdivisionen« var endda udrustet med stålpanser, men personellet havde imidlertid ingen større fornøjelse heraf.

Den 17. september indgik pludselig ordre til afmarch. Situationen var igen spændt og divisionen i stor hast kastet ind i fronten. Fra den 10. september havde den været indgrebsdivision for Gruppe Ornes, og skulle afløse

den udmattede 28. ID. I hast blev Regiment 215, 6/Pionier 18 og III/RFAR 46 trukket frem, mens de øvrige enheder fulgte en dag senere. RIR 215 overtog kvartererne efter IR 110.

Efter 17 dages hvil og uddannelse blev divisionen for anden gang indsat med Maasgruppen øst for Verdun. Regimentet blev knebne og næppe tilfredsstillende indkvarteret i Mangiennes. Den var i første omgang som indgrebsenhed underlagt 78 RD, og lære i de kommende uger rigeligt den nedslidende funktion at kende. Mangiennes var overbelagt med enheder og kolonner. Dele af III. Bataillon måtte i starten bivouakere. Den sønderskudte kirke blev anvendt af et helt kompagni og af signalafdelingen. De fjendtlige fly besøgte os hyppigt, ødelagde flere vogne og nedkastede seks bomber i umiddelbar nærhed af de store telte, i hvilke II. Bataillon uden halm eller træuld måtte ligge på den kolde jord. Først efter indsatsen af lyskastere og samtlige MG fik vi ro om natten. Uafbrudt, dag og nat, var der trafik af soldater og vogne frem og tilbage fra fronten. Endnu engang satte det ind med varmt vejr. Man druknede i støv. De fleste brønde i området løb tør. Kun ved kirken var der en pumpe, der gav rigeligt med vand, og konstant belejret af en lang kø af vandhentere. Muligheden for uddannelse var begrænset, da vi kontinuerligt befandt os i alarmtilstand, så vi på ethvert tidspunkt kunne kastes ind i fronten. Alligevel gik vi også her til arbejdet med stor flittighed. Kvarterer blev udbygget, kirken blev omhyggeligt rengjort og forsynet med toetages senge, så den til sidst kunne optage næsten en hel bataljon. Efter et par dage havde vi med hjælp fra folk fra Regiments-pionerparken og håndværkere fra kompagnierne omdannet en tom lade til biograf, der kunne åbne den 25. september. Forestillingerne var dagligt udsolgte. Overskuddet blev anvendt til regimentets fond for efterladte pårørene. Det synes mærkværdigt, og alligevel forståeligt, at soldaterne lagde stor vægt på en sådan mulighed. Man glemte, i det mindste i et lille stykke tid, krigens virkelighed, og nød billederne af den fred, de så længe havde måttet undvære. Soldaterpublikummet kom langvejs fra; selv risikoen for bombe- nedkastninger forhindrede ikke et besøg. Det skabte røre, at regimentets fotograf, Walter Baasch, med natlig arbejde havde skabt en række lysbilleder af vore stillinger, der blev modtaget som en velkommen ekstra forestilling. Gamle stillinger og grave, kammerater og foresatte, der allerede lå dækket af græs, dukkede igen op som billeder foran os. Kammerat Baasch, der overalt tog sine billeder, i kratere eller slugte i forreste stilling, havde sat regimentet et uforgængeligt mindesmærke. I de første 15 år efter krigen, hvor Tyskland ikke havde en værnemagt, blev hans billedserier »Et regiment på Vestfronten« og »St. Eloi« hvert år et sandt dokument over vores gamle hærs præstationer for de overlevende – og for den tyske ungdom.

Den 19. september kom der fra 78 Res.Div. (Generalmajor v. Stolzmann) telefonisk ordre til, at Regiment 215 den 20 september kl. 0500 skulle holde sig marchklar, men denne befaling blev den følgende morgen igen tilbagekaldt, og bataljonerne kunne genoptage deres uddannelsesaktivitet.

Ordren til marchberedskab kom som følge af en forskydning i de forreste stillinger ved 13. RD og 78. RD. 13. RD forberedte en større operation. Til denne fik den tildelt MW-Kompanie 246 og de tre MW-Kompanier fra regimenterne, foruden ordonnanshundede-lingen. Dette signalmiddel, oprettet hos os, var endnu ikke kendt ved andre divisioner, men syntes at have bevist sin værdi i et sådant omfang, at Regiment 215 endnu engang – denne gang af AOK 5 – fik ordre til at afgive fire – og de bedste – ordonnanshundede med uddannet fører til 13. RD! Ifølge divisionens krigsdagbog udmærkede de tildelte enheder og hundede sig fremragende under angrebet. Også halvdelen af Sanitäts-kompagnie 528 blev stillet til rådighed for 13. RD ligesom Res.FAR 46. Da der måtte regnes med at 46. D ville blive indsat i 78 RD sektor ved Vaux-korset, foretog officerer og Vizefeldwebel en indgående rekognoscering af dette område.

Den 23. september gennemførtes Operation »Ausgleich« ved 13. RD. Antallet af fanger omfattede 300 mand. Den havde udløst kraftige modangreb, og man regnede med endnu stærkere. Ifølge meldinger fra agenter forestod kraftige angreb:

- 1) over 6 km bredde øst for Beaumont – Chaume-skoven – la Plume. Tyngde mod Ornes med 4½ friske, bedste divisioner, herunder tre afrikanske.
- 2) over 8 km bredde mod linjen Bois-de-Forgues – Cotes-des-Roches – Anglemont med fem divisioner.

Allerede den 225. september returnerede regimentsstab og I/215 til Mangiennes, hvorimod II/215 forblev i Volker-stillingen. Alligevel skulle denne ro blive kort. Den 26. september kom om formiddagen igen ordre til indsættelse af regimentet natten til den 27. september. Regimentsstab rykkede igen til Harmann-Stollen og I. Bataillon i stedet for II. i Volker-stillingen.

Stab II/215 rykkede med to kompagnier og halvdelen af MG-Kompagniet ind i Hagen-stillingen i Regiment 39's afsnit, de øvrige to kompagnier og den anden halvdel af MGK rykkede ind i Andreas-slugten. To kompagnier fra III/215 blev trukket til Hagen-stillingen ved Gremilly, mens de to resterende kompagnier med 3. MG-Kompanie besatte Volker-stillingen i 78. RD sektor.

Underlæggelser var altså som følger:

Regimentskommandør: Kommandør for Herbebois. Han har underlagt alle enheder i Hagen- og Volker-stillingerne i 78 RD og 13. RD afsnit. Han var underlagt 13 RD (Gruppe-reserve).
 II/215: Hagen-stilling – 13 RD
 I/215: Volker-stilling – 13 RD
 III/215: Hagen- og Volker-stillinger – 78 RD

Samtidig blev to bataljoner fra 216 trukket frem til Mangiennes. Da 13. RD var meget medtaget af angrebet, blev 46 RD udset til afløsning af denne division, mens Garde-Ersatz-Division var under transport til afløsning af 78 RD.

De følgende dage gik i forventningen af et fjendtlig angreb med den fortsatte orientering af officerer om afsnittet. Støttet af pionerkompagnier arbejdede enhederne hårdt på at bygge tunneldækninger, da de forhåndenværende dækninger ikke var tilstrækkelige.

Den 27. september blev der fra ballonobservatører konstateret usædvanlig stærk trafik på samtlige veje i Verdun afsnittet. Samtidig blev der af Regiment 57 observeret sorte soldater overfor dem, ligesom en tilfangetaget fransk officer fra den franske 52. Division havde præcise angrebsopgaver. AOK 5 beordrede derfor fra 28. september alle enheder i »højeste alarmberedskab«.

Garde-Ersatz-Division blev så hastigt trukket til, at den 28. september om morgenen ligeledes var klar til afløsning. I Flandern rasede på samme tid hårde kampe. Det samlede artilleri under Grupper og under AOK 5 holdt de fjendtlige stillinger og kendte samlepunkter og batteristillinger under kontinuerlig beskydning, og – hver gang vejret tillod – med anvendelse af de virksomme gasgranater. Påfaldende var også den usædvanlige luftværnsspærreskydning mod vore fly. Alene ved 78. RD blev der en formiddag nedskudt to tyske fly. Efter at tågen ved middagstid var forsvundet, blev alarmberedskabet nedlagt, mens marchberedskabet fortsatte.

Natten til den 30. september blev regimentsstaben afløst af staben ved RIR 216, mens I/215 blev afløst af I/216, II/215 afløst af III/216 og III/215 afløst af II/216. Omkring middagstid var hele regimentet igen samlet i Mangiennes, hvor den lå som Gruppe-reserve.

I disse dage udkom det første nummer af Regiment 215's feltavis, der i en smal ramme skulle bringe alt, der var værd at vide. Vi var de lykkelige ejere af to trykpresser, og knaphed på papir endnu ikke var alt for stor, kunne planen blive til virkelighed. Avisen blev overalt mødt med stor interesse. I løbet af krigen udkom 11 numre med uregelmæssig mellemrum alt efter situation og tilgængelighed af papir. En komplet samling er en stor sjældenhed. Efter krigen blev avisen fortsat, og levede 1939 endnu i udvidet form som »Divisionsavis for den tidligere 46. Reserve-Division« med 16. årgange. (Det første nummer som Divisionsavis udkom den 25. april 1923) før den anden Divisionsdag i Lübeck. Hver udgave kostede dengang 300 Mark!). Oplaget måtte hele tiden øges, da den i kantinerne hele tiden blev revet væk. Også udenfor regimentet var der mange aftagere. Selv store biblioteker i landet, Kejserens husarkiv, Universitetsbibliotek Jena og Hamburg anmodede om eksemplarer.

Den 2. oktober indløb nyheden om, at Major Muther var udnævnt til kommandør for den kombinerede Afdeling Pascha II, der anvendtes på den sydøstlige krigsskueplads. Hans virke her var som ved 215 »utrættelig«. Hans navn er nævnt i den halvofficielle hærberetning fra 29. september 1918 om indrykningen i Makedonien.

Dagene frem til den 7. oktober gik med flittigt arbejde. Det var ikke let, bundet til området snævert omkring Mangiennes, at skabe afveksling i tjenesteplanerne, da vi også nu, som måneden i forvejen, hele tiden måtte være alarmeringsklare. Da dagene ikke bragte de forventede angreb, måtte der følge opklaringer. 78. RD trængte den 1. oktober ind i den fjendtlige grav og tog 100 mand til fange. Ved denne og senere opklaringer blev det fastlagt, at der virkelig var blevet indsat algeriske skytterregimenter og marokkanske divisioner. Da imidlertid et angreb ikke var fulgt umiddelbart efter deres indsættelse, som var det normale, var de fjendtlige planer fuldstændig uforudsigelige. Da der uden tvivl i dette dage var en stærk tysk overlegenhed i artilleri, da der på trods af den knappe ammunition, var frigivet rigelige beholdninger, kunne man formene, at fjenden på grund af denne kraftige modstand havde udskudt sine planer, eller havde opgivet dem. Kendsgernerne viste i retning af, at større angrebshensigter stadig forelå - især efter angivelser fra en fransk officer, men sikkert først skulle gennemføres samtidig med efterårsslaget i Flandern.

Regimentets sundhedstilstand gav nu alvorlige bekymringer. Der opstod et stort antal tarmsygdomme, så den utrættelige, fremadskuende regimentslæge, Stabsarzt Dörrie, indrettede et særligt diætkøkken til de tarmsyge (det lavede allerede den 4. oktober mad til 233 syge, den 5. oktober til 329). Også dysenteri og paratyfus begyndte at dukke op i et større omfang. Udslæt og bylder blev hyppigere konstateret. Ved II/215 var den gennemsnitlige gravstyrke allerede svundet ind til 70 – 80 mand. Ved en indsættelse, hvor de skrappe sanitære forholdsregler ved regimentet ikke mere lod sig gennemføre, kunne man befrygte at sundhedstilstanden i væsentlig grad ville blive forringet. Ernæringstilstanden var god, luseplagen ringe.

Den 5. oktober blev RIR 214 afløst af RIR 216.

Fra fanger blev det kendt, at de franske »gravrenserne« (”*Nettoyeurs*”) under det sidste angreb, udtrykkeligt havde ordre til, ikke at tage fanger. Tyskere, der blev i dækningerne, skulle brændes levende. En alvorlig grund til under angreb, ikke at blive i dækningerne, men komme ud i rette tid! Divisionen kommenterede hertil: »Overfor en fjende, der griber til sådanne midler, er skånsomhed ikke på sin plads«. Senere var en beretning fra Lt. Schlacheikowski tilgået regimentet, som 21. oktober 1916 på Somme, hårdt såret (tab af venstre hånd) var faldet i fangenskab, og senere udvekslet var returneret til Tyskland. Hans beretning gav et indgående indblik i franskmændenes behandling af tyske krigsfanger. Det ville være umuligt for en tysk officer at opfører sig på den måde overfor en hårdt såret, som en franske stabsofficer forsøgte at tvinge Lt. Schlacheikowski til landsforræderiske udtalelser. Lt. Schlacheikowski blev udmærket med Jernkorset I. Klasse.

Den 5. oktober udsendte regimentet en fire siders trykt befaling for indsatsen: tilbagekaldelse af flest mulige afkommanderede, udarbejdelse og supplerung af forsvarsplaner, opstilling af særkommandoer under særlige førere osv. Omkring indsættelsen af MG blev det fastlagt: Generelt ingen MG 08 i forreste linje og MG altid indsat parvis. Befalingen indeholdt desuden nærmere bestemmelser for minekastere, infanteri-observation (regimentets infanteriobservatør: Lt. Gäde) – men hver bataljon oprettede desuden egen infanteriobservation – patruljeaktivitet, skanse og dækningsarbejde, anvendelsen af signalmidler, lyssignaler, terminer og meldinger, opklaringsgruppe (Lt. Grütter), og sluttelig borttransport af døde og bjærgning af ødelagt materiel. Meldinger – i en så overvældende mængde som aldrig tidligere i et afsnit! Det må dog indrømmes, at et stort antal af disse havde deres berettigelse. Tågeberedskab skulle hele tiden afprøves og meldes, kontakt til siderne, skillelinje kommandoer, beredskab ved MG 08 i mellemterræn ... vi må huske, at netop svigtet i disse forhold foran Verdun i 1916 førte til det alvorligste tilbageslag, og at netop den tætte tåge i efteråret 1916 havde være den største forbunds-fælle for franskmændene.

Den 7. oktober indløb den første befaling i forbindelse med vores indsættelse som stillingsdivision. Underlagt 5. Armee (General v. Gallwitz) hørte Gruppe Ornes til Maasgruppe Ost. Denne var fordelt på tre divisions-afsnit: højre »Keglebane«, midte »Vaux-Kreuz« og venstre »Maucourt«. Gruppe Ornes tilhørte General d.Inf. v. Soden, en fører, som vi alle agtede højt og var taknemmelig for han omsorg og handlekraft, og hans hyppige besøg ved de kæmpende tropper.

Divisionsafsnit »Keglebane« var igen opdelt i tre regimentsafsnit: 214 til højre, 215 i midten og 216 til venstre. Som situationen dikterede, var der her tre smalle, dybt organiserede ansvarsområder. Så vidt, det havde været muligt, var alt bedst muligt forberedt og alt gjort, for at skaffe bedringer. Alene den ringe gravstyrke og mandskabets sundhedstilstand ved indsættelsen vakte betænkeligheder, forstærket af det delvist meget dårlige vejr, og den dårlige underbringelse i de såkaldte hvilekvarterer. Nedenstående et uddrag af en sygdoms indberetning fra regimentslægen den 6. oktober.

Indlagte på infirmeri: 45, heraf 15 med tarmsygd
 Overført til lazaret: 148, heraf 105 med tarmsygd
 Tjenestegørende tarmsyge: 320 (heraf 164 med skånetjeneste)
 Kendte tilfælde af paratyfus: 41
 Kendte tilfælde af dysenteri: 5
 Antallet af dagligt overførte tarmsyge til lazaret de følgende dage svingede mellem 11 og 20.
 Anført er ligeledes anført II. Bataillons gravstyrke fra 11. oktober:

5. Kompanie:	2 officerer	7 underofficerer	42 mand
6. Kompanie:	1 officer	10 underofficerer	39 mand
7. Kompanie:	2 officerer	8 underofficerer	32 mand
8. Kompanie:	2 officerer	10 underofficerer	45 mand
2. MG-Kompanie:		7 underofficerer	48 mand
Bærekommando		7 underofficerer	59 mand

Man må hole sig disse tal for øje for at kunne forstå, hvilken præstation regimentet ydede i de to følgende måneder!

Det område, hvori vi skulle kæmpe, var ikke ukendt for os. Under de hårde kampe i august havde vi både været indsat i de bageste stilling og i selve kampzonen. 13. RD i Afsnit »Keglebane« skulle afslutte dens indsættelse med en angrebsoperation, der både skulle lægge vore stillinger længere frem, og samtidig skaffe den nødvendige afklaring af de franske angrebshensigter. Denne operation »Kiesgrube« skulle allerede være gennemført den 9. oktober, men blev udskudt til den følgende dag på grund af det dårlige vejr.

Det er nødvendig i den næste tid igen at følge de enkelte bataljoner enkeltvis. Først blev den 7. oktober II/215, der havde den forholdsvis største gravstyrke, trukket frem for at danne bagstopper for angrebsoperation »Kiesgrube«. Med 10 minutters mellemrum rykkede kompagnierne individuelt frem, og fik ankommet til Here-

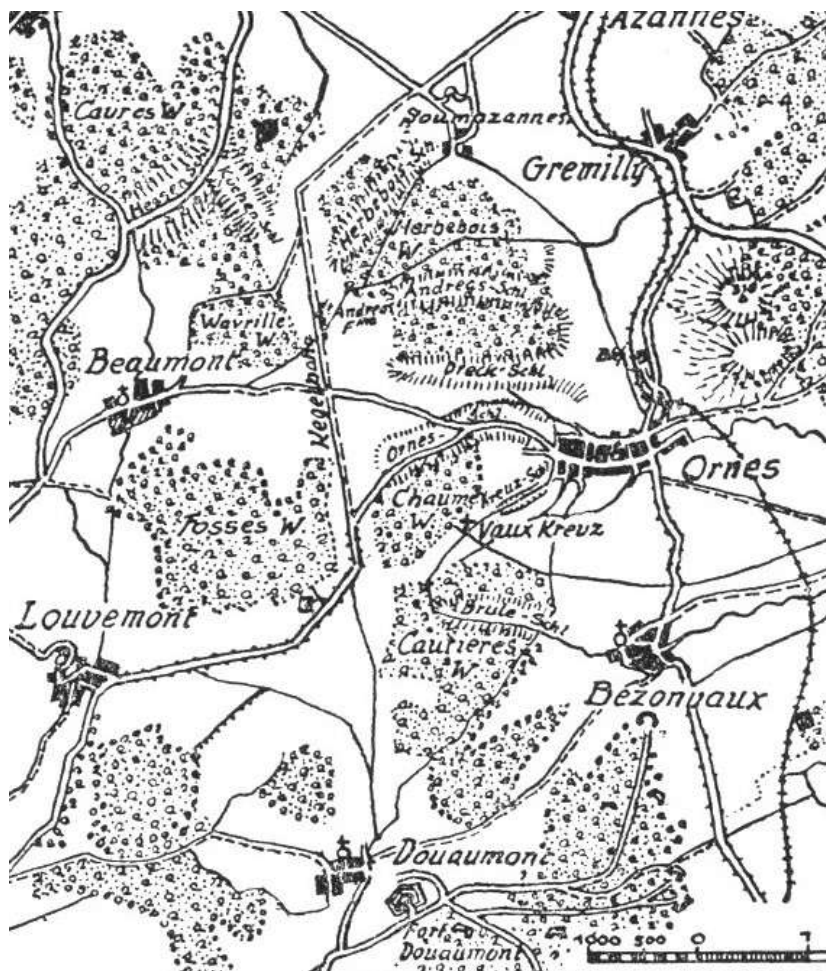
bebois-stillingen, ordre til med to kompagnier i stedet for til Hagen-stillingen, skulle rykke ind i 2. hovedstilling. Fuldstændig gennemblødt nåede kompagnier kl. 23 frem til de befalede stillinger, med 5. og 7. Kompanie i 2. hovedstilling under kommando af Hptm. Kruse (KTK R.57). I St. Andreas-slugten stod Stab II/215 med 6. og 8. Kompanie og 2. MG-Kompanie til særlig foranstaltning for 28. Res.Brig. To kompagnier fra II/215 var i Hagen-stillingen underlagt stab II/215. Underbringelse var ikke mulig, så mandskabet måtte bivakere under teltbaner.

Ved I. og III/215 var der hviledag.

Så var vi endegyldigt rykket ind i Afsnit Keglebane – vores kampområde de næste to måneder. Stridslystne og angrebslystne, men på ingen måde kampdygtige! Gravstyrken var i den grad reduceret, at en bataljon havde den nogenlunde samme styrke, et kompagni alene burde have haft. Selvom der blev taget hensyn hertil ved tildelelse af ansvarsområder, var det dog alligevel betænkelig! Det vil imidlertid af de efterfølgende fremgå, at vi ikke alene fastholdt vore stillinger og udbyggede dem, men også kunne gennemføre angrebsoperationer med en betydelig terrængvinst. Divisionens stillinger, som var skabt af de hårde kampe i august og 13. RD's sidste angrebsoperation, var helt forfærdelig. På højre fløj ved 214 havde de fjendtlige angreb fra Jäger- og Panzer-slugt skabt en betænkelig flankering. Vore stillinger i forreste linje bestod hovedsagelig af en række kratere uden gennemgående grav og uden dækninger.

Keglebanen var kun på vore hænder indtil syd for den nye Magdeburger-Graben. Her fulgte 215's stillinger, som de var opstået efter operation »Kiesgrube«. Den krydsede Orne-slugten ved Punkt 7, svingede så mod øst til Punkt 11 og herfra videre mod øst gennem Bayern-Graben. Længere mod øst, og endnu ikke forbundet med denne linje, lå buet tilbage Garde-Ersatz-Division. Vores forreste grav var sønderskudt og på steder kun knædyb, til mudret og uden dækninger. Alene fastholdelsen af denne betød en stor opgave, desto mere da fjenden fra sine bakker havde frit udsyn til vore kampgrave og adgangsveje. Her måtte vi skaffe bedre forhold gennem angreb. I Ornes-slugten var der i det mindste enkelte dækninger kommet på vore hænder. Nord for 1. hovedstilling fulgte først Dreck-slugt, hvor navnet sigter, hvordan der generelt var her. Længere mod nord følger efter en højderyg Andreas-slugten og – igen delt af en højderyg – Herbebois-slugten, der gik mod nordvest og sluttede ved Keglebanen. I denne lå regi-

mentsskommandostationer for 214 og 215. Endnu længere mod nord lå »Kap det gode Håb« med brigadens kommandostation, og her begyndte generelt artilleriets stillinger. Herbebois bestod i hovedsagen af resterne af ødelagte træer og underskov. Selvom placeringerne af de forskellige slugte begunstigede et afsnitsvis forsvar, så havde allerede augustkampene vist risikoen for, at fronten kunne blive rullet op af et flankangreb ud af slugten syd for Beaumont. Alligevel havde vi vovet gennem to angreb væsentligt at forlænge vores højre flanke. Vej forholdene var frygtelige og gjorde transporten af materiel og ammunition overordentlig vanskelig. Forplejning kunne på grund af den kraftige beskydning af forreste linje, kun fremføres som kold forplejning. Spittabletter og rom var kun en utilstrækkelig erstatning. Enkelte kompagnier kom til at ligge fremme i graven 17 og 18 dage næsten uden varm forplejning! Underbringelsen var utrolig ringe!

Dækninger eksisterede næsten ikke, eller var fyldt til loftet af mudder, eller endda fyldt med franske døde. Vore kompagnier kom derfor til i mange dage at sidde sammenpresset i indgangstunnelerne til de få dækninger. Igen og igen må det betones, at vore soldater her præsterede det umulige, ikke kun i nogle få kampdage, men over en 10 ugers lang periode i regnfulde efterårsmåneder. Enheder, der fuldbragte noget sådant, kan vel med rette og med stolthed regne sig blandt de bedste i hæren. Når det indvendes, at jo også franskmændene overfor os måtte leve og kæmpe under tilsvarende forhold, må det modsat fastholdes, at franskmændene hele tiden blev afløst efter nogle få dage i front. Vores folk præstation er derfor skyhøj i forhold til modstanderen.

Fra afhøring af fanger fra den franske 15. Kolonial-Division skal hertil anføres: denne division blev i slutningen af august afløst i Parray-skoven, og blev efter en hvileperiode i Lunéville den 25. september indsat i forreste linje med fire (nye) bataljoner på hver to kompagnier. Efter 13 Res.Div. angreb den 10. oktober blev den franske division allerede igen den 14./15. oktober afløst, angiveligt til et længere hvil.

Den 8. oktober gik for I. og III/215 med garnisonstjeneste i Mangiennes. II. Bataillon lå i stilling under vedvarende regn og under svag strøild. Om aftenen blev det for 9. oktober planlagte Operation Kiesgrube afløst, hvorimod det blev befalet at afløse dele af Regiment 57 i forreste linje.

I morgentimerne den 9. oktober afløste II/215 trods vanskelige forhold (heftig fjendtlig beskydning, kraftig regn, mørke). I første linje kom 5., 7., 8. Kompanie med tilslutning til højre til 4/214 og til venstre til 5/216. Vore tre kompagnier blev under lagt KTK, Hptm. Kruse fra RIR 57. 6. Kompanie rykkede som stødkompagni i anden hovedstilling og havde her til højre forbindelse til 11/214 og til venstre til 9/57. Staben ved II. Bataillon blev trukket frem i Dreck-slugten som K.d.B. II/215 havde underlagt: 6/215, 9. og 10/57. Kompagnierne havde så godt som slet ingen underbringelse. En gennemgående stilling var kun tilstede på højre fløj af 5. Kompanie. 7. Kompanie lå i granatkratere og enkelte lette blokhuse, 8. Kompanie var opdelt i feltvagter skået tilbage til venstre, og havde heller ingen mulighed for underbringelse. På trods af den heftige fjendtlige beskydning var der forholdsvis få tab. 9. og 11. Kompanie rykkede om aftenen frem til Volker-stillingen, hvortil de ankom ved midnat.

Ved daggry den 10. oktober blev Operation »Kiesgrube« gennemført ved 13. RD. Angrebsstyrkerne fra R.57 og R.13 havde udgangsstillinger i Afsnittene 5. og 8/215. Kl. 0600 rykkede stormgrupperne frem efter fire minutters artilleriforbereelse. Ikke i alle tilfælde nåede de dog den befalede linje. Situationen fremme var usikker. Formiddagen gik under heftig beskydning. Om eftermiddagen kl. 15 gik 13. RD på ny frem i angreb, og nåede denne gang de beordrede mål. Fra fjenden fulgte kun svage infanteriangreb, hvorimod en kraftig virkningsskydning fra det fjendtlige artilleri, især mod udgangsstillingerne ved 5., 7. og 8. Kompanie, kostede store tab. Således faldt Lt. Heyde, som dårligt var helet efter de alvorlige skader på Chemin des Dames, sammen med en Vizefeldwebel og 6 mand fra 7. Kompanie, da en dækning blev ramt af en fuldtræffer. Feldw.Lt. Schwan overtog foreløbig kommandoen. 6. Kompanie blev kl. 17 sendt frem til forstærkning af den under angrebet svækkede besætning i den nyvundne stilling (under Lt. Thode), og deltog her med succes i forsvaret mod et fjendtligt modangreb. Også her opstod betydelige tab. Lt. Thode blev såret, og Vizefeldwebel Segelke overtog. Der indløb befaling til, at II/215 allerede samme nat skulle overtage den nye forreste linje.

I løbet af den 10. oktober blev i første omgang 9. og 11. Kompanie trukket frem til Andreas-slugten; 10. og 12. Kompanie rykkede senere ind i Andreas-slugten, mens 3 MG-Kompanie forblev i Mangiennes.

Fra den 11. oktober kl. 0430 overtog regimentsstab 215 Herbebois-slugt afsnittet fra Regiment 57. Også på divisions niveau fandt overdragelse sted.

II/215 afløste stormenhederne fra 13. RD i den nyvundne første stilling. På grund af ukendskab til fjenden og den kraftige beskydning var afløsningen meget vanskelig, da førerne fra den afløste enheder ikke var af stor nytte. I første omgang blev der formeret to afsnit, KTK højre og KTK venstre, der imidlertid den følgende dag blev ændret til et bataljonsafsnit. Vores eget artilleri skød hyppigt for kort. 8. Kompanie bragte en overløber ind, der fortalte, at han havde fået nok. Tabene blandt II/215 var ret betydelige. Frem til den 11. oktober blev der meldt 11 døde, 16 sårede, 14 syge og 2 savnede.

3. MG-Kompanie rykkede frem til afløsning af beredskabs MG-Kompagniet fra Regiment 57. 12. Kompanie blev fra Andres-slugten trukket frem i udgangsstillingen til højre og venstre for den nye Magdeburger Graben, mens 10. og 11. Kompanie opstillede transportgrupper for II/215. Som sikkerhedsbesætning i Volker-stillingen blev III/183 (192. Inf.Div.) underlagt. I/215 forblev i Mangiennes som divisionsreserve.

Samtidig med indsættelsen fik vi ordre til at rømme Mangiennes og i stedet at anvende Kühne-lejren som hvilekvarter. På grund af hans varmhjertede deltagelse havde vi siden Chemin des Dames højt skattet General Kühne. Imidlertid står lejren, der bar hans navn, ikke i god erindring. Selvom Mangiennes ikke ligefrem havde været et paradys, var Kühne-lejren dog langt værre. Utætte barakker, hvor det regnede ind, mangel på ovne og muligheder for at blive tør, bundløse terrænforhold, mudder, hvor støvlerne sad fast – det var, hvad lejren efterlod af erindringer. Den omfattende lejr lå uden nogen form for beskyttelse fra luften, og det er et mirakel, at

franskmændene ikke brugte denne mulighed for luftbombardement. På grund af mudderet måtte der bygges stier og broer af træ. Selv i godt vejr var det et afskyeligt ophold, og under den triste efterårshimmel næsten nedtrykkende. Ydermere var turen hertil og herfra til stillinger, for mand og heste en stor anstrengelse, så alle ankom dødrætte. I/215 indtog den 12. oktober dette herlige hvilekvarter. Ved II. Bataillon var kommandoforholdene igen ændret. I forreste linje kom tre kompagnier fra Punkt 6 til Punkt 9, et kompagni som stødreserve i dæknings i Ornes slugten. KTK befandt sig ligeledes i Ornes slugten. Et kompagni fra III/215 blev som sikkerhedsbesætning placeret i udgangsstillingen. Der var endnu ingen hindringer foran stillingen, hvorimod der lå talrige franske udrustningsgenstande og lig omkring. Efter at modstanderen først havde fået et overblik over forløbet af stillingen, blev beskydningen meget stærk.

Følgende artilleri og støtteenheder stod divisionen til rådighed:

Artillerikommandør 46	Oberstlt. Fritsche		
Nahkampgruppe	Major Krug v. Ridda		
Undergruppe Højre	Hptm. Schrader	Undergruppe venstre	Hptm. Groch
	6/46 (feltkanon)		7/46 (let felthaubits)
	2/46 (feltkanon)		8/46 (let felthaubits)
	1/46 (feltkanon)		9/46 (let felthaubits)
	7/82 (10-cm 04)		4/46 (feltkanon)
	9/82 (10-cm 04)		5/46 (feltkanon)
Lure-batteri (langt fremskudt)	3/46 (feltkanon)		
I hvil	8/42 (let felthaubits)		
Fjernkampgruppe	Major Richter	Sach. Fuß Artillerie-Rgt 12	
Undergruppe Øst	Hptm. Hentzen - III/Fuka 4	Undregruppe vest	Hptm. Schroth - I/Fuka-Bat 86
	5/L. 53 (Belg. 12-cm)		1/L. 34 (10-cm kanon)
	3/L. 8 (let felthaubits)		3/86 (10 cm kanon 14)
	1/24 (Mörser)		1/86 (let felthaubits)
	403 (21-cm Mörser)		
	7/4 (Mörser)		
7 Feldartillerie kolonner			
5 Fußartillerie kolonner			
Fliegerabteilung 280			
Ballonzug 77			
Mastferrohrtrupp 18			
Artillerie-Meßtrupp 11			

Allerede den 13. oktober måtte I/215 træffe forberedelser til afløsning af III/215 i beredskab. Ved II/215 var kampaktiviteten ringe på grund af de vedvarende regn og storm. Af overløbere fra 2. franske Kolonial-Regiment ved II/215 og flere fanger taget af 216 fra 5. franske Kolonial-Regiment (15 Kolonial-Division), blev det kendt at der snart ville ske afløsning fra en af de bedste franske division (Marokkanske Division). Der måtte altså stadig forventes et fransk angreb. Fra den 14. oktober ændredes fjendens adfærd. Infanteriobservatører og lyttetjeneste meldte samstemmende om påfaldende større forsigtighed i fjendens telefon og telegraf trafik. Der blev ligeledes skudt påfaldende mere med MG.

Vore minekaster-afdelinger var sat på plads og begyndte deres indskydning. Mens I/215 afløste III/215 i beredskab, rykkede III/215 ind i første linje som afløsning for II. Bataillon. MG-Scharfschützen-Kompanie 3/42 blev underlagt I/215.

Efter afløsning rykkede II/215 til Kühne-lager, hvor de ovenfor skildrede forhold herskede. I hviledagene kunne mandskabet end ikke få tørret deres tøj, og måtte igen afløse med fugtige uniformer og mudrede frakker. Lt. Knapp meldte personligt afløsningen i regimentets kommandostation. Oberstlt. Bonsack udtalte her sin fulde anerkendelse til »den unge kompagnifører, som i den alvorligste stund på det farligste sted (10. oktober), havde ført en bataljon«, og »for hans ro og sikkerhed i dispositioner og tydelighed i sine meldinger«.

På grund af det tågede og regnfulde vejr var den 15. oktober generelt roligere med hensyn til kampaktiviteter. Da lyttestationerne imidlertid over jordtelegrafens indenfor kort tid havde opfanget 24 nye kaldetal, og der nu også blev sendt et påfaldende stor antal signaler igennem i kode, var situationen igen ret spændt. Vi havde ingen anelser herom, men bandede kun over de nye dispositioner fra divisionen – i øvrigt udsendt efter ordre fra Gruppe – hvorefter der af vores kummerlige styrke i forreste linje, ydermere skulle skubbes en postskræm frem. Man gik ganske enkelt ud fra, at den marokkanske division var indsat, og at denne som forrige år ville angribe helt

overraskende under udnyttelse af den tætte tåge. Om eftermiddagen observerede Lt. Gäde troppeansamlinger – muligvis afløsning – og havde forsprængt den med påkaldt mørserild.

Efter kraftig morgen tåge var 16. oktober klar. Den gensidige artilleriild lavede derfor op og nåede omkring middagstid stor heftighed. I/215 havde store tab på grund af sammenstyrtning af en dækningsindgang. Sammen med 10 mand blev Lt. Eldagsen levende begravet. Selvom Lt. Eldagsen og 8 mand – om end hårdt kvæstet – kunne bjærges, kom redning for sent for en underofficer og en mand.

Den 17. oktober rykkede II/215 under til tider kraftig beskydning, om aftenen i beredskab, og i de tidlige timer af den 18. oktober afløste I/215 i forreste linje III. Bataillon. I de tidlige morgentimer denne dag blev Lt. Lückner og to mand, som var sendt ud til kontrollere de fremskudte posteringer, meldt savnet. De var sandsynligvis i den tætte tåge faldt i hænderne på en fransk patrulje. Lt. Lückner faldt tappert kæmpende. Hans lig blev senere bjærget af Regiment 92, mens hans to ledsagere faldt i fangenskab. Derimod lykkedes den rutinerede Lt. Sieling, sammen med Uffz. Koth 2/215, omkring kl. 0700 at tage en franskmænd fra Regiment 245 til fange, som tilsyneladende havde mistet orienteringen. Denne fange var af største vigtighed, da regimentet den 15. oktober af brigaden endnu engang var gjort opmærksom på, at OHL lagde største vægt på en bekræftelse af en formodet afløsning i Chaume-skoven. Fangen afslørede, at 60 Inf.Div. – i første omgang 245 Regiment – var skubbet ind i kolonial-divisionen, da denne havde haft store tab (50%) til gasskydningerne. Under kraftig artilleriaktivitet blev de fremskudte posteringer den 18. oktober udbygget ved punkt 34 og 13, og blev fra dette tidspunkt også holdt besat om dagen. En patrulje fra 3/215 (Gefr. Schröder) forjagede ved Punkt 5 en fjendtlig postering og erobrede et tyske MG 08/15 og flere revolvere.

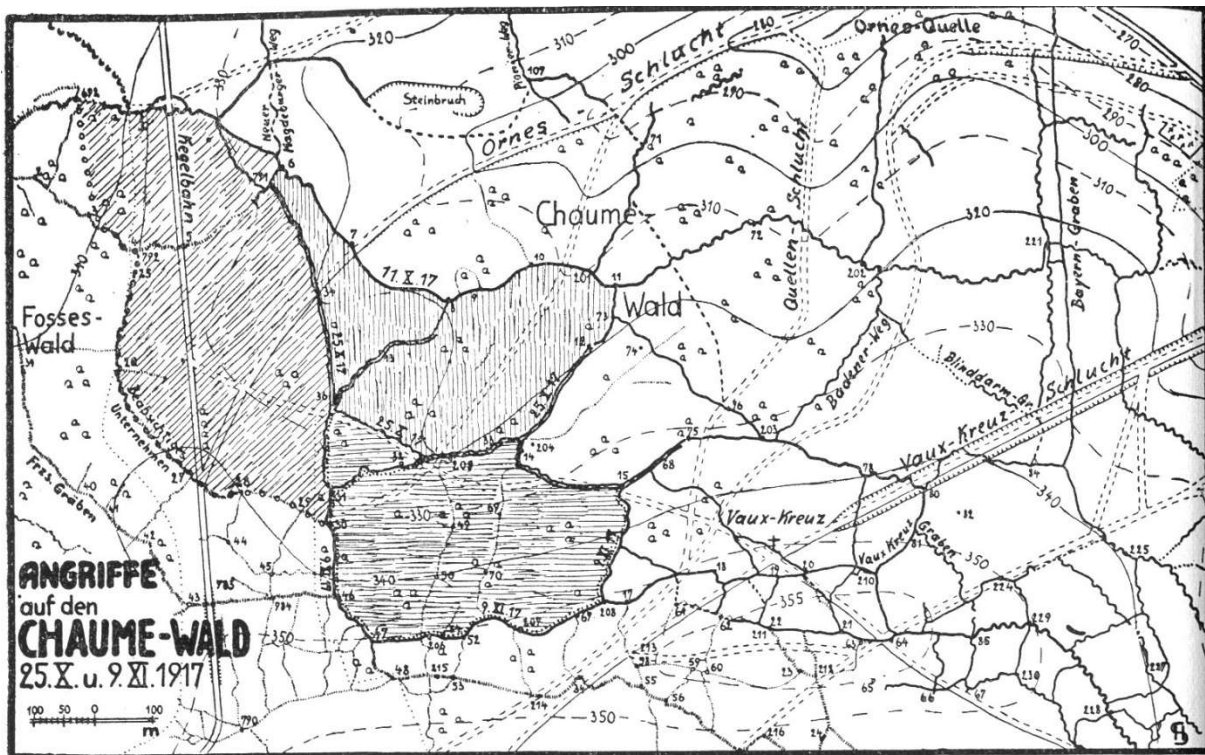
I disse dage var forberedelserne til en større operation i fuld gang. Det drejede sig om at skubbe hele den uholdbare stilling så langt frem, at den nåede en anvendelig linje, og ligeledes fjerne fjendens mulighed for observation af vores adgangsterræn. Den 21. oktober kom fra division den endelige befaling til Operation »Chaume-Wald«, der først var bestemt til den 24. og så blev udsat til den 25. oktober. Regimentskommandøren udpegede III/215 til operationen. Målet var linjen 791 – 36 – 31 – 32 – 205 – 204 – 15 – 68 med fremlæggelse af en sappe til Punkt 30. Bataljonen gik straks i gang med de forberedende øvelser. Syd for Kühne-lejren var der i det bakkede terræn bygget en kopi af den fjendtlige stilling med hindringer, blokhus og andet ned til mindste detalje. Hver mand skulle under øvelser udfører præcist den opgave, han ville have under stormen. Flammekastere, artilleri – alt deltog, som det skulle ske den 25. oktober. Disse øvelser nødvendiggjorde ret omfattende forskydninger og anstrengelser for de øvrige bataljoner. Den 22. oktober byggede I. og II/215 stillinger, så II/215 herefter lå i forreste linje. Oblt. v. Hülf blev forfremmet til Hauptmann og overdraget kommandoen over I. Bataillon.

De sidste forberedelser til angrebet var afsluttet den 24. oktober. Om aftenen rykkede III. Bataillon frem.

Den samlede operation skete under ledelse af vores naboregiment 216 (Major Mauss). Efter omhyggelige forberedelse stod den 25. oktober kl. 0545 alle deltagende dele af angrebet parate. Angrebsmål: linjen Punkt 34 til inklusiv Punkt 68. Angrebet gennemførtes i fire stormsjøler på hver 3 bølger. Første stormsjøle: 10/215 (Lt. Lang, 2. stormsjøle 5/216, 3. stormsjøle 8/216, angrebsreserve bag højre fløj af 6/216. Hver stormsjøle var tildelt en stødgruppe fra Sturm-Bataillon 5, en flammekaster og hver to grupper pionerer fra 6/Pionier 18 og Reserve-Pionier-Kompanie 46.

De til operationen sammendragne minekastere fra MW-Kompanie 246, MW-Bataillon 6 og de lette MW fra Regimenterne 214, 215 og 215, åbnede kl. 0641 virkningsskydning mod angrebsmålene. Samtidig begyndte vores artilleri. Ilden lå generelt meget godt. De fjendtlige grave blev kraftigt beskudt, forbindelsesvejene kunne dårligt genkendes. Stormsjøjlernes fremrykning, specielt 1. og 4., blev herigennem meget vanskeliggjort. Kl. 0745 brød angrebet frem på én gang. Indbrudsstedet i den fjendtlige blev nået i første storm og gravene rullet op.

Ved stormsjøle 1 (10/215) blev første bølge revet fra hinanden af den fjendtlige ild og presset mod venstre (primært stormbataljon og pionerer); anden bølge fortsatte øjeblikkeligt videre frem. Lt. Minte, der allerede tidligere havde gjort vrøvl over, at han ikke ville være forrest i den fjendtlige grav, fik nu sit ønske opfyldt. Sammen med den nyudnævnte Lt. Baule rullede han graven op frem til Punkt 28, altså længere end det fastsatte mål i vest. Her var der fjendtlige dækninger, og fra dem blev der hentet 60 fanger. Også de øvrige angrebselementer nåede deres mål efter delvis hård modstand. De fjendtlige grave blev øjeblikkeligt vendt og indrettet til forsvar. For at skabe forbindelse fra Punkt 75 til Punkt 68/15 blev pionererne indsat. De svage franske modangreb blev uden problemer afvist; ydermere blev endnu 150 fanger taget. Heraf tilfaldt 100 til Regiment 215, forklaret af samlede elementer fra dækninger. Ved de øvrige Stormsjøler, der ikke blev afvist, klarede grupperne fra Stormbataljonen og fra pionererne sig udmærket. Den fjendtlige ild startede relativt sent, spredt og lå mod de bageste områder. Vore egne tab var ved Regiment 215: 4 døde, 17 hårdt sårede, 50 lettere sårede, 7 syge og 5 savnede (formodet faldet). Ved Regiment 216: 4 døde, 13 hårdt og 34 lettere sårede, 15 syge. Modstanderens tab

var meget store. Af de tilbagetransporterede fanger faldt yderligere 15 til fransk artilleriild i Ornes-slugten. De befalede mål blev nået overalt. 10. Kompanie havde de største tab, men også dagens hæder. Blandt de faldne var Vizefeldwebel Wolter, der så ofte havde udmærket sig. Regimentsbefaling for denne dag lød:

Den 25. oktober stormede III/215 den franske stilling i et vanskeligt terræn side om side med Regt. 216. 10/215 under Lt. Lang trængte som den første ind i den fjendtlige grav. I en ustoppelig fremrykning med sin deling, rev Lt. Minte den første stormbølge, der havde mødt kraftig modstand ved en fransk post, med sig, og kvalte den fjendtlige modstand i hård kamp. Dagens resultat var vigtige dele af stillingen, over 100 fanger ¹⁾ og et stort bytte. Flere modangreb blev afvist. Særlig udmærkede sig her blandt mange andre, Gefr. Romann, 10/215, der muddede til knæene, dag og nat betjente sit maskingevær.

III/215 har på denne æresdag, hvor Hptm. v. Puttkamer netop i tre år har ført bataljonen, høstet ny hæder. Jeg udtaler til bataljonsfører og sin bataljon min fulde anerkendelse for denne succes.

Regimentet kan kun takke denne succes samvirket mellem alle bataljoner, minekasterne og signaltjenesten. I de mørke, regnfulde og stormfulde nætter blev fra I. og II/215 udgangsstillingen skabt i klippegrund, materialer til stillingsbyggeri, ammunition og forplejning bragt frem ad mudrede, vanskelige adgangsveje. Udholdenhed i granatkratere uden afløsning, uden beskyttelse mod regnen og stormen var forudsætning for denne succes.

Jeg kender præcist disse vanskelige, stille forberedelser, og udtaler også til I. og II/215 min fulde anerkendelse for den mønstergyldige udholdenhed og fastholdelse af den gode stemning i bataljonerne på trods af de største anstrengelser.

Også til regimentets nye våben, minekasterne, der allerede langs Chemin des Dames ydede fremragende tjeneste, og til deres utrættelige fører, Lt.d.R. Mark, udtaler jeg min anerkendelse.

Under hele operationen blev regimentet nøje underrettet om alle begivenheder. For dette takker jeg den gode observation fra Lt.d.R. Gräwe og Vzfldw. Carl, 8/215. Signalnettet var under ledelse af Lt. Steger mønstergyldigt udbygget. Meldinger blev kontinuerlig formidlet igennem ad hurtigste vej. Vore hunde ydede en fremragende tjeneste.

Sig. Bonsack.

¹⁾ Total blev der taget af usårede fanger:

2 officerer, 129 underofficerer og mandskab fra den franske IR 202

1 officer, 21 underofficerer og mandskab fra den franske IR 242.

Dertil kom 1 officer og 35 sårede fanger. 15 var faldet.

Divisionskommandøren, General v. Wasielewski, ringede til regimentet: »Bravo 215! Nu gælder det om at holde fast«. Også brigadekommandøren, Oberst Krause, samt fører for Gruppe Ornes, Gen.d.Inf. Frhr. v. Soden, og Armeefører Gen. v. Gallwitz erkendte regimentets særlige præstation, sidstnævnte ved tildelingen af 10 Jernkors I. Klasse og 100 II. Klasse.

Den 25. oktober på grund af fremragende tapthed forfremmede regimentet en række af medlemmer af 10. Kompanie: Ufffz. Frärks til overtallig Vizefeldwebel, Gefr. Romann til overtallig Unteroffizier, Gefr. Descus til fastansat Gefreiter. Lt. Minte blev såret i hovedet af et artilleristrejfskud.

Fjendtlige modangreb udeblev de følgende dage, hvorimod der fra begge sider var en overordentlig livlig artilleriaktivitet. Kl. 1545 ¹⁾ blev der af Lt. Gräwe observeret koncentrationer af fjender i graven overfor. Samtidig meldte fly om større kolonner i slutten bag skråningen. Mens feltartilleri øjeblikkeligt lagde gravene under beskydning, hvorunder der desværre igen forekom mange skud, der lå for kort, iværksattes med samtlige mørserbatterier under Gruppe Orne en beskydning af slutte og dale. Omkring kl. 16 begyndte fjenden at samles til modangreb. Vore MG tog de første bølger under ild og standsede dem. Større enheder blev fanget af spærreilden, der satte ind et minut efter at være påkaldt, og blev nedkæmpet. Angrebet blev afvist. Det havde være mere alvorligt, end vi dengang viste. Mørserne havde tilsyneladende haft god virkning. En fange fortalte senere, at hans kompagni alene under klargøringen havde haft 25% tab i døde og sårede. Balloner meldte senere om uafbrudt kørsel med sanitetsbiler, der endnu ikke var blevet mindre, da ballonerne blev trukket ned. I løbet af aftenen blev det brave stormkompagni 10/215 afløst af 11/215 og byttede stilling med denne. Af fanger blev det oplyst, at den marokkanske division igen var transporteret væk. Denne oplysning var af stor betydning for OHL, da der hermed ikke længere var sandsynlighed for større angreb ved Verdun.

Den 27. oktober blev stab, de tre kompagnier og MG-Kompanie I/215 trukket tilbage til Kühne-lejren, mens 3/215 måtte forblive i 2. hovedstilling. Fra II/215 blev 7/215 frigjort som sikkerhedsbesætning og rykkede til Andreas-slugten. III/215 arbejdede af alle kræfter på den forreste stilling, frigjorde indgange til dækninger, gravede en kontinuerlig grav og byggede hindringer. Situationen umulig gjorde den højst nødvendig afløsning af III. Bataillon. I/215 havde allerede været 13 dage i stilling. Den følgende dag, 28. oktober, blev der truffet forberedelser til en intern afløsning. II/215 besatte første linje, mens Hptm. v. Puttkamer måtte forblive KTK. III/215 kom i beredskab i Dreck- og Andreas-slugterne. 9/215 blev stødkompagni ved KTK.

Den 29. oktober blev Hptm. Jacobi II/215 syg og den 31. oktober også Hptm. v. Hülst. Major Ebel fra Inf.Regt. 609 tilgik regimentet og overtog I. Bataillon. Lt. Knapp virkede som fungerende fører for II. Bataillon.

Alle lå den 29. oktober i forventning af et fjendtligt angreb, der dog ikke fandt sted. Man fik indtrykket af, at franskmændene var glade for at være kastet ud af den gyselige stilling. Samtidig var det kl. 0645 lykkedes venstre nabo-division (Garde-Ersatz-Division) at generobre højderne ved Vaux-Kreuz, og hermed fratage fjenden en vigtig observations mulighed.

Den 31. oktober rykkede I. Bataillon ind i første linje, hvor den afløste II/215. KTK blev Major Ebel. III/215 forblev i beredskab, og Hptm. v. Puttkamer blev KTB i Dreck-slugten.

Sammenfatter vi nu vore tab.

September: 3 døde, 12 sårede, 186 syge

Oktober: 51 døde, 203 sårede, 160 syge, 2 i fangenskab.

Navn på de faldne var i september:

5. Kompanie: Otto Afel, Theodor Hansen, Emil Planbeck

Navne på faldne i oktober:

1. Kompanie: Ernst Ehlers, Vizefeldw. Max Vollmer

2. Kompanie: Vinz. Chopnacki, Julius Freitag, Lt. Karl Lücker

3. Kompanie. Lt. Franz Heyde, Otto Schwanemann

5. Kompanie: Ernst Rother, Dominick Wilsch

6. Kompanie: Franz Czerlinowski, Ernst Holländer, Ufffz. Wilh. Vogt, Walter Winzer

7. Kompanie: Gefr. Ernst Doose, Vizefeldw. Karl Eisendraht, Wilh. Kramer, Gefr. Christ. Lübbe, Gust. Stölting, Otto Zuther.

8. Kompanie: Gefr. Friedr. Vorm, Gefr. Erich Dunker, Wilh. Fensch, Gefr. Albert Kröhnke

9. Kompanie: Joh. Ernst, Otto Keltling, Wilh. Ohde, Fritz. Schürenfauer.

10. Kompanie: Rich. Ahrendt, Herwig Drube, Ulrich Kathers, Peter Nummer, Paul Roske, Otto Wedderkop.

11.. Kompanie: Hans Appel, Fritz Kunert, Georg Keihn, Gustav Kreikenbohm, Ufffz. Gustav Schnellbeck, Vizefeldw. Wilh. Wolter, Peter Jensius.

¹⁾ Dato fremgår ikke af originalteksten. o.a.

12. Kompanie: Christian Brandt, Robert Caro, Paul Fritz, Heinr. Hattendorf, Ewald Macht, Gefr. Paul Menge, Vizefeldw. Heinr. Nolte, Vizefeldw. Eduard Peters, Cord Winkelmann.
 1. MG-Kompanie: Utffz. Max Nagel
 3. MG-Kompanie: Erich Hoffmann

Regimentet begyndte november måned med kampstyrke på 78 officerer, 1795 mand, 22 MG 08, 1 russisk, 1 engelsk MG og 38 MG 08/15. Hvad imidlertid den egentlige styrke i graven var, ved vi fra tidligere angivelser. Også her behøvede hver kompagni gennemsnitlig 12 mand til afhentning af mad. Som eksempel var gravstyrken ved I. Bataillon den 24. oktober: 1/215: 1 officer, 6 underofficerer, 37 mand; 2/215 1 officer, 9 underofficerer, 47 mand; 3/215 2 officerer, 6 underofficerer, 43 mand; 4/215 2 officerer, 10 underofficerer, 57 mand; 1. MG-Kompanie 4 officerer, 84 underofficerer og mænd. Disse tal er imidlertid inklusiv ordonnanser og løbere. Det var med sådanne styrker, vi måtte holde ud under de hårde kampe.

I november satte det ind med dårligt og regnfuldt vejr. I anden halvdel af måneden var der gode dage, mens den sidste tredjedel igen var regn- og stormfuld. Næsten hver dag var der tæt tåge frem til middag, et meget gunstigt forhold, da trafik til linjen og arbejde på denne ellers ikke ville have været mulig. Da modstanderen stadig sad på de højeste terræn og adgangsveje så godt som overhovedet ikke eksisterede, virkede tågen som en forbundsfælle. Modsat krævede tågen anvendelsen af en lang række såkaldte »tågeposter«, da der ikke var andre muligheder for at formidle anmodning om spærreskydning til artilleriet.

Den 1. november rykkede Oberstlt. Bonsack ind i hvilelejren, mens den øvrige stab forblev fremme. Hptm. v. Puttkamer overtog i et par dage kommandoen over afsnittet. Det drejede sig nu om forberedelser til den planlagte nye operation. I. Bataillon lå i forreste linje. Hele dagen var der en vedholdende, kraftig beskydning. Kl. 1820 fulgte et fjendtlig lysangreb mod 4/215, som dog blev afvist.

II/215 lå i hvil i Kühne-lejren, 2. MG-Kompanie i Mangiennes. III/215 lå i beredskab og måtte nat efter nat stille stærke transport- og skansehold. Fjendens planer var usikre. Hans stærke artilleri- og minekasterild var påfaldende. Ligeledes begyndte en planmæssig bekæmpelse og udlægning af gas af Res.Feldart.Regt. 46 batteristillinger og af slugterne (især Ornes-slugten). Lyttetjenesten kunne igen konstatere stor signaltrafik hos fjenden. Flere fjendtlige stationer meldte sig som færdigindrettet med nye kaldetal. Man formodede en afløsning ved den franske 60. Inf.Div.

2. november herskede der igen stærk beskydning af divisionsafsnittet. Bevægelser gennem Ornes- og Dreckslugterne var ikke mulig. De næste dage lå forreste linje under ild. Fra kl. 1600 øgedes beskydning. den forreste linje (især 4/215) og Ornes-Slugten blev lagt under gas. Kl. 1745 blev der ved 4. Ersatz-Division (venstre tilslutning ved Vaux-kreuz) og ved 4/215, anmodning om spærreild. 10 minutter senere gik grønne lyskugler op langs hele divisionens front med anmodning om »spærreild hele front«. Hos fjenden dukkede flere langt fremtrukne batterier op. Lt. Gräwe, infanteriobservatøren, meldte kl. 19, at fjendtlige afdelinger i bataljonsstyrke var ramt af vores artilleriild, og gik tilbage i vild flugt. Divisionens krigs dagbog bemærker denne dag: »trods kraftig beskydning og meget ugunstigt vejrlig, fortjener den strålende stemning blandt enheder særlig anerkendelse«. Ved Garde-Ersatz-Division var fjenden nået frem til graven, men så afvist her med håndgranater og MG-ild.

Angrebsbefaling »1« til Operation »Abschluss« blev udsendt. Ifølge denne skulle linjen ved Punkt 30, 46, 47, 48, 54, 55, 60, 23, 215, 65 stormes. Til angrebet stod til disposition: en bataljon 215, en bataljon 216, en bataljon Grade-Inf.Regt.7, Res.Pionier-Kompanie 46, 6/Pionier 18, et kompagni Sturmataillon 5, tre infanteri kanonbatterier, syv flammekastergrupper. Oberstlt. Bonsack fik den samlede ledelse af infanteriet under operationen. Endnu engang måtte III/215 udpeges til angrebet på grund af tekniske vanskeligheder med en afløsning, og på grund af forberedelserne til angrebet. Det blev bygget et øvelsesværk ved Morimont, der præcist gengav det område, der skulle angribes, og som de angribende enheder øjeblikkeligt tog i anvendelse.

II/215 afløste om aftenen III. Bataillon i beredskabet, som derefter rykkede til Kühne-lejren. I de næste dage blev forberedelser til »Abschluss« fortsat. III/215 og de øvrige enheder øvede på øvelsesværket. Dag og nat blev der arbejdet rundt om. Hvad der ikke måtte klargøres! Lt. Steger, Lt. Gäde og Offz.St. Behnke sørgede med tildelt, meget upålidelige mandskab fra rekrutdepotet, for klargøring af materiel, håndværktøj, forplejning og især håndgranater og ammunition. I en god dækning i udgangsstillingen blev der indrettet et MG-våbenværksted med reservevåben, der øjeblikkeligt kunne erstatte et defekt våben i fronten, og defekte eller tilmudrede MG med det samme kunne bringes tilbage i anvendelig stand. Uden pause blev der også her opladt ammunition i bånd. Anvendelsen af signalmidler, ordonnanser, telefonforbindelse, blinkstationer, jordtelegraf, radio, brevdUER, hunde – alt måtte omhyggeligt gennemtænkes og planlægges. Ordonnansryttere og cyklister skulle fastholde forbindelsen til brigaden i tilfælde, at telefonerne svigtede. Sanitetstjenesten – bjærgning og borttransport af sårede, transporten af stormenheder frem til fronten med lastbiler, gudstjeneste for de deltagende soldater – alt blev

planlagt af regimentet. Der måtte udarbejdes fem trykte regimentsbefalinger, særbefalinger for signaltjeneste, for pionerer, for minekastere, for artilleri osv. og talrige transportbefalinger måtte udfærdiges og fordeles.

5. november blev I. afløst af II. Bataillon og rykkede i beredskab med undtagelse af 3. Kompanie, der som stødtrop forblev i Ornes-slugten. Afløsningen skete under et kraftigt gasangreb. Af begge stillingsbataljoner – I. og II. – blev der næsten præsteret det umenneskelige. Blot et eksempel på forholdene langs fronten: en mand var savnet kort efter, at han var set bevæge sig i Drech-slugten. Senere blev han fundet, druknet i et af de store mudderyldte kratere i slugten.

Denne dag såredes Lt. Neuendorf, der dog blev ved enheden. Ved III/215 gennemførtes øvelser på øvelsesværket under overværelse af divisions- og regimentskommandører.

De følgende dage forløb ret urolige. Den 5. november blev endnu et angreb – angivelig fra 3. Zuave Regiment - mod Garde-Ersatz-Division slået tilbage. Gentagende gange blev der langs hele fronten påkaldt spærreskydninger. Brugen af telefon- og jordtelegraf var ved fjenden som tidligere, meget omfattende. Flere nye stationer blev fastslået hos fjenden. Imidlertid syntes den stærke fjendtlige forstyrrelsesild kun at skyldes bekymringer om et tysk angreb.

7. november forløb i stillingen forholdsvis rolig. Under overværelse af den kommanderende general for Gruppen, General v. Soden, gennemførte stormtropperne en øvelse på øvelsesværket, denne gang med anvendelse af samtlige støttevåben og under ledelse af Oberstlt. Bonsack. Også infanterikanon-batteriet og flammekasterne deltog. Det gav en godt militært indtryk, som stormgrupperne fulgte tæt efter med den godt liggende artilleriild. Alle deltagere var fast overbevist om, at operationen ville lykkes. Kun på skillelinjen til Garde-Ersatz-Division ville der efter stormen opstå et hul. Regimentskommandøren gjorde opmærksom herpå. Vi vil se under forløbet af angrebet, hvor stor vigtighed forholdene på flanken kom til at spille.

Den 8. november blev regimentskommandøren gennem A.K.O. udnævnt til oberst med virkning fra 6. november. Regimentsstaben indtog om formiddagen deres kommandostation i Herbebois-slugten, efter at alle forberedelser til angrebet var truffet. Klargøringen af enheder til operation »Abschluß« blev gennemført i løbet af natten.

Stab I/215 blev afløst i Dreck-slugten af stab II/215 og flyttede til Andreas-slugten; kompagnierne forblev i deres hidtidige placeringer. Af II/215 skød man 8. Kompanie til højre for at gøre plads til stødkompagnierne (10. og 11. Kompanie) som besatte Afsnit Punkt 32, 31, 36. III/215 blev bragt til Azannes med automobiler, og begyndte her deres forberedelser til angrebet.

Regimentets krigsdagbog skriver:

Operation »Abschluß« lykkedes til fuldkommenhed. Den stormede linje er fuldstændig på vore hænder. 5 officerer og over 140 mand blev indbragt som fanger. Fjenden blev tilføjet alvorlige blodige tab i døde og sårede. Den erobrede grav blev fastholdt mod forbitrede modangreb. Fjendens artillerireaktion yderst livlig.

Mens I/215 forblev i sine beredskabsstillinger i højeste alarmberedskab, gennemførte II/215 en afledningsoperation mod fjenden ved Punkt 5. To patruljer arbejdede sig i dække af granatkastere ind på håndgranatafstand, fordrev den fjendtlige postering og returnerede uden tab med en fange fra den franske IR 133.

Endnu engang var III/215 klar til angreb. Allerede kl. 0530 indtog den sin udgangsstilling og meldte: »Alt klar«. Angrebet var fastsat til kl. 0700, men klarføringen måtte være afsluttet tidligere, for at være klar på det befalede tidspunkt.

Regnen lagde sig stille over enhederne, der lå eller knælede i muddret, ængstelig bekymret for i det mindste at holde deres våben tørre og anvendelige. Langsomt, men alligevel ubønhørlig gik minutterne. Der var stille, kun afbrudt af enkelte skud eller en lysrakete. Endnu var der 1½ time! Fører gik endnu engang langs rækkerne for med lav stemme at give de sidste direktiver. Der i mudder og skidt lå så de tapre angribere. Hos mange gik forskellige billeder gennem tanker. De kærer der hjemme, og tvivlen om man ville gense dem. En anden tænker på, at han har fået orlov, og allerede i morgen kan være hjemme hos mor, hvis han slipper godt gennem denne dag. En tredje plages af tvangstanker, om han måske i aften igen kan spille med i kort ...

Nu er er vel blot 10 minutter igen, nu fem, nu må vores artilleri snart gå i gang med deres helvedskoncert. Så går det løs! Alle beherskes kun af én tanke: frem til fjenden og kaste ham omkuld! Så! Et ensomt skud fra en, der ikke kunne afvente tiden. Nu, få minutter før det aftalte tidspunkt, begynder til venstre ved Garde-Ersatz-Divisionen en voldsomt skydning, og punktlig på sekundet følger de øvrige batterier og minekastere. En helvedskoncert af alle kalibre. Med øredøvende brag eksploderer de tunge miner, de tunge kalibre og granaterne fra feltkanonerne. Det er en grim, skøn følelse, at storme frem dækket af denne skydning, og tage hævn for den ugelange inaktivitet i gravene, hvor vi dag og nat havde været skydeskive for fjendens artilleri. Så kommer den skarpe kommando fra fører: »Op og afsted!«. Vi vil nu følge de enkelte angrebsformationer:

Stormsøjle 1: 9/215 (Lt. Schaper) ved Punkt 31 – Stormsøjle 2: 12/215 (Lt Schikora) ved Punkt 205 – 11/215 (Lt. Pierau) ligeledes ved Punkt 31, for at rense graven fra Punkt 30 til 29 og for at overtage sikringen af graven 30 til 46. Stormsøjle 3: 1 og 2216 ved Punkt 14 – Stormsøjle 4: ved Punkt 16 med forbindelse til Stormsøjle Garde-Regt 7.

Stormsøjle 1 nåede uden at møde modstand frem til Punkt 46, hvor omkring 60 mand blev hentet ud af dækninger. Fangerne var i den grad overrasket over, at vi allerede stod foran dækningerne før franskmændene overhovedet fornemmede, at de blev angrebet. Under den fortsatte fremrykning mod Punkt 47 blev flere hårdnakkede modstanderen nedkæmpet i nærkamp. Afgørende var virkningen af de lette MG. Vores angreb fortsatte ud over de fastsatte mål over Punkt 215 i retning af Punkt 59. Herunder kom flygtende franskmænd ind i vores spærreild og faldt.

Stormsøjle 2: her blev en hel MG-besætning sat ud af spillet allerede ved iværksættelsen på grund af en for kort liggende tysk artillerigranat. Offz.St. Elze blev såret. Kompagnifører, Lt. Schikora sprang øjeblikkeligt til. Modstand ved Punkt 51 blev hurtigt brudt i nærkamp. De fleste franskmænd faldt herunder. Den fjendtlige grav kunne ikke længere genkendes, men var forvandlet til et mudret månelandskab! 11/215 kunne ikke nå Punkt 28, da vores egen artilleri stadig lå her.

Stormsøjle 3 havde retning mod anden fjendtlige grav. Også her fortsatte stormen ud over de fastsatte mål og måtte igen trækkes tilbage.

Stormsøjle 4 ramte under fremrykning et fjendtligt modstød, der blev afvist. En videre fremrykning var i første omgang ikke mulig, da den fjendtlige grav først skulle rulles op, hvorunder 5 fanger og 3 MG blev erobret. I samarbejde med Stormsøjle 5 (6/Garde-Inf.Regt. 7) blev der igen rykket frem, og herefter anden fjendtlige linje taget i besiddelse.

Kl. 0745 var hele den angrebne grav på vore hænder. Forbindelsen til Garde-Ersatz-Div. var i første omgang usikker. Da vores artilleri stadig beskød den anden fjendtlige grav, måtte denne igen rømmes. Pionerne arbejdede fremragende. De straks indsatte fjendtlige modangreb blev, eksempelvis kl. 0930 og kl. 1100, alle afvist. Kl. 1130 blev der iværksat et kraftigt modangreb, der i tætte bølger trængte frem mod linjen 30/53. Vores spærreild udeblev. Det lykkedes modstanderen af trænge gennem flanken 46/47. Kompagnifører 12/215, Lt. Schikora, ydede forbitret modstand sammen med oppasser, ordonnanser og nogle få lange tjenende underofficerer. Lt. Scharper og Lt. Schikora blev begge lettere såret i hovedet, men blev pligtro i kampen. Unteroffizier Schäfer og Verhülsonk 12/215 nedskød skytterne på »fusil mitrailleurs« med velsigtede skud. Lt. Schikora lod bajonet anlægge og styrtede under høje hurra mod fjenden! I sidste øjeblik begyndte også modstødet med 10., 11 og 9/215, og modstanderen veg tilbage. I det øjeblik begyndte også vores spærreild og nedkæmpede næsten fuldstændigt de fjendtlige angrebsgrupper. Linjen 30/46/47/52 blev igen besat, men videre fremtrængen var her ikke mulig. Et modangreb mod 8/215 (Punkt 302-36) blev øjeblikkeligt standset af MG-ild. Nu kunne enhederne reorganiseres, og kl. 1400 var stillingerne fast på vore hænder.

Angrebet havde kun kostet få tab, hvorimod forsvaret mod modangrebet var kostbare, og må vægtes højere end det egentlige angreb.

Også ved Regiment 216 blev flere angreb afvist. Fortsatte fejlskydninger fra vores eget artilleri tvang Stormsøjle 4 til at rømme den erobrede 2. fjendtlige linje, mens Stormsøjle 3 kunne forblive fremme. Endnu et modangreb blev afvist. Med efterfølgende nye fremstød blev anden linje endnu engang nået, og denne gang fastholdt. Da forbindelsen til Garde-Ersatz-Div. endnu ikke var klarlagt, blev 11/216 kl. 10 trukket frem og stillet til disposition. Med denne lykkedes det endeligt at skabe forbindelse.

Vores artilleris for korte skydninger tvang posteringerne tilbage til hovedlinjen. Kampene rasede frem og tilbage med slutresultatet, at vores hovedkamplinje holdt fast, og at franskmændene gravede sig ned i månelandskabet 150 meter herfra. Tabene blev for RIR 215 18 døde og 64 sårede, for RIR 216 39 døde og sårede. Der blev taget 6 officerer og 141 mand til fange fra de franske regiment 133, 202 og 225.

Oberst Bonsack sluttede sin indberetning om kampene på følgende måde:

Det omhyggeligt forberedte angreb er fuldstændigt lykkedes. Mere end for det egentlige angreb fortjener underførere og enhederne stor ros for det seje fastholdelse af det opnåede. Hvad der blev opnået i ubeskrivelig muddet og pløre, overfor en tapper modstander, vil vi først efterhånden erfare gennem enkeltskildringer. Hvor alvorlige modangrebene havde været, fik vi først senere kendskab til. Fremhæves bør den strålende angrebsiver hos de, gennem foregående angreb og hårde stillingskampe, til grænsen af de mulige pressede tropper og deres fører Hptm. v. Puttkamer og Hptm. Pigge – 216.

Hertil føjede divisionskommandøren, General v. Wasielewski:

Med særlig varme og tilfredshed udtaler jeg alle deltagere i afvisningen af modangrebene, under de til det højeste voksede vanskeligheder, min tak og min fuldeste anerkendelse. De afsluttende bemærkninger tilslutter jeg mig fuldstændig. Oberst Bonsack fortjener igen særlig anerkendelse for de gennemførte forberedelser, ledelse og for gennemførelse.

Hærberetningen, der af forståelige grund ikke nævner numre og navne, skrev den 10. og 11. november 1917:

Nedersaksiske og garde-bataljoner med pionerer og dele af en stormbataljon fravristede efter kraftig ildforberedelse fra artilleri og minekastere, den franske stilling i Chaume-skoven. Stærke, gentagne fjendtlige modangreb frem til natten brød sammen med tab. 240 fanger, herunder 7 officerer faldt i vore hænder.

I Chaume-skoven lå dagen igennem under øgende ild. Antallet af de den 9. november tilfangetagne franskmænd er steget til 8 officerer og 280 mand

På trods af to store succeser kunne den talmæssigt stærkt reducerede division endnu ikke rykke til en velfortjent hvil, men måtte endnu i næsten 4 uger holde ud i helvedet ved Verdun. Samarbejdet mellem våbenarter havde under begge operationer været strålende. Stormbataljon, pionerer, artilleri, signaltjeneste, infanteri observation, ordonnanser – alle havde arbejdet med samme begejstring. Chaumes-skoven blev et æresblad i 46. Res.Div. og RIR 215 historie.

Angrebet den 9. november havde godt nok givet os en stor succes, men også en delvis uanvendelig stilling. De erobrede grave – eller rettere resterne heraf – var ikke forsvarsklare. Underbringelse var kun mulig i nogle få, gamle tyske dækninger, mens adgangsveje helt manglede. Uden at være beskyttet af tåge, var trafik til den forreste linje og i selve linjen ikke mulig. De udmattede enheder havde brug for afløsning, men endnu slog timen for frigørelse fra det erobrede terræn ikke. Divisionen rejste alvorligt begæringen ved Gruppe, men forgæves! Forbruget af enheder i Flandern og i Italien var for stor. Kun den bayriske IR 20 blev stillet til rådighed som sikkerhedsbesætning i Hagen- og Volker-stillingerne, og måtte af regimentet kun på ansøgning inddrages i afløsning.

Den 10. november blev i første omgang stab og to kompagnier fra I/215 afløst og rykkede i Kühne-lejren. 1. og 4. Kompanie forblev i anden hovedstilling. Ved II/215 blev kun 8. Kompanie afløst af 5/Bayr. IR 20. III/215 blev efter et svagt modangreb, der uden problemer blev afvist, afløst af bayrerne og rykkede ligeledes til Kühne-lejren. Bataljonsstaben forblev imidlertid fremme som KTK.

På grund af de store anstrengelser de sidste uger, blev Hptm. v. Puttkamer syg den 11. november, og Lt. Knapp overtog som KTK. Også Major Ebel blev den 12. november syg af anstrengelserne fra de forudgående kampe, og forlod regimentet. Lt. Knapp overtog kommandoen over II/215. KTK-kommandostation blev flyttet til Dreck-slugten. Lt. Körner, Neuendorf, Thamssen og Bode blev tildelt Jernkorset I. Klasse. I et dejligt vejr lå der de næste dage over stillinger og bagland kun ringe beskydning. Under vores angreb den 9. november var det fastslået, at den franske 60. Inf.Div. havde indsat et frisk regiment (IR 137). Under vore angreb og under modangrebene, havde 60 ID og den underlagte IR 133, lidt så meget, at den med 75% tab (efter udsagn fra fanger) den 12. – 13. november blev den afløst af den franske 34 ID (oplysninger fra fanger IR 83), der havde ligge i stillinger ved St. Mihiel. I de følgende dage var franskmændene væsentligt mere aktiv med patruljer og med skydning.

Afløsninger blev nu organiseret på den måde, at seks kompagnier lå i stilling og seks i hvil. Denne aflastning var tvingende nødvendig. Imidlertid kunne de svage kompagnier ikke længere selv bringe deres lette MG 08/15 med tilbage. Gravstyrken den 15. november, inklusiv madhenterne, var:

	Officerer	Underofficerer	Mandskab
9. Kompanie	2	7	31
10. Kompanie	2	5	32
11. Kompanie	1	6	43
12. Kompanie	1	7	19
III. Bataillon total	6	25	125

Den 16. november overtog staben ved RIR 214 (Oberst Brentano) Regiment 215's afsnit for også at give regimentsstaben et tvingende nødvendigt pusterum.

Hptm. Rünger (Fodartilleri) og Oblt. v. Deines blev den 18. november overført til regimentet som bataljonsførere. 330 mand erstatning tilgik, for en dels vedkommende fra østfronten. Selvom det blev klaget meget over personel overført fra øst, indarbejdede de sig hurtigt hos os, og kæmpede bravt. De fandt her en fast organisation, der ikke lod nedbrydende elementer komme til orde.

De næste dage gik under fortsat afløsning af de enkelte dele af regimentet og deres tiltrængte hvil i Kühnelejren. Den 19. november skrev regimentets krigsdagbog om stærk fjendtlig beskydning og anmodninger om spærreild. Bayrerne og Garde-Ersatz-Division var genstand for meget alvorlige angreb. Franskmændene rykkede frem i flere bølger og vendte først om, når alle officerer var faldet. Hele den franske IR 88 var sat ind i angrebet. Endnu flere gange iværksatte fjenden angreb. Opmarchen blev imidlertid altid erkendt, og knust gennem vores artilleribeskydning. Hvad betød angrebene denne og de følgende dage? Var det enkeltoperationer, eller hang de sammen med englændernes angreb ved Cambrai den 20. november? Vi vidste det dengang ikke, at der foruden stillingsdivisionen foran vores 46. RD afsnit, var indsat yderligere en division til angreb, men at denne blodigt var blevet afvist, i det væsentlige knust af vores strålende virkende artilleri.

Enhedernes og hestenes tilstand gav bekymringer. Hestemateriellet var så overanstrengt, at artilleriet efter tilbagetrækningen i midten af december, ikke længere var i stand til at forskyde. Heller ikke den måned lange pause syd for Metz var i stand til fuldstændigt at genvinde hestenes fulde kraft. Det var måske også grunden til, at 46. RD ikke blev bestemt for den første indsats under de store kampe i 1918.

Fra den 24. november øgede beskydningen igen betydeligt. Af lyttetjenesten blev det klart, at fjenden ville angribe kl. 1825. En kraftig trommeild blev sat ind. Et angreb fulgte ikke; sandsynligvis var vores artillerivirkning igen for kraftig. Derimod trængte franskmænd den 25. november ved vores højre nabodivision (19. ID) ind i den forreste stilling. Angrebet blev gennemført med fem bataljoner Zuaver og Turkos fra 37. franske ID., en af de bedste angrebsdivisioner.

Samme dag ankom Major v. Klösterlein og overtog kommandoen over II/215. På dette tidspunkt førte derfor Oblt. v. Deines I. Bataillon for den sygemeldte Hptm. v. Hülst, II/215 Major v. Klösterlein og III/215 Hptm. Rünger. De næste dage blev der ved naboregiment 214 forberedt Operation »Nikolaus«. Dette angreb blev imidlertid ikke gennemført, da højre begrænsning af Gruppe Ornes blev flyttet et godt stykke mod vest, hvorved divisionen fik ansvaret for hele Wavrille-skoven. Under disse omstændigheder kunne et angreb med den decimerede gravstyrke ikke komme på tale.

I mellemtiden var den bayr. IR 20 den 14. november blevet afløst af bayr. IR 15.

Også den 26. november fortsatte de franske angreb mod 19. ID. På tidspunkter voksede den fjendtlige artilleribeskydning til yderste voldsomhed og nåede også vores afsnit. Fanger fra den franske IR 59, taget af 216, fortalte om de franske planer. Ifølge disse ville der snart blive gennemført en større afløsning, også et tegn på, at franskmændene ifølge deres tidligere taktik, snart ville angribe. Delangreb fulgte hele tiden i de næste dage, snart mod garden (28. november), snart mod bayrerne (29. november).

Den 29. november blev Lt. Steger og Vizefeldwebel Grünemann, førstnævnte regimentets signalofficer og sidstnævnte en forbilledlig soldat og delingsfører, tildelt Jernkorsets I. Klasse. Den sårede Offz. St. Elze modtog samme høje orden.

Endnu engang var situationen noget kritisk. Der tilgik befaling om en grundlæggende ændring i besættelse og forsvaret af afsnittet. Efter oplysninger fra agenter og fra fanger skulle et fjendtligt storangreb være umiddelbart forestående. På kodeordet »Grosskampf« skulle hovedmodstandslinjen: 343, 327, 226, 227, 224, 81, 80, 78, 203, 74, 201, 107, Pionerweg og mod vest 2. hovedstilling. Denne linje skulle øjeblikkeligt udbygges, og alt andet arbejde indstilles. MG 08 skulle trækkes væk fra fortærrænet og en plan for omgruppering af styrker forberedes.

Det drejede sig om at få fuldstændig klarhed over situationen ved fjenden. Der blev derfor til den 30. november beordret gennemført en større patruljeoperation til indbringelse af fanger. Regimentet udpegede hertil I. Bataillon. Natten til 1. december fik patruljer under Lt. Winkler med en styrke på 2 underofficerer og 16 mand fra 2. og 4. Kompanie med et let MG frem mod den fjendtlige grav ved Punkt 4 efter en to minutter afspærringsild fra artilleri og minekastere. Den stærke fjendtlige besætning tog flugten, men fik herunder store tab. De eftersættende patruljer tog en sergent og en mand til fange. Under den resulterende fjendtlige artilleriild blev Lt. Winkler, en underofficer og 3 mand lettere såret. I en regimentsbefaling modtog Lt. Winkler særlig anerkendelse:

I/215 har i går aftes gennem en omhyggelig forberedt patruljeoperation under føring af den ofte bevist dygtige fører Lt. Winkler, indbragt fanger, foretaget vigtige konstateringer og tilføjet modstanderen alvorlige tab. Jeg udtaler min tak og anerkendelse til alle deltagere, specielt Lt. Winkler, Gefr. Rathe og Musk. Nagael, Ufffz. Boysen og Ufffz. Jordan. I. Bataillon har bevist, at dens dristige angrebsånd fra dagene ved Moulin, Gobain og Royère-Ferme stadig eksisterer, og at alle dertil forsøger at gøre som deres kammerater i disse daværende succesfulde dage.

En fremragende andel i operationens succes har også minekasterne, der gennem deres godt liggende ild banede vejen for patruljen. Jeg udtaler også til Minen-Werfer-Kompanie og dens fører, Lt. Mark, og især Feldw. Lt. Krösche min anerkendelse.

Oplysningerne fra begge fanger fra den franske IR 59 var vigtige. Det franske artilleri var øjensynligt omgrupperet fra øst mod vest, så tyngden i et storangreb ville falde på fronten Samogneux – Maucourt. Det forventede angreb udeblev imidlertid. Under de forberedelserne, der måtte træffes for tilfælde af en eventuelt storkamp, indløb den 2. december den længe savnede ordre om afløsning fra 2. Bayr. Inf.Div. Med ringe kampaktivitet og i godt vejr blev der truffet forberedelser til afmarch. Afløsningen skete i alt ro mellem den 3. og 5. december.

Den 3. december modtog Musketier Koch 1/215 og Krankenträger Janzon 12/215 Jernkorset I. Klasse for fremragende tapperhed, og den 7. december Feldwebelleutnant Krösche og Gefreiter Rathje 3/215. Her skal også omtales den organisation Lt. Willers, Offz.St. Behnke og Zahlmeister Gramb skabte til indsamling af efterladt krigsmateriel. Den 3. november 1917 blev den i divisionsbefalingen betegnet som mønstergyldig og anbefalet de øvrige regimente til efterfølgelse. De udbetalte findeløn beløb sig i hundredtusind. Det kan måske danne et billede af værdien, at det materiel, der blev indsamlet.

Den 6. december stod der i Divisionsbefalingen:

Endnu engang forlader divisionen et kampafsnit, formentlig et af de vanskeligste, den har befundet sig i, og igen kan alle med stolthed og tilfreds kikke tilbage på en tid, hvor enhver fuldt og aldeles bestod prøvelserne. Mens det i sommers langs Chemin des Dames og under forsvarsslaget ved Verdun i august, hovedsageligt var succes i angreb, der skaffede divisionen et godt renommé, så har divisionen i den sidst gennemlevede måned vist, at den kan begge dele: angribe, men endnu mere, er i stand til at holde en stilling, vanskeligere end tænkes kan. Hvad der her måtte forlanges af tropperne, er formentlig det yderste, et menneske overhovedet kan yde. Divisionens fører og tropper har på strålende måde vist en forståelse for nødvendigheden af disse krav, og udvist en fast vilje langt ud over den sædvanlige målestok for at opfylde dem. Der eksisterede ingen vanskeligheder store nok til, at 46. RD ikke kunne overvinde dem. Fire franske divisioner har efter hinanden stået overfor os. Divisioner med opfyldte og udhvilede kompagnier. Vigtigt terræn, omkring 400 fanger og megen anden bytte er frataget dem af tropper, der måske talmæssig var betydelig svagere, men i indre menneske værdi – med en stålsat vilje til sejr og en trofast hengivelse og selvopofring – langt var dem overlegen

Regimentets tab mellem 1. november til 8. december 1917 omfattede 61 døde, 117 sårede, 233 sårede. I de enkelte måneder ved Verdun:

	Døde	Sårede	Syge	Fangenskab
August	87	273	191	32
September	3	12	186	-
Oktober	51	203	260	2
November	61	117	223	-
Til 8. december	-	-	-	-
Total	202	605	862	34

Den samlede afgang fra regimentet under indsættelsen ved Verdun var dermed 1.701 mand, mens der i den samme periode tilgik 1.630 mand, erstatninger eller returnerede fra lazaret.

Navne på de døde mellem 1. november og 8. december 1917 var:

1. Kompanie: Ferd. Hallung, Erich Reetzke, Joh. Szyblowski.
2. Kompanie: Joh. Bartoss, Erich Butzlaff, Karl Haake, Aug. Rock, Otto Macknapp, Ufffz. Kurt Voigt.
3. Kompanie: Gefr. Gust. Grümmert, Otto Gerbsch.
4. Kompanie: Peter Jozwiak, Max Kliesener.
5. Kompanie: Gefr. Ernst Kriewald, Heinr. Martens
6. Kompanie: Julius Hansen, Aug. Märtin, Paul Schneider.
7. Kompanie: Ufffz. Hans Glau, Fritz Kepp, Karl Lütt, Karl Schwab, Gefr. Peter Zientak.
8. Kompanie: Herm. Fricke, Erich Gäde.
9. Kompanie: Fritz Batzung, Ufffz. Wilh. Venthien, Hinrich Cordes, Gefr. Hinrich Glander, Friedr. Henke, Karl Jansen, Fritz Spindler, Gust. Senstleben, Martin Seegebarth, Emil Schlemitz, Erich Schnabel, Herm. Stöcker.
10. Kompanie: Knut Jensen, Wladimir Rozmiareck
11. Kompanie: Hans Brandt, Gefr. Jürgen Hansen, Gefr. Heinr. Meyer, Herm. Damperrien, Rich. Vogel, Karl Witt.
12. Kompanie: Robert Brühl, Herm. Duncker, Gefr. Clemens Garski, Friedr. Gläser, Friedr. Grell, Joh. Heining, Ufffz. Wilh. Lehmann, Gefr. Heinr. Meyer, Gefr. Herm. Moses, Gefr. Herm. Penag, Lorenz Sönnen, Friedr. Sondermann, Kurt Schönfeldt, Gefr. Aug. Schaper.
2. MG-Kompanie: Herm. Lensser, Werner Revermann.

Kapitel XXIII

Vintersport i Lothringen. Den fjerde krigsjul ¹⁾

Med stolthed og dog med en berettiget følelse af lettelse, forlod vi Afsnit `Verdun, der i tre måneder havde holdt os fast. En uendelig svær tid lå bag os. Det drejede sig nu om at forberede nye handlinger. Vi blev indkvarteret meget tæt på kvartererne i september: regimentsstab og tre kompagnier fra III. Bataillon i Xivry-Circourt, 12. Kompanie og signal-afdeling i Mercy-le-Bas, I. Bataillon i Boismont og Bazeilles, II. Bataillon i Han, alle sydøst for Pierrepont.

Først fik enhederne rigelig tid til rengøring af krop og udrustning, soignering af våben og udrustning, istandsættelse af beklædning. Alt dette var meget nødvendigt, da alt på tidspunktet, inklusiv støvler, befandt sig i en forfærdelig tilstand. Der var begyndt med et skønt, klart vintervejr. Landsbyerne lå i dyb sne. General Frhr. v. Soden ankom igen personlig overfor regimentskommandøren at udtrykke sin tak for, hvad regimentet havde udrettet. Vi springer over dagene i hvil.

Befaling til forskydning ankom den 14. december til regimentet: »område ved Metz«.

Vi anede endnu ikke, at vi i den næste tid ville komme til at kæmpe på tysk område, og frem for alt ikke, at disse ville strække sig til langt ind i foråret. Det var en retfærdig udligning af det usigelige vanskelige præstationer, vi havde ydet og havde måttet udholde, at vi nu blev indsat i et roligt afsnit af fronten – syd for Metz i området ved St. Jürgen [St. Jure], og at vi fik lov at blive her længere end det var normalt på dette tidspunkt af krigen. De følgende måneder manglede de store kamphandlinger og ophidselsen ved en aktiv front. Alligevel betød det brede ansvarsområde og vores ringe styrketal igen meget arbejde. Modsat forsvandt i det mindste det nerveødelæggende bombardement dag og nat, og de timelange natlige ture ad bundløse veje under beskydning manglede. Vi overtog udmærkede dækninger i en godt udbygget stilling, og derfor kan vi betegne den nu følgende tjenesteperiode som en af de roligste under krigen.

I Afsnit »Mailly« var divisionen underlagt Gruppe Metz (General v. Oven), der igen var underlagt 19. Armee under General v. Mudra, senere General Graf v. Bothmer. Til højre lå Afsnit »Lorraine«, til venstre »Seille«. Vores stillinger lå for største delen på tysk, kun den forreste linje, på fransk område. Langs vejen fra St. Jürgen til Raucourt stod de tidligere tysk-franske grænsestenene. Divisionens stabskvarter lå i Werningen, mens regimentet lå i St. Jürgen. På denne rolige front var forholdene naturligvis helt anderledes end ved Verdun. Gennem mange år havde inter her ændret sig ret meget, i mange år havde der her hersket forholdsmæssig ro, der af begge sider blev anvendt til den nødvendigt til restaurering af nedslidte enheder.

I dagen 13. – 17. december afløste vi 78. RD, som vi allerede havde kendt fra Verdun, hvor vi havde været dens indgrebsdivision. Regiment 215 fik i divisionen det midterste afsnit, med 216 til højre og 214 til venstre. 78. RD havde kun haft to regimentsafsnit, der i første omgang blev afløst af 214 (RIR 258) og 216 (RIR 260). Først efter at 78. RD var frigjort, blev RIR 215 skudt ind mellem 214 og 216, nødvendiggjort af de ringe personelstyrker, så den endelige besættelse af afsnittet først var afsluttet den 19. december.

Regimentets forplejningsstyrke var den 11. december på 107 officerer, 2.167 underofficer og mænd samt 240 heste. Kampstyrken var 81 officer, 1.946 underofficerer og mænd, 33 tunge MG 08, 37 letter MG, 1 russisk og 1 engelsk MG.

Stillingsbesættelsen den 1. januar 1918 var:

Regimentsstab:

Kommandør: Oberst Bonsack
 Adjudant: Lt. Willers
 Ordonnansofficer: Lt. Thamssen
 MG-officer: Lt. Schmidt
 Signalofficer: Lt. Steger
 Minenwerfer-officer: Lt. Mark.
 Regt. gasbeskyttelsesofficer: Offz.St. Behnke
 Rettergangsofficer: Lt. Rummelpacher (stedfortræder: Lt. Hansen)
 Undervisningsofficer: Lt. Gäde

¹⁾ Officielle betegnelse. 13. december 1917 – 21. april 1918: Stillingskampe i Lothringen.

Fører for store Bagage: Offz.St. Algermissen
 Regimentslæge: Stabsarzt Dörrie
 Regimentsintendant: Feldzahlmeister Grambart
 Regimentsmusik: Musikmeister Strassner
 Regimentsskriver: Vizefeldw. Grüneberg
 Regiments Våbenmester: Vizefeldw. Freitag

I. Bataillon:

Kommandør: Hptm. v. Hülst (til 13.1.18 Hptm. Danneel /RIR 214)
 Adjudant: Lt. Körner
 Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Feldhilfsarzt Schnapauss
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Requard
 Intendant: Zahlmeister Krist.
 1. Kompanie: Lt. Deppe
 Lt. Bartsch, Friese, Eldagsen – Feldw: OffzSt. Ernst.
 2. Kompanie: Lt. Sieling
 Lt. Grütter, Dörries, Gräwe, Offz.St. Banasch – Feldw.: Offz.St. Schierenbeck.
 3. Kompanie: Lt. Witt
 Lt. Weber – Feldw.: Offz.St. Simon
 4. Kompanie: Lt. Heinze
 Lt. Ohrhausen, Engel – Feldw.: Offz.St. Maasch.
 1. MG-Kompanie: Lt. Guttermann
 Lt. Rey, Senger, Offz.St. Koch – Feldwebel Hessler
 MW-Abt. I: Lt. Hockauf
 Offz.St. Schmidt.

II. Bataillon:

Kommandør: Major v. Klöstgerlein
 Adjudant: Lt. Ahders
 Bataljonslæge: Stabsarzt dr. Appeldorn (21.1. forsat til Res.Feld.Art. 46)
 Feldhilfsarzt Leidig
 Underarzt Koch
 Forplejningsofficer: Feldw.Lt. Schreck
 Intendant: Beamtenstellf. Sass.
 5. Kompanie: Lt. Knapp
 Lt. Ohlmer, Gorzel, Meyer (Arnold) – Feldw.: Offz.St. Behrens
 6. Kompanie: Lt Mau
 Lt. Frerk, Mohns – Feldw.: Offz.St. Rolf
 7. Kompanie: Hptm. Bolze
 Lt. Boysen, Fiehler, Weinrich, Offz.St. Pinkowski, Schmidt. – Feldw.: Offz.St. Krause
 8. Kompanie: Lt. Ehrich
 Lt. Prieser, Meyer (Ernst August), Carl, Feldw.Lt. Schwann, Offz.St. Koch, Braun – Feldw.; Offz.St. Lange.
 2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann
 Lt. Scheidhauser, Neuendorf – Feldw.: Offz.St. Raddatz
 MW-Abt. II: Feldw.Lt. Krösche

III. Bataillon:

Kommandør: Hptm. v. Puttkamer
 Adjudant: Lt. Ahrenkiel
 Bataljonslæge: Ass.Arzt Danielsen
 Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
 Intendant: Feldhilfszahlmeister Grambart
 9. Kompanie: Lt. Schaper
 Lt. Eckmann (1.4.18 forsat til Div.Stab som gasofficer), Bliesener – Feldw.: Offz.St. Grotjahn
 10. Kompanie: Lt. Lange
 Lt. Minte, Baule, Schatte – Feldw.; Offz.St. Sohrweide
 11. Kompanie: Lt. Pierau
 Lt. Niethardt, Berthold, Findeis, Robmann – Feldw.: Offz.St. Reeck
 12. Kompanie: Lt. Schikoa
 Lt. Kracke, Wernecke – Feldw.: Offz.St. Hinz.
 3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
 Lt. Hecker, Brandes, Feldw.Lt. Ludwig, Offz.St. Dallmann – Feldwebel Fuchs

Bortkommanderede: Lt Reinken, Thierbach – Sturmkompanie 46. RD:

Divisionens forreste stilling havde en bredde på:

R.I.R. 214: 5,4 km
R.I.R. 215: 5,5 km
R.I.R. 216: 3,9 km

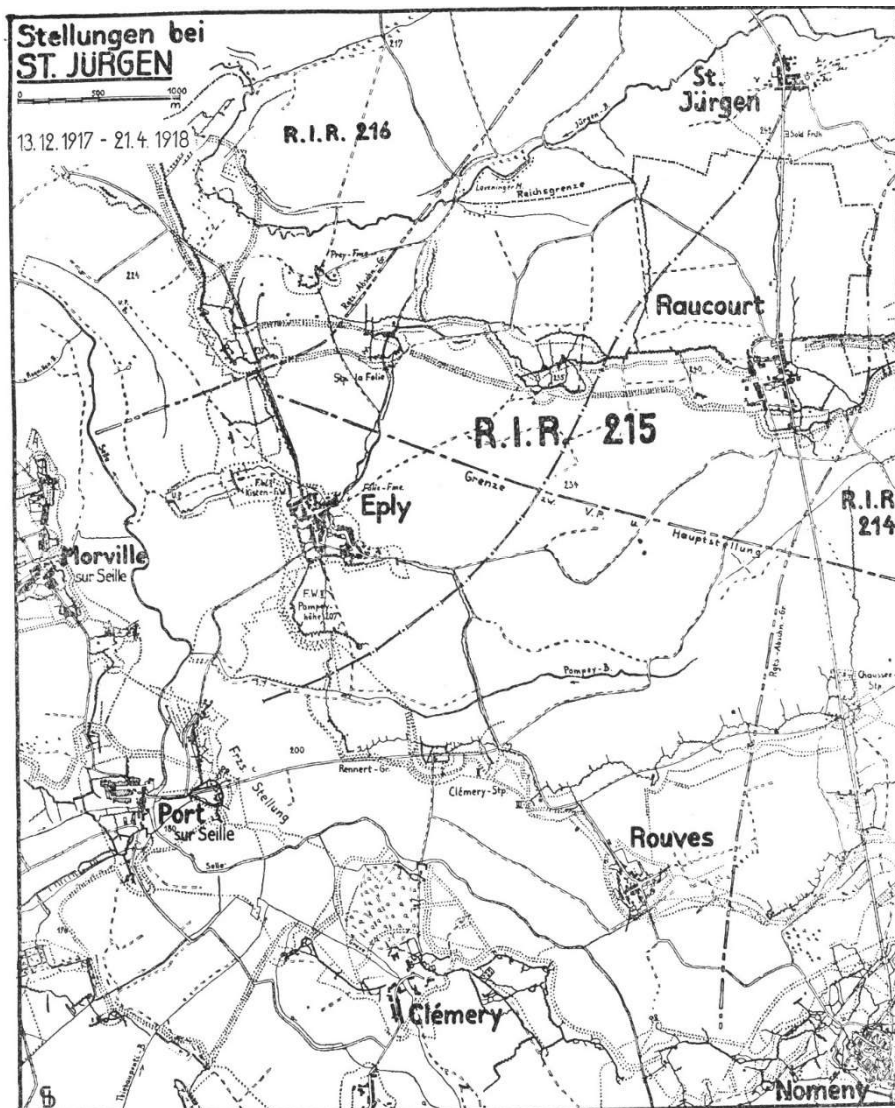
Til indsættelse i MG-stillinger i rummet bag infanteriregimenterne var der tildelt 9 Festungs-Maschinengewehr-Trupps. I Afsnit 216 var 6/Pi.Komp. 18, ved 215 Res.Pi.Komp. 46 og ved d214 bayr. Ldst.Pi.Komp. 9 indsat. Foruden divisionsartilleri, hvorfra der skulle frigøres et beredt batteri som panserværn, stod der langs den 15 km lange front kun 3½ batteri til disposition. Mulighederne for at etablere en samlet spærreskydning eksisterede derfor ikke. Spærreild kunne kun etableres på bestemte punkter: Abancourt, Nomeny, Port-sur-Seilles.

Regimentets stillinger fordelt sig på forreste linje, beredskab og bataljon i hvil. Forholdene gjorde, at det internt i regimentet kun var nød-

vendigt med afløsninger med lange mellemrum, så normalen blev for en bataljon 12 dage i linje, 12 dage i beredskab og 12 dage i hvil. Oprindeligt var for Regiment 215 som hvilekvarter udpeget Fort Wagner ¹⁾, et ophold der ganske vist var krigsmæssig, men ikke særlig bekvem. De fugtige kasematter og den snævre, kasernemæssige indkvartering i det helt moderne fort, var ikke netop behagelig, desto mindre, da kompagnierne her lærte en ny fjende at kende – insekter, der endda ind i mellem faldt ned i maden fra lofterne.

Som hindring foran regimentets afsnit (og divisionen) lå den delvist oversvømmede dal langs Seille, der gjorde større kamphandlinger, specielt om vinteren, næsten umulig, og dermed også lagde en dæmper på vores virkestrang. Mens det ved de øvrige regimenter stadig var muligt at nå fjenden, og hvor der blev gennemført flere succesfulde patruljeoperationer, var det hos os umuligt uden en større indsats af artilleri, hvilket ikke kunne lade sig gøre. Franskmandene havde rømmet hele området nord for Seille, selv deres brohoved. I det hele taget var der i december måned meget få kamphandlinger. Mod slutningen af måneden blev fuldmånen udnyttet fra begge sider til nedkastning af bomber fra luften, hvorunder regimentsstaben blev tilgodeset med to små æg, der dog slog ned 50 meter derfra.

Den forreste linje, omhyggeligt om end ikke moderne udbygget, sluttede sig til Regiment 216 stillinger og gik over Eply til Rouves, og mod øst i retning af Regiment 214. Beredskabet lå ved Raucourt og på begge sider af denne landsby, foruden i Loveninger mølle. Husene i Raucourt var velbevarede og delvist af beton. En regi-

¹⁾ Feste Wagner, af franskmændene døbt Fort de Verny, blev bygget 1904-1910 og havde en besætning på 1.250 mand. Det er i dag åbnet som museum.

mentssignalstation blev endda indrettet på 1. sal i et sådant betonbygget hus, med et bredt udsyn omkring mod stationer længere fremme og til siderne. Regimentsstab og forplejning, artilleristab, signalenheder m.fl. lå i st. Jürgen, hvor civilbefolkningen stadig efter muligheder fortsatte deres liv. Det gav et mærkeligt indtryk at se span af heste arbejde på markerne, mens der af og til slog en ufarlig fjendtlig artillerigranat ned i nærheden. Lange strækninger af vejene til langt ind i bagterrænet, var forsynet med høje sløringer mod observation, da franskmændene fra Mouson-bakkerne ved Pont-a-Mousson uhindret kunne se hele området i stor afstand. Det syntes imidlertid mange gange, som var der indgået en gensidig stiltiende overenskomst for transport på veje og med jernbane var ubetinget synlige for fjenden.

Et eksempel på, hvor »gemytlig« det i starten gik til her, er følgende. Under afløsningen kørte vores MG-kompagni i den lyse eftermiddag til Eply. Herfra fortsatte de for at komme så tæt på det sted, hvor maskingeværerne skulle placeres. Pludseligt kom en ordonnans jagende bagfra. »For pokker, I er allerede ude mellem linjerne!«. Roligt vendte man om og kørte tilbage til Eply. – Enkelte folk – fra Regiment 214 – kom tilbage fra orlov. Deres Feldwebel forklarede dem stillingen, og folkene marcherede afsted. Et eller andet sted skulle de dreje til venstre, men hvor? Bare videre! Foran dem lå en landsby med en stærk, endda meget stærk pigtrådshindring. Men der var et hul – altså igennem. I landsbyen var der fuldstændig stille. Der var ikke et menneske at se. Dog blev der savet brænde på en gårdsplads. Ind her ... hvor en fransk blåklædt soldat roligt savede brænde. Så var det bare med at komme tilbage, hurtigt! Gennem pigtråden med de store tornystre gik det galt, så af med »aben« og så afsted. Feldweblen forlangte, at de hentede tornystrene tilbage, uanset hvad der skete. De ligger stadig uberørt på samme sted!

Erstatningen af personel var meget ringe. Under hele indsatsen ved Metz modtog vi kun nogle få hundrede mand, og dertil oftest gamle folk på op til 42 år. Hermed var regimentet kun dårligt tjent. Primært bestod tilgang til regimentet af raskmeldte sårede og syge. Regimentslæge gjorde sit yderste for at flest mulige af de syge forblev på infirmeriet for at beholde dem ved regimentet.

I det følgende bliver regimentets indsats beskrevet i store træk og kun særlige begivenheder bliver fremhævet.

Under regimentskommandørens tre ugers orlov overtog Major v. Klösterlein kommandoen. Foruden mange møjsommeligheder i stillingen med hensyn til kampmulighed og underbringelse, måtte også mange andre vanskeligheder overvindes. Eksempelvis var hestene i den grad medtaget af indsatsen ved Verdun, at transporter af forplejning, ammunition og materialer krævede megen tid. Kun meget langsomt kom vore firbenede krigskammerater sig i de opvarmede stalde over anstrengelserne. Også opvarmningen gav vanskeligheder i de kolde måneder. Lagrene af kul var tomme, og træ måtte hentes langt væk. Regimentet hjalp sig selv ved at hente træ fra de sønderskudte landsbyer som Eply og Rouves. I Roucourt var de sidste undværlige træ formentlig allerede fundet vej til ovnene året i forvejen.

Den fjerde krigsjul nærmede sig. Endnu engang havde vi det held, at kunne fejre jule i hvil. Vi havde fejret jul i 1914 i Thourout, 1915 i Brügge og 1916 foran Reims umiddelbar før frigørelse fra stillingen. Også dette år kunne vi på dejlig måde fejre julen. Rigeligt med gaver var kommet fra Lübeck. Regimentet kunne af egne midler give et betydeligt tilskud til mandskabet. Byen Metz gav mulighed for indkøb af enhver art, selvom tidens nød hele tiden viste sit ansigt. I vores hvileområde St. Jürgen genoptog vi på fuld kraft vores biografdrift. Desuden foranstaltede talentfulde kunstnere fra egne rækker »glade aftener«, mest af humoristisk art. Hver aften var udsolgt til bristepunktet, og mange en teaterdirektør fra efterkrigsperioden ville være fyldt med misundelse. Fra langt væk kom vores mandskab for i et par timer at glemme eller for at nyde opvarmningen. Også på Feste Wagner optrådte vore soldater. Hertil kom der sangerinder fra Metz. Heller ikke vores regimentsmusik under Musikmeister Strassner var uvirksom. Blandt andet blev der den 24. februar 1918 i Metz givet en strålende koncert. Melodier fra operaen »Bajazzo«, »Mignon-ouverture« og fra »Valkyrien« udløste stor bifald.

Regimentskommandør Oberst Bonsack blev tildelt *Kronenorden zweiter Klasse mit Schwertern*, mens Lt. Schaper modtog *Ritterkreuz mit Schwertern des Hohenzollernschen Hausordens*.

Der blev ihærdigt øvet i alle tjenestegrene. Foruden soignering af udrustning blev der gennemført skarpskydning og uddannelse på MG – ved siden af kampuddannelsen, der naturligt var meget vigtig, og som var tilegnet skyttegravskampen. Gennemførte øvelser viste hvor nødvendigt det var for at bringe førere og mandskab op til fuldkommenhed. Sundhedstilstanden øgedes hurtigt, tabene var meget få og tilfældene af tyfus næsten forsvundet. Forplejningen var tilfredsstillende. På grund af den begrænsede tildeling af brød, blev der ansøgt om en forhøjelse. Den varme forplejning var langt mere enkelt, end tidligere, da der i de forreste stillinger var indbygget køkkener og mad derfor kunne fordeles om dagen. Spisesedlen var temmelig ensformig, især fordi der manglede grønsager.

Hptm. Bolze blev fra Regiment 214 forsat til os og overtog kommandoen over 7. Kompanie. Den 13. januar overtog Hptm. v. Hülst igen sin I. Bataillon, mens Hptm. Danneel returnerede til Regiment 214.

I begyndelsen af januar 1918 blev der i afsnittet indsat et MG-Kompanie fra Landsturm-Bataillon Nürnberg, der herved aflastede regimentet. Minenwerfer-Abteilung (Lt. Mark) lå samlet i Raucourt, og fik her god mulighed for uddannelse i denne meget vigtige tjenestegren. På fuld kraft blev også indsamlingen af gammelt materiel sat i værk. Det overordentlig vigtige materiel kunne i store mængder indsamles fra stillinger og hvilestillinger og de ødelagde landsbyer, og bringes til regimentets samlepoint i St. Jürgen, hvorfra det blev bragt videre på lastbiler.

For det opfindsomme og flittige mandskab var findelønnen ganske betydelig, og var et velkomment bidrag. Også vores meldehund, der ved Verdun havde gjort et godt stykke arbejde, fik forstærkning gennem hundekrutter fra ersatz-bataljonen, der hurtigt lærte deres nye pligter at kende. Den 7. januar overtog Oberst Bonsack igen kommandoen over regimentet. I disse dage begyndte omhyggeligt forberedt og ivrige patruljeoperationer fra vor side. Næsten hver nat var vore patruljer ude, og kom tilbage med vigtige oplysninger. Fjenden veg altid ud, og med placeringen af gravene og den store afstand, var det meget vanskeligt at tage fanger. Alligevel var patruljeaktiviteten var af stor værdi til fastholdelsen af lysten til handling, og som skole for førere og enheder. Som tidligere ved Steenstraat havde patruljerne dog en svaghed: udfærdigelsen af meldinger. Skrev patruljefører den, var meldingen for langtrukket og uklar, og hvis det var kompagniføreren, var den heller ikke præcis. I Afsnittet blev der gennemført en række bemærkelsesværdige patruljer: således gennemførte en større patrulje fra II. Bataillon den 15. januar et fremstød mod brohovedet ved Port-sur-Seille. De fandt det ubesat, formentlig på grund af de store oversvømmelser. Dette blev med det samme den 16. januar udnyttet. Major v. Klösterlein sendte en patrulje mod brohovedet. Fører var Lt. Gorzel og Lt. Carl. Højre patrulje under Lt. Gorzel bestod af 2 Vizefeldwebel, 4 underofficerer og 34 mand, samt af en pionerofficer, 2 underofficerer og 19 pionerer fra Reserve-Pionier-Kompanie 46. Venstre patrulje var tilnærmelsesvis af samme styrke. Hver havde et let maskingevær. Operationen startede ved midnat og var afsluttet efter tre timer. Det lykkedes fuldstændig. Samtlige fundne, skudsikre dækninger, en drejelig panserkuppel og et blokhus med tre indgange blev ødelagte. Patruljerne returnerede uden tab. De næste dage var fjenden mere opmærksomme og forsigtigere.

Uddannelsen fik i det rolige afsnit særlig opmærksomhed. Regimentet skulle igen tilvænnes en bevægelseskrig. Desuden skulle den enkelte soldat igen opnå tillid til sit gevær, og ikke alene stole på håndgranater. Beklædning og udrustning skulle i regimentet bringes på højest mulige standard, hvilket også i de efterfølgende uger lykkedes. Værre så det ud med supplerende af hesteholdet. Tværtimod måtte vi afgive flere heste til Regiment 214, da der her måtte slås et større antal heste ned på grund af sygdom. Andre enheder – især et regiment fra østfronten, som vi afløste ved Quesnel – havde op til 20 heste over organisatorisk styrke; hvordan man her skaffede den nødvendige foder, var et mysterium. Heroverfor fastholdt regimentskommandøren af interesse for helheden, med hård hånd, at ikke en eneste hest måtte skjules. Kun nogle få æsler blev medbragt ud over norm: æslerne i regimentsstaben.

Flere store øvelser blev gennemført, eksempelvis den 14. januar en feltøvelse med I/215 mod I/216 i området ved Niederboe. Herunder viste det sig, at vi endnu havde meget at lære om bevægelseskrig. Øvelseslisterne og uddannelsesplanerne ved bataljon, MG-kompagnier, Signalfdeling og minekastere fandt derfor stor interesse hos regimentskommandøren og de højere stabe.

Den 8. januar lykkedes det Regiment 214 under en patrulje at indbringe en fange fra det franske 287 Inf. Regt. Hermed kunne Division 165 fastslås foran vores front. Fangen bekræftede under afhøringer de overordentlig mange mytterier efter kampene langs Chemin des Dames. Mytteristerne var blevet lukket inde og truet med maskingeværer, og efter processer flere mytterister skudt. Denne tilfangetagelse gjorde modstanderen noget mere forsigtig. Også enkelte fjendtlige patruljer blev observeret ved Pompeybach og jaget væk. Modstanderen havde endda indsat posthunde. Hans fly blev mere aktive og kastede natten til den 15. januar talrige bomber over bane- og industrianlæg, hvorunder banegården i Metz blev slemt tilredt. I sidste tredjedel af måneden var fjenden særlig aktiv. Natten til den 22. januar forsøgte en fransk patrulje på ny at trænge ind i vores stilling ved Pompeybach. Lt. Friese (2. Komp.) fik med det samme frem med to grupper for at afskære fjenden. Desværre traf franskmændene sig hurtigere tilbage end de var kommet. Tilsyneladende var dette kun en sondering for at prøve vores vagtsomhed. Den 23. januar begyndte kl. 0500 en for de daværende forhold overordentlig kraftig artilleribeskydning, hvorunder blandt andre Lt. Sieling blev såret. Et indbrud hos naboregiment 214 blev afvist. Omkring kl. 20 kunne de beordre alarmeringer igen ophæves.

den 27. januar fejrede vi efter muligheder kejserens fødselsdag med kompagnifester og feltgudstjenester. Feltkøkkenerne gjorde deres bedste: gullasch med saltkartofler. Også Regimentsavisen udkom igen efter 6 uger, efter at det var lykkedes at skaffe papir gennem intendanturet.

Hptm. v. Puttkamer overtog den 28. januar igen kommandoen over sin bataljon. Hans stedfortræder, Hptm. Bolze tråde i første omgang til regimentsstaben, så den 6. februar til Regt. 216.

Februar 1918 bragte en urolig tid. Den fjendtlige artilleriild blev kraftigere - »nervøs« som vi kaldte det. Det fjendtlige infanteri var generelt meget tilbageholdende og forsigtig, så vore patruljer, blandt andet under Vizefeldwebel Volkmann 3/215, kunne godt nok indhente vigtige oplysninger, men kunne ikke komme ind på livet af dem. Samstemmende blev det meldt, at fjenden om natten foretog store byggerier i graven, i det hele taget var meget aktiv, og at der vedvarende var stærk trafik på vejene.

Den 8. februar fik divisionens afsnit et andet udseende. Den franske overkommando forventede et større tysk angreb i retning af Nancy, og tog sine modforholdsregler herimod. Disse forholdsregler blev bekræftet ved, at der overfor vores Armee-Abteilung A blev indskudt en ny fransk arme, hvis fører hidtil kun havde været indsat på vigtige frontafsnit og under større offensiver. Talrige troppekonzentrationer i området ved Nancy pegede i retning af bestemte franske hensigter. Vores øverste hærledelse havde fået informationer om, at franskmændene ville komme vores angivelige offensiv i forkøbet med et storangreb mod den tyske 19. Armee. Der blev derfor den 8. februar beordret »forsvarsslag«. De involverede divisioner, artilleri, fly osv. blev trukket frem og placeret i området nord for Metz. Også hos os blev alle forberedelser truffet, specielt for indsættelsen af en ny division ved 214. Bataljonen i hvil blev truffet frem – for 215's vedkommende først til Pommeringen og Ahlenberg, senere til St. Jürgen. Panserværnsbatterier gik i stilling, samtlige MG-stillinger besat. Alle dokumenter blev pakket sammen, alle overflødig fjernet og borttransport af civilbefolkningen organiseret. Ammunitions- og forplejningsdepoter blev fyldt op. Mange befalinger med bemærkningen »straks« tilgik. Den 9. februar var afsnittet klar til »forsvarsslag«. Om aftenen blev forventningen af et fransk angreb forstærket af en overløber fra 2. Algiers Skytteregiment – en velprøvet angrebsformation. Den ringere franske 165 ID var blevet afløst. Da modstanderen oftest begyndte deres operationer kort efter indsættelsen af deres angrebsenheder, blev en storm forventet den 10. februar. Formodningen blev forstærket af meldinger om, at »fremmede officerer, tilsyneladende marokkanere, orienterer sig med kikkert i terrænet«. Indgrebsdivisionen blev derfor øjeblikkeligt bragt frem til Feste Wagner og forstærkning af artilleriet fremskudt. Egne patruljer rykkede ud om natten, men fandt brohovedet ubesat. Ved fjenden var det dødsens stille. Foran anden pigtrådshindring mødtes Lt. Fiehler og Lt. Baule, og ødelagde i fællesskab grundt hindringen. Uffz. Köster 10/215 gik på et lille spang med to mand over Seille, men kunne kun fastslå totalt stilhed hos fjenden. Nat efter nat var patruljer undervejs for at opfylde de høje stabes krav om fanger til opklaring af situationen. Men alle anstrengelser forblev forgæves.

KTK Eply blev trukket tilbage til første hovedstilling. De ikke indsatte batterier fra Res.FA-Regt. 46 kørte frem på åbent terræn. For at binde fjenden blev der den 10. februar kl. 0600 skudt virkningsskydning mod de fjendtlige grave. Fjenden svarede ikke igen, men forsøgte kun ved middagstid med et kraftigt patruljefremstød fra Wolfsgrubenwald foran 214, men blev afvist af infanteri- og MG-ild. Det franske artilleri skød denne og de følgende dage kraftige strøild over området og batterierne ved Raucourt. Udkanten af St. Jürgen blev beskudt med røggranater (det er granater, der udvikler en meget kraftig hvid røg, og derved gør det muligt at observerer nedslagene). Franskmændene forhold sig derudover roligt, bortset fra at der blev observeret stærke lastbil og kolonne trafik i hans bagland. Da man også den 11. februar forhold sig roligt, vurderede A.O.K. at der ikke længere skulle forventes et større angreb. Det forhøjede beredskab blev derfor ophævet den 12. februar. Hvilebataljonen rykkede igen tilbage i dens kvarterer. 6. Kompanie, der tidligere havde ligget i Ahlenberg, rykkede til Pommeringen.

Den 1. februar begyndte igen de planmæssige uddannelse af enhederne. Intern afløsning i regimentet kunne gennemføres. I anden halvdel af måneden øgedes den fjendtlige artilleriaktivitet, formentlig på grund af vores øgede aktivitet. Også om natten var det fjendtlige infanteri væsentlig mere opmærksom og skød meget med MG. Ifølge meldinger fra patruljer havde fjenden i deres pigtrådshindringer placeret alarmklokker, håndgranater og miner. I de månelysenætter var der ofte besøg af fly, der kastede bomber over Raucourt, St. Jürgen, Wingert m.fl.

Med den 18. februar begyndte også hos os forberedelserne til vores egen store forårsoffensiv. I en hemmelig befaling (ned til regimentskommandør), blev det af OHL beordret »til afledning af større operationer at gennemfører deloperationer på de forskellige armeers front«. Angrebene skulle finde sted i tidsrummet 1. – 5. marts. Da der i vores afsnit intet var at opnå, blev opgaven pålagt Regiment 214 til udførelse (22. februar). Vores egen artilleri øgedes dag for dag. Da der i befalinger fra Gruppe, uafhængig af ordren til delangreb, på ny blev ønsket indbringelse af fanger, forberedte II. Bataillon meget omhyggeligt en lille, men desto mere dristig operation. På afløsningsnatten 27./28. februar trængte en patrulje under Lt. Neuendorf (2. MGK) og Lt. Boysen (7/215) over Seille dybt ind i den fjendtlige stillingszone, uden dog at have held til at tage fanger. Lt. Neuendorf og Lt. Boysen havde allerede en nat i forvejen skåret sig igennem den fjendtlige pigtråd. Dagen igennem havde de ligget på

lur og observeret, og havde fundet en kommandostation, muligvis en bataljonskommandør. Denne ville de indtage den følgende nat. Uheldigvis var der en så stærk trafik af ordonnanser frem og tilbage til kommandostationen, at de måtte returnere med uforrettet sag.

Tjenesten ved regimentet fortsatte som før. I det omfang det var muligt, blev der bevilget orlov, og en række uddannelseskurser afholdt bag fronten. Således var regimentskommandøren på førerkursus i Sedan til den 21. februar, og bataljonskommandører i Wörth. Også i specialvåben blev der afholdt uddannelseskurser. Den 4. februar blev der i området Buchingen – Niederboe afholdt divisionsøvelse (gennemførelse af et angreb ud af stillingskrigen). Deltagere var II/214, II/215, II/216. Øverst kampdommer var Oberst Bonsack.

Mod slutningen af måneden meldte infanteriobservatør Lt. Gräwe endnu engang om stærk trafik hos fjenden, formodentlig afløsning eller forskydning. Som resultat blev alle direktiver for »storkamp« den 27. februar omhyggeligt gennemgået. Også i den følgende tid blev der flere gange afholdt taktiske konferencer omkring forholdsregler ved »storkamp« (således 6. marts) af regimentskommandøren. Muligst flest bataljons- og kompagnifører deltog. Det var en fordel, at disse konferencer kunne afholdes i selve kampterrænet.

Den 2. marts fandt den længe annoncerede inspektion af Generalfeldmarschall von Hindenburg sted på vejen Monchern – Tranach. Her stod til parade opstillet Regimentskommandør Oberst Bonsack, Adjudant Lt. Willers, Hptm. v. Puttkamer, Lt. Ahrenkeil, foruden to kompagnier under Lt. Mau og Lt. Lang, sammensat af alle dele af regimentet. Fra divisionen deltog yderligere 4/214 (Lt. Rohrdanz) og 4/216 (Lt. Kalusmann), samt Hptm. Schütt 214, Hptm. Pigge 216 og Hptm. Jacobi. Feldmarschall'en var ledsaget af Hertug Albrecht af Württemberg, Prins Oskar af Preussen, den øverstkommanderende Graf Bothmer og fører for Gruppe Metz, General d. Infanterie v. Oven. Vejret var dårligt med en iskold øst vind, stærk snefygning og opstillingen var tænkelig dårlig. Men alligevel var det for alle en stor oplevelse! For første gang under krigen så vi den mand, i hvis hænder alle tråde i krigsførelsen samledes. Med et »Godmorgen, kammerater«, skred Feldmarschall'en fronten af, hvorunder han vekslede mange bemærkninger med mandskabet, især de ældre.

Til den 13. marts var der med Regiment 214 planlagt en større operation mod Romeny under kommando af Lt. Toepke. Operationen mislykkedes da den forreste grav, der hidtil altid var fundet ubesat, nu rummede en stærk fjende. At fjenden var blevet usædvanlig vagtsom og forsigtig beviste også, da en patrulje fra III. Bataillon udløste en alarmering ved Morville ved hjælp af lyskugler.

Den 14. marts blev der udsendt nye befalinger omkring udvigelse i tilfælde af stor fjendtlig angreb. Herved blev det nødvendigt med en omgruppering, idet der i hvert regimentsafsnit blev indsat to bataljoner for at opnå en større dybde i forsvaret. Den 17. marts var den nye formation gennemført som følger:

Regimentets afsnit var nyindelt i to underafsnit »højre« og »venstre«. KTK højre lå på Højde 238, venstre Raucourt.

Bemanding af Underafsnit Højre: et kompagni i forreste linje, et i La Folie og Loveninger Mølle, en på højde 238, et i St. Jürgen.

Bemanding af Underafsnit Venstre: et kompagni i støttepunkt Clémery, et i Rouves, et i Raucourt, og et i St. Jürgen.

Bataljonen i hvil lå i Feste Wagner, Pommeringen og Werningen som hidtil. Maskingeværerne blev ligeledes nyfordelt i forhold til dybdeorganisationen. De to MG-kompagnier i St. Jürgen var regimentsreserve. Også signalformidlingen blev tilsvarende ændret.

Den nye organisation viste et fuldstændigt ændret billede i besættelsen og i planer for kampen. Taktisk med »udvigende« kamp dukkede op i tilfælde af et kraftigere fjendtligt angreb. Den forreste linje bestod af forposter, der ved større angreb skulle falde tilbage. Den fremtrængte fjende skulle herefter igen kastes ud gennem modstød. At bibringe enhederne den rette opfattelse af denne taktik var ikke helt let. Det krævede stor taktisk forståelse hos førere, hurtige beslutninger hos de officerer, der havde til opgave at angribe, og en stor grad af ansvarsfølelse ned til sidste mand. Menigmand udtrykte det nogenlunde således: »Hidtil har jeg skullet kæmpe som en løve og holde min stilling, nu skal jeg løbe som en kanin indtil vi får hjælp bagfra«. Derfor var konstant uddannelse nødvendig, frem for alt for at undgå at undvigere benyttede den nye taktik som en undskyldning. Vi kan være glade for, at vi i vores stilling ikke fik behov at udkæmpe denne kamp om vores fortærræn.

Med hensyn til regimentets aktiviteter skete der ikke store ændringer med denne omgruppering.

Dagene frem til den 20. marts gik uden de større begivenheder. Den hidtidige brigadekommandør, Oberst Krause, blev forsat og den 24. marts overtog Generalmajor Leffing kommandoen over 91. Reserve-Infanterie-Brigade. Indtil denne nåede frem fra øst, overtog Oberst Bonsack føringen af brigaden ved siden af regimentet.

En operation ved Regiment 214 under kodeordet »Hoffnung« fandt sted natten til den 21. marts. Ved Regiment 215 blev på grund af den forventede beskydning, så vidt muligt alle poster trukket tilbage. Fører for storheden, Hptm. v. Schaumann, opslog sin kommandostation i Rouves. Brigade og regiment 215 havde deres

kommandostationer i St. Jürgen. Operationen havde ikke det ønskede resultat. Da fjenden ved tilbage og andre steder ydede heftig modstand fra MG-stillinger, og det vidste sig betydeligt vanskeligt at overvinde i brede hindringer, lykkedes det ikke at bringe fjenden til kamp. Ved Regiment 215 blev den til Sturm-Kompanie 46 kommanderede Lt. Thierbach hårdt såret af artilleri. Herudover deltog også Lt. Reinken og Lt. Baule i angrebet. Tre fanger fra 2. Algierske Skytterregiment (37. Inf.Div.) blev indbragt. De ringe resultater af Operation »Hoffnung«, kombineret med ret betydelige egne tab, skabte en noget nedtrykt stemning, der dog hurtigt slog om, som om eftermiddagen korte meldinger annoncerede den lange ventede tyske offensiv i vest. For så vidt havde Regiment 214's operation som afledning opfyldt dens formål. Herudover forløb dagen rolig.

Den 22. marts gennemførte II. Bataillon en øvelse nord for Feste Wagner (eftersættelse af modstander). Divisionskommandøren roste enhedernes friskhed og gennemførelsen af øvelsen. I tilslutning hertil holdt regimentskommandøren en kort tale, henviste til betydningen af offensiven, og lod troskabsed forny med et trefoldigt hurra.

Allerede den 23. marts hævnedes franskmændene sig for Regiment 214's angreb. Kl. 1345 lagde han en kraftig ild over 214's stillinger, der med vekslende styrke fortsatte ind i natten. Regimentsreserven fra 215 blev kl. 1710 trukket frem til Raucourt til et eventuelt flankerende modstød. Omkring kl. 18 blev Rouves rømmet. Kl. 1845 blev der anmodet om spærreild, og Hptm. v. Hülst iværksatte med 2. og 12. Kompanie et modstød. Det nåede Chaussee-støttestedet og konstaterede herfra med patruljer, at Koppe- og Weinberg-stillingerne og Pflaumenwald-posten var fri for fjender. Da der til Regiment 214 endnu ikke var indløbet meldinger om situationen, blev Lt. Willers og Lt. Thamssen med lastbil sendt til Mailly, for her at overgive ordre til Regiment 214 om øjeblikkelig modstød. Omkring kl. 2200 kom der fra Hptm. v. Hülst og fra Regiment 214 melding om, at stillingen fuldstændig var fri for fjender og Regiment 214's fremskudte poster igen var besat. Desværre var det lykkedes franskmændene at tage 48 fanger fra Regiment 214, primært formentlig fordi den nye udvigende taktik endnu ikke var blevet til automatik. Dette mindre tilbageslag var ikke særlig behagelig i en ellers rolig stilling. Divisionens krigs dagbog sluttede for marts måned med bemærkningen: »Enhedernes uddannelsesniveaue og helbredstilstand er god. Det kan tydeligt mærkes, at den overordentlig lange indsats på en stille front begynder at virke negativ«.

For at undgå tilfælde som ved Regiment 214, skulle forpoststillinger kun bemannes med svage posteringer, og samtlige overskydende dækninger sprænges. Hermed blev den 26. marts igen sikringslinjen i afsnittet ændret. Alle depoter af ammunition, materiel og forplejning skulle lægges længere tilbage. Forskydninger af enheder skulle være gennemført den 28. marts, de øvrige forholdsregler den 31. marts.

Den 27. marts kl. 0400 blev der af I/215 gennemført en patruljeoperation »Holtgenau«. Patruljen ramte igen tom luft, da brohovedet ved Port-sur-Seille stadig ikke var besat. Vores Minen-Werfer-Abteilung havde to døde og en såret på grund af en rørekspllosion, mens under selve patruljen Reserve-Pionier-Komp. 46 havde en såret. Fører for patruljen var Lt. Engel, Vizefeldwebel Volkmann og Andresen 3/215.

Om aftenen kl. 22 blev den nye organisation af afsnittet gennemført.

Afsnit venstre: to grupper besatte Rouves, 4 grupper Støttested Elmery, resten af kompagniet i Raucourt, et kompagni i hovedstillingen øst for vejen Raucourt – Nomeny, et kompagni vest for vejen. Et kompagni i St. Jürgen.

Afsnit højre: en deling i østkanten af Eply, resten af kompagniet i La Folie, et kompagni i Støttested 238, et kompagni i St. Jürgen.

215 var mere succesfuld end hos under et patruljefremstød den 26. marts nordvest for Morville. Her kunne de returnere med 8 fanger fra den franske IR 160 (40 ID).

De første dage af april forløb rolig. Det kunne formodes at franskmændene, efter borttrækning af en del af sine enheder til støtte for den front, vores store offensiv havde ramt, ikke længere havde luft og kræfter til et større angreb på 19. Armee. Det var allerede kendt, at den franske 165 ID, XXIII. og IV. franske Armekorps var trukket væk. Desuden blev det af 215 den 1. april meldt, at efter frigørelsen af den marokkanske 37. Inf.Div., tilsyneladende også den højre tilstødende infanteri-division var blevet afløst. Meget stærke kolonner og kørende trafik blev observeret; fjendens opførsel var helt anderledes, og ligeledes blev andre uniformer set. Sandsynligvis var 37 ID blevet afløst lige efter 214's patrulje. De dengang forstærket optrædende artilleri, og de observerede frit opstillede batterier, havde tilhørt den afløsende division. Snart efter faldt nemlig den fjendtlige artilleriild påfaldende. Skærpet opmærksomhed og forsigtighed var dog på sin plads, for den 4. april kl. 0230 faldt fjendtlig ild af alle kalibre over vore forreste poststillinger. Som befalet blev disse rømmet. Reservekompagnier blev bragt frem og også naboregimenterne på begge sider blev alarmeret til iværksættelse af modstød. Vores artilleri lagde herefter en kraftig ild over den af os rømmede forreste stilling. Kl. 0345 svandt beskydningen ind. Øjeblikkeligt fremsendte officerspatruljer (Lt. Rickmers) kunne fastslå, at samtlige stillinger var fri for fjender. Posteringer

blev igen skudt frem. Det lod sig formentlig antage, at det fjendtlige angreb var blevet fanget i ilden fra vores artilleri, minekastere og maskingeværer. At der rent faktisk havde fundet et fransk angreb sted, som blev betvivlet af divisionen, blev et par dage senere bevist gennem fundet af døde fra det franske regiment 150 ved Pompeybach. I eftermiddagstimer herskede der igen den sædvanlige ro. Alligevel syntes det stadig nødvendigt med en fortsat opmærksomhed.

Mellem den 8. og 10. april blev Oberst Bonsack og Lt. Thamssen sendt til inspektion af Feltrekutdepotet i Ars på Mosel. Regimentet blev i disse dage ført af Major v. Klöstgerlein, mens Hptm. Malmede fra staben ved 46. RD, overgik til regimentsstab, hvor han i et par dage blev betroet føringen af II. Bataillon.

Desværre måtte regimentet afgive 20 officerer på grund af store officerstab i 17. Armee, og tog med beklagelse afsked med Leutnants Bunnenberg, Robmann, Kniestadt, Scheidhauer, Reh, Findeis, Riedel, Gorzel, Meyer (Arnold) og Grütter. Tætte bånd blev igen revet over. Lt. Reh og Lt. Fritz Scheidhauser var i 1914 som unge krigsfrivillige rykket i felten med regimentet.

En patrulje fra Regiment 214 natten til 12. april, skaffede klarhed over de tidligere nævnte observationer fra 215. Fem mand fra det franske IR 55 (126 ID) blev indbragt. Deres udsagn var af største vigtighed. Den 1. april var den franske 37 ID, en af de bedste kampdivisioner, trukket ud og erstattet af den hidtil længere mod syd liggende 126 ID. Franskmandene trak altså gode divisioner ud af fronten – tvunget af starten på vores store offensiv, hvor de fra englænderne måtte overtage en stor del af gennembrudsfronten mellem Moreuil og Lassigny. Dermed var truslen mod vore 19. Armee forsvundet, og vi måtte også regne med en snarlig flytning. I de sidste dage blev der afholdt talrige øvelser, for artilleri og minekastere også i at passere et kunstigt fremstillet kraterområde, og med vogne at passere skyttegrave.

Allerede den 13. april ankom en hemmeligstemplet befaling om en snarlig afløsning og anvendelse i bevægelseskrigen. Med glæde og stolthed havde vi fulgt de indledende resultater af den store offensiv. Nu håbede vi at måtte deltage i de fortsatte angreb. Alle indretninger, som vi havde brugt i den årelange stillingskrig: biograf, trykkeri, bibliotek og meget andet, blev deponeret i Metz. Vi skulle aldrig komme til at gense det efterladte. Officerernes oppakning, skrivestuens arkiver blev begrænset til det yderste. Den 10. april var feltavisens nummer 11 udkommet – den sidste! Den var på 12 sider og havde slutningen på Hptm. v. Puttkamer romantiske »Tilbagevenden til Oversø – juli – oktober 1914« og Lt. Mintes Husar historier. den 27. april udkom den sidste trykte regimentsbefaling Nr. 902.

De sidste dage i stillingen forløb urolig på grund af franskmændenes hårdnakkede forsøg på at tage fanger. De fjendtlige patruljer blev imidlertid overalt afvist. Så trængte den 14. april 20 franskmænd ind i Clemery. De få poster gik som beordret øjeblikkeligt tilbage. Postkommandøren Lt. Fiehler, gik øjeblikkeligt ind med sin velprøvede stormgruppe. Efter få minutter var franskmændene igen trængt ud af stillingen.

Efter fire måneders indsat, blev der i dagene frem til 20. april gennemført afløsning med Landsturm-Infanteri-Regiment 39. Også hos os blev der med frigørelsen af 46. RD udsparet en division. Afsnit 216 blev overtaget af 31. Landwehr-Infanterie-Brigade, den øvrige del af 48. Landwehr-Infanterie-Brigade.

Den 20. april lå Regiment 215 som reserve for OHL ved Metz. Regimentsstab i Lorraine, I. Bataillon i Landenfeld, Masch, St. Agatheweiler, Schönau, Wappingen, Fewen, II. Bataillon i Lorraine, Wappingen, Salnach, Plenach og III. Bataillon i Norringen, St. Privat, Feste Lothringen. Med klingende spil trak bataljonerne gennem Metz på vej til deres kvarterer.

De gunstige forhold havde gjort det muligt, ikke kun at forstærke det indre sammenhold og uddanne nye førere, men også at gøre væsentlige fremskridt i uddannelsen til indsættelse i bevægelseskrigen. I den glade bestræbelse på, også i de komne de kamphandlinger, at bevise os »angrebsdivision af første klasse, egnet til de hårdeste kampe«, gik vi frem mod nye opgaver. Stemningen var »som i 1914«, skrev en »urgammel« 215'ner.

Regimentets tab under indsatsen ved St. Jürgen beløb sig til:

	Døde	Sårede	Syge	Overløbere
Decemer (fra 8.12.)	-	2	83	-
Januar 1918	1	7	92	-
Februar	2	4	29	1
Marts	5	11	79	-
April	3	14	101	-
	11	38	381	2

Vore døde blev begravet på en lille stemningsfuld soldaterkirkegård til venstre for vejen fra St. Jürgen mod Raucourt med alle militære æresbevisninger.

Navne på de faldne i Afsnit Mailly mellem 8. december 1917 og 21. april 1918:

1. Kompanie: Herm. Schmechel
2. Kompanie: Peter von Ahnen, Emil Becker, Richard Hayn.
3. Kompanie: Friedrich Wohlgemuth
7. Kompanie: Konrad Wygleuda
9. Kompanie: Aug. Piegursch
10. Kompanie: Martin Wrage
11. Kompanie: Bruno Frank
12. Kompanie: Otto Heidecke
3. MG-Kompanie: Michael Lass

Kapitel XXIV

Store slag om Frankrig ¹⁾ (Slag ved Noyon)

Dette afsnit var igen et højdepunkt for regimentet. Pennen svigter i skildringen af, hvordan det i virkeligheden var. »Det var 215 som dengang i 1914«. Dermed er det hele sagt. Det fremragende regiment, som det i stram march passerede gennem Metz, var et billede på disciplin - arketype på tysk kraft og tysk vilje! En uudslettelig taknemmelighed til dem, der forsvandt under de kommende kampe, ubrydelig kammeratskab til dem som deltog! Hjelmen af til bøn.

Divisionen kunne forudsigelig kun tildeles en kort periode til uddannelse. Denne måtte udnyttes til at gøre enhederne fortrolig med den opgave, de ville blive betroet i deres fremtidige virke. Der blev under uddannelsen lagt stor vægt på kampøvelser med store, blandede styrker. Førings og ledelse blev grundlæggende adskilt.

De få dage i hvil gik med overordentlig flittig arbejde. Garnison Metz' øvelsesplads Frescaty kunne ikke benyttes af os på grund af afstanden. Vi var derfor henvist til et terræn, der var stærkt begrænset dels af bevoksninger (vinmarker og frugtplantager), dels af befæstninger. På den anden side gav det stor afveksling i de daglige øvelser indenfor angrebskrigen.

Den 25. april fandt en officerskonference sted i Kasino Metz, hvor det endnu engang alt blev klarlagt, hvad de næste dage ville bringe os. Efterfølgende var det en simpel middag for det samlede officerskorps, der ikke siden pinsen 1917 i Sains-Richaumont havde været samlet. Et statelig antal velprøvede krigere, der ved regimentet gennem lang tid havde gennemlevet dejlige og vanskelige tider, og en håbefuldt ny generation af vore unge, fortræffelige »krigsløjtninger«.

Brigadekommandøren, Generalmajor Leissing, hyldede i en varm tale regimentet. Mange af de 80, som sad samlet i den store sal i Kasinoet, mellem bysterne af store hærførere og malerier med store tyske handlinger under krig, var kort efter dækket af det grønne tæppe! Hvem, der dengang lod tankerne et øjeblik gå mod den kommende tid, måtte for sig selv indrømme, at de forestående kampe igen ville rive store huller i det velprøvede regiment. Men at disse huller ville blive så bitre, anede ingen! Nekrologer i aviserne: ... »og endnu engang døde heldedøden i trofast opfyldelse af pligten« ... »den lange række af navne vakte opsigt og bestyrtelse på hjemegnen«. Men på »dag rød, i morgen... « til slut, tænkte de purunge, livshungrende frontsoldater ikke på.

Den 27. april blev der gennemført en større øvelse på regimentsniveau under ledelse af brigadekommandøren. Herunder viste det sig, at indberetninger til division om tilstanden blandt hestene, var alt for berettiget: »Sundhedstilstanden blandt hestene må betegnes som mangelfuld, da der under hvileperioden ikke kunne opnås forhøjede rationer«. Vi blev fyldt af bange anelser, når vi kikkede på vores trætte heste. Allerede om eftermiddag-

¹⁾ De officielle betegnelser: 24.8.18 - 8.6.18 = Kampe langs Avre ved Montdidier og Noyon.
9.6.18 - 11.7.18 – Kampe langs Avre og Matz.
9.6.18 - 13.6.18 – Slaget ved Noyon

gen sivede det igennem, at vore hviledage gik mod enden. Fra AOK 19 fik divisionen om formiddagen at vide, at transport til Heeresgruppe Kronprinz ville begynde allerede samme dag.

Den 28. april var almindelig hviledag for enhederne. Ved ankomsten til le Cateau fik divisionsstaben af AOK 18 meddelelse om, at regimenterne i tidsrummet 28. april til 2. maj skulle ankomme til le Cateau og St. Souplet, og at 18. Armee som armereserve ville blive underlagt i Nesle.

I løbet af den 29. og 30. april ankom regimentet i tre transporter til banegårdene i le Cateau og St. Souplet. Til marchen fra banegårdene til samlerummet omkring Nesle blev der formeret fem marchgrupper: Marchgruppe II under Oberst Bonsack kom til at bestå af RIR 215, stab RIR II/216, 1 og 2. MGK/216, samt Nachrichten-Abteilung 216. Fører for marchgrupperne havde selv ansvaret for underbringelse i de forudbestemte indkvarteringsområder. Efter march blev der denne dag nået: stab og II/215 Mazinghien, I/215 Arbre-de-Guise, Ribeaucourt, III/215 St. Martin. Efter yderligere march den 1. maj nåede stab og I. og II. Bataillon til Fresnoy-le-Grand. Hver stod også divisionens stab. III/215 blev indkvarteret i Sequehart. Den 2. maj fortsatte turen over St. Quentin. I Holnon, hvortil bataljonerne nåede mellem kl. 10 og 12, så vi sporene efter vores store offensiv: flere efterladte engelske kanoner, der på grund af vore gasskydninger var blevet ukampdygtige, og uendelige mængder af ammunition. I Holnon ventede lastbiler på os, med hvilke vi over Ham, Nesle på os velkendte, men meget støvede veje nåede vores nye indkvarteringsområder: Stab, I og II/215 i Curchy, IIK/215 i Etalon. Bagagen fulgte efter til fods og nåede først frem de følgende dage. Divisionens stab befandt sig i Nesle. Frem til den 7. maj forsamlede sig hele divisionen omkring Nesle. Denne blev 4. maj underlagt XXVI. Armeekorps. De havde klaret en stor marchpræstation godt, og var fulde af kampkræfter. På øvelsespladsen ved Nesle øvede artilleriet den nye indirekte skydemetode under hensyntagen til luftens indflydelse. Vi fik meget hyppigt besøg af fjendtlige fly, der formodentlig skyldtes flyvepladsen ved Curchy. Den 3. maj blev tre mand fra I. Bataillon dødeligt såret (Gefr. Johnsen ¹⁾, Ritze, Gath). mens to mand såredes hårdt. Fra indsættelsen langs Somme var byen Curchy ikke netop et behageligt minde. Men hvordan så landsbyen ikke ud nu! Officerer boede i engelske telte, mandskabet under deres teltbaner. Signaldelingen og en del af 1. MGK var placeret i den tagløse kirke. Enkelte folk sov i tilfældigt stående hundehuse eller halv-meter høje hønsehuse. Det var stadig dage i forholdsvis ro i et skønt, delvis meget varmt vejr.

Den 4. maj blev begge forplejningsofficerer, Feldwebelleutnant Requard og Schreck udnævnt til Leutnant der Landsturm, Vi var indgrebsdivision for afsnittet af tre korps (III. AK, IX. AK., XXVI RK.) langs fronten fra Thory til Conchy-les-Pots sydvest for Roye. Af samme grund formeredes tre indgrebs-detachementer:

Detachment Bonsack: RIR 215, 1 Uffz. og 8 dragoner Res.Kav. Abt. 46, 3/Res.Feld-Artl.Regt 46 med 1/3 L. Munitionskolonne, 1/3 Res.Pion.Komp. 46, 1 Bautrupps Fernsprech-Abt. 446, 1 Funktrupps med middeltung radioapparat, 12 sygehjælpere sanitäts-Komp. 528 og brevduer. Beredskabsområde ved alarmering var ved Villers-les-Roye.

Dagene gik i for det meste godt vejr med flittig uddannelsesstjeneste. Under opklaring af indgrebsområdet gik vi vores gamle kampområde ved Pressoir og Chaulnes. »Dreieckswald«, hvor vi i 1916 så hårdt havde kæmpet, kunne dårlig genkendes. Pressoir var fuldstændig forsvundet. Et engelsk skilt på et ødelagt træ: »*This was Pressoir*« viste stedet, hvor landsbyen engang havde ligget. Højt voksende ukrudt dækkede nu dødens mark, hvor engang granater og miner uophørligt var slået ned. Ødelagte dækninger, sønderrevne bølgeblinksrammer, knuste kolonnevogne, jævnedes grave, hvori de stadig lå kogekar, geværer og ødelagte uniformer, var sporene efter de engang så blodige kampe. Og nu kommer vi så til det område, hvor franskmænd og englændere engang havde stormet. Dødens mark, dobbelt så tydeligt som de mildt frodige græsser og urter, tynger sindet. Ikke en lyd, ikke et fuglefløjt bryder stilheden, alt var dødt, som om det for altid vil være de dødes land. Og mellem gamle granatkratere og kratere revet af miner, mellem ødelagt pigtråd, står kors ved kors - sort, livløst henstillet med de farvede franske eller engelske kokarder. De fjendtlige tab må have været forfærdende ²⁾. Jorden var mæt-

¹⁾ Christian Nissen Johnsen blev født den 30. september 1883 i Nørre Hostrup. Han døde på lazarettet i Nesle den 19. maj 1918.

²⁾ En englænder, som først havde været indsat ved banegården i Pilckem og senere var blevet hårdt såret på Somme, beskrev den tyske artilleriild mod de bagved liggende områder, som ligefrem frygtelige. De havde ikke et øjeblik været sikret under marchen til fronten De rasende tab skyldtes hovedsageligt MG-ild. Hovedproblemet før angrebet havde været at lokalisere de tyske MG og få dem nedkæmpet med artilleri. Den tyske taktik med fast indbygning af MG uden forsøg på at skjule dem, havde været af fordel. (Man må huske, at vi på mange fronter måtte anmode division om tilladelse til at flytte et MG, Wyttschaete, Witry, St.Jürgen). Derimod blev infanteriild ikke i samme grad frygtet. »Ingen tillid til eget gevær«. Soldaten stolede for meget på håndgranaten. Kendsgerninger, hvorpå regimentet på tidspunktet hele tiden henviste til i regimentsbefalingerne.

tet med blod. Derfor trivedes planterne også så godt. Men det var, som vidste de, hvorfra de hentede deres næring ...

Slottet Hyencourt, hvor regimentsstaben i oktober 1916 havde levet nogle ubehagelige timer under beskydning med 28-cm granater, hvor alle indgange til dækningerne blev sønder skudte, mens der i slottets bygninger var oplagt 5000 håndgranater og hundrede af tunge miner, tjente nu som bykommandantens kvarter. Banegården i Chaulnes var endnu engang i funktion. Hvor roligt ligger den tidligere slotspark med de ødelagte træer, hvor forkommandoet i efterårsnætterne 1916 hastede gennem de smalle, ødelagte grave mens hylende granater og shrapnels slog ned i træerne. Nu førte en snorlige stor vej, bygget af englænderne, gennem kraterlandskabet ...

Den 10. maj indløb til division ordre fra AOK 18 om, at 46. RD. fra middag den 13. maj skulle være korpsreserve for IX. AK., og skulle trækkes frem til et beredskabsrum øst for Roye. Divisionen afløste 206. ID som korpsreserve, og overtage dens indgrebsopgaver. Natten til 13. maj marcherede regimentets bataljoner selvstændigt med deres underlagte enheder over Crémery, Fresnoy-les-Roye, Andechy, Guerbigny til skoven nord for Lboissière, hvor de overtog underbringelse fra Res.Ers. Regt. 4. Bagagen forskød til Biarre. Barakker, bygget af engelske jernbaneenheder, gav gode underbringelse for mandskab og heste. En stor del af bataljonerne måtte bivakere, i begyndelsen i regn, senere i bedre vejr. Kammerat Baasch tog mange billeder i bivuakken. Det gode vejr havde imidlertid sin bagside; de engelske fly kom nat efter nat. Hele tiden var der luftalarm. RIR 214 havde grimme tab i Lejr Carrepuis. En fuldt belagt barak blev ramt og kostede 22 døde og 48 sårede fra RIR 214 og 8 døde fra Sanitäts-kompagnie 528. Der blev beordret omfattende sikringer mod luftangreb. Nat efter nat måtte heste flyttes fra barakkerne, der måtte graves dybe dækninger til beskyttelse osv. I maj måned blev der alene af vore MG brugt 61.500 patroner i forbindelse med luftværn.

Regimentet gjorde sig fortrolig med dens nye indgrebsopgaver. Primært var den indgrebsenhed for højre fløjdivision (2. Inf.Div.) mellem Assainvillers og Montdidier, men i nødstilfælde også for divisionen i højre nabokorps (25. RD.). Detachment Hauss, RIR 216 var bestemt for 222. Inf.Div., Detachment Voigt, RIR 214, var reserve. Dag efter dag var førere undervejs for at rekognoscerer stillinger og adgangsveje. Det var en ejendommelig følelse at vandre gennem Montdidier, hvor vores store angreb var gået i stå. I det omgang de lokale forhold, og muligheder for skjul for observation under træer gjorde det muligt, blev der desuden forrettet mindre tjeneste, da alarmberedskab indenfor en halv time skulle opretholdes. Den 15. maj blev regimentskommandøren syg og i nogle dage fungerede Major v. Klösterlein i hans sted. Hptm. Malmede overtog II. Bataillon.

Den 18. maj beordrede AOK 18: »76. RD. og 46. RD. bytter korpsreserve så snart det er muligt under hensyn til flydækning og luftobservation«. Kl. 2145 nåede ordren til regimentet og kort efter var regimentet allerede på vej over Guerbigny og Arvillers til Quesnel under helt særlige forholdsregler til sikring mod fly. Mens de foregående dage havde været forholdsvis rolige, begyndte ved III. AK. øget flyaktivitet og kraftig beskydning af forreste linje og landsby kvarterer. III. Armeekorps forventede et umiddelbart forestående, kraftigt fjendtligt angreb. Allerede natten under marchen fandt drøftelser sted mellem Divisionskommandør og generalstabsofficerer fra 76 RD og Oberst Bonsach og regimentets adjutant. Allerede den følgende morgen, 19. maj, var alle stabe på oplæring i det nye indgrebsområde ved 6. Inf.Div., mens der ved enhederne, der ankom kl. 0400, blev indført højeste alarmberedskab. Indtrykket af den forreste stilling var alarmerende. På grund af terrænets form ville den ikke kunne fastholdes i tilfælde af et større angreb. Der var ingen naturlige forstærkninger af stillingen, i ryggen lå en sumpet sænkning, batteriernes tilbagegang var spærret af vand, og de tunge pjecer stod uden dækning i en sumpet eng. Der faldt os en sten fra hjertet ved at være indgrebsdivision og ikke stillingsdivision. Man må forestille sig denne stilling, når man husker at englænderne ved Quesnel den sorte augustdag 1918 brød igennem i ét angreb.

I stillingen blev det roligere, men landsbyerne, og dermed vi, led hele tiden under den kraftige beskydning. En kolonne i den vestlige udkant af Quesnel havde store tab under en sådan beskydning. Regimentet kom derfra med 13 sårede. Næsten daglig var der alarmeringer. Til foregivelse af egne angrebshensigter blev der langs store dele af fronten gennemført skinforskydninger. Den 16. maj kl. 1815, altså ved dagslys, blev III. Bataillon fra hvert regiment trukket frem, og efter det blev mørkt, trukket tilbage igen. Natten i forvejen var Paris blevet angrebet med 12 bombeflyvemaskiner, der havde nedkastet 6.850 kg bomber. Det var en lidet behagelig og ret anstrengende tid. For en tid at tænke på noget helt andet, foranstaltede bataljonerne sportsfester. Den 29. maj afholdt brigadekommandøren en beklædningsappel.

For at give enhederne lejlighed til at øve i større enheder, blev hvert regiment med sit ledsageartilleri i to dage forlagt til øvelsesområdet Méharicourt – Chilly. Natten til den 30. maj rykkede regimentet til øvelsesområdet, hvor det lå i bivuak. Efter øvelsen under medvirken af artilleri og middeltunge minekaster, rykkede regimentet om aftenen den 31. maj tilbage til Quesnel.

Snart gik det løs! De første tegn! Den 1. juni blev regimentskommandøren kaldt til en hemmeligstempelt konference ved divisionskommandøren. Allerede aftenen før var der indløbet befaling, hvorefter 46. RD var afløst og som armereserve forlagt til området nordøst for Roye.

Desværre forlod den afholdte brigadekommandør, General Lessing, os på grund af sygdom. Oberst Bonsack førte brigaden indtil den nye kommandør, Oberst Voigt, indtraf. Major v. Klösterlein overtog igen regimentet så længe, mens Hptm. Kopelke overtog II. Bataillon. Mens Hptm. v. Puttkamer deltog i et gaskursus, overtog Hptm. Malmède III. Bataillon.

Den 2. juni kom divisionens marchordre. Et forkommando fra 5. RD ankom, hvor Oberst Bonsack og Lt. Willers endnu i to måneder skulle finde deres hjem. Natten til 4. juni forskød regimentet til sit gamle indkvarteringsområde: Regimentsstab og II. Bataillon til Curchy og Manicourt, I. Bataillon til Herly og II. Bataillon til Stalon. Endnu engang måtte størsteparten ligge i bivuak. Og nu blev det alvor: Alt unødvendig oppakning blev inddraget, og den sidste findeløn udbetalt for indsamlet gammelt materiel. Endnu engang blev pakvognene indgående undersøgt og alt overflødigt ladet tilbage. Alligevel var bespændingen stadig trøstesløs. I Curcy blev der oprettet et samlepoint for efterladte vogne, hvor også den store bagage uden heste blev efterladt under Lt. Frerk. Den efterladte bagage fra hele divisionen blev underlagt Lt. Weber fra Regiment 215. De stadig ubespændte vogne blev forsynet med heste fra Leichte Munitions-Kolonne 1388.

Den 4. juni blev divisionen underlagt VIII. AK til en særlig operation:

VIII. AK vil sammen med XVII. AK og XXXVIII. RK. angribe den overfor stående fjende og trænge ham længst muligt tilbage. 46 RD skal som division af anden linje støtte kampen (Krigsdagbog 46 RD).

Den 5. juni kom den første skriftlige befaling fra Divisionen omkring afmarch. Bestemmelsen »Tilgang af ledsageartilleri og dele af let ammunitionskolonne til regimentet sker på angrebsdagen« gav os nogle bekymringer. Divisionen fik af tung artilleri tildelt III/Res.Fussart. 24 (2 sFH 13, 1 sFH 02), der imidlertid allerede befandt sig i ildstilling ved VIII. AK. Nætterne til den 6. og den 7. juni gik også Res.FAR 46 batterier i stilling (2., 4. og 5/46 opstilledes imidlertid uden heste) for at kunne deltage i ildforberedelsen. »Vores« batteri, 3/46, havde allerede herunder betydelige tab. Genforsyningen med ammunition forårsagede betydelige vanskeligheder, da depoterne ikke havde tilstrækkelige forsyninger. Divisionen fik yderligere tildelt Flieger-Abteilung 233, Staffeltab s 57, Nahkampfmunitionskolonne s 86, Feldkanonenkol. 177, Fuhrparkkol. 5, Fuss.Art. Mun.Kol. 5 og Feldbäckerkol. 138.

Den 5. juni gennemførte regimentsstaben rekognoscering af opmarchrummet ved Lassigny. Bataljonerne havde indtil den 7. juni fuldstændig ro. Som det blev mørkt rykkede bataljonerne individuelt ud. Regimentsmusikken ledsagede enhederne et kort stykke. Natten sænkede sig. De sidste strofer af musik var forsvundet. Foran os begyndte en frygtelig koncert. Franskmandene lagde den voldsomste ild over adgangsvejene. Efter en march gennem den glohede sommernat nåede vi de befalede beredskabspladser: Regimentsstab ved Amy, I/215 i Greven, II/215 i Verpillières og III/215 i Lessigholz. Gennem en smidig udvigelse af den fjendtlige beskydning, udgik vi tab. Regimentsstaben havde dårligt nået at placere sig i dækningen før en tung granat slog ned, hvor sekunder før regimentskommandøren havde stået. Der var ingen tab! I løbet af natten havde II. Bataillons signaldeling en falden. Kompagnierne placeredes i gamle, forfaldne, skyttegrave.

Om eftermiddagen den 8. juni indløb divisionens angrebsbefaling:

46. Res.Div. Ia 703/18 geh.

Div.St.Qu., d. 7.6.18 (an 8.6., 1830)

Streng hemmeligt! Divisionsbefaling

1) VIII. AK angriber 9.6. kl. 0430 efter 3½ time artilleriforberedelse sammen med 4. Garde ID, Deutscher Jäger-Div. og 3. bayr. ID i første linje den overfor liggende fjende (franske 125 ID og franske Kür. Div.)

2) 46. RD følger bag højre fløj af VIII AK

3) Division står 9.6. kl. 0230 klar til fremrykning. Skovområdet syd for Avricourt må ikke betrædes før Kl. 24 midnat. Linjen syd kant Roiglise – syd kant Margny – syd kant Champien skov skal for alle enheder, der gør klar syd for denne linje, være overskredet kl. 0130 ...

RIR 215, Fernsprecht-Abt. 446 og Funker-Abt. 63 må ikke betræde Avricourt ...

Jeg vil fra 8.6. kl. 2300 befinde mig på divisionens kommandostation.

Sign. v. Walsielewski

Fra kl. 22 befandt regimentsstaben sig på deres kommandostation. Lt. Schmidt og Lt. Mark blev som forbindelsesofficerer sendt til divisionens stab, Lt. Engel ¹⁾ med en underofficer og to mand til brigadestaben.

Det blev mørkt. Bataljonerne rykkede frem i deres beredskabsområder.

¹⁾ Lt. d. Res. Walter Engel døde i Hamburg i 1936.

Frem til den 8. juni havde regimentet 4 døde, 23 sårede, 195 syge. Det store antal syge forklarede ved, at alle syge på infirmeri forud for angrebet blev overført til lazaret. Navne på de faldne var:

1. Kompanie: *Gefreiter Christian Nissen Johnsen, 30-09-1883 i N.Hostrup. Død på lazaret i Nesle 19-05-1918.*
3. Kompanie: Rich. Nitze
4. Kompanie: Heinr. Gath, Gefr. Karl Nienstedt

Regimentets samlede styrke på dagen for angrebet var 97 officerer 2.648 mand, 186 heste, 36 MG 08, 73 MG 08/15, 9 minekastere, 12 granatkastere, 10 telefongrupper, 8 blinktelegrafgrupper, 4 observationsgrupper med panoramakikkert, 18 meldehunde.

- Kampstyrke: I. Bataillon: 31 officerer, 844 underofficerer og mænd
 II. Bataillon: 31 officerer, 752 underofficerer og mænd
 III. Bataillon: 29 officerer, 807 underofficerer og mænd

Underlagt: 1 Utfz. 9 Dragoner (Res.Kav.Abt. 46), 1 deling 6/Pionier 18, 1 Baurtrupp/Fernsprech-Abt. 446, 1. Klein-Funkgerät/Funker-Abt. 63, 1 Utfz. og 12 mand San. Komp. 528, 1 sygevoan.

Stillingsbesættelse pr. 1. juni 1918

Regimentsstab:

Kommandør: Oberst Bonsack
 Adjutant: Lt. Willers
 Ordonnansofficer: Lt. Trhamssen
 MG-officer: Lt. Schmidt
 MW-officer: Lt. Mark
 Signalofficer: Lt. Steger
 Gasofficer: Offz.St. Behnke
 Regimentslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 U.O. ved staben: Lt. Rummelspacher
 Rettergangsofficer: Lt. Bönninger
 Fører for store bagage: Offz.St. Algermissen
 Regimentsintendant: Feldzahlmeister Grambart
 Regimentskriver: Vizefeldw. Grüneberg
 Skriver: Utfz. Peters
 Regimentsmusik: Musikmeister Strassner
 Regiments våbenmester: Freitag
 Fører for ordonnanser: Vizefeldw. Höfer
 Reg. gasbeskyttelsesdepot: Utfz. Brennecke.

I. Bataillon

Kommandør: Hptm. v. Hülst
 Adjutant Lt. Körner
 Bataljonslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie
 Underarzt Berndt
 Forplejningsofficer: Lt. Requard
 Intendant: Zahlmeister Kirsch
 1. Kompanie: Lt Deppe
 Lt. Barfatsch, Winkler, Elbagsen, Offz.St. Beckmann – Feldw.: Offz.St. Ernst.
 2. Kompanie: Lt. Sieling
 Lt. Friese, Crull, Offz.St. Danasch – Feldw.: Offz.St. Schierenbeck
 3. Kompanie: Lt. Witt
 Lt. Engel, Schröder, - Feldw.: Offz.St. Simon
 4. Kompanie: Lt. Heinze
 Lt. Ohrhausen, Stüven, Lochte – Feldw.: Offz.st. Maasch.
 1. MG-Kompanie: Lt. Guttermann
 Lt. Senger, Dieberfichs, Offz.St. Koch – Feldw.; Offz.St. Hessler
 1. MW-Abt.: Lt. Hochauff
 Nachrichten-Zug I. Battalion: Lt. Gräwe

II. Bataillon

Kommandør: Maj. v. Klösterlein
 Adjutant: Lt. Ahberg
 Ordonnansofficer: Lt. Wohns
 Bataljonslæge: Feldhilfsarzt Leidig

Forplejningsofficer: Lt. Schreck

Intendant: Zahlmeister Weder

5. Kompanie: Lt. Knapp

Lt. Ohlmer, Fiehler, Polschow, Offz.St. Schmidt. – Feldwebel Schröder

6. Kompanie: Lt. Mau

Lt. Jacobsen, Thode, Hinrichsen, Offz.St. Schmidt – Feldw.: Offz.St. Rolf

7. Kompanie: Lt. Boysen

Lt. Weinrich, Möller, Rickmers, Offz.St. Pinkowski – Feldw.: Offz.St. Krause

8. Kompanie: Lt. Ehrich

Lt. Prieser, Meyer, Carl, Offz.St. Braun – Feldw.: Offz.St. Lange

2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann

Lt. Neuendorf, Barmwolde – Feldw. Offz.St. Raddatz

2. MW-Abteilung: Feldw.Lt. Krösche

Nachrichten-zug II. Batl.: Lt. Gäde

III. Bataillon:

Kommandør: Hptm. v. Puttkamer – fungerende: Hptm. Malmee

Adjutant: Lt. Ahrenkiel.

Ordonnansofficer: Lt. Minte

Bataljonslæge: Ass.Arzt Danielsen

Feldhilfsarzt Koch

Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott

Intendant: Feldzahlmeister Grambart

9. Kompanie: Lt. Schaper

Lt. Vliesener – Feldw.: Offz.St. Grotjahn

10. Kompanie: Lt. Lang

Lt. Mehmel – Feldw.: Offz.St. Sohrweide

11. Kompanie: Lt. Pierau

Lt. Niethardt, Schatte, Berthold – Feldw.: Offz.St. Reeck

12. Kompanie: Lt. Schikora

Lt. Wernecke, Peinemann, Leymanns – Feldw.: Offz.St. Hinz

2. MG-Kompanie: Lt. Engelmann

Lt. Brandes, Feldw.Lt. Ludwig, Offz.St. Dallmann – Feldwebel Fuchs.

3. MW-Abteilung: Lt. Schlachta (fra 18.6.).

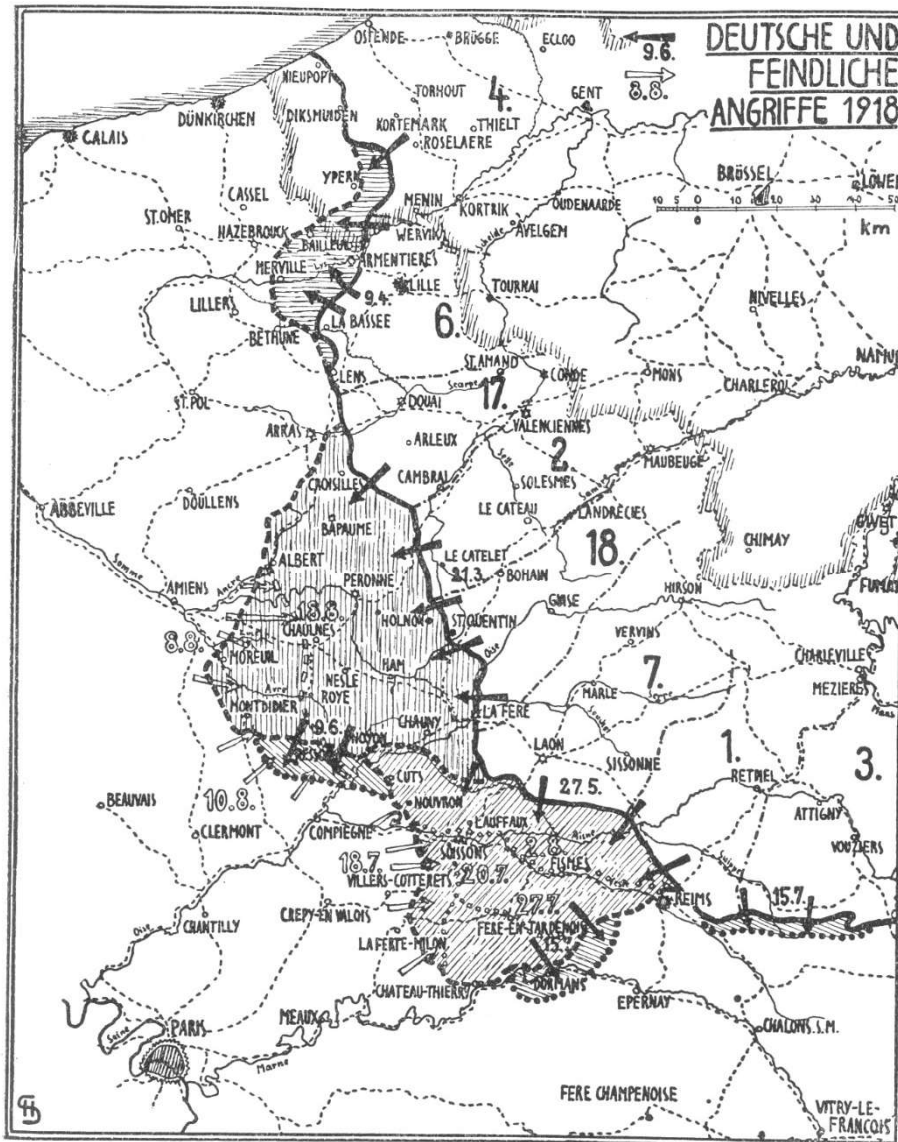
Nachrichten-zug III. Batl.: Lt. Kracke

Afkommanderede: Lt. Hansen (Ordonnansofficer, 92. Res.Inf.Bde), Lt. Reinken og Baule (Sturmkomp. 46), Lt. Hüb-
be (Rechtsauskunststelle 4 6 RD), Offz.St. Danowski (Pionierpark 46 RD), Lt. Bruns (Res.Kav. Abt. 46).

Et blik på den generelle situation i juni 1918:

Mod Rusland og Rumænien tier våbnene, og kun mindre operationer mod røde bander, som ekspedition mod Ukraine og Krim, fasthold fortsat værdifulde kræfter, vi i vest havde nødvendig. I Palæstina gør englænderne langsomme fremskridt, mens der i Italien igen er stillingskampe langs Piave.

Det store slag om Frankrig fra 21. marts til 6. april havde i startet givet store resultater. På få dage tog vore flyvende enheder i flot fremrykning landområder i besiddelse, som modstanderne tidligere i månedsvis havde kæmpet om. Den fordelte sig i gennembrud mellem Gouzaucourt og Vermand den 21. og 22. marts (2. Armee), gennembrudsslaget Monchy – Cambrai fra 21. til 23. marts (17. Armee), gennembrudsslaget ved St. Quentin – la Fère den 21. og 22. marts (18. Armee), stillingskampene nord for Ailette (78. Armee) mellem 21. marts og 9. april, kampe under overgang af Somme og Crozat-kanalen mellem St. Christ og Tergnier den 23. og 24. marts (18. Armee), forfølgelsen gennem Somme-området 23. til 26. marts (2. Armee), slaget ved Bapaume den 24. og 25. marts (17. Armee), forfølgelsen til Noyon – Montdidier den 25 til 31. marts (18. Armee), angreb på Scarpe 28. marts (17. Armee), stormen på højderne ved Amigny, overgangen over Oise ved Chauny (7. Armee) den 6. april, kampe langs Somme, Ancre og Avre fra den 7. april (2. Armee), kampe langs Avre og ved Montdidier og Noyon fra 7. maj til 8. juni (18. Armee), kampe mellem Arras og Albert fra 7. april (17. Armee), storm på Coucy le Chateau og forfølgelse til Oise-Aise-Kanalen 8. og 9. april (7. Armee), slaget ved Armentières fra 9. til 18. april (6. Armee), slaget om Kemmel fra 10. – 29. april (4. Armee), slaget ved Villers-Bretonneux, langs Luce og Avre fra 24.-26 april (2. Armee), slaget ved Soissons og Reims fra 27. maj til 13. Juni (1. og 7. Armee) (herunder især den 27. maj under stormen på Chemin des Dames) og fra den 28. maj til 1. juni forfølgelse til Marne og angrebskampe vest og sydvest for Soissons.

Efter de indledende resultater var offensive overalt gået i stå. Engländerne og franskmændene kastede deres sidste reserver ind for at lukke hullerne. Uophørligt øgedes antallet af amerikanske divisioner, der selvom de måske ikke havde den store kampværdi, dog gjorde det muligt at bringe reserver frem. Tydeligere end vi indså Ententen, at det drejede sig om dette sidste, og under den jernhårde hånd af deres diktatorer, villigt gav det yderste. Trods den endnu engang - som 1914 - lysende opblussende angrebsånd, trods et omhyggeligt forberedt angreb, førte vore fjenders modstand på ny til stillingskrig.

Sådan var situationen, da 18. Armee - som vi tilhørte - endnu engang skulle forsøge at ændre historien. Fra den 9. juni udviklede der sig kampe langs Avre og Matz, og herunder mellem 9. og 13. juni slaget ved Noyon, som af

vores 46 Res.Div. betegnede som »Slaget på Matz«. De her opnåede resultater under store blodofre hører til blandt vores stolteste erindringer, men kunne imidlertid ikke øges af mangel på friske enheder. Den endelige succes lå endnu engang snublende nær! Men lykken var heller ikke denne gang »med de stærkeste og bedste bataljoner«.

Hvordan var den fjendtlige situation foran 18. Armee, og specielt foran VIII AK? Stillingen gik langs syd-kanten af Canny-sur-Matz - syd kant Lassigny - Syd Dives næsten direkte mod vest til Canal Latéral syd for Noyon, så stik nord for Oise-kanalen nord om Sempigny. Fordelingen af de fjendtlige kræfter fremgår af nedenstående skitse.

Tysk front	XVII AK	VIII AK		XXVII BK	
Franske Reg.	76 - 113 - 131	Canny-sur-Matz	Lassigny	Dives	Oise
Franske Div.	125 Inf.Div. Marquèglise: Stab 125 Inf.Div.	4. Kùr - 9. Kùr	???	324 - 365 - 164	Sempigny
	Monchy Stab XXXVIII AK	1 Kùr. Div. Elincourt Stab 1. Kùr. Div. Ehevoncourt Stab 53 Inf.Div. Chairoix Stab II AK	53. Inf. Div. Thiescourt Ribecourt Stab 72. Inf.Div.	72. Inf. Div.	38. Inf.Div.

Natten til den 9. juni var gud ske lov forholdsvis roligere i modsætning til de sidste nætter. Ethvert nedslag i den tætpackede skov ville have medført betydelige tab. Det ville formentlig have været tilstrækkeligt, hvis den opstablede ammunition ved de tæt opstillede batterier var gået i luften. Vi skulle imidlertid hurtigt nok få at føle, hvorfor fjenden kun begrænsede sig til få skud mod de bagved liggende områder.

Ved midnat rykkede bataljonerne i stilhed frem til beredskabsstillinger i skoven syd for Avricourt. Allerede under forskydningen opstod der tab: ved 5. Kompanie 21 sårede og 3 heste, ved 8. en hårdt såret. Bataljonerne havde fra sidste bivuaaplads frem til beredskabspladsen, etableret en kæde af ordonnanser, så placeringen til enhver tid kunne fastlægges. Lydløst lagde alle sig på jorden med tornystrene på ryggen og drømte i den herlig, klare sommernat. Kl. 0200 kunne man til divisionen melde at den samlede styrke havde nået beredskabsområderne: øst for Capron-Ferme i rækkefølge II, III, I. Bataillon og med regimentsstaben lige syd herfor på vejen mod Avricourt.

Præcist kl. 0050 startede en helvedeskoncert fra det samlede artilleri. Jorden rystede når 42'er Mørserne skød. Træerne svajede, når de tunge granater fra jernbanekanoner passerede over. Mellem bjæffede feltkanoner, brølede skibslangkanonerne og haubitser. Skuddene blev til en dump buldren, hvor man ikke længere kunne skelne de enkelte våben. Det franske artilleri blev, i det mindste i vores ansvarsområde, trukket ud af deres faste og kendte stillinger. Så blev der stille! Pjecer blev trukket frit frem i forud fastsatte stillinger, hvor ammunition på forhånd var oplagt. De forspændte prodser stod umiddelbart ved siden af kanonerne, så de i sidste sekund kunne køre derfra. Initiativet var taget tilbage fra fjenden. I mellemterrænet var der overalt placeret MG-stillinger. Alle depoter var tømte og sprængte, således også et større ammunitionsdepot, som vi senere så. Jernbaner og broer var ødelagte, beboerne flygtet. Fjenden havde totalt indrettet sig på et bevægeligt forsvar. Denne kendsgerning måtte gøres klar for at vore troppers præstationer kan ses i det rette lys. De store værker om krigen omtaler kun slaget på Matz med nogle få sætninger. Der blev ikke af os høstet laurbær for vores regiments herlige præstationer, da vi ikke fik den klare succes som de andre enheder havde opnået under det første store angreb, hvor fjenden var uvidende om den overraskende taktik.

Natten gik under vores artilleris uafbrudte skydninger. Morgenen gryede, og præcist kl. 0420 forlagde artilleriet deres mål. Ildvalsen slog alt levende ned. Stormgrupperne gik frem. Kort forinden susede en eskadrille tyske slagfly hen over skovens træer. De fik lavere og lavere og greb ind i kampen, og forsøgte med deres blinklamper at skabe kontakt til artilleriet. Hos tyske Jäger-Division og 3. bayr. Inf.Div. lykkedes det første angreb ikke. Først ved andet angreb blev fjenden trængt ud af hans stillinger over en bred front og tvunget til tilbagetrækning. Herefter trængte enhederne efter og opnåede hurtigt terræn. Der opstod svære tab omkring fjendens MG-stillinger, der først måtte nedkæmpes. Vi så senere disse dybt i mellemterrænet placerede stillinger, der havde godt udsøgte skudfelter. Ind i mellem kunne også vores ledsagebatteri sætte fjendtligt artilleri ud af spillet. Stolt skrev det med kridt nummeret på det lykkelige regiment, det fulgte.

Den franske hærberetning fra 9. juni skrev:

Den nye tyske offensiv, der begyndte i dag, har udviklet sig med heftighed langs en front på 35 km mellem Montdidier og floden Oise. Fjenden har på flere steder med betydelige kræfter forsøgt at trænge ind i vores linje. Vore tropper har overalt bremset fremstødet, og leveret hårdnakket kamp på alle punkter af slaget, så de alvorligt har opholdt eller bremset fremstødet. På venstre fløj lykkedes det ikke tyskerne at gennembyrde vores bedækningszone. De er på linjen Ribécourt – La Fretoy – Montemer, som de har nået, blevet stærkt bundet af vore tropper. Efter morderiske kampe er det lykkedes tyskerne at få fodfæste i landsbyerne Ressons-sur-Matz og Mareuil.

Omkring kl. 7 kom de første fanger tilbage i store grupper. En kyrasier sergent svarende på spørgsmålet, om franskmændene havde forventet angrebet: »På minuttet«.

Allerede kl. 0818 blev følgende befaling givet divisionen af Generalkommando VIII. AK:

46. RD marcherer over Fresnières til Canny-sur-Mats og klargør til yderligere fremrykning med spids i sydkant Canny-sur-Matz. Forventet og faktisk ankomst meldes af division til GK ...

Division udsendte på baggrund heraf kl. 9 følgende befaling:

- 1) Roye-sur-Matz og Plémont er indtaget. Om yderligere resultater mangler endnu sikre meldinger. Angrebet fortsættes.
- 2) 46 RD marcherer over sydlig udkant Fresnières til sydlig udkant Canny-sur-Matz, og klargør til yderligere fremrykning nord for Canny.

- 3) Divisionens artilleri forstærkes af endnu en feltartilleri afdeling (FK) og to sFH batterier. Rækkefølge under forskydning: 215, 216, Sturmkompanie, Minenwerfer-Kompanie 246, Res.Pi.Kompanie 46, 214 og san.Kompanie 528 ...
Beredskabsrum: 215 stik vest Canny, spids sydlige udkant Canny. 216 stik øst Canny ...
- 6) Stab 46 RD, Art.Kmdr. 46 og Res.Kav.Abt. 46 forskyder kl. 10 til sydlige udkant Fresnières. Inf. Brigadestab forskyder med RIR 215 til Canny-sur-Matz og tager straks forbindelse med Div. Kommandostation Fresnières.

Efter tilgang af den udløsende divisionsbefaling, udsendte Oberst Bonsack kl. 0935 sin befaling for fremrykningen:

I, III, II Bataillon forskyder straks over Pilon-Ferme, sukkerfabrik Fresnières til Canny-sur-Matz. Regimentsstab med I. Bataillon ved Canny-sur-Metz, hvor pladser anvises. Kamptræn følger bataljoner. Regimentsstabens træn følger II. Bataillons træn.

Om dagen berettes:

Der er en stor blodplet på vejen. En død Jäger ligger ved siden af en ødelagt lille MG-vogn. Der kører artilleriet frem, der en ammunitionskolonne. Der opstår trafikprop som vi er nær hovedvejen Fresnières – Ricquebourg. Vi marcherer i retning af fjenden. Trænet må forsøge at slippe igennem, og gør det. Virvaret af skyttegrave skal passeres. Pionerer griber ind. Få minutter senere er vejen fri. Fjendtlige fly kredser over os, og beskyder kolonnerne. Vores MG er allerede parat. Fra vognen bliver der skudt. I det fjerne falder kædebomber¹⁾, som dem, der senere skulle give os så mange tab. Canny-sur-M. ligger foran os. Den nordlige kant beskydes grimt af 18-cm kanoner. Alligevel kører ammunitionskolonnerne igennem uden tøve. Der på vejen ligger et enormt krater med en stinkende sort røg. Mænd og heste danner med den ødelagte vogn et frygteligt syn ... Heste skyer ved nedslagene af de tunge granater ... Bataljonerne går udenom landsbyen omkring ved Canny-Ferme Lige sydvest for Canny sættes over den Matz-åen ad en helt smal bro. Solen brænder, støvet river i øjnene. Trætter synker soldaterne til jorden på deres beredskabspladser. Kl. 11 er vi nået frem. En time senere kommer bagagen. Kl. 1205 kan Divisionen afgive den befalede melding til Armeekorps. Der forplejes med det samme. Lavtgående fly beskyder os med MG-ild og håndbomber. Vore MG fordriver dem, egne jagerskadroller støder frem ...

Situationen ved fronten: kl. 10 var linjen nået Berlière – Gury. En time senere havde vores forreste infanteri besat den nordlige kant af Ricquebourg skoven. Der indtrådte en stilstand i angrebet. Ildvalsen måtte gentages. Batterierne fra 4. Gade-Inf.Div. var trukket frem og banede vejen. Til venstre gik det videre.

Kl. 1130 ankom følgende befaling fra Generalkommandoet til divisionen:

46 RD marcherer til den nordlige udgang øst for Roye-sur-Matz. Ankomst meldes. Blikforbindelse skal opretholdes. VIII AK.

Der opstod en forsinkelse i formidlingen af denne ordre, at divisionens telefon-linjevogn var blevet udslettet af en fuldræffer. Først kl. 13 nåede den divisionskommandøren. Der blev øjeblikkeligt udsendt følgende divisionsbefaling:

- 1) Vores angreb har gjort yderligere fremskridt
- 2) 46 RD forsætter fremrykning øst forbi Roye-sur-Marz til nordlige kant Ricquebourg.
- 3) Ved modtagelse af denne befaling skal fremrykning straks iværksættes i forhøjet kampberedskab således:
 - a) RIR 215 og 216 med fløje ved siden af hinanden. 92 Brigade regulerer disse regiments bevægelser og opklaringen af fremrykke betingelserne.
 - b) Sturm-Komp. og MW-Komp. 246 tæt bag RIR 215
 - c) RIR 214 ad vejen Canny-s-M. – Roye-s-M. ved sydvestlige udgang Roye-s-M.
 - d) Res.Pionier-Komp. 46 tæt bag RIR 214
 - e) Sanitäts-kompagnie 528 over sydlig udgang Fresnières – Canny-s-M. ved Nordkant Roye-s-M.
- 4) Artillerikommandør sørger for:
 - a) At infanteri-ledsagebatterier hurtigst muligt når deres regimenter ...
- 9) Divisionsstab forskyder kl. 1430 fra nordudgang Fresnières til skovstykket omkring 800 meter nordøst for nordlig udkant Ricquebourg.

¹⁾ *Kettenbommen* er bomber, holdt sammen med wire for at sikre et koncentreret nedslag.

Regimentet modtog kl. 1415 den korte befaling, straks at marcherer i retning af nord for Ricquebourg. Regiment 215 og 216 skulle gå frem på hver side af feltjernbanen Canny-Ricquebourg (215 vest og 216 øst), og gå i beredskab i sækningen, der fra den nordlige udkant af Ricquebourg strækker sig mod Gury.

Med II. Bataillon som spids (fulgt af III og I) passerede regimentet endnu engang Matz-åen. En opsendt læneballon, forankret til en vogn, blev medbragt, men blev gentagende gange tvunget ned på grund af fjendtlige fly.

Angrebet opnåede gode resultater langs hele fronten. Kun foran 4. Garde-Inf.Div. ydede fjenden langs Matz-åen ved Marquenglise og Margny-sur-Mats så forbitret modstand, at denne division ikke kunne komme længere.

Kl. 1410 nåede følgende korpsbefaling frem til den gamle kommandostation, som divisionskommandøren netop havde forladt:

- 1) Ifølge flymeldinger var rummet Montdidier – Beauvais (14 km sydvest Montdidier), Antheuil (10 km nordvest Compiègne) indtil kl. 11 fri for fjender. Over Margny og Elincourt fjendtlige kolonner af alle våbenarter under tilbagegang, og forstærkninger mod Compiègne i fremrykning vest for Oise og Thourotte mod Melicocq.
- 2) XVII AK, 4 Garde-Inf.Div. og Deutsche Jäger-Division i gunstige kampe i fremrykning mod syd.
- 3) 46 RD underlægges VIII AK. Den rykker straks frem, følger 228 ID på vestsiden af Matz, og angriber bag 227 ID mod øst med venstre fløj over Antheuil den fjende, der står overfor korpsets front, i flanke og ryg. Den skal dermed åbne korpsets overgang af Matz, og den foran XXXVIII RK stående fjenden omslutte. Den vil dermed bringe afgørelsen på den østlige fløj af armeen.
- 4) Gen.Kdo. forbliver med kommandostation på Lagny-højderne, hvortil radiotelegrafisk forbindelse skal opretholdes.

v. Schoeler, Generalleutnant

»Dermed havde divisionen fået en ærefuld opgave, hvis opfyldelse var af afgørende betydning«, skriver divisionen i sin krigs dagbog. Det var forventningen: men divisionen løste ikke løst opgaven, og kunne ikke løse den, da der til løsningen manglede en afgørende forudsætning! Hvad der stod til rådighed af kræfter ved divisionen, ydede til grænsen af det menneskelige mulige. Det afgørende punkt var artilleri. Divisionens artilleri var kl. 15 endnu ikke frigivet af stillingsdivisionerne. Infanteriet skulle kæmpe – uden artilleristøtte! Det var måske gået helt anderledes, hvis divisionen havde haft sit artilleri til fri afbenyttelse. Ydermere havde de højere stabe efter de første divisioners gode resultater, ikke forventede den hårde modstand, vi ville møde. Dertil kom endnu forskellige omstændigheder, som vi senere vil se.

Regimentet var allerede under march, da Rittmeister v. Meckelnburg kl. 1450 overgav følgende befaling: »Regimentet skal rykke frem langs banelinjen Beauvraignes – Ressons-sur-Matz«. Opgaven blev overdraget mundtlig. Herefter befalede Oberst Bonsack kl. 1530:

- 1) Terræn foran os fri for fjender. Divisionen har ordre til at dreje ind bag Metz og oprulle fjendens venstre fløj.
- 2) Regt. 215 er fortrop for divisionen
- 3) II. Batl. er regimentets fortrop. Stræk spids skal udsendes. Bataljonsorden II, III, I.
- 4) Jeg befinder mig ved forreste bataljon.
- 5) Hptm. v. Hülst er fører for hovedstyrken.

For sidste gang under krigen marcherede vi med spids og fortrop. Lt. Knapp førte spidsen. Vi fulgte generelt banelinjen, hele tiden generet af fly, men måtte så bøje væk fra linjen, der lå under beskydning med gas. March med stålhjelm, fuld oppakning og anlagt gasmaske var svær og meget anstrengende. Ved vejkrydsene kom det til stop. På trods af den indtrængende henstilling fra Oberst Bonsack, at vi var angrebstopper, hvis indsats hastede, måtte vi gentagende gange vente. Vejene var fuldstændig overfyldte, og på enkelte steder spærret af granatkrate-re. På én vej rykkede kolonner fra tre divisioner fremad – 227, 228 og 46. Officerer fra divisionsstaben stod på vigtige punkter og ledte enhederne videre. Kl. 18 var vi som det første regiment af divisionen fremme i sækningen lige vest for Ricquebourg. Bataljonerne sluttede tæt op. Varm kaffe og forplejning blev med det samme fordelt. Stemningen var fremragende. Foran os stod et erobret tungt batteri. Dækninger i en hulvej måtte ikke betrædes. Store skilte advarede: »Gasfare! Beskudt med "Gelbkreuz"«¹⁾.

Efter en halv times pause kunne der kl. 1830 igen meldes til division, at regimentet igen rykkede frem. Ganske vist var ledsagebatterierne endnu ikke nået frem. Det varende endnu over tre timer inden 92. Res.Inf.Brigade var samlet. Enhederne havde haft de største vanskeligheder under marchen, da de svingede over på højre bred af

¹⁾ Normalt kendt som Sennepsgas.

Matz. Nu var også ledsagebatterierne nået frem. Kl. 22 lykkedes det 3/46 under de største vanskeligheder at nå frem til infanteriet.

Det var netop ved at blive mørkt. En let regn begyndte at sile. Divisionskommandøren befandt sig i en meget vanskelig situation: Divisionens opgave var »af afgørende betydning«. Denne betydning blev endnu engang understreget af en officer sendt af AOK på vegne af armeerøreren. Skulle han angribe uden artilleri? I mørket ville det ikke være muligt med artilleristøtte fra 227 ID. Da denne ville angribe endnu mens det var mørkt, besluttede Generallt. v. Wasielewski til at støtte 227 ID angreb, og herved at tilkæmpe sig det udgangsrum, der var nødvendigt for at kunne løse den pålagte opgave. Kl. 2150 blev følgende divisionsbefaling udsendt:

- 1) Fjenden står på venstre fløj af 227 ID i det væsentligste på højderne langs den store vej mod Compiègne. 227 ID har indtaget Ressonns og Ressonns skoven.
- 2) Angrebet skal gennemføres med dele af 46 RD i samvirke med 227 ID.
- 3) Udgangsrummer som befalede.
- 4) Regt. 214 til højre med venstre fløj i retning Porte-Ferme, udfoldelsesrum omkring 700 meter, 215 til venstre med venstre fløj forbi kirken i Ressonns med tyngde til venstre. 216 følger 215 til venstre.
- 5) Ledsagebatterier går i første omgang i stilling på bakkerne nord for Ressonns og støtter herfra angrebet. Stillingskifte som situationen kræver, bestemt af regimentskommandører. Fra 227 ID står flere her forblevne batterier.
- 6) Fra MW-Komp. 246 tildeltes 215 tre middeltunge og 4 lette minekastere. Resten tilgår Regt. 214.
- 7) Hovedforbindeplads i La Neuville.
- 8) Skulle dele af de øvrige divisionsartilleri ankomme, indsættes de i forbindelse med infanteriledsagebatterierne.
- 9) Jeg befinder mig på højderne ved Ressonns.

Sign. v. Wasielewski.

Regimentets påtegning af divisionsbefalingen (9.6.189 kl. 2150)

- 1) Til angreb klargør på den af divisionen befalede måde: III. Batl. frontbredde ca. 500 m. II. Batl. i anden linje bag venstre fløj, I. Batl. i tredje linje formeret til venstre. Antrædning på ordre.
- 2) 3/R.FAR 46 går i stilling på bakken nord for Ressonns og støtte herfra fremrykningen. Stillingskifte befales af underteegnede.
- 3) De underlagte minekastere tildeles III. Bataillon
- 4) Når de befalede mål er nået, må der ikke rykkes frem på den anden side højderne ved Porte-Ferme. Der graves øjeblikkeligt ned.
- 5) Jeg befinder mig i første omgang på bakken nord for Ressonns, herefter ved I/215.

Sign. Bonsack.

Kl. 2300 var regimentes klargøring på højderne nord for Ressonns-sur-Matz tilendebragt. Kl. 2310 iværksatte brigaden med højre fløj ved Ressonns skoven og venstre langs Matz-dalen.

Regimentet satte i march i den totalt mørke nat. I begyndelsen kunne man bruge kirketårnet i Ressonns som pejlemærke, men hurtigt var man helt anvist til brug af kompas. Der måtte holdes skarpt kontakt til siderne, hvorfor der var hyppige stop. De middeltunge minekastere væltede i det uvejsomme terræn, og våben og heste måtte reddes ud af virvaret. Herunder måtte der ikke fremkomme en lyd. Kun hviskende blev der givet kommandoer. Ingen lommelygte måtte lyse op. Til vores glæde – og til vores forbavselse – kom regimentet langsomt, men sikkert fremad. Artilleriet lagde vejen Montdidier – Compiègne under ild. I alt afgav Res.FAR 46 denne dag 20.000 skud.

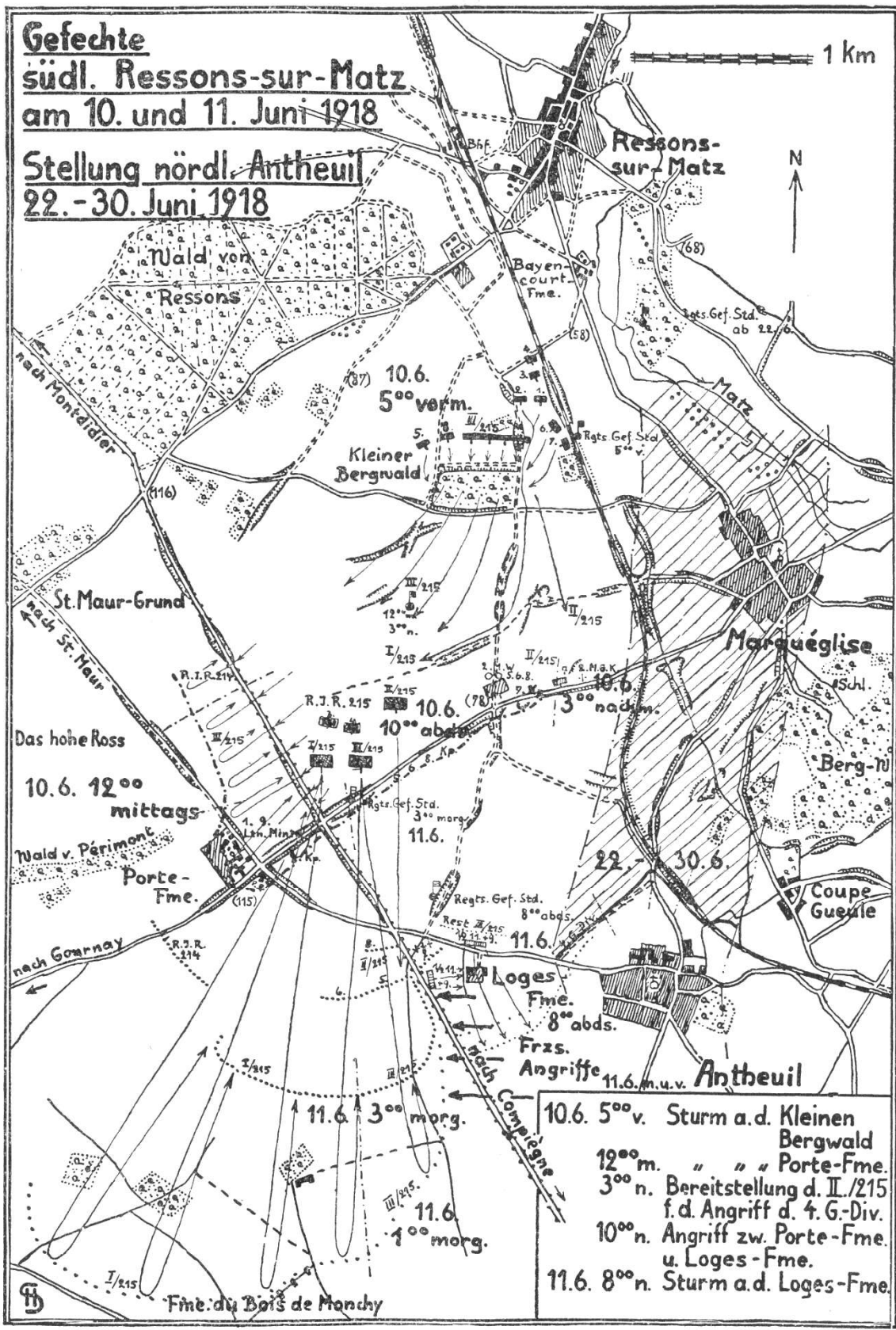
III. Bataillon rykkede frem med 11. og 9. Kompanie og tildelt tungt MG i første bølge, 12. og 10. Kompanie i anden, med de resterende tunge MG, minekastere og signaldeling mellem de to bølger. II. Bataillon var fordelt på 5. og 6. Kompanie i forreste linje, signaldeling og bataljonsstab i midten og 7. og 8. Kompanie i anden linje. Pionerer og MW-delning bag bataljonen. 11. Kompanie skulle holde forbindelsen til 214.

III/215 forstærkede sin skræm af patruljer til en egentlig skytteskræm. Ressonns blev omgået. Omkring kl. 0200 den 10. juni havde bataljonen fundet det lille skovstykke nord for den ligger bjergskov fri for fjender, og besatte den med 11. Kompanie. II/215 marcherede gennem Ressonns, over banen gennem gården sydøst for Ressonns. Ressonns-skoven blev passeret. Som III. Bataillon fortsatte tæt langs banedæmningen og havde »kleine Bergwald« til højre, kom spidsen pludseligt under ild og standsede. I. Bataillon var nået stenbruddet syd for Ressonns banegård og stod vest for banedæmningen. Regimentsstaben havde fulgt I. Bataillon gennem Ressonns. Kamprænet var blevet tilbage ved Ricquebourg.

Den fremskudte skræm under Lt. Peinemann kom under fremrykningen en rasende MG-ild fra den lille skov. Ifølge meldingerne fra division var skoven udtrykkeligt fri for fjender. Vizefeldwebel Eckert 11. Kompanie gen-

Gefechte
südl. Reffons-sur-Matz
am 10. und 11. Juni 1918

Stellung nördl. Antheuil
22. - 30. Juni 1918

- 10.6. 5° v. Sturm a.d. Kleinen Bergwald
- 12° m. " " " " Porte-Fme.
- 3° n. Bereitstellung d. II./215 f.d. Angriff d. 4. G.-Div.
- 10° n. Angriff zw. Porte-Fme. u. Loges-Fme.
- 11.6. 8° n. Sturm a.d. Loges-Fme.

gennemførte en ny opklaring. Ordonnansen fandt ikke igen kompagniet eller bataljonen. Lt. Minte 11. Kompanie gik frem og overtog kommandoen over patruljen. Foran den lille bjergskov kom han imidlertid under en så kraftig ild, at han med lyskugler signalerede, at han ikke kunne komme videre. Han gik tilbage efter tab af to mand, der formentlig var faldet. Hptm. Malmede gav ordre til at man gravede sig ned og meldte til regimentet:

...Batl. ligger med sin venstre fløj langs banedæmningen, med højre fløj 600 m vestl., omkring 1 km fra den store vej Montmedier – Compiègne. Under fremrykning kom Batl. omkring kl. 0130 under kraftig MG-ild fra syd og sydvestlig retning. Forsat fremrykning mod ukendte stillinger uden artilleri og mineforberedelse ikke mulig.

Tildelte ledsagebatteri endnu ikke til stede. Efter egne iagttagelser og observationer fra Regt. 477 har fjenden placeret talrige MG-stillinger med stærk besætning på hver 20-30 mand i terrænet. Gennemgående skyttegrave eksisterer ikke.

Jeg graver mig med Batl. ned. Kommandostation langs banedæmningen...

Malmede.

Samtidig kom der melding om, at der ikke længere var tilslutning til højre. Patruljer fastslog, at I/214 var blevet standset i den nordlige del af Ressonsskoven. For at fastslå situationen til højre begrav regimentskommandøren sig til Hptm. Pagenstecher 214, og fik her at vide, at både 227 ID og Regt. 214 ikke ville gennemføre et angreb i natten. Oberst Bonsack besluttede sig herefter til i overensstemmelse med 214 først kl. 0530 at fortsætte angrebet. 8. Kompanie under Lt. Ehrich blev trukket frem til højre for at etablere forbindelsen til 214. Efter at regimentskommandøren med sin adjutant yderligere havde besøgt forskellige kompagnier, blev han i nærheden af den sprængte jernbanebro syd for Resson. Der faldt en let regn og det var ubehagelig koldt. Med gasmaskebeholder eller stålhjelm under hoved og en jakke eller en teltbane som dækken, forsøgte de overtrætte soldater at sove en time eller to ... Med intervaller hylede granater hen over deres hoveder og slog ned i Matzdalen.

Det allerførste morgengry. De vågnede soldater var stive og kolde. Det skulle hurtigt blive dem varmt. En af de sværeste dage for regimentet var kommet foran »Kleinen Bergwald« [*le Petit Mont Bois*] og Porte-Ferme. Kl. 0500 kaldte regimentskommandøren adjutanten til sig og gav ordren til angreb. Denne var kun ganske kort: angreb kl. 0530 forrest 8. og 5/215, III/215 og 6. og 7/215, I/215 bagved til venstre som anden linje. Vores ledsagebatteri beskød fra kl. 0500 langsomt skoven med pansergranater, da den kun havde en lille beholdning af brisant. Det øvrige artilleri var ikke nået frem. Her viste sig de skæbnesvangre følger af ordren om, at angrebsdivisionernes artilleri ikke var mobil, men var trukket frem som del af ildforberedelsen. Det blev først meget sent frigivet fra stillingsartilleriet, så det i løbet af natten ikke var i stand til at opnå tilstrækkelig forbindelse med enhederne, og dermed ikke kunne deltage i støtten til angrebet på den lille bjergskov.

Foran os lå »Kleine Bergwald« - le Petit Mont Bois – en firkantet bevoksning på omkring 600 meters bredde og 300 meters dybde, pakket med MG-stillinger. Et svært angreb stod foran os, et angreb vi måtte gennemføre og hovedsageligt klare os selv. Grundreglen under gennembrudsslag, at man undgik fjendens stærke støttepunkter og gik udenom, lod sig her ikke gøre. Den lille skov havde frie skudfelter til alle sider og kunne derfor flankerende på lang afstand standse alle angreb, og *måtte* derfor indtages.

Kompagniernes udgangspositioner fremgår af ovenstående kortskitse. Lt. Ehrich 8/215 var i løbet af natten skudt ind mellem III/215 og 214. 12. Kompanie havde allerede etableret en tynd postkæde som forbindelse. Vizefeldwebel Jensen, 12. Kompanie skulle følge angrebet som anden bølge. Lt. Willers skriver:

Som på øvelsespladsen går folkene frem uden tøven indtil de er 100 meter fra den lille bjergskov. Store tab tvinger dem til at standse. Skoven er stadig tæt besat, som vi havde forventet. De skjulte MG og fremragende skarpskytter i træerne viser, at uden hjælp fra tunge våben, kan intet stilles op. Lt. Schaper såres dødeligt. Lt. Berthold falder som en af de første. Få minutter tidligere havde vi trykket hinanden i hånden.

Vizefeldwebel Grünemann førte infanteriet, Vizefeldwebel Schneider MG-Kompagniet, videre. De tunge MG fra 3. MG-Kompanie blev indsat med overskydning og rensede frem for alt træerne. Imidlertid havde MG-skytterne under beskydningen af de fjendtlige MG-stillinger, selv store tab. Delingsføreren blev såret, mens hans næstkommanderende, Uffz. Schulte, faldt. 9. Kompanie lå foreløbig låst fast. MG under Lt. Brandes beskød skoven. Gefr. Märtin fra 3. MG-Kompanie løb trods den vanvittige ild frem til infanteriet for at finde et hul, hvorigennem MG'erne kunne skyde. På vejen tilbage blev han hårdt såret. En deling fra 8. Kompanie under Lt. Prieser skød uafbrudt med geværgranater, deling Braun blev trukket frem, men alt var forgæves! En deling blev indsat mod vest ved 214 for at rykke frem i flanken. Forgæves. 5. Kompanie rykkede ind vest for 8. Kompanie. Under fremrykningen mod skoven faldt Lt. Knapp. Lt. Fiehler overtog kommandoen.

I mellemtiden var alle øvrige stormkompagnier gået frem; 6. og 7. fra banedæmningen. Det var et spøgelsesagtigt syn, som skikkelser lydløst klatrede over banedæmningen og forsvandt i tussmørket. Regimentsstaben havde straks ved angrebets start bevæget sig til banedæmningen, og kom uvilkårligt hele tiden længere mod syd i retning af Marqueglise. Herfra kunne angrebet observeres. Manglen på artilleri var meget alvorligt. Vore minekastere, også MW-Deling 1, var for længst indsat, men heller ikke de kunne gøre større indtryk på fjenden. Endeligt lykkedes det også Major v. Klöstgerlein at binge de middeltunge minekastere fra MW-Kompanie 246 så langt frem, at de også kunne virke. De kørte frem til banedæmningen og begyndte herfra deres ild. Minekasternes shrapnels brølede mellem træerne! Det virkede! Ledsagebatteriet ved 214 kørte frit frem og tog skovkanen under ild. Vores 3./46 havde til sidste ikke mere ammunition. Marqueglise var ikke indtaget, da Garde-Divisionen overhovedet ikke var kommet til angreb.

Opholdet på banedæmningen blev efterhånden ubehagelig. Modstanderen havde opdaget vores stillinger, og nu fløjtede maskingeværernes salver om ørene på os. Det opstod tab. Minekasterkompagniet fra 246 havde store tab. De tilbageblevne kædede sig ikke om tabene, men skød og skød. Divisionskommandøren, som stod på en bakke ved Ressons, og herfra overværede kampene, modtog melding efter melding. Han skulle få indsat tungt artilleri mod skoven, men inden dette kunne ske, ankom til staben signal fra III. Bataillon om at løfte beskyddningen, da II. og III/215 ville gå til angreb. Meldingen nåede frem lige rettidigt til, at skydeordren i sidste øjeblik kunne kaldes tilbage. Den fjendtlige artilleri havde hidtil kun virket begrænset, da den tilsyneladende ikke havde noget erkendt mål. Kun fjernild havde natten igennem gået hen over os mod dalen omkring Matz. Med nogle få røggranater begyndte fjenden nu at indskyde sig mod os. Imidlertid syntes den på grund af morgentågen at mislykkes, og derfor fulgte hverken shrapnel eller brisantgranater. Major v. Klösterlein observerede fra banedæmningen, hvordan vore fremrykkende grupper gik i stå foran skoven på grund af den kraftige MG-ild. Indsættelsen af minekastere fra 246 resulterede imidlertid også i en påkaldelse af artilleri over banedæmningen. På grund af den psykiske virkning af minerne, der eksploderede med øredøvende brag, mindskedes MG-ilden med det samme. Nu gik alle igen fremad. Til venstre var garden også gået frem. 10. Kompanie ¹⁾ havde gået frem. Den rykkede frem og var netop ved at omgå skoven, som de øvrige kompagnier angreb. I spidsen stormede Lt. Minte, Neuendorf, Ehrich, Vicefeldw. Eichert og Sergeant Fürth 12. Kompanie de fjendtlige MG og nedkæmpede besætningerne med geværkolberne. Lt. Ehrich var allerede sprunget op, mens minekastere skød, og nåede skoven næsten uden tab. Lt. Prieser blev såret. Offz. St. Lange faldt. Lt. Schikora brød kl. 0930 ind i den vestlige ende af skoven. Kl. 1005 fik regimentsstaben melding fra III/215, at den lille skov var rensat. Mange MG blev erobret, enkelte heraf hentet ned fra træerne. Alene 12. Kompanie tog 9 maskingeværer. I sær udmærkede sig Vicefeldwebel August Eichert fra 12. Kompanie, som siden han i 1914 var rykket ud med regimentet, dygtigt havde deltaget i alle kampe. Den følgende dag betalte han sin trofasthed med døden ved Antheuil. Franskmændene havde forsvaret sig til det sidste. Nu trængte alle hurtigt gennem skoven. De flygtende franskmænd kom ind i den overvældende ild fra 3. MG-Kompanie på banedæmningen, og ikke mange slap igennem. Opsendte hvide lyskugler viste hvor langt angrebet var nået.

Utffz. Schumann, 12/215 beretter:

Vi stillede os klar til storm på den anden side Ressons, og gravede os ned. Som det blev lyst gik det fremad. Med det samme fløj de første kugler om ørene på os. Foran kunne vi se en skov, der syntes tæt besat. Vi nåede indtil 200 meter foran dem, så mødte vi en frygtelig MG-ild. Vi løb nu frem, kastede os ned, sprang igen op og løb nogle få skridt, for så igen at kaste os ned. Hvor blev ikke mange kammerater ramt her! Vi nåede en græsmark, som vi passerede kravlende. Ved kanten blev vi liggende og forsøgte at grave os ned. Fjen-

¹⁾ Musketier Bo Sophus Paulsen, 05-12-1895 i Møgeltønder, 10. Kompanie, faldt.

den lå i skoven foran os. Vi kunne se fjendtlige skytter i træerne, der fandt vidunderligere mål blandt os. Vi kunne ikke finde nogen dækning, da jorden var så hård, at spaderne ikke kunne trænge ned. Resultatet var, at vi led store tab. Vi havde imidlertid ordre til at blive her, indtil skoven fra højre og venstre var omgået. Næsten alle, der lå ved siden af mig, var enten død eller såret. Da vi endeligt kunne fortsætte angrebet, var der nok få, der stadig kunne komme med. Fra min gruppe var det kun én enkelt mand! Til venstre for mig så jeg Ufffz. Kählert. Kort før var han blevet ramt af en dødelig kugle. Skoven foran os blev erobret, mange franskmænd taget til fange.

Lt. Ehrich beretter:

Kort før det blev lyst den 10. juni fik jeg ordre til at søge kontakt til 214. Der lå dele af 12. Kompanie og til venstre ved siden af 11. Kompanie. Jeg gik til Hptm. Pagenstecher (214) og fik mine direktiver. Jeg havde frivilligt overtaget forreste linje, da de her liggende dele af 12. Kompanie var uden fører; disse skulle følge mig. Angrebet kom i gang og 214 gjorde gode fremskridt. Jeg havde en skov foran mig - »Kleine Bergwald« - hvorfra vi modtog en god del ild. Ved siden af mig sluttede sig 5. Kompanie under Lt. Knapp. Også her kom hurtigt de første tab. Lt. Priersers ordonnans Horstert og den lystige Schenke faldt, hos mig den tapre Heilig af et skud i hovedet. Det var en rigtig grim sag! Deling Prieser og Braun lå foran mig med deres lette MG. Vore lette minekastere og artilleriet beskyder skoven – det nytter ikke noget! Vzfldw. Abel såres ligesom Seelandt og Sanitätser Kruse, mens han forbinder. Niemann vil ind i skoven fra siden, men kommer ikke frem. Lt. Knapp falder. Tunge minekastere griber ind og skaber luft. Skyderiet bliver mindre og skoven stormes. Jeg løber forbi den sårede Lt. Prieser mod skoven sammen med en Gefreiter fra 5. Kompanie. Næppe er vi inde i skoven før det franske artilleri blander sig. Gefreiteren er væk, jeg ligger alene. Omkring mig er træerne ødelagte – støjen fra granaterne er uhyggelig. Hver gang skyderiet mindskes, angriber et fransk fly med sine maskingeværer, og skyderiet fortsætter forfra. Så ser jeg otte franskmænd komme løbende. Jeg springer op og skyder mod dem med min pistol. De løber væk, og jeg skyder endnu to gange efter dem. Så hæver de hænderne i vejret. Min revolver er tom. Jeg bringer dem rundt om skoven. Af kompagnierne var der intet at se. Jeg løber videre frem og finder en i en hulvej Gefreiter Radoff og to underofficerer fra 214. Med vores lette MG går det videre fremad. Vi møder Offz. St. Braun og tre mand, Gehrke med et MG, Fabiezewski, som desværre er hårdt såret, og Lt. Neuendorf. Det går videre fremad. Lt. Seiling følger efter med 2. Kompanie.

Ved regimentet blev der den formiddag indbragt 770 fanger og 39 maskingeværer. Mange flere blev dage senere fundet i dækningerne. Skarer af fanger, tildele uden vogtere, kom ned langs jernbanedæmningen mod Ressons, hvor de blev ordnet og samlet. De havde med anerkendelsesværdig tapperhed forsvaret en mistet stilling, og havde tilføjet os store tab.

Lt. Neuendorf, 2. MG-Kompanie, havde den 10. juni kl. 0600 fået ordre til med tre MG at støtte III. Bataillons angreb. Da det første angreb gik i stå, placeret han sine MG, så de kunne støtte, og gik frem med frivillige fra infanteriet. Stormen lykkedes. Foruden fanger blev der af denne gruppe erobret 7 fjendtlige MG. Den første bølge fulgte den tilbagegående fjende til omkring 200 meter øst for vejen Montdidier – Compiègne, hvor der igen opstod en pause, da de efterfølgende enheder ikke hurtigt nok fulgte efter. Bortset fra enkelte geværskud var intet at mærke til fjenden. Pludseligt blev det meldt, at sorte franskmænd under ledelse af en officer på den store vej, var i gang med fra en ødelagt bil at hentede bøger og kort ud i en teltbane. I formodningen om, at det drejede sig om vigtigt materiale, gik Lt. Neuendorf springvis frem med 4 mand. Franskmændene flygtede med det samme gennem en kortmark mod en 800 meter derfra liggende gård, medbringende den netop sammenpakkede teltbane. Da han kikkede hen over vejen, blev Lt. Neuendorf ramt af et strejfskud i hovedet. Som han fortsatte frem, blev to mand liggende, og en tredje kun langsomt kom efter. To franskmænd, herunder en sort sergent blev skudt. Forventningen om, at situationen foreløbig var farefri, var ikke rigtig, da vores infanteri ikke længere fulgte så hurtigt efter. Med den sidste mand var han allerede 300 meter vest for landevejen, da 6 sorte forsøgte at afskære dem tilbagevejen. Lt. Neuendorf beordrede springvis tilbagegang. Ved fjerde spring blev han ramt i låret og kunne næsten ikke bevæge sig. Lt. Neuendorf lod sin ligeledes sårede ledsager alene kravle tilbage, mens han selv gik tilbage fra den ene mulige dækning til den anden, mens hans skød sine sidste patroner. Svækket af blodtab faldt han hen, og vågnede først på grund af kolbeslag og støvletramp fra de sorte. Kun en hvid officers indgriben forhindrede de sorte i fuldstændig at udplyndre og ombringe ham. I første omgang blev Lt. Neuendorf meldt savnet indtil besked om hans redning og fangenskab indløb.

Hvem havde i virkeligheden erobret den lille skov? Den blev erobret i en dobbelt omgæelse, i front og flanke mod øst af 215, i vest af 12, 5 og 8/215 og dele af 214, der trængte ind i det vestlige hjørne. De har alle lige andel i succesen, der imidlertid først blev mulig efter at Minenwerfer-Kompanie 246 var bragt frem, og havde holdt den fjendtlige ild nede.

Allerede kl. 0830 modtog I/215 følgende befaling:

Efter indtagelse af den lille skov og bakkerne ved Porte-Ferme, skal angrebet fortsættes mod Remy. Højre fløj af regimentet og venstre fløj af 214 går over Molin détruit sydvest for Montmartin og vestkant Remy.

Bonsack

Uden pause gik det videre. Den lille bjergskov lå allerede under kraftig fjendtlig artilleriild. En vogn med miner med heste og mandskab fik en fuldræffer. Videre, videre! Det gik frem gennem hvedemarker, med regimentskommandør og adjudant midt imellem. Meldinger om store tab indgik. Døde franskmænd lå overalt på jorden, men derimellem også mange fra 215.

Kl. 1015 fortsatte angrebet i retning af Porte-Ferme. Enhederne var stærkt blandede. I. Bataillon rykkede frem til højre ved siden af III., til venstre var II. Bataillon. Garden havde taget Marqueglise. Dele af II. Bataillon deltog vest for banelinjen i gardens angreb mod syd. Også Lt. Rickmers var efter stormen på den lille skov blevet trængt mod venstre og stormede sammen med garden bakkerne ved teglværket. Først efter flere forsøg lykkedes det at tage bakkerne under store tab. Især udmærkede sig herunder ordonnanserne Ziegler og Bondelius.

I. Bataillon nåede den store landevej mod Compiègne, mens II. rykkede frem mod Loges-Ferme. I. Kompanie stormede mod gården, mens ledsagebatteriet banede vej. De franske MG-stillinger, enkelte endda i træerne langs landevejen, gav stadig store tab. Store MG-grupper blev taget til fange: 200 mand med 10 MG indbragt. Højre fløj blev på dette tidspunkt underlagt Hptm. v. Hülst. For første og eneste gang under krigen blev vore soldater nu genstand for angribende kavaleri, der var trukket frem i en sækning ved Perimont skoven. Herom handlede meldingen fra Hptm. v. Hülst, indgivet kl. 1210:

Store vej 400 m nordøst Porte-Ferme. Havde 1135 passeret store vej med et kompagni. Gået i stilling 200 meter nordøst efter rytterangreb fra Porte-Ferme med følgende stærke kræfter. Forstærkning indtrængende nødvendig. Synes en fordel af omgå Porte-Ferme på begge sider. v. Hülst.

Om begivenhederne denne formiddag beretter Lt. Deppe, I. Kompanie:

Den sidste nat før stormen var vi underbragt i nogle sønderskudte kældre i Ressons-sur-Matz. Jeg sidder sammen med Lt. Eldagsen og skriver i lyset af en svagt brændende stearinlys. Ordonnanser komme og går, hele tiden uro. Vi sludrer om forgangne tider og forsøger ikke at tænke på »i morgen«. En regnfuld dag bryder frem. Vi marcherer først gennem Ressons, forbi kirken, der er indrettet som forbindeplads. Ikke se derhen ... der er for mange, der her ligger hjælpeløs. Jeg indtager i en sækning en optagestilling. De første kugler fløjter. Folk sænker automatisk hovederne. Så dukker en rytter op. Obersten! Jeg springer op, gør melding. Med et hårdt håndtryk tager han min hånd: »På dem og deres folk kan jeg stole på«. Fremad, vejen fører gennem grave, langs hække, langs frisk opkastede skytehuller, flugtagtig forladt af modstanderen, Vi tramper besværlig igennem regnvåde hvedemarker ... Til højre falder skud, 3 mand falder. »Fold ud, fremad, fremad!« På sekunder var alle spredt fra hinanden. Kompagniet arbejder sig frem gruppevis i retning af vejen Montdidier – Compiègne. Jeg kravler med to ordonnanser frem langs en markvej. Den fører til Porte-Ferme. Til højre to MG under Vizefeldw. Rolfs, til højre er Offz. St. Schmidt, denne ægte frontsoldat! Til venstre trækker Lt. Eldagsen sin deling frem ... med få tab når kompagniet frem til landevejen. Blandt de væltede træer ligger døde franskmænd. Porte-Ferme dukker op foran os for foden af en lille bakke i skyggerne af høje træer og omgivet af en stenmur ...

Over bakken kommer lastbiler, hvorfra sorte soldater stiger ned og udfoldet rykker frem mod os. »Visir 500, skytteild!«. Enkelte løber tilbage, andre kommer med hænderne oppe frem mod os. Højre fløj har mistet kontakten til 214. Alligevel arbejder den sig videre frem. Den fjendtlige ild bliver stærkere. Et MG går i gang. Vizefeldw. Rolfs afgiver hurtigild med sit lette MG, jeg styrter frem med to grupper. »Stilling!« Tre mand til højre, 3 mand til venstre. Det er det hele. Et blik bagud for mig til at grue over de livløse skikkelser. Venstre fløj springer gruppevis frem, dækket af en sækning.

Korte, hurtige spring bringer mig få meter frem. Hjertet hamrer, åndedrættet går i stød ... Landskabet er uhyggelig. Hvedemarkerne rundt om gården gør det umuligt at få et overblik. De kraftige strå vikler sig under løbet om støvlerne. Skyttelinjen bliver tyndere. Jeg sender en ordonnans til bataljon med anmodning om artilleristøtte. Vi ligger over en time under beskydning. Ikke et skud fra vor side. Hvor er ordonnansen, hvor blev han ramt? – endnu engang forsøger jeg et spring fremad. Rasende ild fra modstanderen. Fortvivlet går jeg i dækning. En såret kravler hen til mig. Stakkels knægt, jeg kan ikke hjælpe dig. Efter få minutter dør han. Kompagniet kan umuligt blive i denne stilling. Enten må det lykkes med en storm på gården uden artilleri, eller også må vi tilbage til landevejen Montdidier – Compiègne. Et fjendtligt fly dukker op over os. Få minutter senere begynder artilleriilden. De første skud rammer begge mine MG. Kommandør og to skytter falder. Rolfs er som ved et mirakel urørt. Fra venstre kommer meldingen: »Lt. Eldagsen såret«. Mit blik rammer Rolfs. Han har forstået mig og kravler mod venstre. Et sidste forsøg må gøres. Mod højre og venstre lader jeg gå videre: »Angreb endnu engang forsøge gruppevis«. Skjult kravler vi gennem hveden. Mod slutning af marken skiller os kun en smal stribe hvede fra gården. Nu har modstanderen set os. Rasende ild slår os i mø-

de. I tætte skarer springer de sorte frem for at kaste os tilbage. En del bliver skudt ned, en del trænger – på højre fløj – ind i vores linje. Kl. er 1230. Med nogle få folk iler jeg de betrængte til hjælp. Så ramte en kugle mig i venstre lår og jeg styrter til jorden. Mine folk falder døde eller sårede sammen ... »Kompagniet skal langsomt søge tilbage til den store vej«. Forbindelsen til venstre er forsvundet. En mand melder sig til den svære opgave. Et sidste håndtryk: »på gensyn« ... Han forsvinder i det høje korn. Jeg kravler med tre andre sårede tilbage. Efter uendelig lang tid når vi landevejen, hvor jeg møder Rolfs og overdrager ham kommandoen over resten af kompagniet. Modstanderens ild er dalet. Marken er dækket af døde ... to sårede slæber mig med tilbage.

En anden beretning beskriver denne dags egenart.

Efter afløsning fra stillingskrigen ved Raucourt-Eply, var vi ugelang som indgrebsdivision under forårsangrebene blevet kastet frem og tilbage bag fronten i områder, »de gamle 215'ner« var velkendte med fra Somme-slaget 1916: Chaumes, Nesle, Presssoir- og Amboss-skovene. Hvilket forandret indtryk de gav i 1916! De første fem uger kom det ikke til indsættelse – og alligevel var det en ophidset tid: daglig alarmberedskab, indkvartering i interimistiske kvarterer og besøg af fjendtlige fly næsten hver nat – den vedvarende snurren af de tunge maskiner og bombernes nedslag. Selv de natlige marcher blev vanskeliggjort af en ny opfindelse: lyskugler med faldskærm, som flyene kastede ned, og som i minutter holdt sig svævende og klart oplyste vejene. Enhver bevægelse måtte straks fryse. Efter en todages øvelse i det gamle Somme-område den 30. og 31. maj mellem Méharicourt – Chilly – Lihons og Rosières-en-Santerre – der var fuldstændig jævnt og uden kældre, og for os betød en bivouak under teltbane - gik det tilbage til Quesnel. Rygterne svirrede: vores fremrykning over Marne. Den 1. juni spillede regimentsmusikken endnu engang. Den følgende søndag var der gudstjeneste i slotsparken Quesnel. Næste dag, som sædvanlig efter mørkefald, skete kvarterskift til Herly nær Curchy. Den 6. juni fik vi endelig klarhed: Det går mod angreb! Stålhjelme skal sløres med løv og mos for at undgå flyobservation. Kl. 23 står vi klar til afmarch over Champien. Vejkrydset på den store vej Noyon-Roye ved Roiglise skal omgås, da den ligger under kraftig beskydning. Hele tiden suser granater fra begge sider hen over vore hoveder. Skønne udsigter for vores klargøring til angreb! Vi fortsætter gennem Verpillières i retning af Amy, begge landsbyer forvandlet til det uigenkendelige. Vi kommer i nødtørftig underbringelse i en gammel batteristilling. Hovedsagen er flyverskjul om dagen! Den 8. juni om aftenen går det videre. Der hersker en enorm trafik på vejene. De næste 3 km gik delvist under ilmarch gennem beskydning. Ved midnatstid blev der gjort holdt under frugtræer – flyverskjul. Det er igen søndag, den 9. juni! Kl. 0045 startede vores trommeild. I vores umiddelbare nærhed skyder batterier i timevis. Den forventede svarild udebliver, tværtimod mindskes også strøilden – næsten rolig i sammenligning med dagen i forvejen. »Franskmændene ved intet« mener vi, og glæder os over stilheden. Men vi bliver snydt: vore angrebsplaner er forrådt og franskmændene er med vilje faldet tilbage. Han stod nu klar til modstand i nye stillinger! Angrebet starter kl. 0420. 46 RD er i anden linje. Foran os angrebet en anden! Det er roligt i et herligt vejr, bortset fra en let strøild. Stemningen er strålende. Fanger i store grupper med mange officerer kommer os i møde, og fastholdes på billedet af Kammerat Baasch (se fotodel). Røgsøjler fra strøilden stiger op i terrænet, som vrimler med tropper. Køretøjer af enhver art presser på, for at komme frem, kanoner, MG og minekastervogne. Foran Canny-sur-Matz slår granater ned på vejen og beskydningen vokser kraftigt. Vi går i en stor bue til højre om byen. Ved banegård Canny bliver der holdt pause i en gammel stilling og kl. 0100 udleverer feltkøkkener mad. Kl. 0230 fortsættes marchen, først til højre over Verlière. Der hersker en stærk trængsel: regimentsstab, Divisionsstab, signalfolk, selv en ballonafdeling med dens lænkeballon er med. Vi under os i det klare vejr, om alt vil gå godt, og fly ikke vil genere os. Et billede, vi hidtidig under krigen dårligt havde set! Med mange pauser går det så videre langs jernbanedæmningen Roye – Compiègne. Det er allerede blevet eftermiddag. 2 km før Ressons er der igen en lang pause. Kl. 19 bliver der udleveret kaffe. Kompagniet lå på en græsmark. Foran indgangen til en park kører et batteri frem og afgiver enkelte skud mod fjenden. Oven over tumler sig de fjendtlige fly. En buldren i det fjerne bliver hørbar. De første nedslag ligger bag vore batterier, de næste tæt foran. Med tredje lag slår fuldtræffere ned på kanonerne. Batteriet udslettes. I luften begynder det at knitte. En luftkamp får os til at holde vejret. Fly hvirvler mellem hinanden, indtil et fjendtligt styrter ned. Det hele tog kun sekunder, så var der ro igen. »Kompagnifører til hr. Hauptmann«. Hptm. v. Hülst begynder at tale. Hver ord har præget sig ind hos mig. »46. RD befinder sig i forreste linje. RIR 215 har til opgave at viderefører angrebet over Ressons-sur-Matz«. Vi var altså i forreste linje, mens vi havde troet, at vi stadig havde en division foran os! Kl. 22 forlader vi hvileområdet og marcherer gennem den døde Ressons, hvor der igen er en halv times pause. Det begynder stille at regne. Ved en sprængt baneoverførelse foran Ressons gøres igen holdt. Hen mod morgen hører regnen op. Det er varmt, da vi kl. 4 fortsætter angrebet. I skumringen genkender jeg Oberst Bonsack, som her havde tilbragt natten. Som det bliver lyst går vi i flyverskjul i et buskads. Forstyrrelsesilden vokser, MG skyder. Da angrebet forsinkes, går vi ind i et havehus. Endnu i går var beboerne her. Service og mad står på bordet med en fransk felttelefon på kaminhylden. Alt er gennemrodet. Kl. 0545 – det er den 10. juni – bliver der råbt: »Gør klar«. Som vi træder udenfor suser kuglerne om ørene på os. Vi springer frem til banedækningen og hurtigt over skinnerne. Ilden bliver kraftigere. I spring går det videre til en sænkning. Tæt foran os ligger »den lille bjergskov«, der er tæt besat med MG, og som hæmmer vo-

res fremrykning. Minekasterne I/215 opstiller en lille granatkaster og beskyder skoven. Artilleri kører frem og tager skoven under beskydning. Men først indsættelsen af tunge minekastere giver resultat. Omkring kl. 0830 er skoven indtaget fra højre. Formentlig en hel bataljon af fanger kommer ud, mens vi fortsætter fremad. Den fjendtlige ild forstærkes. Omkring kl. 10 – det regner let – passerer vi igen jernbanedæmningen og følger dens østside. En overgang mindskes beskydningen. En vej til venstre fra Marquéglyse krydset jernbanedæmningen. Så går det videre langs dennes vestside. Et bredt landskab åbner sig: i det fjerne, omkring 2 km væk, ligger en stor vej med store vejtræer, og bagved en stor gård. Vejen mod Compiègne og Porte-Ferme. Skæbnsvangre navne for dagens angreb! Som vi dukker op fra banegennemgangen bliver vi opdaget af en usynlig fjende. Vi kommer - omkring kl. 11 – ind i et ildoverfaldt og kaster os ned i grøften. Efter 5 minutter løber vi videre i gåsegang. Ilden tager til. En splint rammer mig i ansigtet, jeg bløder kraftigt. En saniteter forbinder mig under beskydningen. Så løber jeg tilbage. Vore tropper rykker videre frem – ilden bliver hele tiden kraftigere. Vi så senere i Porte-Ferme de enorme franske ammunitionsbeholdninger! Jeg søger ly i en fransk dækning ved banedæmningen. Ved synet af en sovebriks kan jeg ikke modstå fristelsen og lægger mig ned, bare i et par minutter! Men jeg falder straks i søvn. Efter tre timer – jeg troede det var minutter – bliver jeg vækket af Unterarzt Berndt, der her vil indrette en forbindeplads. Lt. Winkler, voksgul i ansigtet, bliver båret hårdt såret ind. En af »de gamle fra 1914« var 19 måneder tidligere på Somme allerede én gang blevet såret ved siden af mig. (20 år senere, på en divisionsdag i Potsdam, viste han mig sit kendingsmærke, gennemskudt af en kugle). Kort efter kl. 15 gik jeg tilbage. Her lå mit gamle 4. Kompanie. Mange kammerater råbte et afskedsord til mig. Også divisionskommandøren så jeg her ved banedæmningen for sidste gang under krigen. Ved den sprængte baneoverføring måtte jeg i løb undgå den kraftige beskydning. En såret franskmand beder: »A boire« (noget at drikke). Jeg giver ham min feltflaske, for min mund er fast forbundet. Der falder nogle skud, og jeg løber videre. Ved banegården i Ressons udgør døde heste, ødelagte køretøjer, sprængte ammunitionsvo-gne og mange, mange faldne et grusomt syn. I hast går det igennem den værste ildzone. Foran Neuville ligger køkkener og skrivestuer. Heinrich Meyer skulle netop – som uafbrudt gennem 4 år – til at køre frem til 4. Kompanie. Hurtigt havde han fyldt min flaske. Så tager jeg afsked med Offz.St. Koch og den mangeårige kammerat. »På gensyn om nogle få uger«. Men det var en afsked for evigt med krigen. Turen tilbage gik igen forbi banegården i Canny, hvorfra vi i går var startet ... var det virkelig kun i går? og gennem stillingen, vi for to dage siden havde passeret. Nu var jeg alene. Det begyndte at blive mørkt. Overalt ødelæggelser og trøstløshed. En dårligt brugbar stilling, krater ved krater over store områder, knuste dækninger, en væmmelig luft. I mørket marcherer enheder mod fronten, 162, 163. Til sidst kommer spørgsmålet »Hummel, Hummel«. RIR 76 – Hamburg, kommer os i møde. Men ikke som forstærkninger til vores afsnit! Først om natten kl. 3 kan jeg lægge mig ned for at sove på samlepunktet for sårede i Beaulieu. Allerede efter 4 timer går det videre med feltbane. Endnu engang krydser vi fremrykkevejene fra september 1916: Nesle – Ham, for altid uforglemmelig. De sidste 215'ner, der møder mig i Ham, er den sårede Lt. Deppe, der med sin sædvanlige muntre måde tager afsked.

Compiègne havde været målet, som vi på angrebsdagen lige så selvsikker talte om, som den 22. april 1915 om Poperinghe. Fem måneder senere blev Tysklands skæbne i 14 år forsejlet her. 12 år senere, igen i juni, kørte jeg med jernbane fra Compiègne til Antheuil. Alle vores regiments kampbyer havde jeg efterhånden gænsket, blot ikke Porte-Ferme og Ressons. Først besøgte jeg fra Antheuil kirkegården ved Vignemont, hvor Lt. Berthold hviler. Den næste landsby er Marquéglyse. Jeg nærmede mig mig jernbaneunderførelsen fra vest. Og så pludseligt, efter at have passeret banen, stod igen hvide uforglemmelige billeder fra 10. juni 1918 foran mig: den store vej med de høje vejtræer og en gruppe huse. En passerende landarbejder giver mig det forventede svar. »Porte Ferme«. Her var stedet, hvor vi kom ind i det ildoverfaldet, der betød min afsted med 215. Kun en halv formiddag, og alligevel havde landskabet præcist indpræget sig hos mig som engang det første billede: Bixschoote! Hvor den næste vej mod nord krydser jernbanen, ligger »den lille bjergskov«. I et værtshus i nærheden af rådhuset i Ressons forstærker jeg mig til den lange vej tilbage. Ved indgangen til slotsparken i Ricquebourg sidder en mindeplade: 31.8.1914: General v. Kluck med stab; 1915: Lazaret for XIII. Korps; 1918 *Incendie par l'armee allemande*¹⁾, 1922-1924 genopbygget

(Mangels)

III. Bataillon og højre fløj af II, var på samme højde som I. Bataillon. Porte-Ferme blev efter en melding fra Hptm. v. Hülst, stormet kl. 1215: »Porte-Ferme indtaget. v. Hülst«. Dele af 1. og 2. Kompanie var med bataljonskommandøren trængt ind på gården. En kanon blev erobret. Uendelige mængder artilleriammunition, mere end 1000 kasser, var oplagt lige øst for gården. To biler og en revolverkanon faldt ligeledes i hænderne på I. Bataillon. En voldsom fjendtlig artilleribeskydning begyndte øjeblikkelig. I mellemtiden havde fjenden trukket betydelige forstærkninger til, hvis pres nu gjorde sig gældende. Som tidligere nævnt forsøgte kavaleri at trænge frem forbi Porte-Ferme. Sorte grupper sneg sig nærmere for igen at sætte sig i besiddelse af gården. Kl. 1230 gav Hptm. von Hülst højre fløj ordre til igen at falde omkring 150 meter tilbage til den store vej Montdidier – Compiègne, til at gå i stilling i vejgrøften, og denne under alle omstændigheder at fastholde.

¹⁾ Nedbrændt af den tyske hær...

III. Bataillon meldte kl. 1255: »Batl. er i fortsat angreb omkring 150 meter foran den store vej med højre fløj ved Porte-Ferme...«. Som den kraftige artilleriild tvang en midlertidig opgivelse af Porte-Ferme, blev Lt. Minte med en lille skare på omkring 16 mand med et let MG på Højde 115, foran landevejen og tæt på gården.

Porte-Ferme var ikke en enkelt gård, men en gruppe af huse, lader, stalde, frugthaver af et betydeligt omfang, næsten som en mindre landsby. Det er forklaringen på, at forskellige dele af regimentet, og også fra højre naboregiment 214, gjorde krav på at være de første, der erobrede Porte-Ferme. Det ligger fast, at I/215 nåede gården kl. 1215. Gården var delvis rømmet, så ingen fanger blev taget, men der lå både sorte og hvide franske soldater, dræbt af vores ild, i de forskellige dele af gården. Tilsyneladende bandt angrebet fra Kompanie Deppe det franske forsvar, så Hptm. v. Hülst kunne trænge ind. Desværre faldt Hptm. v. Hülst, som alene kunne give svaret, den følgende dag.

Den fjendtlige ild øgedes hele tiden. Det var hurtigt klart, at franskmændene indskød det dybt organiserede artilleri mod hele området. Overalt fandt vi omhyggeligt forberedte artilleristillinger med umiddelbar observation. Af sporene kunne man se, at prodser med heste havde stået tæt på kanonerne, skjult af hække. Først i sidste øjeblik var kanonerne trukket ud. Faste tilbagegangsaksler var markeret i terrænet. Ved Porte-Ferme var batteristillinger udbyggede, hvad man tydeligt kunne se på luftfoto. Mængden af efterladt ammunition var uhyggelig. På den måde havde franskmændene forberedt sig på vores angreb! Derfor herskede der den næsten uhyggelige stilhed den nat, vi gik i udgangsområder. Det fjendtlige artilleri var allerede ved at indtage dens nye stillinger. Under vores angreb gennem den lille bjergskov og videre, blev hvert eneste træ, hver eneste græsstrå, hver eneste lille sænkning tager under observeret ild. Vi måtte under fortsat angreb mod de bagvedliggende stillinger forvente en forbitret modstand!

Endnu et modangreb mod vore linjer kl. 1230 blev afvist med forbitret modstand. Friske enheder med en spids af Senegaleser angreb fra baraklejren i Périmont skoven (sammenlign med beretningerne fra Deppe og Lt. Neundorf). På steder lykkedes det de farvede at nå vore rækker ¹⁾. I mellemtiden imødeså Lt. Minte med sin lille skare på højde 115 med sin sædvanlige ro det videre forløb af fjendens modangreb. Som franskmændene i store skare nåede ind på 400 meter, lod han åbne en velrettet ild. Angrebet, hvis forreste bølge udelukkende bestod af sorte, gik i stå og udviklede sig til en hovedløs flugt. Lt. Minte fulgte med det samme efter, og pressede langsomt fjenden tilbage mod Porte-Ferme. Dem, der ikke fortsatte med at vige tilbage, satte sig fast i bygningerne på den store gård, og skød fra tagluger og skydeskår. Denne ild gjorde det i første omgang umuligt at fortsætte vores angreb. Dækket af det høje korn nåede Lt. Minte uset frem til hulvejen mellem Porte-Ferme og St. Maur; herfra kunne han se, hvordan tagsten meget forsigtigt blev løftet og geværpiber stukket ud. Selvom hulvejen gav dækning, var videre fremrykning ikke mulig. I hulvejen i retning af St. Maur opdagede Lt. Minte folk fra naboregiment RIR 214, hvorfra han fik stillet et MG til rådighed, hvormed han bekæmpede tagskytterne. Dækket af denne ild, trængte han endnu engang ind på gården. Hvem af besætningen, der ikke allerede var sat ud af spillet eller havde grebet flugten, blev nedkæmpet. Det fjendtlige artilleri må imidlertid hurtigt have fået nyheden, få endnu engang blev der rettet så voldsom en beskydning mod stedet, at Lt. Minte igen måtte befale tilbagegang og søgte dækning i nærheden af gården. For at dette resultat, opnået med nogle få folk, ikke skulle gå tabt, var forstærkninger stærkt nødvendige. Lt. Minte overdrog kommandoen over de få folk i nærheden af gården til Uffz. Wolf fra Signaldeling III. Bataillon, og gik med hornist Schlue tilbage mod den store vej for at hente forstærkning. Lt. Minte mødte her Hptm. Pagenstecher I/214 og Hptm. v. Hülst I/215, og fik at vide, at betydelige dele af divisionen havde måttet afgives til venstre i støtte for garden. Der kunne ikke stilles folk til rådighed for Lt. Minte. Porte-Ferme blev derefter lagt under beskydning af vores tunge artilleri. Lt. Mintes lille styrke holdt ud indtil aften og sørgede for, at ingen franskmænd kunne sætte ben på gården.

I mellemtiden havde også II. og III. Bataillon – førstnævnte i to grupper – fortsat angrebet mod syd. Her nåede de vejen mellem Porte-Ferme – Punkt 78 – syd Marquégliise. 6. og 7. Kompanie nåede i øst frem til sukkerfabrikken ved Antheuil, men her forstærkedes modstanden tydeligvis. Tilsyneladende kom garden ikke yderligere remad.

¹⁾ I RIR 214's regimentshistorie side 383 er der en fejl: »215 var på dette tidspunkt endnu ikke på linje«. I virkeligheden befandt regimentet sig allerede foran Porte-Ferme. Mens garden endnu kæmpede om højderne syd for Matz, stod 6. og 7/215 allerede i sukkerfabrikken ved Antheuil. Sammenlign ligeledes brigadens befaling om sikring af venstre flanke! Man skal også være opmærksom på regimentets ansvarsområde. Major v. Klösterlein meldte kl. 1450 at højre regimentsfløj stod ved Tal 116 på vejen mod Compiègne, venstre ved sukkerfabrikken ved Antheuil. Vore blodige tab var allerede på dette tidspunkt betydelige. Helt så ligetil, som det skildres af 214, var erobringen af den lille bjergskov heller ikke. 214 skriver side 392 at antallet af fanger var 3 officerer og 250 mand, mens alene 215 indbragte 770 fanger fra skoven, der forsvarede af omkring et fransk regiment og utallige MG! En sådan skov indtages ikke af nogle enkelte grupper! Sammenlign side 380 i 214 Regimentshistorie.

Kl. 17210 modtog regimentet befaling fra brigaden om at sikre divisionens venstre flanke med stærke kræfter. 5. og 8. Kompanie fik derfor ordre til at trække mod venstre fløj. Derudover fik regimentet underlagt en bataljon fra RIR 216, der skulle følge efter venstre fløj 215. De middeltunge minekastere fra MW-Kompanie 246 blev indsat mod Antheuil.

Det var nu blevet eftermiddag. Der var ikke mulighed for en fortsat fremrykning uden fornyet artilleriforbere- delse, og desuden skulle enhederne først reorganiseres. Solen brændte ubønhørlig over de udmattede enheder, der naturligvis heller ikke var blevet forplejet.

Med sin adjutant gik regimentskommandøren alene over kampområdet. Fra venstre, hvor 6. og 7. Kompanie kæmpede, slog hele tiden MG-ild ned. Fløjet var under Lt. Boysen på gode hænder. Hårdt ramt af influenzaen, kunne Oberst Bonsack dårligt stå på benene. De løbende meldinger om tab var stadig ødelæggende! Det pragtfulde regiment! De fjendtlige batterier strøede området af. Dårligt et område blev forskånet. Ildoverfald fulgte ildover- fald. Signalpersonel fra I. Bataillon havde gravet en smal grav og bad Obersten søge dækning. »Graven har I gravet, så den tilhører jer«, var oberstens svar, og fik med Lt. Willers i dækning bag en hvedemark. Det fjendtlige artilleri anvendte skiftevis shrapnel og brisantgranater. Jorden omkring blev revet op. Nedslagene lå mellem ober- sten og signalfolkene. Hvert andet minut kom skuddene. Pludseligt lød et frygtelig skrig. En fuldtværter havde ramt sigalfolkens grav. Det næste skud lå igen få meter derfra. Lykkeligt var det en forsager ... Med isnende ro tændte obersten sig en cigar. Endnu en forsager i nærheden. En smule røg steg op fra jorden. Da batterierne endeligt holdt op med at skyde og obersten ville rejse sig, brød han sammen. Influenza og dagens anstrengelser havde givet ham det sidste stød. Han måtte slæbe sig tilbage til Ressons og forblindepladsen. Som Oberst Bonsack selv senere skrev, bragte en heksekur af grog og aspirin i løbet af natten ham igen på benene.

Vores højtrespekterede oberst var på dette tidspunkt 54 år gammel. Ved denne lejlighed vil jeg også tænke på den ældste officer, som i disse vanskelige dage delte alle anstrengelser med sine soldater: det var vore dengang allerede 66 år gamle Divisionskommandør, Generallt. v. Wasielewski. Han var tyngt af et meget stort ansvar, der underlagt højere befaling, tvang ham til at indsætte sine enheder uden hensyntagen til tab. Som den ældste blandt os alle, og gennem sin stilling den ensomste, var han kun besjælet af tanken om at gøre, hvad han kunne gennem sin personlige indsats. Således tilbragte vores gamle excellens disse dage i et kummerligt hul i jorden mellem den lille bjergskov og Ressons, i dagevis uden søvn, og kun nødtørftigt beskyttet mod nattens kulde af en fåreskind- pels. Da der om eftermiddagen den 11. juni dukkede tegn op på, at vores fremstød endegyldigt var ved at standse, tog generalen beslutning om at gå helt frem sammen med divisionsstaben. Sammen med enkelte officerer fortsatte han frem til den store vej mod Compiègne. Imidlertid var den tid forbi, hvor en general i spidsen for sine tropper kunne vinde et slag. For at sikre en samlet føring af enhederne blev det nødvendigt med at lægge divisionsstaben længere tilbage. Få dage senere overdrog General v. Wasielewski kommandoen over 46. Reserve-Division til Ge- neralmajor v. Held.

Major v. Klösterlein overtog regimentet under Oberst Bonsack sygdom, mens Hptm. Kopelke overtog II. Ba- taillon. Regimentet oprettede en forbindeplads i Marquellise ved siden af kirken, og en anden i Ressons, der 11. juni - efter at Feldhilsarszt Leidig var blevet alvorlig såret - igen måtte opgives.

Kl. 17 fastslog en divisionsbefaling, at 46 RD. var underlagt 17. AK til en fortsættelse af angrebet. Til højre vil 227. og til venstre 4. Garde-Division ligeledes angribe. Regimenterne 214 og 215 skulle gennemføre angrebet, mens 216 var i reserve. Bakkerne syd for Aronde skulle hurtigst muligt, altså allerede i dag, erobres. En uendelig vanskelig opgave for enheder efter de umenneskelige anstrengelser denne dag, uden forplejning og med alvorlige tab.

Fra den kl. 2020 udsendte regimentsbefaling skal anføres:

- 2) 46. RD er underlagt XVII. AK til videreførelse af angrebet. Skillelinje mellem 227. ID og 46. RD vestkant Porte-Ferme – østkant Montmartin og vestkant Forêt de Remy. Skillelinje mellem 46. RD og 4. Garde-Div. sydkant Ressons, Ferme des Loges (inkludativ), kirke Remy og vestkant Bois de Piennel
- 3) Højderne syd for Aronde skal snarest muligt, altså endnu i dag, indtages. Nabo vil deltage i fremstødet ... 4. Garde-Div. har i dag kl. 19 begyndt angrebet.
- 4) RIR 214 og 215 fortsætter angrebet. Skillelinje vejgaffel mellem Porto-Ferme og Ferme-des-Loges – østkant højde 69, lige vest for Remy. RIR 215 indsættes i dybest opstilling og renses også i sydøstlig retning. RIR 216 følger efter 214 som divisionsreserve.
- 5) I. og III. Batl. angriber straks i den angivne akse. Højre fløj af regimentet skal ubetinget støtte naboregiment 214. Angrebszone for højre (I. Batl.) og venstre (III. Batl.) hver 200 meter med II. Batl. følgende bag venstre fløj sammen med en bataljon fra 216. Opklaring med disse reservebataljoner i sydøstlig retning. Sikring af regimentets venstre flanke.
- 6) Også artilleriet følger hurtigst mulig og støtter den åbne divisionsfløj ...

sign. v. Klösterlein

De nødvendige forskydninger blev gennemført med det samme, men det lykkedes ikke helt at bringe orden blandt enhederne.

Den første dag af slaget lakkede mod enden. Skumringens slør sænkede sig over de trætte soldater, der med gevær i arm hvilede på erobret land. I en anden tid lød måske om aftenen omkring vagtbålene lyden af sange som »Nun danket alle Gott« som ved Leuthen og Königgrätz. Verdenskrigen viste et andet billede. En dag med mange tab lå bag os!

Kort før det blev mørkt kunne tabene tilnærmelsesvis fastlægges. Faldet var Lt. Berthold, Lt. Leymanns, Lt. Knapp, Lt. Mehmel og Offz. St. Lange. På grund af deres sår døde: Lt. Schaper den 11. juni, Lt. Sieling den 27. juni. Såret var Lts. Mau, Witt, Deppe, Prieser, Eldagsen, Fiehler, Neuendorf, Meyer, Brandes, Meltzer, Schröder, Winkler. 56 underofficerer og mænd var faldet, 10 mand savnedes.

Endnu lå denne aften stadig uendelig vanskelige kampe forude. Omkring kl. 22 på en mørk, glohed sommeraften, var opstillingen af enheder færdig trods den heftige fjendtlige ild. Bataljonerne gjorde klar til angreb. Fjenden lå i overordentlig stærke stillinger, især tæt omkring vejen Loges-Ferme – Porte-Ferme. Fra mange rør kom en morderisk ild imod os. Tabene var store, men alligevel gik angrebet tappert videre. Porte-Ferme, nu på højre fløj af regimentet, blev endnu engang fravristet de sorte sammen med 214. Trods kraftige modangreb nåede angrebet frem til den nordlige skråning omkring Aronde-åen. De forreste skyttekæder nåede vejen mellem Gournay og Monchy. Jo længere vore kompagnier nåede frem, jo vanskeligere blev situationen på venstre flanke. Herfra ramte ubehagelig ild vore rækker. Lt. Minte befandt sig endnu engang blandt den gruppe, der var nået længst. Han opdagede hurtigt, at II. Bataillon til venstre ikke havde kunnet holde trit med fremrykningen. Der blev gjort holdt og søgt kontakt til I. Bataillon til højre. Et angreb fra sydøst mod II. Bataillons flanke blev afvist, hvorunder enkelte senegalesere faldt i vore hænder. Mens til højre for 215, også regiment 214 var kommet betragtelig fremad, viste det sig at både nabodivision til højre (227.) og 4. Garde-Division til venstre, endnu var et godt stykke længere tilbage. Regimenterne 214 og 215 hang åbent langt mod syd. II. Bataillon skulle dække flanken, og måtte om morgenen kl. 5 afvise endnu et fjendtligt angreb i flanken. Kl. 1 havde de forreste stormgrupper fra I. Bataillon nået næsten 2½ km syd for Porte-Ferme. Til venstre havde den forbindelse med de langt fremskudte stormbølger fra III. Bataillon, hvis venstre fløj buede skarpt tilbage mod nord og krydsede den store vej til Compiègne vest for Loges-Ferme, hvor den fik kontakt til II. Bataillon. Lt. Minte gik utrætteligt i gang med at bringe orden i de sammenblandede kompagnier og sikre forbindelsen til 214. De for langt fremtrængte skyttekæder blev af regimentet beordret tilbage til hovedlinjen, hvor kompagnier allerede havde gravet sig ned. Kl. 0200 ankom en brigadeføling hvorefter RIR 216 skulle afløse Regimenterne 214 og 215. Som de første af de afløsende bataljoner (Hptm. Pigge 215) ankom, var det allerede blevet lyst. Det lykkedes kun at afløse enkelte dele af III. og I. Bataillon. De afløste dele samledes langs vejen Porte-Ferme – Marqueglise, hvor på dette tidspunkt også regimentets kommandostation var placeret (200 meter nordøst for krydset med den store vej).

I. Bataillon havde allerede om morgenen den 11. juni sendt Vizefeldw. Steinfelder med 4 ordonnanser til Regimentets kommandostation for herfra at føre de afløsende bataljoner fra 216 frem i stillingen. 4. Kompanie var i mellemtiden blevet afløst af 216 og trukket tilbage i den anviste hulvej ved Punkt 78. Andre kompagnier fra 216 var ikke dukket op. Det var i mellemtiden begyndt at blive lyst, og det var ikke længere muligt at komme tilbage fra forreste linje. Over telefon kom der fra Hptm. v. Hülst nyheden om, at ham med sine tilbageblevne 35 mand stadig lå på det oprindelige punkt i to granathuller. På dette begav Vizefeldw. Steinfelder med sine 4 mand sig med det samme igen på vej tilbage. Hptm. v. Hülst lå stadig 500 meter foran linjen, der nu var blevet besat af 216. Frem til dette punkt kunne Vizefeldw. Steinfelder uhindret komme frem, men blev så erkendt af fjenden og beskudt. Skjult af en hvedemark kravlede de fem mand videre fremad. På vej gennem det høje korn mistede de orienteringen. Som de måtte orientere sig, blev en mand såret. Endeligt fandt de deres Hauptmann i en MG-stilling, meldte sig tilbage og grave sig ned. På trods af alt forsigtighed og god sløring, havde fjendtlige fly i meget lav højde opdaget stillingen. Tambour-Gefreiter Albert Boldt fra 4. Kompanie blev dødeligt ramt i hovedet under gravningen. Kort efter begyndte den fjendtlige artilleri. Hptm. v. Hülst befalede alle til ro og overtog selv observationen. Få minutter senere blev han ramt i hovedet af et sprængstykke. Vizefeldw. Steinfelder råbte til en saniteter, som lå ved side af: »Vi skal forbinde vores Hauptmann«. På vejen frem hørte de så Hptm. v. Hülst svarer: »Det er ikke mere nødvendigt«, og som de nåede frem, kunne de kun konstatere døden. Hele området lå nu under artilleribeskydning, mens fly beskød reserverne. Tabene blev bekymrede. På råbet fra en MG-underofficer: »De kommer!« styrtede alle til deres våben og skød mod de fremstormende sorte og hvide franskmænd. Fra træerne i en lille skov 100 meter foran vores linje, blev der åbnet MG-ild mod ovre skytter. En af vore MG-stillinger blev sammenskudt. Imidlertid var der allerede en mærkbar bremse på det fjendtlige angreb. Vores artilleri lagde den lille skov under ild og standsede MG-ilden herfra. Pludseligt var der bevægelser i kornmarkerne bag os: 216 gik

frem i modstød, hvortil de sidste overlevende fra I. Bataillon sluttede sig til. Af det franske angreb var der ikke længere spor at mærke. Vore 215'ner fik ordre til at slutte sig til de dele af I. Bataillon, der allerede var afløst. Om aftenen blev liget af Hptm. v. Hülst bjerget og begravet på kirkegården i Roye-sur-Matz.

På samme tid beordrede divisionen, at angrebet skulle fortsættes, og at højderne syd for Aronde under alle omstændigheder skulle erobres. Midt under forberedelserne ramte imidlertid endnu et fjendtligt modangreb støttet af rasende artilleriild. I stadig tættere bølger rykkede sorte og hvide franskmænd fra Antheuil frem til Porte-Ferme. Det fjendtlige artilleri ramte dybt ind i de bageste områder. Reserver og de kørende ammunitions-kolonner og køretøjer led store tab ved baneoverkørslen i Ressons og i hulvejen. Overalt udspillede sig grufulde skuespil. Vore MG skød uafbrudt og viste dette våbens utrolige forsvarskraft. I rækker sank sorte og franske soldater til jorden, men med det samme trådte nye i deres sted. Ofte var det spørgsmålet, om vore svækkede enheder stadig var i stand til modstå denne storm, eller om der var tilstrækkelig ammunition! Men det lykkedes! Foran vores front brød alle angreb sammen. Omkring kl. 18 kunne det fjendtlige angreb anses som afvist. Modstanderens angrebskraft var brudt, men også vi var på grænsen af vores kræfter. Alligevel var der ingen ro for de udmattede kompagnier. Først måtte Loges Ferme, der lå foran den tilbagebuede venstre fløj af divisionsafsnittet, bringes på tyske hænder. Det må være omkring kl. 20 da Major v. Kietzell, kommandør for det til venstre tilstødende Garde-Grenadier-Regiment 5, ankom til major v. Klösterlein i regimentets kommandostation (i hulvejen 500 meter nordvest for Loges-Ferme), og bad denne om et erobre Loges-Ferme, da ilden herfra i væsentlig grad forhindrede hans regiment i at rykke frem. Major v. Klösterlein svarede, at RIR 215 netop var i gang med at erobre gården. Infanteri-ledsagebatteriet og minekasterne beskød allerede stedet. 11. Kompanie under Lt. Pierau skulle føre angrebet. Støttet blev den af dele af 12. og 9. Kompanie under henholdsvis Lt. Peinemann og Vizefeldw. Grünemann, samt af MG fra 3. MG-Kompanie. Major v. Klösterlein observerede virkningen af artilleri og minekastere. Efter at Lt. Willers, der observerede angrebet fra hulvejen, havde meldt om indtagelsen af Loges-Ferme, gik Major v. Kietzell tilbage til sit regiment. Allerede inden angrebet havde observation fastlagt, at Loges-Ferme var stærkt besat af fjendtligt infanteri og MG. Ligeledes var bakkerne bagved i sydøstlig retning af franskmændene godt indrettet til forsvar. Hvis en ubetinget fastholdelse af Loges-Ferme skulle lykkes, kunne disse bakker ikke forblive på franske hænder. Kl. 2010 gjorde detachment Pierau sig klar. En deling under Lt. Peinemann tog opstilling i hulvejen nord for Loges-Ferme, mens en anden deling under Ufffz. Eckel gjorde sig klar bag en træække sydvest for Loges-Ferme på den store vej mod Compiègne. Tre MG skulle rette deres ild mod huse og frugttræer ved gården. Præcis kl. 21 beskød artilleriet gården, mens MG samtidig tog de befalede mål under ild. Kl. 2115 begyndte infanteriet deres angreb. Den friske fremrykning viste, at alle deltager var overbevist om et heldigt gennemført angreb. Forbilledlig stormede Deling Peinemann frem til gården, passerede den hurtigt, brød alt modstand og nåede på korteste tid også bakken på vore hænder. Deling Eckel, der havde et vanskeligt terræn foran sig, arbejdede sig i spring frem mod frugtplantagen og trængte ind på gården. Fjenden ydede heftig modstand, men strakte så våben da de indså, at de var omringet på alle sider. Kl. 2130 var gården og et kvarter senere og så den bagvedliggende bakke i hænderne på 215. Med store blodige tab måtte franskmændene desuden overlade os 3 tunge MG og 35 fanger. Vi mistede under stormen 3 hårdt og 6 lettere sårede. Dele af Garde-divisionen deltog ikke i selve kamphandlingerne. Resultatet skyldtes ene og alene den tapre fremrykning af III. Bataillon under Lt. Pierau, Lt. Peinemann, Vizefeldw. Grünemann og Ufffz. Eckel. En vis andel havde også 3. MG-Kompanie under Lt. Engelmann.

På grund af den truende beskydning og den usikre situation, var også II/214 blevet alarmeret. Allerede under fremrykningen led den grimme tab til det franske artilleri, forstærket af fly med MG-ild og kædebomber. Den fremrykkende stab II/214 blev ramt af en fuldtræffer. Efter den sårede Hptm. Danneel overtog Lt. Toepke kommandoen over bataljonen. Dele nåede sidt på eftermiddagen frem til området nord for Loges-Ferme. Kl. 1830 meldte Lt. Hirschberg 214 til sin II. Bataillon:

Vi ligger på bakken foran gården. Foran os ligger et komp. 215, der har sendt patruljer frem. MG-ild skråt fra venstre. Landsby Antheuil synes at være fri.

Efter dette lå 214 nord for Loges-Ferme bag III/215. Denne melding nåede om aftenen frem til regimentsstab 215 med følgende påtegning:

Til Regiment 215. Ovenstående melding ankom til mig kl. 2115. Jeg ligger med omkring 8 mand fra 6/214 400 meter foran Loges-Ferme. Med 5. Komp. har jeg hidtil ingen kontakt. Toepke, Lt. og fung. Batls.fører II/214.

Lt. Koepke faldt kort efter under artilleriilden. Efter indtagelsen af Loges-Ferme tilgik følgende anmodning om støtte fra Garde-Grenadier-Regiment 5 til regimentet:

Til RIR 215. 11.6.18 2230: Hvis de langs vejen Loges-Ferme – Antheuil liggende fjendtlige stillinger endnu ikke er faldet, anmodes Regt. om at tage disse flankerende fra Loges-Ferme, da 5. GR med front mod nord kun vanskeligt kommer frem. Modstander går allerede tilbage foran GR.Regt. 5. v. Kietzell.

Disse skriftlige kendsgerninger beviser, at III/215 havde stormet Loges-Ferme.

III/215 besatte en hurtigt etableret stilling på bakken 400 meter syd for Loges-Ferme, hvorfra modangreb blev afvist. Stillingen blev fastholdt indtil garden afløste den 14. juni.

Anden dag af kampen ved Ressons var færdig. En forbitret strid med en talmæssigt langt overlegen modstander med overvældende artilleri og et stærkt luftvåben havde endnu engang kostet regimentet store ofre. Især dagens tab blandt officerer var stor: Hptm. v. Hülst, Lt. Guttermann, Offz.St. Ruesch var faldet, Lt. Schatte, Lt. Gräwe og Feldw.Lt. Niethardt hårdt såret og kort efter død. Blandt de lettere sårede var Lt. Ahders, Crull, Ehrich, Schikora, Thode, Weinrich og Unterarzt Berendet. Lt. Ahrenkiel var ligeledes såret, men kunne blive ved enheden. Lt. Mohns overtog som adjutant ved II. Bataillon.

Divisionsbefalingen fra kl. 2115 den aften, omkring en fortsættelse af angrebet, kom ikke til udførelse, da naboenheder til begge sider ikke var kommet på linje, og regimentet derfor ingen kontakter havde til siderne.

Den 12. juni kl. 0340 indgik befaling til, at angrebet skulle indstilles og den vundne linje under alle omstændigheder fastholdes. Dagen før var 227. Division til højre under fjendtlige angreb støttet af 18 kampvogne blevet trængt ikke ubetænkeligt tilbage. Det lykkedes imidlertid at ødelægge et antal kampvogne og standse det franske infanteri, der rykkede frem 100 meter bag kampvognene. I dag kl. 1115 blev kampvognsangrebet gentaget. Situationen skærpede sig og et gennembrud ved 227. Division truede. Indsættelse af det samlede artilleri, herunder også vores 46'er, resulterede i ødelæggelsen af 5 kampvogne. Regiment 214 afviste faren og 46. RD linje forblev uændret. Også Garde-Divisionen til venstre foran Antheuil stod fast. Efter de opståede tab var en fortsættelse af angrebet ikke muligt uden friske enheder.

Kl. 0800 lå 1. og 2. Kompanie som regimentsreserve i hulvejen nord for regimentets kommandostation, 3. og 4. Komp. med staben I/215 på vejen Porte-Ferme – Loges-Ferme. Foran i forreste linje lå II/215, hvis stillinger nåede den store vej. Herfra sluttede III. Bataillon sig til videre mod øst indtil vejen Loges-Ferme – Antheuil, der ligeledes holdt den nyvundne stilling foran Loges-Ferme. På højre fløj af vores II. Bataillon lå II/Garde-Gren.Regt 5. Disse enheder holdt »hovedmodstandslinjen«; få hundrede meter længere mod syd var der fremskudt poster med lette MG i granathuller i fortærrænet.

Kl. 9 overtog Oberst Bonsack efter at have overvundet influenzaen, igen kommandoen over regimentet. Major v. Klösterlein vendte tilbage til sin II. Bataillon som KTK. Også I/215 blev taktisk underlagt ham. Dagen igennem lå endnu engang kraftig fjendtligt artilleri over hele området, mens fjendtlige eskadriller på op til 50 fly overfløj stillingerne og annoncerede nye angreb, der rettedes til højre for os med støtte fra kampvogne (se ovenfor). I den følgende nat gennemførtes der omfattende omgrupperinger, der blev opdaget af den vagtsomme fjende, der gennem en forstærket strøild forsøgte at forhindre det. Omgrupperingen var afsluttet den 13. juni kl. 0400. Nu lå RIR 216 til højre fra Porte-Ferme til den sydvest gående vej. Til venstre for veje fulgte II/215 og til denne sluttede sig til venstre I/215. Garde-Gren-Regt. 5 have overtaget III/215 stillinger syd for Loges-Ferme. Kl. 0600 mindskedes beskydningen forbigående, men allerede kl. 10 øgede den igen voldsomt. Forreste stillinger og alle forbindelsesveje for reserver lå under den kraftigste beskydning, der alt samme entydigt pegede i retning af et nyt angreb. Omkring kl. 1330 rykkede franskmændene frem i tætte bølger, men på trods af gentagende nye forsøg, blev der intet opnået overfor vores godt liggende MG-ild. Det lykkedes at standse de sorte, og i det omfang, de ikke lå døde eller sårede tilbage i terrænet, at tvinge dem til flugt. Imidlertid ville fjenden endnu ikke give os mulighed for ro. Om eftermiddagen udnyttede han sit strålende organiserede artilleri og hans ubegrænsede ammunition til gennemførelse af meget ubehageligt virkende ildoverfald. Kl. 1730 blev der observeret samling af fjendtligt infanteri mod syd, men igen forhindrede vore MG det i at rykke frem. Den franske artilleriild fortsatte uændret frem til aften. Den femte dag med en række af uøret psykiske og fysiske udfordringer gik mod enden. Natten forløb forholdsmæssigt roligt. For kompagnierne var der imidlertid ikke tid til søvn. Det drejede sig om i løbet af den 14. juni at få indrettet stillingerne, så de kunne holde stand mod de forventede angreb. Hidtil havde vore grupper ligget i granatkratere eller uregelmæssigt gravede skyttehuller, som de under stormen var opstået. Nu blev de forbundet til en sammenhængende linje. Regimentets kommandostation, der havde ligget blot 800 meter bag forreste stillinger, blev trukket tilbage til hulvejen sydvest for Punkt 78, og derfor stadig 1700 meter foran den lille bjergskov.

Den 15. juni var igen kendetegnet af et overordentlig kraftigt artilleri. Den franske ildledning var forbilledlig. Overfloden af ammunition satte ham i stand til at beskyde selv det mindste mål bag vore linjer. Påfaldende var også denne dag aktiviteten i luften. Ved middagstid lagde fjenden eftertryk på beskydningen af de bageste veje og hulveje. Omkring kl. 14 blev regimentets kommandostation, der kun bestod af nogle få overdækkede jordhuller, ramt af en fuldræffer. Lt. Thamssen og Lt. Steger faldt, mens Lt. Mark, minekasterofficer ved staben, blev ramt i

hovedet og arme, og døde efter tre uges sygeleje den 9. juli på lazarettet i st. Quentin. Også Sergeant Schmidt, tidligere oppasser for regimentskommandøren og nu ordonnans, blev hårdt såret. Som ved et mirakel undgik Oberst Bonsack og Lt. Willers døden. Lt. Steger fejrede denne dag sin 20. års fødselsdag. Da kommandoføring herfra var umulig, blev regimentets kommandostation om eftermiddagen endnu engang lagt tilbage, denne gang til sydkanten af den lille bjergskov, hvor staben lå i god forening med Regiment 216.

Den 16. juni blev vores føring ramt af endnu en ulykke. En fuldtræffer ramte brigadens kommandostation syd for Bourmont (øst for Resson). Adjudant Hptm v. Ehrhardt faldt, brigadekommandør Oberst Voigt, der kun få dage tidligere havde overtaget kommandoen, blev dødeligt såret. Oberst Bonsack overtog føring af brigaden og Major v. Klösterlein regimentet. Lt. Lang førte II. Bataillon.

Natten til den 17. juni blev Regiment 215 afløst – II. Bataillon af tre kompagnier fra II/216, I. Bataillon og et kompagni fra III, af III/214 og I/214. Kl. 0800 var afløsningen afsluttet. Som brigadereserve blev III. Bataillon placeret i en sækning nordvest for Punkt 78 (altså omkring 1 km foran den lille bjergskov), og lå dagen igennem under heftigt artilleri. I. Bataillon forskød til øst for Resson skoven, mens II/215 placeredes i den sydlige del af Resson. Kompagnerne bragte deres døde med tilbage og begravede dem. Store mængder af omkringliggende materiel og franske udrustningsgenstande blev indsamlet, og de døde heste gravet ned. Tøj og udrustning blev sat i stand. Der kunne endnu ikke blive tale om hvil, da den vedvarende fjendtlige beskydning også nåede disse underbringelses områder langt bag fronten.

Til afhjælpning af de store tab blandt officerer, blev den 18. juni fra Regiment 216 overført Lt. Polschow, Möller, Barmwoldt, Hinrichsen og Schlachta.

Bortset fra nogle få forskydninger forblev kompagnerne i de næste dage i deres reservestillinger. Regimentet led under den uafbrudte beskydning af hele området. På grund af de forudgående anstrengelser, den dårlige forplejning og placeringen i jordhuller og kældre, ofte i regnvej, faldt regimentets sundhedstilstand yderligere. Først den 20. juni mindskedes beskydningen, så der indtraf en mindre forbedring i situationen. Fra den 21. juni skulle 4. Garde-Division rækkes ud, men ikke erstattes af en anden division. Vi skulle afløse dens afsnit, hvorved vi rykkede et betydeligt stykke mod venstre, og nu lå umiddelbar nord for Antheuil. Den nye stilling bestod af skyttehuller og var dårligt egnet til forsvar. For at opnå skudfelter måtte poster lægges langt foran linjen.

Først de sidste dage havde bragt klarhed over, hvor store regimentets stab havde været siden den 10. juni! Først nu kunne tabslister udfærdiges og eftersøgninger påbegyndes. De fleste af de savnede var faldne. Selvom vi næppe endnu kunne anses for kampduelige, var der ingen mulighed for at blive trukket ud. Allerede natten til den 22. juni rykkede II. Bataillon igen frem for at overtage den forreste stilling nord for Antheuil fra I/Garde-Gren-Regt. 5. Femte og sjette Kompagni udstillede fremskudte feltvagter foran den nordlige del af Antheuil. 7. og 8. Kompanie lå langs jernbanedæmningen nord for Antheuil. Den 22. juni om aftenen blev III. Bataillon flyttet til de hidtidige beredskabsområder for Garde-Gren. Regt. 5 i kældrene i Marquegise og i hulvejen vest for denne landsby.

Natten til den 23. juni rykkede også I. Bataillon frem og afløste endnu en bataljon fra Garde-Gren. Regt. 5 (til højre ved siden af II. Bataillon. Også denne stilling lå langs jernbanedæmningen, der gik tæt nordøst om Antheuil. Her stod den på venstre fløj af 46. RD med forbindelse til RIR 120. Regimentet havde dannet to afsnit, der blev besat med hver to kompagnier, mens begge de to øvrige kompagnier i bataljonen som reserver lå tæt bagved. Som følge af den ringe mandskabsstyrke var der dannet smalle ansvarsområder. Major v. Klösterlein overtog ansvaret for afsnittet fra Garde-Gren. Regt. 5, hvis kommandostation lå i skoven sydøst for Bayencourt-Ferme.

Den ringe tilstand af stillingerne, som de udmattede enheder fandt, oversteg end ikke de ikke netop store forventninger. Stemningen, der allerede var hårdt ramt af den om sig gribende influenzaepidemi, sank yderligere. Særligt venstre afsnit ved divisionsgrænsen, der havde stor bredde langs banelinjen Antheuil – Resson, krævede en total ændring, hvis den skulle kunne fastholdes. Fører, Hptm. Malmede, berettede efter I/215 overtagelse, den forefundne situation:

En stilling var ikke forhånden. I den meget lave skråning langs banelinjen var der gravet huller, der hverken beskyttede mod sprængstykker eller regnen. Også beredskabskompagniet var placeret på samme måde. Dækninger eksisterede ikke, og end ikke tømmer til afstivninger var bragt frem. Efter min opfattelse havde vores forgængere hverken arbejdet på stillingerne eller på underbringelse. Jeg anser linjeføringen langs jernbanen for total uegnet. Den giver det fjendtlige artilleri et let mål at udpege på kort. Desuden er skudfelterne på højre fløj kun omkring 30 meter, og endeligt vil etableringen af en gennemgående linje blive meget vanskelig på grund af de eksisterende talrige posthuller. Jeg har af disse grunde beordret at anlægge en stilling omkring 75 meter foran den nuværende, og vil allerede i den kommende nat, begynde på denne. Det er højst påkrævet at der øjeblikkeligt påbegyndes konstruktion af tunneldækninger, særligt til reservekompagniet. Denne ligger i en sækning i jordhuller uden nogen form for beskyttelse.

I højre regimentsafsnit, der på tidspunkt var besat af II. Bataillon under Lt. Lang som fungerende bataljonsfører, var forholdene tilsvarende utilfredsstillende, om end ikke så slem som til venstre. Også her lå to kompagnier fremme og de to i beredskab. 5. Kompanie lå i en hulvej til højre for vejen Antheuil – Loges-Ferme. Der manglede en gennemgående grav, men i hulvejen var skjulte bevægelser mulig. Langs kanten var der gravet skytte niches og skyttehuller, og var i samme tilstand, som da de efter stormen blev etableret. Stillingen kunne betegnes som anvendelig i forsvar, mens stillingerne ved den til venstre tilstødende 6. Kompanie – hvis man overhovedet her kunne tale om en stilling – kun bestod af skyttehuller, der lå i en uoverskuelig kornmark. 6. Kompanie havde derfor foreløbig trukket to lette MGF frem som støttepunkt. Modstanderen lå foran landsbyen Antheuil, og havde beat dens nordlige udkant med talrige MG, der om natten uophørligt beskød terrænet. Til alt held svandt artilleribeskydningen noget hen. Fjenden nøjedes med en kraftig strøild mod de bageste områder og hyppige ildoverfald mod stillinger, veje og hulveje. Natten til 27. juni blev der lagt ild af alle kalibre over Marquegise, teglværket og det bagved liggende terræn. Kl. 0300 fulgte et patruljefremstød mod 5. Kompanies stillinger, der blev afvist. Som de fremskudte poster veg tilbage, erobrede franskmændene et let MG. Den følgende dag skete der afløsning af kompagnier og bataljoner.

Sidst på aftenen den 29. juni blev der endnu engang skiftet om på kompagnierne, men allerede 24 timer senere blev RIR 215 endegyldigt afløst af IR 413.

Regimentets indsats ved Ressonns varede kun tre hele uger, men betyder alligevel et uundgåeligt æresblad i regimentets historie. Endnu engang havde det bragt uhørte blodofre. Endnu engang var mange gamle medlemmer for altid revet ud af dens rækker. Hvor store tabene havde været i de enkelte kompagnier, fremgår af den kendsgerning at alene 9. Kompanie i disse uger i løbet af to på hinanden følgende dage mistede 3 kompagnifører, der alle faldt: Lt. Schaper blev tidligt den 10. juni dødeligt såret af et lungeskud foran den lille bjergskov. Hans efterfølger Lt. Berthold, faldt endnu samme morgen. Lt. Schatte, der herefter overtog kommandoen, faldt den følgende dag, 11. juni, hvorefter Lt. Peinemann overtog som den fjerde kompagnifører.

Regimentet mistede i dagene 9. til 30. juni 186 døde, herunder 15 officerer og officersstelfortrædere, 529 sårede (herunder 19 officerer), 25 savnede og 125 syge. I alt mistede den under kampene langs Matz 892 personer. (regimentets dagbog angiver kun antallet af døde til 136. Dette øges imidlertid betragteligt af dem, der afgik ved døden på forbindepladser og lazaretter).

Regimentets forbindeplads og Sanitäts-kompagnie 528 forbindeplads led betydeligt under den kraftige beskydning af de bageste områder. Sygehjælperne havde, som tabslisterne beviser, store tab. I dagene 11. og 12. juni lå Sanitäts-kompagnie 528 syd for Ressonns under særlig kraftig beskydning. Gennem den helt modige indsats fra sanitetsmandskabets side, forbilledlig hjulpet af Divisionspræst Junge (i dag pastor i Hamburg-Borgfelde) og feltpræst Kalinowski, blev en del af de sårede reddet. Feltpræst Kalinowski ofrede under redningsforsøget sit liv. De over 100 døde tyske og franske sårede under beskydningen, blev den følgende dag begravet i en fællesgrav i Ressonns.

Navne på de døde under kampe langs Matz var:

1. Kompanie: Martin Blaszkiewicz, Bern. Gehling, Gefr. Konrad Kröpcke, Uffz. Arth. Michaelis, Heinr. Mlitzko, Franz Nonnenbroich, Rob. Oesterreich, Erich Peters IV, Uffz. Joh. Riedel, Stanisl. Siwczynski, Gefr. Osk. Seidel, Uffz. Heinr. Schultz II, Emil Schereberg, Vitgus Stuer, Lt. Wolfgang Steger, Heinr. Wulf II.
2. Kompanie: Gefr. John. Baur, Paul Visler, Vzflw. Herm. Bürgerhoff, Wilh. Danielsen, Martin Diehm, Rich. Hahn, Joh. Mathias, Friedr. Müller, Kranktr. Bruno Ritter, Lt. Otto Sieling, Gefr. Emanuel Stern. Adolf Stief, Alb. Wacker.
3. Kompanie: Vzflw. Gust. Evermann, Kurt Gergs, Wilh. Gross, Gefr. Jakob Harwig, Rud. Janssen, Kranktr. Herman Klähn, Karl Kasullke, Louis Lösche, Paul Melzig, Gefr. Herm. Meyer 7, Gerh. Sieking, Emil Wohl-gemuth, Fritz Zotzmann.
4. Kompanie: Gefr. Albert Boldt, Andr. Kolacki, Theod. Wilh. Klüwer, Karl Klaczinski, Heinr. Marmetschke, Lt. Emil Mehmel, Franz Rozeck.
5. Kompanie: Gefr. Eduard Brandt II, Albert Dermitzel, Max Drewes, Lt. Walter Knapp, Leonh. Kramer II, Sergt. Franz Klein, Gefr. Gust. Lutzke, Krankentr. Martin Mordelsen, Georg Meyer, Lt. Paul Niethardt, Uffz. St. Walter Ruesch, Robert Schulz, Ulrich Tietz, Lt. Heinr. Thamssen, Rud. Wahl.
6. Kompanie: Vzfdw. Peter Carstensen, Franz Friedrich, Gefr. Herm. Jahns, Otto Lüschen, Albert Petersen, Feldw. Rud. Schreiber, Otto Schröder, Uffz. Karl Treumann.
7. Kompanie: Heinr. Baade, Lt. Andreas Boysen, Walter Baudin, Gustav Bohn II, Josef Barndt, Paul Dinse, Herm. Grag, Gefr. Joh. Krämer, Walter Lipke, Lt. Theod. Leymanns, Hugo Poschen, Joh. Schafter, Heinr. Vickermann.
8. Kompanie: Hans Claussen, Christ. Franzen, Herm. Gehrke, *Vizefeldwebel Wilhelm Heinrich Detlef, 16-10-1885 i Kiel, bopæl i Åbenrå, faldt 10-6-1918*, Konr. Heilig, Gefr. Jakob Hostert, Rich. Kropp, Ernst

- Kreuzmann, Offz.St. Theobald Lange, Wilh. Meyer II, Ernst Rehders, Gefr. Paul Seelandt, Gefr. Emil Schäfer, Gefr. Paul Schenke.
9. Kompanie: Aug. Holtfoth, Paul Nachtweih, Lt. Adolf Schaper, Karl Scholz, Friedr. Warning, Gefr. Martin Waesermann.
10. Kompanie: Gefr. Erenst Bremmer, Wilh. Bruss, Bernh. Bastian, Sergt. Ludwig Evers, Gefr. Aug. Grass, Sergt. Hans Krohn, Ferd. Kurz, Fered. Mahler, Emil Mehnert, Emanuel Niklassowski, Stefan Olszewski, *Sergeant Niels Christian Post, 02-04-1889 i Spandet. Faldt 19-06t.1918, Musketier Bo Sophus Paulsen, 05-12-1895 i Møgeltønder. Faldt 10-6-1918*, Anton Rehberg, Michael Szabries, Lt. Karl Schatte, Aug. Schlue, Franz Sturm, Paul Wackendorf, Sergt. Hans Wiese.
11. Kompanie: Lt. Johann Berthold, Wilh. Biedeback, Friedr. Burmester, Gefr. Max Gottschalk, Georg Roffmann II, Richard Klicke, Friedrich Letz, Gefr. Gustav Müller VII, Walter Nehmeyer, Paul Spieker, Gefr. Tarnow, Sergt. Rudolf Weede.
12. Kompanie: Gefr. Robert Behncke, Gustav Böhmert, Ufffz. Paul Diederichs, Willi Dolzen, Vzfldw. Aug. Eichert, Sergt. Bernh. Fürst, Theophil Kaminski, Ufffz. Joh. Kählert I, Julius Kählert II, Karl Kellner, Theod. Libinski, Rich. Nikolaussen, Wilh. Dehmke, Gefr. Heinr. Petersen IV, Ufffz. Walter Peters, Otto Steinkrauss.
1. MG-Kompanie: Ufffz. Kurt Baehr, Lt. Karl Guttermann, Gefr. Adam Hachenburger, Jabokus Hens, Friz Krinke, Leo Kluck, Adalbert Losiniecki'
2. MG-Kompanie: Gefr. Wilh. Behn, Arthur Barm, Emil Eckert, Gefr. Max Greichen, Paul Peters, Ufffz. Hans Raap, Franz Schumann, Ufffz Emil Ziemke.
3. MG-Kompanie: Wilh. Bauer, Edmund Gerhard, Sergt. Otto Hildebrandt, Lt. Fritzt Gräwe, Sergt. Dietrich, Hincken, Gefr. Otto Götze, Gefr. Karl Jeske, Vzfeldw. Leo Menzel, Gefr. Wilh. Schäger, Herm. Schmitz, Max Thomas.

Et stort antal medlemmer af regimentet modtog efter Marz-kampene Jernkorsets II. Klasse. Major v. Klosterlein blev udmærket med *Ritterkreuz des Königl. Hausordens von Hohenzollern mit Schwertern*, ligeledes Lt. Lang og Lt. Ehrich. Vizefeldwebel Heinrich Steinfelder (i dag professor i Berlin) blev den 20. juni tildelt Jernkorsets I. Klasse. Den 31. august 1914 - regimentes fødselsdag – blev han som en af de yngste krigsfrivillige i Hannover tildelt 4. Kompanie, Siden han uden afbrydelser deltaget i forreste linje i alle regimentet kampe (og efter opløsningen ved IR 362).

Kapitel XXV

Med de sidste kræfter, trofast til døden ¹⁾

Natten til den 1. juli og til den 3. juli blev 46. RD afløst af dele af 84. og 204 ID.

I. Bataillon lå på afløsningsnatten i beredskab i Marqueglise. Det syntes som om de sidste timer, kompagniet skulle tilbringe i dette skæbnetunge afsnit, ville blive særlig urolig. Omkring kl. 23 øgedes den fjendtlige artilleriild i styrke, og fortsatte med uformindsket kraft frem til omkring kl. 0300. Kl. 0400 forlod bataljonen beredskabet og rykkede over Gury til skovlejren ved Cuy, hvortil den nåede ved middagstid.

Samme nat blev også III. Bataillon afløst af III/413 foran Antheuil i stillingen langs jernbanedæmningen. Afløsningen, der skulle være sket omkring midnat, blev stærkt forsinket på grund af den voldsomme forstyrrelsesild, der sinkede III/413 march frem og tilføjende den betydelige tab. Hele natten igen beskød fjenden de bageste områder og adgangsveje, og holdt den delvist under gas. Alligevel skete afløsningen glat, og kompagnierne kunne begynde tilbagemarchen. Forplejning skete i skovlejren Gury. Efter et hvil til kl. 1330 fortsatte bataljonen over Lassigny – Dives til Cuy.

II. Bataillon måtte vente yderligere 24 timer i beredskabsstillingen syd for Marqueglise, og blev først afløst den 2. juli kl. 0430 af to kompagnier fra IR 413. Omkring kl. 13 var så hele regimentet samlet i skovlejre øst for Cuy. Regimentsstaben fik kvarter i det fuldstændigt sønderskudte Château Essarts ved siden af.

¹⁾ Officielle betegnelse: 11. 7. – 17. 7. 1918 = stillingskamp vest for Soissons
18. 7. – 28. 7. 1918 = Forsvarslag mellem Soissons og Reims.

Om aftenen, som regimentet efter de hårde Matz-kampe for første gang igen var samlet, holdt Oberst Bonsack en regimentsappel, hvorunder divisionspræsten, Schlabritzky holdt en mindegudstjeneste for de faldne. Regimentskommandøren talte for sidste gang med sine 215'ner, for tre dage senere blev han udnævnt til kommandør for 66. Reserve-Infanterie-Brigade.

De overlevende fra Matz-slaget håbede nu, at deres decimerede rækker igen ville blive fyldt op, og ad de ville få – om end en beskeden – pause for at kunne komme sig over juni måneds store anstrengelser. Tid til rekreation efter hårde kampe var imidlertid endegyldigt forbi. Begivenhederne væltede frem. Allerede efter nogle få dage begyndte en ny, sidste indsats af divisionen, hvis resultat var så tunge, at der kun var et tilbage at gøre: opløsningen af hele 46. Reserve-Division!

Dagene frem til den 9. juli var for enhederne tiltænkt hvil, istandsættelse af beklædning og våben, soignering, frem for alt bad og aflusning. I første omgang blev kræfterne lagt fremskaffelsen af bedst mulige indkvartering for mandskab og heste under fuld hensyntagen til sløring fra luften, da de tildelte kvarterer trods den ringe kompagnistyrke var så utilstrækkelig at dele af regimentet i første omgang flere nætter måtte bivakere.

Regimentet, der den 10. juni ved starten af kampene havde haft en styrke på 90 officerer og 2.465 mand, var den 1. juli reduceret til 69 officerer og omkring 1.900 mand, selvom der i juni måned havde været en tilgang på 190 mand.

Stillingsbesættelse ved regimentet 1. juli 1918

Regimentsstab:

Kommandør: Oberst Bonsack (orlov fra 4. juli, kommandør for 66 R.Inf.Bde fra 4. juli)

Major v. Klösterlein fra 4. juli. Major Wilck fra 11. juli.

Adjutant: Lt. Willers.

MG-officer: Lt. Schmidt

Regimenteslæge: Stabsarzt Dr. Dörrie,

Stabsarzt Dr. Sergeois

Gasbeskyttelses-officer: Offz.St. Behnke

Fører for store bagage: Offz.St. Algermissen

I. Bataillon

Kommandør: Hptm. Malmede

Adjutant: Lt. Körner

Læge: Unterarzt Berndt

Forplejningsofficer: Lt. Requard

Intendant: Zahlmeister-stellvertreter Kirst.

1. Kompanie: Lt. Friese

Lt. Hinrichsen, Bruns, Offz.St. Beckmann – Feldw. Offz.St. Ernst.

2. Kompanie: Lt. Möller

Offz.St. Banasch – Feldw. Offz.St. Schierenbeck.

3. Kompanie: Lt. Reinken

Lt. Weber, Engel, Stüven, Offz.St. Schmidt, Danowski - Feldw. Offz.St. Simon

4. Kompanie: Lt. Heinze

Lt. Crull, Lochte - Feldw. Offz.St. Koch.

1. MG-Kompanie: Lt. Diederichs

Feldw. Offz.St. Hessler

1. MW-Abteilung: Lt. Hockauff

II. Bataillon

Kommandør: Major v. Klösterlein

Adjutant: Lt. Wohns

Læge: Feldhilfsarzt Koch

Forplejningsofficer: Lt. Schreck

Intendant. Zahlmeister-stellvertreter Weber.

5. Kompanie: Lt. Polchow

Feldwebel Schröder

6. Kompanie: Lt. Mau

Lt Jacobsen, Frerk - Feldw. Offz.St. Rolf.

7. Kompanie: Lt. Schikora

Lt. Rickmers - Feldw. Offz.St. Kruuse

8. Kompanie: Lt. Carl

Lt. Meyer (Ernst August) – Feldwebel – ?

- 2. MG-Kompanie: Lt. Hagemann
Lt. Barmwoldt - Feldw. Offz.St. Raddatz
- 2. MW-Abteilung: Lt. Krösche

III. Bataillon

- Kommandør: Hptm. v. Puttkamer
- Adjutant: Lt. Ahrenkiel
- Læge: Ass.Arzt Danielsen
- Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
- Intendant: Feldss. Zahlmeister Grambart
- 9. Kompanie: Lt. Peinemann
Lt. Bönninger - Feldw. Offz.St. Grotjahn
- 10. Kompanie: Lt. Lang
Lt. Minte, Baule - Feldw. Offz.St. Scheweibe
- 11. Kompanie: Lt. Pierau - Feldw. Offz.St. Reeck
- 12. Kompanie: Lt. Vernicke
Feldw. Offz.St. Hinz
- 3. MG-Kompanie: Lt. Engelmann
Feldw.Lt. Ludwig, Offz.St. Dallmann
- 3. MW-Abteilung: Lt. Kracke

Bortkommanderede: Lt. Hübbe (Rechtauskunftstelle 46 RD, Lt. Hansen: Ordonnansofficer ved 92. Res.Inf.brigr.

Den spændte situation på alle fronter lod formode, at den planlagte hvileperiode for division ville få en bradt og tidlig afslutning. For tidspunktet var divisionen indgrebsenhed for XXVI. og XXXVIII. Reserve-Korps.

Stadig stod enkelte dele af regimentet stadig i de gamle stillinger. Først den 3. juli om morgenen ankom den sidste del af 2. MG-Kompanie til skovlejren. Allerede kl. 12 blev regimentet alarmeret, men marchbefalingen blev trukket tilbage efter en halv time. Hvordan regimentets styrke var i disse dage, belyses bedst af en indberetning fra den 4. juli, sendt af divisionskommandør Generalmajor v. Held til XXVI Res.Korps:

Divisionen er for øjeblikket ikke fuldt indsatsanvendelig. Infanteriet er på grund af den anstrengende tjeneste af formindsket styrke, dels meget udmattet af sygdom, mangelfuldt beklædt og stærkt luseplaget ... Divisionen behøver til genoprettelse af kampkraft:

- a) Opfyldning af officerer, mandskab og heste
- b) Minimum 8 dages total hvileperiode ...
- c) Efter ankomst af erstatningspersonel en uddannelsesperiode på fulde 21 dage. Den øjeblikkelige anvendelse som Indgrebsdivision kan ikke fuldt ud medregnes som hvileperiode, da enhederne er overbelastet med arbejdsopgaver og til forbedring af deres underbringelse, og de nødvendige midler til supplering og udbedring af beklædning og udrustning først langsomt begynder at ankomme ...

Den 4. juli begyndte Oberst Bonsack en kort orlov. Major v. Klösterlein overtog føring af regimentet, Lt. Lang af II. Bataillon. Den næste dag indløb følgende telegram:

Chefen for Militærkabinetet bringer på allerhøjeste befaling. Oberst Bonsack, Kommandør for RIR 215, er udnævnt til kommandør for 66. Res.Inf.Brigade og beordres hertil. Major Wilck af hæren, tidligere kommandør for IR 98, er udnævnt til kommandør for RIR 215 og beordres hertil.

Gen.Kdo. XXVI. RK.

66. Res.Inf.Brigade forberedte sig allerede på fornyede angreb i Champagne. Med følgende ord Oberst Bonsack den 10. juli 1918 afsked med regimentet:

Af H.M. udnævnt til kommandør for 66. Res.Inf.Br. nedlægger jeg kommandoen over Regiment 215.

3¼ år har jeg med tilfredsstillelse, med stolthed kunnet kalde mig fører for alle de fortræffelige officerer, underofficerer og mandskab, der bar det skønne, ofte beviste og respekterede Nr. 215. 3¼ år har jeg delt glæder og sorger med jer. Mange glæder og også megen sorg! Jeg forlader det kære regiment med den stolte følelse af, at jeg på ethvert tidspunkt kunne stole på den tyske trofasthed og seje tapperhed, som jeg overdraget til min efterfølger med den faste tillid til, at dens fortræffelige renommé til enhver tid vil blive bevaret og udbygget.

Jeg beklager, at den uventede korte ændring af mit tjenestested ikke tillader, at jeg endnu engang at mødes og trykke jer i hånden til afsked. Så snart forholdene tillader, vil jeg indhente dette. Idet jeg også ønsker regimentet alt godt, vil jeg også i fremtiden, så langt mine kræfter rækker, med råd og dåd forsøge at hjælpe.

Og nu: fremad med gud for Kejser og Rige!

Bonsack, Oberst og kommandør for 66. Res.Inf.Brigade.

Den i. maj 1915 havde Oberst Bonsack ved overtagelse af kommandoen over regimentet, skrevet:

Jeg er i dag ankommet til regimentet og har til Oberst v. Oertzens ord kun at tilføje, at jeg er stolt over at have overtaget kommandoen over et regiment, hvis hidtidige kommandør med sådanne følelser har kunnet skrive.

Den 7. juli blev enheder af 46. Res.Div. – uden RIR 215 – forlagt til rummet nordøst for Noyon som indgrebsdivision for XXVI. RK, mens RIR 215 og en blandet afdeling blev underlagt 406 Inf.Bde. (202 Inf.Div.). Allerede om aften var der afløsning: I/215 afløse hvilebataljon IR 411 i græssænkningen syd for Orval i hule 4 og 5, III/215 hvilebataljon IR 408 sydøst for Orval. Regimentsstaben forblev på Château-des-Essarts. De følgende dage blev indfaldsveje opklaret for tilfælde af en indsættelse. Hptm. v. Puttkamer fik meddelt orlov. I førte omgang fungerede Lt. Ahrenkiel som fører indtil den 13. juli, hvorefter Lt. Mau overtog.

Om aftenen den 11. juli ankom den nye regimentskommandør Major Wilck og overtog kommandoen over regimentet. Gentagne alarmeringer, der hver gang igen blev tilbagekaldt, lod ikke regimentet komme til ro. Et hvert øjeblik kunne man forvente en indsættelse på et truet punkt.

Den 12. juli skete en ændring af placering. Bataljonerne marcherede til Trosly-Loire, hvor de ankom næste morgen kl. 6 og blev indgrebsgruppe for 15. og 105. Inf.Div. Regimentskommandøren inspicerede om eftermiddagen bataljoner og deres indkvarteringer. De næste dage frem til den 16. juli gik under pres af fortsat indsatsberedskab og opklaring af nye fremrykkeveje. Om aftenen var regimentet endnu engang på march efter at Divisionen endnu engang havde tildelt den et nye indkvarteringsrum. Kl. 22 marcherede I/215 til Guny, II/215 til Verneuill og III/215 og regimentsstab til Coucy-le-Chateau. Endnu engang befandt regimentet sig i velkendte omgivelser - området for marts-tilbagetrækningen forrige år.

Næste morgen fandt kompagnierne nogle få timers ro, som allerede om eftermiddagen blev afbrudt af nye befalinger. Som det begyndte at blive mørkt den sene sommeraften, stod bataljonerne klar i det trykkende vejr og silende tordenregn for ad overfylde veje at begynde en 30 km langs natmarch, en af de største anstrengelsers af den uendelige kæde de sidste uger. Målet for I. og III. Brigade og for regimentsstaben var Missy-sur-Aisne og for II. Bataillon Chivres. Kl. 0730 den 18. juli ankom bataljonerne totalt gennemblødte og udmattede til de befalede underbringelser. Fra kl. 0600 havde man kunnet høre en voldsom trommeild fra fronten. Kl. 0915 indløb ordre til klargøring til fortsat forskydning, som efter en time blev fulgt af marchbefalinger.

Timen var slået for den sidste indsats, der skulle påføre regimentet uerstattelige tab og dens endelige opløsning. Vores med store forhåbninger imødesete forårsoffensiv var efter i starten meget lovende resultater, igen stivnet til en stillingskrig. Samme skæbne fik vores senere angreb i Flandern, langs Chemin des Dames og angrebet foran Noyon, hvori vi selv havde deltaget. Nu lå 7. Armee igen langs Marne og gav med dens langt fremtrukne stilling, betænkelige angrebsmuligheder for fjenden. Angrebet den 15. juli med 1, 3. og 7. Armee langs Marne og i Champagne kom efter nogle få indledende resultater, hurtigt til standsning, og måtte allerede den 17. juli indstilles. Overløbere og frem for alt hans udbredte spionagenet, der var langt større end formodet, havde på forhånd afsløret vores forehavende. Ved at vige ud og lægge sit artilleri tilbage, havde han gjort vores ildforberedelse virkningsløs. Fra sin anden stilling med det omgrupperede artilleri, kunne han så falde over vore fremrykkende enheder med et enormt ammunitionsforråd, og fratage dem kraften til yderligere fremrykning. Modangreb fra en dagligt stærkere fjende begyndte mod det næsten udfordrende tyske fremspring. Vendepunktet i krigen var kommet! Den 18. juli begynde det storanlagte angreb med de forenede franske og amerikanske hære, og først mod den lange flanke af 7. Armee. I de kommende uger blev vi trængt af forsvarskampene mellem Soissons og Reims, og yderligere 8 dage senere i det bevægelige forsvar mellem Marne og Vesle.

Det første stød i den forventede storkamp ramte vores linje vest og sydvest for Soissons. Blandt de enheder, der her måtte indsætte deres sidste kræfter i kampen, var også vores 46. Res.Division, der uden hensyn til dens svækkede tilstand måtte anvendes.

Befalningen sendte RIR 215 med III/Res.Feld-Artl.Regt. 46 til Acy. På vejen frem mødte enhederne tilbagegående enheder, med hele vogne fulde af overflødigt køkkenudstyr, høns, kaninbure, møbler til dækninger, der blokerede vejene og gjorde det svært for kamptropperne at komme frem. Her manglede den jernhånd, der hensynsløs kunne gribe ind for at skaffe fri bane. Bataljonen rykkede ud kl. 1110. De havde udtrykkelig ordre til at bruge broen over Aisne ved Venizel, og nåede efter gentagende stop, totalt udmattede af den forudgående natmarch og nu af den brændende sol, frem til Acy i tiden mellem 1430 og 1545. Her kunne kompagnierne forplejes med varm mad. I. Bataillon havde mange tab på grund af fodskader og influenza. I mellemtiden var der allerede tilgæet regimentsstaben yderligere befalinger, hvorefter RIR 215 var underlagt Korps Watter og havde opgaven, som sikkerhedsbesætning at nå en bagved liggende stilling på højderne på begge sider af Buzancy og besætte strækningen

nord for Taux til højderne syd for Rozières. Den forreste linje gik på dette tidspunkt vest for Vauxbuin – Chazelle – Léchelle – Vierzy, altså 4-6 km vest for den store vej mellem Soissons og Château-Thierry.

Efter en meget kort pause fulgte fra kl. 1715 med 15 minutters mellemrum for bataljonerne den fortsatte march. II. Bataillon skulle besætte højderne syd for Rozières til sydkant af den lille skov syd for Buzancy. III. Bataljon skulle fortsætte herfra til nord for Taux. I. Bataillon forblev i første omgang som reserve, og tog til højre forbindelse til RIR 216 ved Noyant. Ved midnat var alle tre bataljoner fremme i de befalede stillinger. Etableringen af forbindelse til brigade og til division viste sig imidlertid overordentlig vanskelig. Under vedvarende forstyrrelse gik natten forholdsvis rolig.

Om den 18. juli skriver divisionskommandør Generalmajor von Held (i Divisionsavisen for fhv. 46. Res.Div, 1928):

Ordremodtagere fra alle troppeenheder var befalet til divisionens stabskvarter i Soissons kl. 0600. Da divisionskommandøren omkring kl. 8 red gennem Soissons mod den i den sydlige kant af byen liggende stabskvarter, slog granater af og til ned i husene. Han anså imidlertid ikke dette som nogen større fare, da der i øvrig syntes at herske et frit garnisonsliv. En civilarbejder fejede endda flittigt gaden. Han skulle snart blive belært om noget andet.

Fra de i fronten syd for Soissons stående Generalkommando v. Staabs (XXXVIII RK) og v. Watter (XIII. AK) kom officerer til stabskvarteret med anmodningen om, at 46 RD øjeblikkeligt blev indsat, da et fransk storangreb med talrige kampvogne og lavtgående flyvemaskiner, langs hele fronten fra Marne til Aisne, havde trykket fronten ind, og det samlede tyske artilleri allerede var løbet over ende. Divisionskommandøren havde ingen beføjelser hertil, da Hærgruppekommandoen havde placeret divisionen i reserve. Alligevel krævede situationen en øjeblikkelig beslutning. Som beskydningen af byen forstærkedes og et granatnedslag ved staben ødelagde alle forbindelser, var en hurtig accept fra hærgruppen ikke muligt at indhente, og derfor blev anmodningen fra de to generalkommandoer godkendt, og indsats befålet uden art afvente indhentning af tilladelse og dermed tidstab.

Divisionskommandøren beordrede enhedernes march over Venizel, hvor han ville afvente med yderligere direktiver. Det billede, der her i formiddagstimerne viste sig, var ikke netop opmuntrende. Talrige af de tilbagestrængte tropper og stabe fra de forreste stillinger hastede i retning af denne overgang over hvilken de fremadrykkende regimenter fra 46. RD ilede i retning af kanontordenen. Man må have spekuleret på, om indtrykket af de flygtende skare ikke havde en negativ virkning. Man skal huske, at enhederne netop havde den anstrengende natmarch bag sig, først lige inden alarmeringen havde nået de såkaldte »hvilekvarterer«, endnu ikke havde fået tørret deres ting eller fodret hestene, før de efter kort pause igen blev jaget ind i kampen. Men da divisionskommandøren, som holdt ved vejkrydset syd for Venizel, hvor også kommandøren for 92. Res. Inf. Brigade, Oberst v. Borcke, havde indfundet sig, så sine tropper passerer forbi, forsvandt alt tvivl: ingen uro, ingen uorden, ingen nedgang i holdning! *Pligtfølelse og viljekraft hos disse prægtige mænd mestrede overanstrengelsen af de fysiske kræfter ...*

I løber af dagen havde divisionskommandøren, for at skaffe klarhed over terrænet og situationen i området, begivet sig til Villemontoire og Traux, til staben ved 115. ID i Chacrise og 3. RD i Ambrief. Han fik her at vide, at et angreb længe havde været forventet. Store koncentrationer af enheder i skovene ved Villers-Cotterêt var af overløbere og fanger blevet kendt af de tyske stabe. Fra agenter lå der oplysninger om, at fjenden planlagte at bryde det tyske frontfremspring mellem Aisne og Marne gennem samtidige angreb fra øst og vest. Under forberedelser til angrebet på fronten Soissons – Château-Thierry havde man fra fransk side besluttet at erobre gode observationsposter. Et overraskende angreb kunne altså for den tyske ledelse ikke komme på tale. Alligevel var afløsningen af svækkede divisioner gennem kampduelige blevet undladt af grunde, man ved fronten ikke kendte. Der kunne derfor ikke holdes stand mod et fransk angreb, gennemført med alle midler.

Med gevær i armene afventede regimentet morgenen den 19. juli. Kl. 6 begyndte en kraftig beskydning af hele afsnittet. II. Bataillon lå på bakkerne på begge sider af Buzancy. Med forbindelse lå III. Bataillon syd herfor langs den nord-syd gående store vej mellem Soissons og Château-Thierry. III. Bataillons stab, Lt. Mau og Lt. Ahrenkiel, lå i en hvedemark tæt bagved. Timerne frem til dagry havde kompagnierne tilbragt øjeblikkelig klar til imødegåelse af en truende overraskelse. Ordonnansen løb hele tiden frem og tilbage. Som det blev lyst kunne man vidt og bredt overse det let bakkede terræn med dens kornmarker og frugthaver. Af og til dukkede i det fjerne ærtebrune amerikanere op og forsvandt så hurtigt igen. Udsendte patruljer meldte imidlertid, at der for øjeblikket formentlig ikke var kampe i gang. I timevis landede strøilden langt ind i de bagved liggende områder. Endeligt, kl. 1100 fulgte det fjendtlige storangreb i retning Villemontoire, støttet af kampvogne. Fjenden trængte frem til bakkerne vest for landsbyen, og tvang ved middagstid enhederne foran os til at rømme Villemontoire. Herefter var regimentets stillinger forreste linje. Dele af I. Bataillon i reserve, blev sammen med 1. MG-Kompanie øjeblikkeligt trukket frem. De tilbagegående enheder blev optaget hos os, og fandt igen fast fodfæste. På ordre fra division var RIR 214

allerede i løbet af natten trukket frem i en optagestilling mellem Taux og Rozières på højderyggen omkring 200 meter øst for landevejen Soissons – Château-Thierry, men havde endnu ikke nået den længere fremskudte linje af RIR 215. En tilbagetrækning til 214's linje var ikke længere mulig – det var allerede dag – da ordren kom for sent, og fjenden allerede var for tæt på.

Til sikring af Rozères-dalen fik II. Bataillon tildelt to MG fra I. MG-Kompanie.

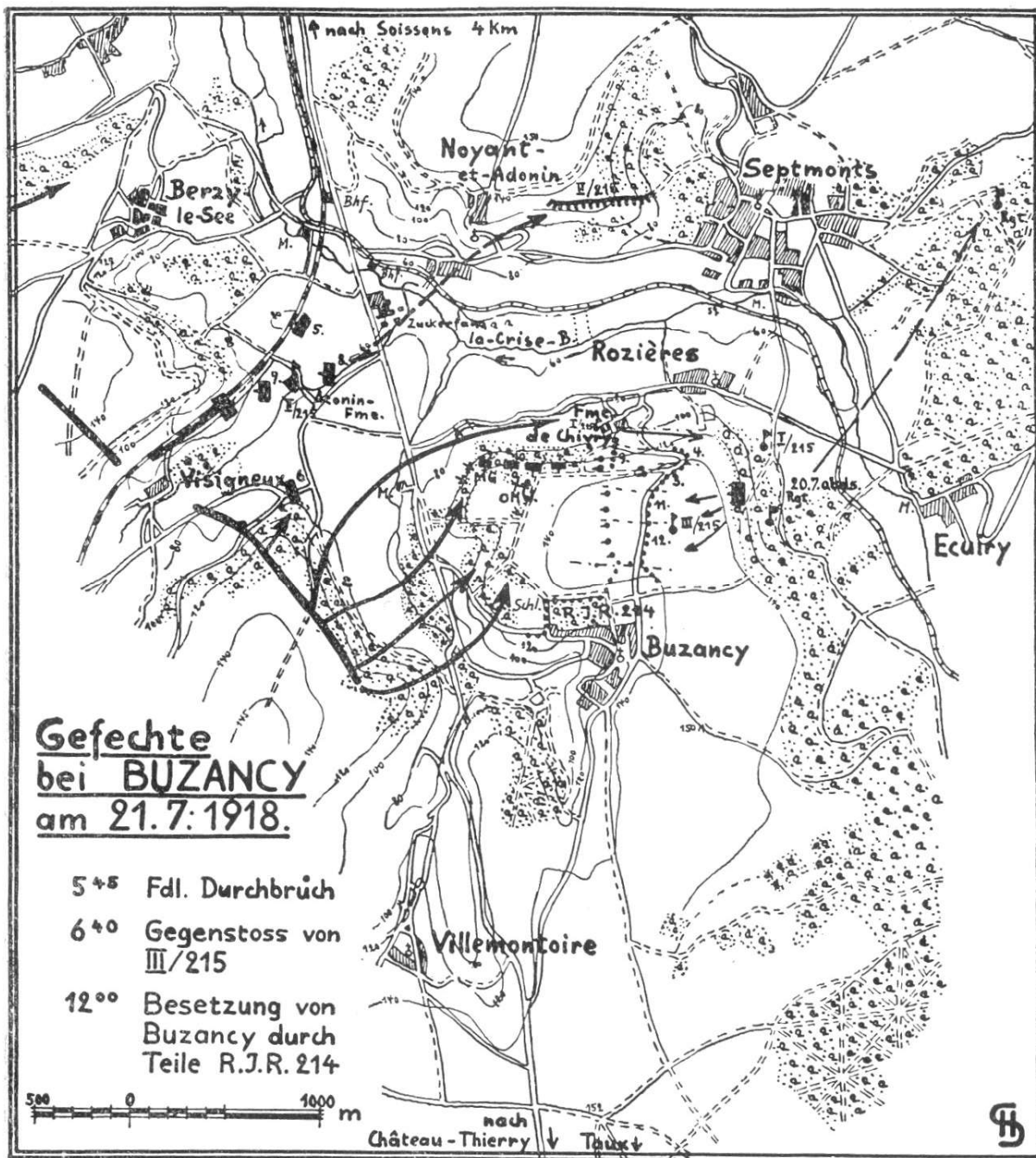
Regimentets foresatte myndighed var på dette tidspunkt fuldstændig uklar. Både 27. Res. Inf. Brigade og 94. Inf. Brigade meddelte gennem ordonnansofficerer, at det var underlagt dem. 27. Brigade befalede den til at angribe i retning af Villemontoire, for tilfældet, at landsbyen var besat af fjenden. Derimod befalede 94. Brigaden en fremrykning mod syd i retning Charantigny, hvis fjenden igen trængte frem. Imidlertid var det ikke muligt at udføre nogen af disse befalinger, da regimentet var fordelt over 4½ km terræn, og så tæt på fjenden hverken kunne trækkes sammen eller gøre klar. I mellemtiden havde en overordentlig dristig patrulje fra 214 fastslået, at Villemontoire igen var rømmet, formentlig på grund af den virkningsfulde MG- og infanteriild fra de første af vore poster. Derimod viste den sydligere liggende Raperie sig som besat af fjenden.

I mellemtiden var et angreb under forberedelse med den nyankomne 20. Inf. Div., hvis enheder udviste en helt anden styrke end ved 46. RD. Indtil denne division var klar, skulle regimentet for enhver pris fastholde sine stillinger. Om eftermiddagen blev det observeret at fjenden fortsat traf forstærkninger frem i retning Chaudun. På grund af de godt placerede infanteri-observationsposter og den efterhånden godt udbyggede signalforbindelser, var det blevet muligt løbende at holde brigaden underrettet om fjendens bevægelser. Omkring kl. 19 begyndte 20. Inf. Div. angreb at udvikle sig. Dens enheder passerede gennem vores linje og satte sig fast i og omkring Villemontoire. Kl. 2100 kunne III. Bataillon trækkes tilbage til I. Bataillons hidtidige beredskabsrum. Kraftig beskydning i løbet af natten forhindrede imidlertid bataljonen i at få ro. Denne dag havde den mistet 16 mand. II. Bataillons hidtidige afsnit var nu besat af I. og II. Bataillon. Natten forløb ualmindeligt uroligt. Flere batterier var gået i stilling i kanten af skoven øst for Buzancy. Fjenden holdt derfor uden ophold skoven under forstyrrelsesild. Tabene var betydelige. I. Kompanie havde usædvanlig store tab på grund af gasskydning. Kun 4 underofficerer og 10 mand var fortsat kampduelige og blev tildelt 3. Kompanie. Stabsarzt Dr. Sergeois blev såret.

Den 20. juli kom der ordre til, at II. Bataillon var stillet til disposition for den højre tilstødende 42. ID til besættelse af en bakkeudløber syd for Berzy. Da der imidlertid gennem observationer var fastslået med sikkerhed, at denne allerede var på fjendens hænder, blev befalingen ændret. Da der ikke var sikkerhed for, hvorvidt landsbyen Berzy endnu var i vores besiddelse, skulle bataljonskommandøren handle selvstændigt for under alle omstændigheder at lukke hullet mellem højre fløj af 214 og sukkerfabrikken ved Noyant i den nye linje Visigneux – Noyant. Denne opgave blev overdraget II. Bataillon, der kl. 1230 begyndte fremrykningen. Allerede under fremrykningen kunne det imidlertid observeres, at fjenden i styrke rykkede frem over bakkerne vest for Berzy og satte sig fast i den bevoksede skråning vest for Visigneux. Naboregimentet meldte, at Berzy ikke længere var på tyske hænder. Det syntes derfor udsigtsløs for den svage II. Bataillon at besætte bakkeudløberen, der allerede var udfanget på begge sider, ikke mindst da resterne af Regimenterne 109 og 40 herfra faldt tilbage i dalen ved sukkerfabrikken. Bataljonen besatte derfor bunden af dalen og Aconin-Ferme med tre kompagnier og en MG-delning, og lukkede dermed hullet mellem 214 og de sammenblandede rester af Regimenterne 109, 40 og 16 mfl. Bataljonsstab med et kompagni og to MG-delinger besatte den beherskende vest skråning af Chivry-skoven. Denne var om eftermiddagen kun genstand for begrænset beskydning, men som om aften øgedes meget væsentligt. Længere til venstre angreb fjenden om eftermiddagen 214's højdestillinger mellem Visigneux og Charantigny med stærke kræfter og kampvogne, men blev afvist. Fire ødelagte kampvogne lå i og foran stillingerne, mens 100 fanger blev hentet ind. Et forsøg på fra Visigneux dalen og skråningen vest herfor at trænge frem mod II. Bataillons stillinger, blev tids nok erkendt, og standset af øjeblikkeligt påkaldt og godt liggende artilleriild. Det lykkedes kun enkelte Tirailleur og sorte ubemærket langs jernbanedæmningen at nærme sig Aconin-Ferme, hvor de enten blev taget til fange af 8. Kompanie, eller nedkæmpet i enkelte hårde nærkampe. II/215 tab var begrænsede og omfattede to døde og omkring 10 sårede. Lt. Rickmers, som fungerede som adjutant, såredes og blev afløst af Lt. Krösche.

Befalingen, I. Bataillon havde modtaget kl. 1130, blev ændret under udførelsen. Den skulle nu samle sig i skoven sydvest for Rozières, vest for Chivry-Ferme. Der indrettedes en observationspost ved Punkt 95 i vest kanten af skoven vest for Chivry-Ferme, hvis hele besætning – en officer, en vizefeldwebel, 2 underofficerer og 5 mand – i den kraftige fjendtlige ild enten såredes eller faldt. Det var meddelt kompagnierne, at situationen var yderst kritisk og usikker, at der skulle sørges for skærpet observation og sikring mod nord, syd og vest, og at stillingen under alle omstændigheder skulle fastholdes.

III. Bataillon var om morgenen trukket til et beredskabsrum lidt længere mod nord, hvortil også regimentets stab begav sig. Her var bataljonen til ind i natten gentagende gange målet for overfaldsagtig middeltunge artilleri. Med to MG blev 10. Kompanie stillet til rådighed for II. Bataillon ved Chivry-Ferme, men blev under forskydning

hertil sat under kommando af I/215, der havde sin kommandostation på Chivry-Ferme. Den nordlige kant af skoven vest for Chivry blev sikret af MG med retning mod Crisebach-dalen, og på samme måde var der sikret mod vest og syd. Brigadestaben måtte rømme den heftigt beskyttede Ambries, da telefonforbindelser ikke kunne opretholdes, og den måtte denne dag skifte placering flere gange. Om aftenen opsøgte den kommanderende general Frhr. v. Watter divisionskommandør Generalmajor v. held, for at blive orienteret om enkelthederne, og samtidig udtale sin tak for enhedernes indsats og offervillighed. Han meddelte, at efter de foreliggende efterretninger, måtte der også den følgende dag forventes nye storangreb. Natten efter denne begivenhedsrige dag forløb forholdsvis rolig.

Den 21. juli var en søndag. En hård kampdag, den sidste kampdag for 46. Res.Division og for RIR 215, begyndte at lysne. Senere skrev Oberst Bonsack:

En dag, som vi med stolthed vil gemme i vores hukommelse, da den endnu engang og en sidste gang bragte den herlige angrebes ånd blandt vores fortræffelige officerer og mandskab frem i det klareste lys. Langs Matz havde divisionen opnået succes under hårde kampe, og med store tab og utilfredsstillende sundhedstilstand, ved gennem lang tid at have holdt ud. Uden hvil, uden opfyldning, blev den endnu engang kastet ind i hårde kampe, endnu mere udmattet efter anstrengende marcher. På den måde startede endnu en storkampdag, der ville kræve det sidste af dem. Ikke alene holdt vi til det usigeligt svære, men havde endda – som et fast anker for rystede, fremmede tropper – med jernhård sejhed forhindret fjendens gennembrud, og kronede endda den sidste kampdag med et angreb med de sidste kræfter - trofast til døden

Den overordentlig kraftige trommeild langs hele linjen fra den tidlige morgenstund – kl. 0540 – mod reserve- og artilleristillinger, indvarslede storkamp. III. Bataillon mistede straks 4 døde ved staben og alle forbindelser til observationposterne gik tabt. Den vestlige kant af skoven øst for Buzancy lå under voldsom beskydning. Straks ved starten på trommeilden blev alle bataljoner og MG alarmeret. Kl. 0640 kom artillerister forbi regimentets kommandostation og råbte: »Englænderne er foran vores kanoner«. III/215 og Pionier-Kompanie 46 blev med det samme sat ind i et modstød i retning Buzancy. Fjenden var i mellemtiden nået omkring 150 meter fra skovkanen og kanonerne sydvest for Chivry. III. Bataillon og Pionier 46 kastede sig energisk mod fjenden og kastede ham tilbage mod slotsparken i Buzancy. Hvad var der sket? Den pludselige trommeild kl. 0540 var kl. 0615 gået over i en ildvalse mod øst, og et angreb med meget store infanteristyrker og talrige kampvogne brød løs. Sorte, hvide franskmænd og amerikanere styrtede frem mod den tyske linje. Den tynde linje af Füs.Regt. 40 til højre for 214 blev kastet tilbage. To lange timer, mens fjenden i syd allerede langt var trængt bag de kæmpende kompagnier fra 214 i Buzancy, forsvarede endnu dele af III/215 og enkelte MG sig fremme, men forgæves. Til højre i divisionen trængte fjenden gennem sænkningen ved Visigneux. Regimentsstaben i slotsparken i Buzancy var allerede involveret i nærkampe. Regimentskommandør 214, Major v. Schäffer, blev først let såret, men fortsatte med sin stab, ordonnanser og nogle få folk, forsvaret af slotsparken. Efter få minutter blev han endnu engang såret, denne gang langt mere alvorligt. Han blev forbundet af Stabsarzt Dr. Fieber, som sørgede forbilledlig for de mange sårede. Pludseligt lød råbene: »Amerikanerne kommer«. Major v. Schäffer sprang op, men blev straks ramt en tredje gang, denne gang dødeligt. Stabsarzt Feiber, tidligere RIR 215, faldt med alle de sårede i fangenskab. Hptm. Schütt, ligeledes tidligere RIR 215 overtog kommandoen over 214. Efter de succesfulde modangreb med I og III/215 blev liget af Regimentkommandør 214 bjærget.

Fra skoven vest for Chivry forsøgte fjenden samlet i bataljonsstyrke at rykke frem. Af besætningen fra 3./Res.Felt-Art.Regt. 46, hjulpet af regimentets artilleriobservationsofficer og infanteri-observationen, blev en kanon trukket frem, og skød på 200-300 meters afstand den tæt fremrykkende fjende, der med store tab faldt tilbage. 2. Kompanie og 1. MG-Kompanie blev omringet fra syd og afskåret. Lt. Möller, 2/215 blev hårdt såret taget til fange. Lt. Diederichs (1. MGK) blev såret, men kunne bjærges.

Fra kl. 6 kunne man høre livlig artilleriild fra skoven sydvest for Chivry. Fjendens fremrykning blev bragt til standsning af et flankerende fremstød af 3. og 4. Kompanie på højre fløj ved vejen Rozières – Buzancy. Begge kompagnier kastede fjenden tilbage over denne vej og indtog en forsvarsstilling, hvorfra de med infanteri- og MG-ild afviste flere fremrykkende kompagnier og drev dem tilbage i skoven. Chivry-Ferme, hvorfra kompagnierne var veget tilbage, blev igen nået.

Som III. Bataillon kl. 0640 rykkede frem i modstød i retning af slotsparken i Buzancy og nærmede sig Højde 148,6, stødte forreste bølge med det samme på fjenden, der allerede havde passeret denne bakke og var nået 150 meter foran den skråning, hvor regimentskommandostationen var placeret. Også III. Bataillon nåede vejen Chivry – Buzancy, men måtte på grund af sin ringe styrke undlade videre fremrykning, og der ville ligeledes være opstået en uoverskuelig forsvarslinje. På venstre fløj lå 11. og 12. Kompanie og Pionier-Komp. 46 under kraftig beskydning af fjenden, der havde sat sig fast i slotsparken i Buzancy, hvor kort forbunden der havde været kampen med regimentsstab 214. Vore kompagnier havde nået parkmuren og pionierne var kommet til. En underofficer fra 12. Kompanie kravlede op i et træ og beskød med et MG et fjendtligt kompagni i parken, der herigennem fuldstændigt blev nedkæmpet og veg tilbage. Vore kompagnier og pionierne havde store tab med et overordentligt højt antal døde. Det af III. Bataillon opnåede ville have muliggjort en kampløs besættelse af landsby og slotspark Buzancy, som bekræftet af en officer fra 214, der af III. Bataillon blev befriet fra fangenskab sammen med flere sårede, hvis blot bataljonen havde haft den nødvendige styrke. Uden indblanding fra fjenden blev slotsparken herefter uden kamp igen besat af Regiment 214. III. Bataillon lå hele eftermiddagen i hård ildkamp med det fjendtlige infanteri. Herunder faldt bataljonsfører, Lt. Mau, som allerede fire gange var blevet såret som medlem af regimentet, og hver gang var vendt tilbage. Lt. Ahrenkiel overtog herefter føringen.

II. Bataillon, der tidligt om morgenen lå i stilling omkring Aconin-Ferme, måtte være forberedt på et angreb fra retning Visigneux. Da det var lykkedes fjenden at sætte sig fast på Aconin-Ferme, var han igen blevet fordrevet

af 5. Kompanie under Lt. Polshow og dele af 7. Kompanie. Da eget artilleri beskød gården, måtte den igen rømmes. Efter at beskydningen var ophørt, indtog 7. Kompanie under Lt. Schikora gården. Kl. 8 var bakkeudløberent syd for Bercy blevet opgivet af Regt. 40 og 109, og der lå kraftig ild over selve Bercy. Mellem banedæmningen og Aconin-Ferne opretholdt vore MG en livlig ild under hele angrebet mod den fra Visigneux fremrykkende fjende, der led ganske betydeligt tab. Da det omkring kl. 10 lå fast, at det var lykkedes fjenden at bryde igennem til venstre ved 214 og længere mod syd, og at Bercy heller ikke længere var besat af os, var II. Bataillon kommet i en uholdbar situation og stod i fare for at blive afskåret. På ordre trak den sig derfor tilbage over sukkerfabrikken til højre bred af Crise-åen, og besatte bakkerne mellem Noyant og Septmonts. En MG-delning under Lt. Barmwoldt blev tilbage i den vestlige kant af Chivry-skoven, hvor den blev involveret i kampene og kun kunne bjærge en af dens to MG. 6. Kompanie under Lt. Jacobsen (som senere beretter) var om morgenen blevet liggende på den yderste venstre fløj af II. Bataillon, og var blevet løbet over ende. 4 underofficerer og 11 mand fra kompagniet var savnet, mens Lt. Jacobsen, hårdt såret faldt i fangenskab. En minekaster af I. Bataillon opsat i Chivry-skoven, måtte opgives under tilbagetrækningen efter at den af os var blevet ødelagt.

Omkring kl. 17 begyndte en alvorlig beskydning af hele linjen.

Foruden fra 2. Kompanie, var der heller ikke fra 10. Kompanie, Lt. Minte, siden tidlig morgen indløbet meldinger. Udsendte patruljer kunne ikke skaffe klarhed. Kun 4 underofficerer og 3 mand vendte tilbage. Lt. Minte var faldet denne morgen. Da han pludseligt fandt sig overfor et større antal amerikanere, blev han af en officer opfordret til at overgive sig. Lt. Minte hævdede sin revolver, men inden han kunne rette den mod sin modstander, kom en amerikaner ham i forkøbet og skød ham ned.

Divisionsstaben var om morgenen forlagt fra l'Aube til Serches, for igen at skabe forbindelse til brigaden, og her fundet indkvartering i et rimeligt intakt hus. Fanger af alle farver blev bragt hertil til forhør. Senegalnerne viste et meget ængsteligt væsen, formentlig på grund af de gruhistorier, de havde fået fortalt om behandlingen ved »Boches«. Også Serches blev heftigt beskudt og forbindelserne hele tiden ødelagt. Talrige huse styrtede sammen, og også ved divisionsstaben opstod tab. Da en føring herfra var umulig, red staben til en slugt vest for Serches, hvor de fandt en stor hule, hvor også brigadestaben opholdt sig. Divisionskommandøren selv red til en gunstig beliggende observationspost 2 km vest for hulen, hvor plateauet mellem Berzy og Taux fint kunne overskues.

Regimentets, især III. Bataillon, over alt ros hævdede indsats, havde opnået at standse den fjendtlige fremrykning. Fjenden var allerede med stærke kræfter trængt frem umiddelbar foran artilleriets stillinger, og kunne med ringe besvær trænge ind i dalen omkring Crise og videre, da der er her ikke var enheder tilbage, der kunne have afværget katastrofen. »Den heltmodige modstand både syd for Crise-åen (altså ved RIR 215) og ved RIR 216 gjorde det mulig for den højere føring at bringe forstærkninger frem og indsætte disse«, skriver divisionskommandør, Generalmajor v. Held.

I mellemtiden var det allerede gjort kendt, at 5. Inf.Div. var på vej. Kl. 18 blev dens indgriben mærkbar. Som de første rykkede to kompagnier fra Inf.Reg. 52 frem gennem os, mens Leibgrenadier-Regt. 8 rykkede frem til højre. Det lykkedes dog ikke disse enheder at trænge frem til den linje, 46. RD oprindeligt havde holdt. Skoven vest for Chivry forblev på fjendens hænder. Omkring kl. 22 tilgik befaling om, at det totalt udmattede regiment skulle falde tilbage til Dhuisy som korpsreserve.

Generalkommando XIII AK skrev i dens dagsbefaling:

Jeg udtaler min tak og min anerkendelse til 46. RD for dens præstationer under de sidste hårde kampe, hvor modstanderen blev tilføjede blodige tab, og hans sejrforhåbninger ødelagt.

Om de sidste to hårde dage beretter Unteroffizier Rudolph, 10/215:

På et roligt tidspunkt omkring middagstid den 20. juli fik jeg, som forbindelsesmand for 10. Kompanie ved staben III. Bataillon, ordre til at tage forbindelse med regimentsstab 214, der lå skråt til venstre fremme i parken til det lille slot i Buzancy. Med to mand gik jeg springvis frem gennem de friske granathuller i det højt voksende korn, klatrede over parkmuren, og fandt hurtigt staben i feberagtig aktivitet bag en søjle i den mod fjenden vendende mur. Gennem et skudhul i parkmuren kunne jeg se hvordan kampvognseskadroner kom over toppen af de bakker, der lå på den anden side af den brede, græsklædte dal, og hele tiden kom nærmere, mens de dygtigt udnyttede alle ujævnhederne i terrænet, hele tiden svingede, og hele tiden skydende. De var næppe kommet til syne før de mødte de første hilsener fra vore batterier. Som hvide vatskyer sad træfferne mellem kampvogne og de sorte pletter bag ved i det nedkørte korn. Trods de godt liggende træffere kunne kampvognes angreb ikke bringes til standsning, da der hele tiden dukkede nye rækker op som forstærkning. Regimentsstaben 214 havde nu fuldstændig mistet forbindelsen med de foran liggende kompagnier. Alle telefonforbindelser var ødelagte, ordonnanserne sårede eller ikke vendt tilbage. De helt nødvendige meldinger for at kunne skabe et overblik over situationen, udeblev med et slag. Efter to timers ophold returnerede jeg til Regiment 215 med mine meldinger. Næppe havde jeg forladt parken fra dens bagside, før livlig geværild fra slotsgården bekræftede for

mig, at amerikanerne var brudt igennem fra syd. I det øjeblik blev der lagt en heftig ild over de marker, der lå mellem mig og kanten af skoven. Med begge ordonnanser søgte jeg dækning mellem to ved siden af hinanden liggende egestammer. Da situationen krævede en hurtig underretning af vores bataljon, men beskydningen ikke mindske, søgte vi ad tre forskellige ruter at nå bataljonen, og kom også alle tre lykkeligt igennem. I mellemtiden var det blevet aften, og 214 måtte formodentlig have fået forstærkninger, for i parken ved Buzaney var der stille. Natten var meget varm. Alle forsøgte i dyb søvn at bringe orden i de sønderrevne nerver. Jeg havde med fire kammerater skaffet en plads på skråningen for nogenlunde at kunne sove. I morgengryet blev vi vækket af søvnen af enkelte skud, og nogle sekunder bedøvet af lufttrykket fra en granat, der slog ned i umiddelbar nærhed. Jeg sprang i dækning bag en nærliggende klippe, og så herfra først, at kammeraterne var faldet som offer for granaten. I samme øjeblik lød råbene fra en post i skovkanten. Artillerister kom med afmonterede sigtemidler op ad skråningen. Kompagniføreren udstedte korte ordre. Bataljonsfører Lt. Mau og adjutant Lt. Ahrenkiel, sprang som de første op, da trompeten Seppl Gerfelder blæste det gjaldende signal til angreb, og stormede ned ad skråningen. Jeg greb en stålhelm og et gevær, og var i få spring fremme ved skovhegnet. Få 100 meter foran os, i kornmarken, stod amerikanerne og skød stående. Pionerer og artillerister støttede med deres karabiner vores folk. Med brølende hurra stormede vi en opløst skyttekæde frem mod amerikanerne, der ikke var forberedt så en sådan overraskelse. Hurtigt, hvis ikke såret, faldt de tilbage. Efter en times kamp var hele området foran os igen på vore hænder. En fortsat fremrykning var umulig, da vi på den mod dalen faldende bakke dækningsløs var prisgivet den fjendtlige ild fra alle våben. Der blev sikret forbindelse til højre, mens fremskudte grupper sikrede skråt til venstre. På grund af overrumplingen af RIR 214 kunne en forbindelse mod venstre ikke længere konstateres, og kun nogle enkelte grupper dannede bro. Alle gravede sig ned, hvor de stod i det omfang den soltørrede jord i kornmarkerne gjorde det muligt. Lt. Mau, Lt. Ahrenkiel, to ordremodtagere og jeg havde gravet en lille, omkring en halv meter dyb grav få meter bag de forreste skytter. Posterne slørede deres stålhelme med kranse af korn. Her lå vi i den brændende middagssol. Da der ikke kunne undværes ordonnanser og alle telefonforbindelser manglede, forsøgte Lt. Ahrenkiel at orientere sig med regimentsstaben om situationen. Hornist Gerfelder ledsagede ham. I mellemtiden blev det oplyst, at regimentsstab 214 var taget til fange i slotsparken ved Buzancy og at kommandøren var faldet. For bataljonen var der for øjeblikket ikke andet at gøre, end at holde ud. Lt. Ahrenkiel vendte tilbage. Siddende på kanten af hullet, talte han med bataljonsfører, Lt. Mau. Efter få øjeblikke blev Lt. Mau dødeligt såret af et vildskud, og sank lydløst om. Lt. Ahrenkiel overtog kommandoen, og meddelte dette til kompagnierne. Kampaktiviteterne mindske nu. Amerikanerne, der formentlig ikke havde forventet så hård modstand, trak sig tilbage i dalen.

Efter dagens brændende sol bredte en lun sommeraften sine beroligende skygger over de udmattede krigere. Strålende hævdede fuldmånen sig over horisonten og belyste det hårdt omkæmpede terræn i sit milde skær. Ved midnat ankom de afløsende tropper. Kun de mest nødvendige ord blev stille vekslet. Lt. Ahrenkiel samlede resterne af kompagnierne fra III. Bataillon omkring sig og ledte dem gennem den nu månelyste nat. Der herskede totalt stilhed, hvor få timer tidligere kampen havde raset og fjendens forbrug af ammunition ikke havde kendt grænser. Næppe et ord faldt, kun de overtrættes slæbende marchtrin dannede en ensformig støj i den stille sommernat. Kort før morgengry ramte bataljonen ind i et ildoverfald, der faldt tæt foran dem på vejen. En times pause blev indlagt i en kalkhule, der for de udmattede syntes blot et øjeblik. Som det var blevet lyst fortsatte marchen mod hvilekvartererne ...

Lt. John Jakobsen skildrer hans 6. Kompanies sidste kamp, hvor han hårdt såret faldt i fangenskab:

March til fronten

6. Kompanie marcherede mod den uafbrudte torden af trommeilden, hine trommeild ved Villers-Cotterêts, der indvarslede modstandernes første virkelige rystende slag mod den tyske front. Jeg rider bag mit kompagni, der under den foregående måneds kampe var stærkt reduceret.

Det er virkelig sandt! Kompagniet synger, synger til den dæmoniske ledsagelse af kanontorden, synger, selvom alle soldaterne ved, hvad der venter ham.

In der Heimat, in der Heimat
Da gibt's ein Wiederseh'n

Jeg sætter spørgsmålstegn bag; tordenen der fremme, hvorigennem efterhånden man kan hører de tunge nedslag, betyder en heksedans. Allerede i eftermiddagen vil vi være derinde. Vi skriver den 19. juli 1918. Det er middagstid. Bataljonskommandøren kommer ridende. Jeg melder kompagniet. »Tak! Forbandet tyk luft, der fremme. Det synes ikke at se godt ud«. Så udpeger kommandøren på et kort, de punkter hvor feltkøkkenerne vil afvente, og rider så derfra.

Efter et kvarter er vi fremme ved den angivne vejgaffel. Kompagniet fortsætter til højre for vejen ind på en mark, og sætter geværene sammen. Geværpyramiderne blev præcist målt af. Så trædes der an ved feltkøkkenet. Hver henter sin portion og sætter sig i græsset for at spise.

En halv times hvil.

Jeg breder kortet ud på græsset. Fra Soissons løber fingeren mod syd. Vi befinder os ved Rozières. Delings- og gruppefører samles omkring mig, og ser spændt på kortet. Jeg fortæller dem det lidt, jeg indtil nu ved om kampsituationen.

»Fra skovene ved Villers-Cotterêts har fjenden foretaget kraftige fremstød. Vores første linje er løbet over ende. Vi er indsat for at fange modstanderens offensiv – det drejer sig om en offensiv over bred front – i området ved Buzaney. Dette vil ske under alle omstændigheder med indsættelsen af det sidste mandskab. Der må regnes med stærke kampvognsangreb. Det kommer an på hver eneste af os«.

Ansigterne på underofficererne blev alvorlige. En mumlede hen for sig: »Parole massegrav«.

Fra fronten kom sanitetsbiler. Vognkolonner trækker bagud. Lettere sårede går forbi det hvilende kompagni.

»Hvordan ser det ud foran?«, spørger en eller anden.

»Roderi«, svarede en af de sårede. »Havde vi da bare halvt så mange kampvogne som dem. Man må holde ørene stive!«

Jeg går hen til ham og spørger ham ud.

»Franskmændene er brudt igennem. Kort trommeild, så kampvogne forrest, stormtropper bag, fuldkommen overraskende«.

»Hvor dybt og hvor bredt er gennembruddet?«

»Hvor bredt ved jeg ikke, men vel omkring 4 til 5 kilometer på indbrudsstedet«

»Tak. Satans også!«

Det begyndte at dæmre for mig, at modstanderens offensiv var en helt alvorlig foretagelse. Det kan betyde et vendepunkt, hvis ikke vi stålsat gør vores pligt.

»Antrædning!«

Jeg elsker denne kommando. Det er som en fanfare –

Bataljonen marcherede mod fronten. Artilleriets torden. Hvad der for to timer siden blot var en fjern ens lyd, er nu opløst i et væld af nedslag. Ildfronten synes at brede sig. Foran brager de første nedslag.

Vi marcherer –

I optagestillingen

Bataljonskommandøren tildeler kompagnierne deres ansvarsområder og udskiller en reserve. Afstandene mellem kompagnierne øges og landsbyen Buzancy dukker op. Den ligger på en skovklædt bakke, der behersker terrænet mod fronten. Men det samme ved det fjendtlige artilleri. Den lægger langsomt forstyrrelsesild over bakken. Det egentlige slag må stadig foregå 6 til 7 kilometer foran os, hvor de fleste nedslag ligger. Vores artilleriild er derimod meget svag. Endnu kan vi ikke se andet end en landsby og skoven. Da kampen stadig ligger langt foran os, har vi tid. Jeg trækker delingerne fra hinanden og ser, hvor nedslagene ligger for at undgå tab, mens vi besætter bakken.

Med enkelte dygtige underofficerer rekognoscerer jeg vores ansvarsområde, mens delingerne venter foran skråningen. Granater modtager vi herunder som gaver. Spændte kikker vi over bakken. Foran os ligger en dyb, bevokset slugt. Så stiger terrænet til den næste bakkekam, som vi dog kan kikke henover. I horisonten ligger en landsby med røde lysende tage, Villemontoire. Bag landsbyen står artilleriets mur af røg. Omkring en times march herfra. Jeg tager min kikkert frem. Der er kun røg at se. Nej, stop! Der kravler de jo, disse uhyggelige grå stålskildpadder, kampvogne. De er endnu så langt væk, at man dårligt kan skelne dem.

Så indhyles de igen i røg.

Vi går gennem vores meget brede kompagni ansvarsområde. Jeg fastlægger placeringen af maskingeværerne. På venstre fløj af kompagniet langs vejen Rozières – Buzancy opdager vi en bombesikker hule med trådbrikse.

Jeg lader en deling trække ind i denne sikre hule som kompagnireserve. To delinger besætter ansvarsområdet.

Min ordonnans går gennem afsnittet med ordren: »Grave ned! God sløring!«

Spaderne trækkes af hylstrene. Mange gamle feltsoldater er allerede gået i gang med at grave før ordren er givet. Som artilleriilden ophører, må også reservedelingen grave sig ned, så de ved en alarmering ikke ligger ubeskyttet fra hulen. Da skyttehullerne var færdige, og alle kendte sig plads, trak delingen sig igen tilbage til hulen, da jeg under det videre forløb forventer trommeild over bakken.

Kompagniets kikkerte vandrer fra øje til øje. Hvordan står det til, der fremme? Hvornår bliver det vores tur? Kommer jeg denne gang igennem? Kan vores tynde linje holde stand mod et kraftigt angreb? Hvad er der stadig af reserve bag os? Det er de spørgsmål, der opgaver mange.

Hvad er så det?

På bakken foran os dukker en skyttekæde op, forsvinder bag træerne, men dukker så op igen. Geværerne afsikres.

Jeg kikker gennem min kikkert. Det er soldater fra et andet regiment, der er under tilbagetrækning. Et sørgeligt syn. Nu er de nede i dalen og kommer langsomt op ad bakken.

Enkelte har end ikke længere deres geværer, andre er uden remtøj. Alle hænger med hovedet. Ligegyldigt, fraværende stirre de på os.

»Hvorfor trækker I jer tilbage. Er det befalet?«

De ryster på hovedet.

»Vi har intet fået at spise. Vi ligger hele tiden i fronten. Hvad skal vi stille op mod kampvognene? Foran er alle død og såret. Det har intet længere noget formål.«

Et øjeblik er jeg, som var jeg ramt i hovedet. Så griber vreden mig.

Da enkelte vil gå videre, trækker jeg min pistol.

Så holder de.

»Er alt fremme revet fra hinanden?«

»Nej, Hr. Løjtnant«

»Og I lader jeres kammerater i stik? Nu, hvor vi behøver hvert eneste gevær?«

Jeg søgte efter en underofficer blandt de blege »flygtende«. Jeg fandt også en, og beordrede ham til at samle folkene og skaffe dem våben og ammunition. Jeg kan se, at hans militære samvittighed vækkes. Hvor den forreste linje er, ved han ikke. Blødhed nytter imidlertid intet i sådanne tilfælde, men skader kun væsentligt.

»Fremad! I folk demoraliserer mit kompagni!«

Dette sørgelige tilbageslag af unddrager, det psykiske sammenbrud, havde gjort et meget dårligt indtryk på kompagniet. De sidste gennemsnitlig patetiske personelstatninger til kompagniet havde for første gang bragt stemningen fra Tyskland frem til fronten, hvor stemningen ikke gik mod den yderste modstand, men mod eftergivelse. Gudskelov var den gamle ånd i kompagniet stadig stærkere end hos erstatningsfolkene. Fronten vil gribe dem i kammeratskabets jerngreb. Kompagniet mangler end modgift. Jeg beder om frivillige til en opklaringspatrulje, Med det samme melder der sig flere folk, end der skal bruges.

Føreren, en underofficer, står foran mig.

»Udvælg fire mand blandt de frivillige. Vurder forløbet af vores front Viercy – Parcy – Tigny – Arthenes. Jeg ved intet bestemt. Det er muligt, at fjenden allerede er trængt over denne linje til Vilemontoire. Fastslå om Vilemontoire endnu er besat af vore tropper!«

»Javel, Hr. Løjtnant.«

Patruljen rykkede ud. Kompagniet kikkede spændt efter den. Efter tre timer kom patruljen tilbage medbringende et tungt tysk maskingevær. Maskingevær og patruljemelding fortsatte til bataljonens kommandostation, til KTK. Om aftenen begyndte en svag artilleriild mod vore stillinger. Foruroligeskydningen fortsatte natten igennem. Kompagniet havde sårede. Fremme lynede kanonmundingerne uafladelig.

Jeg sov nogle timer i hulen, foran hvilken der står en dobbeltpost som alarmpost. Ved midnatstid stod jeg op og gik gennem stillingen. Mod de lyse mundingsild aftegnede posternes stålhjelme sig tydeligt. I hver gruppe står en dobbeltpost. Resten krøb sovende sammen i deres huller.

Så kom igen granater. Helt tæt på. Jeg sprang hurtigt ned til en post i hans hul. Tæt presset sammen afventede vi. »Bæstet« som vi infanterister kalder dem, sprang 5 meter fra os, ødelagde et træ og overøste os med jord.

Om morgenen døde ilden hen.

Nu sov de fleste vel først rigtig. –

Vi forsøgte med kikkert at fastslå forløbet af denne dags frontlinje. Artilleriilden ligger nærmere end i går.

Så kommer en Jægermajor og giver mig ordre til at rømme stillingen og rykke længere frem til højre for mit afsnit. Kompagniet ærgrer sig, da de besværligt gravede huller skal overlades til andre.

Jeg samlet kompagniet og trækker forsigtigt i enkeltkolonne ned ad den stejle skråning til slugten. Nedenfor går en vej, hvoraf vi – dækket af buske – fortsætter mod højre. Bevoksningen af slugten ophører og græs- og kornmarker breder sig ud foran os. Vores ansvarsområde ligger på den modsatte side af en kornmark.

Bukket går vi frem gennem kornet. Igen bliver ordren givet: »Grav jer ned.«

For mig drejer det sig endnu engang om at følge lærebog for kompagniførere: kontakt til højre og venstre, forbindelse bagud, opklaring fremad.

Bag os, på bakken, hvor vi i går var placeret, ligger vores KTK. Foran os er der frit udsyn. Skråt til venstre ligger et skovstykke på en udløber af en bakke, Jeg går herop og etablerer kontakt med nabokompagniet.

Mit kompagni graver. Efter to timer har alle et bryst dybt hul færdig.

Det brager på venstre fløj.

En fjendtlig opklaringspatrulje er til venstre for os blevet fanget. Jeg kikker på fangerne. Sorte og amerikane. De bliver transporteret bagud.

Den første fornemmelse var, at der måtte forventes mere.

»Dækning!«, råbes der.

En af mine ordonnanser tager god tid til at efterkomme ordren. Et skud brager fra skovstykket skråt til venstre for os. Soldaten falder sammen med et skud i hovedet. I fortærrænet gennem en fjendtlig patrulje sig.

Til venstre for os er terrænet så uoverskuelig og så tyndt besat, at finskytters infiltrering uden besvær.

Vi sidder i vore huller og ryger.

En dag er gået.

Den sidste nat

Der er noget i luften. Det føler vi alle. Hvem, der ikke står på post, arbejder på sit skyttehul.

Så kommer en ordonnans fra bataljonen.

Fandens også. Endnu engang skal vi forlade vore stillinger og rykke længere frem. Enkelte bander højlydt. Men ordre er ordre, altså i gang! Under en teltbane tænder jeg min lommelygte og kikker på kortet vores nye afsnit. En gruppe går som sikring frem. Kompagniet bagefter. Må skal marchere omkring en kilometer. Den nye stilling strækker sig langs en hulvej. Højre og venstre for os er der intet. Ikke en soldat ud over mit kompagni. Vi passer på som en smed. Buskene står sorte langs hulvejen.

Så råber en stemme bagfra: »6. Kompanie!«

»Her!«

Åndeløs dukker en bataljons-ordonnans op af mørket. »Bataljonsbefaling. Kompagniet skal vende tilbage til stillingen i kornmarken«.

»For pokker. Vi er da ikke aber, som man i nattens mørke kan sende frem og tilbage foran fjenden. Denne planløse frem og tilbagekasten er jo utrolig. Folkene behøver hvil«.

»Javel, Hr. Løjtnant. Men bataljonen kan ikke gøre for det. Ordre fra oven«.

Hele kompagniet er ærgerlig over denne frem og tilbage kasten. Hvad hjælper det? Vi marcherer tilbage. Ved en ensom gård svømmede en båd i en sø, bundet fast med en kæde. Jeg sprang ned og padlede voldsomt, så kompagniet igen grinende kunne passere forbi.

Vi genindtog vores gamle huller ved kornmarken. Det var påfaldende roligt. Endnu engang vekslede jeg et par ord med alle i kompagniet, der endnu var vågen. Fra en post kan man i den lyse sommernat se omridset af den næste. Som jeg for sidste gang gik posterne igennem, forekom det mig som en svær afsked. I morgengryet forventede vi et angreb. Langsomt, uendeligt langsomt gik natten. Næsten ubevægeligt stod rækken af stål-hjelme. Jeg sidder i mit hul og ryger en cigarette. Morgenen gryr – jeg ved, at mit kompagni er bestemt som offer. Jeg har taget afsked med livet. Ingen spor efter dødsangst sidder i mig, men en dyb alvor, der har gjort alt det rigtige.

Jeg føler, at denne morgen bringer noget skæbnesvanger alvorligt med sig. Skæbnen hilser på.

Angreb

Få kilometer til højre for os begynder modstanderens stærke artilleriild. En landsby bliver jævnet.

Der har vi det – Foran os brøler den fjendtlige artillerifront op. Granater komme hylende.

Ned med hovedet! Alle trykker sig nede i sit hul og venter. Ilden ligger udmærket. En tung klump rammer mig på hovedet. Rundt om os ryster og bæver jorden. En eller anden råber skrigende op.

Brutal rysten, brag, svovlholdige røgfaner. Jeg lader lypistolen med spærreilds-patroner og spænder hanen. Bidende lugt.

Hvordan mon det bliver med vores artilleri? Mange våben er taget af fjenden. I morges gik vi forbi forladte tyske kanoner.

Hvad laver mine maskingeværer? Vores tynde infanterilinje standser ingen alvorlig angreb. Hvor mange lever stadig i kompagniet?

Jorden falder ned ad ryggen på mig. Mit gevær er snart begravet.

Så hører trommeilden op. Vi springer op og stirre ned i røgskyerne.

Jeg retter signalpistolen opad og skyder spærreildskuglen. Endnu en. Endnu en –

Den forløsende spærreild udebliver.

Der – En bred skyttekæde af amerikanere. Flade tallerkenhjelme. Endnu 100 skridt. Jeg hiver geværet til kinden og afgiver det første skud.

Så falder hele skyttekæden på knæ eller kaster sig ned. En reagerer ikke mere. Mine folk skyder. Jeg kan se stærke forstrækninger rykke frem. Et dybt organiseret angreb er rettet mod os. Havde det været tyskere derovre, havde de ikke ladet sig standse af en tyng linje, da artilleriet ikke skyder. Den fjendtlige skyttekæde bliver liggende og skyder på os.

Hvor bliver artilleriet af? Hvor er mine maskingeværer? Formodentlig ødelagte eller begravede. I hvert fald uanvendelige.

Hundrede meter foran os ligger den amerikanske skyttekæde og overøser os med kraftig geværild. En underofficer ved siden af mig bliver ramt i den ene arm og falder stønnende tilbage i sit hul. Til venstre er vores linje allerede løbet over ende.

For hvert hoved hos os retter sig derovre fra 8 til 10 geværer. Ildoverlegenheden er på amerikansk side.

Hvis dog blot ét maskingevær ville virke!! Jeg venter forgæves på den fortrolige lyd af mine lette maskingeværer – omsonst – Og artilleriet forhindrer stadig ikke tilstrømningen af reserver. En svag ild ligger nu en kilometer bag stormkolonnerne.

Hvad hjælper det? Om så overmagten er nok så stor, vi værges os til sidse åndedræt. Der er ingen overgivelse.

Jeg sigter og skyder. Som hvepse suser kuglerne mig om hovedet og slår ned i jorden.

Fjenden rykker nærmere.

Et maskingevær skal fungere, ellers er vi fortabte. Og vi vil ikke lade os løber over ende af kakifarvede rekrutter, der endnu ikke endnu er frontsoldater.

Mange hoveder i mit kompagni er faldet fra. Det ene gevær efter det andet bliver tavst. Ilden bliver hele tiden svagere.

Jeg beslutter mig til det yderste. Jeg må til maskingeværet. Jeg spring op og styrter som en rasende mod højre. Jeg håber, lynhurtigt at nå det næste skyttehul. Men så rettes mange geværer mod mig. Som en haglbyge suser det omkring mig. Et slag, som af en tung bjælke, rammer mig i venstre side. Vilde tanker går gennem mit hoved: Det er døden, far, mor, kone, kompagni, gud –

Løbet over ende

Jeg faldt i tankerne i et dybt hul. Der lød en summen i mine øre og blev tavs. Jeg styrtede om, og vidste om intet mere. -

Jeg vågnede op med en brændende smerte i ryggen, Jeg lå i en blodpøl.

En tysk soldat uden våben og med hænderne oppe styrtede i retning af fjenden. Amerikanske maskingeværgrupper rykker frem. Helt ukrigsmæssig i tætte kolonner. Få meter forbi mig trækker de brune kakiuniformer. Ansigterne viser alle højspænding, ansigter på soldater, der går gennem deres ilddåb. En amerikaner ser mig og peger i min retning.

»Captain, there is a German officer«.

Hele gruppen kikker spændt på mig, som de går forbi. Jeg er formentlig den første tyske officer, de har set.

Den amerikanske kaptajn giver en kort kommando. En amerikaner træder ud af kolonnen og kommer hen mod mig med hævet bajonet.

»Forbi«, tænker jeg og lukker et øjeblik øjnene. jeg følger en spids mod mit bryst, alt i mig kramper sig sammen, jeg venter – men jeg kan ikke mærke bajonetten trænge ind. Amerikaneren ser ængstelig på mig. Han er ny ved fronten. Han knæler. Bajonetspidsen hviler tungt mod mit hjerte. Min vogter har fingeren på aftrækkeren.

Jeg taler engelsk til den amerikanske soldat. Der løber et forsonligt udtryk over hans ansigt efter hidtil med had havde set på mig. Trykket fra bajonetten blev mindre. Fingeren på aftrækkeren forsvinder.

Jeg tror stadig, at jeg er fortabt; for jeg må jo forbløde. Og så rygraden. Indtil nu havde jeg ligget ubevægelig. Kan jeg overhovedet forsæt bevæge mig? Jeg takker min gud, da jeg nærmer at jeg stadig kan rette mig, så ryggen er altså ikke ødelagt.

Svagt kommer forhåbningen tilbage –

Fra bakkestillingen bag os lyder knitren fra tyske maskingeværer. Posten rykker sig sammen. Søger hurtig dækning. Ellers er vi fortabte. Med utrolig anstrengelse drejer jeg mig til siden og ruller ned i et af vore skyttehuller. Amerikaneren følger efter. Såret går så ondt, at jeg må bide tænderne sammen for ikke at skribe op.

Maskingeværilden fejrer hen over vores hul. Amerikaneren kryber bange sammen. Jeg beder ham, forbinde mig, og viser ham den lille forbindepakke. Han er imidlertid i begyndelsen så hårdt medtaget af beskydningen, at han tankeløst lægger pakken i lommen.

Endnu engang ligger jeg i mit blod. –

Amerikaneren opdager ved siden af mig en tom cigaretpakke med billede af kejseren, og slår den i stykker med geværkolben.

Så tager han mit seletøj af og tager min pistol til sig, efter at han have lavet et prøveskud i luften. Mit fotografiapparat tog han også. Mit dejlige kompas forsvandt i hans lomme – og han tænker ikke på at forbinde mig.

Mit kompagni! – Hvem lever endnu? Hvem er såret? Hvor mange er taget til fange? – Men vi havde været så længe buffer, at højdestillingen bag os kunne fastholdes; for på ilden kan jeg høre, at offensiven er bragt til standsning. Vores ofre havde ikke være forgæves.

Jeg forestillede mig, hvordan meldingernes gang var bag vores linje. Var vores artilleri klar over forløbet af den nye linje? Var der stadig nævneværdig artilleri? Jeg fortalte amerikaneren, at vi snart måtte forvente tysk artilleri. Forbløffet så han på mig. Hana er en omkring 23-25-årig knægt med et udtryksløst ansigt. Nu blev hele hans krop ramt af angst.

Skarpt hyl, Kraftig nedslag. Tysk artilleri, der forventede, at amerikanerne sat i vore gamle stillinger, og lagde derfor den tidligere linje under beskydning. En tung granat slog ned knap 7-8 meter ved siden af vores hul, så en rystelse gik gennem jorden. Amerikaneren blev ramt af en jordklump. Vanvittig af angst stirrede han på mig. Så spurgte han mig, om tyskerne også fortsat ville skyde med sådanne tunge granater. Da jeg gav ham mit svar, at det kunne fortsætte sådan i dagevis - krig var jo engang det vanskeligste problem for mænd, så nykommeren forbløffet på mig. Da ilden et øjeblik ophørte, fortalte han mig, at han ikke var bange. Han havde i barerne i New York allerede deltaget i skyderier og slagsmål, men det var jo børneleg i forhold til krig. Han havde også mod.

Bum, wamm! – igen hylere tunge granater rundt om os. Amerikanerne tog de første skridt til at skjule sin angst. Han forsøgte at beherske sine ansigtsudtryk, men hans fingre rystede.

»Vi er begge døds kandidater« sagde jeg til ham. Han kastede et skævt blik og undrede sig over, hvor rolig jeg var – bortset fra smerterne, som gjorde enhver bevægelse uudholdelig.

Bum! Igen slog en granat ned. Dertil kom, at maskingeværild igen vejede hen over vores hul (omkring 1,70 meter lang og 0,50 meter bred). Så så jeg amerikaneren, som i civil må have været en temmelig hård person,

folde hænderne og begynde at bede. Han pressede hovedet mod den beskyttende jord, som var det hans store mor. Følelsen af helligdom, helligdom under dødsbuen af hylende granater, trængte ind i mit hjerte, indtil jeg igen blev opfyldt af smerter.

Bum! – Jorden rystede. Jord fløj om hovederne på mig.

Amerikaneren sprang op og styrtede derfra gennem kornmarkerne. Jeg ligger hårdt såret uden at være forbundet alene bag den fjendtlige front.

På bunden af hullet ligger et tæppe halvt begravet af jord. Det er fugtigt af blod og klæber, når jeg bevæger mig. Sommerfugle lokkes til at lugten af blod og summer omkring mig. Jeg vinker dem væk, men jeg bliver stadig mere træt og mat. Til sidst faldt jeg i søvn. Kun når tyske granater slår ned meget tæt på, åbner jeg øjnene halvt bevidstløs, og falder er anstrengelserne de sidste dage igen i en dødelig søvn ...

Selvom regimentet gennem tabene ved 2. og 10. Kompanie og ved 1. MG-Kompanie i de første morgentimer, allerede var stærkt svækket, blev der i de enkelte kampberetninger fra 21. juli, fremhævet »alle kompagniers, minekastere og signaldelingers eksemplariske adfærd«. Modangreb i et ugunstigt terræn bevokset af et tæt krat og op ad en skråning, bragte en modstander til standsning, der hidtil var trængt frem uden at møde modstand. En redelig andel i at den farlige situation her blev reddet, havde Reserve-Pionier-Kompanie 46, en deling fra Oberlt. Königs batteri og ledsagebatteriet fra Res.Feld.Artl.Regts. 46, 1. og 3. Batterie. Sidstnævnte ødelagde tre angribende kampvogne, og tog det angribende infanteri under direkte ild. Først da fjenden stod umiddelbart foran kanonerne, blev de gjort ubrugelige. En anden kanon blev ødelagt af en fuldræffer under frigørelse fra stilling.

Den 22. juli omkring kl. 5 om morgenen var alle tre bataljoner nået frem til Dhizy, hvor den efter de forudgående strabadser fandt meget utilstrækkelig underbringelse i en stor hule. III. Bataillon blev for en dels vedkommende underbragt i bivouak. Af resterne af regimentet, hvor hvert kompagni kun bestod af 25-30 mand, blev der formeret en »kampbataljon« på tre kompagnier, tilsvarende de tre bataljoner. Hptm. Malmede overtog kommandoen over denne bataljon. Først fik kompagnierne nogle få timer hvil, anvendt til søvn, rengøring, soignering og konstatering af tab. Fra den nærliggende front kunne trommeild tydeligt høres. En fornyet indsættelse kunne så meget nær. Allerede den 23. juli blev regimentet alarmeret og rykkede ind i en optagestilling, efter af »Detachment Wilck« var formeret af Regiment 214 og 21, Res.Pi.Komp. 46, 6/Pi. 18 og MW-Kompanie 246. Den fik til opgave at sikre højderne ved Ambries og udsende patruljer. Da imidlertid stillingsdivisionen kunne afvise de fjendtlige angreb, kom det ikke mere til indsættelse. Marchberedskabet blev ikke desto mindre fastholdt.

Den 24. juli om aftenen blev kompagnierne sat i march mod Moussy, hvortil de ankom om morgenen den 25. Underbringelsen i barakker, dækninger og jordhuller var meget middelmådig. Næste dag fortsatte marchen til St. Erme over Chemin des Dames øst for Stätten, hvor regimentet ved årsskiftet med succes havde kæmpet.

Den 25. juli blev divisionen tildelt endnu en udmærkelse. Kronprinsen lod gennem AOK 7, Generaloberst v. Boehn, sin anerkendelse formidle til enhederne, der gennem hårde kampe og et skridtvis sejt forvar, havde gennemført de befalede forskydninger i fuld orden.

Efter den fortsatte march den 27. juli til Lappion og Voncourt fandt kompagnierne endeligt udmærkede kvarterer, men kun for én nat. Allerede næste dag var regimentet igen på march til Le Thour. Den 29. juli marcherede I. Bataillon til St. Remy, mens regimentsstab, II. og III. Bataillon forskød til Taubert-lejren, 1 km længere mod syd.

Den 30. juli var den længe håbede første hviledag efter hårde kampe og anstrengende marchdage. Dele af regimentet kunne – for første gang siden april – afluses i Tagnon. Indberetninger fra bataljonsførere og sundheds-oversigt fra regimentslægen fastslog overensstemmende, at dage i hvil var ubetinget nødvendige for at enhederne kunne komme sig og blive i stand til at løse nye opgaver. Efter divisionsbefalingen fra 28. juli var divisionen nu reserve for den højeste hærledelse, og til hvil og uddannelse underlagt Gruppe Lindquist. Der forventedes et længere ophold i de nu nåede kvarterer. Alligevel kom allerede sidst på aftenen på første hviledag, et direktiv fra O.H.L., der meddelte opløsningen af 46. Reserve-Division. Dette afgørende dokument, der satte en ende på Reserve-Infanterie-Regiment 215, skal her gengives i dens væsentligste dele:

**Chef for felthærens Generalstab IC nr. 92945 op. fra 27. 7. 18.
Gennem officer**

4. Ersatz-Division bringes på fuld styrke gennem sammenlægning med 46. Res.Div.
46. Reserve-Division opløses. Bekræftelse fra krigsministeriet følger.

I enkeltheder befales:

- 1) Sammenlægningen af begge divisioner ledes af kommandøren for 4. Ers.Div.
- 2) Divisionsstab 46. RD opløses efter endt opløsning af denne division

- 3) Af Res.Inf.RFegt. 214 og 215 af 46. RD skal under varetagelse af traditioner og tidligere tilhørsforhold som opstillede samlede enheder (bataljoner, kompagnier, MG-kompagnier) og indføres i 4. Ers.Div. Det skal ligeledes undersøges, om dannelsen af et regiment af 46 RD, og dermed opløsning af et regiment af 4. Ers.Div., er formålstjenlig. Nærmere forslag skal af kommandør 4. Ers.Div. snarligt forelægges O.H.L. Under sammenlægning må en bataljonsstyrke på 700 mand ikke overskrides ...
RIR 216 forbliver til disposition for OHL til en division, der udpeges.
De gennem opløsning frigjorte tre Inf.Regimentsstabe bliver bestående. Efter opløsning af deres regimenter skal de stille i Charleville til disposition for OHL.
- 4) Res.Feld-Artl.Regt. 46 tilgår Heeresfeldartillerie og forskyder til opfriskning til feltartilleriets øvelsesplads Ciney ved Namur ...
- 7) Pionier-Bataillonsstab 346, 6. Kompanie, Pionier-Bataillon 18, Reserve-Pionier-Kompanie 46 og Handscheinwerfer-trupp 96 forskyder til opfriskning til Jeumont.
- 8) Styrke og placering af M.W.Kompanie 216 meddeles OHL. Yderligere befaling tilgår.
- 9) Divisions Fernsprech-Abteilung 446 og Divisions-Funk-Abteilung 63 forskyder til Nachrichten-øvelsesområde Namur til disposition for chefen for signaltjenesten.
- 11) Feldrekruten-depot 46. RD skal, foruden de til RIR 216 hørende officerer og mandskab, overføres til 4. Ers.Div.
- 14) Nyopstilling af 4. Ers.Div. efter ovenstående direktiv skal gennemføres hurtigst mulig og dens afslutning meddeles OHL.

E.B.

(Sign. Ludendorff)

Allerede den følgende dag bestemt et nyt direktiv fra OHL, at RIR 214 skulle bestå, og opstille to bataljoner. Som III. Bataillon skulle en bataljon fra den opløste RIR 215 tilgå.

En yderligere befaling fastsatte, at I. Bataillon fordeltes på II. og III, og at II. Bataillon under Major v. Klösterlein overgik til RIR 362, mens III. Bataillon under dens mangeårige kommandør, Hptm. v. Puttkamer overgik til RIR 214. Den hidtidige kommandør for RIR 215, Major Wilck, overtog kommandoen over RIR 214.

Den 1. august inspicerede divisoinskommandør Generalmajor v. Held de nyopstillede bataljoner i skovkanten nord for kommandanturet for Taubert-lejren, og tog afsked med følgende divisionsbefaling:

Ia Nr. 1559/18 Div. Stabskvarter 1.8.18

Udnævnt til kommandør for 17. Inf.Div råber jeg et hjerteligt lev vel til alle officerer, underofficerer og mandskab ved 46. Res.Div. Med alle medlemmer af divisionen beklager jeg dybt, at krigens nødvendigheder har tvunget en opløsning af divisionen, de i så mange kampe har bevist sit værd.

Jeg er overbevist om, at alle medlemmerne af 46. Res.Div, som jeg, vil bevare et varmt minde, og at I, hvorhen end krigen vil sende jer, også i fremtiden gennem jeres forhold vil bringe den ære.

Regimentet samlede afgang i juli 1918 af døde, sårede, savnede og syge, beløb sig til 580 mand. Af tidligere sårede og erstatningspersonel tilgik 15 officerer og 422 underofficerer og mandskab, i alt 437 personer. Dens styrke den 31. juli 1918 var 73 officerer, 1.761 underofficerer og mandskab. Blandt de savnede var Lt.d.R. Bruns 1. Kompanie og Lt.d.R. Möller 2. Kompanie. Navne på de i juli faldne og af deres sår døde på lazaret, var:

1. Kompanie: Alwin Nitzschke, Wilh. Sander, Hugo Schmidt.
2. Kompanie: Hugo Berndt, Wilh. Brinkmann, Albert Graf, Aug. Hinz, Ufffz. Detlev Jacobs, Fritz Meyer, Gefr. Wilh. Rumpf, Vzfldw. Franz Sikora, Wilh. Weyerstall, Gust. Wieland, Mich. Zielinski.
3. Kompanie: Ufffz. Walter Lübbert, Gust. Lentser, Henr. Schmidt II.
1. MG-Kompanie: Vzfldw. Johs. Baars, Hans Bartels, Michael Ciesielsky, Otto Geuthe, Johs. Martin, Aug. Morgenroth, Max Mumm, Gefr. Erwin Peters, Reinhard Rech, Peter Rathmann, Sergt. Paul Schnarchendorf, Fritz Steinkemper.
6. Kompanie: Gefr. Peter Assler, Ufffz. Ludw. Gebler, Gefr. Josef Höll, Gefr. Emil Konrad, Gust. Lindemann, Leutn. Otto Mau, Aug. Schmidt, Krankentr. Diedr. Wöbse.
7. Kompanie: Lt.d.R. Martin Mark, Gefr. Wilh. Schellhorn, Paul Scholle, Gefr. Paul Warning II.
2. MG-Kompanie: Gefr. Max Straube.
9. Kompanie: Ufffz. Ernst Ludewig, Friedr. Theilig.
10. Kompanie: Aug. Eggert, Gefr. Anton Hemmer, Hugo Kauzmann, Joh. Kähler, Lt.d.R. Otto Minte, Ufffz. Karl Rathfack, Franz Skozyvinski, Leo Schulz, Severin Steinmetz, Gefr. Wilh. Strobel, Wilh. Albrich, Michael Witrzczak, Gefr. Aug. Wichmann.
11. Kompanie: Heinr. Anson, Gefr. Anton Mack, Gefr. Karl Schlünzen.
12. Kompanie: Otto Bau, Wilh. Gatzemeyer, Johann Schnatmann, Art. Zellmer
- III. MG-Kompanie: Kurt Deckler, Johann Frakowiak, Josef Haus, Hans Graaf, Stanisaus Leitke, Wilh. Lukmann, Gefr. Karl Ab. Mente, Gefr. Friedr. Michaels, Heinr. Seidelmann, Ufffz. Johann Schute.

De beordrede nyopstillinger trådte straks i kraft, og allerede den 2. august rykkede bataljonerne v. Klöstgerlein og v. Puttkamer ud til deres fremtidige regimenter. Regimentsstab 215 forblev for øjeblikket i Taubert-lejren til behandling af de løbende forretninger, og forskød den 12. august til Rethel, efter at også Lt. Deppe, efter at være kommet sig fra sine sår ved Porte-Ferme, var tilgået.

Vores krigsoplevelser under nummeret »215« havde på den måde fundet sin afslutning. I de kommende måneder skulle de overlevende deltage i kampene frem til våbenstilstanden under numrene »214« og »362«.

I det hidtidige RIR 214 var der ligeledes sket indgribende ændringer. Dens III. Bataillon var opløst og begge de to øvrige opfyldt. Regimentshistorien for RIR 214 skriver herom: »I. og II. Bataillon 214 forblev under deres hidtidige velprøvede kommando, I. under Hptm. Pagenstecher, II. under Hptm. Schütt (der tidligere længe havde tilhørt RIR 215). Som III. Bataillon trådte, ikke mindre traditionsrig som Bataillon Pagenstecher, en bataljon Puttkamer. Den høje militære standard, Hptm. v. Puttkamer havde plantet i sin bataljon, forblev også det nye III/214 vartegn.«

4. Ersatz-Division, hvortil IR 362 og RIR 214 tilhørte, stod under kommando af Generalleutnant Bronsart v. Schellenforf, mens Oberst Scheffer førte 8. Ers.Brigade. Divisionens tredje regiment var IR 360.

Stillingsbesættelse 31. juli 1918:

Regimentsstab:

Kommandør: Major Wilck, stedfortræder Hptm. Malmede, Lt.d.R. Willers
 Adjutant: Lt. Schmidt.
 MG-Officer: Offz.St. Behnke
 Ordonnansofficer: Offz.St. Algermissen
 Fører for store bagage: ?

II. Bataillon:

Kommandør: Major v. Klösterlein
 Adjutant: Lt.d.R. Körner
 Signalofficer: Lt.d.R. Rickmers
 Forplejningsofficer: Lt.d.L. Schreck
 Bataljonslæge: Unterarzt Koch og Berndt
 Intendant: Unterzahmeister Weber
 Kompagniførere: Lt.d.R. Heinze, Friese, Reinken, Wohms
 Lt.d.R. Carl, Polchow, Weber, Hinrichsen, Engel, Hübbe, Lt.d.L. Frerk Meyer
 MG-Kompanie: Lt.d.R. Hagemann
 Lt.d.R. WSarmvoldt, Krösche, Hansen (afgivet brigadestab), Offz.St. RFaddatz, Hessler

III. Bataillon:

Kommandør: Hptm. v. Puttkamer,
 Adjutant: Lt. Ahrenkiel
 Signalofficer: Lt.d.R. Kracke
 Forplejningsofficer: Offz.St. Schlott
 Bataljonslæge: Stabsarzt Danielsen
 Intendant: Hilfszahlmeister Grambart
 Kompagniførere: Lt.d.R. Lang, Pierau, Warnecke, Peinemann
 Lt.d.R. Bönniger, Schlachta, Fellmer, Baute, Hockauff, Lochtge, Crull, Offz.St. Beckmann, Banasch, Danowski, Simon, Koch, Grotjahn, Sohrwide, Reeck, Hinz.

MG-Kompanie: Lt.d.R. Engelmann

Lt.d.R. Brandes, Feldw.Lt. Ludwig, Offz.St. Dallmann.

Kapitel XXVI

215 ved R.I.R. 214 og I.R. 362 indtil våbenstilstand og hjemkomst ¹⁾

Efter reorganiseringen af RIR 214 i dens nuværende form, blev enhederne tildelt nogle få ugers velfortjent hvil. Gentagende skift af kvarterer afbrød dagene, der var optaget af inspektioner, istandsættelser, badning, aflusning og eksercits. Den 13. august blev bataljonerne indladet i Rethel og transporteret til Ostricourt (10 km nord for Douai) og Moncheaux (III. Bataillon), et hidtil af os fuldstændig ukendt område. Vi var indgrebsenhed for XL. Reservekorps. Frem til 23. august forblev regimentet her, forstyrret af talrige alarmer, og hele tiden på spring til øjeblikkelig indsættelse.

Natten til 25. august rykkede regimentet til Beaumont vest for Douai, så til Guy og den 28. august til Saudemont. Dermed var stedet for den næste voldsomme og tabsgivende indsats nået: kamprummet omkring Dury og Eterpigny nord for den store vej Arras – Cambrai. Arras, en skøn gammel fransk by med et herligt rådhus og de berømte store og lille markedsplads, lå under krigen snublende nær vore linjer, og dog alligevel utilnærmelig som Ypres. I dag er den genopført i sin oprindelige form. Byen Arras er for os særlig vigtig, da der umiddelbart foran dens porte ligger to store tyske soldaterkirkegårde: Maison Blanche ved Neuville-St. Vaast (8 km fra Arras på vejen mod Loretto-højderne), den største tyske gravplads i Frankrig og i dag adopteret af vores unge værnemagt; og soldaterkirkegården i forstanden til Arras, i St. Laurent-Blangy, med den største kammeratgrav, hvor ifølge en stor bronzetavle hviler mere end »22.500 ukendte tyske soldater fra alle dele af riget«.

Efter kraftig trommeild angreb englænderne den 25. august om eftermiddagen fra Vis-en-Artois, men I. og II. Battalion blev ikke i første omgang indsat. Først den 29. august ved middagstid kom det så vidt. III. Bataillon var reserve i Wotan-stillingen.

Under englændernes fornyede angreb den 30. august gik Eterpigny tabt. I. Bataillon led store tab og III. blev trukket frem, så hele regimentet herefter var indsat i forreste linje. Lt. Brandes fra 3. MG-Kompanie blev hårdt såret. Begge dage bød på kraftig beskydning og gas. Alle var hele tiden parat til forsvar. Fjenden behøvede to dage til fornyet opmarch. Natten til den 2. september havde han afsluttet sine forberedelser. Tåge gjorde det lettere for ham. Kl. 0545 brød angrebet løs på begge sider af hovedvejen Arras – Cambrai. I. Bataillon blev overrasket af kampvogne. Dens kommandør, Hptm. Pagenstecher, som havde været ved Regiment 214 siden 1914, faldt under nærkamp. Efter 1½ times trommeild mod den forreste linje, nåede den fremlagte ildvalse til III. Bataillon i Wotan-stillingen. Der var ikke indløbet meldinger fra forreste linje ved III. Bataillon, og gennem tåge, os og røg fra trommeilden var der heller ikke observeret lyskugler, der anmodede om modstød. Pludseligt stod 8 kampvogne foran Bataillon Puttkamer. Det lykkedes 9, 12 og 3. MG-Kompanie at sætte 4 kampvogne ud af spillet. II. Bataillon blev i sin stilling ikke angrebet, og kunne derfor flankerende forhindre den store fare for et gennembrud af kampvogne fra Dury i retning af Lecluse. 3. MG-Kompanie under Lt. Engelmann havde sin store andel i forsvaret. Vizefeldwebel Uphoff, der ved det gamle 215 allerede i året 1916 havde modtaget Jernkorsets I. Klasse, anvendte sammen med en artillerist en kanon, og bragte de englændere, der var trængt ind i Dury, til standsning. Alle dele af Bataljon Puttkamer var involveret i hårde nærkampe for at forhindre englænderne i at komme ind i ryggen på bataljonen. Ordret skriver Regimentshistorie 214:

Nu beviste gammel prøvet ledelse sin værdi: Hptm. v. Puttkamer, den mangeårige kommandør III/215, greb med in adjutant Lt. Ahrenkiel, personligt ind i kampen. Han etablerede en standselinje ved at trække samtlige disponible MG, også fra IR 360 og 362, i en spærrestilling mod sydvest. Han brugte denne som udgangspunkt for et modstød, som han selv anførte mod lavningen, så englænderne i bunden kunne tages under direkte beskydning. Modstanderen led store tab og vendte sig hurtigt til fugt. I mellemtiden havde II. Bataillon igen skabt forbindelse til III. Bataillon ved at bue sin venstre fløj tilbage. Efter frembringelse af reserver, forsøgte fjenden igen omkring kl. 1030 at angribe, men blev bremset i vores ild.

Det omkring kl. 11 gennemførte den mod syd tilstødende 2. Garde-Reserve-Division et modangreb, der i en periode fordrev englænderne fra Dury, og skaffede vore enheder en følelig lettelse. Selvom også Dury senere

¹⁾ Vore kammeraters oplevelser ved RIR 214 er indgående behandlet i Regimentshistorie RIR 214, Kapitel VI. Afslutningen er skrevet af Dr. F.K. Krüger (offentliggjort 1933, eget forlag Officersforening RIR 214) Data i den efterfølgende korte fremstilling er hentet herfra.

En regimentshistorie om IR 362 foreligger endnu ikke. IR 362 kæmpede i samme afsnit som RIR 214.

igen måtte overlades til fjenden, var hans angrebskraft endegyldig brudt. Han gentog denne dag ikke på ny sit angreb. Stilheden den eftermiddag og om natten blev udnyttet til reorganisering af enhederne, forbedring af linjerne, supplering af ammunition og evakueringen af de sårede. Regimentets kommandostation blev flyttet til Lecluse

Dagens laurbær tilhørte III. Bataillon og Hptm. v. Puttkamers selvstændighed, drevet af store handlekraft og ansvarsfølelse. Var fjendens gennembrud ved Dury lykkedes, ville hele divisionen have været i risiko.

Ordren ved midnat om, i løbet af 1½ time at frigøre sig fra fjenden, blev gennemført i fuld ro og orden. Den 3. september tog fjenden de forladte stillinger under ild. De nye stillinger mellem Tortequenne og Hamel var allerede indtaget. I løbet af dagen blev regimentet afløst af 20. Inf.Div.

Der fulgte igen nogle dage af såkaldt ro bag fronten, der under hyppige skift af kvarterer blev anvendt til reorganisering af de decimerede bataljoner, der fra nu af kun bestod af tre kompagnier. Den 8. september blev Lt. Ahrenkiel regiments-adjutant. I hans sted trådte Lt. Mangel som adjutant ved III. Bataillon. Om eftermiddagen blev regimentet trukket til Seclin (12 km syd for Lille), hvor den natten til den 11. september afløste med II. Bataillon i forreste stilling langs la Bassée kanalen. I. Bataillon havde kun en gravstyrke på 54 mand og besatte en reserve-stilling foran Salomé. III. Bataillon afløste 12. september i beredskabet. Til nogen større kamphandlinger kom det ikke i de næste uger. Alligevel var anstrengelserne hos de talmæssigt og sundhedsmæssigt stærkt svækkede enheder på grund af den kraftige artilleriild og de daglige fjendtlige infanterifremstød, så betydelige, at Hptm. v. Puttkamer gentagende og indtrængende anmodede om afløsning af hans folk. Også regimentskommandøren, Major Wilck, rettede henvendelse til brigaden. Den 17. og 18. september var særligt hårde dage. »Før Hptm. v. Puttkamer presser på for afløsning, må der virkelig herske nød«, skriver Regimentshistorien 214.

Fra den 19. september skiftede RIR 214 stilling med IR 362 på den nordlige fløj af divisionen. Denne ombytning blev gennemført under konstant regn, og var afsluttet den 22. september. Den nye stilling betød imidlertid ingen lettelse for enhederne, da kampaktiviteten de følgende dage hele tiden tiltog. Den 25. september øgedes beskydningen til trommeild, fulgt af flere fjendtlige fremstød. Midlertidigt tabt terræn blev generobret i modstød. Den 27. september gentog de fjendtlige angreb sig langs hele regimentets linje. Støttepunkt »Depot-Kreuz« gik tabt. Efter et succesfuldt modangreb indtraf en kort roligere periode. Den 28. september blev der foretaget forbedringer til en generobring af »Depot-Kreuz«. Herunder faldt Lt. Hockauff fra Minenwerfer-Abteilung. Den næste dag blev »Depot-Kreuz« indtaget og 36 fanger indbragt. Men med stærke kræfter og overlegent ammunitionsforbrug lykkedes det fjenden den 30. september – denne gang endeligt – at tilbageerobre »Depot-Kreuz«.

Den 1. oktober blev en tilbagetrækning beordret til stillinger langs Deule-Kanalen, der vest for Lille går nord-syd. Dette var del af en planmæssig tilbagetrækning fra la Bassée-Kanalen til Schelde. Frigørelsen fra fjenden lykkedes uden at fjenden bemærkede det.

Dagene frem til den 14. oktober gik med vedvarende patruljekampe og med kampe i fortærrænet, og med en gentagende afløsning bataljonerne imellem. Natten til den 15. oktober fulgte yderligere tilbagetrækning af hovedmodstandslinjen til Wotan-stillingen langs kanalen fra Seclin til Bac-de-Wavrin. Den beordrede tilbagetrækning syd for Lille fortsatte til på højde med Tournai under konstante træfninger med den efterfølgende modstander. Efter den sidste bagtrop havde sluttet sig til 23. og 26. ID, trådte regimentet ud af kamplinjen. Den 25. oktober var en æresdag for Hptm. v. Puttkamer, da han denne dag i fulde fire år havde stået i spidsen for en og samme bataljon i forreste linje. En bataljonsappel forenede kompagnierne med deres kommandør.

Den 30. oktober mistede regimentet tre sårede på grund af fjernild. Også den følgende dag var kendetegnet af kraftig beskydning. Endnu engang blev der beordret marchberedskab.

Major Wilck havde den 5. oktober fået meddelt orlov og var blevet forsat til armeens officerer. Efter at Hptm. v. Puttkamer havde ført regimentet, overtog den 2. november Oberstlt. Zierold føringen. Denne dag blev regimentet indladet i Ronse og efter en kort transport nåede den Boussu på jernbanelinen Valenciennes – Mons.

Den 6. november indtog kompagnierne til deres sidste kamp, artilleribeskyttelsesstillingen langs vejen Quievrain – Bavai, og fortsatte herfra tilbagetrækningen under afløsning af de enkelte bataljoner. Den 9. november var Obourg øst for Mons nået. Herfra blev III. Bataillon – anset for særlig pålidelig – med lastbiler bragt til Waremme, 25 km vest for Liège, hvor de frem til 17. november udførte sikkerhedsopgaver.

Efter af I. og II. Bataillon om morgenen den 10. november havde hørt om Kejsarens abdikation, blev de med lastbil bragt til Gembloux. Her oplevede de den næste dag våbenstilstanden, som belgierne øjeblikkeligt fejrede med omfattende flagudsmykning i alle de allieredes farver.

Snart blev tilbagemarchen til Tyskland påbegyndt. II. Bataillon marcherede med regimentsmusikken den 19. november ind i Verviers. En dag senere nåede regimentet Riget ved den flagsmykkede, dengang endnu tyske Eupen, passerede Eifel og rykkede den 25. november ind i Köln, hvor den i 24 timer overtog vagttjenesten. Herefter fortsatte marchen, afbrudt af en hviledag 28. november, frem til den 2. december, hvor II. Bataillon nåede Allagen,

I. Bataillon Sichtigvor og III. Bataillon Mühlheim an der Möhne. Enkelte medlemmer af regimentet var allerede hjemsendt. Frem til den 14. december var regimentet yderligere udtyndet af fortsatte hjemsendelser. Heste og overskydende vogne blev solgt. Efter lang tids centen begyndte den 18. december turen hjem under kommando af Hptm. v. Puttkamer over Osnabrück – Lübeck til Rostock, som blev nået den følgende aften. Oberst v. Dobschütz, den mangeårige kommandør for RIR 214 afventede sit gamle regiment på banegården, ledsaget af medlemmer af Ersatz-Bataillon 90. Næste morgen begyndte hjemsendelserne. En planlagt officiel fest med middag måtte aflyses, da soldaterne afviste at tilbringe den sidste sammenkomst under røde faner. Som erstatning blev der afholdt en afskedsfest om aftenen kl. 19 i Gehlsdorf, uden røde faner.

215's tilbagemarch under RIR 214 skildres af Walter Baasch, Eckernförde:

Allemands caputt!

Ti franske piger sang det, ti grinende piger. De gik arm i arm og drog overmodigt langs kompagniet. De brugte hele gaden.

Det var noget af en nyhed! *Allemands caputt! Allemands caputt!* Det syntes ikke ondt ment, vi lod den grine, og mange grinede med.

Vi kom fra Douai, fra et hårdt kampvognsslag. Havde endnu engang budt fjenden stop. Så gik det tilbage. *Allemands caputt!* – Hvad kender pigerne til vores kamp, til vores lidelser der fremme?

Skrigende støder de på hinanden, danser som bølger foran boven af et skib frem mod de fast marcherede kompagnier. *Allemands caputt! Grin og skrig.*

For sidste gang lå vi der i fast form foran la Bassée, den store ruinby, hvor kamplarmen aldrig helt forsvandt. I oktober veg hele fronten tilbage for hele den overmægtige fjendehånd.

Tilbage, tilbage.

Den tyske hær var blevet slap, blødende fra tusinder af sår. Tilbage til Schelde!

Ved Tournai frigjorde vi os endeligt fra fronten. Nye enheder holdt vagten langs floden. Det vil ikke vare længe, så vil granater også her slå ned i husrækkerne, og igen vil kvinder og børn ryste i deres kældre.

Allemands caputt! Nu ved vi det også. Det var ikke blot tilbage, det går mod enden. De hårdtprøvede sjæle, selv den tapreste, kan ikke længere gøre sig hård, vil ikke længere bringe ofre. Hvem vil da nu nytteløst ofre sit liv?

Og dog – endnu én gang må det ske. Valenciennes – fastholde Herman-stillingen! Igen hører vi granaterne suse, hører den modbydelige lyd af susende sprængstykker og maskingeværernes raslen – en sidste gang.

Efter nogle få dage står vi marchparate på vejen – hvorhen? Det bliver kendt, at etapetropper i store skarer har forladt Belgien. Vi skal erstatte dem, skal bevogte jernbanerne – Sådan må det være! Vi marcherer, hører om mytterier blandt matroser i Kiel, hører - »revolution«. Vi går mod øst, gennem et uberørt, fredeligt land. Og når aftenen kommer, synker vi trætter om på vore lejer.

Den 11. november fortsætter ilmarchen – 50 kilometer. Pause på gaderne i den lille by Nivelles. Det bliver bekendtgjort:

Præcist kl. 12 middag tier kanonerne mellem havet og Schweiz. *Våbenstilstand.*

Er det til at begribe? Ikke et skud mere? Efter fire års død og fordærv – nu endelig fred? Vi ser alle igen vores hjemstavn, vender hjem til kone og børn, til far og mor. Vi får lov at leve! – Fra trætte skulder falder tunge byrder. Overalt samles grupper – de gamle kammerater fra slagene, de taler ikke ret meget, og ingen synes at være rigtig glade.

Det er som om en bjergvæg, stor og mørk – langsomt og lydløst forsvinder fra os. Den gamle tid, grusom og storslået på samme tid, forsvinder. Vi følger stadig dens påvirkning, men minut for minut svinder den hen. Vi står alene i den dæmrende forståelse – fri!!!

Træd an! Fremad march! 50 km med tung oppakning begynder og tære på de dårligt ernærede, tilbageryk-kende soldater. Hvem vil ikke gerne kaste det hele fra sig? Mangen en tung stålhelmet flyver ned i grøfterne.

Endeligt omkring kl. 16 når vi vores mål – byen Gembloux. Pokkers – sort-gul-rød – belgiernes sejrspaner hænger i hundredvis langs alle byens gader. Den gamle fjende by griner af os.

Og vi kan kun holde ud og bære det!

Dag for dag marcherer vi videre meget tidligt på morgenen, nåede Chatre, den 14. Bomal. Langs vejene, der fører mod øst, marcherer tyske regiment, kører tunge kanoner, feltartilleri, endeløse vognkolonner i retning af Tyskland. Hver eneste vejstrækning og hver eneste dagsmål er omhyggelig beregnet. Den uhyre tyske krigshær marcherede i absolut orden, som engang i fjendeland, nu på vej tilbage mod øst. Vi var ikke de første i den lange kæde, og bag os marcherede regiment efter regiment, drevet fremad i et forbitret tempo – fulgt i afstand af kun en dagsmarch af en sejrskrukken fjende. Alle følte sig som del af et kæmpe urværk. Ve os, hvis på en eller anden måde den gamle disciplin skulle svigte. Kun pligten var fortsat gældende.

Og alligevel – vi oplevede et eksempel på uorden. Det var pionerer, en lille gruppe uden kontakt til en større formation, og derfor på egen hånd. For vore øjne afsatte de deres fører. En bonde måtte stille hest og vogn. Tornystrene røg op, og videre gik det. For os var det ubegribelig. Også lastbiler med røde faner kørte tomme forbi. Hvor tit havde vi ikke kørt med sådanne i hårdest nød mod fronten.

Om aftenen i Bomal var der fyrværkeri – de sidste krigsraketter røg harmløs op i den dunkle nat. En ejendommeligt afslutning på krigen.

Næste dag nåede vi hundetrætte frem til Villeres-les-Peupliers. Regimentets sidste kommandør, Oberstleutnant Hirsch, stod ved siden af vejen på en lille bakke sammen med sin adjutant. Alle strammede sig endnu engang sammen og passede i stram march. Lidt derfra stod belgiere, halvt generet, halvt skadefro. De havde alt grund til at forbavses over en sådan kraft og orden. Gudskelov var det ingen flugt!

Den 17. november var der marchpause på bakkerne ved Jemeppe. Som et lyn forplantede sig rygtet: »til højre på jernbanen – to godsvogne med kunstig honning!« - det medførte en storm.

Snart trak vi ned i Maas-dalen. Alle øjne blev fanget af den sølvglinsende brede strøm. »Fra Maas til Memel« - vores gamle kære nationalmelodi kom blev mange på sinde.

Kvarter i Jemeppe. Gik en tur om eftermiddagen. Hørte om en rhinfærge, om rhinskvin og om moselvin, herlige sager. Fandt et stort skib ved kaj. Her gik det muntert til. Kasse efter kasse, fyldt med moselvin, rhinskvin. Man brød kasserne op og alle slæbte afsted med alt, hvad de kunne bære. Feltflasker blev fyldte. Mange propper sprang.

Om aftenen havde vi kvarter på en skole. En ordonnans kom tordnende beruset hjem; skreg, at han ville skyde adjutanten og fumlede vildt rundt med en revolver. Vi måtte stoppe ham, uanset prisen. Våbnet fløj i en stor bue, et skarpt knald – og så stilhed. Så havde vi let spil! Fanden, det kunne let være været gået galt! – Moselvin – Rhinskvin! Natten lod alt glemme, han havde jo altid været en god mand, ordonnansen.

Morgentågen dækkede Maas. Vi kom gennem Seraing, igen masser af fjendens faner. Det generede os, at vi så glædesløs måtte drage afsted. Havde vi ikke kæmpet med ære, sejret i hundrede træfninger? – Kun overmagten havde overmandet os – ikke sværdet!

Vi udsmykkede heste og vogne med grønt løv, og snart fortsatte kompagnierne fremad med store faner – Sort-hvid-rød. Trodsige, men retfærdig trak de gennem et hav af fjendtlige farver hele tiden nærmere Tyskland. Ved Tilff nåede vi den skønne dal langs Ourthe. Den lange, farverige styrke buldrede over jernbroen til den anden bred.

Endeligt den 19. november nåede vi grænsebyen Verviers. I morgen endeligt – på tysk område - hurra! Vi havde gudskelov indtil nu haft tørre veje, men nu ved indmarch i byen regnede det i stride strømme, så også de belgiske flag hang triste i november vejret.

I treer kolonne gik vi gennem gaderne, mens vi søgte kvarterer. så kom en lille mand ud og inviterede os til at bo hos ham. Han og konen var tyske, født i Aachen. De gode folk gjorde alt, for at beværte os. De var selv rystet over Tysklands skæbne. Det var beundringsværdigt modigt af den gamle, at han på dette tidspunkt inviterede os. Husets søn, derimod, bar belgisk uniform som del af borgerværnet. Grænselandets tragedie.

På gaden mødte vi efterfølgende vores postgefreiter Lampe. Han så forfærdelig ud, influenza – høj feber. »Gode gud, skaft mig en seng et eller andet sted. Jeg kan ikke mere!« Også denne blev optaget af de to fra Aachen og plejet af dem, så godt det var muligt. Vi takker jer, I brave tyskere!

Næste morgen pakkede vi den syge ind i en gammel kaleche fra bagagen. Under alle omstændigheder måtte han med os over grænsen og et eller andet sted på lazaret. Den 20. november bragte os endeligt på tysk jord. Hjerterne slog friere, som vi så Eupen. Den første tyske by. Endeligt tyske flag, endeligt landsmænd med frie, åbne hjerter. Konerne rakte os saft og mælk under passagen, tegn på hengivenhed fra længst glemte øvelsestid herhjemme.

Dagens mål var Raeren. Kort før indgangen stødte vore marchkolonner sammen med en parallel marcherede kolonne af artilleri og bagage. Det blev livsfarlig. Ingen ville lade sig skille fra manden foran. Hjul ved hjul fortsatte alle. Eder lød her og der. Ordre og kontraordre.

Postkontoret i Raeren fik travlt. Telegrammer blev sendt hjem: på tysk jord, sund og munter.

Dagene derefter skinnede solen på de stejle veje i Eifel. De arme, udmarvede heste var ved at bryde sammen. Så greb folkene til hjul og trak de tungt pakkede vogne frem med lange tove.

Hürtgen, den herlige landsby med skov omkring. Her blev der endeligt gives os en velfortjent hviledag. Den næste – Kreuzau – var festligt smykket med faner. Ungdommen var opstillet langs gaderne for at modtage os. Drengene og pigerne med strålende ansigter svingede begejstret med små flag og råbte Hurra! Det fik os hårde fyre til at få tårer i øjnene.

Videre gik det gennem plejet tysk land indtil vi i det fjerne kunne se Köln og de mægtige tårne af den hellige domkirke.

Den 25. november stod vi for porten til denne by. Vore hjerter slog hurtigere og højere i glædelig forventning, som vi trådte an til indmarch i ulastelig orden. Der var slået æresport: »Ubesejret vender I hjem. Velkommen!«

Og snart lød ekkoet fra den mægtige rytme af preussisk march gennem den berømte gamle Rhin by. Vinduer blev revet op, vinket med flag, glade øjne. Det byens sjæle kom os jublende i møde. En bred storm af jublende mennesker fulgte vores indtog.

Vi var stolte, det vil ingen fornægte!

Et sted på anden sal stod ved et åbent vindue en gammel mand med et langt hvidt skæg. Hans hjerte flød næsten over. Med begge arme slog han takt til den klingende march. Spontan blev han af vores kompagni hilst med et rungende hurra.

Det lød fra hundrede rå mandsstruber som en dybt bevægende og rystende tak fra frontsoldaten for den lange tids mangler.

Denne stund var stor! Opfyldelse af en længsel, født af bitter nød i skyttegrave og granatkratere. Kort for den store Dom svingede vi til højre, mødte en anden marchkolonne og fortsatte sammen, blomstersmykkede kanoner, ryttere og fodfolk. Råb og vinken frem og tilbage. Sammen nærmede vi os broen over Rhinen, smykket med store flag.

Vores regiment: skulder ved skulder de gamle nummer 214, båret af de krigsfrivillige fra første Flandern tid, af kæmpere på Somme, Chemin des Dames, Verdun – båret med ære overalt.

Kompagni efter kompagni passerede i stram march, første, anden. Forrest fører til hest, faner vejer. Tredje, fjerde. Vogne buldrer, anden bataljon rykker frem – tredje følger – gamle kammerater! Rester af det opløste Regiment 215, knust på den sorte dag ved Soissons. På skuldrene overalt det gamle nummer.

Foran Langemarck faldt de første fra deres rækker, »Deutschland, Deutschland über alles« på de unge læber. Tre tusinde vendte ikke mere hjem, tre tusind trofaste kammerater, faldet i Flandern og i Frankrig.

Broen buldrer fra krigernes skridt og hestenes hove. Under os strømmer vandet i den mægtige Rhin, Tysklands mest tyske strøm. Sort-hvid-rød vejer flagene frit i vinden, hen over hovederne på kammeraterne, der trofast holdt ud til sidste dag. Fjernt på den anden side lyder marchen af Hohenfriedberg. Med en stadig mindre skare forsætter vi mod hjemmet, som vi i fire år beskyttede. Fortsætter fra hus til hus, gård til gård, over grønne marker og gennem bøgeskove til den rislende, blå Østersø.

En usikkerhed følger med. Hvad sker der – Hvad ligger forude?

Hvad bringer den nye tid?

Infanterie-Regiment 362, hvor anden del af vores 215 kæmpede videre som III. Bataillon under Major v. Klöstgerlein, var underlagt samme division som 214 og kæmpede i samme kampafsnit. Stadig flere 215'ner betalte med sit liv i rækkerne ved 362, således også Ufffz. Fritz Bahlke, som i 1914 som 17-årig krigsfrivillig drog i krig med 4. Kompanie, og allerede i 1914 som en af de første blev tildelt Jernkorset II. Klasse.

Under tilbagetrækningen blev regimentet pludseligt alarmeret en nat i Tournai, da franskmændene uventet var trængt over Schelde. Uden af vi havde tab, blev franskmændene igen kastet tilbage.

Da regimentsadjutantgen Oblt. Stäcker den 9. november anmodede om »sikre folk«, blev han henvist til hele III/362, altså vore 215'ner, som pålidelige folk. Den blev herefter underlagt 12. ID til en specialopgave, hvor den i Nivelles skulle sikre mod plyndrende etapesoldater. Stjålne effekter blev igen taget fra plyndrende. I otte dage løste bataljonen grundigt denne opgave.

Med en sort-hvid-rød bane forrest forlod IR 362 Belgien via Liège, syngende gamle soldatersange. Over Düren gik det til Köln, hvor regimentet foran Kölner Dom en sidste gang gik forbi deres regimentskommandør, Oberst v. Neidhart. I Rütthen, ikke langt fra Sennelager, afventede IR 362 på jernbanetransport, mens de ældste årgange blev hjemsendt. Kort før jul ankom dette til Flensburg-Weiche og marcherede, trods insisterende soldaterråd, ind i Flensburg med deres våben.

Lt. Ahrenkiel blev udmærket med Ritterkreuz des Kgl. Hausordens von Hohenzollern. I alt havde 9 officerer modtaget denne høje orden.

Preußische Goldene Militär-Verdienst-Kreuz, den højeste udmærkelse for underofficerer og mandskab, blev tildelt 10 kammerater i 46. RD: i RIR 213 en gang, i RIR 214 tre gange, i RIR 216 to gange og i RIR 215 fire gange: Vizefeldw. Wilhelm Heuer, Vizefeldw. Hans Bruhn, Vizefeldw. Richard Lange (faldt i september 1918) og Ufffz. Carl Romann.

Jernkorsets I. Klasse blev i årene 1914-1918 tildelt 138 medlemmer af regimentet. I det sidste krigsår blev den tildelt (i alfabetisk rækkefølge i det omfang, de ikke tidligere er nævnt i teksten): Leutnants Bartsch, Bliesener, Carl, Walter Engel, Engelmann, Frise, Gäde, Gorzel, Guttermann, Hansen, Hockauff, Kracke, Mohns, Möller, Niethardt, Ohlmer, Ohrhausen, Peinemann, Prieser, Polchow, Rickmers, Senger, Stüven, Wernecke, Wittkopf, Ass.Arzt. Danielsen, Feldunterärzte Berndt, Koch. fra 2. Kompanie: Ufffz. Müller, Musk. Weintgraut, Vizefeldw. Koch, 3. Kompanie: Ufffz. Kriese, 4. Kompanie: Vizefeldw. Andresen II, 6. Kompanie: Vizefeldw. Bruhn, Rolffs, 7. Kompanie: Vizefeldw. Hagemeister, 8. Kompanie: Offz.St. Braun, Ufffz. Christians, 9. Kompanie: Ufffz. Schneider, 10. Kompanie: Vizefeldw. Willy Gerlach, Lange, Schulz II, Frärks, Ufffz. Kwizinski, Musk. Kaczmarek, 11. Kompanie: Gefr. Müller VII, Vizefeldw. Grenzenberg, Gefr. Kacksteen, Vizefeldw. Nienkirfchen, 12. Kompanie: Offz.St. Harder, Fernspr.Ufffz. Wolf, Gefr. Hey, 2. MGK: Vizefeldw. Jensen, 3 MGK: Ufffz. Sczepanski.

I regimentet blev tildelt 5.961 Jernkors, II. Klasse (37 % af regimentet, ikke medtalt tildelinger efter regimentets opløsning).

Nedenstående opgørelse over medlemmer af regimentet omfatter senere faldne ved Regimenterne 214 og 362, eller døde af sår på lazaretter bag fronten, i Tyskland eller under fangenskab: ¹⁾

2. Kompanie: Vzfldw. Herm. Bahl, † 15.6.19 Laz. Braunsberg, Otto Gatzke, † 24.8.18 fransk fangenskab, Adolf Heuer, † 7.12.18 i engelsk fangenskab, Lt.d.L. Aug. Meyer, faldt 2.9.18, Ludw. Simon, † 26.3.19 Laz. Kiel.
 3. Kompanie: Lt.d.R. Hans Friese, meldt savnet ved IR 262, Lt.d.R. Werner Hahn, † 14.10.18 Laz. Stendal, Otto Jarchow, faldt 2.9.18 ved Dury, Gefr. Hubert Kraus, faldt 2.9.18 ved Dury, Franz Müller, † 25.11.18 i fransk fangenskab, Vzfldw. Friedr. Müller faldt 2.9.18 ved Eterpigny, Karl Rosinski, † fransk fangenskab.
 4. Kompanie: Ufffz Fritz Balke, faldt ved IR 362, Otto Krocke, † 25.1.19 Laz. Augsburg.
 1. MG-Kompanie: Heinr. Dose, † 21.9.19 i fransk fangenskab.
 5. Kompanie: Fritz Haase, faldt 29.8.18 ved Dury, Lt.d.R. Karl Jarratsch, † 24.10.18 i lazaret, Gefr. Aug. Kühl, faldt 28.8.18 ved Dury, Ludw. Kuner, † 24.8.18 Laz. Tübingen, Vzfdw. Heinr. Möller, † 23.9.18 Feldlaz. 136.
 6. Kompanie: John. Alpen, † 9.9.18 Marinelaz. 11, Heinr. Diekmann, † 4.8.18 Laz. Asfeld-la-Ville, Walter Gribenow † 27.10.18 i engelsk fangenskab, Gefr. Werner Hoppe, † 5.9.24 Hannover, Ernst Kunz, † 8.10.18 i fangenskab, Lt.d.R. Ernst Wöhler, † 1.10.18 i fransk fangenskab.
 7. Kompanie: Gefr. Aug. Lüdecke, † 18.11.18 Laz. Aachen, Friedr. Luth, † 5.10.18 fransk fangenskab, Gefr. Josef Wegenke, † 26.7.18 Laz. Arnsdorf.
 8. Kompanie: John Haag, † 5.10.18 fransk fangenskab, Gefr. Alois Rhode, † 13.8.18 Laz. Zweibrücken, Karl Sodemann, † 29.9.18 engelsk fangenskab.
 2. MG-Kompanie: Adolf Nahrstedt, † 19.7.18 Laz. Mainz, Johann Rebers, † 13.5.19 Laz. Bremen.
 9. Kompanie: Anton Evers, savnet 27.9.18 ved la Bassée, Sergt. Franz Hanslick, faldt 27.9.18 ved la Bassée, Franz Klein, faldt 2.9.18 ved Etaing, Aug. Kuhn, † 2.9.18 fransk fangenskab, Gefr. Heinr. Münch, faldt 2.9.18 ved Etaing, Aug. Merkel, faldt 2.9.18 ved Etaing, Franz Recht, savnet 27.9.18 ved la Bassée, Anton Sommer, faldt 2.9.18 ved Etaing, Anton Singler, savnet 27.9.18 ved la Bassée, Josef Simonis, faldt 27.9.18 ved la Bassée, Gefr. Otto Stamm, faldt 27.9.18 ved la Bassée, Wilh. Trzesinski, † 17.9.18 Laz. Mons, Hugo Wippich, faldt 17.9.18 ved la Bassée, Heinr. Wormer, faldt 18.9.18 ved la Bassée.
 10. Kompanie: Ufffz. Heinr. Cyrus, † 20.8.18 Laz. St. Saulve, Gefr. Karl Eckerle, † 6.7.18 Marinelaz II, Vzfldw. Friedr. Frärks, † 30.10.18 Laz. Charlottenburg, Wilh. Hinz, faldt 29.18 ved Etaing, Wilh. Hofdmeister, faldt 17.9.18 ved la Bassée, Adolf Kuehaus, † 14.8.18 sygehus, Walter Koch, † 1.12.18 engelsk fangenskab, Vizefldw. Rich. Lange, faldt 4.9.18 ved la Bassée. Paul Niederbrenk, † 5.9.18 Laz. Mons, Kasimir Rogozinski, savnet 27.9.18 ved la Bassée, Gefr. John Rolappe, † 3.10.18 Feld-laz. 664, Karl Schulz, faldt 16.9.18 ved la Bassée, Max Wegner, † 8.9.18 Laz. Aberschicot, Christ. Well, † 16.9.18 fransk fangenskab.
 11. Kompanie: Vzfldw. Max Böttcher, † 2.9.18 Feldlaz. 45, Christian Egers II, faldt 2.9.18 Ecourt, Walter Mange, faldt 2.9.18 Ecourt. Herman Manthey I, savnet 29.9.18 ved le Prenzloy, Gefr. Aug. Priehn, faldt 2.9.18 ved Ecourt.
 12. Kompanie: -
 3. MG-Kompanie: Christ. Askow, savnet 2.9.18. Ufffz. Franz Bronewski, faldt 18.9.18 ved la Bassée, Theodor Hinrichsen, savnet 2.9.18 ved Eterpigny, Max Janke, faldt 2.9.18 ved Eterpigny, Ufffz. Gust. Rich. Klein, savnet 2.9.18 ved Eterpigny, Hinrich Kreutzfeld, savnet 2.9.18 ved Eterpigny, Nikolaus Mehrens, † 2.4.19 i fransk fangenskab, Franz Reimers, faldt 18.9.18 ved La Bassée, Emil Schwarz, faldt 27.9.18 ved la Bassée, Gefr. Max Voss, savnet 2.9.18 ved Eterpigny.
- Nachrichten-Abteilung: Josef Malufi, faldt 2.9.18 ved Eterpigny, Sergt. Heinr. Müller, faldt 2.9.18 ved Dury, Anton Nass, faldt 2.9.18 ved Eterpigny, Gefr. Karl Westram, faldt 2.9.18 ved Dury.

Tilføjelser til tabslisterne i 1. bind:

1. Kompanie: Joh. Böge, 19.5.15 Laz. Houthulst
 2. Kompanie: Alfons Schilling, 6.6.15 Feldlaz. 78
 4. Kompanie: Emil Kruse, 9.7.15 Laz. Houthulst
 6. Kompanie: Anton Dörschlag, faldt 4.5.15 ved Het Sas, Herm. Voss, faldt 7.12.15 ved Yserkanalen
 7. Kompanie: Gefr. Bernhard Krey, faldt 22.4.15 ved Steenstraat
 9. Kompanie: Ufffz. Heinrich Zacharias, faldt 9.8.15
- Benesenden-Kompanie: Gefr. Büchring, dødelig ulykke 13.7.16

¹⁾ Dokumentationen er meget mangelfuld. Listen omfatter derfor ikke navne på samtlige de faldne under de sidste kampe.

Kapitel XXVII

215 efter krigen

Krigen var slut, efterkrigstiden begyndte.

Da Hptm. v. Puttkamer den 19. december 1918 rykkede ind i Rostock, disponerede han stadig over 300 tidligere soldater fra 215 og 214, der i de følgende dage, med enkelte undtagelser, smed uniformen – for altid, som de i hine svage dage troede.

Ved juletid 1918 var Tysklands situation fortvivlende. Der var imidlertid kun få, der erkendte den sande tilstand, eller gjorde sig tanker herom. Hele det tyske øst fra Baltikum til Oberschlesien var i fare. I Berlin kæmpede røde mod rosa røde. Den nye regering var indenrigs lige så svag som på den var langs de endnu ukendte nye rigsgrænser. I vest arbejdede »demokratier« fra hele verden feberagtig på et fredsdiktat uden hidtil ukendt fortillende.

Foran mig ligger i dag igen den samme avis, som for 20 år siden lå på bordet den første aften efter hjemkomsten, og som bar datoen 30. november 1918. Til venstre var billeder af 18 »førende mand i det nye Tyskland«. Herunder var der en med palmegrene vinget harmonium og på højre side – et kort med vestgrænsen for dette nye Tyskland med dens tre brohoveder vest for Rhinen, der de næste dage ville blive besat af fjenden. I modsætning til artiklerne i november-pressen, der roser den sidste måneds præstationer, afslørede denne avis sandheden om vores tyske fremtid i de næste årtier.

De nye magthavere følte en stor lettelse ved ankomsten af de veldisciplinerede frontenheder, mens sidstnævnte med det samme følte en forpligtigelse til at sikre indenrigs orden og beskyttelse af den blødende østgrænse. Blandt de kommandørene, der blandt de tilbageblevne officerer, underofficerer og mandskab på ny stillede sig til rådighed til sikring af folk og land i stedet for at hvile ud, var også Hptm. v. Puttkamer. Efter mange vanskeligheder og tilbagekaldelser på grund af den usikre situation, fik Hptm. v. Puttkamer den 4. februar 1919 af Generalmajor v. Held, den sidste kommandør for 46. Res.Division, tilladelse til at opstille egen frivillige-bataljon, hvis hjemsted blev Ludwigslust. Opslag om frivillige blev placeret overalt og offentliggjort i aviser i Mecklenburg, ja selv i Hamburg. Den 11. februar ankom den sidste del af RIR 214 fra Rostock til Ludwigslust, Lt. Ahrenkiel og Lt.d.L. Schlott (tidligere forplejningsofficer III/215) med 26 mand, der sammen med 11./Grenadier-Regt. 89 blev grundstamme i den kommende Bataillon Puttkamer. Mod slutningen af februar tiltrådte også Hptm. v. Basse, tidligere MG-officer ved staben RIR 215 til bataljonen. Frivillige meldte sig i stort antal, herunder også enkelte knap så gode elementer. Dog var ånden blandt soldaterne så god, at disse ikke i ret lang tid prægede rækkerne. Bataljonen var hurtigt fast i hånden på dens fører. Ofte anmodede politi og jernbanemyndigheder om, at der måtte blive grebet ind mod de tiltagende plyndringer i åbent land og tyverierne fra jernbanerne. Foruroligende meldinger fra Parchim, senere også fra Lübeck, gik i retning af en sandsynlig indgriben. Begge gange var imidlertid blot meddelelsen om troppers ankomst tilstrækkelig til, at oprørerne forsvandt. Et fast renommé, hos de røde endda en frygt, gik forud for bataljonen. I begyndelsen af april 1919 disponerede Hptm. v. Puttkamer over en pålidelig bataljon på tre infanteri-kompagnier på hver 100-110 mand og et MG-Kompagni med 12 MG. I sine erindringer skriver Generalmajor v. Puttkamer: »Sammen med frivillige-bataljon von Both eksisterede der i den daværende periode en kampstyrke, der fuldstændigt havde været tilstrækkelig til at befri hele Mecklenburg for alle usunde elementer, havde der hertil fremkommet fuldmagt«.

I marts 1919 var der over hele Riget og langs grænsen i øst fordelt godt disciplinerede frivillige-enheder. De igangværende »fredsforhandlinger« lod endnu ikke skinne igennem, hvordan den fremtidige Værnemagt ville blive organiseret. Et foreløbig Rigsværn blev dannet, fremtvinget af de uholdbare indenrigs tilstande, og ikke på initiativ af de daværende regerende. Oprindeligt skulle den være på 400.000 mand, men blev kun på 200.000.

I Mecklenburg blev der i maj 1919 opstillet *Reichswehr-Infanterie-Regiment 17*. Grundstammen dannedes af de to frivillige bataljoner von Puttkamer og von Both. Maskingevær-kompagniet stod under Hptm. v. Basse. Den 5. maj flyttede bataljonen fra Ludwigslust til Schwerin, hvor den blev modtaget overordentlig venligt. »Borgerskabet havde«, som Generalmajor v. Puttkamer videre skrev, »haft vanskelige måneder bag sig, og forstod af påskønne, igen at havde en magtfaktor, der kunne skabe ro og orden. De urolige elementer foretrak på afstand at se troppernes indmarch«.

Også regimentshistorien for *Gross Meckelnburgischen Grenadier-Regiment 89*¹⁾ beskriver indgående dannelsen af Frivillige-bataljon von Puttkamer, og fremhæver den gode ånd og stemning blandt soldater, der, som allerede nævnt, også omfattede 11. Kompanie fra Regiment 89.

Heller ikke de overlevende, der ved juletid 1918 havde byttet uniformen med arbejdstøj, havde glemt deres gamle RIR 215. Stor var glæden hver gang, to gamle 215'ner mødte hinanden. Allerede på et tidligt tidspunkt opstod ideen om at slutte sig sammen i en soldaterforening. På den måde opstod soldaterforeninger (*Kameradschaften*) i Hannover, Lüneburg, Bremen, Hamburg, Flensburg, Kiel, Hildesheim, Schwerin, Rostock, Stettin, Osnabrück, Berlin, Güstrow, Wismar, alle steder, hvor handlekraftige kammerater tog sagen i egen hånd (for en dels vedkommende som soldaterforeninger for 46. RD). Tit behøvedes der blot at udnævne en fra felten respekteret fører, i Hannover var det Generalmajor v. Oertzen, i Lübeck Hptm. v. Basse – og soldaterforeningen var en kendsgerning. I Hamburg opfordrede i juni 1920 Kammerat dr. Eckmann 215'ner til den første forsamling i en større kreds. Siden er der ikke gået en måned uden en fælles sammenkomst af kammerater. Der blev taget kontakt til søsterregimenterne i 46. Res.Div. og til kammerater i andre egne. Den første store 215-dag fandt den 11. juni 1921 sted i Hamburg, hvori deltog et overordentligt stort antal tidligere førere i RIR 215. Allerede 10 måneder senere, den 22.-23. april 1922 fulgte den første Divisionsappel for 46. Reserve-Division i Bremen, den første af en uafbrudt række årlige sammentræf helt frem til i dag²⁾.

1922 Bremen	1931 Hamburg
1923 Lübeck	1932 Lübeck
1924 Hamburg	1933 Rostock
1925 Kiel	1934 Flensburg
1926 Hamburg	1935 Güstrow
1927 Hannover	1936 Bremen
1928 Osnabrück	1937 Kiel
1929 Stettin	1938 Potsdam
1930 Schwerin	1939 Hamburg

I 1922 blev der i Bremen indviet et mindesmærke for RIR 213 på Osterholzer kirkegård, og i 1923 for 215 på Ehrenfriedhof Lübeck (udkast af arkitekt Max Meyer, Lübeck, RIR 215). På trods af alle vanskeligheder under inflationen, lykkedes det i 1923 på grund af vores Hptm. v. Basses handlekraft, at gennemfører opførelsen. De samlede marxister i Lübeck førte en hetz mod de gamle frontsoldater, der førte til sammenstød og reelle angreb på 46. RD. under marchen på Burgfeld. Beretningerne i de daværende marxistiske og borgerlige aviser omkring begivenhederne synes i dag som eventyr. I 1924 blev der sammen med RIR 231 indviet en ærestavle for RIR 215 på mindesmærket på Ehrenfriedhof Hildesheim. Generalmajor v. Oertzen holdt indvielsestalen. På Lübecker Holstentor, der nu er indrettet som forsvarsmuseum, sidder der en mindetavle for RIR 215.

På divisionsdagen i Lübeck 1923 blev det besluttet at genoplive en række efterkrigsudgaver af Kammerat H. Willers *Feldzeitung des R.I.R. 215*. I begyndelsen forsøgte inflationen at gøre det vanskeligt for *Divisionszeitung der ehemaligen 46. Reserve-Division*, men kunne ikke kvæle den. Den lever stadig i dag under ledelse af Kammerat W. Knatz, Berlin (Res.Feldart.Regt. 46) i 16. årgang. 16 omfattende bind af 46. Res.Div. liv i krigen i form af vores divisionsavis. Vi skylder en særlig tak til Kammerat Willers, som i disse lange år, som ikke blev særlig bemærket gammel frontsoldat i Tyskland, har holdt erindringerne om vores regiments krigsoplevelser i live gennem udgivelsen af divisionsavisen.

I 1922 talte divisionskommandør, General der Infanterie v. Wasielewski, for første gang igen til sit 46. RD. Den mindeværdige gensynsdag – Lübeck 1923 – er allerede omtalt. I året 1924 måtte i Hamburg paraden foregå »inden døre«. To år senere kunne der imidlertid gennemføres en march til Stadtpark foran General v. Wasielewski. I 1935, året for den tyske værnemagt genopstod, havde general v. Wasielewski for sidste gang fornøjelsen af at se sin division marcherer forbi. Den 21. april 1936 lukkede den højt agtede general sine øjne.

Også Generalmajor v. Oertzen og Oberst Bonsack, begge vores regimentskommandør, deltog fra begyndelsen i divisionsdagene og opholdt sig ofte i kredsen af 215. Da 215-foreningen i Hamburg i 1930 kunne fejre sin 10-års fødselsdag, undlod Generalmajor v. Oertzen ikke at komme til Hamburg for at tale til sine kammerater.

I forbindelse med den første sammenkomst i Hamburg 1921, skrev Oberst Bonsack følgende:

¹⁾ Regimentshistorien foreligger også oversat til dansk, og ligger på hjemmesiden ”Den store krig 1914-1918”.

²⁾ Det omfattende indhold af den egentlige regimentshistorie forhindrer en mere indgående skildring af efterkrigstiden. Efter den allerede i 1926 opståede plan vil der fra efteråret 1939 udkomme endnu en mindebog med yderligere mange nævneværdige hændelser og mange billeder.

Gegründet in schweren Stunden
 Bewährt in eisernem Streit,
 Bist du dahingeschwunden
 mit Deutschlands Herrlichkeit!
 Aus deinen Reihen gingen
 so viele in den Tod!
 Wir Lebenden erzwingen
 ein neues Morgenrot!

Festdagen »Tag der Wehrfreiheit«¹⁾, 16. marts 1935 nåede Oberst Bonsack ikke at opleve. Den 13. oktober 1934 blev vores kommandør kaldt til den store Armee efter lang tids sygdom.

En særlig festdag for 215 var Divisionsdagen 1937 i Kiel, da Generalmajor v. Puttkamer sammen med Oberst v. Basse (siden 1935 kommandør af Inf.Regt. 60 i Iserlohn, sener Lüdenscheid) og Oberstlt. Muther deltog i paraden.

Vores Divisionskommandør, Generalleutnant Hahn (1914/15, død 1930), General d. Inf. v. Wasielewski (1915/18) og Generalmajor v. Held (1918) besøgte gentagende gange 46. RD Soldaterforening i Berlin. Flere gange var alle tre kommandører til stede.

Antallet af kammerater, der af vore rækker er udtrådt på grund af død, er allerede betydelig (En fuldstændig liste over afdøde foreligger ikke). 1926 døde krigsdeltager 1870/71 og 1914/18, Major Benthien. Det følgende år døde Oberst Schultze, bataljonskommandør »vest Langemarck«, ved Korteker og Bixschoote, ligesom hans tre medkæmpere fra 1914, Lt.d.L. Friedr. Münter og Kammeraterne Adolf Wellhausen og Wilhelm Nettelmann. Med korte mellemrum afgik 1936 de mangeårige kompagnifører Lt.d.R. Hans Bansi, Lt.d.R. Arnold Pierau og Lt.d.R. Hermann Lang. Efter kort tids sygdom døde i marts 1939 vores divisionspræst, Schlabritzki, til sidst Oberkonsistorianrat i Münster. Uforglemmelig er alle de timer, Pastor Schlabritzki talte til os gennem de fire krigsår.

Siden 1939 eksisterer indenfor NS-Reichskriegerbund (»Kysshäuser«) foruden foreningerne for RIR 215 og 46. RD, et »Traditionsverband des ehemal. R.I.R. 215«. Traditionsfører er Generalmajor v. Puttkamer i Neustrelitz.

Kapitel XXVIII

Vore faldnes kirkegårde Fadderkirkegård 46. Reserve-Division

Da vi i februar 1916, efter 17 måneders frontindsats forlod det afsnit, hvor vi havde fået vores ilddåb, havde antallet af faldne ved regimentet allerede for længst passeret de første tusinde. Ved afslutning af det første Flandern-år – 21. oktober 1915 – talte Regiment allerede 1.489 døde. Et stort antal af de faldne, særligt fra de første kampe indtil 10. november 1915, hviler derude som »ukendte«. 355 faldne fra Regiment 215 hviler på vores Skovkirkegård Houthulst, 258 på den store tyske kirkegård Langemarck (foruden mange 215'ner som ukendte). 259 fandt deres sidste hvilested på den tyske kirkegård i fransk Wervicq; de faldne fra kampene ved St. Eloi og Wyttschaete. I alt er der i dag omkring 1000 kendte grave med vore 215 fra Flandern-kampene. En stor del, omkring en tredjedel, hviler under sorte kors med indskriften »ukendt tysk soldat«.

Vore faldne på fransk jord, de døde på Somme, langs Chemin des Dames og under de store angreb, er fordelt på de mange nuværende store tyske soldaterkirkegårde i Frankrig. I de sidste 15 år har jeg ofte stået ved en 215'ners grav. Jeg har hvert år i Divisionsavisen berettet om divisionens grave. Kun få kammerater blev begravet på

¹⁾ I den nye Værnemagt overgik erindringsplejen for Res.Inf.Regt. 215 til I. Bataljon, Infanterie-Regiment 6 i Eutin (1939). SA-Standarde 215 i Flensburg bar vores gamle regimentsnummer.

Æreskirkegårde derhjemme, eksempelvis Lübeck og Hamburg. På Æreskirkegården Hamburg-Ohlsdorf hviler 10 regimentskammerater, hvis grave hvert år på Heldengedenktag bliver smykke af overlevende fra regimentet.

Med særlig kærlighed blev den første regimentskirkegård i 1915 anlagt i Houthulst skoven. Enkelte faldne fra kampene under fremrykningen blev overført hertil. I nærheden lå søsterregimenternes kirkegårde for 213, 214, 216 og for 17 og 18 Jäger. Bemærkelsesværdig blev vores regimentskirkegård forskånet under de hårde kampe i 1917 omkring Houthulst skoven.¹⁾ Ti år efter at vi tog afsked med Houthulst (1926), gravede jeg for foden af »Birkenkreuzhügel« de knuste dele af stentavlen med regimentsnummeret »215«. Birkekors og indgangsportal er forsvundet. Gravene, hvoraf mange af regimentet var forsynet med træ- og stenkors, var godt vedligeholdt. Også de snittede trætavler »den ukendtes grav« var vedligeholdt, selvom omhegningen var forsvundet. Allerede i 1924 fremkom i kammeratskabskredsen i divisionsforeningen tanken om at overtage fadderskabet over vore kirkegårde i Flandern. Samme år tog de forskellige regimentsforeninger 213, 214, 215 og 216 fadderskabet over de tilsvarende regimentskirkegårde og kirkegården foran kirken i Houthulst. I mange år stod fadderskabet blot på et stykke papir. Senere blev en sammenlægning af kirkegårdene nødvendig. På anmodning herfra lod den statslige krigsgraveorganisation Regimentskirkegården i Belgien bestå, og overførte hertil faldne fra 214's regimentskirkegård (Melaene Cabarett) og 216's (også Houthulst skoven på den anden side Melaene-vejen). Efterfølgende blev dette anlæg fadderanlæg for Divisionsforeningen for tidligere 46. Res.Div. I slutningen af 1930 var udbygning af kirkegården afsluttet. Fra Divisionsforeningerne blev der i 1930 stillet 2500 RM til rådighed. Siden varetages vedligeholdelsen af Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge. Også udvidelsen af kirkegård »Langemarck« (fadderskabskirkegård for Deutschen Studentenschaft, indviet 10. juli 1932) og i fransk Wervicq (fadderskab i Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge ved Gau Nordmark), med et tilskud på 300 RM fra Divisionsforeningen. I rækken af tropemindestene mellem stadig eksisterende tyske ammunitionsbunkere på kirkegården, findes også siden 1932 en sten mærket 46. Reserve-Division«. På dagen for indvielsen, og ved flere senere lejligheder, er stenen blomstersmykket. Også 213's kirkegård i Pierkenshoek er bevaret og er tilknyttet regimentet. På denne kirkegård hviler også 52 fra vores regiment. Vores fadderskabs kirkegård (officielle betegnelse i dag: Kirkegård No. 143, Clercken kommune, Houthulst skov) blev ikke anvendt af senere indsatte regimente. Den er derfor i dag alene et mindsted for 46. Res.Div. Kun en række af 17'er jægere fra 45. Res.Div. blev overført hertil fra den lille 17. Jäger kirkegård, herunder også dens kommandør Major v. Wolfersdorff, der faldt den 24. april 1915 under kampe ved Lizerne.

Da regimentskirkegården ved Bullenstal Bixschoote (1930 overført til Langemarck) i 1927 var fuldstændig overgroet og uden henvisning til tilhørsforhold, lod Divisionsforeningen fremstille 5 ærestavler, der angav regimentsnummer, opstille.

Siden 1923 samles hvert år i Hamburg de overlevende og de faldnes efterladte til Langemarck-mindestund i dagene fra 18. oktober til 10. november, hvor 46. Res.Div. fik sin ilddåb, der sluttede med »Hærberetning om Langemarck«.

De fotografier, Kammerat Walter Baasch optog under krigen, tjente i de år, hvor der i Tyskland ikke var værnepligt, til huske kammerater og ungdom på den indsats, vores gamle arme udførte. Uddragene af disse fotografier blev vist i alle små byer, hvor der boede kammerater fra 46. RD, og gav i mange år et uundværligt bidrag til vedligeholdelsen af vore fadderskabskirkegårde.

I juli 1937 besøgte en gruppe på 15 regimentskammerater for første gang vores kirkegård og nedlagde en krans hjemmefra. En march fra vores gamle appelplads – krusefik i Terrest – gik over Houthulst til vores skovkirkegård, til Bixschoote, Steenstraat og Het-Sas og sluttede om aftenen ved vores mindesten på kirkegården i Langemarck. Den følgende dag besøgte vi Comines, St. Eloi, Wyttschaete og Kimmelberg. Med beboerne i Terrest, på gården »Bullenstall« ved Bixschoote og på Pilligrime-Ferme ved Houthulst blev der lange snakket venskabeligt.

Mindesmærket på kirkegården ved kirken i Houthulst, som vi indviede den 31. oktober 1915, stod frem til året 1930. De bar på forsiden inskriptionen »den treuen toten« og på bagsiden »46. Reserve-Division«. I julen 1917, hvor landsbyen Houthulst og dens kirke fuldstændig sank i ruiner, blev vores mindesmærke ramt flere gange. I 1926 fandt jeg den, om end stærkt beskadiget, stadig trodsende vind og vejr. I 1930 var fundamentet på den ene side brudt sammen, men den øvre del kunne stadig læses. I maj blev de døde overført til kirkegården i Langemarck, i juni stod mindesmærket ensomt på den tomme plads. I efteråret 1930 blev det sprængt og i oktober mindede kun en stor stak betonbrokker om det sted, hvor engang vores mindesmærke havde stået. Men allerede i juli 1932 hilste en granitblok på kirkegården i Langemarck med inskriptionen »46. Reserve-Division«. I fremtiden vil den fortælle kommende tyske unge, der bliver vores æresplads betroet, at vi var med dengang »vest for Langemarck...«

¹⁾ Alle disse »regimentskirkegårde« er i dag forsvundet. I 1930'erne gennemførte Belgien en omfattende sammenlægning af tyske militærkirkegårde overalt i Belgien. Langt de fleste fra området blev overført til den store kirkegård i Langemarck, mens andre er overført til soldaterkirkegården i Menen, eksempelvis den nævnte Major v. Wolfersdorff.

Slutord

I 46 måneder stod og kæmpede vores RIR 215 uafbrudt i rammerne af 46. Res.Division på vestfronten.

Drømmen om med det gamle 215 efter krigen med regimentsmusik i spidsen, at drage ind i hjemstavnen, blev ikke opnået. Da våbenstilstanden indtraf, eksisterede regimentet ikke længere.

Med et pennestrøg blev den enhed opløst – som i de vanskelige uger i højsommeren 1918 mange andre divisioner – som næsten i fire fulde år havde været et fast holdepunkt, og ærefuldt havde kæmpet og blødt uafbrudt i forreste linje på alle vestfrontens brændpunkter. Ikke alene begrebet »46. Reserve-Division« forsvandt, også RIR 215 ophørte med at eksistere. Det var, hvad frem for alt gik 215'ner til hjertet!

De overlevende var imidlertid på livstid forbundet med deres regiment, siden de 1914 i Hannover satte de første skulderklapper fast på den feltgrå jakke med deres nye regimentsnummer – eller de ved den første indsats i Flandern med blæk malede tallet »215« på skulderklapperne. De samledes i årene med afmagt og forsvarsløshed omkring de gamle førere og fanen med det kampprøvede regimentsnummer, og marcherede gennem byer i alle landsdele, hvor 46. Reserve-Division havde hjemme.

2.979 kammerater fra Regiment 215's rækker beseglede med deres blod de ord, der i dag står ved indgangen til kirkegården i Langemarck:

Tyskland må leve, også om vi må dø

Et kvart århundred skiller os i dag fra den tid, hvor vore frivillige, unge og gamle, drog afsted. En ny generation er i mellemtiden vokset frem. Når vi i dag sænker vores fane for de 18.500 døde fra 46. Reserve-Division, sket det ikke længere i sorg, men i ærefrygt, taknemmelighed og stolthed, da de gamle ord fra Langemarck stadig er gældende:

Tyskland må leve, også om vi må dø

Samlede tab for Reserve-Infanterie-Regiment 215

	Højeste nummer i stamrulle	Faldne	Sårede	fanger	Savnede
1. Komp.	1.330	308 (6)	474 (5)	56 (0)	(0)
2. Komp.	1.164	224 (2)	391 (2)	17 (0)	(0)
3. Komp.	1.329	257 (3)	396 (4)	79 (1)	(3)
4. Komp.	1.145	183 (8)	341 (16)	10 (0)	(4)
1. MG-Komp.	620	64 (3)	153 (1)	6 (0)	(0)
5. Komp.	1.184	231 (7)	493 (5)	58 (0)	(0)
6. Komp.	1.313	284 (7)	665 (8)	59 (1)	(0)
7. Komp.	1.313	221 (5)	521 (18)	85 (4)	(2)
8. Komp.	1.129	187 (5)	564 (6)	28 (1)	(0)
2. MG-Komp.	317	19	73	19	
9. Komp.	1.309	273 (4)	441 (3)	29 (1)	(1)
10. Komp.	1.247	282 (7)	610 (3)	31 (1)	(4)
11. Komp.	1.187	199 (6)	403 (3)	10 (1)	(1)
12. Komp.	1.147	207 (4)	522 (6)	13 (0)	(0)
3. MG-Komp.	261	40 ()	57 ()	16 ()	()
	15.995	2.979 (67)	6.104 (84)	516 (10)	(16)

Påfaldende er forholdet mellem faldne og sårede i regimentet. Normalt er forholdet 1:4, men her er det 1:2.

Herudover forlod 2.649 syge regimentet.

Det har været muligt at finde i alt 178 sønderjyder blandt disse tal. Det er med stor sandsynlighed ikke alle, da dokumentation for tab er få og vanskelig tilgængelige. Tallene i () er sønderjyder. For 5 sårede og savnede har det ikke været muligt at finde kompagni.

Sønderjyske tab

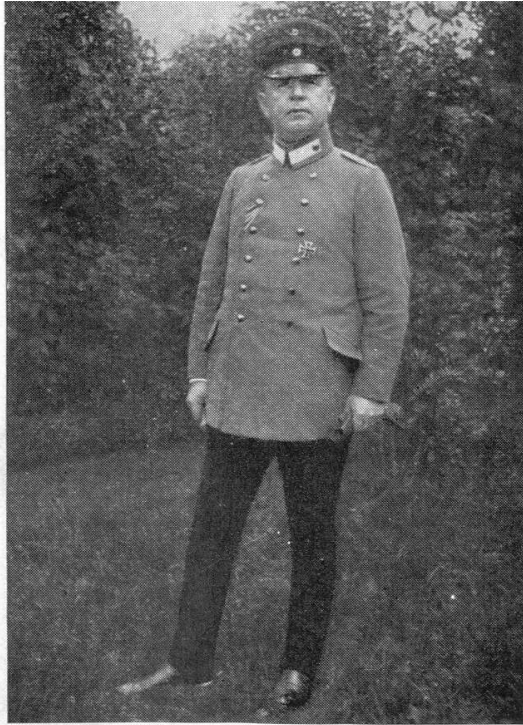
Efternavn	Fornavn	Født/Fødested		Dato og sted		Komp	Grad
<u>Jertrum</u>	Johannes	31-12-1893	Åbenrå	03-12-1914	Død	Jonkershoven Laz	7 Musketier
<u>Hartmann</u>	Laurids Fester	04-08-1895	Abild	21-01-1915	Faldet	Steenstraat	6 Musketier
<u>Arnold</u>	Fiedr.		Gråsten	04-02-1915	Såret		7 Krigsfrivillig
<u>Jacobsen</u>	Hans		Nordborg	04-02-1915	Såret		7 Krigsfrivillig
<u>Jertrum</u>	Johannes		Åbenrå	04-02-1915	Såret		7 Musketier
<u>Petersen</u>	Jens		Bredebro	04-02-1915	Såret		4 Krigsfrivillig
<u>Jendresen</u>	Niels		Tumbøl	13-03-1915	Såret		3 Musketier
<u>Jensen</u>	Lorenz		Bovrup	13-03-1915	Såret		7 Musketier
<u>Elley</u>	Karl Eduard	20-12-1892	Gråsten	14-04-1915	Faldet	Steenstraat	11 Gefreiter
<u>Andersen</u>	Peter	16-09-1888	Koldby	22-04-1915	Savnet	Yser-Kanal	4 Musketier
<u>Lassen</u>	Hans	08-03-1894	Lund	22-04-1915	Savnet	Steenstraat	10 Krigsfrivillig
<u>Petersen II</u>	Carsten Peter	13-03-1892	Lydersholm	22-04-1915	Savnet	Steenstraat	7 Musketier
<u>Falkenberg</u>	Karl	27-08-1895	Stenderup	23-04-1915	Faldet	Het Sas	1 Krigsfrivillig
<u>Carstensen</u>	Carl Martin	06-03-1894	Tønder	24-04-1915	Faldet	Steenstraat	5 Krigsfrivillig
<u>Kunz</u>	Heinrich	11-09-1895	Sønderborg	25-04-1915	Savnet	Steenstraat	7 Krigsfrivillig
<u>Nielsen</u>	Lorenz	18-01-1897	Røllum	25-04-1915	Såret/Død	Houthulst Laz.	8 Krigsfrivillig
<u>Köhler</u>	Herman Johan	15-04-1897	Haderslev	26-04-1915	Faldet	Steenstraat	11 Krigsfrivillig
<u>Köhler</u>	Hermann	15-04-1897	Haderslev	26-04-1915	Savnet	Steenstraat	11 Krigsfrivillig
<u>Nissen</u>	Max	24-03-1897	Tønder	26-04-1915	Død	Jonkershoven	5 Musketier
<u>Thomsen</u>	Karl	28-04-1896	Østerby	26-04-1915	Faldet	Lizerne	11 Gefreiter
<u>Petersen I</u>	Hans	27-05-1893	Stade	28-04-1915	Savnet	Het Sas	3 Musketier
<u>Nicolaisen</u>	Karl Lorenz	18-04-1883	Sillerup mark	29-04-1915	Faldet	Het Sas	1 Musketier
<u>Dörschlag</u>	Anton	22-06-1898	Tønder	04-05-1915	Faldet	Het Sas	6 Krigsfrivillig
<u>Bährs</u>	Friedrich Emil	04-02-1894	Pinneberg	06-05-1915	Faldet	Steenstraat	5 Musketier
<u>Nissen</u>	Hans Peter	22-09-1888	Christiansdal	10-05-1915	Død/sår	Houthulst, laz.	7 Ers.Reservist
<u>Scheel</u>	Willi H. Friedr.	24-05-1890	Eckernförde	14-05-1915	Død/sår	feltlaz.	9 Musketier
<u>Ahlswede</u>	Wilh. K. Reinh.	16-05-1892	Potsdam	15-05-1915	Savnet	Steenstraat	10 Unteroffizier
<u>Festersen</u>	Hans Nissen	03-08-1891	Vollerup	15-05-1915	Savnet	Steenstraat	10 -
<u>Petersen</u>	Arthur J. Jakob	25-09-1894	Petersdorf	15-05-1915	Død/sår	Oldenburg, Laz	5 Krigsfrivillig
<u>Welsch</u>	Jacob	18-12-1891	Sønderborg	15-05-1915	Savnet	Steenstraat	10 -
<u>Schmidt</u>	Peter	26-11-1884	Skovby	17-05-1915	Faldet	Steenstraat	7 Wehrmann
<u>Andresen</u>	Hans Nielsen	26-11-1884	Uldal	17-05-1915	død	Steenstraat	2 Musketier
<u>Hoeck</u>	Peter	20-09-1895	Kollund	23-05-1915	Faldet	Steenstraat	8 -
<u>Hansen I</u>	Johannes	21-03-1892	Dynt Mark	06-06-1915	Faldet	Steenstraat	7 Gefreiter
<u>Frank I</u>	Friedrich	-	Augustenborg	10-06-1915	Såret		6 -
<u>Andresen</u>	Hans		Gråsten	10-06-1915	Såret		6 Musketier
<u>Andresen I</u>	Hans		Egernsund	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Bladt</u>	Christian		Sønderborg	10-06-1915	Såret		11 Krigsfrivillig
<u>Christiansen</u>	Heinrich		Røllumfeld	10-06-1915	Såret		11 Krigsfrivillig
<u>Ebsen</u>	Niels		Kastrup	10-06-1915	Såret		1 Musketier
<u>Grabig</u>	Arnold		Toftlund	10-06-1915	Såret		4 Ers.Reservist
<u>Hansen III</u>	Claus		Dybbøl mølle	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Jensen</u>	Lorenz		Bovrup	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Jepsen</u>	Peter		Dybbøl mølle	10-06-1915	Såret		11 Musketier
<u>Jespersen</u>	Christian		Strandelhjørn	10-06-1915	Såret		6 Gefreiter
<u>Johannsen</u>	Thomas		Kassø	10-06-1915	Såret		4 Ers.Resevist
<u>Johannsen</u>	Thomas		Tinglev	10-06-1915	Såret		9 Musketier
<u>Jørgensen</u>	Jes		Kelstrupskov	10-06-1915	Såret		4 Musketier
<u>Jørgensen</u>	Sören		Rise	10-06-1915	Savnet		4 Musketier
<u>Lausen</u>	Marius		Barsmark	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Lorenzen</u>	Hans		Nordborg	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Mahler</u>	M.		Lundsgaard	10-06-1915	Såret		5 Gefreiter
<u>Moshage</u>	Heinrich		Niehus	10-06-1915	Skadet		1 -
<u>Mörup</u>	Friedrich		Tønder	10-06-1915	Såret		8 Krigsfrivillig
<u>Nielsen</u>	Lorenz		Røllum	10-06-1915	Såret		8 Krigsfrivillig
<u>Petersen</u>	Peter		Kastrup	10-06-1915	Såret		12 Musketier
<u>Schmidt</u>	Franz		Hørup	10-06-1915	Såret		7 Musketier
<u>Schäfer</u>	Johann		Tønder	10-06-1915	Såret		8 Krigsfrivillig
<u>Spange</u>	August		Rinkenæs	10-06-1915	Såret		7 Musketier

<u>Urban</u>	Friedrich		Haderslev	10-06-1915	Såret		7	-
<u>Blohm</u>	Christian	05-08-1888	Bov	28-06-1915	Død/sår	Res-Feldz. 78	4	Musketier
<u>Bill</u>	Christian		Sønderborg	28-06-1915	Såret		3	Musketier
<u>Brodersen</u>	Jes		Wippel	28-06-1915	Såret		4	Krigsfrivillig
<u>Damm</u>	Ole		Bedstedt	28-06-1915	Såret		4	Musketier
<u>Johannsen II</u>	Jes		Rapstedt	28-06-1915	Såret		4	Musketier
<u>Lauritzen</u>	Asmus		Gjenner	28-06-1915	Såret		4	Musketier
<u>Nissen</u>	Thomas		Uge	28-06-1915	Såret		4	Krigsfrivillig
<u>Petersen</u>	Christian		Søholm	28-06-1915	Såret		2	Musketier
<u>Toft</u>	Johannes		Øster Lygum	28-06-1915	Såret		4	-
<u>Schmidt</u>	Rasmus Hansen	29-08-1893	Vester Linnet	06-07-1915	Faldet	Pilkem	5	-
<u>Andresen II</u>	Jes		Åbenrå	14-07-1915	Såret		7	
<u>Göttsche</u>	Karl		Haderslev	14-07-1915	Såret		5	
<u>Hansen II</u>	Wenzel		Thiset	14-07-1915	Såret		7	
<u>Jørgensen</u>	Jürgen		Becken	14-07-1915	Såret		7	
<u>Lemcke</u>	Joh.		Odense	14-07-1915	Såret		8	
<u>Petersen I</u>	Hans		Ulkebøl	14-07-1915	Såret		8	
<u>Christiansen</u>	Willy		Agtrup	15-07-1915	Såret		9	
<u>Hansen</u>	Hans		Åbenrå	15-07-1915	Såret		12	
<u>Hellwig</u>	Wilhelm Peter		Tønder	15-07-1915	Såret		10	
<u>Mittgaard</u>	Friedrich		Landruhs	15-07-1915	Såret		9	
<u>Mortensen</u>	Ingward		Groß Bühl	15-07-1915	Fange		10	
<u>Petersen II</u>	Carsten Peter	15-04-1897	Lydersholm	22-07-1915	Fange	Steenstraat	7	Krigsfrivillig
<u>Hartmann</u>	August		Abildmark	16-08-1915	Savnet		9	
<u>Hansen III</u>	Claus		Broager	16-08-1915	Såret		7	Musketier
<u>Lassen</u>	Peter		Bollerslev	16-08-1915	Såret		6	Gefreiter
<u>Steg</u>	Christian		Varnæs	16-08-1915	Såret		4	-
<u>Warth</u>	Josef		Nordborg	16-08-1915	Såret		5	-
<u>Thomsen</u>	Thomas		Skovby	31-08-1915	Faldet		6	-
<u>Jørgensen</u>	Mathias Lorenz.	11-08-1893	Stenderup	21-10-1915	Faldet	Boesinghe	9	Musketier
<u>Poder</u>	Jürgen Pedersen	03-03-1886	Tirslund	04-11-1915	Faldet	Boesinghe	3	Reservist
<u>Latzke</u>	Andres		Åbenrå	13-11-1915	Såret		12	-
<u>Frank</u>	Peter	00-00-1888	Hurup	03-12-1915	Fange		9	
<u>Potzkay</u>	Wilhelm		Schildberg	11-12-1915	Faldet	Boesinghe	10	Musketier
<u>Möller</u>	Jürgen		Skovby	13-12-1915	Såret		6	Unteroffizier
<u>Hinrichsen I</u>	August		Bolderup	31-01-1916	Såret		1	-
<u>Petersen II</u>	Andreas		Skodsborg	31-01-1916	Såret		4	Musketier
<u>Thomsen</u>	Lorenz		Bojskov	31-01-1916	Såret		4	
<u>Ernst</u>	Oskar G. Wilh.	08-12-1898	Itzehoe	08-01-1916	Faldet	Het Sas	12	Krigsfrivillig
<u>Christiansen</u>	Harald Johannes	29-09-1895	Haderslev	08-02-1916	Faldet	Boesinghe	9	Musketier
<u>Rasmussen</u>	Matthias	16-01-1885	Guderup	12-02-1916	Død/Sår	Houthulst Laz.	12	-
<u>Jensen</u>	Jens	19-06-1894	Skast	21-03-1916		Wervicq	4	Gefreiter
<u>Nissen</u>	Thomas		Uge	27-03-1916	Faldet		4	Krigsfrivillig
<u>Olesen</u>	Niels		Haderslev	27-03-1916	Såret		9	-
<u>Behrendsen</u>	Christian		Jægerup	27-04-1916	Såret		MGK	Unteroffizier
<u>Christensen</u>	Andreas		Rejsby	27-04-1916	Såret		4	-
<u>Mathiesen</u>	Hans		Dyndved	27-04-1916	Såret		10	-
<u>Jendresen</u>	Niels Rasmus	07-03-1894	Tumbøl	09-05-1916	Faldet	Wytschaete	12	
<u>Hansen III</u>	Nikolai		Broager	15-05-1915	Såret -		12	-
<u>Becker</u>	Hermann		Gråsten	06-07-1915	Såret		6	Utffz
<u>Kückelbohn</u>	Peter		Nordborg	06-07-1915	Såret		5	
<u>Christensen</u>	Hans	08-05-1894	Gjenner	31-03-1916	Faldet	Wytschaete	4	Musketier
<u>Fischer</u>	Lauritz	23-11-1893	Haderslev	07-04-1916	Faldet	St. Eloi	6	Musketier
<u>Johansen</u>	Herman	14-07-1893	Sønderbrarup	08-04-1916	Faldet	St. Eloi	6	Musketier
<u>Jørgensen</u>	Hans Jensen	30-09-1893	Hundslev	07-04-1916	Faldet	St. Eloi	6	Musketier
<u>Kjelsmark</u>	Jürgen Hansen	13-02-1888	Skrydstrup	07-04-1916	Faldet	St. Eloi	5	Ers.Res.
<u>Dall</u>	Jes Christensen	25-09-1894	Avnbøl	10-05-1916	Faldet	Wytschaete	3	Musketier
<u>Andresen I</u>	Hans		Egernsund	24-05-1916	Såret		7	
<u>Christensen</u>	Bernh.		Skærbæk	24-05-1916	Såret		7	
<u>Grön</u>	Christian		Jægerup	24-05-1916	Såret		3	-
<u>Möller</u>	Jürgen		Skovby	24-05-1916	Såret		6	Unteroffizier
<u>Nikolaisen</u>			Dyndved	24-05-1916	Såret		12	Unteroffizier
<u>Schmidt</u>	Friedrich		Agerskov	24-05-1916	Såret		1	Vizefeldwebel
<u>Tychsen</u>	Lorenz		Satrup	24-05-1916	Såret		5	
<u>Hansen VI</u>	Jacob	23-03-1884	Stevning	31-05-1916	Faldet	Wytschaete	7	Landsturm

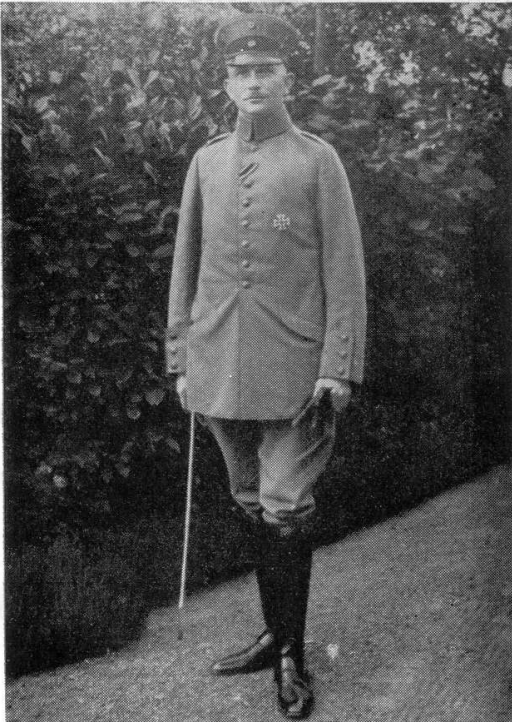
<u>Enemark</u>	Niels		Bramdrup	28-06-1916	Såret		2	-
<u>Bruun</u>	Mathias	06-11-1878	Ustrup	15-07-1916	Død	Bonsbeque	9/6	Landsturm
<u>Petersen II</u>	Jacob	15-06-1894	Haderslev	04-08-1916	såret/død	Halluin Laz.	11	Musketier
<u>Hansen I.</u>	Hans		Åbenrå	07-08-1916	Såret		12	Vizefeldwebel
<u>Asmussen</u>	Andreas		Kollund	23-08-1916	Såret		3	
<u>Gregersen</u>	Hans		Iller	23-08-1916	Såret		4	-
<u>Hansen XV</u>	Rasmus		Dynt	23-08-1916	Såret		4	Gefreiter
<u>Frank I</u>	Friedrich		Augustenborg	04-09-1916	Såret		6	
<u>Jepsen</u>	Michael	26-07-1883	Åbenrå	11-09-1916	Såret/død	Chaulnes	MGK	Leutnant
<u>Schmidt</u>	Chr. Jørgensen	12-06-1893	Ertebjerg	11-09-1916	Faldet	Chaulnes	2	Musketier
<u>Christensen</u>	Hans	16-07-1894	Havnbjerg	12-09-1916	Faldet		9	Musketier
<u>Christiansen</u>	Christian	23-08-1894	Sdr.Hostrup	12-09-1916	Faldet	Chaulnes	2 MGK	Musketier
<u>Thies</u>	Johannes Heinr.	07-10-1882	Venzen	16-09-1916	Såret/død	Ham laz	11	Unteroffizier
<u>Jørgensen</u>	Peter	27-10-1894	Pöhl	25-09-1916	Savnet	St. Quentin laz	4	Musketier
<u>Jepsen II</u>	Lorenz Peter	13-03-1890	Husum	06-10-1916	Faldet	Vermandovilles	11	Musketier
<u>Wilhelmsen</u>	Lorenz Peter	22-03-1893	Bjerndrup mark	17-10-1916	Faldet	Ablaincourt	1	Musketier
<u>Carstens</u>	Peter Albert	24-03-1894	Bommerlund	21-10-1916	Savnet	Pressoire	4	-
<u>Eskildsen</u>	Martin	06-05-1897	Bredevad	21-10-1916	Savnet	Ablaincourt	3	-
<u>Hansen III</u>	Nikolai	24-06-1894	Sebbelev	21-10-1916	Savnet	Chaulnes	3	-
<u>Schmidt V</u>	Hans	21-12-1893	Sebbelev	21-10-1916	fange	Ablaincourt	3	-
<u>Wrang</u>	Jürgen	26-10-1895	Egen	22-10-1916	fange	Ambos-wald	7	
<u>Henningsen</u>	Elmer	12-09-1895	Alverado USA	22-10-1916	Faldet	Vermandovillers	10	Musketier
<u>Jørgensen</u>	Christian	02-12-1885	Lysbildskov	22-10-16	Fange	Ambos-wald	7	-
<u>Ohlsen</u>	Johannes		Tarup	02-11-1916	Såret		10	
<u>Petersen II</u>	Viktor	11-08-1895	Sønderborg	12-12-1916	Fange		8	
<u>Schmidt VII</u>	Nis	30-05-1884	Tørsbøl	12-12-1916	Såret x 2		1	
<u>Wrang</u>	Jörgen		Egen	12-12-1916	Fange		7	
<u>Huhle</u>	Gustav	21-09-1893	Sønderborg	20-12-1916	Fange		6	
<u>Andresen</u>	Nikolaus	30-05-1896	Tønder	09-03-1917	Faldet	Audignicourt	3	Vizefeldwebel
<u>Jacobsen III</u>	Andreas	07-02-1894	Sottrup	20-04-1917	Faldet	Anizy-la Chateau	4	Musketier
<u>Hansen</u>	Wilhelm Chr.	05-04-1877	Flensborg	29-04-1917	Såret/død	Charles-Fontaine	1	Gefreiter
<u>Karstensen</u>	Christen	10-06-1882	Kiær	01-05-1917	sygdom	Couvron laz.	12	Gefreiter
<u>Fries</u>	Hans V. Gustav	01-06-1897	Harrisee	03-05-1917	Faldet	Couvron	10	Musketer
<u>Helming</u>	Carl	25-02-1887	Broager	21-06-1917	Såret/død	Laon laz.	8	Landsturm
<u>Jensen</u>	Peter Magns	18-03-1895	Haderslev	21-06-1917	Såret/død	Marle – laz.	12	Unteroffizier
<u>Jacobsen II</u>	Andreas	10-02-1894	Skovby	22-06-1917	Såret/død	Arcon – laz	2 MGK	Musketier
<u>Schäfer</u>	Johann	02-10-18??	Tønder	31-08-1917	Død/Sår		8	
<u>Hillenbrand</u>	Stephan	02-10-1888	Heidelberg	09-07-1917	Faldet	Chevregny	5	Unteroffizier
<u>Sauerberg</u>	Axel Joseph	19-05-1897	Haderslev	19-07-1917	Såret/død	Berlin Laz	10	Musketier
<u>Ohlsen</u>	Johannes	29-10-1893	Tarup	08-08-1917	Såret			
<u>Eggers</u>	Lorenz	27-05-1894	Åbenrå	29-08-1917	Faldet	Verdun	4	Musketier
<u>Hansen</u>	Rasmus	15-10-1895	Dynt	29-08-1917	Såret/død	Merles	4	Unteroffizier
<u>Jespersen</u>	Christian Jessen	29-09-1889	Lilholt	29-08-1917	Faldet	Merles	1	Ers.Res
<u>Gubert</u>	Walter	28-01-1894	Charlottenbg.	28-09-1917	Såret/død	Bielefeld	4	Musketier
<u>Hellwig</u>	Wilhelm	20-08-00	Tønder	12-10-1917	Såret x 2			Gefreiter
<u>Moshage</u>	Heinrich	01-06-18??	Niehus	19-10-1917	Såret			
<u>Knönagel</u>	Rudolf	26-07-1896	Ekensund	30-10-1917	Fange		11	Vizefeldwebel
<u>Johnsen</u>	Christian N.	30-09-1883	N.Hostrup	19-05-1918	Såret/død	Nesle	1	Gefreiter
<u>Moshage</u>	Heinrich		Nyhus		Såret			-
<u>Hinsch</u>	Wilh. H. Dettlef	16-10-1885	Kiel	10-06-1918	Faldet	Ressons	8	Vizefeldwebel
<u>Paulsen</u>	Boe Sophuis	05-12-1895	Møgeltønder	10-06-1918	Faldet	Ressons	10	Musketier
<u>Post</u>	Niels Chrisitan	02-04-1889	Spandet	19-06-1918	Faldet	Ressons	10	Sergent
<u>Möller</u>	Carl Wilh. Hans	01-07-1896	-	16-10-1918	Såret/død	Sønderborg	10	Krigsfrivillig
<u>Ohlsen</u>	Johannes	29-10-18??	Tarup	21-10-1918	Såret			-
<u>Hansen VI</u>	Jakob	14-07-18??	Egersund	28-10-1918	Savnet			

Oberst Bonsack, Regts.Rdeur. 1915—
1918, gestorben am 13. Oktober 1934.

Major Muther, Kommandeur I/215,
1915—1917

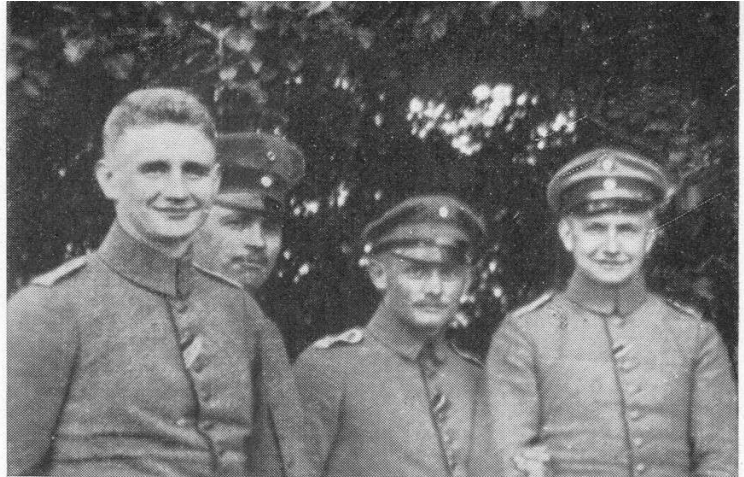
Hauptmann Murray, Rdeur. II/215,
gef. am Chemin des Dames 18.6.1917

Hauptmann v. Hülfst, Rdeur. I/215,
gef. b. d. Porte-Ferme 11. 6. 1918

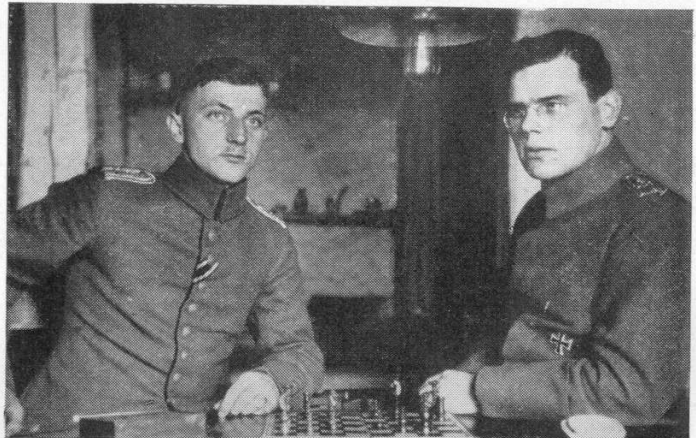
Major v. Klösterlein,
Rdr. II/215, 1917—1918

Lt. Grubert, Ernst Aug. Meyer, Behrens, Sartung
† Somme 1916 † 1918 † Somme 1916 † Somme 1916

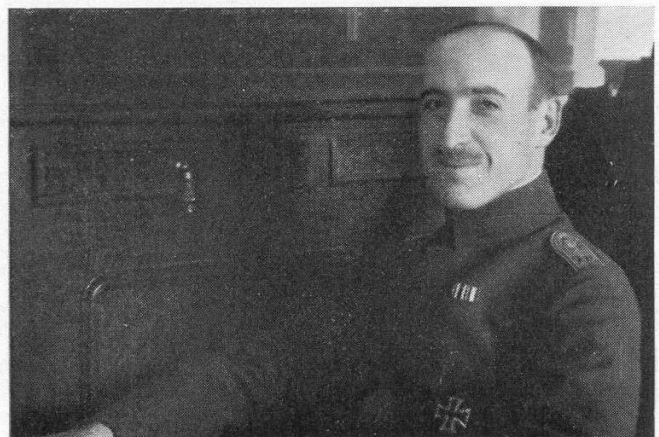
Sptm. v. Puttkamer, Rndeur.
III/215, 1914—1918, u. Lt. Ahren-
kiel in Wyttschaete

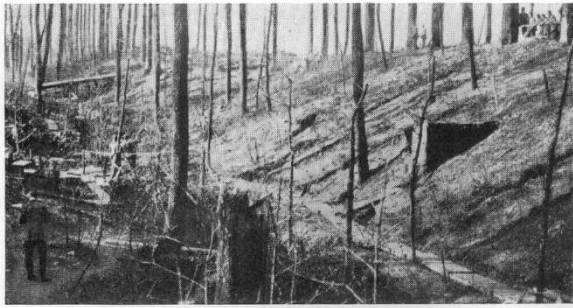
Lt. Fiehler und Lt. Gorzel, Raucourt 1918

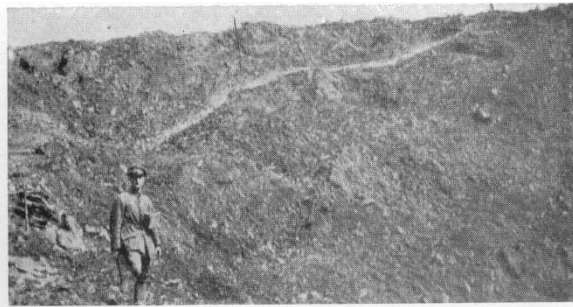
Leutnant Minte, gef. 21.
7. 1918 Buzancy

Hauptmann v. Basse, Führer der M.G.R.

Raabgrund bei St. Eloi 1916

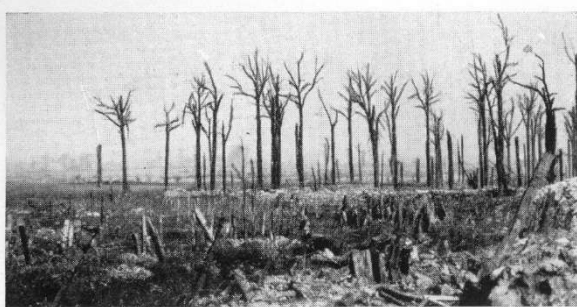
Trichter IV St. Eloi

Randstellung Trichter III

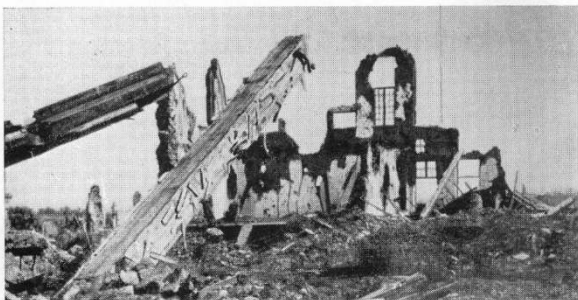
Trichter III nach dem Sturm

Markwald vor Wytschaete

Wytschaete 1. Linie

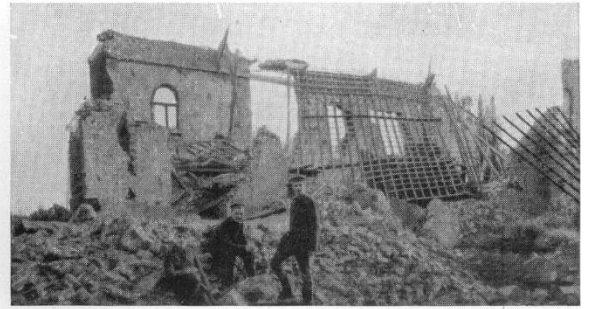
Institut Wytschaete

Laufgraben bei der Kirche Wytschaete

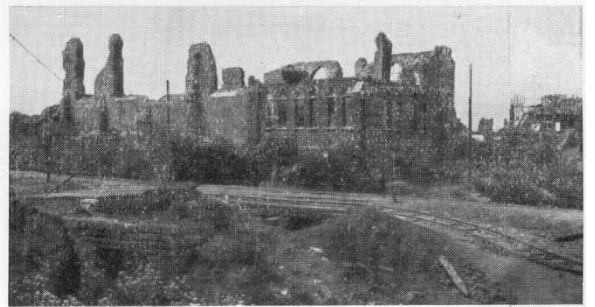
Baracke Comines 1916

Kapelle in Wytschaete

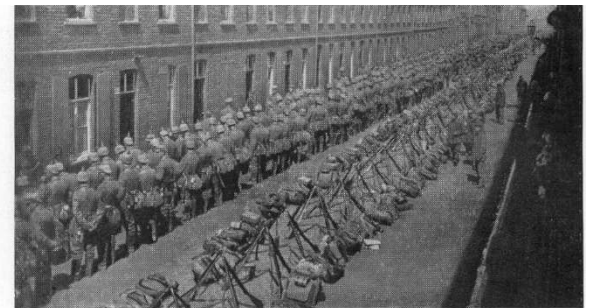
Wennigerweg und Doktorhaus Wytschaete

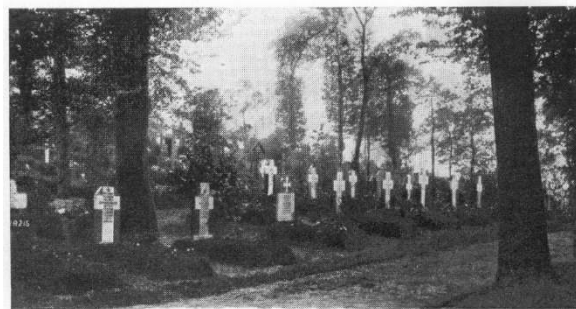
Kirche Wytschaete

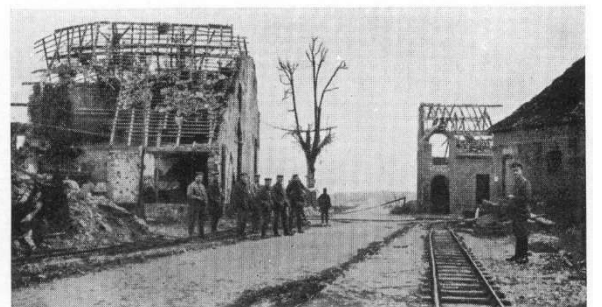
Schloß Hollebecq 1916

Comines. Erfaß ist da!

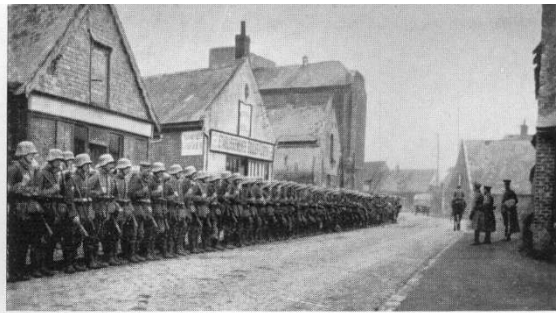
Friedhof in Franzöf. Werwicq

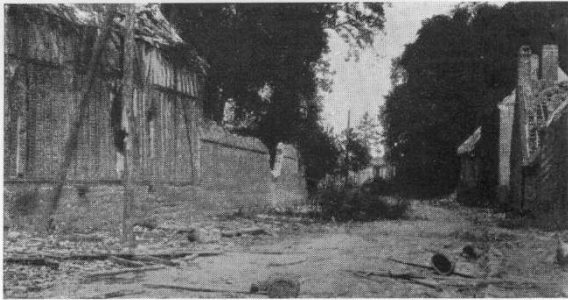
Hauptstraße Wytschaete, Eingang

Mit Sturmgepäck nach vorne!

Warm hinter der Sommesfront

Omiécourt vor Chaulnes 1916

Zuckerfabrik Chaulnes

Syencourt-le-Grand

Regimentsgefechtsstand Syencourt

Dorfstraße in Pressoir

Hohlweg Syencourt. Pressoir

Schloßpark Chaulnes 1918

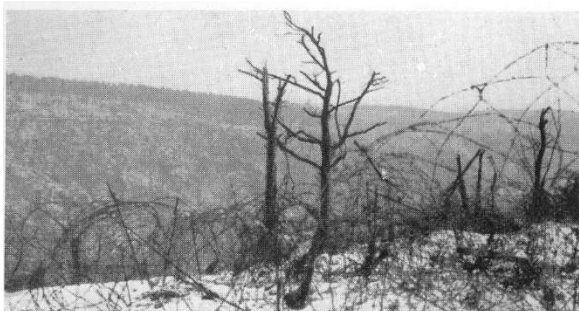
Pressoirwald, 18 Monate später. (1918)

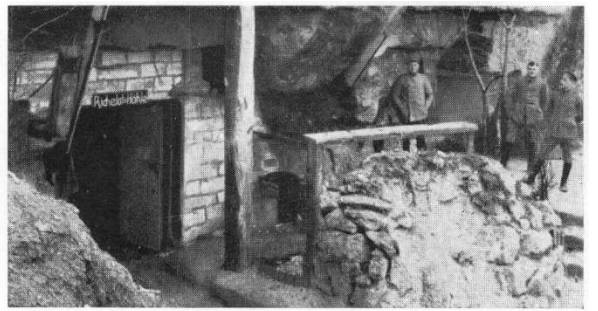
4. Komp. vor Ruppertsbau bei Southem. Juli 1916

Cernay-les-Reims vom 1. Graben aus. Nov. 1916

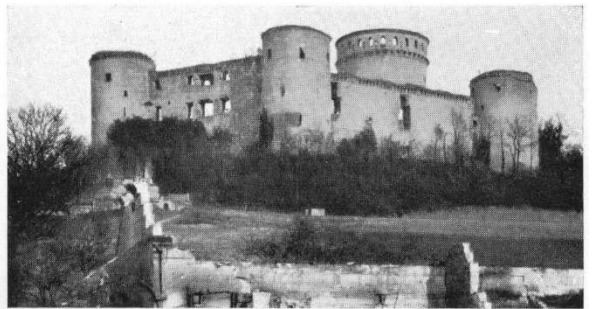
Niemandsland am Zuavenwald. Febr. 1917

Eingang zur Michelot-Höhle bei Moulin-sous-Touvent

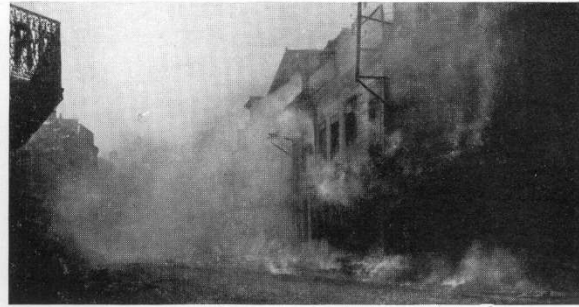
Oberst Bonsaet begrüßt Patrouillengänger

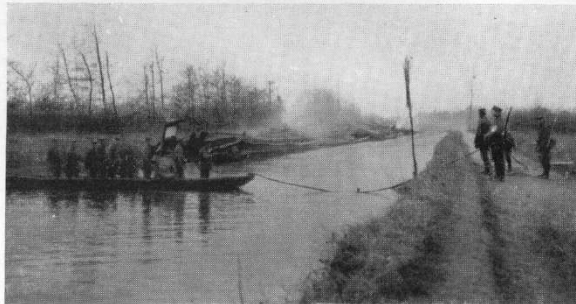
Coucy-le-Château Anfang März 1917

St. Paul während des Rückzuges

Brand von Chauny

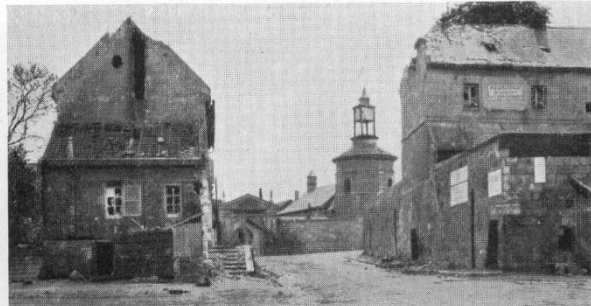
Patrouille am Ailette-Kanal

Die unfertige Siegfriedstellung März 1917

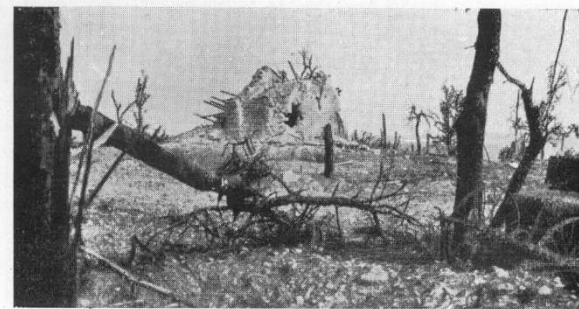
St. Gobain vor der Beschießung

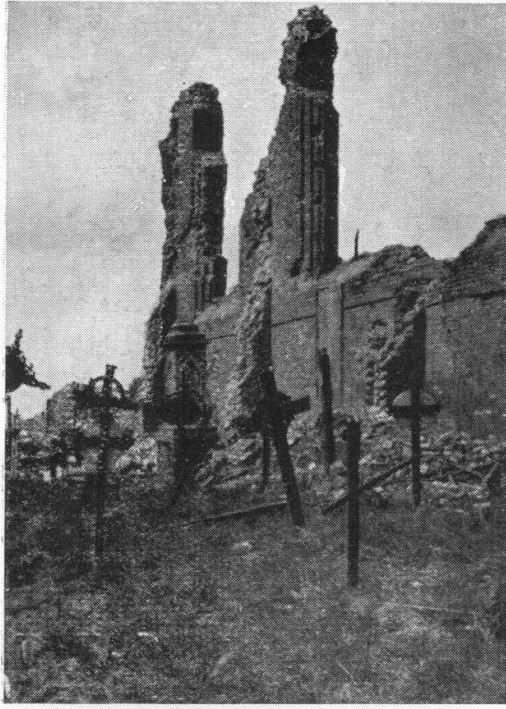
Glasfabrik St. Gobain März 1917

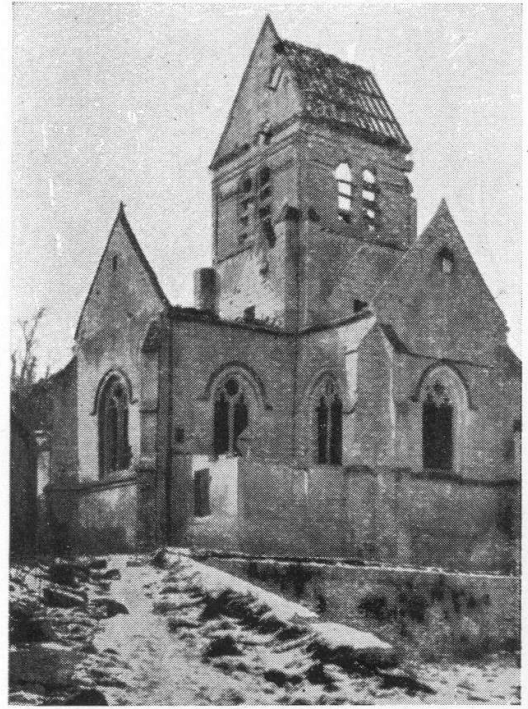
Filain, vor dem Schloß. Juni 1917

Berthe-Ferme am Chemin des Dames

Kirche Wyttschaete 1916

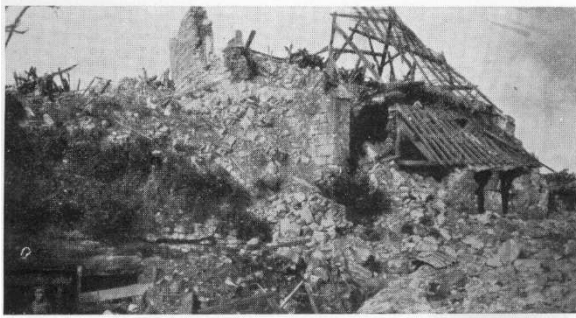
Moulin-sous-Touvent Febr. 1917

Melder-Stollen in Filain Juli 1917

Kirchenruine Filain

Trümmer der Royère-Ferme

Hang hinter der Royère-Ferme

Major Muther, Gefechtsstand Royère-Ferme

Begräbnis in Ardon vor Laon

3. Komp. Comines 1916

4. Komp. vor Höhle St. Gobain. 1917

Nachrichtenabteilung, Juli 1917

Melbehund-Trupp Aug. 1917

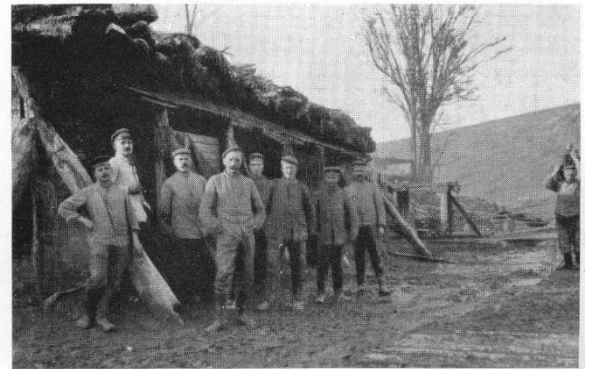
Quartier in Mangiennes Sept. 1917

Romagne-sous-les-Cotes Nov. 1917

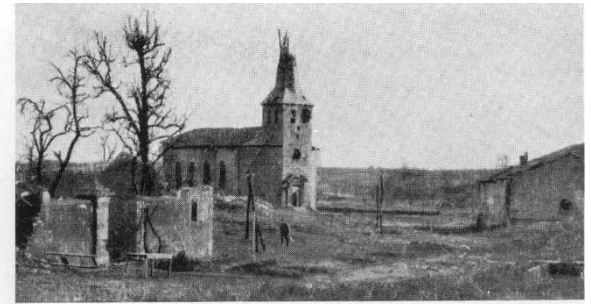
Blockhäuser in der Herbebois-Schlucht

Vor einem Blockhaus Okt. 1917

Mangiennes. An die Front!

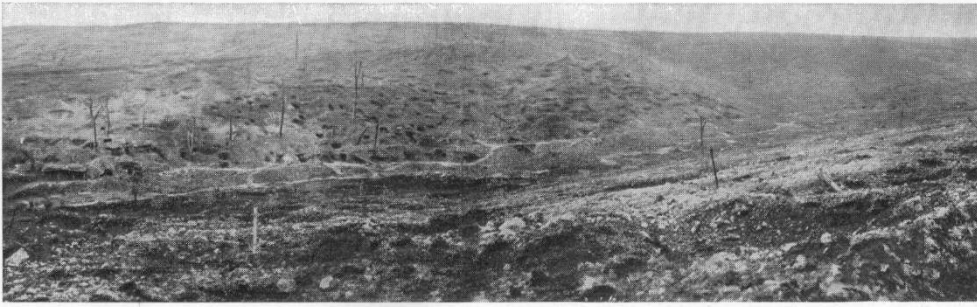
Azannes vor Verdun 1917

Dreux-Schlucht hinter Ornes

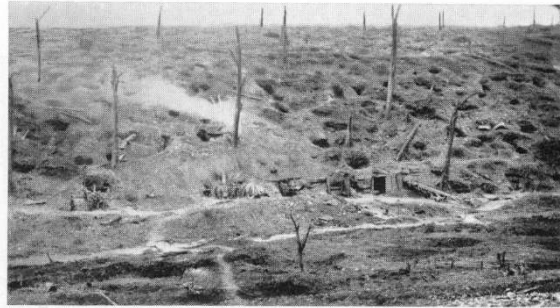
Chaume-Wald vor Ornes

Panorama der Orneschlucht

In der Ornes-Schlucht Nov. 1917

Unterstände in der Ornes-Schlucht

Trägertrupp der 2. M.G.R. Herbebois-Schlucht

Unteroffiziere Minenwerfer-Abt. Dez. 1917

Minenwerfer in Raucourt Januar 1918

Gruppe 8. Komp. vor Eply

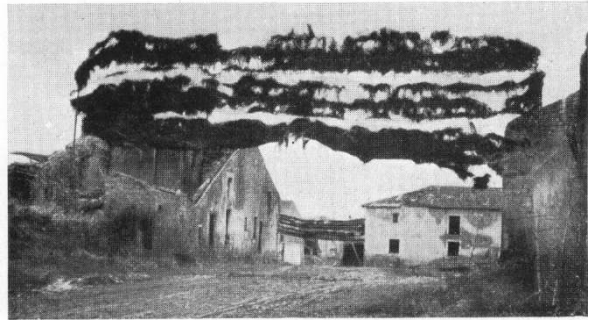
M.G.-Unteroffiziere Juni 1918

Fernsprechvermittlung Raucourt

Kirche Raucourt Weihnachten 1917

Maskierte Straße in Eply 1918

Marktplatz in St. Quentin April 1918

Gefangene aus der Marneschlacht, Juni 1918

Schloß Riquebourg

Reffons-sur-Meuse

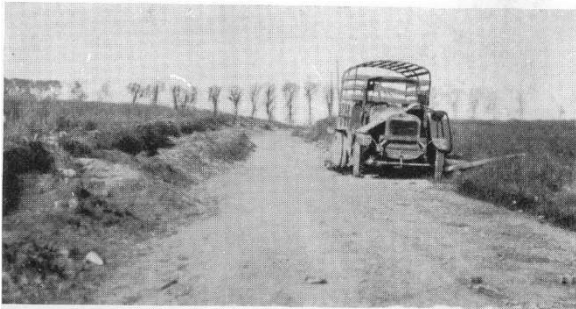
Safel 21

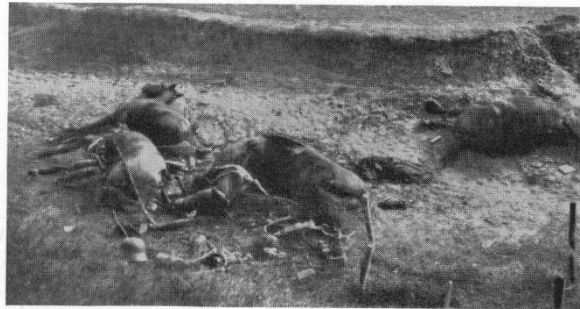
Melder am kleinen Bergwald. Juni 1918

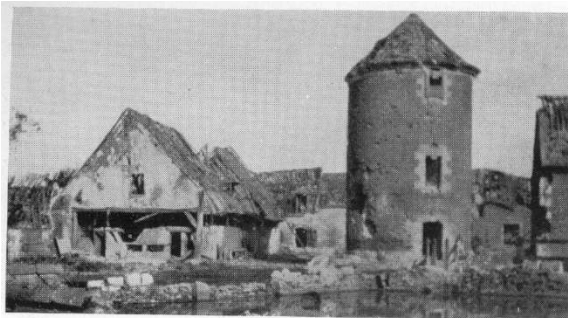
Gefangene Franzosen geleiten Verwundeter

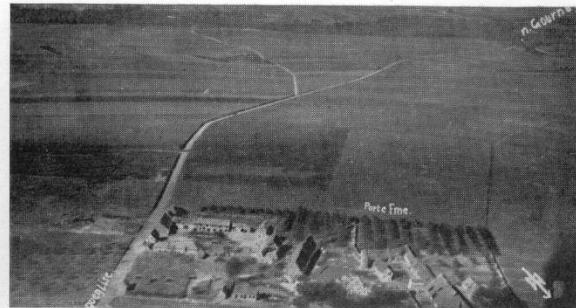
Kampffeld vor der Straße nach Compiègne

Volltreffer beim kleinen Bergwald

Auf dem Hof der Porte-Ferme. Juni 1918

Porte-Ferme. Fliegeraufnahme

Raft 1918 (Fliegertarnung)

Marſch über den Rhein bei Köln. Nov. 1918

Offiziere II. Batl. Dez. 1917

Oberst Bonfad u. Sptm.
v. Hülfst in vorderer Linie
Juni 1917

Offiziere III. Batl. 1917

Der Kronprinz, Gen. v. Basselewski, Gen. v. Gallwitz,
Oberst Krause, Aug. 1917

Korpsindepur, Gen. v. Rathen,
der Kronprinz, Oberst Bonfad,
April 1917

Offiziere I. Batl. Aug. 1917

RIR 215 – sønderjyske tab

KIA = faldet; MIA = Savnet; POW = krigsfange; WIA = Såret; LS = let såret, HS = hårdt såret.

De fleste links virker stadig til Verlostliste.

	Navn	Fødeby	Født	Død	Verlostliste	Sted	Komp.	Skæbne	Grad	
Jertrum	Johannes	Apenrade	31-12-1893	03-12-1914	03-05-1915	Jonkershoven	7	DØD	Musketier	LAZARET
Hartmann	Laurids Fester	Abel	04-08-1895	21-01-1915	13-03-1915	Steenstraat	6	KIA	Musketier	
Arnold	Friedr.	Gravenstein			04-02-1915		7	LS	Krigsfr.	
Jacobsen	Hans	Norburg			04-02-1915		7	LS	Krigsfr.	
Jertrum	Johannes	Apenrade			04-02-1915		7	LS	Musketier	
Petersen	Jens	Bredebro			04-02-1915		4	HS	Krigsfr.	
Jendresen	Niels	Thombül			13-03-1915		3	HS	Musketier	
Jensen	Lorenz	Baurup			13-03-1915		7	LS	Musketier	
Elley	Karl Eduard	Gravenstein	20-12-1892	14-04-1915	10-06-1915	Steenstraat	11	KIA	Gefreiter	
Andersen	Peter	Kohlby	16-09-1888	22-04-1915	28-06-1915	Yser-Kanal	4	MIA	Musketier	
Lassen	Hans	Lund	08-03-1894	22-04-1915	10-06-1915	Steenstraat	10	MIA	Krigsfr.	
Petersen II	Carsten Peter	Lüdersholm	13-03-1892	22-04-1915	10-06-1915	Steenstraat	7	MIA	Musketier	
Falkenberg	Karl	Stenderup	27-08-1895	23-04-1915	10-06-1915	Het Sas	1	kia	Krigsfr.	
Carstensen	Carl Martin	Tondern	06-03-1894	24-04-1915	10-06-1915	Steenstraat	5	KIA	Krigsfr.	
Kunz	Heinr.	Sonderburg	11-09-1895	25-04-1915	10-06-1915	Steenstraat	7	MIA	Krigsfr.	
Nielsen	Lorenz	Röllum	18-01-1897	25-04-1915	26-06-1915	Houthoult Res.Laz.77	8	HS/DØD	Krigsfr.	
Köhler	Hermann	Hadersleben	15-04-1897	26-04-1915	10-06-1915	Streenstraat	11	MIA	Krigsfr.	
Nissen	Max	Tondern	24-03-1897	26-04-1915	10-06-1915	Jonkershoven, R.Laz.78	5	DØD	Musketier	
Thomsen	Karl	Osterby	28-04-1896	26-04-1915	10-06-1915	Lizerne	11	KIA	Gefretier	
Frank I	Friedrich	Augustenburg	-	-	10-06-1915	-	6	MIA		
					04-09-1916			rett, WIA	-	
Andresen	Hans	Gravenstein			10-06-1915		6	LS	Musketier	
Andresen I	Hans	Eckensund			10-06-1915		7	LS	Musketier	
Bladt	Christian	Sonderburg			10-06-1915		11	HS	Krigsfr.	
Christiansen	Heinrich	Röllumfeld			10-06-1915		11	LS	Krigsfr.	
Ebsen	Niels	Castrup			10-06-1915		1	LS	Musketier	
Grabig	Arnold	Toftlund			10-06-1915		4	HS	Ers.Res.	
Hansen III	Claus	Broacker			10-06-1915		7	LS	Musketier	
Jensen	Lorenz	Baurup			10-06-1915		7	LS	Musketier	
Jepsen	Peter	Düppelmühle			10-06-1915		11	LS	Musketier	
Jespersen	Christian	Strandelhjörn			10-06-1915		6	LS	Gefreiter	
Johannsen	Thomas	Kassö			10-06-1915		4	LS	Ers.Res.	
Johannsen	Thomas	Tingleff			10-06-1915		9	LS	Musketier	
Jørgensen	Jes	Kielstrupholz,	Flensburg		10-06-1915		4	LS	Musketier	
Jørgensen	Sören	Ries			10-06-1915		4	WIA	Musketier	
Lausen	Marius	Barsmark			10-06-1915		7	LS	Musketier	
Lorenzen	Hans	Norburg			10-06-1915		7	LS	Musketier	

<u>Mahler</u>	M.	Lundsgaard			10-06-1915		5	LS	Gefreiter
<u>Moshage</u>	Heinrich	Niehus			10-06-1915		1	SKADET	
<u>Mörup</u>	Friedrich	Tondern			10-06-1915		8	HS	Krigsfr.
<u>Nielsen</u>	Lorenz	Röllum			10-06-1915		8	HS	Krigsfr.
<u>Petersen</u>	Peter	Kastrup			10-06-1915		12	LS	Musketier
<u>Schmidt</u>	Franz	Hürup			10-06-1915		7	LS	Musketier
<u>Schäfer</u>	Johann	Tondern			10-06-1915		8	HS	Krigsfr.
<u>Spange</u>	August	Rinkenis			10-06-1915		7	LS	Musketier
<u>Urban</u>	Friedrich	Hadersleben			10-06-1915		7	LS	-
<u>Petersen I</u>	Hans	Stade	27-05-1893	28-04-1915	28-06-1915	Het Sas	3	WIA/MIA	Musketier
<u>Nicolaisen</u>	Karl Lorenz	Sillerup mark	18-04-1883	29-04-1915	08-07-1918	Het Sas	1	MIA/KIA	Musketier
<u>Dörschlag</u>	Anton	Tondern	22-06-1898	04-05-1915	10-06-1915	Het Sas	6	KIA	Krigsfr.
<u>Bährs</u>	Friedrich Emil	Pinneberg	04-02-1894	06-05-1915	14-07-1915	Steenstrat	5	KIA	Musketier
Nissen	Hans Peter	Christiansdal	22-09-1888	10-05-1915	26-06-1915	Houthulst, Res.f.laz. 77	7	WIA/død	Ers.Reservist
Scheel	Willi Heinr. Friedr.	Eckernförde	24-05-1890	14-05-1915	15-07-1915	feltlaz.	9	Død/sår	Musketier
Ahlswede	Wilh. Karl Reinh.	Potsdam	16-05-1892	15-05-1915	15-07-1915	Steenstraat	10	MIA	Unteroffizier
<u>Festersen</u>	Hans Nissen	Wollerup	03-08-1891	15-05-1915	16-03-1916	Steenstraat	10	MIA	-
<u>Petersen</u>	Arthur Johann Jakob	Petersdorf	25-09-1894	15-05-1915	15-07-1915	Oldenburg, Lazaret	5	WIA/død	Kriegsfreiwilliger
<u>Welsch</u>	Jacob	Sonderburg	18-12-1891	15-05-1915	15-07-1915	Steenstraat	10	MIA	-
<u>Schmidt</u>	Peter	Skovby	26-11-1884	17-05-1915	14-07-1915	Steenstraat	7	kia	wehrmann
<u>Andresen</u>	Hans Nielsen	Uldal	26-11-1884	17-05-1915	28-06-1915	Steenstraat	2	MIA/POW/død	Musketier
<u>Blohm</u>	Christian	Bau	05-08-1888		28-06-1915	Res-Feldlz. 78	4	Død af sår	Musketier
<u>Bill</u>	Christian	Sonderburg			28-06-1915		3	HS	Musketier
<u>Brodersen</u>	Jes	Wippel			28-06-1915		4	WIA	Krigsfr.
<u>Damm</u>	Ole	Bedstedt			28-06-1915		4	WIA	Musketier
<u>Johannsen II</u>	Jes	Rapstedt			28-06-1915		4	LS	Musketier
<u>Lauritzen</u>	Asmus	Gjenner			28-06-1915		4	LS	Musketier
<u>Nissen</u>	Thomas	Uk			28-06-1915		4	wia	Krigsfr.
<u>Petersen</u>	Christian	Soholm			28-06-1915		2	HS	Musketier
<u>Toft</u>	Johannes	Osterlügum			28-06-1915		4	WIA	-
<u>Hansen I</u>	Johannes	Düntfeld	21-03-1892	06-06-1915	14-07-1915	steenstraat	7	KIA	Gefreiter
<u>Hoeck</u>	Peter	Kollund	20-09-1895	23-05-1915	14-07-1915	Steenstraat	8	KIA	
<u>Andresen II</u>	Jes	Apenrade			14-07-1915		7	LS	
<u>Götttsche</u>	Karl	Hadersleben			14-07-1915		5	LS	
<u>Hansen II</u>	Wenzel	Thiset, Schlesw.			14-07-1915		7	LS	
<u>Jörgensen</u>	Jürgen	Becken			14-07-1915		7	HS	
<u>Lemcke</u>	Joh.	Odense,			14-07-1915		8	LS	
<u>Petersen I</u>	Hans	Ulkebüll			14-07-1915		8	WIA	
<u>Christiansen</u>	Willy	Aschtrup			15-07-1915		9	LS	
<u>Hansen</u>	Hans	Apenrade			15-07-1915		12	HS	
<u>Hellwig</u>	Wilhelm Peter	Tondern			15-07-1915		10	LS	
<u>Mittgaard</u>	Friedrich	Landruhs			15-07-1915		9	HS	
<u>Mortensen</u>	Ingward	Groß Bühl			15-07-1915		10	POW	

<u>Köhler</u>	Herm. Aug. Johan.	Hadersleben	15-04-1897	26-04-1915	22-07-1915	Steenstraat	11	MIA/KIA	Krigsfr.	
<u>Petersen II.</u>	Carsten Peter	Lydersholm	15-04-1897	22-07-1915	22-07-1915	Steenstraat	7	MIA/POW	Krigsfr.	
<u>Hartmann</u>	August	Abelfeld			16-08-1915		9	MIA	-	
<u>Hansen III</u>	Claus	Broacker			16-08-1915		7	HS	Musketier	
<u>Lassen</u>	Peter	Bollersleben			16-08-1915		6	LS	Gefreiter	
<u>Steg</u>	Christian	Warnitz			16-08-1915		4	LS	-	
<u>Warth</u>	Josef	Norburg auf Alsen			16-08-1915		5	HS	-	
<u>Schmidt</u>	Rasmus Hansen	Westerlinnet	29-08-1893	06-07-1915	31-08-1915	Pilkem	5	hs/kia	-	
<u>Thomsen</u>	Thomas	Schauby a. Alsen			31-08-1915		6	KIA	-	
<u>Latzze</u>	Andres	Apenrade			13-11-1915		12	HS	-	
<u>Frank</u>	Peter	Hurup	00+-00-1888		03-12-1915		9	POW - GB	-	fangekort
<u>Möller</u>	Jürgen	Schauby			13-12-1915		6	LS	Utffz	
<u>Jørgensen</u>	Mathias Lorenzen	Stenderup	11-08-1893	21-10-1915	31-01-1916	Boesinghe	9	KIA	Musketier	
<u>Poder</u>	Jürgen Pedersen	Tieslund	03-03-1886	04-11-1915	31-01-1916	Boesinghe	3	KIA	Reservist	
<u>Hinrichsen I</u>	August	Jolderup			31-01-1916		1	LS	-	
<u>Petersen II</u>	Andreas	Schottsbüllfeld			31-01-1916		4	LS	Musketier	
<u>Thomsen</u>	Lorenz	Boiskov, Schleswig			31-01-1916		4	LS	-	
<u>Potzkay</u>	Wilhelm	Schildberg		11-12-1915	03-03-1916	Boesinghe	10	KIA	Musketier	
<u>Ernst</u>	Oskar Georg Wilhelm	Itrzehoe	08-12-1898	08-01-1916	27-03-1916	Het Sas	12	KIA	Kriegsfr.	
<u>Christiansen</u>	Harald Johannes	Hadersleben	29-09-1895	08-02-1916	27-03-1916	Boesinghe	9	KIS	Musketier	
<u>Nissen</u>	Thomas	Uck			27-03-1916		4	MIA/KIA	Krigsfr.	
<u>Olesen</u>	Niels	Hadersleben			27-03-1916		9	HS	-	
<u>Jensen</u>	Jens	Skast	19-06-1894	21-03-1916	-	Wervicq	4		Gefreiter	
<u>Rasmussen</u>	Matthias	Guderup	16-01-1885	12-02-1916	27-04-1916	Houthulst	12	DØD AF SÅR	-	Res.Feldlz. 76
<u>Behrendsen</u>	Christian	Jägerup			27-04-1916		MGK	HS	Utffz	
<u>Christensen</u>	Andreas	Reisby			27-04-1916		4	WIA	-	
<u>Mathiesen</u>	Hans	Dünnewitt			27-04-1916		10	HS	-	
<u>Hansen III</u>	Nikolai	Broacker		15-05-1915	06-05-1916		12	WIA -	-	
<u>Jendresen</u>	Niels Rasmus	Tumbøl	07-03-1894	09-05-1916	-	Wytschaete	12	KIA	-	
<u>Becker</u>	Hermann	Grafenstein		06-07-1915	16-05-1916		6	LS	Utffz	
<u>Kückelbohn</u>	Peter	Norburg		06-07-1915	16-05-1916		5	WIA	-	
<u>Christensen</u>	Hans	Gjenner	08-05-1894	31-03-1916	24-05-1916	Wytschaete	4	KIA	Musketier	
<u>Fischer</u>	Lauritz	Alt Hadersleben	23-11-1893	07-04-1916	24-05-1916	St. Eloi	6	kia	Musketier	
<u>Johansen</u>	Herman	Süderbrarupfeld	14-07-1893	08-04-1916	24-05-1916	St. Eloi	6	KIA	Musketier	
<u>Jørgensen</u>	Hans Jensen	Hundsleben	30-09-1893	07-04-1916	24-05-1916	St. Eloi	6	KIA	Musketier	
<u>Kjelsmark</u>	Jürgen Hansen	Skrydstrupfeld	13-02-1888	07-04-1916	24-05-1916	St. Eloi	5	MIA/KIA	Ers.Res.	
<u>Andresen I</u>	Hans	Eckensund			24-05-1916		7	WIA	-	
<u>Christensen</u>	Bernh.	Scherrebek			24-05-1916		7	LS	-	
<u>Grøn</u>	Christian	Jägerup			24-05-1916		3	WIA	-	
<u>Jebsen</u>	Michael	Apenrade	26-07-1883	11-09-1916	24-05-1916	Chaulnes	MGK	LS	Utffz/Lt.d.R.	død
<u>Möller</u>	Jürgen	Schauby			24-05-1916	6	WIA	Utffz	-	
<u>Nikolaisen</u>		Dünnewitt			24-05-1916	12	LS	Utffz	-	
<u>Schmidt</u>	Friedrich	Aggerschau			24-05-1916	1	LS	Vizefeldwebel	-	

<u>Tychsen</u>	Lorenz	Satrup			24-05-1916		5	WIA		
<u>Dall</u>	Jes Peter Christensen	Auenbüll	25-09-1894	10-05-1916	28-06-1916	Wytschaete	3	KIA	Musketier	
<u>Hansen VI</u>	Jacob	Stevning	23-03-1884	31-05-1916	28-06-1916	Wytschaete	7	KIA	Landsturmann	
<u>Enemark</u>	Niels	Bramdrup			28-06-1916		2	WIA	-	
<u>Bruun</u>	Mathias	Ustrup	06-11-1878	15-07-1916	23-08-1916	Bonsbeque	9/6	Død	Landsturmann	
<u>Hansen I.</u>	Hans	Apenrade			07-08-1916		12	LS	Vizefeldwebel	
<u>Asmussen</u>	Andreas	Kollund			23-08-1916		3	HS		
<u>Gregersen</u>	Hans	Iller, Schleswig			23-08-1916		4	LS	-	
<u>Hansen XV</u>	Rasmus	Dünth			23-08-1916		4	LS	Gefreiter	
<u>Schmidt</u>	Christien Jørgensen	Ertebjerg	12-06-1893	11-09-1916	-	Chaulnes	2	KIA	musketier	
<u>Frank I</u>	Friedrich	Augustenburg			04-09-1916		6	WIA		
<u>Petersen II</u>	Jacob	Hadersleben	15-06-1894	04-08-1916	25-10-1916	Halluin, Res.Laz. 75	11	Død af sår	Musketier	
<u>Ohlsen</u>	Johannes	Tarup			02-11-1916		10	LS		
<u>Christensen</u>	Hans	Havnbjerg	16-07-1894	12-09-1916	11-12-1916		9	KIA	Musketiere	
<u>Christiansen II</u>	Christian	Süderhostrup	23-08-1894	12-09-1916	12-12-1916	Chaulnes	2 MGK	KIA	Musketier	
<u>Thies</u>	Johannes Heinrich	Venzen	07-10-1882	16-09-1916	11-12-1916	Ham, såret Chaulnes	11	WIA/død	Unteroffizier	
<u>Jørgensen</u>	Peter	Pöhl	27-10-1894	25-09-1916	12-12-1916	St. Quentin laz	4	MIA/død	Musketier	
<u>Jepsen II</u>	Lorenz Peter	Husum	13-03-1890	06-10-1916	11-12-1916	Vermandovilles	11	KIA	Musketier	Verschüttung
<u>Wilhelmsen</u>	Lorenz Peter	Bjerndrup mark	22-03-1893	17-10-1916	01-12-1916	Ablaincourt	1	KIA	Musketier	
<u>Carstens</u>	Peter Albert	Bommerlund	24-03-1894	21-10-1916	12-12-1916	Pressoire	4	MIA	-	
<u>Eskildsen</u>	Martin	Bredevad	06-05-1897	21-10-1916	12-12-1916	Ablaincourt	3	MIA	-	
<u>Hansen III</u>	Nikolai	Sebbelev	24-06-1894	21-10-1916	12-12-1916	Chaulnes	3	MIA	-	
<u>Schmidt V</u>	Hans	Sebbelau	21-12-1893	21-10-1916	07-07-1919	Ablaincourt	3	MIA/POW	-	
<u>Wrang</u>	Jürgen	Eken	26-10-1895	22-10-1916	07-07-1919	Ambos-wald	7	POW		
<u>Henningsen</u>	Elmer	Alverado, USA	12-09-1895	22-10-1916	11-12-1916	Vermandovillers	10	KIA	Musketier	
<u>Jørgensen</u>	Christian	Lysabbelholz Schauby	02-12-1885	22-10-16	26-06-1919	Ambos-wald	7	POW	-	
<u>Petersen II</u>	Viktor	Sonderburg	11-08-1895		12-12-1916		8	WIA/POW		
<u>Schmidt VII</u>	Nis	Tørsbüll	30-05-1884		12-12-1916		1	WIA		flere gange
<u>Wrang</u>	Jörgen	Eken			12-12-1916		7	POW		
<u>Huhle</u>	Gustav	Sonderburg	21-09-1893		20-12-1916		6	MIA/POW		
<u>Andresen</u>	Nikolaus	Tønder	30-05-1896	09-03-1917	24-05-1917	Audignicourt	3	KIA	Vizefeldwebel	
<u>Jacobsen III</u>	Andreas	Sottrup	07-02-1894	20-04-1917	04-06-1917	Anizy-la Chateau	4	KIA	Musketier	
<u>Hansen</u>	Wilhelm Christian	Flensborg	05-04-1877	29-04-1917	08-08-1917	Charles-Fontaine	1	WIA/død	Gefreiter	
<u>Karstensen III</u>	Christen	Kiær	10-06-1882	01-05-1917	13-07-1917	Couvron et Aumencourt	12			
<u>Fries</u>	Hans Vetter Gustav	Harrislee	01+-06-1897	03-05-1917	22-06-1917	Couvron	10	sygdom	Gefreiter	Feldlaz. 335
<u>Helming</u>	Carl	Broager	25-02-1887	21-06-1917	08-08-1917	Såret Filain – død Laon	8	KIA	Musketer	begr. Couvron Feldlaz. 158, Laon som KARL
<u>Jensen</u>	Peter Magns	Haderslev	18-03-1895	21-06-1917	08-08-1917	Marle – laz.	12	WIA/død	Unteroffizier	
<u>Jacobsen II</u>	Andreas	Skovby	10-02-1894	22-06-1917	08-08-1917	Arcon – laz	2 MGK	WIA/død	Musketier	Jakobsen i VL
<u>Ohlsen</u>	Johannes	Tarup	29-10-1893		08-08-1917			LS		
<u>Schäfer</u>	Johann	Tondern	02-10-18??		31-08-1917		8	DØD AF SÅR		
<u>Hillenbrand</u>	Stephan	Heidelberg	02-10-1888	09-07-1917	26-09-1917	Chevregny	5	KIA	Underoffizier	
<u>Sauerberg</u>	Axel Joseph	Haderslev	19-05-1897	19-07-1917	26-09-1917	Berlin	10	WIA/død	Musketier	lazaret

Gubert	Walter	Charlottenburg	28-01-1894	28-09-1917	12-12-1917	Bielefeld	4	WIA/død	Musketier	
Eggers	Lorenz	Åbenrå	27-05-1894	29-08-1917	12-10-1917	Verdun	4	KIA	Musketier	
<u>Hansen</u>	Rasmus	Dynt	15-10-1895	29-08-1917	12-10-1917	Merles	4	WIA/død	Unteroffizier	
<u>Jespersen</u>	Christian Jessen	Lilholt	29-09-1889	29-08-1917	12-10-1917	Beaumont – Merles	1	KIA	ers.Res	
<u>Hellwig</u>	Wilhelm	Tondern	20-08-00		12-10-1917			LS	Gefreiter	2 x LS
<u>Moshage</u>	Heinrich	Niehuus	01-06-18??		19-10-1917			LS		
<u>Knönagel</u>	Rudolf	Ekensund	26-07-1896	30-10-1917	19-11-1917		11	MIA/POW	Vizefeldwebel	
<u>Johnsen</u>	Christian Niessen	N.Hostrup	30-09-1883	19-05-1918	02-09-1918	Nesle	1	WIA/død	Gefreiter	flybombe 3-5-18
<u>Moshage</u>	Heinrich	Niehuus			17-06-1918			LS	-	
<u>Hinsch</u>	Wilhelm Heinrich Detlef	Kiel	16-10-1885	10-06-1918	20-09-1918	Ressons	8	KIA	Vizefeldwebel	
<u>Paulsen</u>	Boe Sophuis	Møgeltønder	05-12-1895	10-06-1918	20-09-1918	Resspms	10	KIA	Musketier	
<u>Post</u>	Niels Chrisitan	Spandet	02-04-1889	19-06-1918	20-09-1918	Ressons	10	KIA	Sergent	
Möller	Carl Wilhelm Hans	-	01-07-1896	16-10-1918	-	Sønderborg	10	WIA/død	Kriegsfreiw.	
<u>Ohlsen</u>	Johannes	Tarup	29-10-??		21-10-1918			LS	-	
<u>Hansen VI</u>	Jakob	Ekensund	14.7.??		28-10-1918			MIA		